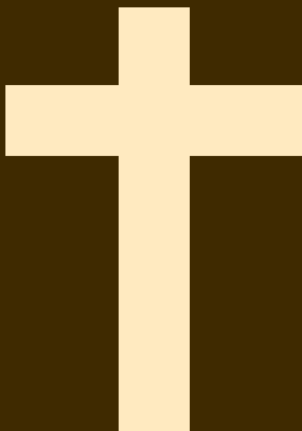

Didza' cub rucá'n
tsahui'

New Testament in Zapotec, Southern Rincon (MX:zsr:Zapotec,
Southern Rincon)

Didza' cub rucá'n tshui' **New Testament in Zapotec, Southern Rincon (MX:zsr:Zapotec, Southern Rincon)**

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Zapotec, Southern Rincon

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Zapoteco, Rincón Sur [zsr], Mexico

Copyright Information

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Zapotec, Southern Rincon

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
 7feac3cb-fa00-54f1-b2be-b4d6aa29755b

Contents

San Mateo 1
San Marcos 56
San Lucas 90
San Juan 147
Hechos 190
Romanos 243
1 Corintios 266
2 Corintios 287
Gálatas 301
Efesios 309
Filipenses 316
Colosenses 321
1 Tesalonicenses 326
2 Tesalonicenses 331
1 Timoteo 334
2 Timoteo 341
Tito 346
Filemón 349
Hebreos 351
Santiago 367
1 Pedro 373
2 Pedro 379
1 Juan 383
2 Juan 388
3 Juan 389
Judas 390
Apocalipsis 392

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN MATEO

Yugu' xuz xna' gul gdöd queë' Jesús

¹ Ni uzuja' laquë' xuz xna' gul gdöd queë' Jesucristo, naquë' zxi'n xsoë' David, lenca' zxi'n xsoë' Abraham.

² Abraham guquë' xuzë' Isaac.

Isaac guquë' xuzë' Jacob.

Jacob guquë' xuzquë' Judá len yugu' bönni' böchë'ë.

³ Judá guquë' xuzquë' Fares len Zara, ati' Tamar gucnu xna'quë'.

Fares guquë' xuzë' Esrom.

Esrom guquë' xuzë' Aram.

⁴ Aram guquë' xuzë' Aminadab.

Aminadab guquë' xuzë' Naasón.

Naasón guquë' xuzë' Salmón.

⁵ Salmón guquë' xuzë' Booz, ati' Rahab gucnu xnë'ë.

Booz guquë' xuzë' Obed.

Rut gucnu xnë'ë Obed na'.

Obed guquë' xuzë' Isai.

⁶ Isai guquë' xuzë' David.

David na' gna bé'inë' bunách Israel, ati' butság ná'lenë'-nu ngul na' gucnu zi'al ngul queë' Urías, ati' David len ngul ni glaquë' xuz xnë'ë Salomón.

⁷ Salomón guquë' xuzë' Roboam.

Roboam guquë' xuzë' Abías.

Abías guquë' xuzë' Asa.

⁸ Asa guquë' xuzë' Josafat.

Josafat guquë' xuzë' Joram.

Joram guquë' xuzë' Uzías.

⁹ Uzías guquë' xuzë' Jotam.

Jotam guquë' xuzë' Acaz.

Acaz guquë' xuzë' Ezequías.

¹⁰ Ezequías guquë' xuzë' Manasés.

Manasés guquë' xuzë' Amón.

Amón guquë' xuzë' Josías.

¹¹ Josías guquë' xuzquë' Jeconías len yugu' bönni' böchë'ë.

Yugu' bönni' ni gulacu'ë dza ni' cati' yugu' bönni' Babilonia gulachë'ë bunách Israel nadzungac lu xyuquë'.

¹² Jeconías guquë' xuzë' Salatiel.

Salatiel guquë' xuzë' Zorobabel.

¹³ Zorobabel guquë' xuzë' Abiud.

Abiud guquë' xuzë' Eliaquim.

Eliaquim guquë' xuzë' Azor.

¹⁴ Azor guquë' xuzë' Sadoc.

Sadoc guquë' xuzë' Aquim.

Aquim guquë' xuzë' Eliud.

¹⁵ Eliud guquë' xuzë' Eleazar.

Eleazar guquë' xuzë' Matán.

Matán guquë' xuzë' Jacob.

¹⁶ Jacob guquë' xuzë' José.

José ni guquë' bönni' queënu María, ati' María na' gucnu xnë'ë Jesús, lë' ca' Cristo, Nu na' tun löz bunách judío guidë' duná bé'inë' lequë'.

¹⁷ Cni nac, glac chidá' cö' di'a dza ga gzu lau zoë' Abraham ga bdxintë zoë' David, ati' glac ca' yechidá' cö' di'a dza ga gzu lau zoë' David ga bdxintë dza yugu' bönni' Babilonia gulachë'ë bunách Israel nadzungac, ati' glac ca' yechidá' cö' di'a dza ga gzu lau dza ni' gulachë'ë lequë' ga bdxintë dza guljë' Cristo.

Yugu' le guc cati' guljë' Jesucristo

¹⁸ Cni guc cati' guljë' Jesucristo. Cati' ni' chnazí' lu na'bi' María, xnë'ë Jesucristo utság ná'lenbi' José, len zí'atël cati' zi'a utság ná'lenë'-bi', gyu'ubi' lë'bi' María na' tubi' bi'idau'. Guc cni ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. ¹⁹ Naquë' bönni' tsahui' José na', bönni' queëbi' María, san cutu gu'nnë' uquíë'-bi' laugac bunách. Gu'nnë' ulá'alenë'-bi' bagachiz'. ²⁰ Tsal ni' rza' ladxë'ë José ca na' gunë', bulu' lahuë' gbaz la'y queë' Xanru' lahuë' José lu yël bëchcál, len rë' lë':

—José, xzi'n xsoë' David. Cutu gádxinu' si'u-bi' María, gacbi' ngul quiu', le yu'ubi' lë'bi' bi'i bönni'dau' na' ral-la' galjbi' ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. ²¹ Galjbi' queëbi' tubi' bi'i bönni'dau', ati' gu'u labi' Jesús, le uslabi' bunách queëbi' lu dul-la' nabága'gac.

²² Cni guc yúgu'të lë ni quië butság lë na' gnë' Xanru' lu ru'ë bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

²³ Gul-yutsca', tu ngul ra'bandau', tsu'ubi' lë'bi' bi'idau', ati' galjbi' tubi' bi'i bönni'dau',
Ati' lu'ë labi' Emanuel.

Emanuel nac tu didza' hebreo le rna: “Len rë'u Dios.”

²⁴ Cati' bubanë' José lu yël bëchcál, benë' ca na' gudxë' lë' gbaz la'y queë' Xanru', ati' gzxí'ë-bi' María na', guchbi' ngul queë'. ²⁵ Cutu gzóalenë'-bi' cati' bdxinr dza chguljbi' queëbi' bi'i bönni'dau', bi'i zi'al queëbi', ati' glu'ë labi' Jesús.

2

Duyuquë'-bi' bi'idau' Jesús bönni' ta'yejni'i

¹ Cati' guljbi' Jesús yödz Belén, luyú Judea, rna bë'ë luyú ni' Herodes, ati' guladxinë' Jerusalén bönni' ta'yejni'i, narujquë' tu yödz dë zaca' ga rlen gbidz.

² Gulanabë' bönni' ni, ta'në':

—¿Gazx zoabi' bi'idau' na' ral-la' gna bé'ibi' bunách judío, bi'idau' na' zi'a guljbi'? Cati' ni' zoatu' ga rlen gbidz blé'itu'-ba' bölj yení' nac bë' chguljbi', ati' za'tu' ni quië tsej ládxi'tu'-bi'.

³ Cati' gúquibe'inë' lë ni Herodes, bönni' rna bë'ë, grö'tsquë' baguí'i, len lëzca' cni gulabö' baguí'i yúgu'të bunách nacuá' Jerusalén. ⁴ Ni'r bulidzë' yúgu'të bxuz uná bë', len bönni' gdau' tu'sëdi, Herodes na', ati' gnabné' lequë' gazx ral-la' galjë' Cristo, bönni' na' tunë' löz bönni' judío glë'ë gna bé'inë' lequë'. ⁵ Të' lë':

—Lu yödz Belén luyú Judea. Cni nac le buzujë' lu guich bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios le rna cni:

⁶ Cutu nacrc cuidi' lahuë' Dios yödz Belén luyú Judá,
Ca yödz gap nacuá' nup ta'ná bë' luyú ni,
Le grujë' yödz Belén bönni' gaquë' blau,
Bönni' na' gun chi'ë bunách Israel quia'.

⁷ Ni'r bulidzë' bagachi'z bönni' ta'yejni'i na' Herodes, len gnabnë' lequë' quië gnöznë' dxi'a gáca'xtë chguc bulu' lahui lauquë' bölj na' gualé'inë'.
⁸ Ni'r bsölë'ë lequë' tsjaquë' Belén. Rë' lequë':

—Gul-tséaj ni', len gul-tsajnáb dxi'a nacx nac queëbi' bi'idau' na'. Cati' chbdzölili'-bi', dudíxjói'li' neda', quië tsija' ca' neda', tsej ladxa'a-bi'.

⁹ Gdöd gulayönnë' didza' bë'ë Herodes na', zjaquë' bönni' ta'yejni'i na', ati' nanörba' lauquë' bölj na' gualé'inë' cati' ni' nacu'ë ladzquë' ga bdxintë yajsóa ga na' dëbi' bi'idau' na'.
¹⁰ Cati' gualé'inë' bölj na', guludzjitsquinë'.
¹¹ Cati' gulayazië' yu'u, gualé'inë'-bi' bi'i bönni'dau' na', zóalenbi'-nu María, xna'bi'. Ni'r guluzechu zxibquë' laubi', len gulayíj ládxi'quë'-bi'. Gdöd na' gulasaljë' yugu' gu'ndau' quequë' len gulunódzjë' queëbi' oro, len yal, len nördau' rla' zxi qui yag mirra.
¹² Le chbuzéjni'në' lequë' Dios lu yël bëhcál cui tshuöjquë' ga zoë' Herodes na', qui lë ni na' yhuöjquë' ladzquë' nöz yubl.

Ta'zxundjë' José len María, ta'chë'ë-bi' Jesús luyú Egipto

¹³ Gdöd guluzë'ë ni' bönni' ta'yejni'i na', ni'r bulu' lahuë' tuë' gbaz la'y queë' Xanru' ga na' dë' José lu yël bëhcál, len rë' lë':

—Gyas. Bchë'-bi' bi'idau' ni lenca' xna'bi', ati' bzxundj ni. Gyeaj luyú Egipto, ati' uga'nu' ni' cati' gyëpra' li' neda' yetú. Cni gunu' le uguljë'-bi' bi'idau' ni Herodes quië gdöddë'-bi'.

¹⁴ Ni'r gyasë' José, len ni' nac chdzö'l, bchë'ë-bi' bi'idau' na' lenca' xna'bi', ati' yjaquë' luyú Egipto.
¹⁵ Guluga'në' ni' cati' gutrë' Herodes. Cni guc quië butság lë na' gnë' Xanru' Dios lu ru'ë bönni' bë'ë didza' uláz queë', gnë': “Ga nac luyú Egipto bulidza' Zxi'na'.”

Rsölë'ë Herodes bönni' ludöcdë'-bi' bi'idau' huë'n nacua'bi' Belén

¹⁶ Cati' gúquibe'inë' Herodes cutu glunë' ca rnë' bönni' ta'yejni'i, gleyñë' Herodes na', ati' gna bé'inë' bönni' tsjaquë' ludöcdë'-bi' yúgu'tëbi' bi'i bönni'dau' nacua'bi' Belén len gdu zbi'il ga dë Belén na', bi'idau' chyu'ucbi' chop iz len bi'idau' nahuë'nrcbi'. Cni benë' ca busaquë' queë' Herodes na', tsca chguc dza bulu' lahui bölj, dza na' guluzéjni'në' lë' bönni' ta'yejni'i na'.

¹⁷ Cni guc, butság lë na' gnë' Jeremías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

¹⁸ Lu yödz Ramá ryön chí'igac

Nup ta'bödx len nup ta'bödxya'a.

Raquel rbödxnu ni'a quegac zxi'nnu,

Cutu gac nu hui' zxön lënu, le chnatchbi'.

¹⁹ Gdöd gutië' Herodes na', ni'r bulu' lahuë' gbaz la'y na' queë' Xanru' lahuë' José lu yël bëhcál ga ni' zoë' luyú Egipto, len rë' lë':

²⁰ —Gyas. Bchë'-bi' bi'i bönni'dau' ni lenca' xna'bi', ati' böaj luyú Israel, le chglatië' bönni' ni' glë'nnë' ludöddë'-bi' bi'i bönni'dau' ni.

²¹ Ni'r gyasë' José, ati' bchë'ë-bi' bi'i bönni'dau' na' lenca' xna'bi', ati' yhuöjquë' luyú Israel.
²² Cati' gúquibe'inë' José rna bë'ë Arquelaos luyú Judea le chgutië' Herodes, xuzë' Arquelaos, qui lë ni na' gúdxinë' José huöjë' ni'. Cati' buzéjni'në' lë' Dios lu yël bëhcál, gyijë' luyú Galilea.
²³ Cati' bdxinë' ni', yajsóë' yödz Nazaret. Cni guc quië butszág lë na' gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gac queë' Jesús, si' Lë', Bönni' Nazaret.

3

Runë' lban lu latj ca'z Juan, bönni' ruquilë' bunách nis

¹ Yugu' lu dza ni' buluí' lahuë' Juan, bönni' na' buquülë' bunách nis, runë' lban lu latj ca'z luyú Judea. ² Juan na' rnë':

—Gul-bí'i ládxi'li', le chzoa gdxin dza duná bë' luyú ni Nu na' zoa yehua' yubá.

³ Ca nac queë' Juan na', buzujë' lu guich Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, le rna cni:

Ryön chi'ë bönni' rulidzë' lu latj ca'z, rnë':

Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru',

Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.

⁴ Nacuë' zxë' Juan lari' náquini lítsa'ba' bōa', ati' núguë'ë lë'ë pan guid. Rahuë'-ba' böchi'zú len ri'jé' bdxindau' qui bözdau'. ⁵ Guladxinë' ga zoë' Juan yugu' bönni' Jerusalén len bunách narujgac gdu luyú Judea, len gdu zbi'il ga dë yegu Jordán. ⁶ Cati' gulaxóalépë' dul-la' nabága'quë', Juan na' buquülë' lequë' nis lu yegu Jordán na'.

⁷ Cati' blé'inë' Juan ta'dxinë' ga zoë' zian bönni' gdaul' fariseo len bönni' gdaul' saduceo quië la'dilë' nis, rë' lequë':

—Lbi'ili', di'a dza quecha' bël snia'. ¿Nuzxa buzejni'i lbi'ili' gzxundjli' yöl-la' rusyúdx na' zi'a gac quegac bunách? ⁸ Gul-gún le gac bë' chbubí'i ládxi'li'.

⁹ Cutu quequi icjli', cugnali' nacli' tsahui' le nacli' zxi'n xsoë' Abraham, le rëpa' lbi'ili', huac gunë' Dios ga luhuóac zxi'n xsoë' Abraham guiöj nacua' ni. ¹⁰ Chzoa rböz guia huag gchugu yag le ruluí' ca gac queëli'. Yúgu'të yag cuta'bía le nac dxi'a, grúgugac ati' la'gu'quë' leygac lu gui'. ¹¹ Le nactë neda' ruquila' lbi'ili' nis lu nis, nul-li' chbubí'i ládxi'li', san bönni' na' ral-la' guidë' cati' töd quia' neda', lë' gunë' le ruluí'z yöl-la' rdil nis ni, uchizië' lbi'ili' Dios Bö' La'y len gui' queë'. Bönni' ni náctërë' blau ca neda', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycja' lölë' nudë'ë. ¹² Zönë' lu në'ë bcö' queë', le ulubnë' ga rdxí'a xzoa' xtil queë'. Uzi'ë xzoa' xtil queë' lu yu'u ga ni' gun chi'ë lei, san uzégui'ë bëb qui lu gui', ati' gui' na' cutu ca' ul.

Rdilë' nis Jesús

¹³ Ni'r buzë'ë Jesús luyú Galilea, len bdxinë' ra' yegu Jordán ga na' zoë' Juan, quië gdilë' nis lu në'ë Juan na'. ¹⁴ Juan buzaguë'ë xnözë', rë' Jesús:

—Neda' ral-la' gdila' nis lu na'u Li'. ¿Ati' Li' za'tsu' quia'?

¹⁵ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Benn latj na'a, le cni ral-la' gunru' gdutë le nac tsahui'.

Ni'r bë'ë Lë' latj Juan. ¹⁶ Cati' chnadilë' Jesús nis, la' burujtë' lu nis. Ni'r gyalj luzxbá lahuë' Jesús, ati' blé'inë' ruhuötjé' Dios Bö' La'y, bdxinë' ga na' zoë' Jesús, rnë'ë ca rna'ba' budödaul'. ¹⁷ Ni'r byön chi'i na' rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Bönni' ni naquë' Zxi'na'. Nadxi'ida' Lë' len rdzag ladxa'a Lë'.

4

Rë'ni Satanás tu' xöhui' ugáp Jesús dul-la'

¹ Ni'r la' bchë'të' Jesús lu latj ca'z Dios Bö' La'y quië gata' latj si' bë' Lë' Satanás tu' xöhui'.

² Gdu choa' dza choa' yël cutu bi gdahuë' Jesús, ati' gdödr ni' rdunë'. ³ Ni'r bdxin ga zoë' Jesús tu' xöhui', nu na' rugáp bunách dul-la', len rë Jesús:

—Chqui' nacu' gdu Zxi'në' Dios, gna na'a luhuóac yöt xtil guiöj nacua' ni.

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Clëgz yöt xtil nabánigac bunách, san lëzca' yúgu'të didza' ru'ë Dios nabánigac bunách.”

⁵ Ni'r bchë' Jesús tu' xöhui' yödZ la'y Jerusalén, ati' ni' budxía Lë' ga nac xtsa' cju'u gda'u. ⁶ Ni'r rë Lë' tu' xöhui', rna:

—Chqui' nacu' Li' gdu Zxi'në' Dios, busladzu' cuinu' ni, le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios gsölë'ë gbaz la'y queë' lun chi'ë Li',

Ati' luchisë' Li' lu na'quë',

Cui tsajhegu'u guiöj, cui gunu' zi' ni'u.

⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Yetú ca' nayúj lu guich la'y, le rë bunách, rna: “Cutu si' bë'u Xanu' Dios.”

⁸ Ni'r bchë' Jesús tu' xöhui' ga nac tu lu gui'a sib, ati' ni' bulu'i Lë' yúgu'të yödZ nacuá' yödZlyú ni len yúgu'të yöl-la' tsahui' quegac. ⁹ Ni'r rë Lë':

—Yúgu'të lë ni udöda' lu na'u chqui' uzechu zxibu' lahua' gunu' neda' zxön.

¹⁰ Jesús rë' lei:

—Böaj quiu' li', Satanás tu' xöhui', le nayúj lu guich la'y le rë netu', rna: “Xanu' Dios tsej ladxu'u, len tuzë' Lë' gunu' xchinë'.”

¹¹ Ni'r buzá' ga na' zoë' Jesús Satanás tu' xöhui', ati' guladxinë' ga zoë' gbaz la'y queë' Dios len gláclenë' Lë', gulagu'ë le gdahuë'.

Rzu lahuë' Jesús runë' lban luyú Galilea

¹² Cati' byönnë' Jesús nadzunë' Juan lidx guia, gijjë' luyú Galilea. ¹³ Buzë'ë yödZ Nazaret, ati' yajsóë' yödZ Capernaum ga nac ra' nis zxön, lu bza' quegac bunách Zabolón len bunách Neftalí. ¹⁴ Cni guc, butság lë na' gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

¹⁵ Luyú Zabolón len luyú Neftalí,

La' nöZ ra' nis zxön yetslá'a yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz.

Luyú Galilea, ga nacuá' bunách cunacgac judío.

¹⁶ Bunách chul nit ni' gulale'i yení,

Ati' bönni' ni' nacquë' ca nup chnatgac, blen quequë' yení.

¹⁷ Cati' ni'r gzu lahuë' Jesús runë' lban, rë' bunách ni':

—Gul-bí'i ládxi'li', le chzoa gdxin dza duná bë' luyú ni Nu na' zoa yehua' yubá.

Jesús rulidzë' tapë' bönni' uzön böL tsajta'quë' Lë'

¹⁸ Cati' gdë' Jesús ra' nis zxön qui Galilea, ni' blé'inë' chopë' bönni'. Tuë' lë' Simón, len zoa yetú lë' Pedro, ati' dzaguë' lë' Andrés, bönni' böchë'ë. Chopë' ni ta'chiljë' yöxj böL quequë' lu nis zxön na' le nacquë' uzön böL. ¹⁹ Jesús rë' lequë':

—Gul-dutá' neda', ati' guna' ga gchë'li' quia' bunách, gunli' ca runli' rzönli'-ba' böL.

²⁰ La' guluca'ntë' yugu' yöxj böL quequë' chopë' ni, zjáclenë' Jesús.

²¹ Cati' gdödë' yelati' ni'l Jesús, blé'inë' yechopë' bönni'. Tuë' lë' Jacobo, ati' dzaguë' lë' Juan, bönni' böchë'ë. Nacquë' xxi'në' Zebedeo. Nacu'ë lë'i bárcodau' dzagquë' Zebedeo, xuzquë', len tu'únë' yöxj böL quequë'. Ni'r Jesús bulidzë' chopë' ni tsajta'quë' Lë'. ²² La' guluca'ntë' bárcodau' na' lenca' xuzquë', zjáclenë' Jesús.

Jesús rusëdnë' bunách zian

²³ Gdë' Jesús gdu luyú Galilea, rusëdnë' bunách gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. Ni' benë' lban qui didza' dxi'a ca zi'a duná

bè'è luyú ni Dios, len bunë' yúgu'të nup te'i tsca nac guidzhuë' quequë'.
²⁴ Gzë didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách gdu luyú Siria, ati' djua'gac ga zoë' Jesús yúgu'të bönni' té'inë' zian guidzhuë' quequë', len ta'zaca' ta'gui'ë. Djua'quë' ca' ni' bönni' yu'ugac lequë' bö' xöhui', len bönni' té'inë' huë' xjuti', len bönni' nacu'nquë' bin ni'a na'quë', ati' Jesús bunë' yúgu'të bönni' na'. ²⁵ Rjaclen Jesús bunách zian narujgac luyú Galilea, len yugu' yöd Decápolis, len yöd Jerusalén, lenca' luyú Judea, len yugu' yöd nacua' yetslá'l yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz.

5

Lban benë' Jesús ga nac lu gu'adau'

¹ Cati' blé'inë' Jesús za'clen Lë' bunách zian, ni'r grenë' tu lu gu'adau' ga nac xtsa', ati' lu gui'a ni' gr'ö'ë. Ni'r guludubë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë'.

² Gzu lahuë' rusëdnë' lequë', rnë':

³ —Bica' ba bönni' táquibe'inë' ta'yadzjnë' le naqui queë' Dios, le nadú-li'quë' latj ga rna bè' Nu na' zoa yehua' yubá.

⁴ 'Bica' ba bönni' tu'hui'ni ládxi'quë' le nabága'quë' dul-la', le hui' zxönë' lequë' Dioscz.

⁵ 'Bica' ba bönni' nacquë' nöxj ladxí' lahuë' Dios, le gata' quequë' luyú ni.

⁶ 'Bica' ba bönni' ta'zë ládxi'quë' le nac tsahui' lahuë' Dios, rac quequë' ca rac quegac nup ta'dún len ta'bídx nis, le gunë' Dios ga luzi'ë xbey lë na' ta'zë ládxi'quë'.

⁷ 'Bica' ba bönni' tu'huechi' ládxi'quë' lza'quë', le huechi' ladxë'ë lequë' Dios.

⁸ 'Bica' ba bönni' nac dxi'a icj ládxi'dau'quë', cutu bi nabága'quë', le la'lé'inë' Dios.

⁹ 'Bica' ba bönni' ta'bequi dxië' didza' bizxj, le la'zí' laquë' zxi'në' Dios.

¹⁰ 'Bica' ba bönni' ta'zaca' ta'gui'ë yugu' le ta'bía ládxi'gac lequë' bunách cati' tunë' le nac tsahui', le dë quequë' latj ga rna bè' Nu na' zoa yehua' yubá.

¹¹ 'Bica' ba lbi'ili' cati' tu'líd lbi'ili' zí' bunách, len ta'bía ládxi'gac lbi'ili', ati' lu yöl-la' rzi' yë' ta'në queëli' le xöhui' le da'li' neda'. ¹² Gul-dziji len gul-dzág ládxi'li', le uzí'tscali' xbey ni' yehua' yubá. Ca rac queëli', guc quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len gulacu'ë zí'atël ca lbi'ili', le gulabía ládxi'gac ca' lequë' bunách.

Bunách queë' Cristo lac ca zödi' len ca yení'

¹³ Gnë' ca' Jesús:

—Lbi'ili' nacli' ca zödi' luyú ni, san chqui' nit yöl-la' sna' qui zödi' na', cutu gac gunru' ga huöac sna'. Cutur bi nac lsaca', san chnac tu le chu'nru', ati' lulíb lei bunách.

¹⁴ 'Lbi'ili' nacli' ca yení' yödzylyú ni quië ului'li' lahui le nac queë' Dios. Gacli' ca tu yöd dë tu lu gui'a, cutu gac ggachi' yöd z na'. ¹⁵ Cati' ruqué-la'ru' gui', cutu rgu'ru' lei zxan gui'n, san ga lna' ruzoaru' lei quië uzení' yúgu'të nup nacua' lu yu'u. ¹⁶ Ca na' run yení', ral-la' gunli' ca' lbi'ili', gü'li' latj gac bë' le nacli' laugac yúgu'të bunách, quië cati' la'le'i le nac dxi'a runli', la'gú'u-në' yöl-la' ba Xuzli' Dios zoë' yehua' yubá.

Rusëdnë' Jesús qui le gna bë'ë Dios lu në'ë Moisés

¹⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gáquili' bida' dusnitia' yugu' le gna bē'ē Moisés o zxba na' gulusēdnē' bōnni' glu'ē didza' uláz queē' Dios. Bida', clēg quiē usnitia' yugu' lē ni, san quiē ulu'a lahu' gdu le rusēdi lē na'. ¹⁸ Le nactē rēpa' lbi'ili'. Tsal ni nacua' luzxbá len yōdzlyú ni, cutu tōd ca'z nitú dídza'dau', len nitú le rna bē' zxba na', cati' gacr yúgu'tē le ral-la' gac. ¹⁹ Qui lē ni na', nūti'tēz bōnni' quitsjē' tu zxba cuídi'dau'z zoa lu zxba na', len usēdnē' bunách lun cni, bōnni' ni gáctērē' cuídi'dau'z ca yúgu'tē nup la'cuá' ga rna bē' Nu na' zoa yehua' yubá, san nūti'tēz bōnni' gunē' ca rna bē' zxba na' len usēdnē' bunách lun ca' cni, bōnni' ni gáctērē' blau ga rna bē' Nu na' zoa yehua' yubá. ²⁰ Rēpa' ca' lbi'ili': “Chqui' cugunli' le nactēr dxi'a ca le tunē' bōnni' gdau' usēdi, lenca' ca tunē' bōnni' gdau' fariseo, cutu ca' tsazli' ga ni' rna bē'ē Dios yehua' yubá.”

Rusēdnē' Jesús ca nac qui nu rley lzē'i

²¹ Gnē' ca' Jesús:

—Chbyōnili' ca glē' xuz xtau'li' bōnni' guta' lu na'quē', gulanē': “Cutu gdōdili' bunách. Nu bōnni' gdōdē' bunách, nabaguē'ē zxguia' huadxinē' ga cuequi xbeynē' lē' Dios.” ²² Na'a, neda' rēpa' lbi'ili': Nu bōnni' rleyne' bōchi' lzē'ē, nabaguē'ē zxguia' huadxinē' ga cuequi xbeynē' lē' Dios. Lēzca' cni, nu bōnni' gnē' zī'ē queē' bōchi' lzē'ē nabaguē'ē zxguia' la'bequi xbeynē' lē' bōnni' blau ta'bequi xbey, ati' nu bōnni' guiē' lzē'ē: “Bōa' cunōzi”, nabaguē'ē zxguia' bōnni' na' tsijē' lu gui' gabíl.

²³ Cni nac, chqui' chzoa cu'u lu bcugu la'y tu le unōdzju', ati' ni' tsajneynu' zoa bizx quiē rleyne' li' bōchi' lza'u, ²⁴ bca'n lu bcugu ni' lē na' unōdzju', len bōaj lidxu'. Zi'al yajcá'n tsahui' le benu' queē' bōchi' lza'u, ati' ni'r gda unōdzju' lē na' nu'u.

²⁵ Chqui' zoa nu bōnni' rnabnē' li' bi quizxju' len gchē'ē li' ga cuequi xbeynē' li' bōnni', budzagtē dxi'a bōnni' na' tsal ni' yú'tulenu' lē' nōz, cui udōdē' li' lahuē' bōnni' rbequi xbey, ati' bōnni' ni udōdē' li' lu nē'ē bōnni' ruseyjē' lidx guia, ati' lē' cu'ē li' lidx guia na'. ²⁶ Le nactē rēpa' li', cutu ca' uruju' ni' cati' gdxinr dza quizxju' ga buitē le ral-lu'u.

Rusēdnē' Jesús ca nac qui nu rguitsj zxba qui yōl-la' nutság na'

²⁷ Gnē' ca' Jesús:

—Chbyōnili' ca na' gulanē': “Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yōl-la' nutság na'.” ²⁸ Na'a, neda' rēpa' lbi'ili': Nūti'tēz bōnni' ruyúē' ngul len yōl-la' rzē ladxī' le cunác, chbenē' dul-la' len lēnu lu icj ladxī'dau'huē'.

²⁹ Qui lē ni na', chqui' gun ga gunu' dul-la' yōj lau' yubél, gleaj lei len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' unitiu' tu yōj lau', len clēg gduteo' tsiju' lu gui' gabíl. ³⁰ Chqui' gun ga gunu' dul-la' na'u yubél, bhugu lei, len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' unitiu' tu na'u, len clēg gduteo' tsiju' lu gui' gabíl.

Rusēdnē' Jesús ca nac qui nu bōnni' rulá'alenē' ngul queē'

³¹ Gnē' ca' Jesús:

—Lēzca' gulanē': “Nūti'tēz bōnni' rusanē'-nu ngul queē', ral-la' unōdzjē' queēnu guich le rna rulá'alenē'-nu.” ³² Na'a, neda' rēpa' lbi'ili', chqui' zoē' bōnni' rusanē'-nu ngul queē', len cutu zoa le cunác runnu, gunē' bōnni' na' ga gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yōl-la' nutság na' chqui' utság ná'lennu bōnni' yubl, ati' bōnni' na' si'ē-nu ngul na', lēzca' gunē' dul-la' le rguitsj zxba qui yōl-la' nutság na'.

Rusēdnē' Jesús ca nac qui nu rney Dios

³³ Gnē' ca' Jesús:

—Lězca' byönili' ca glè' xuz xtau'li' bönni' guta' lu na'què', gulanè': "Cutu si' yè'u cati' rneynu' Díos, ati' ral-la' gunu' lahuè' Xanru' Díos gdutè lè na' rneynu' Lè'." ³⁴ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', cutu ca' gun tsutsu xtídza'li'. Cutu gun tsutsu xtídza'li' gneyli' yehua' yubá, le nac ga rø'è rna bè'è Díos. ³⁵ Cutu gun tsutsu xtídza'li' gneyli' luyú ni, le nac luyú ni ca xlibi ni'è Díos, len cutu gneyli' Jerusalén, le nac ladzè' Bönni' nactèrè' blau rna bè'è. ³⁶ Cutu gun tsutsu xtídzu'u gneynu' icju', le cutu gac gunu' ga huöac chguich o gasj nitú guitsa' icju'. ³⁷ Ral-la' gnazli': "ja", o gnazli': "cutu", le nac qui tu' xöhui' le nadöd bè' ca nac didza' ni.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu ruzí' la lzë'i

³⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Chbyönili' ca nac le gna bè'è Moisés, gnë': "Nu bi run qui yöj lau lzë'i, ubí'i ca' qui, lenca' nu bi run qui layi' lzë'i, ubí'i ca' qui." ³⁹ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili': Cutu tá'baga'li' nu gua' dö' queëli', ati' chqui' nu capa' xagu' yubél, bè' latj capa' ca' yetú xagu' yögl. ⁴⁰ Chqui' zoa nu gun ga cuequi xbeynë' li' bönni' len cua zxau', bè' ca' qui lari' rxoa cudzu'u. ⁴¹ Chqui' zoa nu gun bayúdx gu'u yua' qui gatsj hora, gyeajlen nu na' gdu tu hora. ⁴² Nu bi gnabi li', bnödzy qui, len nu bi guë'ni gunnu' qui tu chi'i, cutu tá'bagu'u lè na' gnabi li'.

Rusëdnë' Jesús ca ral-la' gdxí'iru' nup cuta'le'i rë'u dxi'a

⁴³ Gnë' ca' Jesús:

—Lězca' cni byönili' lè na' gulanè': "Ral-la' gdxí'inu' nu nadxí'i li', len udi'inu' nu curle'i li' dxi'a." ⁴⁴ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', gul-dxi'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Gul-náb-në' Díos gáclenë' nup tu'lídz lbi'ili' zi'. Gul-gún le nac dxi'a quegac nup tu'dí'i lbi'ili', len gul-lídzë' Díos gnábili'-në' gunë' ga gac dxi'a quegac nup ta'në' queëli' len tua' dö' queëli'. ⁴⁵ Chqui' gunli' cni, gacli' gdu zxi'në' Xuzru' Díos, zoë' yehua' yubá, le runë' Lè' ga ruzeni' gbidz queë' ga nacua' bunách tua'dö', lenca' ga nacua' bunách tsahui'. Rsolë'è tu nis guioj quegac bunách tsahui', lenca' quegac bunách cunacgac tsahui'. ⁴⁶ Chqui' nadxí'izli' bönni' nadxí'icnë' lbi'ili', ¿nuzxa caz cu'u lbi'ili' yöl-la' ba? Lězca' cni tunë' bönni' cunacgac tsahui' na', bönni' tu'quizzjë' uláz qui yödzy zitu', nadxí'icnë' lza'quë'. ⁴⁷ Chqui' rugapli' Díos tuzë' böchi' lza'li', ¿bizxa caz runli' le nactèr dxi'a? Lězca' cni tunë' bönni' cunúnbë'gac Díos. ⁴⁸ San lbi'ili', gul-gác gdu dxi'a, ca na' naquë' Xuzru' Díos, zoë' yehua' yubá, naquë' gdu dxi'a.

6

Rusëdnë' Jesús ca ral-la' gáclenru' bunách

¹ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-güi' ládxi'li' gac gdu ca rej ládxi'li'-në' Díos, cugunzli' lè ni laugac bunách quië la'le'i ca na' runli'. Chqui' runli' cni, cutu bi gunnë' queëli' Xuzru' Díos zoë' yehua' yubá. ² Cati' bi unödzyu' qui nu bi ryadzj, cutu gunu' ga gla' lahui lè na' runu' ca tunë' bönni' tu'luí'z tsahui' cuinquë' ga nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Díos bönni' judío, lenca' ga nac lu yé'y. Cni tunë' quië la'gú'u lequë' yöl-la' ba bunách. Le nactèr rëpa' lbi'ili', ca'z nac yöl-la' ba gata' quequë'. ³ San li', cati' bi unödzyu' qui nu bi ryadzj, cutu ca' gu'u latj gnözi nitú bunách. ⁴ Na'a, lè na' unödzyu', bagachi'z ral-la' unödzyu', ati' Xuzru' Díos, Nu rle'i ca na' runu' bagachi'z, Lè' ubi'è quiu'.

Rusëdnë' Jesús ca ral-la' ulidzru'-në' Díos

⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' ulidzli'-nè' Dios, cutu gunli' ca tunè' bönni' tu'luí'z tsahui' cuinquè', le ta'dzág ládxi'què' ta'zuinè' tu'lidzè' Dios gap nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío, len gap nac lu yè'y quie' la'le'i lequè' bunách. Le nactè rëpa' lbi'ili', ca'z nac yöl-la' ba gata' quequè'. ⁶ San lbi'ili', cati' ulidzli'-nè' Dios gul-tsáz lidkli' len gul-séy yu'u. Gul-lidzè' Dios gnábili'-nè' Xuzru' Dios, zóalenè' lbi'ili' ga na' zoali' queèzli', ati' Xuzru' Dios, Nu rle'i ca runli' bagachi'z, Lè' ubi'è queèli'.

⁷ 'Cati' ulidzli'-nè' Dios cutu gunli' la' yè'y la' leyz ca na' tunè' bönni' cunúnbè'què' Dios, le táquinè' huayönnè' lequè' Dios le tu'lidzè' la' yè'y la' leyz. ⁸ Cutu gunli' ca na' tunè' lequè'. Xuzru' Dios, zí'atèl cati' zi'a gnabli', chnözcznè' yugu' le ryadzj queèli'. ⁹ Qui lè ni na', ral-la' ulidzli'-nè' Dios gnali' cni:

Xuz netu', zu' yehua' yubá,
Gac zXön lau'.

¹⁰ Gda gna bè'u luyú ni.

Ben ga gac luyú ni ca rdzag ladxu'u Li' ca rac ni' yehua' yubá.

¹¹ Benn le gágutu' na'a dza.

¹² Bnit lau netu' le cunác bentu' lau' Li'

Ca runtu' netu', runít lautu' ca' nup bi tun queètu'.

¹³ Cutu gu'u latj si' bè' netu' tu' xöhui',

San buslá netu' lu na' nu rua' dö',

Le naqui' quui' ga rna bè'u, len yöl-la' uná bè', len yöl-la' ba.

Cni ré'nitú' gactecz. Ca' gac.

¹⁴ 'Chqui' unít lauli' lza'li', nup tua' dö' queèli', unít lahuè' ca' lbi'ili' Xuzru' Dios, zoè' yehua' yubá. ¹⁵ Chqui' cutu unít lauli' lza'li', cutu unít lahuè' lbi'ili' Xuzru' Dios ca nac dul-la' runli'.

Rusèdnè' Jesús ca ral-la' gunru' gubás

¹⁶ Gnè' ca' Jesús:

—Cati' gunli' gubás, cutu gunli' bayechi' lauli' ca tunè' bönni' tu'luí'z tsahui' cuinquè', le tunè' bayechi' lauquè' quie' láquibe'i bunách tunè' gubás. Le nactè rëpa' lbi'ili', ca'z nac yöl-la' ba gata' quequè'. ¹⁷ San lbi'ili', cati' gunli' gubás, gul-pá' icjli' len gul-quíb lauli', ¹⁸ cui láquibe'i bunách runli' gubás. Bagachi'z ral-la' gunli' gubás, ati' Xuzru' Dios, zóalenè' lbi'ili' ga na' zoali' queèzli', Lè' ubi'è queèli'.

Yehua' yubá ral-la' utubru' yöl-la' tsahui' queèru'

¹⁹ Gnè' ca' Jesús:

—Cutu utubli' yöl-la' tsahui' luyú ni, ga ni tu'töba' lei bëldau' qui, ati' rac ditj, len ga ni ta'yáz gban, ta'banè'. ²⁰ San gul-túb yöl-la' tsahui' ni' yehua' yubá, ga ni' cutu lutöba' lei bëldau' qui, len cutu gac ditj, len ga ni' cutu la'yáz gban cutu la'banè'. ²¹ Ga ni' dè yöl-la' tsahui' queèli', ni' güi' ládxi'li' gdxinli'.

Le rgu'u yení' icj ládxi'dau'ru'

²² Gnè' ca' Jesús:

—Yöj lauru' nac ca tu le rgu'u yení' icj ládxi'dau'ru'. Qui lè ni na', chqui' yöj lauli' nac dxi'a, gdútèli' tsèpli' yös yení'. ²³ Chqui' yöj lauli' cutu nac dxi'a, gdútèli' nachul-li'. Qui lè ni na', chqui' yení' zoalen lbi'ili' nuhuóac le nac chul, szxönitèr nachul-li'.

Dios len dumí

²⁴ Gnè' ca' Jesús:

—Nutu nu gac gun xchinquë' chop xanë', le uzóë' tsala' tuë' ati' yetué' na' gdxí'inë', o ugá'nlenë' tuë', ati' yetué' na' ubíj ladxë'ë. Cutu gac gunli' zxón Dios lenca' dumí.

Dios run chi'ë nup náquigac queë'

²⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Yetú ca' rëpa' lbi'ili': Cutu cò'li' baguí' ni'a qui le gáguli' o ni'a qui le gui'jli', yugu' le nabánili', o ni'a qui lari' gáculi'. Záqui'tsquír yól-la' na'bán queëli' ca' le gáguli', ati' nactër lsaca' gdu ca' nayá' nabinli' ca' lari' gáculi'. ²⁶ Gul-yú ca' rac quecha' bguindau' ta'zuba' luzxbá. Cutu ca' taz tu'zoaba', len cutu ta'lapha', len cutu tu'tubba' ga bi la'gu'ba' quecha', san Xuzru' Dios zoë' yehua' yubá, rugáguczë' lecha'. Záqui'tsquírli' lbi'ili' ca' yugu' bguindau' na'. ²⁷ ¿Nuzxa caz bönni' nutschë'ë ladjli' gac gunë' ga soë' gbanë' yetú dzaz le rbö'ë baguí' quië gac cni queë'?

²⁸ ¿Bizx quië rbö'li' baguí' ni'a qui le gáculi'? Gul-yutsca' ca' rac quegac yöjdau' rö'gac ladj guixi' ca' ta'zxón. Cutu tun dxin len cutu tun du' lari'. ²⁹ Neda' rëpa' lbi'ili', Salomón, bönni' ni' gna bë'ë, zal-la' szxöni guta' queë' yól-la' tsahui', lari' gucuë' cutu gna'tër lach ca' rna'gac yöjdau' na'. ³⁰ Dioscz runë' lach yöj guíxi'dau' rö'gac ladj guixi', le nacua' na'a dza, ati' cxö huidzj la'yegui lu gui'. Chqui' cni rui' ladxë'ë yöj guíxi'dau', runë' leygac lach, szxónitër gunë' ca' queëli', curéjlë'li'-në' gdu ládxi'li'. ³¹ Qui lë ni na', cutu cò'li' baguí', cugnali': "¿Bizxa gágutsatu'?" o "¿Bizxa guí'jtsatu'?" o "¿Bizxa lari' gágutsatu'?" ³² Bunách yödzlyú ni ta'bö' baguí' ni'a qui yúgu'të lë ni, san zoë' Xuzru' yehua' yubá, ati' Lë' nözcznë' naquínili' yúgu'të lë ni. ³³ Na'a, gul-güi'r ládxi'li' gna bé'inë' lbi'ili' Dios, len gunli' le nac dxi'a lahuë' Lë', ati' Lë' cu'ë xnöz queëli' yúgu'të lë ni. ³⁴ Qui lë ni na', cutu cò'li' baguí' ni'a qui le ral-la' gac cxö huidzj, le huac güi' ládxi'li' cxö huidzj le gac queëli' dza na'. Tu tu dza lac le ral-la' güi' ládxi'li' dza na'.

7

Cutu ral-la' glag yudxru' böchi' lza'ru'

¹ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu glag yudxli' böchi' lza'li', cui gchugu bë'ë ca' queëli' Dios, ² le gchugu bë'ë queëli' Lë' la' leyz ca' na' rlag yudxli' böchi' lza'li', ati' ca' na' rurix rudölli' qui lza'li', la' ca'z urix udödë' queëli' Dios. ³ ¿Bizx quië ruyú' bëbdau' yu'u yöj lahuë' böchi' lza'u, len cutu ráquibe'inu' yu'u le zxöntër yöj lau' li'? ⁴ ¿Guiëtsu'-në' böchi' lza'u: "Glöz, cuija' bëbdau' yu'u yöj lau'", ati' li', le zxöntër ca' yu'u yöj lau' li'? ⁵ Li', bönni', rulu'z tsahui' cuinu'. Gleaj zi'al le zxón yu'u yöj lau' li', ati' ni'r glé'inu' dxi'adau' quië gac cuiju' bëbdau' yu'u yöj lahuë' böchi' lza'u.

⁶ Cutu güi'li' quecha' bö'cu' le nac la'y, qui nadxi luhueycjba' luzxuzxjba' lbi'ili', len cutu chu'nli' le nac lsaca' queëli' laucha' cuch, qui nadxi luzadi' ní'aba' lei.

Gul-náb, gul-guílj, len gul-líd ra' yu'u

⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-náb, ati' Dios gunnë' queëli'. Gul-guílj, ati' gunnë' latj gdzöl queëli'. Gul-líd ra' yu'u, ati' Lë' gsaljë' queëli'. ⁸ Nüti'tëz bönni' rnanë', rdél-li'në', ati' bönni' rguiljë', rdzöl queë', ati' bönni' rulidzë' ra' yu'u, ryalj queë'.

⁹ 'Chqui' zoè' bönni' nutschë'ë ladjli', ati' zoabi' bi'i' queë', chqui' gnábibi' lè' yöt xtil, ¿naru' unödzejë' queëbi' guiöj? ¹⁰ Chqui' gnábibi' lè' tuba' böl, ¿naru' unödzejë' queëbi' bël? ¹¹ Lbi'ili' nacli' huia'dö', san nözili' unödzejli' quecbi' zxi'nli' le nac dxi'a. Nactër löz, Xuzli' zoè' yehua' yubá unödzejë' quegac nup ta'nabi Lè' le nacgac dxi'a.

¹² 'Qui lè ni na', ca na' rë'nili' lun queëli' bunách, lëzca' cni gul-gún quequë'. Lè ni le rna bè' zxba queë' Moisés, lenca' le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

Tu ga ral-la' tsazru' le nac guidau'

¹³ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-tsáz ga nu ryaz le nac guidau'. Laga' nac ga nu ryaz len yalj ca' nac nöz le rjaclenë' bönni' ga ni' la'nitië', ati' ta'yazië' ni' bönni' zian. ¹⁴ Guidau' nac ga nu ryaz len lasdau'z nac nöz le rjaclen bunách ga ni' la'dél-li'në' yöl-la' na'bán gdu, ati' nababzë' bönni' ta'dzölnë' lei.

Le runru' nac bë' le nacru'

¹⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-gún chi'i' cuinli' qui nadxi la'zí' yé'inë' lbi'ili' bönni' ta'zí' yë'ë, ta'në' tu'ë didza' uláz queë' Dios. La'dxinë' ga zoali' bönni' ni, len lului' cuinquë' nöxj ládxi'dau' ca nacba' bö'cu' zxíla'dau', san lu icj ládxi'dau'que' nacque' ca bö'cu' zuga' snia'. ¹⁶ Yugu' le tunë' lac bë' le nacque'. Cutu ruchibru' le rbia lba uva lu yag yötsi', len cutu ruchibru' le rbia yag higo lu guixi' legui lasdau'. ¹⁷ Cni nac, ta'bia' le nac dxi'a yúgu'të yag dxi'a, ati' rbia le nac xöhui' yag xöhui'. ¹⁸ Cutu gac cuia le nac xöhui' yag dxi'a na', len cutu gac cuia le nac dxi'a yag xöhui' na'. ¹⁹ Yúgu'të yag cuta'bia' le nac dxi'a la'rugu ati' la'gu'ë leygac lu gui'. ²⁰ Cni nac, lac bë' le nacque' le tunë' bönni' na'.

Nup cula'yáz ga rna bë'ë Dios

²¹ Gnë' ca' Jesús:

—Zian nup të neda': "Xan, Xan", san clëg yúgu'të' la'yazië' ga rna bë'ë Dios yehua' yubá. La'yazzë' ni' bönni' tunë' ca rë'nnë' Xuza' Dios, zoë' yehua' yubá. ²² Cati' gdxin dza udx qui yödzlyú ni, lè' neda' bönni' zian, la'në': "Xan, Xan, bentu' lban qui xtidzë'ë Dios, buguntu' dxin Lau' Li', len buguntu' ca' dxin Lau' bubijtu' yugu' bö' xöhui', len buguntu' ca' dxin Lau' bentu' zian yöl-la' huac zxön." ²³ Ni'r neda' gyëpa' lequë': "Cutu ca' núnbë'a lbi'ili'. Gul-cuít ga zoa', lbi'ili' rua'li' dö'."

Chop ca gac udxiaru' xlibi zö'ö

²⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Yetú ca', nu ryöni xtidza'a ni len gun ca rna, nu ni nac ca tu bönni' rejni'i, buzöë' lidxë' ga nac lu guiöj. ²⁵ Cati' gul guiöjsiu' len gzxön gba'u, len gyeycj bö', ati' gdib nis cuít yu'u na', cutu gbix, le dxia xlibi lu guiöj. ²⁶ Na'a, nu bönni' ryönnë' xtidza'a ni, len cutu runë' ca rna, bönni' ni naquë' ca tu bönni' curejni'i, buzöë' lidxë' lu yuzx. ²⁷ Cati' gul guiöjsiu', len gzxön gba'u, len gyeycj bö', ni'r gda' nis cuít yu'u na', ati' gbixtë, len tsaz bguindj.

²⁸ Cati' budx bë'lenë' lequë' didza' ni Jesús, gulubani bunách zian ni' ca nac le rusëdnë', ²⁹ le rusëdnë' lequë' ca bönni' dë lu në'ë, len clëg ca tunë' bönni' gdau' usëdi quequë'.

8

Ruhuöaquë' bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd

¹ Cati' bö'tjë' Jesús lu gui'a na', zjaclen Lë' bunách zian. ² Bdxinë' ga zoë' Jesús bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd, ati' buzechu zxibë' lahuë' Jesús, len rë' Lë':

—Xan, chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

³ Ni'r bulitë në'ë Jesús len gdanë' lë'. Rë' lë':

—Rë'nda'. Huöacu' dxi'a.

La' bunittë xhuë'ë bönni' huë' na'. ⁴ Ni'r gudxë' lë' Jesús:

—Byu, nutu nu gui'u cni, san gyeaj, yajlui' cuinu' lahuë' bxuz, ati' yajnödzej le gna bë'ë Moisés le uluí'i bunách chböacu'.

Jesús ruinë' bi'i huen dxin queë' bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l

⁵ Cati' gyazië' Jesús yödz Capernaum, bdxinë' ga zoë' Jesús tu bönni' nacu'ë lu në'ë tu gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l, ati' gúta'yuë' lahuë' Jesús, ⁶ rë' Lë':

—Xan, bi'i huen dxin quia' dëbi' yu'u, ré'ibi' huë' nacu'nbi' bin, len szxöni rzaca' rgui'bi'.

⁷ Jesús rë' lë':

—Neda' guida' una'-bi'.

⁸ Bubi'ë didza' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, rë' Jesús:

—Xan, cutu naca' Isaca' tsaziu' lidxa', san tsa gnazu' quia', ati' huöacbi' bi'i huen dxin quia'. ⁹ Lëzca' neda', zoa nu rna be'i neda', len nacu'ë ca' bönni' rjaquë' gdil-l rna bé'igacda'-në'. Cati' rëpa'-në' tuë': “Gyeaj ni”, rijë'. Cati' rëpa'-në' yetué': “Gda ni”, ridë'. Cati' rëpa'-në' bönni' huen dxin quia': “Ben dxin ni”, la' runtë' dxin na'.

¹⁰ Cati' byönnë' didza' ni Jesús, bubannë', ati' gudxë' bönni' zjaclenë' Lë', rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', ga nacuá' bunách Israel, nutu nu bönni' raxáqui'da'-në' rejlë'ë neda' ca runë' bönni' ni. ¹¹ Yetú ca' rëpa' lbi'ili': La'rúj bunách zian zaca' ga rlen gbidz, len zaca' ga rbia gbidz, ati' la'bö'len tsazzön Abraham, len Isaac, len Jacob, ni' yehua' yubá ga rna bë'ë Dios, ¹² san yugu' bönni' na' gröczë' Dios quie' la'yazië' ga na' rna bë'ë Lë', chu'në' lequë' ni'l ga na' nac chul, ati' ni' la'bödxë', len lutíl-l láya'quë' lu yöl-la' ruhui'ni quequë'.

¹³ Ni'r Jesús gudxë' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, rnë':

—Böaj lidxu'. Ca na' réjlë'u, ca' gac quiu'.

La' na'z böáctëbi' bi'i huen dxin queë' na'.

Jesús ruinë' xna'nu ngul queë' Pedro

¹⁴ Bdxinë' Jesús lidxë' Pedro, ati' ni' blé'inë'-nu xna'nu ngul queë' Pedro, dënu lu da'a, len yu'nu tu xla. ¹⁵ Gdanë' na'nu Jesús, ati' la' burujtë tu xla na' yu'nu. Ni'r böasnu len bennu le glahuë'.

Jesús ruinë' zian nup te'i

¹⁶ Cati' chrdzö' dza na', djua'quë' ga zoë' Jesús zian bönni' yu'ugac lequë' bö' xöhui', ati' len yöl-la' rnëz queë' bubijë' yugu' bö' xöhui' na', len bunë' ca' yúgu'të nup te'i. ¹⁷ Cni guc quië butság ca na' gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë': “Lë' bu'ë yugu' le rzáca'ru', len bu'ë ca' yugu' guidzhuë' queëru'.”

Nup glë'ni tsjaclen Jesús

18 Cati' blé'inë' Jesús nacua' gdu cuitië' bunách zian, gna bé'inë' yugu' bönni' uséd queë' la'dödë' yetslá'a nis zxön ni'. 19 Bdxinë' ga na' zoë' Jesús tu bönni' gda' usëdi, len rë' Lë':

—Bönni' Usëdi, sá'lëna' Li' gáti'tëz ga tsiju'.

20 Jesús rë' lë':

—Yugu' böza' nacua' zxan guiöj quecha', ati' yugu' bguindau', nudxia lidxcba', san neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cutu dë ga quixj icja'.

21 Yetúë' bönni', naquë' bönni' uséd queë' Jesús, gudxë' Lë':

—Xan, benn neda' latj huöja' ga gdxinr dza chbucacha'a-në' xuz'a.

22 Jesús gudxë' lë':

—Gda' neda'. Bë' latj bönni' tatzë' lucachë'ë nup lat quequë'.

Jesús rbequi dxië' bö' bduu'

23 Grenë' Jesús lë'i bárcodau', dzagquë' Lë' bönni' uséd queë'. 24 Ni'r gyeycj bö' bduu' lu nis zxön na', ati' szxöni ryas rdxia nis zxön na' ga bdxintë ryaz nis lë'i bárcodau' na'. Dë' rasië' Jesús lë'i barco na'. 25 Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë', ati' guluspanë' Lë', len të' Lë':

—Xan, buslá netu'. Chrgáchi'ru' lu nis.

26 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Bixz quië rádxili'? Lati'z réjlë'li'-në' Dios.

Ni'r gyasë' Jesús len bulidzë' bö' na' reycj len nis zxön na', ati' la' grö'të dxi.

27 Gulubannë' bönni' na', ta'në':

—¿Nuzxa caz bönni' ni? Rui'zë' didza' ati' tun ca rnë' bö' reycj len nis zxön.

Bönni' Gadara yu'ugac lequë' bö' xöhui'

28 Cati' bdxinë' Jesús yetslá'a nis zxön ga na' nac lu xyu yödZ Gadara, gularujë' chopë' bönni' ga nacua' ba quegac nup natgac, dutsagquë' Jesús. Snia' nacquë', ati' nutu nu rac töd la' nöz ni'. 29 La' glui'të' zidzj didza' chopë' ni, ta'në':

—¿Bixza rál-la'tu' quiu', Jesús, Zxi'në' Dios? ¿Naru' bdxintsu' ni dusaca' zi'lu netu' zi'al ca gdxin dza queëtu'?

30 Ga ni' nacua'ë nacua'ba' cuch zian ta'daba' táguba', naga'nba' láti'dau' ga nac zi'tu'. 31 Gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na', të Lë':

—Chqui' ubiju' netu', benn latj tsajtsú'ugactu'-ba' cuch zian ni'.

32 Ni'r Jesús gudxë' leygac:

—Gul-tséaj.

La' gularujtë bö' xöhui', yajtsazgac cuch zian ni'.

Ni'r jarélu'cba' yjacha' yúgu'tëba' cuch zian na', yajbixtëcba' ga nac lë'i guiöj, yajtsazcba' lu nis zxön, ga ni' gulayëpiba' nis, glatba'.

33 Gládxinë' bönni' tu'yúë'-ba' cuch na', ati' guluzxundjë'. Cati' guladxinë' lu yödZ, galagúxjö'ë yúgu'të lë na' guc quequë' bönni' ni' gulayú'u lequë' bö' xöhui'. 34 Ni'r gularúj bunách lu yödZ ni', yajtsagquë' Jesús. Cati' gualé'inë' Lë', gláta'yue' lahuë' uzë'ë lu xyuquë' na'.

9

Jesús ruinë' tu bönni' nacu'në' bin

1 Ni'r bubenë' Jesús lë'i bárcodau' len gdödë' yetslá'a nis zxön ni', ati' budxinë' ga nac ladzë'. 2 Ni' djua'quë' ga zoë' Jesús tu bönni' nacu'në' bin, zxoë' lu da'a yag. Cati' blé'inë' Jesús ca na' ta'yejlë'ë Lë' bönni' ni, gudxë' bönni' na' nacu'në' bin, rnë':

—Btíp ladxu'u, xzí'na'dau'. Chbunít lahua' dul-la' nabagu'u.

³ Nacu'è ca' ni' bönni' gdau' tu'sëdi, ati' ta'në' lu icj lãdxi'dau'quë', ta'në':

—Didza' ru'è bönni' ni ruzóa Dios tsła'l.

⁴ Cati' ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' lãdxi'quë', rë' lequë':

—¿Bizx quië rza' lãdxi'li' cni le cunác? ⁵ Cutu nac baníg nu guiëz bönni' ni: "Yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'", san nac baníg nu gun ga huõasë' len uzé'inë'. ⁶ Na'a, ului'ida' lbi'ilí' neda', Bönni' Nuhuõaquë' Gdu Bunách, dë lu na'a yöl-la' uná bë' luyú ni unít lahua' dul-la'.

Ni'r Jesús gudxë' bönni' na' nacu'në' bin, rnë':

—Gyas. Bchis da'a yag quiu' len böaj lidxu'.

⁷ Ni'r la' gyastë' bönni' na' nacu'në' bin len böjë' lidxë'. ⁸ Cati' gualé'inë' lë ni bönni' nacu'ë ni', gulubannë', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba le bunõdzjë' quegac bunách yöl-la' huac cni.

Jesús rulidzë' Mateo

⁹ Cati' buzë'ë ni' Jesús, blé'inë' bönni' lë' Mateo, rö'ë ga na' ruquizxjë' uláz qui yõdz zítu', ati' Jesús gudxë' lë':

—Gda' neda'.

Ni'r la' gyastë' Mateo na', zéajlenë' Jesús.

¹⁰ Yetú le guc, cati' ni' rö'ë Jesús rahuë' ga nac lu yu'u, guladxinë' ga zoë' zian bönni' tu'quízxj len yugu' bönni' ca'z, ati' gulabõ'lenë' Jesús tsaxxõn len yugu' bönni' uséd queë'. ¹¹ Cati' gualé'inë' lë ni bönni' gdau' fariseo, gulanabnë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, ta'në':

—¿Bizx quië na' rágulenë' tsaxxõn bönni' tu'quízxj len yela'quë' bönni' dul-la' bönni' rusëdnë' lbi'ilí'?

¹² Cati' byõnnë' lë ni Jesús, rë' lequë':

—Cutu naquincnë' nu un bunách bönni' nacquë' dxi'a, san bönni' té'inë' naquincnë' nu un bunách. ¹³ Gul-tséaj len gul-sëd le rna lë na' nayúj lu guich la'y, rna cni: "Rë'nda' luhuechi' lãdxi'quë' lza'quë' bönni', len clëg ludõdcdë'-ba' böa' bëdx lu bcugu la'y quia'." Bida' ni, clëg dulídzgaca'-në' bönni' tsahui', san bida' dulídzgaca'-në' bönni' dul-la' quië lubí'i lãdxi'quë'.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu run gubás

¹⁴ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' da'quë' Juan, bönni' na' buquilé' bunách nis, len gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Bizx quië na' netu' lenca' yugu' bönni' gdau' fariseo, zian lzu runtu' gubás, san yugu' bönni' uséd quiu' Li' cutu tunë' gubás?

¹⁵ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' huactsa la'sëbi lãdxi'gac nup nacu'á lni qui yöl-la' rutság na' tsal ni zóalenë' lequë' bönni' rutság në'ë? Zi'a za' dza cati' gduë' ga nacu'ë bönni' na' rutság në'ë. Dza ni'r lunë' gubás.

¹⁶ Benë' lsaqui' Jesús, rnë':

—Nutu nu un lari' tëb len lari' cub, le uxú'n lari' cub na' nugu'ë lari' tëb na', ati' gchõza'r lari' tëb na'. ¹⁷ Lëzca' cni, nutu nu bönni' rguë'ë xisi uva cub lu rö'õ gul náquini guid, le gal xisi uva cub na', len uzúxúzj rö'õ gul na' náquini guid, ati' gac dítj xisi uva na', ati' nít ca' rö'õ na' náquini guid. Rga'aru' xisi uva cub lu rö'õ cub náquini guid, ati' groptë tac chi'.

Rubanbi' bi'i ngul queë' Jairo len ruhuõacnu ngul gdannu lari' nacuë' Jesús

¹⁸ Tsal ni' ruí'lenë' lequë' didza' ni Jesús, bdxinë' ga zoë' tu bönni' rna bé'inë' bunách judío, ati' buzechu zxibë' lahuë' Jesús, len rë' Lë':

—Bí'i nguldau' quia' la' budxtë gutbi'. Gda gxoa na'u lëbi', ati' ubanbi'.

19 La' gyastë' Jesús zéajlenë' lë'. Dzagquë' Lë' bönni' usëd queë'.

20 Ni'r bdxinnu zaca' cúdzu'lë' Jesús ngul chguc chinnu iz ré'ínu, cutu ruhui'i rön queënu qui huë' quégaccznu ngul, ati' gdannu lari' nacuë' Jesús.

21 Cni bennu le rza' ládxi'nu, rmanu: "Chqui' canza' zxë', huöaca'." 22 Ni'r bueycjë' Jesús, ruyüë' lënu, ati' rë'-nu:

—Btíp ladxu'u, zxi'na'dau'. Chböacteu' le réjlë'u neda'.

La' na'z böactënu.

23 Cati' bdxinë' Jesús lidxë' bönni' uná bë' na', blé'inë' ni' bönni' tu'cödxë' gui, len nup ta'bödx yechi'. 24 Jesús rë' lequë':

—Gul-cuít ni, le cutu natbi' bi'i nguldau' ni. Raszbi' na'.

Ni'r gulutíj Lë' nup nacuá' ni'.

25 Cati' chnubijë' ni'l bunách na', gyazië' Jesús len gdel-lë'ë na'bi' bi'i ngul na', ati' la' gyástëbi'. 26 Gzë didza' ca guc lë ni, ati' gulayöni bunách nacuá' gduité luyú na'.

Jesús ruúnë' bönni' nachúl lauquë'

27 Cati' brujë' ni' Jesús, zjáclenë' Lë' chopë' bönni' nachúl lauquë'. Tu'ë zidzj didza', ta'në':

—Buechi' ladxi' netu', Li', zxi'n xsoë' David.

28 Cati' bdxinë' Jesús ga nac lu yu'u, guladxinë' ga zoë' chopë' bönni' na' nachúl lauquë'. Jesús gnabnë' lequë', rnë':

—¿I réjlë'li' neda', huac una' lbi'ili'?

Lequë' ta'në':

—Ja, Xan.

29 Ni'r gdanë' yöj lauquë' Jesús, rnë':

—Ca réjlë'li', ca' gac queëli'.

30 La' böaljtë yöj lauquë'. Ni'r buzeynë' bach lequë' Jesús, rnë':

—Gul-güi'tecz ládxi'li' nutu nu gnözi lë ni.

31 Cati' gulurujë' ni', la' guluzëtë' didza' gduité luyú ni' ca nac lë na' benë' Jesús.

Jesús ruúnë' tu bönni' curnë'

32 Cati' gulurujë' lu yu'u na' Jesús len yugu' bönni' usëd queë', guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' nachë'quë' lahuë' tu bönni' curnë', yu'u lë' bö' xöhui'. 33 Cati' bubijë' bö' xöhui' na' Jesús, la' gnëtë' bönni' na' cugnë'. Gulubannë' bönni' nacu'ë ni', ta'në':

—Gatga rlé'initu' le cni ladj bunách Israel.

34 Ni'r gulanë' queë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Bönni' ni rubijë' yugu' bö' xöhui', rugunë' dxin yöl-la' huac qui xangac bö' xöhui' na'.

Jesús ruhuechi' ladxë'ë bunách zian

35 Gdë' Jesús gdu zbi'il gap nacuá' yödz len gap nacuá' yödzdau', ati' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, rusëdnë' bunách nacuá' ni', len runë' lban qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios. Bunë' yúgu'të nup bi ta'zaca' ta'gu'i' yugu' lu yödz na'. 36 Cati' blé'inë' bunách zian ni' Jesús, buechi' ladxë'ë lequë', le ta'zaca' ta'gui'ë, len nudú ládxi'quë' ca rac quecba' bö'cu' zila' cuzóa nu uyú lecba'. 37 Ni'r rë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, rnë':

—Le nactë szxöni dë yöl, san nabábz nup ta'láp. 38 Qui lë ni na', gul-gáta'yu lahuë' Dios, naquë' Xan yöl na', gnábili'-në' gsölë'ë bönni' huen dxin la'lapë' yöl queë'.

10

Jesús rböë' bönni' lacquë' gbaz queë'

¹ Ni'r bulidzë' Jesús idxínnutë' bönni' usëd queë', len budödë' lu na'quë' yöl-la' uná bë' lubijë' bó' xöhui' yu'ugac bunách, len luúnë' yúgu'të nup te'i len yúgu'të nup bi ta'zaca' ta'guí'i.

² Cni nac laquë' idxínnutë' gbaz na' nasölë'ë Jesús:

Simón, (lë' ca' Pedro),
Andrés, (böchë'ë Simón na'),
Jacobo, (zxi'në' Zebedeo),
Juan, (böchë'ë Jacobo na'),

³ Felipe,
Bartolomé,
Tomás,
Mateo, (bönni' uquízj),
Jacobo, (zxi'në' Alfeo),
Lebeo, (lë' ca' Tadeo),

⁴ Simón, (bönni' rui' ladxë'ë yödz queë'),
Judas Iscariote, (bönni' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludödë' Lë').

Jesús rsölë'ë gbaz queë' tsjenquë' lban

⁵ Ni'r Jesús bsölë'ë idxínnutë' bönni' ni tsjenquë' lban, ati' gna bé'inë' lequë', rnë':

—Cutu tseajli' ga nacua' bunách cunacgac judío, len cutu tsazli' ladzgcac bunách nacua' luyú Samaria. ⁶ Gul-tséaj ga nacua' bunách Israel, nacquë' ca bö'cu' zxi'la'dau' nanitcba'. ⁷ Gul-tsjén lban, gnali': “Chbdxin gal-la' dza gna bë' luyú ni Nu na' zoa yehua' yubá.” ⁸ Gul-ún nup te'i. Gul-gún dxi'a nup te'i huë' nudzu' ruzöd. Gul-spán nup chnatgac. Gul-bíj bö' xöhui' yu'ugac bunách. Bennza' queëli' yöl-la' uná bë' ni. Gul-gún dxin lei, cutu bi uquízjli'.

⁹ Cutu bi gua'li' lu bzud queëli', ni dumí oro, ni dumí plata, ni dumí lasdau'.

¹⁰ Cutu gua'li' yöxj yöt queëli' le gáguli' la' nöz. Tuz lari' gxoá yenli' len cutu gua'li' löl-li' o xuyág queëli', le udzölcznë' bönni' huen dxin le gahuë'.

¹¹ Gáti'tëz yödz zxön o yödzdau' ga gdxinli', gul-náb nuzxa nac gdu ladxí lu yödz ni', ati' uga'nli' lidx nu na' cati' gal-la'r dza urujli' yödz na'. ¹² Cati' tsazli' tu lu yu'u, gul-gáp Dios bunách nacua' lu yu'u na', gnábili'-në' Dios unödzejë' quequë' le cuequi dxi icj ládxi'dau'quë'. ¹³ Chqui' nacgac lsaca' bunách nacua' lu yu'u ni', uga'nlen lequë' le rbequi dxi ladxí na', san chqui' cunacgac lsaca' bunách na', gnabli' cutu uga'nlen lequë' lë na' rbequi dxi ladxí. ¹⁴ Gáti'tëz ga gdxinli' ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách ni', len cutu luzë nagquë' xtidza'li', gul-rúj lu yu'u ni' o yödz ni', ati' gul-cuíb bëchtö da' lalabli', le ulu'i' lequë' nabága'quë' zxguia'. ¹⁵ Le nactë rëpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, la'zaca' la'guí'ir bunách yödz na' ca la'zaca' la'guí'i bunách gulacua' yödz Sodoma len yödz Gomorra, nup ni' busnitië' Dios.

Nup cuta'yejlë' lusaca' zi' nup da'gac Cristo

¹⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-yutsca', neda' rsöla'a lbi'ili', gacli' ca bö'cu' zxi'la'dau' ta'daba' ga dzö'ba' bö'cu' zuga' snia'. Gul-gác sina' ca nacba' sina' bël snia', san gul-gác ca' nöx ladxí ca nacba' budödau'. ¹⁷ Gul-gún chi'i cuinli' quegac bunách, le ludödë' lbi'ili' lu na'quë' bönni' yúlahui', len la'guinë' lbi'ili' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. ¹⁸ Lëzca' cni, la'chë'ë lbi'ili' lauquë' bönni' blau len lauquë' bönni' ta'ná bë'ë, le da'li' neda'. Cni gac quië gac gunli'

lna' lau quia' laquë' bönni' ni' len laquë' bönni' cunacquë' judío. ¹⁹ Ni'r cati' ludödë' lbi'ili' lu na'quë' bönni' uná bë' na', cutu cö'li' baguí'i nacx gnali', le uchizië' Dios icj ládxi'dau'li' la' dza na'z didza' güi'li' o ca gnali'. ²⁰ Clëg lbi'izli' na' gnali', san Dios Bö' La'y, Nu na' rsölë'ë queëli' Xuzru' Dios, Lëczë' sóalenë' lbi'ili' len gu'ë didza'.

²¹ 'La'cuá' bunách ludöd böchi'gac lu na'quë' bönni' ludödcde' lequë', len lëzca' cni, bönni' nacquë' xuz ludödë' zxi'nquë', ati' la'cu'ë bönni' la'dá'baguë'ë xuzquë' len lunë' ga latië' xuzquë' na'. ²² Luzóa lbi'ili' tsla'l yúgu'të bunách le da'li' neda', san nu ugá'n tsutsu ga gdxintër dza udx, nu ni ulá. ²³ Cati' lusaca' zi' lbi'ili' bunách tu lu yödZ, gul-zxúndj ni', tseajli' yetú yödZ, le rëpa' lbi'ili', huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, zi'al cati' udx gunli' lban gap nacua' yödZ quegac bunách Israel.

²⁴ 'Núti'tëz nu nac bönni' uséd cutu nacrë' blau ca nu rusëdi lë', len lëzca' cni, nu bönni' naquë' huen dxin cutu nacrë' blau ca xanë'. ²⁵ Nu na' nac bönni' uséd ral-la' udzijnë' chqui' huadél-li'në' gaquë' ca nac nu rusëdi lë', ati' bönni' huen dxin na' ral-la' udzijnë' chqui' gaquë' ca nac xanë'. Chqui' neda' naca' ca bönni' xan yu'u, ati' ta'në' quia', ta'në' naca' Beelzebú tu' xöhui', szxónitër ca' la'në' quegac bunách la'dá' neda'.

Nu ral-la' gádxiru'

²⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Qui lë ni na', cutu gádxili' bunách. Hualá' lahui yúgu'të le rac ba lanz, ati' huac bë' yúgu'të le nagachi'. ²⁷ Yugu' didza' ruí'lëna' lbi'ili' ga nac chul, gul-quixjò' ga nac lu yení', ati' le rëpa' lbi'ili' ga nagachi', gul-në zidzj ga nac yalj lulu. ²⁸ Cutu gádxili' nup tu'dódi gdu ca nayá' nabingac bunách, san cutu gac lusuñt bö' nacczru'. Gul-gadxi Dios, Nu na' gac gdödi gdu ca nayá' nabinli' len chun' bö' nacczli' lu gui' gabí.

²⁹ 'Ta'dá'uba' chopba' bguindau' len tu dumí lasdau', san cugbixba' lyu nituba' chqui' cutu ru'ë latj Xuzru' Dios gac cni. ³⁰ Lëzca' cni, nababgac lahuë' Dios yúgu'të guitsa' icjli'. ³¹ Qui lë ni na', cutu gádxili'. Rui'tër ladxë'ë lbi'ili' Dios ca rui' ladxë'ë-ba' zianba' bguindau'.

Bönni' ta'zì' lu na'quë' Cristo laugac bunách

³² Gnë' ca' Jesús:

—Nu bönni' si' lu në'ë neda' laugac bunách, neda' si' lu na'a bönni' na' lahuë' Xuza' zoë' yehua' yubá. ³³ Bönni' ta'dá'baguë'ë laugac bunách, ta'në' cutu ta'dë'ë neda', lëzca' cni neda' tá'baga'a lequë' lahuë' Xuza' zoë' yehua' yubá.

Jesús naquë' le run ga la'rúj chopl bunách

³⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gáquili' za'a dgu'a yödZlyú ni le rbequi dxi bunách. Cutu za'a dgu'a le rbequi dxi, san za'a dgu'a le gun ga la'rúj chopl bunách. ³⁵ Za'a ni, guna' ga la'dá'baga' xuzquë' bunách, len la'dá'baga'nu ca' xna'cnu ngul. Lëzca' cni, la'dá'baga'nu yugu' xtau' zxi'nnu ngul zxoá' lidxcnu. ³⁶ Cni gac, la' di'a dzaz quegac bunách lusaca' zi'ë lza'quë'.

³⁷ 'Nu nadxí'ir xuz xnë'i ca nadxí'i neda', cutu nac lsaca' nu na' ta' neda', ati' nu nadxí'ir bi'i bönni' qui o bi'i ngul qui ca nadxí'i neda', cutu nac lsaca' nu na' ta' neda'. ³⁸ Nu cusí' lu në'i gac ca tu bönni' zajtë'ë lë'i yag cruz, len ta' neda', cutu nac lsaca' nu na' gaqui quia' neda'. ³⁹ Nu rui' ladxí' gun chi'i yöl-la' na'bán qui, unít lei, san nu unít yöl-la' na'bán qui le da' neda', ulá nu na'.

Yugu' le ubi'ë queëru' Dios

⁴⁰ Gnë' ca' Jesús:

—Nu gun lbi'ili' ba la'n, neda' ca' gun ba la'n, ati' nu na' gun neda' ba la'n, gun ba la'n ca' Dios Xuz nasölë'ë neda'. ⁴¹ Nu gun ba la'n bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios le ru'ë didza' uláz queë' Dios, huadel-li' nu na' lu në'ë Dios la' leyz na' gdél-li'në' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios. Lëzca' cni, nu gun ba la'n bönni' tsahui' le naquë' bönni' tsahui', huadel-li' nu na' lu në'ë Dios la' leyz na' gdél-li'në' bönni' tsahui'. ⁴² Núti'téz nu unódzj queë' tu bönni'dau' ni tu zxbindau'z nis le naquë' bönni' uséd quia' neda', le nactë rëpa' lbi'ili', cutu unít le ral-la' si' nu na' lu në'ë Dios.

11

Ta'dxinë' ga zoë' Jesús bönni' nasölë'ë Juan

¹ Cati' Jesús budx buzéjni'në' yugu' bönni' uséd queë', buzë'ë ni', zijë' rajsédnë' bunách len rjenë' lban yugu' ladzgac bunách na'.

² Ni' yu'ë lidx guia Juan, bönni' buquilé' bunách nis, byönnë' ca nacgac le runë' Jesús. Ni'r Juan na' bsölë'ë chopë' bönni' da'quë' lë', ati' guladxinë' ga na' zoë' Jesús. ³ Chopë' ni gulanabnë' Jesús, të' Lë':

—¿I nacu' Li' Cristo, Bönni' na' ral-la' gdxinë' yödzylyú ni, o huaböztu' dza gdxinë' yetuté' bönni'?

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tséaj tsajtíxjöi'li'-në' Juan lë ni ryönili' len rlé'ili'. ⁵ Gul-tsjödxë' ca rac, tu'lé'inë' bönni' bchul lauquë', ati' tu'zë'ë bönni' cuguladë'. Nuhuöacquë' bönni' güi'cnë' huë' nudzu' ruzöd, ati' tu'yönnë' bönni' gulacödzüë'. Tu'banquë' bönni' glatië', ati' rac lban qui didza' dxi'a laugac bunách yechi'. ⁶ Bica' ba bönni' bucag chop ladxë'ë, cu ubíj ladxë'ë neda'.

⁷ Cati' guluzë'ë zhuöjqüë' bönni' na' da'quë' Juan, ni'r gzu lahuë' Jesús rui'lenë' bunách nacua' ni' didza' ca nac queë' Juan na'. Rë' lequë':

—¿Bizxa gú'nili' glé'ili' cati' ni' gyeajli' lu latj ca'z? ¿Naru' gú'nili' glé'ili'-në' bönni' naquë' ca tu gui ruzéycj lei bö' reycj? ⁸ Chqui' clëg, ¿bizxa gú'nili' glé'ili'? ¿Naru' gú'nili' glé'ili'-në' bönni' nacuë' lari' dxí'adau'? Nöziczli' nacu'ë lidxquë' bönni' ta'ná bë'ë bönni' nácuquë' lari' dxí'adau'. ⁹ Yetú ca', ¿bizxa gú'nili' glé'ili'? ¿Naru' gú'nili' glé'ili'-në' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios? Ca' nac, ráquida'. Rëpa' lbi'ili', blé'ili'-në' bönni' náctërë' blau ca yezica'rë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ¹⁰ Cni nac, le naquë' Juan bönni' na' rui' didza' ca nac queë' le nayúj lu guich la'y, rna:

Byu, rsöla'a bönni' gbaz quia', nörë' ca Li'.

Lé' upë'ë nöz ga tödu'.

¹¹ Le nactë rëpa' lbi'ili'. Gduté yödzylyú ni, nutu nu zoa nacr blau ca Juan, bönni' ni' buquilé' bunách nis, san nu nac cuídi'dau'z ga rna bë' Nu na' zoa yehua' yubá nactër blau ca Juan na'.

¹² Cati' ni' gzu lahuë' buquilé' bunách nis Juan, ga rdxintë na'a dza, bayúdx ta'yáz bunách ga rna bë' Nu na' zoa yehua' yubá, ati' nup tunz bayúdx ta'del-li' lei. ¹³ Ga bdxintë dza na' blë'ë Juan, le rna bë' zxba queë' Moisés len le guluzujë' lu guich yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios glui' didza' ca rna bë' Nu na' zoa yehua' yubá. ¹⁴ Chqui' ré'nili' si' lu na'li' lë ni, ral-la' gnözili' Juan na' naquë' Elias, bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' na' Dios gnë' ral-la' gla' lahuë' leyúbl dza ni zoaru' na'a. ¹⁵ Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzë nag.

¹⁶ ¿Bizxa usáqui'da' bunách nacuá' dza ni zoaru' na'a? Nacquè' ca bi'idau' ta'bö'bi' lu yë'y. Zidzj tu'lídZ lza'cbi', ¹⁷ ta'nabi': "Rucödxtu' queëli' gui. ¿Bizx quiè cutu rya'li'? Rul-l yéchi'tu' queëli'. ¿Bizx quiè cutu rbödx yéchi'li'?" ¹⁸ Cni nacli', le bidè' Juan ati' le cutu güi' gdahuè' ca ráguli' lbi'ili', gnëli' queè': "Tu' xöhui' dzag lè'." ¹⁹ Ni'r bdxina' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, len ri'j rahua', ati' rnëli' quia': "Naquè' bönni' huágul'é' len bönni' ri'j'é'. Naquè' lza'què' bönni' uquízjx len yezica' huen dul-la'." Yöl-la' rejni' quiè' Dios nac bè' ni'a qui le tun nup ta'zi' lu na'gac lei.

Le gac qui nu curún ca rna xtídz'ë' Dios

²⁰ Ni'r gzu lahuè' Jesús ruzeynè' bach bunách nacuá' yödZ gap ni' benè' zian yöl-la' huac, le cutu'bi'ini ládxi'gac. ²¹ Gudxè' lequè':

—Bica' bayechi' lbi'ili', bunách Corazín. Bica' bayechi' lbi'ili', bunách Betsaida. La'naru' glac lu yödZ Tiro len lu yödZ Sidón yugu' yöl-la' huac bena' ga zoali', dza ni'tèl lubi'i ládxi'gac bunách Tiro len Sidón na', lacuè' lari' tēb len ludxiè' dō icjquè', le lulu'i tu'bi'i ládxi'gac bunách na'. ²² Na'a, neda' rēpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' lbi'ili' ca la'zaca' la'gui'i bunách Tiro len Sidón, nup na' busnitiè' Dios. ²³ Lbi'ili', bunách Capernaum, guc queëli' ca bdxintëli' ga nu ryaz yehua' yubá. Huötjli' lu gui' gabíl. La'naru' glac lu yödZ Sodoma yöl-la' huac bena' ga zoali', lugá'n bunách yödZ ni' ga rdxintè na'a dza. ²⁴ Na'a, neda' rēpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' lbi'ili' ca la'zaca' la'gui'i bunách Sodoma na'.

Rnè' Jesús: "Gul-dá ga zoa', uzí ládxi'li'"

²⁵ Dza na' bè'è didza' Jesús, rnè':

—Rgu'a Li' yöl-la' ba, Xuza', nacu' Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, le bucacu'u lē ni, cui la'lé'inè' lei bönni' ta'yéjni'nè', san bului'inu' lei nup nacgac ca bi'idau'. ²⁶ Ca' gac, Xuza', le cni bdzag ladxu'u Li'. ²⁷ Yúgu'tē nudödè' lu na'a Xuza'. Nutu nu nunbè' neda', Zxi'nè' Dios, san tuzè' Dios Xuz, len nutu nu nunbè' Lè' Dios Xuz, san tuza' neda', Zxi'nè' Dios, lenca' nup na' rē'nda' ului'ida' leygac Dios Xuz. ²⁸ Gul-dá ga zoa' yúgu'tëli' rajxáqui'li' le rúnteczli' dxin qui gdau', len nua'li' yua' zi'i quegac xzba qui gdau', ati' neda' guna' ga uzí' ládxi'li'. ²⁹ Lu yöl-la' nöxj ladxi' queëli' gul-gún xchina', gacli' ca bēdx ta'zi'ba' yugu' quecba'. Gul-séd lu na'a neda', le naca' nöxj ladxi' len cuidi' ladxi', ati' gdzöl queëli' yöl-la' ruzi' ladxi', le cuequi dxi ládxi'li'. ³⁰ Yugu' na' ugu'a lbi'ili', le nac le gna bé'ida' lbi'ili', cutu nac baníg, ati' yua' ugu'a lbi'ili' le nac le rusèdda', dza'dau'z nac.

12

Bönni' uséd queè' Jesús ta'leycjè' deu dza la'y

¹ Dza ni', le nac dza la'y quequè' bönni' judío, gdödè' Jesús gap dē yöl zxo'a' xtil, ati' ta'dunè' bönni' uséd queè' len gulazú lauquè' ta'leycjè' deu ga dxia zxo'a' xtil len tahuè' zxo'a' xtil na'. ² Cati' gualé'inè' lē ni bönni' gdau' fariseo, tē' Jesús:

—Byutsca', tunè' bönni' uséd quiu' le cural-la' gunru' dza la'y.

³ Ni'r Jesús gudxè' lequè':

—¿Naru' cu nulábinili' lu guich la'y bi benè' David cati' gdunè' ati' guladún ca' nup gulacua' len lè'? ⁴ Gyaziè' lu yu'u queè' Dios len gdahuè' yugu' yöt xtil nagu'uquè' lu bcugu la'y, le cural-la' gahuè' lè' len cutu ral-la' lahuè' bönni'

gulacuá'lenë' lë', san légaczë' bxuz dë latj lahuë' lei. ⁵ ¿Naru' cu nulábinili' le rna bë' zxba queë' Moisés ca tunë' bxuz yugu' dza la'y? Tunë' dxin lö'a gdau' yugu' dza la'y, len cutu ta'baguë'ë zxguia'. ⁶ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', ni zoa' neda', naca' bönni' nacrë' blau ca gdau'. ⁷ Cutu réjni'li' lë na' nayúj lu guich la'y, rna: "Rë'nda' huechi' ládxi'li' lza'li', len clëg gđódigaclí'-ba' bōa' bēdxau' ruzëgui'gacli'-ba' lu bcugu la'y quia'." La'naru' réjni'li' lë ni, cutu gchúguli' quegac nup puta'baga' zxguia'. ⁸ Ca' nac, le naca' Xani dza la'y neda', Bönni' Nuhuōaquë' Gdu Bunách.

Jesús ruínë' bönni' narequi' në'ë

⁹ Ni'r buzë'ë ni' Jesús, ati' gyazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios bönni' judío. ¹⁰ Lu yu'u na' zoë' tu bönni' narequi' në'ë, ati' le të'nnë' la'dzölnë' bi luquíë' Jesús, qui lë ni na' gulanabnë' Lë' bönni' judío uná bë' na', ta'në':

—¿l' dë latj unru' nu re'i cati' nac dza la'y?

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Nu bönni' nutsë'ë ladjli', chqui' zoaba' tuba' bö'cu' zxila' queë', len chqui' gbixba' lu yeru cati' nac dza la'y, ¿naru' cu tsajxönë'-ba' len tsajlijë'-ba'?

¹² Záqui'tsquirnë' tu bönni' ca tuba' bö'cu' zxila'. Qui lë ni na', dë latj gunru' quegac bunách le nac dxi'a cati' nac dza la'y.

¹³ Ni'r Jesús gudxë' bönni' huë' na':

—Bli na'u.

Cati' bulí në'ë, la' böactë dxi'a ca nac yetslá'a në'ë.

¹⁴ Ni'r gularujë' bönni' gdau' fariseo na' ati' glun xtídza'quë' ludöddë' Jesús.

Le gnë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gac queë' Jesús

¹⁵ Cati' ráquibe'inë' lë ni Jesús, buzë'ë ni', ati' zjaclen Lë' bunách zian. Jesús bunë' yúgu'të nup te'i ladj bunách na' ¹⁶ len gna bé'inë' lequë' cutu la'guíxjöi'në' bunách nu naquë'. ¹⁷ Cni gnë', quië butság lë na' gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

¹⁸ Gul-yutsca', bönni' ni naquë' huen dxin quia', Nu na' grócza' neda'.

Nadxi'ida' Lë' len rdzag ladxa'a Lë'.

Uchizia' Lë' Bö' La'y.

Lë' quíxjöi'në' yúgu'të bunách ca guna',

Cuequi xbeyda' lequë'.

¹⁹ Nutu nu tül-lenë' didza' len cutu ulidzë' zidzj,

Len nutu nu yöni chí'ë ga nac zi'tu'.

²⁰ Tu guidau' zoa bö cutu quitsjë' lei,

Ati' gui' chzoa ul, cutu usulé' lei,

Cati' uzoarë' le nac tsahui' queë'.

²¹ Lun löz Lë' yúgu'të bunách.

Bönni' judío uná bë' ta'në': "Dzag Jesús tu' xöhui'"

²² Ni'r djua'quë' ga zoë' Jesús tu bönni' nachúl lahuë' len curnë', le yu'u lë' bö' xöhui', ati' Jesús bunë' bönni' na'. Cni guc, rlé'inë' len ru'ë didza' bönni' na' bchul lahuë' len cugnë'. ²³ Qui lë ni na' gulubani yúgu'të bunách nacuá' ni', ta'ná:

—¿Naru' nactsë' Zxi'n Xsoë' David bönni' ni, Bönni' na' ral-la' guidë'?

²⁴ Cati' gulayönnë' lë ni bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Bönni' ni rubijë' yugu' bö' xöhui' le dzag Lë' Beelzebú tu' xöhui', xangac bö' xöhui' na'.

²⁵ Ráquibe'inë' Jesús lë na' ta'zá' ládxi'quë' ati' rë' lequë':

—Gáti'těz ga ta'ná bē' bunách, chqui' la'rúj chopl len la'dil-len lza'gac bunách ni', nit yöl-la' uná bē' quequē'. Lězca' cni, chqui' la'rúj chopl bunách nacuá' tu yödž o tu yu'u, len la'díl-l, cutu gac la'día' bunách nacuá' yödž na' o yu'u na'. ²⁶ Lězca' cni, chqui' ubj' la' lzē'iz Satanás tu' xöhui', len la'dil-len la' leygacž bö' xöhui' na', žnacxcž gac gdia' yöl-la' uná bē' qui tu' xöhui'? ²⁷ Rnali' quia' rubija' yugu' bö' xöhui' le dzag neda' Beelzebú tu' xöhui'. Chqui' runa' cni, žnuzca dzag nup da'gac lbi'ili' cati' tu'bj' bö' xöhui'? Qui lē ni na' le runczē' nac bē' nachíxili'. ²⁸ Na'a, chqui' neda' rubija' yugu' bö' xöhui' le zoalen neda' yöl-la' huac queē' Dios Bō' La'y, le nactē chbdxin ga zoali' le rna bē'ē Dios.

²⁹ 'žNaru' huactsa nu bönni' tsaziē' lidxē' bönni' nal len cuijē' yugu' yöl-la' tsahui' dzō' lidxē' chqui' zi'al cutu gúguē'ē bönni' nal na'? Ni'r gac tsaziē' ulatjē' lidxē' bönni' nal na'.

³⁰ 'Nu curún neda' tsazxón, rdá'bag'a' neda', len nu curutúb tsazxón len neda', ruslás nu na'.

³¹ 'Qui lē ni na' rēpa' lbi'ili', ca nac yúgu'tē dul-la' tun bunách len yugu' didza' xöhui' ta'ná, unít lahuē' lequē' Dios, san nu bönni' gnē' zi'ē queē' Dios Bō' La'y, cutu ca' unít lahuē' lē' Dios. ³² Lězca' cni, nu bönni' gnē' quia' neda', Bönni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách, Dios unít lahuē' lē', san nu bönni' gnē' queē' Dios Bō' La'y, cutu ca' unít lahuē' lē' Dios. Cutu unít lahuē' lē' dza ni zoaru' na'a, len cutu unít lahuē' lē' dza zi'a za'.

Le runru' nac bē' le nacru'

³³ Gnē' ca' Jesús:

—Chqui' nac dxi'a yag, cuja le nac dxi'a yag na', san chqui' nac xöhui' yag, cuja ca' le nac xöhui'. Cni nac, le rbia yag nac bē' yag na'. ³⁴ Lbi'ili', di'a dza quecha' bēl snia' nacli'. žNacž gac güi'li' dxi'a didza', chqui' nacli' xöhui'? Ca nac le ta'zá' lādxi'gac bunách, lězca' cni tui' didza'. ³⁵ Didza' dxi'a ru'ē bönni' dxi'a le yu'u icj lādxi'dau'huē' le nac dxi'a, san didza' cunáč dxi'a ru'ē bönni' huia'dō' le yu'u icj lādxi'dau'huē' le cunáč dxi'a. ³⁶ Qui lē ni na' rēpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguē' Dios quegac bunách, cuequi xbeynē' bunách ca nac yúgu'tē didza' gulanazē' ca'. ³⁷ Ca nac didza' ru'u, cuequi xbeynē' li', ati' uruju' dxi'a o gbagu'x zxguia' ni'a qui didza' na' bē'u.

Ta'nabnē' Jesús gunē' le gac bē' nu naquē'

³⁸ Ni'r gulubi'ē didza' yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sēdi, tē' Jesús:

—Bönni' Usēdi, rē'nitu' glé'itu' tu le gunu' le gac bē' dē lu na'u yöl-la' uná bē'.

³⁹ Bubi'ē didza' Jesús, rē' lequē':

—Ta'nabnē' neda' guna' tu le gac bē' nu naca' bönni' tua'dō' ni, cuzóa gdu lādxi'quē'. Cutu bi le gac bē' la'lé'inē', san tuz le nac bē' na' ca gac queē' Jonás, bönni' bē'ē didza' uláz queē' Dios. ⁴⁰ Ca na' gac queē' Jonás na', buga'nē' lē'ba' bōl zxón gdu tsonn dza tsonn yēl, lězca' cni gac quia' neda', Bönni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách, tsonn dza tsonn yēl uga'na' zxan yu. ⁴¹ Bönni' gulacu'ē yödž Nínive la'yasē' dza gchuguē' Dios quegac bunách cati' cuequi xbeynē' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le glunē' uspaga' bunách ni zxguia' le gulubi' i lādxi'quē' bönni' Nínive na' cati' ni' gdxjōi'nē' lequē' Jonás xtidzē'ē Dios, ati' na'a zoa' ni neda', len nactēra' blau ca Jonás na'. ⁴² Lězca' cni, ngul ni' gna bē'inu yödž dē zaca' ga rdöd gbidez beo' ziang tsasnu dza gchuguē' Dios quegac bunách cati' cuequi xbeynē' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le bennu uspaga' lequē'

zngxuia', le brujnu ngul na' ga nactër zi'tu' quië yõninu didza' rejni'i bë'ë Salomón, ati' na'a zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Salomón na'.

Cati' rudxín xlatj bö' xõhui'

⁴³ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' r-ruj bö' xõhui' yu'u bõnni', rda gap nabídx, rguilj ga uzí' ladxi'. Chqui' cutu gdzõli ga na' uzí' ladxi', ⁴⁴ ni'r gna: “Huõja' xlatja' ga ni' bruja'.” Cati' udxín ga ni' bruj, tsajxaca' bõnni' na', naquë' ca tu yu'u nadách, len nalúa, len chnabá'a quië nu tsajsóa ni'. ⁴⁵ Ni'r tseaj, tsajxí' yegádx bö' xõhui' nácgactër xõhui' ca lei, ati' la'yáz yúgu'të, len la'cuá' lu bõnni' na', ati' ga udx huayáli'tër ca gac queë' bõnni' na' ca guc queë' zi'al. Lëzca' cni gac quegac bunách tua'dõ' ni.

Xnë'ë Jesús len yugu' bõnni' böchë'ë

⁴⁶ Cati' ni' ruí'lenë' bunách didza' ni Jesús, guladxinë' ni' xnë'ë Jesús len yugu' bõnni' böchë'ë. Gulacu'ë lö'al len glë'nnë' luí'lenë' Jesús didza'. ⁴⁷ Ni'r gdíxjöi'në' Jesús tu bõnni', rë' Lë':

—Byutsca', nacu'ë lö'al xna'u len yugu' bõnni' böchu'u, të'nnë' luí'lenë' Li' didza'.

⁴⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rë' bõnni' na' gdíxjöi'në' Lë' cni, rnë':

—¿Nuzxa caz xna'a len nupxcz bõnni' böcha'a?

⁴⁹ Ni'r bulí' në'ë, bulu'ë yugu' bõnni' usëd queë', len rnë':

—Byutsca', bõnni' ni nacquë' ca xna'cza' len böchi'cza'. ⁵⁰ Núti'tëz nu run ca rë'ncznë' Xuza' zoë' yehua' yubá, nu ni nac bi'i böchi'cza', len bi'i zanca', len xna'cza'.

13

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui bõnni' guz

¹ La' dza ni'z brujë' Jesús lu yu'u, ati' yajchõ'ë ra' nis zxõn. ² Le guladxín ga zoë' Jesús bunách zian, grenë' tu lë'i bārcodau', len grõ'ë ni', ati' bunách zian na' gulacuá' luyú bidx ra' nis zxõn na'. ³ Ni'r bë'lenë' lequë' didza' Jesús, zian le busëdnë' lequë', yugu' le benë' lsaqui', rnë':

—Gul-yutsca', brujë' bõnni' guz, zjësië' xseydau'. ⁴ Tsal ni' zjësië', glas ra' nõz la'gac xseydau' na', ati' guladxinba' bguindau', glë'jba' xseydau' na'.

⁵ Glas luyú ga rõ' guiõj yela'gac xseydau' na', ga na' curõ' szxõni yu, ati' la' gulalentë, le curõ' ni' szxõni yu. ⁶ Ni'r cati' budzá'a, la' gulacuadtë len gulabídx lë na' bësië', le cunác ga lun luí. ⁷ Gulalén ga gululén lba yõtsi' yela'gac xseydau' na' glas, ati' gulaxzõn lba yõtsi' na' len gularõli lë na' bësië', glun ditj lei. ⁸ Glas ga nac luyú dxi'a yela'gac xseydau' na', ati' gulunõdzj. Gulunõdzj yetú gayua'tër ca' la'gac lë na' bësië'. Gulunõdzj yetsonnlalj ca' yela'gac na', ati' gulunõdzj yechí'uruá' ca' yela'gac na'. ⁹ Nu zoa nag len ryõni, ral-la' uzë nag.

Le tē'ni lun le benë' lsaqui' Jesús

¹⁰ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bõnni' usëd queë' len gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Bíxz quië ruí'lenu' bunách didza' yugu' le runu' lsaqui'?

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Ru'ë lbi'ili' latj Dios tséjni'li' le nagachi' ca rna bë'ë Lë' yehua' yubá, san cutu tē'ni la'yejni'i bunách ni. ¹² Nu dë qui, Dios unõdzjë' qui yelati', ati' szxõnitër gata' qui, san nu cudë qui, la'z dui le dë qui gdua. ¹³ Qui lë ni na' ruí'lëna' lequë' didza' yugu' le runa' lsaqui', le tu'yúë' san cutu ta'lé'inë'.

Ta'yönnë' san cutu tu'zë nagquë' len cutu ta'yéjni'në'. ¹⁴ Cni rac quequë' quië utság lë na' gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

Le nactë yönilil' san cutu tséjni'li'.

Uyuli' gna'li' san cutu glé'ili',

¹⁵ Le nazíd ládxi'dau'gac bunách ni,

Len cutu ryaz icj nagquë'.

Nádzudi' yöj lauquë',

Cui la'lé'inë' len yöj lauquë' na'.

Cutu luzë nagquë'

Len cutu luzéjni'i ládxi'quë',

Len cutu luhuöaquë' quia' neda'

Quië gac una' lequë'.

¹⁶ Na'a, bica' ba lbi'ili', le rle'i yöj lauli' len ryöni nagli'. ¹⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili', glé'nnë' la'lé'inë' le rlé'ili' lbi'ili' zian bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len yugu' bönni' tsahui' san cutu gualé'inë' lei. Glé'nnë' la'yönnë' le ryönilil' lbi'ili' san cutu gualayönnë' lei.

Rusájl la'në' Jesús le benë' lsaqui'

¹⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-zë nagli' ca nac le bena' lsaqui' qui bönni' guz. ¹⁹ Núti'tëz nu ryöni didza' ca rna bë'ë Dios yehua' yubá len cutu rejni'i lei, rac qui didza' ryöni nu na' ca guc qui xseydau' na' glas ra' nöz. La' za'të tu' xöhui' len rugúa didza' na' gyu'u icj ládxi'dau'huë' bönni' na'. ²⁰ Xseydau' na' glas luyú ga rü' guiöj rului' ca rac queë' bönni' ryönnë' didza' na' len la' ruzëtë nagüë' lu yöl-la' rudziji queë', ²¹ san ca na' cutu rdia' xseydau' na' le cudë ga gun lui, lëzca' cni rac queë' bönni' ni. Cati' gdxin tu le usaca' zi' lë', ati' la'bía ládxi'gac lë' bunách le nazi' lu në'ë didza' na', la' gactë chop ladxë'ë. ²² Xseydau' na' glas ga na' gululén lba yötsi' rului' ca rac queë' bönni' na' ryönnë' didza' na', san rui' ladxë'ë yugu' le dë yödzyú ni, ati' nazi' yë'ë bönni' na', le rui' ladxë'ë yugu' yöl-la' tsahui' qui. Yugu' lë ni ta'röli didza' na' len tun ga cutu gun dxin lu icj ládxi'dau'huë'. ²³ Xseydau' na' glas luyú dxi'a rului' ca rac queë' bönni' ryönnë' didza' na' len réjni'në' lei, ati' run dxin didza' na' lu icj ládxi'dau'huë'. Nacgac la'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzj yetú gayua'tër ca'. Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzj yetsonnlal ca', ati' nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzj yechí uruá' ca'.

Guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl xzoa' xtil

²⁴ Yetú le benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—Ca gac ga gdxin le rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca guc qui xseydau' dxi'a guzë' tu bönni' ga nac la' yël queë'. ²⁵ Tsal na' tasië' bönni' nacu'ë lidxë', bdxin ni' tu nu curle'i lë' dxi'a, ati' yjöz la' yël queë' xsey guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl xzoa' xtil, ati' böjë' xlatjë'. ²⁶ Cati' blen xzoa' xtil na' len grö' deu qui, ga na' dxia xui'i, ni'r glac bë' guíxi'dau' xöhui' na'. ²⁷ Ni'r guladxiné' bönni' huen dxin ga zoë' bönni' xan la' yël na', len të' lë': “Xan, chqui' guzu' xseydau' dxi'a la' yël quiu', ¿nacx guc gualén guíxi'dau' xöhui' na'?” ²⁸ Gudxë' lequë' xan la' yël na', rnë': “Benë' cni bönni' curle'inë' neda' dxi'a.” Ni'r gulanabnë' lë' huen dxin na', ta'në': “¿I rë'nnu' tseajtu' tsjöljtu' guíxi'dau' xöhui' na'?” ²⁹ Xanquë' rë' lequë': “Cutu. Nazx ca' cati' gládzu'li' guíxi'dau' xöhui' na', gládzu'lentëli' ca' yöl xzoa' xtil. ³⁰ Dxi'ar gac güi'li' latj la'zxöngar tsaxön cati' gdxinr dza tsajtubru' lei, ati' ni'r gyëpa' nup lutúb lei: Gul-túb zi'al guíxi'dau' xöhui' na'

len gul-guga' tsajxúndj hueaj quië uzégui'ru' lei, ati' ni'r utubli' zxoa' xtil lu yu'u quia'."

Runë' Isaqi' Jesús ca nac qui xsey mostaza

³¹ Yetú le benë' Isaqi' Jesús, rë' lequë':

—Ca gac ga gdxin le rna bë'ë Dios yehua' yubá, gac ca rac qui tu xsey mostaza, le guzë' tu bönni' ga nac la' yël queë'. ³² Le nactë nactër cuidi' xsey mostaza na' ca yúgu'të xseydau' yezica', san cati' chnadúz, rrxöntër ca yúgu'të guixi' cuan len rac zxön ca nac tu yag, ati' ta'dxinba' bguindau' tun lidxcba' lu zxuza' në'i.

Runë' Isaqi' Jesús qui xnë'i yöt xtil

³³ Yetú le benë' Isaqi' Jesús, rë' lequë':

—Ca gac ga gdxin le rna bë'ë Dios yehua' yubá gac ca le run xnë'i yöt xtil, le buchixinu ngul len tsonn lbix yöjz zxoa' xtil, ati' gyazx gdutë cua na'.

Le rë'ni gun le runë' Isaqi' Jesús

³⁴ Yúgu'të lë ni benë' Isaqi' Jesús, bë'lenë' bunách nacuá' ni' didza', len cutu bi didza' bë'lenë' lequë' le cubenë' Isaqi'. ³⁵ Cni benë' quië butság lë na' buzujë' lu guich bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë': Gu'a didza' yugu' le guna' Isaqi'. Gnia' yugu' le nagachi' cati' ni' gzu lau zi'a guta' yödzyú.

Rguixj'ë Jesús le benë' Isaqi' qui guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl zxoa' xtil

³⁶ Ni'r buzeynë' bunách nacuá' ni' didza' Jesús, busölë'ë lequë', ati' gyazië' yu'u. Ni'r guládxinë' ga zoë' bönni' usëd queë' len të' Lë':

—Gdixjoi' netu' le rë'ni gna lë na' benu' Isaqi' qui guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl zxoa' xtil.

³⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Bönni' razë' xseydau' dxi'a naca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ³⁸ La' yël na' nac yödzyú ni, ati' xseydau' dxi'a na' ruluí' ca nacgac nup nababgac ga rna bë'ë Dios. Guíxi'dau' xöhui' na' nalá' ca nac yöl zxoa' xtil ruluí' ca nacgac nup nacgac qui tu' xöhui'. ³⁹ Nu na' curle'i dxi'a xan la' yël na' len yjöz guíxi'dau' xöhui' na', tu' xöhui'cz nac. Dza lutubë' na' ruluí' ca gac dza udx qui yödzyú ni, ati' nup na' tu'túb nacgac gbaz la'y queë' Dios. ⁴⁰ Ca na' guc, gulutubë' guíxi'dau' xöhui' na', len guluzégui'ë lei lu gui, lëzca' cni gac cati' udx qui yödzyú ni. ⁴¹ Neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gsóla'gaca'-në' gbaz la'y quia', ati' lubijë' ga rna bë'ë Dios yúgu'të nup tun ga tun dul-la' lza'gac lenca' nup tua' dö'. ⁴² Yugu' gbaz la'y na' la'gu'ë lu gui' gabíl yugu' bönni' tua'dö' na'. Ni' la'bödxë' len lutíl-l láya'quë'. ⁴³ Ni'r la'yép yös yení' bunách tsahui', lacquë' ca gbidz ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá. Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzë nag.

Runë' Isaqi' Jesús qui tu yöl-la' tsahui' nagachi'

⁴⁴ Lëzca' cni benë' Isaqi' Jesús, rnë':

—Le rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca tu yöl-la' tsahui' nagachi' tu la' yël. Cati' budzölnë' lei tu bönni', bucachë'ë lei leyúbl ga na' bgachi', ati' lu yöl-la' rudziji queë' gyijë', yjëti'ë yúgu'të le dë queë' ati' gu'ue' la' yël na' quië gata' queë' yöl-la' tsahui' na'.

Runë' Isaqi' Jesús qui tu bga záqui'tsqui

⁴⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Ca ral-la' sē lādxi'li' le rna bē'ē Dios yehua' yubá nac ca benē' tu bōnni' ra'uē' len ruúti'ē, rguiljē' yugu' bga dxi'a. ⁴⁶ Cati' bdzōlnē' tu bga záqui'tsqui, gyijē', yjēti'ē yúgu'tē le dē queē', ati' gu'uē' bga na'.

Runē' lsaqui' Jesús qui tu yōxj bōl

⁴⁷ Lēzca' cni gnē' Jesús:

—Ca gac ga gdxin le rna bē'ē Dios yehua' yubá, gac ca run tu yōxj bōl le ta'chiljē' bōnni' lu nis zxōn, le rajxi' zian bōl gza'a. ⁴⁸ Cati' chbdza' yōxj na', gulubijē' lei luyú bidx ra' nis zxōn na', ati' ni' gulabō'ē len gulagu'ē-ba' lu bdō'a yugu' bōl dxi'a, san yugu' bōl ca'z, gularu'nē'-ba'. ⁴⁹ Lēzca' cni gac cati' udx qui yōdzlyú ni. La'rujē' gbaz la'y queē' Dios ati' lubijē' quizi bunách tua'dō'.

⁵⁰ Ni'r la'gu'ē lu gui' gabíl bunách tua'dō' na'. Ni' la'bōdxē' len lutíl-l láya'quē'.

Yōl-la' tsahui' le nac gul len le nac cub

⁵¹ Ni'r Jesús gnabnē' yugu' bōnni' usēd queē', rnē':

—¿I réjni'li' yúgu'tē lē ní?

Gulubi'ē didza', tē' Lē':

—Ja, Xan.

⁵² Jesús gudxē' lequē':

—Cati' chnazí' lu nē'ē bōnni' gdau' usēdi le rna bē'ē Dios yehua' yubá, naquē' ca bōnni' xan yu'u, rbijē' ladj yōl-la' tsahui' queē' le nac cub len le nac gul, le nacgac dxi'a, ruzi'ē xbey.

Le benē' Jesús yōdz Nazaret

⁵³ Cati' budx benē' yugu' lsaqui' ni Jesús, buz'ē ni'. ⁵⁴ Cati' budxinē' ladjē', busēdnē' bunách nacua' lu yu'u ga tu'dubē' tu'sēdē' queē' Dios bōnni' judío, ati' gulubannē', ta'nē':

—¿Gazxcz bzēdnē' yōl-la' rejni' ni bōnni' ni? ¿Nacxcz nac, runē' yugu' yōl-la' huac ní? ⁵⁵ Naquē' bōnni' ni zxi'nē' bōnni' bēdx yag, ati' lēnu María xnē'ē. Naquē' bōchi'quē' Jacobo len José len Simón len Judas. ⁵⁶ Lēzca' nacua'lennu rē'u ni ngul zanē'. ¿Gazxcz bzēdnē' yúgu'tē lē ní?

⁵⁷ Qui lē ni na' glac chop lādxi'quē', guluca'nē' Lē'. Ni'r Jesús gudxē' lequē':

—Tun ba la'n bōnni' ru'ē didza' uláz queē' Dios yúgu'tē bunách, san cutu tun lē' ba la'n bunách uládz queē' len bunách nacua' lidxē'.

⁵⁸ Qui lē ni na' cutu benē' Jesús ni' zian yōl-la' huac, le cutu ta'yejle'ē Lē'.

14

Ca guludōddē' Juan, bōnni' buquilē' bunách nis

¹ Lu dza ni', byōnnē' Herodes, bōnni' rna bē'ē luyú Galilea, ca nacgac yōl-la' huac runē' Jesús. ² Herodes na' gudxē' yugu' ni'a nē'ē, rnē':

—Bōnni' ni Juan, bōnni' buquilē' bunách nis. Chbubané' lu yōl-la' gut. Qui lē ni na' dē lu nē'ē yōl-la' huac zxōn na'.

³ Cni gnē' Herodes le bsōl'ē' lēczē' bōnni' gulazōnē' Juan len glúguē'ē lē' du guia, ati' gulagu'ē lē' lidx guia le gú'ninu cni Herodías, ngul na' gucnu ngul queē' Felipe, bōchē'ē Herodes na'. ⁴ Cni benē' Herodes, le gudxē' lē' Juan na': "Cutu ral-la' sóalenu'-nu."

⁵ Qui lē ni na' gu'nnē' Herodes gdōddē' Juan, san gúdxinē' la'dá'baga' lē' bunách lu yōdz ni', le taqui bunách naquē' Juan na' bōnni' ru'ē didza' uláz queē' Dios. ⁶ Ni'r cati' guc lni qui dza gyé'inē' iz Herodes, brujbi' bi'i

ngul queënu Herodías na' len bya'abi' laugac nup nacuá' lni na', ati' bdzag ladxé'è-bi' Herodes. ⁷ Gzxi' lu né'è Herodes len bené' tsutsu xtudzé'è unödzejé' queëbi' bíti'téz bi gnabbi' lahué'. ⁸ Le chnusédinu-bi' zi'al xna'bi', gudxbi' lè':

—Benn quia' na'a tu lu zxiga' zxön icjé' Juan, bönni' buquilè' bunách nis.

⁹ Ni'r bui'nné' Herodes, san le chbené' tsutsu xtudzé'è, len le gulayöni lè' nup tij' tágulen lè', qui lè ni na' gna bé'iné' nu tsajnödzejé' queëbi' icjé' Juan na'. ¹⁰ Cni' guc, bsölè'è nu tsajríx yené' Juan ga ni' yu'è lidx guia. ¹¹ Bönni' na' nasölè'è bu'è icjé' Juan na', yu'u lu zxiga' zxön, ati' bunödzejé' lei queëbi' bi'i ngul na', ati' lèbi' bua'bi' lei queënu xna'bi'.

¹² Ni'r guladxiné' ni' bönni' guladé'è Juan na', ati' guluú'è lè' len gulu-caché'è lè'. Gdöd ni', yajtíxjöi'cné' Jesús ca glac lè ni.

Jesús rugahué' zianr ca chián gayuá' bunách

¹³ Cati' ráquibe'iné' lè ni Jesús, buzé'è ni', ati' grené' tu lè'i bárcodau', zijé' la' queézé' tu latj ca'z. Cati' gulayöni bunách tsijé' ni', gularujé' yugu' yödz ni', yjaqué' ga ni' gdxiné', ta'z'é'i ní'acqué'. ¹⁴ Cati' burujé' lè'i barco Jesús, blé'iné' nacuá' ni' bunách zian, ati' buechi' ladxé'è lequé' len buné' nup te'i, nútsa'gac ladjqué'. ¹⁵ Cati' chrdzö' dza na', guladxiné' ga zoé' Jesús bönni' uséd queé', len tè' Lè':

—Chrdzö' na'a, ati' ca'z nac latj ni. Busöla' bunách ni tsjaqué' gap dè yödzdau' quié la'ué' bi lahué'.

¹⁶ Ni'r Jesús gudxé' lequé':

—Cutu run bayúdx tsjaqué'. Gul-nödzej lbi'ili' le lahué'.

¹⁷ Ni'r tè' Lè':

—Gayu'z yöt xtil dè len chopzba' böl dèba' queëtu' ni.

¹⁸ Jesús rè' lequé':

—Gul-dguá' quia' ni.

¹⁹ Ni'r gna bé'iné' bunách na' Jesús la'bö' ga yu'u daca'. Gdöd na' gdél-lè'è gayu' yöt xtil na' len chopba' böl na', ati' bchis lahué', ruyúé' zaca' yehua' yubá. Gudxé' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzuzxjé' yöt xtil na' len budödé' lei lu na'qué' bönni' uséd queé', ati' lequé' gulaguisié' lei laugac bunách zian na'. ²⁰ Glahué' yúgu'té' len guluhuöljné'. Ni'r gulutubé' bizxj naga'ngac len guludzé'è chinnu bdö'a. ²¹ Bönni' ni' glahué' glaqué' gdu chián gayu'è, san nutu nu blab yugu' ngul len bi'idau'.

Jesús rzé'i ni'è lu nis zxön

²² Ni'r la' benté' Jesús ga gulabené' lè'i bárcodau' bönni' uséd queé', tsjaqué', la'nöré' lahué', la'dödé' yetslá'a nis zxön ni', tsal na' uzeyné' Lè' bunách nacuá' ni' didza'. ²³ Cati' chnusölè'è bunách na' Jesús, grené' ga nac tu lu guí'adau' ga ni' yajsöé' tuzé'. Ni' bulidzé' Dios. Cati' chgul, tuzé' zoé' ni'. ²⁴ Bárcodau' ga na' nacu'è bönni' uséd queé' rdöd gatsj lahu'i' l nis zxön na', ati' ryas bárcodau' na' le ryas rdxia nis zxön na', le ruzaga' barco na' bö' reyjc. ²⁵ Gdöd ladxí' yèl, gbigué'è Jesús gal-la' ga na' nacu'è, rzé'i ni'è lu nis zxön. ²⁶ Cati' gulalé'iné' Lè' bönni' uséd queé', rzé'i ni'è lu nis zxön, szxöni gulabö'è baguí' le tádxiné'. Gulabödxyé'è, ta'né':

—Tu bxin na'.

²⁷ Ni'r Jesús la' bulidzté' lequé', rné':

—Gul-zxöni ládxi'li'. Neda' ni. Cutu gádxili'.

²⁸ Ni'r bubi'è didza' Pedro, rè' Jesús:

—Xan, chqui' nacu' Li', gna be'i neda' guida' ga na' zu' lu nis.

²⁹ Jesús gudxé' lè':

—Gda.

Ni'r bötjè' Pedro lè'i bárcodau' na' len gzè'i ni'è lu nis zxön, zijè' ga na' zoè' Jesús. ³⁰ Ni'r cati' blé'inè' Pedro ca rutá nis bõ' na' reycj, gúdxinè'. Ni'r gzu lahuè' rötjè' lu nis, ati' grödxy'è. Bulidzè' Jesús, rnè':

—Xan, buslá neda'.

³¹ Jesús la' bulitè nè'è. Buguel-lè'è lè', len rè' lè':

—Lati'z réjlè'u neda'. ¿Bizx quiè guc chop ladxu'u'?

³² Cati' gulubenè' lè'i bárcodau' na', grö' dxi bõ' na' reycj. ³³ Ni'r gulayj' ládxi'què' Jesús bönni' nacu'è lè'i bárcodau' na', ta'né':

—Le nactè, Zxi'nè' Dios nacu'.

Jesús ruünè' bönni' huè' nacu'è Genesaret

³⁴ Cati' chguladödè' yetslá'a nis zxön na', la' guladxintè' lu xyu yödz Genesaret. ³⁵ Cati' guluünbè'è Jesús bönni' yödz ni', gulasölè'è didza' gdu'tè luyú ni', ati' djua'què' ga zoè' Jesús yúgu'tè nup te'i. ³⁶ Gláta'yue' lahuè' Jesús gu'è lequè' latj la'ganzè' rui'i lari' nacuè', ati' la' guluhuöactè yúgu'tè nup na' gulagán lari' na'.

15

Le tun ga cunacru' dxi'a lahuè' Dios

¹ Ni'r guladxinè' ga zoè' Jesús yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sèdi, narujquè' Jerusalén, ati' tē' Jesús:

² —¿Bizx quiè tunè' bönni' uséd quiu' le rdöd bè'i ca nac le nalébiru' runru' ca glunè' xuz xtau'ru'? Cutu ta'guib na'què' ca nac qui gdau' cati' zi'a lahuè'.

³ Bubi'è didza' Jesús, gnabnè' lequè', rnè':

—¿Bizx quiè lbi'ili' ca' ruca'nli' ca'z zxba queè' Dios quiè gunli' le nalébili' runli'? ⁴ Cni nac, le gna bé'inè' lbi'ili' Dios, gnè': "Ben ba la'n xuz xna'u", len gnè' ca': "Nu gnè' zi' qui xuz xnè'i, tsaz gat nu na'." ⁵ San lbi'ili' rnalì': "Chqui' nu quiè xuz xnè'i: Cutu bi gac gunna' quiu' le chgzxi' lu na'a gunna' queè' Dios yúgu'tè, ⁶ cutur bi ral-la' gun qui xuz xnè'i nu na'." Cni runli', ruca'nli' ca'z le gna bè'è Dios, quiè gunli' le nalébili' runli'. ⁷ Lbi'ili', bönni' rulu'z tshui' cuinli', gdu gdíxj'è ca nacli' Isaiás, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, gnè':

⁸ Bönni' ni, lu rú'agaczè' tunè' neda' ba la'n, Len clèg gdu ládxi'què'.

⁹ Daduz nac le ta'yíj ládxi'què' neda'

Le tu'sèdnè' yugu' le gulaná bè' bunách.

¹⁰ Ni'r bulidzè' bunách nacuá' ni' Jesús, rè' lequè':

—Gul-zè nagli' le gyèpa' lbi'ili' len gul-tsejni'. ¹¹ Clèg le ryaz ru'è bönni' run ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios, san le r-ruj ru'è, lè ni run ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios.

¹² Ni'r gulabiguè'è ga zoè' Jesús bönni' uséd queè', len tē' Lè':

—¿I nöznu' gulaleynè' bönni' gdau' fariseo cati' gulayönnè' didza' ni bè'u'?

¹³ Ni'r bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Yúgu'tè le nadúz, le cuguzè' Xúza' zoè' yehua' yubá, huaduljgac gdu luí.

¹⁴ Gul-cá'n lequè'. Chnachúl laquè' len ta'ché'è nup nachúl laugac. Chqui' tu bönni' lau chul ghè'è yetúè' bönni' lau chul, gropè' la'bixè' lu yeru.

¹⁵ Ni'r bubi'è didza' Pedro, rè' Jesús:

—Bzejni'i netu' lè ni runu' lsaqui'.

¹⁶ Jesús rè' lequè':

—¿Naru' cu réjni'tsali' ca' lbi'ili'? ¹⁷ ¿Naru' cu réjni'tsali' ryaz lè'ru' yúgu'tè le ryaz rú'aru', ati' rurú'j lè'ru'? ¹⁸ Na'a, le r-ruj rú'ali', lu icj ládxi'dau'li' za', ati' lè ni run ga cunacli' dxi'a lahuè' Dios. ¹⁹ Cni rac, le ta'lén lu icj ládxi'dau'li' yugu' le rza' ládxi'li' le cunác, le lun ga gdödili' bunách, len le lun ga quitsjli' zxbá qui yöl-la' nutság na', len le cunác runli', len yugu' le rzè ládxi'li' cuanli', len yugu' le rnèli' qui lza'li' le cunác, len yugu' le rnè xóhui'li'. ²⁰ Yugu' le cni tun ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios tu bönni', san chqui' cunayár nè'è ca nac qui gdau' cati' bi' gahuè', cutu gun ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios.

Réjlè'nu Jesús ngul gza'a

²¹ Ni'r buz'è ni' Jesús, gyijè' lu xyu yöd'z Tiro len yöd'z Sidón. ²² Brujnu yöd'z ni' tu ngul nababnu Canaán, ati' bé'nu zid'z didza', rënu Jesús:

—Xan, zxi'n xsoè' David, buechi' ladxi' neda'. Bi'i ngul quia' szxöni rzaca' rgui'bi' le yu'u lèbi' bö' xóhui'.

²³ Cutu bi' didza' bubi'è Jesús. Ni'r gulabiguè'è ga zoè' bönni' uséd queè', ati' glè' Lè', ta'nè':

—Busöla'-nu, le za'nu cúdzu'ru' rbödxya'anu.

²⁴ Ni'r bubi'è didza' Jesús, rë'-nu:

—Dios nasölè'è neda' gáclena' bunách Israel, nacgac ca bö'cu' zxíla'dau' nanitcba'.

²⁵ Ni'r gbíga'nu ga zoè' Jesús ngul na' len gyij ládxi'nu Lè', rënu Lè':

—Xan, guclen neda'.

²⁶ Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Cutu nac dxi'a uguaru' yöt quechi' bi'idau' len chu'nru' lei laucha' bö'cu'dau'.

²⁷ Ni'r rënu Jesús ngul na', rnanu:

—Ja, Xan, san táguba' bö'cu'dau' na' le biz'xj tu'huó'xj ga tagu xancha'.

²⁸ Ni'r bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Nguldau'. Gdu nac ca réjlè'u neda'. Gac quiu' ca rë'nnu'.

La' ni'z böáctèbi' bi'i nguldau' queènu.

Jesús ruínè' zian nup te'i

²⁹ Ni'r buz'è ni' Jesús len gdödè' ga nac ra' nis zxön qui Galilea. Grenè' ga nac tu lu guí'adau', ati' ni' grö'è. ³⁰ Guladxín ga zoè' Jesús bunách zian djua'què' nup cuta'zá' len nup nachúl laugac, len nup cuta'nè, len nup narugu ni'a na'gac, len zianr nup te'i, ati' gulaguixjè' lequè' xni'è Jesús, ati' Lè' bunè' lequè'. ³¹ Gulubani bunách ni' ca nac le benè' Jesús, le gualé'inè' tu'nè nup cugulanè, ati' nuhuóacgac nup grugu ni'a na'gac, ati' tu'zá' nup cugulazá', ati' tu'le'i nup bchul laugac. Qui lè ni na' gulagu'è yöl-la' ba Dios quegac bunách Israel.

Jesús rugahuè' zianr ca choa' gayuá' bunách

³² Ni'r Jesús bulidzè' yugu' bönni' uséd queè', len rë' lequè':

—Ruhuechi' ladxa'a bunách zian ni, le ch'guc tsonn dza zá'clenè' neda' len cutu bi' dè le lahuè'. Cutu rë'nda' usöla'gaca'-nè' tshuó'jq'è' lid'xquè' ta'dunzè' ca', nazx ca' ludú ládxi'què' la' nöz.

³³ Ni'r tè' Lè' bönni' uséd queè', ta'nè':

—¿Gazxcz gdzölitu' yöt xtil zian lu latj ca'z ni, le ugá'gutu' bunách zian ni?

³⁴ Gnabnè' lequè' Jesús, rnè':

—¿Balx yöt xtil dè queèli'?

Gulubi'è didza', ta'nè':

—Gadx, ati' nababzba' böi cuidi' dèba' queètu' ni.

³⁵ Ni'r Jesús gna bé'inë' bunách zian na' la'bö' lu yu. ³⁶ Gdel-lë'ë gadx yöt xtil na' len yugu' böi na' ati' gudxë' Dios: "Xclenu'." Ni'r buzxuxjë' groptë na' len bunödzejë' quequë' bönni' uséd queë', ati' lequë' gulaguisië' laugac bunách zian na'. ³⁷ Glahuë' yúgu'të' len guluhuöljnë'. Gdöd ni' gulutubë' le bizx' naga'ngac, ati' guludzé'ë gadx bdö'a. ³⁸ Nacquë' choa' gayu'ë bönni' na' glahuë', san nutu nu blab yugu' ngul len bi'idau'. ³⁹ Ni'r Jesús busölë'ë bunách na' tshuöjqüë' lidxquë', ati' grenë' lë'i bárcodau' ni', zijë' lu xyu yödZ Magdala.

16

Ta'nabnë' Jesús gunë' tu le gac bë' nuzxa naquë'

¹ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús yugu' bönni' gdau' fariseo len yugu' bönni' gdau' saduceo quië la'z'i' bë'ë Jesús, ati' gulanabnë' Lë' gunë' tu le gac bë' ga za' yöl-la' uná bë' queë'. ² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cati' rdzö', rnali' cni: "Gun dxi'a cxö, le rö' böaj xna luzxbá." ³ Cati' nac zildau', rnali' cni: "Cutu gun dxi'a na'a dza le rö' böaj xna len ruchúl luzxbá." Lbi'ili', bönni' rulu'iz tshui' cuinli'. Rac gnë ya'ali' nac gun luzxbá, san cutu gac tséjni'li' le rusëdi le tac dza ni zoaru' na'a. ⁴ Bunách tua'dö' cuzóa gdu ládxi'gac ta'nabi neda' guna' tu le gac bë' nu naca', san cutu bi le gac bë' la'lë'inë'. Tuz lë na' guc bë' ca guc queë' Jonás, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios la'lë'inë'.

Ni'r buca'në' lequë' Jesús, zhuöjë'.

Le tu'sëdnë' bönni' gdau' nac ca xnë'i yöt xtil

⁵ Cati' guladxinë' yetslá'a nis zXön ni', gláquibe'inë' bönni' uséd queë' Jesús glal ládxi'quë' lu'ë le lahuë'. ⁶ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Gul-yutsca'. Gul-gún chi'i cuinli' qui le nac ca xnë'i yöt xtil quequë' bönni' gdau' fariseo len quequë' bönni' gdau' saduceo.

⁷ Ni'r la' légaczé' glun xtídza'quë' bönni' uséd queë', ta'në':

—Rnë' cni le cunua'ru' yöt xtil.

⁸ Ráquibe'inë' lë ni Jesús, ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië run xtídza'li' la' lbi'izli' le cunua'li' yöt xtil? Lati'z réjlë'li' neda'.

⁹ ¿Naru' cu réjni'tsali' len cu rajnéytsali' ca guc quegac gayu' yöt xtil ni', lë na' glahuë' chián gayu'ë bönni', ati' tsca zian bdö'a butubli'? ¹⁰ ¿Naru' cu rajnéytsali' ca' ca guc quegac gadx yöt xtil ni', lë na' glahuë' choa' gayu'ë bönni' ati' tsca zian bdö'a butubli'? ¹¹ ¿Naru' cu réjni'li'? Cutu bë'a didza' qui yöt xtil cati' gudxa' lbi'ili' gun chi'i cuinli' qui le nac ca xnë'i yöt xtil quequë' bönni' gdau' fariseo len quequë' bönni' gdau' saduceo.

¹² Ni'r galayéjni'në' cutu gudxë' lequë' Jesús lun chi'i cuinquë' qui xnë'i yöt xtil, san ral-la' lun chi'i cuinquë' qui le tu'sëdnë' yugu' bönni' gdau' fariseo len yugu' bönni' gdau' saduceo.

Pedro rnë' Jesús naquë' Cristo

¹³ Cati' bdxinë' Jesús lu xyu yödZ Cesarea, ga na' rna bë'ë Filipino, gnabnë' yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—¿Nacx ta'ná bunách nu naca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách?

¹⁴ Gulubi'ë didza', ta'në':

—La'quë' ta'në': "Juan nacu', bönni' ni' buquilë' bunách nis." Yela'quë' ta'në': "Elías nacu', bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të." Yela'quë' ta'në': "Jeremías nacu', o yetüë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios."

¹⁵ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Nazxga lbi'ili', ¿nuzxa rnali' naca' neda'?

¹⁶ Bubi'ë didza' Simón Pedro, rë' Lë':

—Li' nacu' Cristo, Zxi'në' Dios ban.

¹⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Bica' bau' li', Simón, zxi'në' Jonás, le cutu bului'inë' li' lë ni nu bönni', san Xuza' zoë' yehua' yubá bului'inë' li' lë ni. ¹⁸ Neda' rëpa' li', li' nacu' Pedro, ati' lu guiöj ni ucu'a nup ludúb quia', ati' yöl-la' uná bë' qui tu' xöhui' cutu saqui' uzaga' xnözquë'. ¹⁹ Gunna' quiu' yugu' zxi'n' guía qui latj ga rna bë' Nu zoa yehua' yubá. Le gna bë'u luyú ni, chgna bë' ca' Nu na' zoa yehua' yubá, ati' le gu'u latj gac luyú ni, chbë' latj gac lë na' Nu na' zoa ni' yehua' yubá.

²⁰ Ni'r Jesús gna bé'inë' yugu' bönni' uséd queë' nutu nu lë'ë naquë' Lë' Cristo.

Jesús rguíxjö'ë ca zi'a ludöddë' Lë'

²¹ La' dza ni'z gzu lahuë' Jesús rguíxjöi'në' yugu' bönni' uséd queë' run bayúdx tsijë' Jerusalén, ati' ni' lusaca' zi'ë Lë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni', len bönni' gdau' tu'sëdi, ati' ni'r ludöddë' Lë', san cati' gac tsonn dza ubanë' lu yöl-la' gut. ²² Ni'r quizi bchë'ë Jesús Pedro len gzu lahuë' rdil-lë' Lë' didza', rnë':

—Xan, cutu gu'ë latj Dios. Cutu ca' gac quiu' ca rna'u.

²³ Ni'r bueycjë' Jesús, len rë' Pedro:

—Bcuit ga zoa'. Runu' ca run Satanás, tu' xöhui'. Runu' ga gac chop ladxa'a le cutu nac ca rza' ladxë'ë Dios le rza' ladxu'u li', san ca ta'záz ládi'gac bunách.

²⁴ Ni'r Jesús gudxë' yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—Chqui' zoë' bönni' rë'nnë' të'ë neda', ral-la' yozóë' tsla'l yugu' le rzë ladxë'ë, len gaquë' ca tu bönni' zijë' zajtë'ë lë'i zag cruz, ati' ni'r gac të'ë neda'. ²⁵ Nu bönni' guë'nnë' gun chi'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë' le dë'ë neda', gata' queë' yöl-la' na'bán gdu.

²⁶ ¿Bizxa uzi'tsë' xbey bönni' chqui' utubë' yúgu'të le dë yödzyú ni san unitië' yöl-la' na'bán gdu queë'? ¿Bizxa caz gac unödzjë' bönni' quië gata' queë' yöl-la' na'bán gdu? ²⁷ Cni rnia', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dzag neda' yöl-la' yení' queë' Xuza' Dios, len dzagquë' neda' gbaz la'y quia'. Ni'r ubi'a qui queë' bunách tsca nac le nungac. ²⁸ Le nactë rëpa' lbi'ili': “Cutu ca' lat la'gac nup nacuá' ni cati' la'le'ir duná bë'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.”

17

Rdza' ca nalá' lahuë' Jesús

¹ Gdöd xop dza, Jesús gdél-lë'ë Pedro len Jacobo len Juan, böchë'ë Jacobo na', ati' bchë'ë lequë', yjaquë' quizi ga nac tu lu gui'a sib. ² Ni' bdza' ca nalá' lahuë' Jesús laquë'. Gyëp yös yení' lahuë' Jesús ca ruzení' gbidz, ati' böac chguichdau'z lari' nacuë' ca yení'. ³ Ni'r gulalé'inë' bönni' uséd queë' na' bului' laquë' Moisés len Elías, tuí'lenë' Jesús didza'. ⁴ Ni'r Pedro rë' Jesús:

—Xan, nac dxi'a zoaru' ni. Chqui' rë'nnu', guna' ni tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queë' Moisés, len yetú queë' Elías.

⁵ Tsal ni' ru'ë didza' ni Pedro, la' grö'të ni' tu böaj yení' le gzxoa lequë', ati' lu böaj na' byön chi'i nu rna:

—Bönni' ni Zxi'ncza'. Nadxi'ida'-në' len rdzag ladxa'a Lë'. Gul-zë nagli' didza' gu'ë.

⁶ Cati' gulayönnë' chi'i na' bönni' uséd queë', guladzö'ë guzru'al len gladxi guladzöbnë'. ⁷ Ni'r gbiguë'ë Jesús ga na' nacu'ë, ati' gdanë' lequë', rnë':

—Gul-tsás. Cutu gádxili'.

⁸ Cati' gulachís lauquë', guluyüë', nutur nu gulalé'inë', san tuzë' Jesús.

⁹ Cati' ni' tu'dinnië' lu gui'a na', gna bé'inë' lequë' Jesús, rnë':

—Nutu nu guiëli' ca guc lë ni blé'ili' cati' ubanra' lu yöl-la' gut neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

¹⁰ Ni'r gulanabnë' Lë' bönni' uséd queë', ta'në':

—¿Bizx quië ta'në' bönni' gdau' usédi run bayúdx uluí lahuë' Elías zi'al ca uluí' lahuë' Cristo?

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le nactë uluí lauczë' zi'al Elías, len uca'në' tsahui' yúgu'të. ¹² Neda' rëpa' lbi'ili': “Chbuluí' lahuë' Elías na', san cutu guluúnbë'ë lë', ati' yúgu'të ca rnaz quequë' glunë' queë'.” Lëzca' cni lunë' quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lusaca' zi'ë neda'.

¹³ Ni'r gulayëjni'në' bönni' uséd queë', bé'lenë' lequë' didza' Jesús ca guc queë' Juan, bönni' na' buquilë' bunách nis.

Ruúnë'-bi' Jesús tubi' bi'i bönni' ré'ibi' xjuti'

¹⁴ Cati' guladxinë' ga na' nacuá' bunách zian, gbiguë'ë ga zoë' Jesús tu bönni', ati' buzechu zxibë' lahuë' Jesús ¹⁵ len rë' Lë':

—Xan, buechi' ladxi'-bi' bi'i bönni'dau' quia', le ré'ibi' xjuti', len szxöni rzaca' rgui'bi', ati' zian lzu rdzö'bi' lu gui' o lu nis. ¹⁶ Chdgu'a-bi' lauquë' bönni' uséd quiu' san cutu guc luúnë'-bi'.

¹⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Lbi'ili', bunách curéjlë'li' len cunacli' tsahui'. ¿Gáca'xtëcz ral-la' sóalena' lbi'ili' quië tséjlë'li' neda'? ¿Gáca'xtëcz ral-la' gua' glena' queëli'? Gul-dguá'-bi' quia' ni.

¹⁸ Ni'r Jesús buzeynë' ba nadx bö' xöhui' na' yu'u lëbi', ati' la' burujtë lëbi', ati' la' na'z böáctëbi' bi'i bönni'dau' na'.

¹⁹ Ni'r, quizi gulabiguë'ë ga zoë' Jesús bönni' uséd queë', ati' gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Bizx quië na' netu' cutu guc ubijtu' bö' xöhui' na'?

²⁰ Jesús rë' lequë':

—Cutu gzxáqui'li' le curéjlë'li' Dios gdu ládxi'li'. Le nactë rëpa' lbi'ili', zal-la' cuidi'z nac yöl-la' rejle' queëli' Dios, nacz ca tu xseydau' mostaza, huac guiëli' gui'adau' ni: “Bcuit ni len yajsóa ni'l”, ati' la' gcuittë gui'adau' na'. Cutu bi zoa le cugác gunli' chqui' réjlë'li' Dios gdu ládxi'li'. ²¹ Tu bö' xöhui' cni gac ubijli' tuz chqui' ulidzli'-në' Dios, len gunli' gubás.

Rguíxjö'ë leyúbl Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

²² Tsal ni' ta'dë' luyú Galilea, Jesús gudxë' yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—Zoa nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'gac bunách.

²³ Ludöddë' neda', san cati' gac tsonn dza Dios uspanë' neda'.

Ni' r guluhui'nnë' bönni' uséd queë'.

Jesús rguixj lazë' qui gdau'

²⁴ Cati' guludxinë' Capernaum Jesús len yugu' bönni' uséd queë', guladxinë' ga zoë' Pedro bönni' tu'quixjë' bunách lazgac qui gdau', ati' të' Pedro:

—¿Naru' cu quixj lazë' qui gdau' bönni' rusëdnë' lbi'ili'?

²⁵ Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Ja, huaguizxjè'.

Cati' buaziè' Pedro lu yu'u, Jesús la' bulidztè' lè' len rè' lè':

—¿Nacx rusaca' quiu', Simón? Bönni' ta'ná bè'è luyú ni, ¿nupx tu'quizxjè' le rguizxj laz len laxj qui yu? ¿Naru' tu'quizxjè' bunách uládz quequè' o bunách gza'a?

²⁶ Bubi'è didza' Pedro, rè' Lè':

—Bunách gza'a tu'quizxjè'.

Ni'r Jesús rè' lè':

—Qui lè ni na', cutu run bayúdx quizxj laza' qui gdau' le naca' Zxi'nè' Dios ca na' cutu bi ta'guizxj nup nacgac bunách uládz qui nu na' ruquizxj. ²⁷ Na'a, quiè nutu nu gun leyru', gyeaj ra' nis zxön, yajzál lu nis le rzönnu'-ba' böl, ati' böl cuiju'-ba' zi'al, gzxi'-ba'. Cati' gsalju' rú'aba', ni' gdzölinu' tu dumí lasdau'. Gzxi' lei, ati' gdizxj laza' len lazu'.

18

¿Nuzxal gac blau?

¹ La' dza ni'z guladxinè' ga zoè' Jesús bönni' uséd queè', ati' gulanabnè' Lè', ta'nè':

—¿Núxalè' bönni' ni gaquè' blau ga rna bè'è Dios yehua' yubá?

² Bulidzè'-bi' Jesús tubi' bi'i bönni'dau', ati' buzöè'-bi' gatsj lahui'l ga na' nacué'. ³ Ni'r rè' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili', chqui' cuhuöaclí' ca nacbi' bi'idau', cutu ca' tsazli' ga ni' rna bè'è Dios yehua' yubá. ⁴ Qui lè ni na', núti'tèz nu gac nöxj ladxi' len huöac ca nachí' bi'idau' ni, nu ni gac blau ga ni' rna bè'è Dios yehua' yubá.

⁵ Núti'tèz nu gun ba la'n tubi' bi'idau' cni le náquibi' quia', néda'cza' gun ba la'n.

Le tun ga nu gun dul-la'

⁶ Gnè' ca' Jesús:

—Nu gun ga gunbi' dul-la' tubi' bi'idau' cni réjlè'bi' neda', dxi'ar gac queè' bönni' na' la'naru' ugal-lè' guiöj ryétuni yag yenè', ati' tsajsladzu' cuinè' lu nis zxön. ⁷ Bica' bayechi' bunách yödzlyú ni tun ga tunè' dul-la' lza'gac. Nacua'tecz le tun ga nu gun dul-la', san bica' bayechi' nu run ga nu gun dul-la'.

⁸ Qui lè ni na', chqui' gun ga gunu' dul-la' na'u o ni'u, bchugu lei, len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga su' gbanu' curza'u o narugu ni'a na'u, len clèg nacua' chop na'u len chop ni'u ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl le gatga ul.

⁹ Chqui' gun ga gunu' dul-la' yöj lau', gleaj lei len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga su' gbanu', zoa tuz yöj lau', len clèg nacua' chop yöj lau', ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl.

Le run lsaqui' bö'cu' zxila' nanitba'

¹⁰ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-gún chí'i cuinli' cui uzoali'-bi' tsla'l nitubi' bi'idau' cni. Neda' rëpa' lbi'ili', nacua'teczè' gbaz la'y tun chí'è lecbi' lahuè' Xuza' zoè' yehua' yubá.

¹¹ Bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, quiè uslá' nu ni nanít.

¹² ¿Nacx runi lbi'ili'? Nu bönni', nacua'ba' queè' tu gayuá' bö'cu' zxila', chqui' nitba' tuba', ¿naru' cu uca'nè'-ba' taplalj yu chënnaba' na' len tsijè' gap nac lu gui'a, tsajtiljè'-ba' bö'cu' zxila'dau' na' nanitba'? ¹³ Chqui' udzölnè'-ba', le nactè rëpa' lbi'ili', udzijrnè' queèba' bö'cu' zxila'dau' na' ca gunè' quecba'

yetaplalj yu chěnnaba' ni' cutu gulanitba'. ¹⁴ Lězca' cni, Xuzru' Dios, zoë' yehua' yubá, cutu rě'nně' nitbi' nitubi' bi'idau' cni.

Ca ral-la' unít lauru' bōchi' lza'ru'

¹⁵ Gně' ca' Jesús:

—Chqui' gua' dō' quiu' bōchi' lza'u, gyeajtsca', yajcá'nleně' tsahui' la' lbi'izli'. Chqui' uzě' naguě' li', chbuguel-lu'u bōchi' lza'u. ¹⁶ Chqui' cutu uzě' naguě' xtídzu'u, bchě'ě yetúě' o yechopě' bōnni' quiě' urúj li' xtídzu'u lauquě' chop tsonně' bōnni', nup gac lun lna' lau qui xtídza'li'. ¹⁷ Chqui' cutu uzě' naguě' xtídza'quě', gudx ca' bunách na', ni'r gaquě' quiu' bōnni' na' ca bōnni' curejlě'ě Dios len ca bōnni' ruquixjě' uláz qui yōdz zít'u'.

¹⁸ 'Le nactě rěpa' lbi'ili', yúgu'tě le gna bě'li' luyú ni, nac le chgna bě'ě Dios yehua' yubá, ati' yúgu'tě le güi'li' latj luyú ni, nac le chbě'ě latj Dios yehua' yubá.

¹⁹ 'Lězca' cni rěpa' lbi'ili', chqui' chopzli' gun tuz xtídza'li' luyú ni ca nac tu le gnábili'-ně' Dios, gunně' queěli' lě na' Xuzcza' Dios, zoě' yehua' yubá. ²⁰ Ga nacua' chop tsonn nup ni nudubgac quia' neda', zoacza' neda' gatsj lahui' la ga na' nacué'.

²¹ Ni'r gbiguě'ě Pedro ga zoě' Jesús len gnabně' Lě', rně':

—Xan, ¿bálastě lzu ral-la' unít lahua' bōchi' lza'a, nu na' rua' dō' quia'?

¿Naru' gadx lzu?

²² Jesús rě' lě':

—Neda' rěpa' li', clěg gadx lzuz, san gdu tsonnlalj yu chi cō' nac gadx lzu.

Le run lsaqui' bōnni' huen dxin cutu bunít lahuě' lzě'ě

²³ Gně' ca' Jesús:

—Yetú ca', ca gun Nu na' rna bě' yehua' yubá nac ca beně' bōnni' rna bě'ě. Gu'nně' ucá'nleně' tsahui' yugu' bōnni' huen dxin queě'. ²⁴ Cati' gzu lahuě' rucá'nleně' lequě' tsahui', djua'quě' ga zoě' tu bōnni' ral-lě'ě queě' zian gayuá' dumí. ²⁵ Le cutu guc quixjě', gna bě'ě xaně' la'da'u lě' len ngul queě', len yugu' bi'i queě', len yúgu'tě le dě queě', ati' ni'r gazxj le ral-lě'ě queě' xaně' na'. ²⁶ Ni'r buzechu zxibě' lahuě' xaně' huen dxin na' len gnabně' lě', rně': “Xan, ben zxōn ladxu'u neda'. Huaguixjzca' li' yúgu'tě.” ²⁷ Ni'r xaně' na' buechi' ladxě'ě bōnni' huen dxin queě' na', len bunít lahuě' lě' lě na' ral-lě'ě queě', ati' busaně' lě'. ²⁸ Cati' burujě' ni' bōnni' huen dxin na', la' yajtsagtě' tu bōnni' rúnleně' lě' tsaxōn dxin, ati' bōnni' na' ral-lě'ě queě' láti'dau'z dumí. Ni'r gzxōně' lě' len gzxōndjě' yeně', rě' lě': “Gdixxjtě lě na' ral-lu'u quia'.” ²⁹ Ni'r buzechu zxibě' lahuě' lzě'ě na' len gnab yechě'ě lahuě', rně': “Ben zxōn ladxu'u neda'. Huaguixjzca' li' yúgu'tě.” ³⁰ Cutu gu'nně' bōnni' huen dxin na', ati' yajlu'ě lě' lidx guia dza quixjxřě' lě na' ral-lě'ě queě'.

³¹ Cati' gulalé'ině' lě ni yezíca'rě' huen dxin, guluhuí'ntsquině' ni'a queě', ati' yajtíxjō'cně' xanquě' yúgu'tě lě na' guc. ³² Ni'r bulidzě' bōnni' huen dxin na' xanquě', ati' rě' lě': “Li', huen dxin cunác tsahui'. Yúgu'tě dumí na' gul-lu'u quia' bunít lahua' li'. Busula' lě na' gul-lu'u quia' le gnab yechu'u lahua'.” ³³ ¿Naru' cu ral-la' huechi' ladxu'u ca' lza'u ca na' bena' quiu' neda', buechi' ladxa'a li'?” ³⁴ Ni'r gléytsquině' xaně' len budōdě' lě' lu na'gac nup lusaca' zi' lě' dza quixjxřě' gduťě le ral-lě'ě queě'.

³⁵ Ni'r rně' Jesús:

—Lēzca' cni gunē' queēli' Xuza' zoē' yehua' yubá chqui' cutu unít lauli' gdu lādxi'li' yugu' bōchi' lza'li'.

19

Nup tu'lá'a yöl-la' nutság na'

¹ Cati' budx bē'ē yugu' didza' ni Jesús, buzē'ē luyú Galilea, ati' bdxinē' luyú Judea le dē yetslá'a yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz. ² Zjaclen Jesús bunách zian, ati' bunē' lequē' ni'.

³ Ni'r guladxinē' ga zoē' Jesús la'quē' bōnni' gdau' fariseo quiē la'z'í' bē'ē Lē', ati' gulanabnē' Lē', ta'nē':

—¿Naru' dē latj bōnni' nutság nē'ē usanē' ngul queē' ni'a qui bítit'ēz bi rac?

⁴ Bubi'ē didza' Jesús, rē' lequē':

—¿Naru' cu nulábnili' le nayúj lu guich la'y ca benē' bunách Dios cati' zi'a benē' yōdzlyú, bōnni' len ngul benē' lequē'? ⁵ Cni gnē' Dios: “Qui lē ni na', ral-la' usanē' xuz xnē'ē bōnni', ati' tsaz tsajsóalenē'-nu ngul queē', ati' gropē' na' luhuōaquē' tuz bunách.” ⁶ Cni nac, cutur nacquē' chopē' san tuz bunách chnuhuōacquē'. Qui lē ni na', cutu ral-la' lul'ē bōnni' nup na' benē' tuz Dios.

⁷ Ni'r gulanabnē' Jesús bōnni' gdau' na', ta'nē':

—¿Bizx quiē na' gna bé'inē' lequē' Moisés le rui' latj bōnni' unōdzjē' queēnu ngul queē' tu guich le rulá'a yöl-la' nutság na', ati' usanē'-nu ngul queē' na'?

⁸ Jesús rē' lequē':

—Cni benē' Moisés le nazíd icj lādxi'dau'li', bennē' lbi'ili' latj usanli'-nu ngul queēli', san cati' gzu lau guta' grō' yōdzlyú, cutu guc cni. ⁹ Neda' rēpa' lbi'ili', chqui' usanē'-nu ngul queē' bōnni' len cutu gdálennu bōnni' yubl, ati' utság ná'lenē'-nu ngul yubl, gunē' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'. Lēzca' cni, chqui' utság ná'lenē'-nu ngul na' nu bōnni', nusanē'-nu bōnni' queēnu, gunē' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

¹⁰ Ni'r tē' Jesús bōnni' uséd queē', ta'nē':

—Chqui' cni nac queē' bōnni' zóalenē'-nu ngul queē', dxi'ar gac queē' la'naru' cu gtsagcz nē'ē, uga'nē' tuzē'.

¹¹ Bubi'ē didza' Jesús, rē' lequē':

—Cutu gac la'z'í' lu na'gac didza' ni yúgu'tē bunách, san nupz na' Dios ruzéjni'nē' lequē'. ¹² Nacu'ē bōnni' cutu tu'tság ná'lenquē' ngul le cunacquē' gdu bōnni' byu', le glaljē' ca', ati' yela'quē' bōnni' cutu tu'tság ná'lenquē' ngul le guluzaga' xnōzquē' bunách, ati' yela'quē' bōnni' cutu tu'tság ná'lenquē' ngul quiē gac lunē' xchinē' Dios Nu rna bē' yehua' yubá. Nu saqui' si' lu nē'i didza' ni ral-la' si' lu nē'i lei.

Ruláz tsahuē'ē-bi' Jesús yugu' bi'idau'

¹³ Ni'r djua'cquē'-bi' ga zoē' Jesús bi'idau' xuz xna'cbi' quiē gxoa nē'ē lecbi' len ulidzē' Dios ni'a quecbi', ati' guluzaguē'ē xnōzquē' bōnni' uséd queē'.

¹⁴ Ni'r rē' lequē' Jesús, rnē':

—Gul-güi'-bi' latj bi'idau' la'dxinbi' ga zoa', len cutu uzága'li' xnōzcbi', le la'z'í' latj nup nacgac ca yugu' bi'idau' cni ga ni' rna bē'ē Dios yehua' yubá.

¹⁵ Bxoa nē'ē lecbi' Jesús, ati' ni'r buzē'ē ni'.

Bōnni' cuidi' dē yöl-la' tsahui' queē'

¹⁶ Duyúē' Jesús bōnni' ni zoē' iz cuidi' queē', len rē' Lē':

—Bōnni' Usēdi gdu dxi'a. ¿Bizxa le nac dxi'a ral-la' guna' quiē gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

17 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—¿I nöznu' bizxa na' rnau' quia', rnau' naca' gdu dxi'a? Nutu nu bönni' naquë' gdu dxi'a. Tuzë' Dios naquë' gdu dxi'a. Chqui' rë'nnu' gdél-li'nu' yöl-la' na'bán gdu, ben ca rna bë' zxba queë' Dios.

18 Ni'r rë' Jesús bönni' na', rnë':

—¿Bizxal zxba na'?

Jesús rë' lë':

—Zxba na' gna bë'ë Moisés:

Cutu gdödnü' bunách.

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu cuanu'.

Cutu gnëu' qui lza'u le cunác.

19 Ben ba la'n xuz xna'u.

Bdxi'i böchi' lza'u ca nadxi'i cuinu'.

20 Gudxë' Jesús bönni' na' ni zoë' iz cuidi' queë', rnë':

—Yúgu'të lë ni runa' ga gdél-la' naca' bi'idaü'. ¿Naru' zoa yetú le ral-la' guna'?

21 Jesús rë' lë':

—Chqui' rë'nnu' gacu' gdu tsahui', gyeaj, jyëti' le dë quiu', ati' dumí na' si'u, bunödzej quegac bunách yechi'. Cni gata' quiu' yöl-la' tsahui' ni' yehua' yubá. Ni'r gda, gda' neda'.

22 Cati' byönnë' didza' ni bönni' na' ni zoë' iz cuidi' queë', zhuöjë' ruhui'nnë' le dëtsca yöl-la' tsahui' queë'.

23 Ni'r Jesús gudxë' yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', baníg nac tsazië' ga rna bë'ë Dios yehua' yubá bönni' dë yöl-la' tsahui' queë'. 24 Yetú ca' rëpa' lbi'ili', nacr baníg tsazië' ga ni' rna bë'ë Dios bönni' dë yöl-la' tsahui' queë' ca tödba' böa' lu nag yötsi'.

25 Cati' gulayönnë' didza' ni bönni' uséd queë', gulubannë', ta'në':

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

26 Buyüë' lequë' Jesús len rë' lequë':

—Cutu gac lun lë ni bunách, san Dios huac gunë' yúgu'të.

27 Ni'r bubi'ë didza' Pedro, rë' Jesús:

—Byutsca', netu' chbuca'ntu' yúgu'të len zá'lentu' Li'. ¿Bizxar gata' queëtu'?

28 Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', dza ni' cati' ucúb yödzlyü ati' cö'a gna bë'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ga ni' gáctëra' blau, lëzca' lbi'ili' zá'lenli' neda', cö'li' chinnu latj ga gna bë'li', cuequi xbeyli' idxinnu cö'të yödz quegac zxi'n xsoë' Israel. 29 Nu bönni' ruca'në' lidxë', o yugu' böchë'ë, o yugu' zanë', o xuzë', o xnë'ë, o ngul queë', o yugu' zxi'në', o yugu' la' yël queë', quië gunë' xchina', bönni' ni si' queë' yetú gayua'tër ca', len gata' ca' queë' yöl-la' na'bán gdu. 30 Zian nup na'a nacgac blau, ca'z lugá'n, ati' nup na'a naga'ngac ca'z, hualác blau.

20

Runë' lsaqui' Jesús ca tunë' bönni' huen dxin

1 Gnë' ca' Jesús:

—Ca gun Nu na' rna bë' yehua' yubá nac ca benë' tu bönni' xan yu'u. Brujë' zildau', yajtiljë' bönni' lunë' dxin ga nac la' yël queë' ga na' naduzgac lba uva. 2 Cati' chbugá'nlenë' tsahui' yugu' bönni' huen dxin na', quizzjé' lequë' tu dumí lazj qui tu dza, bsölë'ë lequë' lunë' dxin ga nac la' yël queë'.

³ Cati' burujè' gdu xsil, blé'inè' yela'què' bönni' nacua'zè' ca' ga nac lu yè'y.
⁴ Rè' lequè': "Gul-tséaj ca' lbi'ili' ga nac la' yèl quia', ati' quixxa' lbi'ili' le nac tsahui'." La' yjactè' ca' lequè'. ⁵ Burujè' leyúbl bönni' xan yu'u na' gdu huagbíd, lenca' gdu xhuö udzò' len la' tuz ca benè', bsölè'è la' yèl queè' yugu' bönni' yajxaquè'è ni'. ⁶ Burujè' ca' cati' ni' zoa yeláti'dau'z gbidz len yajxaquè'è yela'què' bönni' nacua'zè' ca' ni', ati' rè' lequè': "¿Bizx quiè zóatsali' ni ca'z gdu dza, cutu bi dxin runli'?" ⁷ Tè' lè' bönni' na', ta'nè': "Nutu nu benn xchintu'." Ni'r rè' lequè': "Gul-tséaj ca' lbi'ili' ga nac la' yèl quia', ati' quixxa' lbi'ili' le nac tsahui'." ⁸ Cati' chzoa gal, bönni' xan la' yèl na' rè' bönni' yu'u lu nè'è dxin na', rnè': "Blidz-què' bönni' huen dxin na', ati' gu'u lazjquè', quixxu' zi'al bönni' na' guladxinè' yajseytè. Udx na' quixxu' bönni' na' guladxinè' zi'atèl'." ⁹ Ni'r guladxinè' bönni' yjenquè' dxin cati' ni' zoa yeláti'dau'z gbidz, len gulazi'è tu tuhueajquè' dumí lazjx qui tu dza. ¹⁰ Cati' guladxinè' bönni' yjenquè' dxin zi'atèl, gláquinè' huazi'què' yelati', san lèzca' gulazi'è tu tuhueajquè' dumí lazjx qui tu dza. ¹¹ Cati' gulazi'è lei, gulanètsquè' queè' bönni' xan yu'u na', ¹² ta'nè': "Bönni' ni guladxinè' ga yajseytè, tu chí'z glunè' dxin, len tuz ca gdixxitsu' lequè' ca netu', ati' netu' ni bentu' dxin gdu dza, gúguitscatu' gbidz." ¹³ Bubi'è didza' xan la' yèl na', rè' tuè': "Böcha'a, cutu bi runa' quiu' le cunác tsahui'. ¿Naru' cu bugá'n tsáhuiru' si'u tu dumí lazjx qui tu dza? ¹⁴ Gzxi' lazjxu', len böaj lidxu'. Neda' rè'nda' quixxa' bönni' ni yjenè' dxin ga yajseytè la' leyz ca na' rguixxa' li'. ¹⁵ ¿Naru' cu dè lu na'a guna' ca rè'nda' len yugu' le naqui quia'?' ¿Naru' ruzxé'itsanu'-nè' lza'u le runna' queè' szxöni'?" ¹⁶ Cni nac, la'què' bönni', tu'cá'n lequè' ca'z bunách, lacquè' blau, ati' la'què' bönni', nacquè' blau, luga'nè' ca'z. Zian nup nulidza', san nabábz nup la'rögac.

Rguíxjö'è leyúbl Jesús ca zi'a ludöddè' Lè'

¹⁷ Cati' ni' yu'è nöz Jesús, zijè' Jerusalén, bchè'è quizi idxinnutè' bönni' uséd queè', len rè' lequè':

¹⁸ —Gul-yutsca', rbenru' zijru' Jerusalén, ati' ni' soa nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, lu na'què' bxuz uná bè' len lu na'què' bönni' gdau' tu'sèdi, ati' la'chuguè' quia' gatia'. ¹⁹ Ludödè' neda' lu na'què' bönni' gza'a quiè lutitjè' neda'. La'guiné' neda' len ludè'è neda' lè'i yag cruz, san cati' gac tsonn dza, Dios uspanè' neda' lu yöl-la' gut.

Le gnábinu Jesús xna'què' Jacobo len Juan

²⁰ Ni'r bdxinnu' ga zoè' Jesús xna'què' Jacobo len Juan, yugu' zxi'nè' Zebedeo, dzagquè'-nu chopè' ni, ati' buzechu xzibnu lahuè' Jesús, len gnábinu Lè' tu le uzá' ladxè'è queè'nu. ²¹ Jesús gnabnè'-nu, rnè':

—¿Bizxa rè'nnu'?

Rènu Lè':

—Gna bè' cö'bi' tubi' zxi'na' ni cuit lè'u yubél len yetubi' cö'bi' cuit lè'u yög' ga ni' gna bè'u.

²² Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Cutu nözili' le rnabli'. ¿Naru' huac gua' glenli' le saca' qui'a neda', len gdil-li' nis ca gdila' neda' nis, gatia'?

Tè' Lè':

—Huactu'.

²³ Ni'r Jesús rè' lequè':

—Le nactè le ral-la' saca' qui'a neda', gac ca' queè'li', len le ral-la' gdila' neda' nis, gatia', gdil-li' ca' nis lbi'ili', san quiè cö'li' cuit lè'a yubél o cuit lè'a

yögl, cutu dë lu na'a nu gu'a qui, san gata' quegac nup ni' chnupë'ë quegac Xuza'.

²⁴ Cati' gulayönnë' lë ni yechié' bönni' uséd queë' Jesús, gulaleynë'. ²⁵ Ni'r bulidzë' lequë' Jesús, rnë':

—Nözcizli' ca tunë' bönni' ta'ná bé'inë' bunách gza'a, rdödtë bë'i ta'ná bé'inë' lequë', ati' nup ni' nacgacr blau ta'ná be'i la' lza'gacz. ²⁶ Cutu gac cni queëli'. Núti'tëzl-li' lbi'ili' nu rë'ni gac zxön ga zoali', nu ni ral-la' gun dxin qui yezíca'rli'. ²⁷ Lëzca' cni, núti'tëzl-li' lbi'ili' nu guë'ni gac blau, ral-la' gac ca bönni' nada'u qui yezíca'rli'. ²⁸ Lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, bida' ni, clëg quië nu gun xchina', san quië guna' xchingac bunách, len udöda' yöl-la' na'bán quia', le quizxjda' quegac bunách zian quië lulá.

Ruínë' Jesús chopë' bönni' nachúl lauquë'

²⁹ Cati' ni' tu'rujë' yödZ Jericó, zjaclen Jesús bunách zian. ³⁰ Nacu'ë ni' chopë' bönni' nachúl lauquë', rö'quë' ra' nöz. Cati' gulayönnë' rdödë' ni' Jesús, glu'ë zidZ didza', ta'në':

—Xan, zxi'n xsoë' David, buechi' ladxi' netu'.

³¹ Gulaná be'i lequë' bunách zian nacuá' ni' quië la'cu'ë dxiz, san zidZjr glu'ë didza', ta'në':

—Xan, zxi'n xsoë' David, buechi' ladxi' netu'.

³² Ni'r gzë' rbözë' Jesús, len bulidzë' lequë', ati' gnabnë' lequë', rnë':

—¿Bizxa ré'nili' guna' queëli'?

³³ Të' Jesús:

—Xan, ré'niku' gunu' ga huöalj yöj lautu'.

³⁴ Ni'r buechi' ladxë' lequë' Jesús len gdanë' yöj lauquë'. La' guluhuöaljté yöj lauquë', ati' yjáclenë' Jesús.

21

Ba zxön ryazië' Jesús yödZ Jerusalén

¹ Cati' guladxíngalë' yödZ Jerusalén, len ni' nacu'ë ga dë yödZ Betfagé ga na' zoa Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, ni'r bsölë'ë Jesús chopë' bönni' uséd queë', ² len rë' lequë':

—Gul-tseajtsca' yödZdau' ni' ca dödl ga ni zoaru', ati' la' tsaxáca'tëli'-ba' tuba' burro gna' nága'ba', len dzag lëba' tuba' burro byu'dau'. Gul-tsajsdéx-ba' len ghë'li'-ba' quia' ni. ³ Chqui' nu bi guië lbi'ili', gul-guië nu na': "Xanru' rquinnë'-ba'." Ni'r gsölë'ë quia' lecba'.

⁴ Cni guc quië butság ca na' buzujë' lu guich bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

⁵ Gul-guië nup nacuá' yödZ Sión,

Gul-yutsca', zë'ë queëli' Bönni' gna bé'inë' lbi'ili'.

Lu yöl-la' nöxj ladxi' queë' dxië'-ba' tuba' burro.

Dxië' cúdzu'ba' búrrodau' nacba' zxi'nba' böa' rua'ba' yua'.

⁶ Ni'r yjaquë' ni' bönni' uséd queë', ati' glunë' ca na' gna bé'inë' lequë' Jesús. ⁷ Gulachë'ë-ba' burro gna' na' len burro byu'dau' na', ati' guludxië' cúdzu'ba' yugu' lari' guitsa' quequë', ati' lahui lari' na' gdxiië' Jesús. ⁸ Nacuá' ca' ni' bunách zian, ati' gulachíj la' nöz yugu' lari' ta'xóa cúdzu'quë'. Yela'quë' guluchibë' zin le guluzxöë' ga nac la' nöz. ⁹ ZidZj glui' didza' bunách na' nanörgac len nup na' zjaclen Jesús, ta'në':

—Yöl-la' ba Lë', zxi'n xsoë' David. Bica' ba nu ni za' ni'a qui lë' Xanru'. Yöl-la' ba Dios.

¹⁰ Cati' gyaziè' Jesús Jerusalén, glun rusbõ yúgu'tè bunách lu yöd z na', ati' zian nup glè lza'gac, ta'ná:

—¿Nuzxa caz bönni' ni?

¹¹ Yela'gac bunách ni' ta'ná:

—Nu ni Jesús, bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, nac ladzè' Nazaret luyú Galilea.

Jesús rulatjè' lö'a gdau'

¹² Cati' gyaziè' Jesús lö'a gdau' queè' Dios, buláguè'è ni'l yúgu'tè nup tuti' len ta'u ga nac lö'a gdau' na'. Burixè' ca' yugu' blag quequè' bönni' tu'tsè'è dumí yöd z tu', len yugu' le ta'bõ'i nup tuti' budödau'. ¹³ Rè' lequè':

—Nayú lu guich la'y, rna: “Lidxa' si' lei, yu'u ga nu ulíd z Dios”, san lbi'ili' chnunli' ni ca nac bloj quegac gban.

¹⁴ Cati' ni' zoè' Jesús nchil gdau', guladxiné' ga na' zoè' la'què' bönni' nachúl lauquè' len bönni' cuta'zé'è, ati' Lé' bunè' lequè'. ¹⁵ Gulaleynè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi cati' gulalé'inè' yugu' yöl-la' huac ni runè' Jesús, len gulayönnè' tui'bi' zidz didza' bi'idau' ga nac nchil gdau', ta'nabi':

—Bica' ba Lé', xzi'n xsoè' David.

¹⁶ Ni'r tè' Jesús:

—¿Naru' cu ryönnu' ca ta'nabi' bi'i ni?

Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Ja, ryönda'. ¿Naru' gatga nulábinili' le nayú lu guich la'y cnicz ral-la' gac? Cni rna: “Li' benu' ga glul-lbi' yöl-la' ba le nac gdu yugu' bi'i cuidi' len yugu' bi'idau' ni' tádx'i'bi'.”

¹⁷ Ni'r buca'nè' lequè' Jesús len burujè' Jerusalén, ati' gyijè' Betania ga ni' buga'nè' gdu yèl.

Jesús rulíd z i'è yag higo

¹⁸ Cati' za' reni', ati' ni' zhuöjè' Jesús Jerusalén, rdunè'. ¹⁹ Blé'inè' tu yag higo zoa gal-la' cuiti nöz, ati' gbíguè'è ga na' zoa, san cutu bi bdzölinè' lu yag na'. Xlagui'z dxia. Ni'r Jesús gudxè' lei:

—Cutur cuia le rbia quiu'.

La' gbidxtè yag higo na'. ²⁰ Cati' gulalé'inè' lè ni bönni' uséd queè', gulubannè', ati' gulanabnè' Jesús, ta'nè':

—¿Nacxzc guc, gbidxtè yag ni?

²¹ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili', chqui' tséjlè'li' Dios len cugác chop ládxi'li', clëgz huac gunli' ca na' bena' qui yag ni, san chqui' guièli' gui'a ni: “Bcuit len yajsóa lu nis zxõn”, gac ca na' gnali'. ²² Lëzca' cni, yúgu'tè le gnabli' cati' ulidzli'-nè' Dios, chqui' huayéjlè'li' gunnè' queèli' Dios, huazi'li' lè na' gnabli'.

Yöl-la' uná bè' dè lu në'è Jesús

²³ Ni'r gyaziè' Jesús nchil gdau', len tsal ni' rusèdnè' bunách nacuá' ni', guladxiné' ga zoè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zejni'i, ati' gulanabnè' Jesús, ta'nè':

—¿Bizxa yöl-la' uná bè' dè lu na'u, runtsu' yugu' lè ni? ¿Nuzxa budöd lu na'u yöl-la' uná bè' ni?

²⁴ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Lëzca' neda' gnábsqui'da' lbi'ili' tu didza'. Chqui' quíxjöi'li' neda' ca nac, neda' ca' gyëpa' lbi'ili' bizxa yöl-la' uná bè' dè lu na'a runa' cni. ²⁵ ¿Nuzxa caz bsöla' Juan, buquile' bunách nis? ¿Naru' Dios bsölè'è lè', o gulasölè'è lè' bönni'?

Ni'r gularú lauquè' bönni' gdau' na' ta'nè' la' légaczè':

—Chqui' gnaru': Dios bsölè'è lè', la' guiètè' rë'u: “¿Bizx quië cutu gyéjlè'li' lè'?” ²⁶ Na'a, chqui' gnaru': Gulasölè'è lè' bönni', rádxi'ru' bunách lu yöd'z le ta'yéjlè'è yúgu'tè' Juan na' bè'è didza' uláz queè' Dios.

²⁷ Qui lè ni na' gulubi'è didza', tè' Jesús:

—Cutu nózitu'!

Jesús rë' lequè':

—Neda' ca', cutu gyëpa' lbi'ili' bizxa yöl-la' uná bè' dë lu na'a runa' lè ni.

Runè' lsaqui' Jesús ca nac quecbi' chopbi' bi'i bönni' queè' tu bönni'

²⁸ Ni'r Jesús gudxè' yugu' bönni' gdau' na':

—¿Nacx runi lbi'ili'? Zoè' bönni' nacua'bi' chopbi' bi'i bönni' queè', ati' yjöd'xè'-bi' tubi' bi'i queè' na', gnè': “Zxi'na', gyeaj na'a tsjenu' dxin ga nac la' yèl quia' ga rögac lba uva.” ²⁹ Bubi'bi' didza' bi'i na', gudx'bi'-nè': “Cutu rë'nda' tsija'.” Gdöd ni' bub'i'i ládxi'bi' ati' yjenbi' dxin. ³⁰ Ni'r bönni' na' yjöd'xè'-bi' yetubi' bi'i queè' na', len la' leyz ca gnè', ati' bub'i'bi' didza' bi'i ni, gudx'bi'-nè': “Huac, Dad. Huayija'.” Cutu gyeaj'bi' bi'i ni. ³¹ ¿Núx'albi' bi'i chop ni benbi' le bdzag ladxè'è xuzbi'?

Gulubi'è didza', tè' Jesús:

—Bi'i zi'al na'.

Ni'r Jesús rë' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili', la'nörè' ca lbi'ili' yugu' bönni' uquíz'xj tua'dö' len yugu' ngul udá dzag, la'yaziè' ga ni' rna bè'è Dios. ³² Cni gac, le bidè' ga zoali' Juan, bönni' buquilé' bunách nis, len busèdnè' lbi'ili' le nac tsahui' ca ral-la' gunli', ati' lbi'ili' cutu gyéjlè'li' lè', san gulayéjlè'è lè' yugu' bönni' uquíz'xj len yugu' ngul udá dzag. Zal-la' blé'ili' lè ni, cutu bub'i'i ládxi'li' quiè tséjlè'li' lè'.

Runè' lsaqui' Jesús ca nac quequè' bönni' huen dxin cunacquè' tsahui'

³³ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-zè nagli' yetú le guna' lsaqui'. Zoè' bönni' xan yu'u, ati' bönni' ni guzè' la' yèl queè' yugu' lba uva. Glequè' li'aj qui len bchö'nè' lerui guiöj ga gsiè' xisi uva na'. Benè' ca' tu yu'u xtsa' ga nu uyú gdutè la' yèl queè'. Ni'r budödè' la' yèl na' lu na'què' bönni' huen dxin, la'zi'è quequè' lati' hueaj, ati' gyijè' yöd'z zi'tu'.

³⁴ Cati' chbdxin dza luchibè' la' yèl na', bsölè'è bönni' xan la' yèl la'què' ni'a nè'è ga na' nacu'è bönni' huen dxin ni' quiè luzi'è lu na'què' uláz queè'. ³⁵ Ni'r yugu' bönni' huen dxin na' gulazönè' yugu' ni'a nè'è na'. Glunè' huè' tuè' len yetué' ca' guludöddè' lè', len yetué' gululadxè' lè' guiöj. ³⁶ Leyúbl bsölè'è ca' yela'què' ni'a nè'è bönni' xan la' yèl na', glaquè' ziantèrè' ca nup na' bsölè'è zi'al, ati' la' tuz ca glunè' quequè' bönni' huen dxin ni'.

³⁷ 'Ga yajseytè, bsölè'è ca' zxi'nè' ga na' nacu'è. Gza' ladxè'è, rnè': “Hualunè' ba la'n bi'i quia'.” ³⁸ Cati' gualalé'inè'-bi' zxi'nè' bönni' huen dxin na', la' gulanatè' la' légaczè': “Bi'i ni gaqui queèbi' la' yèl ni. Gul-dá, gdödiru'-bi', ati' gaqui queèru' le ral-la' gaqui queèbi'.” ³⁹ Ni'r gulazönè'-bi', ati' gulubijè'-bi' ni' la' yèl ga na' rögac lba uva, ati' ni' guludöddè'-bi'.

⁴⁰ Ni'r Jesús gnabnè' lequè', gnè':

—Cati' udxinè' bönni' xan la' yèl na', ¿nacx gunè' quequè' bönni' huen dxin ni'?

⁴¹ Gulubi'è didza' bönni' gdau' na', tè' Jesús:

—Usnitiè' bönni' tua'dö' na', ati' la' yèl queè' na' udödè' lu na'què' yela'què' bönni' huen dxin, bönni' lu'è lè' uláz queè' cati' gdxin dza luchibè' lei.

⁴² Ni'r gudxè' lequè' Jesús:

—¿Naru' gatga nulábnili' lè na' nayú' lu guich la'y ca nac lè ni? Cni rna:

Guiöj na' gularu'në' bönni' tu'cu'ë zö'ö,

La' guiöj na'z chnac guiöj len zö'ö.

Lëczë' Xanru' benë' ga nac cni

Ati' nac tu le run ga rubániru'.

⁴³ Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili', xlatjli' ga na' rna bë'ë Dios gdua queëli' len gata' quegac bunách lun ca ral-la' gun nu nadel-li' latj ni'. ⁴⁴ Nu gtup lu guiöj ni, la' cuinjz' quitsj, ati' chqui' guiöj ni tsajbaga' bönni', uzxúzj lë'.

⁴⁵ Cati' gulayönnë' lë na' benë' lsaqui' Jesús yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gdau' fariseo, táquibe'inë' bë'ë didza' Jesús ca nac quequë'. ⁴⁶ Gulazú gulabö'ë la'zönë' Jesús, san gládxinë' bunách zian nacua' ni' le ta'yejlë' naquë' Jesús bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

22

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui lni qui yöl-la' rutság na'

¹ Leyúbl bë'lenë' lequë' didza' Jesús, benë' lsaqui', rnë':

² —Ca gac quegac nup la'yáz ga rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca guc quegac nup bulidzë' bönni' rna bë'ë cati' benë' lni qui dza utság na'bi' bi'i bönni' queë'. ³ Bsölë'ë ni'a në'ë tsajxi'quë' nup na' chnulidzë' lid lni queëbi', san cutu glë'nnë' lidë'. ⁴ Ni'r bsölë'ë yela'quë' ni'a në'ë len gudxë' lequë': “Gul-tsjödxtsca' nup na' chnulidza', guiëli' lequë': Gul-yutsca', chnupá'a la' huagu. Chbudödcda'-ba' yugu' xpédxa' len yugu' böa' bëdx renni' quia'. Yúgu'të chnupá'a. Gul-dá, soaru' lni queëbi' bi'i quia' utság na'bi'.” ⁵ Cutu glunë' lequë' ba la'n bönni' na' yajlidzquë', ati' yjaquë' qui queëquë'. Tuë' yjenë' dxin, len yetué' gyijë' tsjö'u tsjéti'ë. ⁶ Yela'quë' gulazönë' yugu' ni'a në'ë na', ati' glu'ë dö' quequë' len guludödcde' lequë'. ⁷ Cati' byönnë' lë ni bönni' na' rna bë'ë, gleyne' len bsölë'ë bönni' queë' rjaquë' gdil-l, guludödcde' bönni' gdödi bunách na', ati' guluquellë'ë gui' ladzquë'. ⁸ Ni'r gudxë' yugu' ni'a në'ë bönni' na' rna bë'ë, gnë': “Le nactë chnupá'a qui lni na', san bönni' ni' bulidza' lequë', cutu glaquë' lsaqui' djaquë' lni quia'. ⁹ Gul-tseajtsca' gap nac la' nöz len gul-lídz yúgu'të nup tsajxáca'li' ni' lid lni queëbi' bi'i quia' utság na'bi'.” ¹⁰ Ni'r gularujë' ni'a në'ë na', zjaquë' gap nac la' nöz, ati' gulutubë' yúgu'të nup ni' yajxáca'quë', yugu' bönni' dxi'a len bönni' tua'dö', ati' ga na' rac lni gdza'r bunách.

¹¹ Cati' gyazië' bönni' na' rna bë'ë quië uyúë' nup ni' nudubgac, ni' blé'inë' tu bönni' cutu nacuë' lari' dxi'a le bunödzjé' quequë' bönni' nacu'ë lni na'.

¹² Ni'r gudxë' bönni' na': “Böcha'a, ¿zoatsu' ni len cutu nacu' lari' dxi'a bunödzja' quegac nup nacua' lni?” Bönni' na' buséyj ru'ë. ¹³ Ni'r gudxë' nup na' tun xchinë' bönni' na' rna bë'ë, gnë': “Gul-guga' ni'a në'ë bönni' ni. Gul-tsajchú'n-në' ni'l ga na' rö' chul. Ni' cödxë' len util-l layë'ë, lu yöl-la' ruhui'ni queë'.”

¹⁴ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Zian nup nulidza', san nabábz nup la'rögac.

Didza' bë'ë Jesús ca nac le rguizxj lazru'

¹⁵ Ni'r guluzë'ë ni' bönni' gdau' fariseo na', ati' glun xtídza'quë' lunë' ga bi' gnë' Jesús quië gac luquë' Lë'. ¹⁶ Quië lunë' cni, gulasölë'ë ga zoë' Jesús la'quë' bönni' da'quë' lequë' len bönni' da'quë' Herodes, nup na' glë Jesús:

—Bönni' Usëdi, nözitu' ru'u didza' Li' catëz nac len nac gdu'të li ca rusëdnu' le naqui queë' Dios, len cutu rui' ladxu'u le ta'ná quiu' bunách, le cutu rbequi

xbeynu' bunách ca nac le ta'náz bunách na'. ¹⁷ Gdixjöi' netu'. ¿Nacx runi li'? ¿I run bayúdx o cutu run bayúdx quizxj laztu' queë' César, bönni' yödZ zi'tu' na' rna bé'inè' rë'u?

¹⁸ Ráquibe'inè' Jesús tèn'nè' lubijè' Lè' didza', ati' gudxè' lequè':

—Lbi'ili', bönni' rulu'z tsahui' cuinli', ¿bizx quiè' rui'li' didza' le ruzóa neda' ra' gu'i'a? ¹⁹ Gul-lu'i' neda' dumí le rguizxj lazli'.

Ni'r gulului'inè' Lè' tu dumí yödZ Roma. ²⁰ Jesús gnabnè' lequè', rnè':

—¿Nuzxa lahui' zoa ni, len nuzxa lei zoa lè'i dumí ni?

²¹ Tè' Lè':

—Queë' César na'.

Ni'r Jesús gudxè' lequè':

—Gul-quizxjè' César le naqui queë' César, ati' Dios le naqui queë' Dios.

²² Cati' gulayönnè' lè ni, gulubannè' ca nac didza' dxi'a bubì'è Jesús, ati' guluca'nè' Lè', zhuöjctè'.

Ta'nabi yudxnè' Jesús ca ral-la' lubán nup chnatgac

²³ La' dza ni'z guladxinè' ga zoè' Jesús bönni' gdau' saduceo, nup na' ta'ná cutu lubán nup chnatgac, ati' gulanabnè' Jesús, ²⁴ ta'nè':

—Bönni' Usèdi, Moisés gnè': "Chqui' gatiè' bönni' zoanu ngul queë', len nutu nu bi'i queë' zoabi', ni'r bi'i böchë'è bönni' na' ral-la' utság ná'lenbi'-nu ngul queë', cui nit di'a dza queë' bönni' böchi'bi' na'." ²⁵ Gulacua'bi' ga zoatu' gadx bi'i bönni' nac böchi'cbi'. Bi'i zi'al na' butság ná'lenbi'-nu ngul, ati' gúttèbi'. Le nutu nu bi'i queëbi' zoabi', bi'i buróp na' butság ná'lenbi'-nu ngul uzèb queëbi' bi'i böchi'bi' na'. ²⁶ Lëzca' cni guc queëbi' bi'i buróp na', lenca' queëbi' bi'i bunn, len la' tuz ca guc queebi' igádxhtëbi', glatbi' yúgu'tèbi'. ²⁷ Ga budxtè gutnu ca' ngul na'. ²⁸ Cati' gdxin dza lubán nup chnatgac, ¿núzxabli' bi'i gadx ni' gáquinu queëbi' ngul na', le guluság ná'lenbi'-nu ngul na' yúgu'tèbi'?

²⁹ Ni'r bubì'è didza' Jesús, rë' lequè':

—Nachixitsquili' lbi'ili' le curéjni'li' le nayúj lu guich la'y, len le cunúbnè'li' yöl-la' huac queë' Dios. ³⁰ Cati' gdxin dza lubán nup chnatgac, cutur gac yöl-la' rzoalen ngul, len cutu lutság na'què', san lacquè' ca nacquè' gbaz la'y queë' Dios nacué' yehua' yubá. ³¹ Ca na' ral-la' lubán nup chnatgac, ¿naru' cu nulábinili' lè na' gudxczè' lbi'ili' Dios? ³² Cni gnè': "Neda' naca' Dios queë' Abraham len Dios queë' Isaac, len Dios queë' Jacob." Dios na' cutu naquè' Dios quegac nup natgac tsaz, san naquè' Dios quequè' bönni' ni nabanquè' zal-la' glatiè'.

³³ Cati' gulayöni didza' ni bunách nacua' ni', gulubannè' ca nac lè na' rusèdnè' lequè' Jesús.

Zxba queë' Dios le nac blau

³⁴ Cati' gláquibe'inè' bönni' gdau' fariseo ca benè' Jesús, buseyjè' rú'acquè' bönni' gdau' saduceo, ni'r guludubè' yúgu'tè'. ³⁵ Tuè' bönni' nutsé'è ladjquè' len nazèdè' zxba queë' Moisés, gu'nnè' si' bè'è Jesús. ³⁶ Qui lè ni na' gnabnè' Jesús, rnè':

—Bönni' Usèdi, ¿bizxal zxba queë' Dios nac blau?

³⁷ Jesús rë' lè':

—Gdxi'inu' Xanu' Dios gdu ladxu'u, len gdu icj ládxì'da'u, lenca' len gdu yöl-la' rejni' quiu'. ³⁸ Zxba ni nac blau len nactèr zXön. ³⁹ Zxba na' nac buróp, la' tuz ca nac, len cni rna: "Gdxi'inu' böchi' lza'u ca nadxì'i cuinu'." ⁴⁰ Chop zxba ni nac ga zön yúgu'tè le rna bè' zxba queë' Dios, len yúgu'tè le gulusèdnè' bönni' glu'è didza' uláz queë' Dios.

¿Nuzxa zxi'n naquë' Cristo?

⁴¹ Tsal ni' nacu'ë tsaxõn bönni' gdau' fariseo na', Jesús gnabnë' lequë',
⁴² rnë':

—¿Nacx runi lbi'ili' queë' Bönni' na' lë' Cristo? ¿Nuzxa zxi'n naquë'?

Gulubi'ë didza', ta'në':

—Zxi'n xsoë' David naquë'.

⁴³ Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Bixz quië na' lëczë' David bulidzë' Lë', gnë': “Xana”’? Cni gnë' cati' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios Bö' La'y, gnë':

⁴⁴ Xanru' Dios gudxë' Xana':

“Grö' cuit lë'a yubél,

Cati' gunra' ga luzechu zxi'bgac lau' nup cuta'le'i Li' dxi'a.”

⁴⁵ Chqui' David na' rnë' queë' naquë' Xanë', ¿nacxzc nac, rnali' naquë' zxi'n xsoë' David?

⁴⁶ Nutu nu guc ubi'í didza', ati' ga gzu lau dza na', nutur nu burugui bi gnabi Lë'.

23

Jesús ruquië' yugu' bönni' gdau'

¹ Ni'r Jesús bé'lenë' bunách nacua' ni' len yugu' bönni' usëd queë' didza'.
² Rë' lequë':

—Nuhuazquë' xlatjë' Moisés, tu'sëdnë' bunách yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sëdi. ³ Qui lë ni na', gul-gún yúgu'të le lë' lbi'ili', san cutu gunli' lbi'ili' ca na' tunë' lequë', le tu le ta'në' len yetú le tunë'. ⁴ Le ta'ná bé'inë' bunách nac ca tu yua' zi'i le cusaqui' nu gua', ati' tu'gu'ë lei yen zxi'chjac bunách, san lequë' cutu tē'nnë' lusted'lenquë' lei, clëg len tuz xbönni' na'quë'. ⁵ Yúgu'të le tunë', tunë' quië la'le'i lequë' bunách, le tunë' zxõn le túgu'ë yen na'quë' len ra' xgaquë' ga na' nuzujquë' tu le nayúj lu guich la'y, len tu'tunnë' luzx lari' nácuquë'. ⁶ Tē'nnë' la'bö'ë ga nac latj blau ga na' tu'dubë' tahuë', lenca' ga na' nac latj blau lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. ⁷ Lëzca' cni, tē'nnë' lugáp lequë' didza' ba zxõn bunách gap nac laugac bunách, len tē'nnë' lë lequë': “Padiux, bönni' usëdi.”

⁸ “San lbi'ili', cutu ral-la' gunli' ga nu guië lbi'ili': “Bönni' usëdi”, le zoa tuz Nu nac Bönni' Usëdi queë'li, neda', Cristo, ati' yúgu'të'li' nacli' böchi'li' tuli' yetuli'.

⁹ Nutu nu guië'li' luyú ni, cu gnali': “Xuz”, le zoa tuz Nu nac Xuzli', zoë' yehua' yubá. ¹⁰ Cutu gunli' ga nu guië lbi'ili': “Xan”, le zoa tuz Nu nac Xanli', neda', Cristo. ¹¹ Nu nutsa' ladjli' nu run xchinli' yezica'rli', nu ni gactër blau ga zoali'.

¹² Chqui' nu uzóa cuini latj blau, ca'z ugá'n nu na', san nu nac nöxj ladxi', gac blau.

¹³ Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Ruzága'li' nöz zjaclen bunách la'dxín ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá. La' lbi'izli' cutu saqui' tsazli', len cutu rui'li' latj la'yáz nup tē'ni la'yáz.

¹⁴ Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Rguali' lidxcnu ngul uzëbda', len quië ulu'iz tsahui' cuinli', xtsey rulidzli'-në' Dios. Qui lë ni na', zxõntër le grugu queë'li' saca' qui'li'.

¹⁵ Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Rdödlí' gdu lu nis zxõn len gdu yödzlyú ni

quie gunli' ga tsej ladxë'e Dios tsazxón len lbi'ili' tu bönni', len cati' ni' chgzxáqui'li'-në', runli' ga nabága're' zxguia' ca lbi'ili', tsajtsu'ë lu gui' gabíl.

¹⁶ 'Bica' bayechi' lbi'ili'. Nachúl lauli' ati' rë'nili' ului'ili' nöz bunách. Cni nac queëli' le rnali': "Chqui' bi rzi' lu në'e bönni', rneynë' gdaui', cutu run bayúdx, san chqui' gneynë' oro dzö' gdaui', bayúdx gun." ¹⁷ Lbi'ili', bönni' lau chul len cuta'yejni'i. ¿Bizxal nacr blau? ¿Naru' oro na' o gdaui' le run la'y oro na'? ¹⁸ Lëzca' cni rnali': "Chqui' gneynë' bcugu la'y bönni', cutu gun bayúdx, san chqui' gneynë' gun zxoá lahui, bayúdx gun." ¹⁹ Lbi'ili', nazidli' len nachúl lauli'. ¿Bizxal nacr blau? ¿Naru' gun zxoá lahuiz o bcugu la'y na' run la'y gun na'? ²⁰ Qui lë ni na', chqui' rneynë' bcugu la'y bönni', rneynë' lei lenca' yúgu'të le dë lahuiz. ²¹ Lëzca' cni, chqui' rneynë' gdaui' bönni', rneynë' lei lenca' Dios, nunczë' xlatjë' ni'. ²² Lëzca' cni, chqui' rneynë' yehua' yubá bönni', rneynë' latj ga rë'e rna bë'e Dios, lenca' Lëczë' Dios rë'e ni'.

²³ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdaui' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdaui' fariseo, bönni' ruluí'z tsahui' cuinli'. Cni nac queëli' le rguizxjli' qui gdaui' tu cuia tsa tu chi cuia le rzi'li' qui xhueaj len qui guixi' anís len qui comino la' huagu, san ruca'nli' le nacr blau le rna bë' zxba queë' Dios, cutu runli' le nac tsahui', len cutu ruhuechi' ládxi'li' lza'li', len cutu réjlë'li'-në' Dios. Yugu' lë ni run bayúdx gunli' len lëz cutu uca'nli' yezica' lë na' runli', rguizxjli' qui gdaui'. ²⁴ Lbi'ili', nachúl lauli' len rë'nili' ului'ili' nöz bunách. Ca na' runli' nac ca rudödi' bðzadzdaui' le ri'jli', rubíjgacli'-ba' bô'yudau', san ri'jli'-ba' bôa' ta'bié'-ba' bönni'.

²⁵ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdaui' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdaui' fariseo, bönni' ruluí'z tsahui' cuinli'. Nacli' ca zxi'ga'dau' ri'jili' len yö'ön ráhuili'. Rguibli' le nua' cuít lë'i, san icj ládxi'dau'li' nadzë'ir yugu' le rbanli' len yugu' le cunác tsahui' runli'. ²⁶ Lbi'ili', bönni' gdaui' fariseo lau chul. Zi'al gul-quíb le nua' lu zxi'ga'dau' len lu yö'ön, gacli' dxi'a lu icj ládxi'dau'li', quie gacli' ca' dxi'a cuít lë'li'.

²⁷ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdaui' usëdi, lenca' lbi'ili', bönni' gdaui' fariseo, bönni' ruluí'z tsahui' cuinli'. Cni nac queëli' le nacli' ca yeru ba quegac nup chnatgac, le nacgac chguichdau'z cuít lë'i, len le nactë lach nala'gac, san nadzë'igac dxít quegac nup chnatgac lenca' yúgu'të le zgut. ²⁸ Lëzca' cni nacli' lbi'ili'. Le nactë lahuiz ruluí' cuinli' tsahui' laugac bunách, san icj ládxi'dau'li' nadzë'iz yugu' le ruluí'z tsahui' cuini, len le cunác runli'.

²⁹ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdaui' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdaui' fariseo, bönni' ruluí'z tsahui' cuinli'. Ruchisli' lguítj qui ba gap nagáchi'quë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, len rui'li' lguítj gap nagáchi'gac bunách tsahui'.

³⁰ Lëzca' cni rnali': "La'naru' zoatu' dza ni'të cati' gulacu'ë xuz xtau'tu', cutu guntu' lequë' tsazxón cati' guludödcde' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios."

³¹ Le rnali' cni, la' lbi'izli' runli' lna' lau nacli' zxi'n xsoagac nup ni' guludödi bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ³² Cni nac, gdu ruspaga' cuinli' zxguia' na' gulabaguë'ë xuz xtau'li'.

³³ Lbi'ili', nacli' ca yugu' bël snia' len di'a dza quegac bël snia'. ¿Nacxcz ulali' lu le usaca' zi' lbi'ili' lu gui' gabíl? ³⁴ Qui lë ni na', neda' gsöla'a queëli' bönni' lu'ë didza' uláz queë' Dios, lenca' bönni' ta'yejni'i, len yugu' bönni' usëdi. Yugu' bönni' ni, la' quë' gdödili', len yela'quë' uda'li' lë'i yag cruz, len yela'quë' quinli' gap nac lu yu'u ga rudubli' rusëdli' queë' Dios, len ulagli' lequë' tu yetú yödz. ³⁵ Cni gac, gbága'li' lbi'ili' zxguia' qui yúgu'të rön quequë' bönni' tsahui' le glalj luyú, ga gdel-la' nu budödi Abel, bönni' tsahui', ga rdxintë nup guludödi Zacarías, zxi'në' Berequías, bönni' na' budödili'-në' gatsj lahui' l ga dë

gdau' len ga dë bcugu la'y ga na' tu'zégui'quë'-ba' lahuë' Dios böa' bëdxdu'.
³⁶ Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të lë ni la'baga' bunách nacuá' dza ni zoaru' na'a.

Jesús rbödxë' ni'a qui yödZ Jerusalén

³⁷ Lëzca' cni gnë' Jesús:

—Jerusalén, Jerusalén, lbi'ili' na' rudödigacli'-në' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios len ruládx'i'gac'li' guiöj nup nasölë'ë queëli' Dios. Zian lzu gu'nda' utuba' lbi'ili' quia', ca runba' yjëd, rutubba' zxan xilba' zxi'nba'dau', san cutu gú'nili'. ³⁸ Gul-yutsca', ca'z ugá'n yu'u lidxli'. ³⁹ Cni gac, le rëpa' lbi'ili', na'a su lau cutur glé'ili' neda' cati' gnarli': "La'y naquë' bönni' na' zë'ë uláz queë' Xanru'."

24

Rgúxjö'ë Jesús ca zi'a luquindjé' gdau'

¹ Brujë' nchil gdau' Jesús, len tsal ni' ruzë'ë ni', gulabiguë'ë ga zoë' bönni' usëd queë', ati' gulului'inë' Lë' ca nacgac zö'ö nagu'ugac li'aj gdau'. ² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Rlé'itsali' yúgu'të lë ni? Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu ca' ugá'n ni guiöj nabaga' lzë'i, le cuggúindj.

Le lac bë' chzoa gdxin dza udx qui yödZlyú

³ Cati' ni' rö'ë Jesús ga nac lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, guladxinë' bönni' usëd queë' ga na' zoë' queëzë', len të' Lë':

—Gdixjöi' netu', ¿batx lac lë ni, len bizxa gac bë' dza huödu' len dza udx qui yödZlyú ni?

⁴ Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-yú qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili' ⁵ le djaquë' zian bönni', si' laquë' ca lea' neda'. La'në' nacquë' Cristo, len la'zi' yé'inë' bunách zian. ⁶ Huayönili' rac gdil-l len le rui' didza' qui gdil-l, san cutu guni lbi'ili' banig, le ral-la' lac yúgu'të lë ni, le cutu rdxini dza udx cati' lacr lë ni. ⁷ Til-l tu yödZ len yetú yödZ, ati' tu ga nu rna bë' len yetú ga nu rna bë'. Latsj guidzhuë' zxon len gac gbin, ati' zian latj sa' rrit. ⁸ Yúgu'të lë ni nacgac le la'zú lau yugu' le la'zaca' la'gui'i bunách.

⁹ Ni'r ludöd lbi'ili' bunách lu na' nu usaca' zi' lbi'ili'. Luzóa lbi'ili' tsala' yúgu'të bunách le da'li' neda', len ludöddë' la'li' lbi'ili'. ¹⁰ Cati' gac cni, gac chop ládx'i'gac zian bunách, lucá'n neda', len udöd tu yetú lzë'i, len tu yetú uzóa lzë'i tsala'. ¹¹ Ni'r lului' laquë' zian bönni' ta'zi' yë'ë, lului' cuinquë' ca bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios, len la'zi' yé'inë' zian bunách. ¹² Szxöni lua' dö' bunách, ati' qui lë ni na' cutur la'dxi'i böchi' lza'gac. ¹³ Nu gaqui tsaz queë' Dios ga gdxintë dza udx, nu ni ulá. ¹⁴ Gdu yödZlyú gac lban qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios quië gac lna' lau qui laugac yúgu'të bunách gza'a, ati' ni'r gdxin dza udx.

¹⁵⁻¹⁶ Nu uláb lë ni ral-la' uzejni'i ladxi'. Gnë' Daniel, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë': "Tsaz latj la'y queë' Dios le curlë'inë' Dios dxi'a, lë na' rusnít." Cati' glé'ili' gac cni, ni'r nup nacuá' luyú Judea ral-la' tsajzxundjgac zaca' gui'adau'. ¹⁷ Nu dxia cju'ul cutu gal-la' huötj tsajxi' bi dë qui lu yu'u, san ral-la' gzxundjtë. ¹⁸ Nu zoa ladj guixi', cutu gal-la' huötj tsajxi' lari' qui. ¹⁹ Bica' bayechi' ngul zi'a luzoanu bi'idau' quecnu, lenca' ngul ni' tu'gádx'i'nu-bi' bi'idau' quecnu cati' gdxin dza ni'. ²⁰ Gul-lidzë' Dios gnábili'-në' cui gdxin dza ni' gzxundjli' cati' rac beo' ziang o cati' nac dza la'y, ²¹ le la'zaca' la'gui'itër

bunách dza ni' ca gulazaca' gulaguí'i bunách dza ni'të cati' zi'a guta' grö' yödzyú, ga rdxintë na'a dza, len clëg dza zi'a za' cutu la'zaca' la'guí'i cni. ²² Cati' gdxin dza ni', chqui' Dios cutu cuequi lahuë' quequë', nutu nu ulá, san cuequi lahuë' quequë' dza ni', gáclenë' nup gröczë' Lë'.

²³ Ni'r cutu tséjlë'li' chqui' nu gdxin queëli', len guië lbi'ili': "Gul-yutsca', ni zoë' Cristo", o gna: "Ni' zoë'." ²⁴ Luluí' lauquë' zian bönni' ta'z'í yë'ë, la'në' nacquë' Cristo, o la'në' tu'ë didza' uláz queë' Dios. Lunë' le lac bë' len le lun ga lubani bunách, ati' la'z'í yé'inë' nup gröczë' Dios chqui' huala'záqui'në'.

²⁵ Gul-yutsca', chgudxcza' lbi'ili' yúgu'të lë ni zí'atël ca zi'a lac. ²⁶ Qui lë ni na', cutu grujli' chqui' la'dxín queëli' nup lë lbi'ili': "Gul-yutsca', ni' zoë' Cristo lu latj ca'z." Lëzca' cni, cutu tséjlë'li' chqui' la'ná: "Gul-yutsca', lu yu'u zoë'."

²⁷ Ca na' rac cati' ryëp yös ga rlen gbidz, len ruzeni' ga rbia gbidz, lëzca' cni gac cati' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²⁸ Lactë cni, ca na' ta'ná bunách: "Gáti'tëz ga dë tu le nat, ni' ludubczba' bëchláb."

Ca gac cati' huödë' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách

²⁹ Gnë' ca' Jesús:

—Töd yugu' dza ni' cati' la'zaca' la'guí'i cni bunách, gchul gbidz, ati' beo' cutu gunn yení' qui. La'guindjba' bölj luzxbá, ati' la'zxíz le nala'gac luzxbá dë yöl-la' huac quegac. ³⁰ Ni'r gla' lahui luzxbá le gac bë' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ati' la'bödx yechi' yúgu'të bunách yödzyú ni, cati' la'le'i neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, zuzá'a lu böaj luzxbá, dë lu na'a yöl-la' una bë' zxon len yöl-la' yení'. ³¹ Ni'r gsöla'gaca'-në' gbaz la'y quia'. Lucödxë' zidzj trompeta, ati' lutubë' nup naböa' quia', nacua' gdap la'të yödzyú len yúgu'të latj zxan luzxbá.

³² 'Gul-zejni' ládxi'li' le rusëdi lbi'ili' le rac qui yag higo. Cati' ta'lén zxuza' në'i huë'ndau' len chrubía xlagui' yuldau', nözili' chzoa gdxin dza gba.

³³ Lëzca' cni, cati' glé'ili' tac yúgu'të lë ni, gnözili' chzoa gdxin dza udx na' len chrdzag lahui. ³⁴ Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të lë ni lac zí'atël ca lat bunách nacua' dza ni'. ³⁵ Huadöd quegac luzxbá len luyi' ni, san yugu' xtidza'a cutu la'död ca'z.

³⁶ Cati' gdxin dza ni' nutu nu nözi. Cutu nözcnë' gbaz la'y queë' Dios nacu'ë yehua' yubá len cutu nözda' neda', Zxi'në' Dios, san tuzë' Dios Xuz nöznë'.

³⁷ 'Ca na' guc dza ni' cati' ni' zoë' Noé, lëzca' cni gac cati' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ³⁸ Yugu' dza ni' zí'atël ca zi'a gdxin nis guiöj le busnít yödzyú, gli'j glahuë', gulutság na'quë' len guludödë' zxi'nquë' lu yöl-la' rutság na' ga bdxintë dza gyazië' Noé lë'i barco zxon ni' benë', ³⁹ len cutu gláquibe'inë' cati' bdxintë nis guiöj le busnít yödzyú ati' gulanitië' yúgu'të'. Lëzca' cni gac cati' zi'a huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, nutu nu gáquibe'i. ⁴⁰ Dza huöda' la'cu'ë chopë' bönni' ladj guixi'. Tuë' uchë'a-në' quia' ati' yetüë' uca'na'-në'. ⁴¹ La'cua'nu chopnu ngul nacua'nu huëtu. Tunu uchë'a'nu quia', ati' yetunu uca'na'-nu.

⁴² 'Gul-spán ládxi'li' le cutu nözili' bizxa dza huöda' neda', Xanli'. ⁴³ Na'a, gul-tsejni' lë ni. La'naru' nöznë' xan yu'u bizxa dza guidë' gban, huanë'ë yël len cutu gu'ë latj nu quidj zö'ö quie cuan le dzö' lidxë'. ⁴⁴ Qui lë ni na', gul-spán ládxi'li' ca' lbi'ili', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, tu dza cutu nuzóa icjli'.

Bönni' huen dxin gdu len bönni' huen dxin cunaquë' gdu

⁴⁵ Gnë' ca' Jesús:

—¿Nuzxa caz bönni' huen dxin naquë' gdu len réjni'në', bönni' huen dxin na', xanë' cu'ë lu në'ë bunách nacuá' lidxë' quië gu'ë le lágugac cati' gdxin dza? ⁴⁶ Bica' ba bönni' huen dxin na' naquë' gdu, bönni' na', cati' udxinë' xanë', duxaquë' lë' cni runë' le nudödë' xanë' lu në'ë. ⁴⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të le dë queë' xanë', udödë' lu në'ë bönni' huen dxin na' runë' cni. ⁴⁸ Chqui' huöaquë' huia'dö' bönni' huen dxin queë' len sa' ladxë'ë, gnë': “Huadzeynë' xana', cutu huödtë'”, ⁴⁹ len chqui' su lahuë' gundë' zi' bönni' túnlenë' lë' tsazxón dxin, len su lahuë' ca' gui'j gágulenë' nup ta'zudxi, ⁵⁰ ni'r huödë' xanë' bönni' huen dxin na' tu dza cati' cuzöë' rbözë' o tu yël cutu ráquinë'. ⁵¹ Ni'r xanë' na' usaca' zi'tsquë' bönni' huen dxin na' len gunë' ga gac queë' ca na' ral-la' gac quegac nup tu'lu'iz tsahui' cuingac. Ni'r cödx yechë'ë len utíl-l layë'ë.

25

Runë' lsaqui' Jesús ca nac quecbi' chibi' bi'i ngul ra'bandau'

¹ Gnë' ca' Jesús:

—Ca gac quegac nup ral-la' la'yáz ga rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca gac quecbi' chibi' bi'i ngul ra'bandau'. Gulazi'bi' le nua'gac gui' quecbi', ati' gularujbi' tsajtsagcbi' bönni' utság në'ë. ² Gáyub'i' naccbi' bi'i cuta'yejni'i san yegáyub'i' nasína'cbi'. ³ Gulazi'bi' le nua'gac gui' quecbi' bi'i ngul cuta'yejni'i na' san cutu glua'bi' yelati' za regui. ⁴ Glua'bi' za regui lu böga'dau' quecbi' bi'i sina' na' len le nua'gac gui' quecbi'. ⁵ Le gdzeynë' bönni' utság në'ë, gdöd yël lauchbi' len glástëbi'. ⁶ Cati' bdxin gdu ladx'i yël, byön chi'i nu rnë zidzj, rna: “Chzë'ë bönni' utság në'ë. Gul-rúj tsajtsagli'-në'.” ⁷ Ni'r gulayashbi' yúgu'tëbi' bi'i ngul na', ati' gulupa'bi' le nua'gac gui' quecbi'. ⁸ Glui'bi' didza' bi'i cuta'yejni'i na', glëbi' yugu' bi'i sina' na': “Gul-gúnn queëtu' láti'dau' za regui queëli' le tu'úl le nua'gac gui' queëtu' ni.” ⁹ Gulubi'bi' didza' bi'i sina' na', gulanabi': “Cutu gac, le cutu bi ugá'n queëtu' len queëli'. Gul-tsejtsca' ga rda'u za regui, tsjö'uli' queëli'.” ¹⁰ Tsal ni' zjachi' zajxi'cbi' lei, bdxiné' bönni' utság në'ë. Gulayázlentëbi' lë' ga na' rac lni qui utság na' bi'i na' nacua'bi' sina' ta'bözbi' lë', ati' la' gyeyjtë yu'u. ¹¹ Gdöd ni' guladxinbi' ni' yezíca'rbi' bi'i ngul ra'bandau' na', ati' gululidzbi'-në', gulanabi': “Xan, Xan, bsalj queëtu'.” ¹² Lë' bubi'ë didza', rnë': “Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu núnbë'a lbi'ili'.”

¹³ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Gul-spán ladx'i'li', le cutu nözili' bizxa dza o bizxa yël huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui dumí zaca'

¹⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Ca gun Nu na' rna bë' yehua' yubá nac ca benë' tu bönni', chzoa tsijë' zi'tu'. Bulidzë' yugu' bönni' huen dxin queë' len glu'ë lu na'quë' yugu' le dë queë'.

¹⁵ Tuë' bönni' huen dxin na', glu'ë lu në'ë gayu' dumí zaca', len yetué' glu'ë lu në'ë chop dumí zaca'. Yetué' glu'ë ca' lu në'ë tu dumí zaca'. Tu tuë' glu'ë lu na'quë' tsca hueaj le la'záqui'në'. Ni'r la' gza'atë' ga nac zi'tu'. ¹⁶ Gyijë' bönni' huen dxin na' gzx'i'ë gayu' dumí zaca' na', len yajtíljenë' lei yegayu' dumí zaca'. ¹⁷ Lëzca' cni, bönni' na' gzx'i'ë chop dumí na', yajtíljenë' lei yechóp ca'. ¹⁸ Bönni' na' gzx'i'ë tu dumí gyijë' len yajchō'në' lu yu, ati' lu yu ni' bucachë'ë dumí queë' xanë'.

19 'Cati' chgdzey, budxinë' xanquë' bönni' huen dxin na', ati' bugá'nlenë' lequë' tsahui'. 20 Ga gzu lau bdxintë' bönni' na' gzxì'ë gayu' dumí zaca' na', len zunu'ë yegayu' dumí ca', ati' rë' xanë': "Xan, gayu' dumí glu'u lu na'a. Ni dë yegayu' dumí ca' yajtíjljena' lei." 21 Xanë' na' rë' lë': "Nac dxi'a. Nacu' huen dxin gdu. Tsáhui'dau' benu' cati' ni dë lu na'u láti'dau'z. Na'a, szxõnitër cu'a lu na'u. Gyaz ga zoa', udzjilennu' neda'." 22 Gdöd ni' bdxinë' ca' bönni' huen dxin na' gzxì'ë chop dumí zaca', rnë': "Xan, chop dumí glu'u lu na'a. Ni dë yechóp dumí ca' yajtíjljena' lei." 23 Ni'r xanë' na' rë' lë': "Nac dxi'a. Nacu' huen dxin gdu. Tsáhui'dau' benu' cati' ni dë lu na'u láti'dau'z. Na'a, szxõnitër cu'a lu na'u. Gyaz ga zoa', udzjilennu' neda'." 24 Ni'r cati' bdxinë' bönni' huen dxin na' gzxì'ë tu dumí zaca' na', rnë': "Xan, nõzda' nacu' bönni' bizxj, le rlapu' ga cutu guzu', len rutubu' ga cutu bchilju'. 25 Qui lë ni na' gúdxida' li', ati' gyija', yajcacha'a dumí quiu' lu yu. Ni dë na'a le naqui quiu'." 26 Ni'r bubi'ë didza' xanë', rë' lë': "Nacu' huen dxin cunác tsahui' len zxhuëd. Nõzcznu' rlapa' ga cutu guza' len rutuba' ga cutu bchilja'. 27 Qui lë ni na', dxi'ar gac quiu' la'naru' bunödzu' dumí quia' lu na'quë' bönni' lugunë' lei dxin, la'guiljenë' lei yelati', quië cati' huöda' neda', uzi'a le naqui quia' len icji ca'." 28 Ni'r xanë' na' gudxë' nup nacua' ni': "Gul-cúa dumí na' dë lu në'ë bönni' ni, len gul-cú'u lu në'ë bönni' na' dë queë' chi dumí." 29 Núti'téz nu rugún dxi'a dxin le dë qui, zoa nu unödzej queë' yelati', ati' gata' queë' szxõni, san nu na' cutu rugún dxi'a dxin le dë qui, la'z dui le dë qui gdua. 30 Na'a, bönni' huen dxin cunác tsahui' ni, gul-tsjachú'n-në' ni'l ga nac chul. Ni' cõdx yechë'ë len útil-l layë'ë.

Cristo cuequi xbeynë' bunách

31 Gnë' ca' Jesús:

—Cati' ni' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, duná bë'a, ati' dzagquë' neda' yúgu'të gbaz la'y quia', ni'r cõ'a latj tsahui' quia', ga na' cuequi xbeyda' bunách. 32 Ludúb dëra lahua' neda' bunách yödzyú ni, ati' ucu'a lequë' tsla'a hueaj ca runë' bönni' uyú bö'cu' zxila', rucu'ë-ba' tsla'a hueajba' yugu' chivo len yugu' bö'cu' zxila'. 33 Yugu' bö'cu' zxila' na' ucu'ë-ba' cuit lë'ë yubél, ati' yugu' chivo na' ucu'ë-ba' cuit lë'ë yögl. 34 Ni'r, neda', bönni' uná bë', gyëpa' nup nacua' cuit lë'a yubél, gnia': "Gul-dá ga zoa', lbi'ili' bubijë' lbi'ili' quizi queë' Xuza'. Naqui queë'li' latj ga na' rna bë'ë, lë na' bupë'ë queë'li' dza ni'të cati' ni' benë' yödzyú. 35 Cni naqui queë'li' le gduna', ati' bennli' le gdahua'. Gbidxa' nis, ati' bennli' le gu'a. Guca' ca bönni' rda zi'tu', ati' glu'li' neda' lidxli'. 36 Byadzj le gacua', ati' bugáculi' neda' le ráculi'. Güi'ida', ati' duyuli' neda'. Gyu'a lidx guia, ati' duyuli' neda'." 37 Ni'r lubi'ë didza' bönni' tsahui' na', lë' neda': "Xan, ¿batx blé'itu' Li' gdunu' ati' bugágu' Li'? ¿Batx gbidxu' ati' benntu' le gu'u? 38 ¿Batx blé'itu' Li' gdau' zi'tu' ati' glu'tu' Li' lidxtu'? ¿Batx byadzj le gacu' ati' bugácutu' Li' le rácutu'? 39 ¿Batx blé'itu' Li' güi'inu' o gyu'u lidx guia ati' duyutu' Li'?" 40 Ubi'a didza' neda', bönni' uná bë', gyëpa' lequë': "Le nactë rëpa' lbi'ili', le benli' cni queë' nu bönni' böcha'adau' ni, zal-la' naquë' bönni' ca'z, quia' néda'cza' benli' ca'."

41 Ni'r gyëpa' nup nacua' cuit lë'a yögl, gnia': "Gul-cuí' ga zoa', lbi'ili' na' nabága'li' zxguia', tsajtsazli' lu gui' cutu ul, lë na' bupë'ë Dios qui tu' xõhui' len quegac gbaz da'gac lei. 42 Cni gac queë'li' le gduna', ati' qui cutu bennli' le gahua'. Gbidxa' nis, ati' cutu bennli' le gui'ja'. 43 Guca' ca bönni' rda zi'tu', ati' cutu glu'li' neda' lidxli'. Byadzj le gacua', ati' cutu bugáculi' neda' le ráculi'. Güi'ida' lenca' gyu'a lidx guia, ati' cutu duyuli' neda'." 44 Ni'r la'ná ca' nup

na', lè neda': "Xan, ¿batx blé'itu' Li' gdunu', o gbidxu', o gucu' ca bönni' rda zi'tu', o byadzj le gacu', o güi'inu', o gyu'u lidx guia, ati' cutu güclentu' Li'?"
⁴⁵ Ni'r ubi'a didza' neda', bönni' uná bē', gyēpa' lequē': "Le nactē rēpa' lbi'ili', le cutu bi benli' qui tu nu nutsa' ladj nup nacuá' ni, zal-la' nac ca'z nu na', cutu bi benli' quia' neda'." ⁴⁶ Ni'r bunách tua'dō' na' la' tsajtsázgactē ga ni' la'zaca' la'gui'itecz, san bunách tsahui' ni' gata' yöl-la' na'bán gdu quegac.

26

Tun xtídzá'quē' bönni' gdau' la'zönē' Jesús

¹ Cati' budx bē'ē yugu' didza' ni Jesús, gudxē' yugu' bönni' uséd queē', ² rnē': —Nöziczli' yechóp dza gdxin Lni Pascua, ati' dza na' neda', Bönni' Nuhuöaquē' Gdu Bunách, ludödē' neda' lu na'gac nup ludá' neda' lē'i yag cruz.

³ Ni'r guladxinē' yugu' bxuz uná bē' len bönni' gdau' tu'sēdi len bönni' gul tu'zējni'nē' bunách judío, guludubē' ga nac lö'a lidx bxuz blau, lē' Caifás. ⁴ Ni' glun xtídzá'quē' la'zönē' Jesús, lu yöl-la' rzi' yē' quequē', quiē ludöddē' Lē'.
⁵ Ta'nē':

—Cutu gunru' lē ni dza lni, qui nadxi lun rusbö bunách.

Ngul'guru' le rla' zxic icjē' Jesús

⁶ Cati' ni' zoē' Jesús lu yöd Betania lu yu'u lidxē' Simón, bönni' na' güi'inē' huē' nudzu' ruzöd, ⁷ bdxinnu cúdzu'lē' Jesús tu ngul, nua'nu tu böga'dau' náquini guiöj zaca', len yudz tu le rla' zxic le zaca' szxöni, ati' glu'nu lei icjē' Jesús cati' ni' rō'ē' rahuē'. ⁸ Cati' gualalé'inē' lē ni bönni' uséd queē' Jesús, gulaleynē', ta'nē':

—¿Bizx quiē raqui ditj lē ni? ⁹ Guc nu guti' lē ni len si' dumí zian quiē gáclenru' bunách yechi'.

¹⁰ Cati' byönnē' lē ni Jesús, rē' lequē':

—¿Bizx quiē rnēli' queēnu ngul ni? Dxi'a nac le bennu quia'.

¹¹ La'cuá'lentecz lbi'ili' bunách yechi', san neda' cutu ugá'nlentecza' libi'li'.

¹² Le bennu ngul ni, glu'nu neda' le rla' zxic ni, nac le rupa'nu neda' quiē dza ggacha'a yeru ba. ¹³ Le nactē rēpa' lbi'ili', gáti'tēz yödzyú ga gac lban qui didza' dxi'a ni, lēzca' la'guixjö' bunách le bennu quia' ngul ni quiē nu tsajnéy lēnu.

Rzi' lu nē'ē Judas udödē' Jesús lu na'quē' bönni' ta'ná bē'ē

¹⁴ Ni'r gyijē' ga na' nacu'ē bxuz uná bē' Judas Iscariote, bönni' dzaguē' chinuē' na' da'quē' Jesús, ¹⁵ len gudxē' lequē':

—¿Bizxa gunnlí' quia' chqui' neda' udöda'-nē' Jesús lu na'li'?

Gulugá'nlenē' lē' tsahui' lu'ē lē' chi uruá' dumí plata. ¹⁶ Ni'r gzu lahuē' Judas na' rzu rbō'ē udödē' Jesús lu na'quē'.

Le ráguru' rusá' ládxi'ru' ca gutiē' Xanru'

¹⁷ Cati' nac dza rzu lau lni quequē' bönni' judío cati' tahuē' yöt xtil cunazí' xnē'i, gulabigu'ē' ga zoē' Jesús bönni' uséd queē' len tē' Lē':

—¿Gazx rē'nnu' tsajpa'tu' queēru' gáguru'-ba' bö'cu' xzíla'dau' dzō' Lni Pascua?

¹⁸ Jesús rē' lequē':

—Gul-tseajtsca' yödzní' ga na' zoē' tu bönni' len gul-guiē'ē: "Bönni' rusēdnē' netu' rnē': Chza' gal-la' dza quia'. Lu yu'u lidxu' gágulengaca'-nē' bönni' uséd quia' bö'cu' xzíla'dau' dzō' Lni Pascua."

19 Ni'r glunë' bönni' uséd queë' ca na' gna bé'inë' lequë' Jesús, ati' gulupë'ë ni' le lahuë' dzö' Lni Pascua.

20 Cati' chgdzö' dza na', Jesús grö'lenë' idxínnutë' bönni' uséd queë' tahuë'.

21 Tsal ni' tahuë', Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', tu nu nutsa' ladjli' ni udöd neda'.

22 Ni'r guluhui'ni lãdxi'quë', len gulanabnë' Jesús tu tuzë', ta'në':

—Xan, çnaru' neda'?

23 Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Bönni' ni rnë' në'ë tsaxxön len na'a lu yö'ön, bönni' ni udödë' neda'. 24 Le nactë neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, huayija' ga gatia' ca na' nayúy lu guich la'y ca ral-la' gac quia', san bica' bayechi' nu na' udöd neda' gatia'. Dxi'ar gac queë' bönni' na' la' cuguljé'.

25 Ni'r bubi'ë didza' Judas, bönni' na' udödë' Jesús, rnë':

—Bönni' Usëdi, çnaru' neda'?

Jesús rë' lë':

—Ja, li' na'.

26 Tsal ni' tahuë', gdel-lë'ë yöt xtil Jesús len gudxë' Dios: “Xclenu!” Ni'r buzzuxjé' lei len bunödzejé' quequë' bönni' uséd queë', rnë':

—Gul-sí', gul-gagu. Lë ni le nayá' nabana'. Ca bena' qui yöt xtil ni ruluí' ca gac qui gdu ca nayá' nabana'.

27 Gdel-lë'ë ca' tu xzíga'dau' len gudxë' Dios: “Xclenu!” Ni'r bunödzejé' ca' quequë', rnë':

—Gul-gui'aj yúgu'tëli'. 28 Lë ni ruluí' ca nac xchöna' le run tsutsu didza' cub rucá'n tsahui'. Xchöna' na' glalj ni'a quegac bunách zian quië gac unít lahuë' Dios yugu' dul-la' nabága'quë'. 29 Rëpa' ca' lbi'ili', cutur gui'ja' xisi le rbia lba uva ni cati' gdxinr dza ni' guí'jlëna' lbi'ili' tu le cub ga ni' rna bë'ë Xuza'.

Jesús rnë' gnë' Pedro cutu nunbë'ë Jesús

30 Cati' budx glul-lë' yöl-la' ba queë' Dios, yjaquë' lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo. 31 Ni'r Jesús rë' lequë':

—Yúgu'tëli' gac chop lãdxi'li', uca'nli' neda' na'a dzö' ni, le nayúy lu guich la'y ca gac quia', rna: “Guna' ga gatië' Bönni' Uyu Bö'cu' Zxila', ati' lãslasba' bö'cu' zxila' na'.” 32 Cati' ubana' lu yöl-la' gut, ni'r tsija' tsajnöra' lauli' zaca' luyú Galilea.

33 Ni'r bubi'ë didza' Pedro, rë' Jesús:

—Zal-la' lac chop lãdxi'quë', luca'në' Li' yúgu'të', neda' cutu gac chop ladxa'a, cutu uca'na' Li'.

34 Jesús gudxë' lë':

—Le nactë rëpa' li', na'a dzö' ni, cati' zi'a cödxlba' zxi'n druz, li' chgnau' tsonn lzu cutu núnbë'u neda'.

35 Ni'r Pedro gudxë' Jesús:

—Zal-la' gátlentea' Li', cutu ca' gnia' cutu núnbë'a Li'.

Lëzca' cni gulanë' yúgu'të bönni' uséd queë'.

Jesús rulidzë' Dios la' yël Getsemaní

36 Ni'r Jesús bdxínlenë' lequë' la' yël Getsemaní, ati' gudxë' yugu' bönni' uséd queë' na', rnë':

—Gul-cö'tsca' ni tsal tsija' yelati' ni'l, tsajlidza'-në' Dios.

37 Jesús bchë'ë Pedro len gropë' zxi'në' Zebedeo, ati' gzu lahuë' ruhui'nnë' len rsëbi ladxë'ë. 38 Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Ruhui'ni ladxa'a len huatcza' lu yöl-la' rsëbi ladxi'. Gul-gá'n ni len gul-ná' yël tsaxxön len neda'.

³⁹ Gdödë' Jesús yeláti'dau' ni'l, ati' ni' byechuë'. Butság lahuë' lyu len bulidzë' Dios, gnë':

—Xuzá', chqui' huac, ben ga cugún bayúdx saca' qui'a lë ni, san clëg ca rë'nda' neda', san ca rë'nnu' Li' gunu'.

⁴⁰ Cati' budxinë' Jesús ga na' nacu'ë bönni' usëd queë', yajxaquë'ë lequë' tasië', ati' rë' Pedro:

—¿Naru' cu guctsa gná'lenu' neda' tsaxõn yël tu chi'itëz? ⁴¹ Gul-ná' yël len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' lbi'ili', cui güi'li' latj si' bë' lbi'ili' le xõhui' Satanás tu' xõhui'. Bö' nacczli' nasína'tecz, san lu yöl-la' bunáchz queëli' nacúdi'li'.

⁴² Ni'r gyijë' Jesús le buróp lzu len bulidzë' Dios, rnë':

—Xuz, chqui' cugác gunu' ga cutu saca' qui'a lë ni, ben ca rdzag ladxu'u Li'.

⁴³ Cati' böjë', leyúbl duxaquë'ë lequë' tasië' le nadódr yël yøj lauquë'. ⁴⁴ Ni'r buca'në' lequë' Jesús, ati' gyijë' leyúbl len bulidzë' Dios le bunn lzu, len tuz ca gnë' zi'al rnë'. ⁴⁵ Leyúbl böjë' ga na' nacu'ë bönni' usëd queë' len rë' lequë':

—¿Rástsali' na'a, len ruzi'tsa lácxi'li'? Gul-yutsca', chbudzág lau. Neda', Bönni' Nuhuõaquë' Gdu Bunách, chnadõda' lu na'quë' bönni' dul-la'.

⁴⁶ Gul-tsás, huajejru'. Gul-yutsca', chbdxinë' ni bönni' na' rudödë' neda'.

Ta'chë'ë Jesús nadzunë'

⁴⁷ Tsal ni' ru'ë didza' ni Jesús, la' bdxintë' ni' Judas, bönni' nabáblenë' idxinnutë' na', ati' dzagquë' lë' bönni' zian, nua'quë' guia tuchi' len yugu' yagdau'. Nasóla'quë' lequë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zëjni'në' bunách judío. ⁴⁸ Judas, bönni' na' rudödë' Jesús, chbului'inë' lequë' tu le gunë' le gac bë' nu nac Jesús, gnë':

—Bönni' na' utság lahua'-në', Lë' na' Jesús. Gul-sönë'.

⁴⁹ Ni'r gbiguë'ë Judas ga na' zoë' Jesús, rnë':

—Padiux, Bönni' Usëdi.

Ni'r la' butság lautë' Lë'. ⁵⁰ Jesús rë' lë':

—Bõcha'a, ¿bizxa huen za'u ni?

Ni'r gulabiguë'ë bönni' na', gulazõnë' Jesús. ⁵¹ Gleycjë' guia tuchi' queë' tuë' bönni' dzaguë' Jesús len henë' huë', bchuguë' guid naguë' huen dxin queë' bxuz blau. ⁵² Jesús gudxë' lë':

—Bugú' lidx, guia tuchi' quiu' na'. Yúgu'të nup tu'di'ini guia tuchi', lu guia tuchi' lat. ⁵³ ¿Naru' cu nõznu' huac ulidza' Xuzá', ati' Lë' la' gsóla'të' quia' ziantër ca chinnu cõ' gbaz la'y le nac zian gayu'ë tu cõ' hueaj? ⁵⁴ Chqui' guna' cni, ¿nacx gac utság le nayúj lu guich la'y, rna cni ral-la' gac quia'?

⁵⁵ Ni'r Jesús gudxë' yugu' bönni' ni':

—¿Brújtsali' nua'li' guia tuchi' len yagdau' quië sönli' neda' ca runli' rzönli'-në' gban? Yugu' dza grõ'a lauli' ga nac nchil gdau' busëdgacda' bunách, san cutu gzxõnli' neda'. ⁵⁶ Rac cni yúgu'të lë ni quië utság le nayúj lu guich la'y, ca na' gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

Ni'r guluca'në' Jesús yúgu'të bönni' usëd queë', len guluzxundjë' ni'.

Rdxinë' Jesús lauquë' bönni' gdau'

⁵⁷ Ni'r gulachë'ë Jesús bönni' na' zõnquë' Lë', guladxinë' lahuë' Caifás, bxuz blau, ga ni' nudubquë' ca' bönni' gdau' tu'sëdi len bönni' gul tu'zëjni'i. ⁵⁸ Pedro nauzë' Jesús zi'tu' zi'tu'z, len bdxinë' ga nac lõ'a lidx bxuz blau na', quië glë'inë' nacx utsaguë' Jesús.

⁵⁹ Guluguiljë' nu uquí Jesús yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zëjni'i len bönni' gdau' ta'bequi xbey, zal-la' si' yë'ë bönni' na', quië gac la'chuguë' queë'

gatië'. ⁶⁰ Cutu bi guludzölnë' zal-la' guladxinë' bönni' zian len gulanë' queë' le cunác. Ga budxtë guladxinë' chopë' bönni', ati' lu yöl-la' rzi' yë' quequë' gulanë' queë', ⁶¹ ta'në':

—Bönni' ni gnë': “Huac uquindja' gdau' queë' Dios, ati' tsonn dzaz uchisa' lei.”

⁶² Ni'r gyasë' gzuinë' bxuz blau na', len rë' Jesús:

—¿Naru' cu rubi'tsu' didza'? ¿Bizxa caz lë ni ta'në' quiu' bönni' ni?

⁶³ Jesús cutu bi gnë'. Ni'r bxuz blau gudxë' Lë':

—Ni'a queë' Xanru' Dios ban rna bé'ida' Li' quíxjö'u le nac. Gdixjöi' netu' chqui' nacu' Li' Cristo, Zxi'në' Dios.

⁶⁴ Jesús rë' lë':

—Ca na' rna' naca'. Le nactë rëpa' lbi'ili', glé'ili' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, rö'a cuit lë'ë yubél Dios, ga ni' dë lu na'a yöl-la' uná bë', len guida' lu böaj luzxbá, gdxina' ga zoali'.

⁶⁵ Ni'r lu yöl-la' rley queë' bchözë' lari' nacuë' bxuz blau, rnë':

—Gnë' zi'ë queë' Dios bönni' ni. ¿Nuzxar naquíniru' nu gnë' queë' bönni' ni? Chbyöniczli' didza' xöhui' bë'ë. ⁶⁶ ¿Nacx runi lbi'ili'?

Gulubi'ë didza', gulanë':

—Nabaguë'ë zxguia' gatië'.

⁶⁷ Ni'r guluchijë' zxöna' lahuë' Jesús len glu'ë dö' queë'. Gulagapë'ë ru'ë Jesús yela'quë', ⁶⁸ të' Lë':

—¿Nactus' Li' Cristo? Gnëya'atsca' na'a, ¿nuzxa na' gdap Li'?

Pedro rnë': “Cutu núnbë'a-në' Jesús”

⁶⁹ Tsal ni' glac lë na', lö'al rö'ë Pedro, ati' bdxinnu ga na' zoë' tunu ngul huen dxin, rnanu:

—Lëzca' li' gdálenu' Jesús, bönni' Galilea na'.

⁷⁰ Gdá'baguë'ë Pedro laugac bunách nacuá' ni', rnë':

—Cutu nözda' nuzxa qui na' ru'u didza'.

⁷¹ Cati' brujë' Pedro ga nu ryaz lö'a, blé'inu-në' yetunu ngul, ati' gudxnu nup nacuá' ni':

—Bönni' ni gdálenë' ca' Jesús, bönni' Nazaret na'.

⁷² Leyúbl' gdá'baguë'ë Pedro len gneynë' Dios, rnë':

—Cutu ca' núnbë'a-në' bönni' ni.

⁷³ Yeláti'dau'z gdzey, gulabiga' ga na' zoë' Pedro nup nacuá' ni', len të' lë':

—Le nactë li' nunu' ca' tsaxön lequë' le nac bë'u yöl-la' rui'z quiu' didza'.

⁷⁴ Ni'r gzu lahuë' Pedro rudxía dö' cuinë' len rneynë' Dios, rnë':

—Cutu ca' núnbë'a-në' bönni' ni.

La' na'z grödxëba' zxi'n druz. ⁷⁵ Ni'r jajneynë' Pedro didza' gudxë' lë' Jesús, gnë': “Cati' zi'a cödxlba' zxi'n druz, tsonn lzu chgnau' cutu núnbë'u neda'”, ati' burujë' ni' Pedro len grödx yéchi'tsquë'.

27

Tu'dödë' Jesús lu në'ë Pilato

¹ Cati' za' reni' dza na', glun xtídza'quë' yúgu'të bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zéjni'në' bönni' judío quië ludöddë' Jesús. ² Gulachë'ë Jesús náguë'ë ati' guludöde' Lë' lu në'ë Poncio Pilato, bönni' rna bë'ë.

Ratië' Judas

³ Cati' chnōzinē' Judas, bōnni' na' budōdē' Jesús lu na'quē' bōnni' gdau', narugu queē' Jesús gatiē', bui'nnē', ati' yju'ē chi uruá' dumí plata na' lu na'quē' bxuz uná bē' len yugu' bōnni' gul na'. ⁴ Rē' lequē' Judas:

—Bena' dul-la' le budōda'-nē' bōnni' tsahui' gatiē'.

Ni'r tē' lē':

—Cutu gun ga cō'tu' baguí'i lē ni. Le benczu' li' na'.

⁵ Ni'r gru'nē' Judas yugu' dumí plata na' ga nac nchil gdau' ati' buzē'ē ni', jajsí yenē'.

⁶ Guluzi'ē yugu' dumí plata na' bxuz uná bē', ta'nē':

—Cutu gunn cu'ru' dumí ni ga rgu'ru' dumí gun, le nac lazzjē' bōnni' gdōdi bunách.

⁷ Ni'r glun xtídza'quē', ati' glá'uinë' dumí na' tu la' yēl queē' bōnni' huen rō'ō quiē gac ga la'gachē'ē bōnni' gza'a. ⁸ Qui lē ni na', ga rdxintē na'a dza nazí' lei latj na', La' Yēl Rōn. ⁹ Cni guc, butság lē na' gnē' Jeremías, bōnni' bē'ē didza' uláz queē' Dios, gnē': “Gulaguel-lē'ē chi uruá' dumí plata na', tsca le gulasáqui'nē' Lē' bōnni' Israel, ¹⁰ ati' dumí na' glá'uinë' la' yēl queē' bōnni' huen rō'ō. Lē ni bului'inē' neda' Xana'.”

Rdxinē' Jesús lahuē' Pilato

¹¹ Cati' guluschinē' Jesús lahuē' Pilato, bōnni' rna bē'ē na', bōnni' ni gnabnē' Jesús, rē' Lē':

—¿I nacu' Li' Bōnni' gna bé'inē' bōnni' judío?

Jesús rē' lē':

—Le nacn rna'.

¹² Cati' guluquiē' Jesús yugu' bxuz uná bē' len bōnni' gul tu'zejni'i, cutu bi didza' bubi'ē Jesús. ¹³ Ni'r Pilato rē' Jesús:

—¿Naru' cu ryōntsanu' cáti'ga zian le ta'nē' quiu'?

¹⁴ Jesús cutu bi didza' bubi'ē. Cni guc, bubannē' bōnni' na' rna bē'ē.

R-rugu queē' Jesús gatiē'

¹⁵ Cati' nac dza Lni Pascua na', dēc z tu le runē' Pilato, bōnni' na' rna bē'ē, ca ta'náb bunách rusanē' tuē' bōnni' yu'ē lidx guia, nūti'téz nu tē'ni usanē'. ¹⁶ Dza na' yu'ē lidx guia ni' bōnni' nabaguē'ē zxguia', lē' Barrabás. ¹⁷ Cati' guludúb ni' bunách zian na', gnabnē' lequē' Pilato, rnē':

—¿Núxalē' ré'nili' usana' queēli'? ¿Naru' Barrabás o Jesús, Bōnni' na' lē' Cristo?

¹⁸ Cni gnē' Pilato le ráquibe'inē' guludōdē' Jesús lu nē'ē bōnni' gdau' le tu'zxi'inē' Lē'.

¹⁹ Tsal ni' rō'ē Pilato ga na' rbequi xbeynē', bsōla'nu nu tsjōdx lē' ngul queē', rna:

—Cutu bi gunu' queē' bōnni' tsahui' ni, le szxōni gúdxida' gdyēl lu yēl bēchcál le nac queē' Lē'.

²⁰ Gulagú'u yōl-lē'ē bunách zian ni' yugu' bxuz uná bē' len bōnni' gul tu'zejni'i, quiē la'nabi Pilato usanē' Barrabás na' ati' gdōddē' Jesús. ²¹ Leyúbl bē'ē didza' bōnni' na' rna bē'ē, rē' lequē':

—¿Núxalē' chopē' ni ré'nili' usana'-nē' queēli'?

Gulanē':

—Barrabás.

²² Ni'r Pilato gnabnē' lequē', rnē':

—¿Nacx guna' queē' Jesús, bōnni' na' lē' Cristo?

Yúgu'tē' ta'nē':

—Bdē'ē lē'i yag cruz.

23 Ni'r bönni' na' rna bē'ē rē' lequē':

—¿Bizxa le cunác benē'?

Zidzjr glu'ē didza', ta'nē':

—Bdē'ē lē'i yag cruz.

24 Cati' ráquibe'inē' Pilato cutu bruj xtidzē'ē, san glunr rusbō bunách, ni'r gdel-lē'ē nis len gdib nē'ē lauquē', rnē':

—Cutu bi zxguia' nabaga'a nēda' ni'a qui yōl-la' gut queē' bönni' tsahui' ni. Le gunczli' lbi'li' lē ni.

25 Gulubí'i didza' yúgu'tē bunách ni', ta'ná:

—Yōl-la' gut queē' bönni' ni gbága'tu' netu' len la'baga' ca' zxi'ntu'.

26 Ca' guc, Pilato busanē' quequē' Barrabás na'. Ni'r gna bé'inē' bönni' rjaquē' gdil-l la'guinē' Jesús, ati' gdōd ni' budōdē' Lē' lu na'quē' quiē ludē'ē Lē' lē'i yag cruz.

27 Gulachē'ē Jesús lu yu'u yúlahui' nazí lei pretorio bönni' rjaquē' gdil-l nacu'ē lu nē'ē bönni' na' rna bē'ē, ati' ni' gulutubē' ga na' zoē' Jesús yúgu'tē bönni' rjaquē' gdil-l nacu'ē ni'. 28 Ni'r gulagúē' lari' nacuē' Jesús len gulgacuē' Lē' tu lari' xna, ca rácgagac nup ta'ná bē'. 29 Guludxiē' icjē' tu bregui' zxuza' nē'i yag yōtsi' len guluzōē' tu guidaui' lu nē'ē yubél le rului' ca tu xuyág qui bönni' yúlahui'. Ni'r guluzechu zxibquē' lahuē' len gulutitjē' Lē', ta'nē':

—Bica' zxōn Li', rna bé'ínu' bönni' judío.

30 Ni'r guluchijē' Lē' zxōna', ati' guluguel-lē'ē gui na' len gulaguinē' icjē'.

31 Gdōd gulutitjē' Jesús, gulugúē' lari' na' nacuē', ati' gulugacuē' Lē' lari' queēcžē'. Ni'r gulachē'ē Lē' quiē tsajda'quē' Lē' lē'i yag cruz.

Tu'dē'ē Jesús lē'i yag cruz

32 Cati' ni' gularujē', yajxáca'quē' Simón, bönni' Cirene, ati' glunē' ga bi'ē yag cruz queē' Jesús.

33 Cati' guladxinē' latj nazí lei Gólgota, le rna lu didza' xidza', Latj Qui Böga' Icjru', 34 ni' gulugui'jē' Jesús nup zi nutsi'i zxácala'aba' bōa' guixi'. Cati' buxi' ru'ē lei Jesús, cutu gu'nnē' gui'jē'.

35 Cati' chnuda'quē' Lē' lē'i yag cruz, gulaguisiē' lari' nacuē', len guluquitjē' lahui le gac bē' núzcalē' gaqui queē'. Cni guc, butsg læ na' gnē' bönni' bē'ē didza' uláz queē' Dios, gnē': "Gulaguisiē' lari' nacua' len guluquitjē' lahui le gac bē'." 36 Ni'r gulabō'ē ni', tu'yúē' Jesús. 37 Lēzca' guluzōē' lē'i yag cruz icjlē' Jesús tu didza' rguixjō' le nabaguē'ē, rna cni: "Bönni' ni Jesús, Bönni' rna bé'inē' bunách judío."

38 Ga ni' dē'ē Jesús, ni' guludē'ē ca' lē'igac yag cruz chopē' gban. Tuē' guludē'ē cuit lē'ē yubél, len yetué' na' cuit lē'ē yōgl. 39 Guladōdē' ni' bönni' gululídž z'i'ē Jesús len gultá icjquē', tu'titjē' Lē', 40 ta'nē':

—Ja, Li' na' uquindju' gdau' ati' tson dzac ca' uchistu' lei. Buslá cuinu' na'a chqui' nacu' Li' Zxi'nē' Dios. Bötjtsc'a' lē'i yag cruz na'.

41 Lēzca' cni gulutitjē' Lē' yugu' bxuz uná bē' len bönni' gdau' tu'sēdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, len bönni' gul tu'zejni', ta'nē':

42 —Yugu' nu yubl buslé' bönni' ni, san cutu gac uslá cuinē'. Chqui' naquē' bönni' gna bé'inē' bunách Israel, huōtjtsquē' na'a lē'i yag cruz, ati' tséjle'tu' Lē'.

43 Lē' buzxōni ladxē'ē Dios. Dios uslacžē' Lē' na'a chqui' rē'nnē' Lē', le gnē': "Zxi'nē' Dios naca'."

44 Lēzca' cni gululídž z'i'ē Lē' gban na' da'quē' lē'igac yag cruz ga ni' dē'ē Jesús.

Ratiē' Jesús

⁴⁵ Cati' bdxin huagbíd, bchul gdu'të yödzyly ga bdxintë gdu rdöd xhuö.

⁴⁶ Gdu rdöd xhuö na', bē'ē zidzj didza' Jesús, rnē':

—Elí, Elí, ¿lama sabactani?

Didza' ni rna lu didza' xidza': “Dios quia', Dios quia', ¿bizx quiē nubíj ladxu'u neda'?”

⁴⁷ Cati' gulayōni didza' ni nup nacua' ni', ta'ná:

—Bōnni' ni rulidzē' Elías, bōnni' ni' bē'ē didza' uláz queē' Dios.

⁴⁸ La' gxít'i'tē' tuē' bōnni' nutsē'ē ladjquē' len gdel-lē'ē tu le blul rrxup nis, ati' buxúpinē' lei nup zi len buzóē' lei lu gui, ati' butsaguē' lei ru'ē Jesús quiē xupē'. ⁴⁹ Ni'r yela'quē' bōnni' ni' ta'nē':

—Glōzgar. Uyútsca'ru' chqui' huidē' Elías uslé' Lē'.

⁵⁰ Leyúbl grōdxyē'ē zidzj Jesús ati' burujtē bō' nacczē', guttē'. ⁵¹ La' na'z brōza'tē lari' nal-la' lu gdau', bruj chopl le gdel-la' icjl ga bdxintē xni'i. Ni'r gtit luyú len gulal'a guiōj. ⁵² Gulayálj yeru ba quegac nup chnatgac, bōnni' ni' gulayejlē'ē Dios, ati' gulubanē' bōnni' na'. ⁵³ Gdōd bubanē' Jesús, gularujē' yeru ba quequē' bōnni' na' len gulayaziē' yōdz la'y Jerusalén, ga ni' gulalē'i lequē' bunách zian.

⁵⁴ Ni'r cati' gulalé'inē' gtit luyú len lē na' glac, gládxinē' bōnni' ni' nacua'ē lu nē'ē bōnni' rjaquē' gdil-l lenca' bōnni' rjaquē' gdil-l nacua'lenē' lē' tu'yúē' Jesús, ta'nē':

—Le nactē bōnni' ni guquē' Zxi'nē' Dios.

⁵⁵ Zi'tu'z gulacua'nu ni' ngul zian tu'yunu Jesús, ngul na' guladálennu Jesús cati' ni' buzē'ē luyú Galilea, ati' glunnu xchinē', gulagu'nu le glahuē'.

⁵⁶ Nútsa'cnu ca' ladjcnu María Magdalena len María, xna'quē' Jacobo len José, ati' zoanu ca' ni' xna'quē' zxi'nē' Zebedeo.

Ta'gu'ē Jesús yeru ba nadj lē'i gui'a guiōj

⁵⁷ Cati' chrdzō' dza na', bdxinē' ni' José, bōnni' Arimatea, bōnni' dē yōl-la' tsahui' queē', len dē'ē ca' Jesús. ⁵⁸ Yajyúē' Pilato bōnni' ni len gnabē' latj u'ē Jesús. Ni'r Pilato gna bē'ē lunōdzjē' queē' Jesús. ⁵⁹ Gzxi'ē Lē' José len buchōlinē' Lē' tu lari' dxi'a. ⁶⁰ Ni'r glu'ē Lē' yeru ba cub queē' le naguidjē' lē'i gui'a guiōj. Budžē'ē tu guiōj blag zxon ga nu ryaz yeru ba na' ati' zhuōjē'. ⁶¹ Gulacua'nu ni' María Magdalena len yetunu María ca', rō'cnu ra' yeru ba na'.

Tun chi'ē ba queē' Jesús bōnni' rjaquē' gdil-l

⁶² Cati' za' reni' yetú dza, gdōd gulupé'ē qui dza la'y quequē' bōnni' judío, guludubē' ga zoē' Pilato yugu' bxuz uná bē' len yugu' bōnni' gdau' fariseo.

⁶³ Tē' Pilato:

—Bōnni', rajneytu' bi gnē' bōnni' rzi' yē' na', cati' ni' zoē' nabanē', gnē': “Cati' gac tsonn dza ubana' lu yōl-la' gut.” ⁶⁴ Qui lē ni na' gna be'i nup lun chi'i ba ni' ga gdxintē dza bunn, cui djaquē' chdzō'l bōnni' uséd queē' lubijē' Lē'. Ni'r lē' bunách: “Bubanē' Jesús lu yōl-la' gut.” Chqui' cni gac, didza' cunác lu'ē guntēr huia'dó' ca ben didza' cunác na' glu'ē zial.

⁶⁵ Pilato gudxē' lequē':

—Ni nacua'ē bōnni' rjaquē' gdil-l. Gul-chē'ē queēli'. Gul-tséaj, gul-gún chi'i yeru ba na' tsca sáqui'li' gunli'.

⁶⁶ Ni'r yjaquē' ni' len guluseyjē' dxi'a yeru ba na', len guludé'ē lē'i guiōj na' tu le gac bē' chqui' gsalj, ati' guluca'nē' ni' bōnni' rjaquē' gdil-l lun chi'ē lei.

28

Rubanë' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' chgdöd dza la'y quequë' bönni' judío, len chza' rení' dza domingo, yajyucnu yeru ba queë' Jesús María Magdalena len yetunu María na'. ² Tsalz gtiit luyú. Cni guc, le bötjè' tuë' gbaz la'y queë' Xanru' narujè' yehua' yubá. Bdxinë' ra' yeru ba na' ati' gduë' guiöj blag zxön na' len grö'ë lu guiöj na'. ³ Nalá' lahui gbaz la'y na' ca yös yení', ati' zxíla'dau'z nac lari' nacué'. ⁴ Cati' gulalé'inë' lë' bönni' na' rjaquë' gdil-l tun chi'ë yeru ba na', gládxinë' lë' len gulaxzizië'. Guladzö'ë lu yu, glaquë' ca bönni' nat. ⁵ Ni'r gbaz la'y na' gudxë' yugu' ngul na', rnë':

—Cutu gádxili'. Nözda' ruguiljli'-në' Jesús, bönni' na' guludé'ë Lë' lë'i yag cruz. ⁶ Cutu zoë' ni le chbubanë' ca na' chgnaczë' Lë'. Gul-dá, uyuli' ga ni' gutë' Xanru'. ⁷ Gul-tséaj na'a, gul-tsjödx-quë' bönni' uséd queë' chbubanë' Jesús lu yöl-la' gut, ati' na'a Lëczë' nörë' lauli' zaca' luyú Galilea. Ni' ulé'ili'-në'. Chgudxa' lbi'ili' le glu'ë Dios lu na'a.

⁸ Ni'r la' guluzá'tënu ra' yeru ba na', tádxinu len tu'dzjiju, ati' jarélu'cnu zjacnu zajtixjöi'cnu yugu' bönni' uséd queë'. ⁹ Tsal ni' zjacnu, yajtsaguë' lecnu Jesús, len rë' lecnu:

—Padiux.

Ni'r gulabíga'nu ga zoë' Jesús len gulunída'nu ni'ë. Gulayíj ládxi'cnu Lë'. ¹⁰ Ni'r Jesús rë' lecnu:

—Cutu gádxili'. Gul-tséaj, gul-tsajtixjöi'-cnë' böcha'a tsjaquë' zaca' luyú Galilea, ati' ni' lulé'inë' neda'.

Le gulaguíxjö'ë bönni' rjaquë' gdil-l

¹¹ Tsal ni' zjacnu ngul na', guludxinë' lu yödz ni' bönni' na' rjaquë' gdil-l glun chi'ë yeru ba na', ati' gulaguíxjöi'në' yugu' bxuz uná bë' yúgu'të lë na' glac. ¹² Cati' chgulutubë' bönni' gul tu'zejni'i, glun xtídza'quë'. Ni'r dumí zian gulunödzejë' quequë' bönni' na' rjaquë' gdil-l. ¹³ Të' lequë':

—Cni gnali': "Guladxinë' chdzö'l bönni' uséd queë' len gulubijjè' Lë' tsal ni' rastu'." ¹⁴ Chqui' huayönnë' lë ni bönni' rna bë'ë, netu' uzéjini'tu' lë' len guntu' ga cutu bi gunë' queëli'.

¹⁵ Ni'r gulazi'ë dumí na' bönni' na' rjaquë' gdil-l ati' yjenquë' ca na' chnazëdqë'. Cni guc, tu'zé' didza' ni bönni' judío ga rdxintë na'a dza.

Jesús rsölë'yugu' bönni' gbaz queë'

¹⁶ Ni'r yjaquë' luyú Galilea idxineajtë' bönni' uséd queë' Jesús, ati' guladxinë' lu guí'adau' na' chbului'inë' lequë' Jesús. ¹⁷ Cati' gululé'inë' Jesús, gulayíj ládxi'quë' Lë', san la'quë' glac chop ládxi'quë'. ¹⁸ Ni'r gbiguë'ë Jesús ga na' nacué', len rë' lequë':

—Dios chnudödë' lu na'a yúgu'të yöl-la' uná bë' yehua' yubá len luyú ni. ¹⁹ Qui lë ni na', gul-tséaj, gul-tsajsëdi yúgu'të bunách gza'a gdu'të yödzyú. Gul-quíl lequë' nis, ugunli' dxin lë' Dios Xuz, len lë' Dios Zxi'n, len lë' Dios Bó' La'y. ²⁰ Gul-sëdi lequë' lunë' yúgu'të lë na' gna bé'ida' lbi'ili'. Gul-yutsca', néda'cza' zóalena' lbi'ili' yúgu'të dza ga gdxinr dza udx qui yödzyú. Ca' gac.

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN MARCOS

Lban benë' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

¹ Cni gzu lau didza' dxi'a ca guc queë' Jesucristo, Zxi'në' Dios.

² Butság lë na' buzujë' lu guich Isaías, bönni' bè'ë didza' uláz queë' Dios, le gnë' Dios:

Byutsca'. Rsöla'a bönni' gbaz quia', nörë' Lau'.

Lë' upë'ë nöz ga tödu'.

³ Yön chi'ë bönni' ulidzë' zidzj lu latj ca'z, gnë':

“Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru'.

Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.”

⁴ Lë ni butság, le ruquilë' bunách nis Juan lu latj ca'z, len runë' lban quië la'díl bunách nis, bönni' na' gulubí'i ládxi'quë' quië unít lahuë' Dios ca nac dul-la' nabága'quë'. ⁵ Gularúj bunách zian yúgu'të yödz luyú Judea lenca' Jerusalén, yjaquë' ga na' zoë' Juan, ati' Juan na' buquilë' lequë' nis lu yegu Jordán, bönni' na' gulaxóalëpë' dul-la' nabága'quë'.

⁶ Nacuë' Juan lari' náquini lítsa'ba' böa' len tu pan guid núguë'ë lë'ë. Rahuë'-ba' böchi'zú len ri'jë' le zxiq qui bözdau'. ⁷ Runë' lban Juan, rnë':

—Zi'a zë'ë bönni' töd na'a, naprë' yöl-la' uná bè' ca neda'. Cutu naca' neda' lsaca' yehua', gleycja' lölë' nudé'ë. ⁸ Neda' ruquila' lbi'ili' nis, san Lë' gunë' le rulu'iz yöl-la' rdil nis ni, uchizië' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

Rdilë' Jesús nis

⁹ Tu dza ni' brujë' Jesús yödz Nazaret luyú Galilea, ati' buquilë' Lë' nis Juan na' lu yegu Jordán. ¹⁰ Cati' burujë' lu nis Jesús, la' na'z blé'inë' gyalj luzxbá len ruhuötjë' Dios Bö' La'y, rulu' cuinë' ca budödau', dusóalenë' Lë'. ¹¹ Byön chi'i nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Li' nacu' Zxi'na'. Nadxi'ida' Li' len rdzag ladxa'a Li'.

Rë'ni tu' xöhui' ugáp Jesús dul-la'

¹² Ni'r bayúdx bchë'ë Jesús lu latj ca'z Dios Bö' La'y. ¹³ Choa' dza gzoë' Jesús latj ca'z na', ati' gu'ni Satanás tu' xöhui' ugáp Jesús dul-la'. Gzoë' Jesús ga ni' ta'daba' böa' guixi' dzö'ba' gu'adau'. Gláclenë' Jesús gbaz la'y queë' Dios, gulagu'ë le gdahuë'.

Rusëdnë' bunách Jesús luyú Galilea

¹⁴ Gdöd gulagu'ë Juan na' lidx guia, zijë' Jesús luyú Galilea. Runë' lban ni' qui didza' dxi'a ca rna bè'ë Dios. ¹⁵ Cni rnë':

—Chbdxin dza. Chzoa duná bè'ë ni Dios. Gul-bí'i ládxi'li' len gul-tsejlë' didza' dxi'a ni.

Rulidzë' Jesús tapë' bönni' uzön böl

¹⁶ Tsal ni' rdë' Jesús ra' nis zxon qui Galilea, blé'inë' Simón len Andrés, bönni' böchë'ë Simón na'. Nacquë' uzön böl len ta'chiljë' yöxj böl quequë' lu nis na'. ¹⁷ Gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-dutá' neda', ati' guna' ga gchë'li' quia' bunách, gunli' ca runli' rzönli'-ba' böl.

¹⁸ La' guluca'ntë' yöxj quequë', zjáclenë' Jesús.

19 Gdödë' Jesús yeláti'dau' ni'l ati' ni' blé'inè' Jacobo len Juan, yugu' zxi'nè' Zebedeo, nacu'è lè'i bárcodau' quequë', tu'únë' yöxj bö' quequë'. 20 La' bulidztë' lequë' Jesús, ati' guluca'nè' xuzquë' Zebedeo, dzaguë' yugu' huen dxin queë' lè'i bárcodau' na', ati' zjáclenë' Jesús.

Tu bönni' yu'u lè' bö' xöhui'

21 Guladxinë' yödZ Capernaum Jesús len bönni' da'quë' Lè'. Cati' ni' nac dza la'y quequë' bönni' judío, gyazië' Jesús yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' ni' gzu lahuë' rusëdnë' nup nudubgac ni'. 22 Gulubannë' ca na' rusëdnë' Jesús, le rusëdnë' ca runë' bönni' dë lu në'è len clëg ca tunë' bönni' gdau' usëdi. 23 Zoatë' ca' ni' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios tu bönni' yu'u lè' bö' xöhui', ati' grödxyë'ë bönni' na', 24 rnë':

—¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, bönni' Nazaret? ¿Za'tsu' usnituu' netu'? Núnbë'a Li', nacu' Bönni' La'y queë' Dios.

25 Buzeynë' lei ba nadx Jesús, rnë':

—Bseyj ru'u len burúj lu bönni' ni.

26 Ni'r buxiztsca bönni' na' yu'u lè' bö' xöhui' na', ati' grödxya'a zidzj, len la' burujtë. 27 Gulubannë' yúgu'të bönni' nacu'è ni', ati' gulanabi lza'quë', ta'në': —¿Bizxa caz lë ni? ¿Naru' nactsa zxba cub? Len yöl-la' uná bë' rna bé'inë' yugu' bö' xöhui', ati' tun ca rnë'.

28 La' gzëtë didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, gulayöni bunách gdutë luyú Galilea na'.

Ruúnë' Jesús xna'nu ngul queë' Pedro

29 Ni'r burujë' Jesús lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, len la' gyéajlentë' Jacobo len Juan, guladxinë' lidxquë' Simón len Andrés. 30 Ni' dënu xna'nu ngul queë' Pedro, yu'unu tu xla. La' gulaguíxjöi'tenë' Jesús ca rac queënu. 31 Ni'r gbiguë'ë Jesús, ati' gdel-lë'ë na'nu, bchisé'-nu. La' burujtë tu xla na' yu'unu, ati' bupa'nu le glahuë'.

Ruúnë' Jesús zian nup te'i

32 Cati' chrdzö', ca gdxia gbidz, la' djuá'gactë' ga zoë' Jesús yúgu'të nup te'i len bönni' yu'u lequë' bö' xöhui'. 33 Gulaguír ga nu ryaz yu'u ga na' zoë' Jesús yúgu'të bunách lu yödZ. 34 Jesús bunë' zian nup te'i, nac zian guidzhuë' té'inë'. Bubijë' ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách na'. Cutu bë'è latj la'në bö' xöhui' na' le núnbë'gac Lè' Nu naquë'.

Runë' lban Jesús luyú Galilea

35 Zi'adau' gyasë' Jesús, ni' nac chul. Brujë' yödZ na', zijë' tu latj ca'z, ati' ni' bulidzë' Dios. 36 Zajtiljquë' Jesús Simón len nup nacua'len lë'. 37 Cati' yajxáca'quë' Lè', të' Lè':

—Tu'guílj Li' yúgu'të bunách.

38 Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Huayejrú' yugu' dzag yödZ, quië guna' ca' lban ni'. Qui lë ni na' bruja'.

39 Cni guc, gdödë' Jesús gdu luyú Galilea, runë' lban lu yu'u gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío len rubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách.

Bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd

40 Bdxinë' ga zoë' Jesús bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd. Buzechu zxibë' len gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

41 Buechi' ladxë'è lë' Jesús. Bulí në'è, gdanë' lë' len gudxë' lë':

—Rè'nda'. Chnuhuöacu'.

⁴² Ca gnè' ca', la' bunittè huè' ré'inè', böaquè' dxí'adau'. ⁴³ Ni'r buzeynè' bach bönni' na' Jesús len la' busöla'tè' lè'. ⁴⁴ Cni' gudxè' lè':

—Nutu nu gui'u ca bena' quiu', san gyeaj, yajlu' cuinu' lahuè' bxuz, len yajnödzej quiè le böacnu' li' qui gdau' ca na' gna bè'è Moisés, lè na' ulu'íi bunách chnuhuöacu'.

⁴⁵ Burujè' bönni' ni len gzu lahuè' rguíxjöi'nè' bunách zian ca guc queè'. Le buzè' didza' ni, cutur guc tsaziè' yalj lulu nitú lu yödzej Jesús, san gzoazè' ni'l gap nac lu latj ca'z. Ga ni' zoè' Jesús guladxín lahuè' bunách yúgu'tè yödzej.

2

Bönni' ré'inè' huè' nacu'nè' bin

¹ Cati' chgdöd chop tsonn dza, buaziè' Jesús yödzej Capernaum, ati' gzè didza' zoè' yu'u. ² La' guludubtè bunách zian ga na' zoè' Jesús, ga bdxintè cutur gzxaqui' la'cu'è ni', ni ra' yu'u, ati' Jesús benè' lban qui xtidzè'è lauquè'. ³ Ni'r guladxiné' ga na' zoè' Jesús tapè' bönni', nua'què' tu bönni' huè' nacu'nè' bin. ⁴ Cutu guc la'dxinè' lahuè' Jesús le nacua' ni' bunách zian. Qui lè ni na' gulasaljè' cju'u ca dödl ga zoè' Jesús. Cati' budx guludxiè' yeru na', ni' guluzötjè' le deynè' bönni' huè' na'. ⁵ Cati' gúquibe'inè' Jesús ca na' ta'yejllè'è Lè', gudxè' bönni' huè' na':

—Zxi'na', chbunít lahua' li' ca nac dul-la' nabagu'u.

⁶ Rö'què' ni' la'què' bönni' gdau' usèdi, ta'zá' ládxi'què', ta'nè': ⁷ “¿Bixz quiè ru'è cni didza' bönni' ni? Ruca'nè' ca'z Dios. Nutu nu bönni' gac unít lahuè' dul-la'. Tuzè' Dios gac gunè' lè ni.” ⁸ La' gúquibe'itenè' Jesús le ta'zá' ládxi'què', ati' gudxè' lequè':

—¿Bixz quiè rza' ládxi'li' cni? ⁹ Cutu nac baníg nu guièz bönni' huè' ni chbunít lau dul-la' nabagu'è, san nac baníg nu gun ga huöasè' len u'è le deynè' len uzè'i ni'è. ¹⁰ Guna' le gac bè' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, dè lu na'a luyú ni unít lahua' dul-la' nabága'gac bunách.

Ni'r Jesús gudxè' bönni' huè' na':

¹¹ —Li' rëpa': “Gyas. Bua' le deynu' len böaj lidxu'.”

¹² La' gyastè' bönni' huè' na', bu'è le gúti'nè' len burujè' laugac yúgu'tè nup nacua' ni'. Gulubannè' yúgu'tè' len gulagu'è Dios yöl-la' ba, ta'nè':

—Gatga rlé'initu' le cni.

Jesús rulidzè' Leví

¹³ Burujè' yödzej Capernaum na' Jesús, gdödè' leyúbl ra' nis zxön. Guludúb ga zoè' Jesús bunách zian, ati' Lè' busèdnè' lequè'. ¹⁴ Cati' rdödè' ni' Jesús, blé'inè' Leví, zxi'nè' Alfeo, rö'è ga ruquizzjè' uláz qui yödzej zi'tu'. Jesús gudxè' lè':

—Gda' neda'.

La' gyastè' Leví na', zéajlenè' Jesús.

¹⁵ Gdöd guc lè ni, rö'è Jesús rahuè' lu yu'u lidxè' Leví na', ati' röl'enquè' tsaxön Jesús len yugu' bönni' uséd queè' zian bönni' uquíxzj len yela'què' bönni' ca'z. Cni guc, le rjaclen Jesús bunách zian. ¹⁶ Cati' gulalé'inè' Lè' bönni' gdau' tu'sèdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, rö'è rágulenè' tsaxön yugu' bönni' uquíxzj len yela'què' bönni' ca'z, glè' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, ta'nè':

—¿Bixxa caz runtsè'? Ri'j rágulenè' yugu' bönni' uquíxzj len yela'què' bönni' dul-la'.

¹⁷ Byönnè' Jesús didza' ni tu'è len gudxè' lequè':

—Cutu naquínigac nu un bunách nup nacua' dxi'a, san nup te'i naquínigac nu un bunách. Za'a neda', clëg dulídzgaca' bunách tsahui', san rulídzgaca' bunách dul-la' quië lubí'i ládxi'gac.

Ru'ë Jesús didza' qui yöl-la' run gubás

¹⁸ Tu dza ni' tunë' gubás bönni' da'quë' Juan len bönni' da'quë' yugu' bönni' gdau' fariseo, ati' guladxín ga zoë' Jesús nup gulanabi Lë', ta'ná:

—¿Bizx quië tunë' gubás bönni' da'quë' Juan len bönni' da'quë' yugu' bönni' gdau' fariseo, san bönni' da'quë' Li' cutu tunë' gubás?

¹⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' ráquitsali' lun gubás nup nacua' lni queë' bönni' utság në'ë tsal ni' zóalenë' lequë' bönni' na' utság në'ë? Tsal ni' zóalenë' lequë' bönni' na' utság në'ë, cutu gac lunë' gubás. ²⁰ Gdxin dza cati' gduë' bönni' na' utság në'ë, cutur sóalenë' lequë', ati' dza ni'r lunë' gubás.

²¹ Nutu nu bönni' ud'é'ë tu lari' cubdau' lu lari' chnatëb, le uxú'n lari' cub na' len huachöza' lari' tëb na', ati' huaröza'r lari' tëb na'. ²² Lëzca' cni nutu nu bönni' quë'ë xisi uva cub lu rö'ö bidx náquini guid, le gal xisi uva cub na' len ulá'a rö'ö bidx na' náquini guid, ati' glalj xisi uva na' len gac ditj rö'ö náquini guid. Xisi uva cub lu rö'ö náquini guid cub ral-la' ca'aru'.

Ta'leycjë' deu dza la'y bönni' da'quë' Jesús

²³ Tu dza la'y quequë' bönni' judío, gdödë' Jesús gap dë yöl xzoa' xtil, ati' bönni' uséd queë' gulazú lauquë' ta'leycjë' deu ga dxia xzoa' xtil. ²⁴ Ni'r glë' Jesús bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Byutsca'. ¿Bizx quië tunë' bönni' da'quë' Li' le cutu ral-la' gunru' dza la'y?

²⁵ Jesús gudxë' lequë':

—¿Naru' cu nulábnili' ca benë' David cati' gdunë'? Byadzj le lahuë', lë' len nup nacua' len lë' ²⁶ ati' gyazië' lu yu'u queë' Dios cati' ni' naquë' bxuz blau Abiatar, len gdahuë' yöt xtil tu'cu'ë lahuë' Dios, lë' na' cutu dë latj nu gagu, san tuz bxuz dë latj lahuë' lei. Bë'ë ca' le lahuë' bönni' nacua' lenë' lë'.

²⁷ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Dios benë' dza la'y quië luzí' xbey bunách, clëg benë' bunách quië lun chi'i dza la'y. ²⁸ Qui lë ni na', neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, naca' Xani dza la'y.

3

Ruúnë' Jesús bönni' narequi' në'ë

¹ Leyúbl gyazië' Jesús tu lu yu'u ga tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío, ati' zoë' ca' ni' bönni' narequi' në'ë. ² Tu'yúë' Jesús bönni' gdau' ni' chqui' unë' bönni' na' dza la'y, le të'nnë' luquië' Lë'. ³ Ni'r gudxë' bönni' na' narequi' në'ë Jesús, rnë':

—Gyas len gzui laugac bunách ni.

⁴ Gnabnë' bunách ni' Jesús, rnë':

—¿Naru' dë latj gunru' le nac dxi'a cati' nac dza la'y o gunru' le cunác? ¿Naru' dë latj gunru' ga la'del-li' yöl-la' na'bán bunách o usnitru' lei?

Galacua' dxiz bunách ni'. ⁵ Ni'r len yöl-la' rley queë', buyúë' Jesús bunách na' nacua' gdu cutië', ruhui'nnë' le nacquë' zid ladxi'. Gudxë' bönni' na' narequi' në'ë, rnë':

—Bli na'u.

Ni'r bulí nê'ë bônni' na' ati' böactë dxí'adau' nê'ë. ⁶ Ni'r gulurujë' bônni' gdau' fariseo ati' la' gluntë' tsaxxón didza' len bônni' da'quë' Herodes bi lunë' queë' Jesús, quië ludöddë' Lë'.

Tu'dúb ra' nis xzön bunách zian

⁷ Buzë'ë ni' Jesús tsaxxón len bônni' da'quë' Lë', bdxinë' ra' nis xzön, ati' zjaclen Lë' bunách zian narujgac luyú Galílea len luyú Judea. ⁸ Guladxín ca' ga zoë' Jesús bunách zian narujgac Jerusalén len luyú Idumea len yetslá'a yegu Jordán len yödز nacuá' gdu zbi'il ga nacuá' yödز Tiro len yödز Sidón. Cni glunë', le gulayönnë' ca nac yugu' le xzön runë' Jesús. ⁹ Qui lë ni na' Jesús gna bé'inë' bônni' da'quë' Lë' lucöztecze' tu bárcodau' ga gac cuenë', cui luquí lutsútsj Lë' bunách zian na'. ¹⁰ Cni guc, le chbunë' zian nup te'i, ati' gulaguír ga zoë' bunách zian na' quië la'gán Lë'. ¹¹ Cati' gulale'i Jesús bö' xöhui' yu'ugac bunách, guludxiga' xni'ë Jesús bunách na' yu'ugac, len gulabödxya'a, ta'ná:

—Nacu' Li' Xzi'në' Dios.

¹² Buzeynë' ba naxd bö' xöhui' na' Jesús, cui la'guixjö' nu naquë' Lë'.

Rböhë' Jesús chinnu bônni' lacquë' gbaz queë'

¹³ Ni'r grenë' Jesús tu lu guí'adau', ati' ni' bulidzë' nup rë'nnë'. Gulabiguë'ë gdu cuitië' bônni' ni. ¹⁴ Bucu'ë chinnuë' bônni' ni Jesús, quië la'cuá'lenë' Lë' len quië gsólë'ë lequë' tsjenquë' lban. ¹⁵ Budödë' lu na'quë' yöl-la' huac luúnë' nup te'i len lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách. ¹⁶ Cni nacgac laquë':

Simón, (nuzöë' Jesús yetú lë', Pedro),

¹⁷ Jacobo,

Juan, (bônni' böchë'ë Jacobo, ati' nacquë' xzi'në' Zebedeo. Chopë' ni, Jesús buzöë' yetú laquë', Boanerges, le rna lu didza' xidza': "Bônni' snia' ca gziu'"),

¹⁸ Andrés,

Felipe,

Bartolomé,

Mateo,

Tomás,

Jacobo, (xzi'në' Alfeo),

Tadeo,

Simón, (bônni' rui' ladxë'ë yödز queë'),

¹⁹ Judas Iscariote, (bônni' udödë' Jesús lu na'quë' bônni' ludöddë' Lë').

Ta'në': dzag Jesús tu' xöhui'

Gdöd ni' guludxinë' tu lu yu'u Jesús len bônni' da'quë' Lë'. ²⁰ Leyúbl gulaguír ga zoë' Jesús bunách zian, ati' cutur guta' latj lahuë' yöt Jesús len bônni' na' da'quë' Lë'. ²¹ Cati' gulayönnë' ca rac queë' Jesús di'a dza queë', guladxinë' ni' quië luchë'ë Lë', ta'në': "Rchixi icjë'."

²² Lëzca' cni gulanë' queë' bônni' gdau' usëdi, narujquë' Jerusalén, ta'në':

—Dzag Lë' Beelzebú, xangac bö' xöhui', ati' len yöl-la' uná bë' qui rubijë' yugu' bö' xöhui'.

²³ Ni'r bulidzë' bônni' gdau' tu'sëdi na' Jesús, len benë' lsaqui', rnë':

—¿Naru' ubijtsa la' cuinzi Satanás tu' xöhui'? ²⁴ Chqui' la'rúj chopl bunách tu yödз, len la'dil-len lza'gac, cutu gac gdia' yödз na'. ²⁵ Lëzca' cni chqui' la'rúj chopl bunách nacuá' tu yu'u, len la'dil-len lza'gac, cutu gac la'día' bunách nacuá' yu'u na'. ²⁶ Qui lë ni na', chqui' tá'baga' lzë'i Satanás tu' xöhui', narujgac chopl bö' xöhui' ati' cutu gac gdia' yöl-la' uná bë' qui, san chzoa udx qui.

²⁷ 'Nutu nu gac tsaz lidxë' tu bönni' nal len cuiaj yöl-la' tsahui' queë' chqui' cutu gágüë'è zi'al bönni' nal na', ati' ni'r sáqui'në' cuijë' le dzö' lidxë'.

²⁸ 'Le nactë rëpa' lbi'ili': Dios gac unít lahuë' bunách ca nac yúgu'të dul-la' nabága'gac len ca nac yúgu'të didza' xöhui' ta'ná, ²⁹ san núti'tëz nu gnë xöhui' queë' Dios Bö' La'y, gatga unít lahuë' nu na' Dios. Tsaz nabaga' zxguia' nu na'.

³⁰ Cni gnë' Jesús le ta'në' queë' bönni' gdau' usëdi na', ta'në': "Dzag Lë' tu' xöhui'."

Nu nac xnë'ë Jesús len bönni' böchë'ë

³¹ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús yugu' bönni' böchë'ë lenca' xnë'ë. Gulacu'ë lö'al len gulasölë'ë nu tsajlidz Jesús. ³² Glë Jesús bunách zian na' rög'gac cuitië', ta'në':

—Nacu'ë lö'al yugu' bönni' böchu'u lenca' xna'u, tu'lidzë' Li'.

³³ Bubi'ë didza' Jesús, gudxë' lequë':

—¿Nuzxa caz na' xna'a, len nupxcz bönni' böcha'a?

³⁴ Ni'r buyüë' nup na' rög'gac gdu cuitië', rnë':

—Gul-yutsca'. Nup ni nacgac ca xna'a len yugu' bönni' böcha'a. ³⁵ Nu run ca rë'nnë' Dios, nu ni nac ca bi'i böcha'a len bi'i zana' lenca' xna'a.

4

Runë' lsaqui' Jesús ca nac queë' bönni' guz

¹ Leyúbl gzu lahuë' Jesús rusëdnë' bunách ga nac ra' nis zxön. Guludúb ga zoë' bunách zian ati' grenë' Jesús tu lë'i bárcodau' xzoa lu nis na', len grö'ë ni', ati' yúgu'të bunách na' gulacua' luyú ra' nis na'. ² Zian le busëdnë' lequë' Jesús, benë' lsaqui'. Tsal ni' rusëdnë' lequë', rnë':

³ —Gul-zë nagli' didza' ni. Brujë' bönni' guz, zjësië' xseydau'. ⁴ Tsal ni' rusië', glas ra' nöz la'gac xseydau' na', ati' guladxinba' bguindau', glë'jba' lei.

⁵ Glas ga rög' guiöj ga cutu rög' szxöni yu yela'gac xseydau' na'. Bayön gualén xseydau' na' le cutu rög' szxöni yu. ⁶ Ni'r cati' blen gbidz, buquexu' lei, ati' gbidz, le cutu nun luí ga rë'. ⁷ Glas ga tu'lén lba yötsi' yela'gac xseydau' na'. Cati' gualén xseydau' na', gululén ca' lba yötsi' na' len gularöli lei, ati' cutu bi bunödzy lë na' bësië'. ⁸ Glas ga nac luyú dxi'a yela'gac xseydau' na', ati' gulazxön len xtsa' ra' gulabö'. Gulunödzy lë na' bësië'. Tu dxigu' xseydau' na' bësië' bunödzy yechí uruá' xseydau' ca'. Yetú bunödzy yetsonnlaj ca' ati' yetú na' bunödzy yetú gayuá' ca'.

⁹ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzë nag.

Rgüxjö'ë Jesús bizx quië runë' lsaqui'

¹⁰ Cati' chbuga'në' tuzë' Jesús, guladxín ga zoë' nup da'gac Lë', nungac tsazxön idxínnutë' bönni' usëd queë' ati' gulanabnë' Lë' bi rë'ni gna lë na' benë' lsaqui'. ¹¹ Gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Lbi'ili' nadé-li'li' tséjni'li' le nagachi' ca rna bë'ë Dios, san nup na' cunacgac tuz len rë'u, yúgu'të ruí'lena' lequë' didza' yugu' le runa' lsaqui'.

¹² Cni runa' quië utság lë na' nayúj lu guich la'y, rna: "Luyüë' len cutu la'lé'inë'. Luzë nagquë' len cutu la'yéjni'në' len cutu lubí'i ládxi'quë' quië gac unít lahua' lequë' ca nac dul-la' nabága'quë'."

Rusáj la'në' Jesús le benë' lsaqui'

¹³ Gudxë' ca' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—¿Naru' cu réjni'tsali' lë na' bena' lsaqui'? ¿Nacxcz gac tséjni'li' yezica' le guna' lsaqui'? ¹⁴ Naquë' nu ruzë didza' bönni' guz na'. ¹⁵ Nacgac la'gac bunách ca xseydau' na' glas ra' nõz. Ta'yönnë' xtidzë'ë Dios, len ca ta'yöznë' ca', la' za'të Satanás tu' xõhui', rguá didza' na' bdxin lu icj lãdxi'dau'quë'. ¹⁶ Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' glas ga rö' guiöj. Ta'yönnë' didza' na' ati' lu yöl-la' rudziji' quequë' ta'zi'ë lei. ¹⁷ Cutu ryaz icj lãdxi'dau'quë' ati' tu chiz ta'dë'ë lei. Cati' bi rac quequë' o zoa nu rbia lãdxi' lequë' le ta'dë'ë didza' na', la' tu'huöatë lãdxi'quë'. ¹⁸ Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' glas ga na' tu'lén lba yötsi'. Ta'yönnë' didza' na' ¹⁹ san tui' lãdxi'quë' le nacgac qui yödzyly ni. Nazí' yé'icnë' le nadxi'icnë' yugu' yöl-la' tsahui' len ta'zë lãdxi'quë' yugu' le dë. Ta'yáz icj lãdxi'dau'quë' yúgu'të lë ni len tu'snít didza' na', cui gun dxin lu icj lãdxi'dau'quë'. ²⁰ Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' glas ga nac luyú dxi'a. Ta'yönnë' didza' na' len ta'zì' lu na'quë' lei, ati' run dxin lu icj lãdxi'dau'quë'. Nacgac la'gac bunách cni ca xseydau' na' gulunödzy yechí uruá' hueaj. Nacgac yela'gac ca xseydau' na' gulunödzy yetsonnlalj ca', ati' nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzy yetú gayuá' ca'.

Runë' lsaqui' Jesús qui tu le runn yení'

²¹ Gudxë' ca' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—¿Naru' rgál-la'ru' gui' ati' rudúsi'ru' lei tu gui'n o rgu'ru' lei zxani le ráti'ru'? Cutu ca' runru' cni san ruzoaru' gui' ga nac xtsa' ga gunn yení'. ²² Yúgu'të le nagachi' gla' lahui' ati' yúgu'të le rac balánz la'rúj ga lna'. ²³ Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzë nag.

²⁴ Gudxë' ca' lequë':

—Gul-güi' lãdxi'li' le ryönili'. Ca nac le rurixli', la' leyz urixë' queëli' Dios ati' gunnë' queëli' yelati'. ²⁵ Nu dë qui, gu'ë qui yelati', san nu cudë qui, la'z dui le dë qui, gdua.

Runë' lsaqui' Jesús ca rzxön xzoa' xtil

²⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Ca rac ni le rna bë'ë Dios nac ca rac cati' ruchijë' xzoa' xtil lu yu bönni'. ²⁷ Chdzö'l rasië' rlen ryasë' cati' za' rení'. Ta'lén xzoa' xtil na' len ta'zxön san cutu nõznë' lë' nacx rac ta'zxön. ²⁸ La' cuinzi luyú na' ruxön le naduzgac luyú na', zi'al xyazi, ni'r za' deu qui, len töd na' cuia xui'i nal lu deu qui. ²⁹ Cati' chnal xui'i, la' tseajtë' tsajchüguë' deu na' le chbdxin dza uzi'ë xui'i.

Runë' lsaqui' Jesús ca rac qui xsey mostaza

³⁰ Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizxa caz gnaru' ca rac ni le rna bë'ë Dios? ¿Bizxa gunru' lsaqui' ca rac? ³¹ Rac ca rac qui tu xseydau' mostaza. Cati' ryaz luyú nac xseydau' nactër cuídi' ca yúgu'të xseydau' dzö' luyú, ³² san cati' chnadüz, rlen len rzxöntër ca yúgu'të guixi' cuan rö'gac luyú. Tsca run yana' xzuza' në'i, gac la'dxinba' bguindau' ludxía lidxcba' lu zxul qui.

Ca rugunë' dxin Jesús le runë' lsaqui'

³³ Cni guc, busëdnë' lequë' Jesús, len zianr ca' le benë' lsaqui' tsca guc la'yëjni'në'. ³⁴ Yúgu'të didza' bë'lenë' bunách benë' lsaqui' ati' yúgu'të didza' ni busálj la'në', buzëjni'në' légaczë' bönni' uséd queë'.

Jesús rbequi dxië' bö' bduunu'

³⁵ La' dza na'z, cati' gdzö', Jesús gudxë' bönni' da'quë' Lë', rnë':

—Tödtsca'ru' yetslá'a nis zxön ni.

³⁶ Ni'r bulá'alenë' bunách zian nacuá' ni', ati' gulusë'ë bárcodau' ga na' chzoazë' Jesús. Gulacuá' ca' ni' yela'gac bárcodau' zjaclen lequë'. ³⁷ Gzu lau reycj bö' bdunu' lu nis na', ati' gda'a nis lë'i bárcodau' na'. Ca' guc, zeaj rdza' nis lë'i bárcodau' na'. ³⁸ Dë' rasië' Jesús lu xcugüë' ga nac xtsa'l lë'i bárcodau' na', ati' guluspanë' Lë', të' Lë':

—Bönni' Usëdi. ¿Naru' cu rui' ládxi'tsu' netu'? Huatcztu' lu nis ni.

³⁹ Ni'r gyasë' Jesús, len gna bé'inë' bö' na' reycj, gnë':

—Cu'u bö.

Gudxë' ca' nis na', gnë':

—Dxiz gzoa.

Grö' dxi bö' na' gyeycj len gzoa dxi lu nis zxön na'. ⁴⁰ Ni'r gudxë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—¿Bizx quië radxi rdzöbili' cni? ¿Naru' cu réjlë'li' Dios?

⁴¹ Ni' tádxinë' glë lza'quë' tuë' yetué':

—¿Nuzxa caz bönni' ni? Tun ca rna xtídzë'ë bö' reycj len nis zxön.

5

Bönni' Gadara yu'u lë' bö' xöhui'

¹ Ni'r guladxinë' Jesús len bönni' da'quë' Lë' yetslá'a nis zxön ga nac lu xyugac bunách Gadara. ² Cati' burujë' Jesús lë'i bárcodau' na', la' dutsagtë' Lë' tu bönni' r-rujë' bloj ga nacuá' yeru ba. Bönni' ni yu'u lë' bö' xöhui', ³ len nun xlatjë' ga na' nacuá' yeru ba. Nutu nu guc guga' bönni' na', len clëg len du guia. ⁴ Zian lzu guluzöë' bregui' guia yen në'ë len ni'ë len glúguë'ë lë' du guia. Yugu' du guia na' bulé'ë ati' bregui' guia na' buzuzxjë'. Cutu rzáqui'në' nu bönni' gna bé'inë' lë'. ⁵ Rdátecczë' rbödxyë'ë rël len të dza ga na' nacuá' yeru ba len gap nac lu guí'adau', run huë' cuinë' yugu' lu guiöj dzö' ni'. ⁶ Cati' blé'inë' zë'ë zi'tu' Jesús, jarélu'ë gijjë' ga na' zë'ë Jesús, ati' buzechu zxibë' lahuë' Lë'. ⁷ Bë'ë zidzj didza', rë' Jesús:

—¿Bizxa ral-la'a quiu' Jesús, Zxi'në' Dios náctërë' blau? Ni'a queë' Xanru' Dios ráta'yua' lau', cutu usaca' zi'u neda'.

⁸ Cni gnë' le chgudxë' bö' xöhui' na' Jesús:

—Li', bö' xöhui', burúj lu bönni' ni.

⁹ Jesús gnabnë' lei, rnë':

—¿Bi leu'?

Bubí'i didza' lei, gudx Lë':

—Le Zian lea' le nac ziantu'.

¹⁰ Gnab yechi' Jesús cui gsölë'ë yugu' bö' xöhui' na' zi'tu' luyú ni'.

¹¹ Nacua'ba' lu guí'adau' ni'z cuch zian, ta'daba' táguba' ni'. ¹² Gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na', ta'ná:

—Bsöla' netu' ga ni' dzö'ba' cuch zian. Bë' netu' latj tsajtsú'ugactu'-ba'.

¹³ La' bë'të' leygac latj Jesús ati' gularúj bö' xöhui' na', yajtsu'ugac cuch zian na', ati' gulaxíti'ba' cuch zian na', yajbixcha' ga nac ra' guí'a, yajtsu'ucba' nis zxön. Lu nis zxön na' gulayépiba' nis, glatba', len nacba' ca galj gayua'ba'.

¹⁴ Ni'r gulazzúndj nup ni' glun chi'i cuch zian na', yajtíxjöi'cnë' bunách lu yöd zi' lenca' bunách nacuá' ladj guixi' ni'. Gularúj bunách lu yöd, zajyuquë' bizza na' guc ni'. ¹⁵ Cati' guladxinë' ga ni' zoë' Jesús, gualé'inë' bönni' na' zi'al yu'ugac lë' bö' xöhui'. Bönni' ni rö'ë ni', nacué' lari' len zoë' dxí'adau', ati' gladxi bunách na'. ¹⁶ Nup na' gulale'i le benë' Jesús gulaguixjöi' bunách na' gularúj lu yöd ca na' guc queë' bönni' na' zi'al yu'ugac lë' bö' xöhui', lenca' ca

guc quecha' cuch na'. ¹⁷ Ni'r gulazú laugac bunách zian na' tá'ta'yuë' lahuë' Jesús urujë' lu xyuquë'.

¹⁸ Cati' bubenë' Jesús lë'i bárcodau', bönni' na' zi'al yu'ugac lë' bö' xöhui' zian, gúta'yuë' lahuë' Jesús gu'ë lë' latj tséajlenë' Lë'. ¹⁹ Jesús cutu bë'ë lë' latj, san gudxë' lë':

—Böaj lidxu'. Yajtixjöi' yugu' di'a dza quiu' yugu' le zxön bena' quiu' neda', naca' Xanu', len ca bena' buechi' ladxa'a li'.

²⁰ Zhuöjë' bönni' na', ruzë' didza' yugu' yödz Decápolis ca nacgac le zxön benë' queë' Jesús, ati' gulubani yúgu'të bunách nacua' yugu' yödz ni'.

Bi'i ngul queë' Jairo len ngul gdannu lari' nacué' Jesús

²¹ Cati' budxinë' Jesús yetslá'a nis zxön na', ni'r guludúb bunách zian ga na' zoë' ra' nis zxön. ²² Bidë' ca' ga zoë' Jesús bönni' lë' Jairo, bönni' rna bë'ë lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. Cati' blé'inë' Jesús, buzechu zxibë' lahuë' ²³ len szxöni gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Chraqui gatbi' bi'i nguldau' quia'. Gda gxoa na'u lëbi' quië huöacbi' len cui gatbi'.

²⁴ Zéajlenë' lë' Jesús, ati' zjaclen Jesús bunách zian, tu'quí' Lë'. ²⁵ Zoanu ca' ni' ngul, chnac chinnu iz ré'ínu, cutu ruhu'i' rön queënu qui huë' quégaccznu ngul. ²⁶ Szxöni chgzxaca' gdi'nu lu na'quë' zian bönni' tu'ún bunách. Daduz chbutönu dëra le dë queënu, cutu bi guclen lënu, san ryali' queënu. ²⁷ Cati' byönni' tui' didza' bunách ca nac queë' Jesús, gdönu ladjl bunách zian na', bdxinnu zaca' cúdzu'lë' Jesús len gdannu lari' nacué'. ²⁸ Cni bennu le rnanu: “Chqui' canza' le nacué', huöaca'.” ²⁹ La' bui'të rön queënu ati' ráquibe'ínu chböacnu qui le guc queënu.

³⁰ La' gúquibe'itenë' Jesús ben dxin yöl-la' huac queë', ati' bueycjë', ruyúë' bunách zian na', rnë':

—¿Nuzxa na' gdan neda'?

³¹ Ni'r të' Lë' bönni' da'quë' Lë', ta'në':

—Rlé'icznú' bunách zian ni tu'quí' Li', len rnatsu': “¿Nuzxa na' gdan neda'?”

³² Ruyúë' Jesús gdu cuitië' quië glé'inë' nuzxa na' gdan Lë'. ³³ Ni'r gbíga'nu lahuë' ngul na', rádxinu len rzxiznu le chnözinu bi na' guc queënu, ati' buzechu zxibnu lahuë' Jesús, len gudxnu Lë' gdu'të le nac. ³⁴ Jesús rë'-nu:

—Nguldau'. Chböacu' le réjlë'u neda'. Böaj lidxu' gdu ladxu'ú. Tsaz nuhuöacu' qui le guc quiu'.

³⁵ Tsal ni' ru'ë cni didza' Jesús, guladxín ni' nup narujgac lidxë' bönni' na' rna bë'ë lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, len të' bönni' na':

—Chgutbi' bi'i nguldau' quiu'. Cutur upizzjnu' Bönni' Usëdi.

³⁶ Cutu bë'ë ladxë'ë Jesús lë na' ta'në', ati' gudxë' bönni' uná bë'ë na', rnë':

—Cutu gádxinu'. Gyéjllë'zë' Dios.

³⁷ Cutu bë'ë latj Jesús tsjaclen Lë' yezica'r bunách, san légaczë' Pedro len Jacobo, len Juan, böchë'ë Jacobo na'. ³⁸ Cati' bdxinë' lidxë' bönni' na' rna bë'ë ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, blé'inë' rac rusbö lenca' nup ni' ta'bödx len nup ta'bödx yechi'. ³⁹ Gyazië' Jesús len gudxë' lequë':

—¿Bizx quië runli' rusbö len rbödxli' cni? Cutu natbi' bi'i nguldau' ni. Raszbi' na'.

⁴⁰ Ni'r gulutitjë' Jesús san Lë' bubijë' ni'l yúgu'të bunách na' ati' bchë'ë xuz xna'bi' bi'i nguldau' na' lenca' nup nacua'len Lë', gyazië' ga na' dëbi'.

⁴¹ Gdel-lë'ë na'bi' bi'i nguldau' na' len gudxë'-bi':

—Talita, cumi.

Didza' ni rna lu didza' xidza': "Bi'i nguldau'. Gyas." ⁴² La' gyástèbi' bi'i nguldau' na' len buzé'ibi'. Chyu'ubi' chinnu iz. Gulubani nup nacua' ni'. ⁴³ Ni'r Jesús gna bé'inè' lequè' nutu nu la'guixjöi'nè' lè na' guc. Gudxè' lequè':
—Gul-güü' le gágubi' bi'i nguldau' ni.

6

Rudxinè' Jesús Nazaret, le nac ladzè'

¹ Buzé'è ni' Jesús, budxinè' ladzè', ati' yjáclenè' Lè' bönni' da'què' Lè'. ² Cati' bdxin dza la'y quequè' bönni' judío, gzu lahuè' rusèdnè' bunách Jesús ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios. Gulacua' ni' bunách zian ta'yöni Lè'. Gulubannè', ta'nè':

—¿Gazxcz bzèdnè' yugu' lè ni bönni' ni? ¿Bizxa caz yöl-la' rejni'i ni nadél-li'nè'? ¿Nacxcz runè' le nacgac bè' na' za'c yehua' yubá? ³ Naquè' bönni' ni bédx yag na', zxi'nnu María. Naquè' böchi'què' Jacobo len José len Judas len Simón. Nacua'lennu ca' rè'u ngul zanè'.

Qui lè ni na' guluca'nè' Lè' ca'z. ⁴ Ni'r gudxè' lequè' Jesús, rnè':

—Gáti'tèz tunè' ba la'n nu bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, san cutu tun Lè' ba la'n bunách uládz queè' len bunách di'a dza queè' len bunách nacua' lidxè'.

⁵ Qui lè ni na' cutu guc gunè' ni' Jesús nitú yöl-la' huac zxön. Tuz bunè' nabázb bunách te'i, bxoá nè'è lequè'. ⁶ Bubannè' Jesús le cuta'yejlè'è Lè'. Gdöd na' gdödè' yugu' yödzdau' nacua' zbi'il, rusèdnè' bunách ni'.

Rsölè'è Jesús bönni' da'què' Lè' tsjenquè' lban

⁷ Ni'r bulidzè' Jesús idxínnutè' bönni' da'què' Lè' len gzu lahuè' rsölè'è lequè' chop hueajquè'. Budödè' lu na'què' yöl-la' uná bè' lubijè' bö' xöhui' yu'ugac bunách. ⁸ Gna bé'inè' lequè' cutu bi lu'è la' nöz, ni yöxj, ni yöt, ni dumí cutu la'gu'è bzud quequè', san tuz xuyagdau' lu'è. ⁹ Ral-la' ludè'è lölquè', san clèg chop lari' luxóa yenquè'. ¹⁰ Gudxè' ca' lequè':

—Gáti'tèz ga tsazli' tu yu'u, gul-zóa yu'u na' cati' uza'rli' yödza na'. ¹¹ Chqui' tsazli' tu yödza ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách lu yödza na', len cutu luzè nagquè' xtídza'li', gul-rúj ni' len gul-quíndj bëchtö da' lalabli'. Lè ni gac bè' nabága'què' zxguia'. Le nactè rëpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, la'zaca' la'gu'i'ir bunách lu yödza na' ca la'zaca' la'gu'i' bunách Sodoma len Gomorra, yugu' yödza na' busnitiè' Dios.

¹² Ni'r gularujè' bönni' da'què' Lè', yjenquè' lban ca ral-la' lubí'i ládxi'gac bunách. ¹³ Gulubijè' ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách. Gulagu'è le za zian nup te'i, guluúnè' lequè'.

Ca guludöddè' Juan, bönni' buquilé' bunách nis

¹⁴ Byönnè' Herodes, bönni' rna bè'è, ca nac le runè' Jesús, le rzè didza' gáti'tèz qui yöl-la' huac queè' Jesús. La'gac bunách ta'ná:

—Chbubanè' lu yöl-la' gut Juan, bönni' ni' buquilé' bunách nis. Qui lè ni na' napè' yöl-la' huac runè' yugu' lè ni.

¹⁵ Yela'gac bunách ta'ná:

—Naquè' Elías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios.

Yela'gac bunách ta'ná:

—Naquè' bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios ca glaquè' bönni' dza ni'tè glu'è didza' uláz queè'.

¹⁶ Cati' byönnè' Herodes yugu' lè ni, gnè':

—Naquë' Juan, bönni' na' brixá' yenë'. Chhubané' lu yöl-la' gut.

¹⁷ Cni gnë' Herodes le bsölë'ë lëczë' nup yaxöngac Juan na', glúguë'ë lë' du guia lu yu'u lidx guia. Cni benë' Herodes le rleynu-në' Juan na' Herodías, ngul na' gucnu ngul queë' Felipe, böchë'ë Herodes na'. Herodes gduë'-nu Herodías na', len butság ná'lenë'-nu. ¹⁸ Juan na' gudxë' Herodes:

—Cutu ral-la' sóalenu'-nu ngul queë' böchu'u.

¹⁹ Qui lë ni na' gzu grö'nu Herodías, gú'ninu bi gunnu queë' Juan, le gú'ninu gdödinu lë', san cutu bi gzáqui'nu ²⁰ le rádxinë' Juan Herodes, le nõzcznë' naquë' Juan na' tsahui' len la'y. Qui lë ni na' ben chi'ë lë' len buzë naguë' lë' gdu ladxë'ë zal-la' lë na' rnë' Juan ben ga grö'ë bagu'i' Herodes na'. ²¹ Ni'r bdxin tu dza gzáqui'nu Herodías na', nac dza runë' lni Herodes qui dza gyë'inë' iz. Bupë'ë le li'j lahuë' bönni' dë lu na'quë' uláz queë' len bönni' nacu'ë lu na'quë' bönni' rjaquë' gdil-l lenca' bönni' nacquë' blau luyú Galilea. ²² Gyazbi' bi'i ngul queënu Herodías ga na' ti'j tahuë' len bya'abi' lauquë'. Bdzag ladxë'ë Herodes ca runbi', len guladzág ládxi'gac ca' nup tē'j tágulen lë'. Ni'r gudxë'-bi' bi'i ngul na' Herodes, gnë':

—Gnab bi rë'nnu' gunna' quiu', ati' guna' ca'.

²³ Benë' tsutsu xtidzë'ë, gudxë'-bi':

—Ni'a queë' Xanru' Dios gunna' quiu' bíti'tëz bi gnabu' ga gdxintë gatsj ga rna bë'a.

²⁴ Burujbi' lëbi', gudxbi' xna'bi':

—¿Bizxa gnabtsa'?

Lënu gudxnu-bi':

—Icjë' Juan, bönni' buquilé' bunách nis, gnabu'.

²⁵ La' buáztëbi' ga na' zoë' Herodes, rëbi'-në':

—Rë'nda' gxu' quia' na'a lu zxiga' zxön icjë' Juan, bönni' na' buquilé' bunách nis.

²⁶ Ni'r bui'nnë' Herodes, san le gneynë' Dios, len le gulayöni ca' nup tágulen lë', cutu gu'nnë' ni xtidzë'ë na' gzxi' lu në'ë queëbi'. ²⁷ Herodes la' bsöla'të' bönni' rijë' gdil-l zoë' run chi'ë, gna bé'inë' lë' tsajxi'ë icjë' Juan. ²⁸ Gyijë' lidx guia bönni' na' rijë' gdil-l, yajrixë' yen Juan na', ati' bu'ë icjë', nuxóë' lei lu zxiga' zxön. Budödë' lei lu na'bi' bi'i ngul na', ati' lëbi' bunódzjbi' queënu xna'bi' lei.

²⁹ Cati' gulayönnë' didza' chguc lë na' bönni' da'quë' Juan na', guladxinë' ni' len guluú'ë lë', yajcáchi'quë' lë' yeru ba.

Rugahuë' Jesús zianr ca chián gayuá' bunách

³⁰ Gdöd ni' guludubë' ga zoë' Jesús bönni' gbaz queë', len gulaguixjöi'në' Lë' yúgu'të le glunë' len yugu' le gulusëdnë' bunách. ³¹ Nacuá' ni' bunách zian, nup za'c len nup zjac, ga bdxintë cutur dë latj lahuë' yöt Jesús len bönni' da'quë' Lë'. Qui lë ni na' gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-dá. Huayejczru' ga nac latj ca'z, uzi' ládxi'ru' tu chi'i.

³² La' légaczë' yjaquë' tu lë'i bárcodau', guladxinë' tu latj ca'z. ³³ Gulale'i lequë' zjaquë' ni' bunách zian len núnbë'gac Jesús. Qui lë ni na' jarélu'quë' yjaquë' ni' bönni' yúgu'të yöd'ni', gulazë'i ní'aque'ë, ati' guladxinë' ni' zí'atël ca Jesús len yugu' bönni' da'quë' Lë'. ³⁴ Cati' burujë' Jesús lë'i bárcodau' na', blé'inë' bunách zian na' ati' buechi' ladxë'ë lequë' le nacquë' ca bö'cu' zxíla'dau' cuzóa nu uyú lecha'. Gzu lahuë' zian le rusëdnë' lequë'. ³⁵ Cati' chrdzö' dza na', guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' da'quë' Lë', tē' Lë':

—Chrdzö' ati' latj ca'z nac ni. ³⁶ Bsöla' bunách zian ni tsjac yugu' yu'udau' len yugu' yödzdau' nacuá' zbi'il, tsjó'ugac yöt, le cutu bi dë ni le lahuë'.

³⁷ Bubi'ë didza' Jesús, gudxë' lequë':

—Gul-güi' le lahuë' lbi'iczli'.

Glë' Lë':

—¿Naru' tsjó'utsatu' yöt xtil lazxjru' qui gdu xunu' beo', ati' güi'tu' lahuë'?

³⁸ Jesús gudxë' lequë':

—¿Balx yöt xtil dë queëli'? Gul-tsajyutsca'.

Cati' chnözcnë', të' Lë':

—Gayu'z yöt xtil dë, len chopzba' böi dëba'.

³⁹ Ni'r gna bë'ë Jesús lunë' ga la'bö' bunách zian na', la'cu'ë tu cuia hueajquë' ga nac lachi' lu daca'. ⁴⁰ Gulacu'ë tu cuia hueajquë', tu gayuá' hueajquë' len chián hueajquë'. ⁴¹ Ni'r gdel-lë'ë Jesús igáyu'të yöt xtil na' len gropba' böi na'. Buyüë' zaca' luzxbá len gudxë' Dios: "Xclenu'." Ni'r buzxuzxjë' yöt xtil na' len bë'ë quequë' bönni' uséd queë' quië la'guisie' quegac bunách zian na'. Gdisië' ca' gróptëba' böi na' quequë' yúgu'të bönni' na'. ⁴² Glahuë' yúgu'të' len guluhuöljnë'. ⁴³ Ni'r gulutubë' le bizxj qui yöt xtil na' len quecba' böi, chinnu bdö'a guludzë'ë. ⁴⁴ Glaquë' ca chián gayu'ë bönni' na' glahuë'.

Rzë'i ni'ë Jesús lu nis zxön

⁴⁵ La' bentë' Jesús ga gulabenë' lë'i bárcodau' bönni' da'quë' Lë', la'nörë' lahuë', la'dödë' lu nis zxön na', la'dxinë' lu yödz Betsaida, tsal ni' Lë' ruzeynë' bunách zian na' didza'. ⁴⁶ Cati' chbudx buzeynë' lequë' didza', gjiyë' tu lu gu'adau', ati' ni' bulidzë' Dios. ⁴⁷ Cati' chgul, zeaj bárcodau' na' gatsj lahuë' nis zxön, ati' zoë' Jesús tuzë' luyú bidx na'. ⁴⁸ Blë'inë' lequë' Jesús, banig tu'së'ë bárcodau' na' le reycj bö' za' ga na' ta'dödë'. Gdöd ladxi' yël bdxinë' Jesús ga na' nacu'ë, rzë'i ni'ë lu nis zxön na', ati' gu'nnë' tödzë' ga na' nacu'ë. ⁴⁹ Cati' gualé'inë' Lë' rzë'i ni'ë lu nis zxön, gláquinë' bxin na', len gulabödxyë'ë ⁵⁰ le gualé'inë' Lë' yúgu'të' len gladxi guladzöbnë'. Ni'r la' bulidztë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-típ ládxi'li'. Néda'cza'. Cutu gádxili'.

⁵¹ Grenë' Jesús lë'i bárcodau' ga na' nacu'ë, ati' grö' dxi bö' na' reycj, ati' lequë' gulanítsquinë' gulubannë'. ⁵² Cutu ta'yëjini'ninë' le rulu' lë na' benë' Jesús qui yöt xtil na'. Ni' nac zid icj ládxi'dau'quë'.

Ruünë' Jesús nup te'i yödz Genesaret

⁵³ Guladöde' yetslá'a nis zxön Jesús len bönni' da'quë' Lë', guladxinë' ga nac lu xyugac bunách Genesaret. Guludxiguë'ë bárcodau' luyú bidx ni'. ⁵⁴ Cati' gularujë' lë'i bárcodau' na', la' guluünbë'të Jesús bunách ni'. ⁵⁵ Gulaxiti' bunách na', yjac yúgu'të yödzdau' gdu zbi'il len gulazú laquë' djua'quë' ga zoë' Jesús yúgu'të nup te'i, zxoagac yugu' le deycni, ati' guladxinë' gáti'tëz ta'yönnë' zoë' Jesús. ⁵⁶ Gáti'tëz ga rdödë' Jesús, yugu' lu yödzdau' len yugu' yödz zxön len yugu' yu'udau', tu'cu'ë gap nac la' nöz len gap nac lu yë'y nup te'i quequë', len tá'ta'yuë' lahuë' Jesús gu'ë lequë' latj la'ganzë' tui'i lari' nacuë'. Guluhuöactë dxi'adau' yúgu'të nup na' gulagán lari' na' nacuë'.

7

Le tun ga cunacgac dxi'a bunách lahuë' Dios

¹ Ni'r guludubë' ga zoë' Jesús la'quë' bönni' gdau' fariseo len la'quë' bönni' gdau' usëdi, narujquë' Jerusalén. ² Bönni' gdau' ni gualé'inë' bönni' uséd

queë! Jesús tahuë! yöt, cunadxí'agac na'quë!, lë na' rna: cutu nayargac ca nalëbcnë! tunë!. Qui lë ni na' gulanë! quequë!. ³ Tunë! bönni! gdau! fariseo na' len yezica' bunách judío ca glëbcnë! glunë! xuz xtau'quë!, len chqui! cutu ta'guib na'quë! zian lzu ca na' nalëbcnë! tunë!, cutu ca' tahuë!. ⁴ Cati! tu'dxinë! rjò'uquë! lu yë'y, chqui! cutu ta'guibë! lë na' ca nalëbcnë! tunë!, cutu ca' tahuë!. Zianr ca' tunë!, yugu! le nalëbcnë! tunë!, ta'guibë! zxiga' yö'ön, len yugu! zxiga' guia, len yugu! le táti'në!. ⁵ Qui lë ni na' gulanabnë! Jesús yugu! bönni! gdau! fariseo len bönni! gdau! tu'sëdi, ta'né!:

—¿Naru! cutu tunë! bönni! uséd quiu! ca glëbcnë! glunë! xuz xtau'ru!, san tahuë! yöt cunadxí'agac na'quë!?

⁶ Bubi'ë didza! Jesús, rë! lequë!:

—Lbi'ili!, bönni! rulu!z tsahui! cuinli!. Nactë le gdíxjö'ë queëli! Isaías, bönni! ni! bë'ë didza! uláz queë! Dios. Buzujë! lu guich, gnë!:

Bunách ni, len rú'agacz tun neda! ba la'n,

Clëg gdu láchxí'gac.

⁷ Daduz nac yöl-la! ba ta'gu'ë neda!

Le tu'sëdnë! le ta'ná bë! bunách,

Clëg zxba quia!.

⁸ Cni nac, le ruca'nli! le gna bë'ë Dios, ati! runli! yugu! le nazí! láhuili! lu na'gac bunách.

⁹ Gudxë! ca! lequë!:

—Gdu ruca'nli! ca'z le gna bë'ë Dios quië gunli! ca nac le nalëbili! runli!.

¹⁰ Moisés gnë! cni: “Ben ba la'n xuz xna'u.” Gnë! ca! : “Nu ulíd z! xuz o xnë'i, gul-dóditë nu na'.” ¹¹ Lbi'ili! rnali! cni: “Chqui! nu bönni! guië! xuzë! o xnë'ë: ‘Cutu gac bi gunna! queëli!, le nac Corbán’, le rna lu didza! xidza!: ‘Le nuzóa! quizi queë! Dios’,” ¹² ni'r rnali!: “Cutu run bayúdx bi gunë! quegac xuz xnë'ë bönni! na'.” ¹³ Cni nac, ruca'nli! ca'z xtídzë'ë Dios quië gunli! le nalëbili! runli!, yugu! le rudódi! lu na'gac zxi'n xsoali!. Zianr ca! le cni runli!.

¹⁴ Ni'r Jesús bulidzë! bunách zian na' nacuá! ni!, rë! lequë!:

—Gul-zë nagli! didza! gu'a, yúgu'tëli!, len gul-tsejni!. ¹⁵ Cutu bi dë le ryaz bönni! le gac gun ga cunaquë! dxi'a lahuë! Dios, san le r-ruj lë!, lë ni gac gun ga cunaquë! dxi'a lahuë! Dios. ¹⁶ Chqui! zoa nagli! quië yönili!, gul-zë nagli!.

¹⁷ Cati! bulá'alenë! bunách zian na' Jesús len gyazië! tu yu'u, gulanabnë! Lë! bönni! uséd queë! ca nac lë na' benë! Isaqui!. ¹⁸ Jesús gudxë! lequë!:

—¿Ryadzjtsa ca! queëli! yöl-la! rejni'i? ¿Naru! cu rejni'ili!, yúgu'të le ryaz bönni!, cutu gac gun ga cunaquë! dxi'a lahuë! Dios? ¹⁹ Nac cni le cutu ryaz icj láchxi'dau'huë!, san lë'ëzë! ryaz, len rurúj lë'ë.

Le gnë! cni Jesús, bului'inë! rë'u nac dxi'a yúgu'të le ri!j ráguru!. ²⁰ Gnë! ca! Jesús:

—Le r-ruj bönni! run ga cunaquë! dxi'a lahuë! Dios. ²¹ Cni nac, le ta'rúj icj láchxi'dau'quë! bönni! yugu! le ta'zá! láchxi'quë! le nac xöhu!, yugu! le tun ga tunë! dul-la! ta'guitsjë! zxba qui yöl-la! nutság na' len yugu! le cunác. Tun ga tu'dóddë! bunách ²² len ta'banë!, len ta'zë láchxi'quë! le dë qui lza'quë!, len tu'ë dö!, len ta'zí! yë'ë, len tu'zxë'ë, len ta'në! qui lza'quë!, len tun ba zxön cuinquë!, len tunë! le cunözi. ²³ Yúgu'të le xöhu! cni ta'rúj icj láchxi'dau'huë! bönni! len tun ga cunaquë! dxi'a lahuë! Dios.

Réjlë'nu Jesús ngul gza'a

²⁴ Buzë'ë ni! Jesús, bdxinë! gal-la! ga nacuá! yödz Tiro len yödz Sidón. Ni! gyazië! tu yu'u len gu'nnë! nütu nu gnözi, san cutu ca! guc ucachi! cuinë!.

²⁵ Byõninu didza' rzë ca nac queë' Jesús ngul, zoabi' bi'i nguldau' queënu, yu'u lëbi' bö' xõhui', ati' la' bídtënu ga zoë' Jesús, len buzechu xzibnu xni'ë.

²⁶ Ngul ni cutu nacnu judío, san nababnu bunách Sirofenicia. Gúta'yunu lahuë' Jesús ubijë' bö' xõhui' na' yu'u-bi' bi'i nguldau' queënu. ²⁷ Ni'r gudxë'-nu Jesús, rnë':

—Bë' latj luhuõlj zi'al nup nacgac ca zxi'n xan yu'u, le cutu nac dxi'a uguaru' yõt quechi' bi'i na' len chu'nru' lei lauchba' bö'cu'dau'.

²⁸ Bubi'inu didza' ngul na', gudxnu Jesús:

—Ja, Xan, san yugu' bö'cu'dau' nacua'ba' zxani ga tágubi', táguba' le bizxj tu'huõxj ga na' tágubi'.

²⁹ Ni'r gudxë'-nu Jesús, rnë':

—Le gnau' cni, huac huõju'. Chburúj bö' xõhui' na' gyu'u-bi' bi'i nguldau' quiu'.

³⁰ Cati' budxinnu lidxnu, blé'inu-bi' bi'i nguldau' queënu na', dëbi' lu da'a len chnurúj bö' xõhui' na' gyu'u lëbi'.

Jesús ruínë' bönni' nacõdzuë' len curnë'

³¹ Burujë' Jesús latj na' nabáb yõdz Tiro ati' gdödë' gap dë yõdz Sidón len yugu' yõdz Decápolis, bdxinë' ra' nis zxõn qui Galilea. ³² Bunách ni' djua'gac ga zoë' Jesús tuë' bönni' nacõdzuë' len curnë', tá'ta'yuë' lahuë' Jesús gxoá në'ë lë'. ³³ Bubijë' lë' tsla'l Jesús ladj bunách na', ati' bnë'ë xbönni' në'ë yeru naguë' bönni' na'. Gru'në' xzõna'dau' len gdanë' ludxë'ë. ³⁴ Ni'r buyüë' luzxbál len gnë' ladxë'ë, rnë':

—Efata.

Didza' hebreo ni rna lu didza' xidza': “Gyalj”.

³⁵ La' böaljtë naguë' len la' buguitjtë ludxë'ë, gnëtë' dxí'adau'. ³⁶ Gna bé'inë' lequë' Jesús nutu nu lë' ca', san tsca gna bé'inë' lequë', guluzëtërë' ca' didza' qui lë na' benë'. ³⁷ Gulubannë', ta'në':

—Dxi'adau' runë' yúgu'të. Runë' ga tu'yõni nup glac cõdzu len ga tu'huí' didza' nup cugúc la'në.

8

Rugahuë' Jesús zianr ca choa' gayuá' bunách

¹ Yugu' dza ni'z guludúb ga zoë' Jesús bunách zian. Le cudë le lahuë', Jesús bulidzë' bönni' uséd queë' len bë'lenë' lequë' didza'. ² Gudxë' lequë':

—Ruhuechi' ladxa'a bunách zian ni le chnac tsson dza nacua'lenë' neda' ni len cutu dë le lahuë'. ³ Chqui' usõla'a lequë' lidxquë' ta'dunzë' ca', huala'cuídi'në' la' nõz, le za'quë' zi'tu' la'quë'.

⁴ Gulubi'ë didza' bönni' uséd queë', të' Lë':

—¿Bizxa ugágutsaru' bunách guizx yu ni, ga ni nac latj ca'z?

⁵ Gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Balx yõt xtil dë queëli'?

Të' Lë':

—Gadxz.

⁶ Ni'r gna bé'inë' bunách zian na' Jesús la'bõ' lyu. Gdel-lë'ë gadx yõt xtil na' ati' gudxë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzxuzxjé' leygac len bë'ë quequë' bönni' uséd queë' quië la'guisië' laugac bunách zian na'. ⁷ Guta' ca' quequë' tu chopba' bö' cuidi'. Jesús gudxë' Dios: “Xclenu'”, ati' gna bé'inë' lequë' la'guisië' lecha' ca' laugac bunách. ⁸ Glahuë' yúgu'të bönni' na' len guluhuõljnë'. Ni'r gulutubë' le bizxj naga'ngac, ati' guladzá' gdu gadx bdõ'a.

⁹ Bönni' na' glahuë' glaquë' gdu ca choa' gayu'ë. Jesús busölë'ë lequë' lidxquë'
¹⁰ ati' grenë' lë'i bárcodau' tsazxön len yugu' bönni' uséd queë', guladxinë' lu
 xyugac bunách Dalmanuta.

Ta'nabnë' Jesús gunë' tu le gac bë' nuzxa naquë'

¹¹ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gdau' fariseo len gulazú lauquë'
 ta'dil-lenë' Lë' didza'. Glë'nnë' la'zi' bë'ë Jesús. Qui lë ni na' gulanabnë' Lë'
 gunë' tu le nac bë' za' yehua' yubá. ¹² Gnëtsca ladxë'ë Jesús, rnë':

—¿Bixz quië ta'nábtsa neda' bunách ni guna' tu le nac bë' za' yehua' yubá?
 Le nactë répa' lbi'ili', cutu ca' glé'ili' nitú le nac bë' za' yehua' yubá.

¹³ Ni'r bulá'alenë' lequë', bubenë' lë'i bárcodau' len zijë' yetslá'a nis zxön.

Le tu'sëdnë' bönni' gdau' nac ca xnë'i yöt xtil

¹⁴ Glal ládx'i'quë' bönni' uséd queë' Jesús lu'ë bi lahuë' ati' tuz yöt xtil dë lë'i
 bárcodau' na'. ¹⁵ Ni'r buzéjni'në' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-sáca'tsca' queëli'. Gul-gún chi'i cuinli' cui si'li' le nac ca xnë'i yöt xtil
 quequë' bönni' gdau' fariseo len queë' Herodes.

¹⁶ Gulazú lauquë' tu'ë didza' bönni' uséd queë' la' légaczë', ta'në':

—Gnë' cni le cudë yöt xtil gáguru'.

¹⁷ Ráquibe'inë' Jesús le ta'në', ati' rë' lequë':

—¿Bixz quië ru'i'li' cni didza' le cudë yöt xtil gáguru'? ¿Naru' cu réjni'tsali' len
 cu ráquibe'itsali'? ¿Ni nactsa zid icj ládx'i'dau'li'? ¹⁸ ¿Zoatsa yøj lauli' len cutu
 rlé'ili', len zoatsa guid nagli' len cutu ryönili'? ¿Naru' cu rajnéytsali'? ¹⁹ Cati' ni'
 buzzuxja' gayu' yöt xtil ati' glahuë' chián gayu'ë bönni', ¿balx bdö'a budza'li'
 le bizxj butubli'?

Gulanë':

—Chinnu.

²⁰ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' ni' buzzuxja' gadx yöt xtil ati' glagu choa' gayuá' bunách, ¿balx
 bdö'a budza'li' le bizxj butubli'?

Gulanë':

—Gadx.

²¹ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—¿Naru' cu réjni'tsali' na'a, bë'a didza' qui le tu'sëdnë' bönni' na'?

Jesús ruínë' bönni' Betsaida nachúl lahuë'

²² Cati' guladxinë' yödZ Betsaida Jesús len bönni' da'quë' Lë', guladxín ga
 zoë' Jesús nup djua'gac queë' tu bönni' nachúl lahuë', tá'ta'yuë' lahuë' canë'
 bönni' na'. ²³ Jesús gdel-lë'ë në'ë bönni' na' nachúl lahuë', ati' bchë'ë lë' ni' ra'
 yödZ. Ni' bdxie' zxöna' yøj lahuë' len bxoá në'ë lë'. Ni'r gnabnë' lë', rnë':

—¿Ba rlé'inu' lati'?

²⁴ Buyúë' bönni' na' nachúl lahuë', rnë':

—Rlé'igacda' bunách, nala'gac ca yugu' yag, san ta'dá bunách na'.

²⁵ Leyübl bxoá në'ë yøj lahuë' Jesús, ati' buyutsquë' bönni' na' nachúl lahuë'
 ati' böactë dxí'adau' yøj lahuë'. Na'a rlé'inë' dxí'adau' yúgu'të. ²⁶ Ni'r Jesús
 busölë'ë lë' lidxë', rnë':

—Cutu tsajdödu' lahu'i' yödZ, len nutu nu gui'ca' lu yödZ ni.

Rnë' Pedro Jesús naquë' Cristo

²⁷ Gdöd na', guluzë'ë ni' Jesús len yugu' bönni' uséd queë', guladödë'
 yödZdau' nababgac Cesarea, ga na' rna bë'ë Filipo. Tsal ni' yu'uquë' nöz, Jesús
 gnabi yudxë' bönni' uséd queë', rnë':

—¿Bizxa ta'ná quia' bunách nu naca'?

²⁸ Gulubi'ë didza', ta'në':

—Ta'ná la'gac bunách nacu' Juan, bönni' buquilë' bunách nis. Ta'ná yela'gac nacu' Elías, bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. Ta'ná yela'gac nacu' yetúë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të.

²⁹ Ni'r gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—Nazx lbi'ili', ¿bizxa rnali' quia' nu naca'?

Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Li' nacu' Cristo.

³⁰ Ni'r gna bé'inë' lequë' Jesús nutu nu la'guíxjöi'në' nu naquë'.

Rguíxjö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

³¹ Ni'r gzu lahuë' Jesús rusëdnë' bönni' da'quë' Lë', rnë':

—Run bayúdx saca' qui'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. Luzóë' neda' tsla'l bönni' gul tu'zejni'i len yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi. Ludöddë' neda', san cati' gac tsonn dza ubana'.

³² Yalj lulu bë'lenë' lequë' didza' ni. Ni'r bchë'ë Jesús tsla'l Pedro len gzu lahuë' rdil-lë' Lë' didza'. ³³ Bueycjë' Jesús, buyúë' yezíca'rë' bönni' usëd queë', ati' buzeynë' bach Pedro, rnë':

—Bcuít ga zoa'. Nacu' ca Satanás, tu' xöhui'. Le rza' ladxu'u cutu nac queë' Dios, san ca ta'zá' ládi'gac bunách nac.

³⁴ Ni'r Jesús bulidzë' yugu' bönni' usëd queë' lenca' bunách nacuá' ni', len gudxë' lequë':

—Chqui' rë'nnë' të'ë neda' bönni', ral-la' uzóë' tsla'l le rë'ncznë' bönni' na', len gaquë' ca bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, ati' ni'r huac të'ë neda'. ³⁵ Nu bönni' rui'tsca ladxë'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san nu bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë' le dë'ë neda' o le dë'ë didza' dxi'a quia', uguel-lë'ë bönni' ni yöl-la' na'bán queë'. ³⁶ ¿Naru' uzi'tsë' xbey bönni' chqui' utubë' yúgu'të le dë yödzyú ni, san unít cuinë'?

³⁷ Cutu bi gac unödzejë' bönni' le huöa'ui cuinë'. ³⁸ Chqui' zoë' bönni' rutui'në' neda' len xtídza'a laugac bunách ni nuca'ngac Dios len tun dul-la', lëzca' cni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, utui'da' bönni' na' cati' guídlena' yöl-la' yení' queë' Xuza', dzagquë' neda' gbaz la'y.

9

¹ Gudxë' ca' lequë' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', nacuá' ni nup cutu lat cati' la'le'ir duná bë'ë luyú ni Dios, gla' lahui yöl-la' uná bë' zxön queë'.

Rdza' ca rna' lahuë' Jesús

² Cati' chguc xop dza, Jesús bchë'ë Pedro len Jacobo len Juan, ati' légaczë' yjaquë' tu lu gui'a sib. Ni' bdza' ca rna' lahuë' Jesús laquë' yonnë' na'. ³ Gyëp yös yení' lari' nacuë' Jesús, guc chguichdau'z. Zxíla'dau'z guc, nutu nu ra' lari' yödzyú ni gac gun chguichdau'z ca guc lari' na'. ⁴ Gululú' laquë' Elías len Moisés, tuí'lenë' Jesús didza'. ⁵ Ni'r Pedro gudxë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, bica' ba rë'u zoaru' ni. Gúntsca'tu' tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queë' Moisés, len yetú queë' Elías.

⁶ Cni gnë' Pedro le cutu nöznë' Pedro bi na' rnë', le tádxinë' bönni' usëd queë' Jesús na'. ⁷ Ni'r grö' böaj glu'u zxul lequë', len byön chí'i nu rui' didza' lu böaj na', rna:

—Bönni' ni Zxi'na'. Nadxi'ida' Lë'. Gul-zë nagli' Lë'.

⁸ La' guluyutë' san cutur nu ta'lé'inë'. Tuzë' Jesús zóalenë' lequë'.

⁹ Tsal ni' yu'uquë' nöz, tu'dinnië' gui'a sib na', gna bé'inë' lequë' Jesús nutu nu lë' ca', lë na' gulalé'inë', cati' ubanrë' lu yöl-la' gut Lë', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ¹⁰ Qui lë ni na' gulagúz icjquë' didza' ni bë'ë, ati' la' légaczë' ta'nabi yudxi lza'quë' bizxa rë'ni gna didza' na' bë'ë: ubanë' lu yöl-la' gut. ¹¹ Gulanabnë' Jesús, ta'në':

—¿Bizx quië ta'në' bönni' gdau' usëdi run bayúdx guidë' Elías zi'al ca guidë' Cristo?

¹² Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nactë guidë' zi'al Elías len ucu'ë yúgu'të ca ral-la' gac. Na'a, ¿bizx quië nayúj lu guich lë na' rna run bayúdx saca' qui'ë sxzöni Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ati' lucá'n Lë' ca'z bunách? ¹³ Rëpa' lbi'ili': Chbidë' Elías, ati' glunë' queë' tsca glë'nnë', tsca nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac queë'.

Ruúnë'-bi' Jesús bi'i bönni' yu'u lëbi' bö' xöhui'

¹⁴ Cati' ni' guludxinë' Jesús len bönni' dzagquë' Lë' ga na' nacu'ë yezíca'rë' bönni' usëd queë' Jesús, gulalé'inë' nacuá' ni' bunách zian, ati' ta'díl-lenë' yugu' bönni' usëd queë' na' didza' bönni' gdau' tu'sëdi. ¹⁵ Cati' gulalë'i Jesús bunách zian na', gulubannë' len jarélu'quë' za'quë' ga na' zë'ë, djödxquë' Lë':

—Padiux.

¹⁶ Ni'r gnabnë' bönni' usëd queë' na' Jesús, rnë':

—¿Bizxa didza' na' rdíl-lenli' lequë'?

¹⁷ Bubi'ë didza' bönni' nutsë'ë ladj bunách zian na', rnë':

—Bönni' Usëdi, nachë'a-bi' quiu' ni bi'i bönni'dau' quia', yu'u lëbi' bö' xöhui' run ga curnëbi'. ¹⁸ Cati' ryu'u lëbi' bö' xöhui' na', ruríx rutúl lëbi' Iyu, ati' rbia bdxina' zidi' rú'abi' len rutíl-láya'bi'. Qui lë ni na' zeaj rdxitbi'. Gnabca'da'-në' bönni' usëd quiu' lubijë' bö' xöhui' na', san cutu gulazáqui'në'.

¹⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Lbi'ili', curéjlë'li'. ¿Gáca'xtëcz ral-la' sóalena' lbi'ili'? ¿Gáca'xtëcz ral-la' gua' glena' queëli'? Gul-dguá'-bi' quia' ni.

²⁰ Djua'quë'-bi' ga na' zoë'. Cati' ble'i Jesús bö' xöhui' na', la' buxiztë lëbi'. Gdzö'bi' Iyu, ati' brix butúl lëbi', len gdxia bdxina' zidi' rú'abi'. ²¹ Ni'r gnabnë' xuzbi' bi'i na' Jesús, rnë':

—¿Gaca'x chguc rac cni queëbi'?

Rnë' xuzbi' na':

—Ni' nactëbi' bi'idau' ré'ibi' cni. ²² Zian lzu r-ru'n lëbi' lu gui' len lu nis quië gdödi lëbi'. Qui lë ni na', chqui' racu' lati', buechi' ladxi' netu', gáclenu' netu'.

²³ Jesús gudxë' lë':

—Chqui' huac tséjlë'u, yúgu'të huac chqui' tséjlë'u Dios.

²⁴ La' hë'të' zidzj didza' xuzbi' bi'i na', rnë':

—Réjlë'a. Guclen neda' quië tséjlë'ra' Lë'.

²⁵ Cati' blé'inë' Jesús za'c bunách zian, tu'quí tu'tsútsj Lë', buzeynë' ba nadx bö' xöhui', rë' lei:

—Li', bö' xöhui' runu' ga curnë len curyöni bunách, rna bé'ida' li' uruju' lu bi'i ni, len cutur tsu'u lëbi'.

²⁶ Grödxya'a bö' xöhui' na', ati' brix butultsca lëbi' len burujtë, bucá'n bi'i na' ca bi'i natz. Ca' nac, glui' didza' zian bunách ni', ta'ná:

—Chnatbi'.

²⁷ Ni'r gdel-lë'ë na'bi' Jesús, buchisë'-bi' ati' gzuibi' bi'i na'.

²⁸ Ni'r gyazië' Jesús tu yu'u, ati' la' légaczë' gulanabnë' Lë' bönni' usëd queë', ta'në':

—¿Bizx quië cutu guc ubijtu' bö' xöhui' na' netu'?

²⁹ Jesús gudxë' lequë':

—Cutu gac ubijli' ca'z bö' xöhui' cni, san tuz chqui' ulidzli'-në' Dios len gunli' gubás.

Rguáxjö'ë leyúbl Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

³⁰ Cati' guluzë'ë ni' Jesús len bönni' da'quë' Lë', guladödë' luyú Galilea. Cutu rë'nne' Jesús nu gnözi ga na' zoë' ³¹ le rusëdnë' yugu' bönni' uséd queë', rë' lequë':

—Ludödë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'quë' bönni' ludöddë' neda', san töd gatia', cati' gac tsonn dza ubana'.

³² Cutu gulayéjni'në' didza' ni rë' lequë', ati' le tádxinë', cutu bi gulanabné' Lë'.

Nu nac blau

³³ Ni'r guladxinë' yödz Capernaum Jesús len bönni' da'quë' Lë', len tsal ni' nacu'ë lu yu'u, Jesús gnapné' lequë', rnë':

—¿Bizxa didza' na' rdil-len lza'li' cati' ni' yu'uli' nöz?

³⁴ Lequë' guluséyj rú'aque', le ta'dil-len lza'quë' didza' la' nöz ni' núzxaquë' gaquë' bönni' blau. ³⁵ Ni'r grö'ë Jesús len bulidzë' idxínnutë' bönni' uséd queë', rë' lequë':

—Nu rë'ni gac blau ral-la' gac ca tu bönni' cuidi'z lenca' ca ni'a na'li' yúgu'tëli'.

³⁶ Ni'r gdel-lë'ë-bi' tubi' bi'idau' Jesús len buzöë'-bi' gatsj lahui' ga na' nacu'ë. Ni' runidë'-bi', rë' lequë':

³⁷ —Nu bönni' si' lu në'ë tu bi'idau' cni le náquibi' quia', si' lu në'ë ca' neda', ati' nu bönni' si' lu në'ë neda', clëg neda'z si' lu në'ë, san si' lu në'ë ca' Xuzal', nasölë'ë neda'.

Nu curdá'bagá rë'u, raclen rë'u

³⁸ Ni'r Juan gudxë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, blé'itu'-në' bönni' rubijë' yugu' bö' xöhui', rugunë' dxin lau'. Gna bé'itu' lë' cutur gunë' ca', le cutu dé'ë rë'u.

³⁹ Ni'r Jesús gudxë' lë':

—Cutu gna bé'ili' lë', le chqui' zoë' bönni' runë' tu yöl-la' huac za' yehua' yubá, rugunë' dxin la' neda', cutu ca' gac gnë' zi'ë quia' bönni' na'. ⁴⁰ Cni nac, nu curdá'bagá rë'u, raclen rë'u nu na'. ⁴¹ Núti'tëz nu gunn queëli' tu xzíga'dau' nis gui'jli' le da'li' neda', Cristo, si'cz le ral-la' si' nu na'.

Zoa banádx queëru' gunru' ga nu gun dul-la'

⁴² Gnë' ca' Jesús:

—Núti'tëz nu gun ga gunbi' dul-la' tubi' bi'idau' cni réjlë'bi' neda', dxi'ar gac nu ugal-la' guich ryëtu yag yeni nu na', len tsajchú'n lë' lu nis zxön.

⁴³ Chqui' tu na'u gun ga gunu' dul-la', bchugu lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga su' gbanu' zoa tuz na'u, clëg zoa chop na'u, ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl, ga ni' cutu ul gui' qui. ⁴⁴ Latj ni' cutu latba' bzuga' yu'ucba' nup tsajcuá' ni', ati' gui' na' cutu ca' ul. ⁴⁵ Lëzca' cni, chqui' tu ni'u gun ga gunu' dul-la', bchugu lei. Dxi'ar gac quiu', tsajtsaziu' ga su' gbanu' zoa tuz ni'u, clëg zoa chop ni'u, ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl, ga ni' cutu ul gui' qui. ⁴⁶ Latj ni' cutu latba' bzuga' yu'ucba' nup tsajcuá' ni', ati' gui' na' cutu ca' ul. ⁴⁷ Lëzca' cni, chqui' tu yój lau' gun ga gunu' dul-la', gleaj lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga rna bé'ë Dios zoa tuz yój lau', clëg zoa chop yój lau', ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl. ⁴⁸ Latj ni' cutu latba' bzuga' yu'ucba' nup tsajcuá' ni', ati' gui' na' cutu ca' ul.

49 'Ruxi'iru' bëla' zödi', rugál-la'ru' lei ra' gui', cui gac diť. Lë ni rusëdi rë'u ca luhuöác dxi'a yúgu'të bunách. Lëzca' cni, rë'nnë' Dios gzxi'i zödi' yúgu'të böa' bëdxdu' tu'zëgui'quë'-ba' lu bcugu la'y queë'. 50 Dxi'a nac zödi', san chqui' nit yöl-la' sna' qui, ¿nacx úniru' lei sna'? Gul-gác la' lbi'izli' ca zödi' dxi'a, soali' dxi'adau' tuli' len yetuli'.

10

Rusëdnë' Jesús qui nu rulá'yöl-la' nutság na'

1 Buzë'ë Jesús yödž Capernaum, gyijë' luyú Judea len gdödë' yetslá'a yegu Jordán zaca' ga rlen gbidž. Ni' guludúb leyúbl ga zoë' bunách zian, ati' leyúbl busëdnë' lequë' ca runczë'. 2 Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gdau' fariseo, tē'nnë' lunë' ga bi gnë' Jesús quië gac luquë' Lë'. Gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿I dë latj bönni' nutság nē'ë usanë'-nu ngul queë'?

3 Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—¿Bizxa gna bé'inë' lbi'ili' Moisés?

4 Gulanë':

—Moisés bë'ë latj bönni' uzujë' lu guich le rna rulá'alenë'-nu, ati' ni'r usanë'-nu ngul queë' na'.

5 Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Gna bé'inë' lbi'ili' cni Moisés le nac zid icj láchxi'dau'li', 6 san cati' gzu lau guta' yödžlyú, bönni' len ngul Dios benë' lequë'. 7 Gnë': "Qui lë ni na' uca'në' xuz xnë'ë bönni', tsajsóalenë'-nu ngul queë' 8 ati' chopë' ni luhuöaquë' ca tuz bunách." Qui lë ni na' cutur nacquë' chopë' san tuz chnacquë'. 9 Qui lë ni na' ca', nu nac bunách cutu ral-la' ulá'a nup na' chnutsaguë' Dios.

10 Cati' guluyazië' yu'u, gulanabi yudxë' Jesús bönni' usëd queë' ca nac didza' na' bë'ë. 11 Jesús gudxë' lequë':

—Núti'tëž bönni' ulá'alenë'-nu ngul queë' len utság ná'lenë'-nu ngul yubl, runë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na' le ruspaguë'-nu dul-la' ngul na' gzóalenë'-nu zi'al. 12 Lëzca' cni chqui' usannu-në' bönni' queënu ngul nutság ná'lennu lë', len si'nu-në' bönni' yubl, runnu ca' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Ruládz tsahuë'-bi' Jesús yugu' bi'idau'

13 Ni'r guladxin ga zoë' Jesús bunách djua'gac bi'idau' quegac, tē'ni gxoa nē'ë lecbi', ati' gulazú lauquë' bönni' usëd queë' Jesús ta'díl-l didza'quë' nup na' djua'gac lecbi'. 14 Cati' blé'inë' lë ni Jesús, gleyne' len gudxë' lequë':

—Gul-güi'-cbi' latj bi'idau' la'dxinbi' quia'. Cutu uzága'gacli'-bi', le gata' quegac nup nacgac ca bi'idau' ni, latj ga rna bë'ë Dios. 15 Le nactë rëpa' lbi'ili': Nu cusí' lu nē'i' le rna bë'ë Dios ca runbi' bi'idau', cutu ca' tsaz ga ni' rna bë'ë.

16 Ni'r bunidë'-bi' yugu' bi'idau' na' Jesús, bxoá nē'ë lecbi' len bulídz tsahuë'-bi'.

Bönni' cuidi' rlé'inë'yöl-la' tsahui'

17 Cati' bu'ë nöž Jesús, jarélu'ë bidë' bönni', buzechu zxibë' lahuë' Jesús len gnabnë' Lë', rnë':

—Bönni' Usëdi gdu dxi'a, ¿nacx guna' quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

—Jesús gudxë' lë':

—¿Bizx quië ru'u quia' didza', rnau': "Gdu dxi'a"? Nutu nu bönni' naquë' gdu dxi'a. Tuzë' Dios naquë' gdu dxi'a. 19 Chnözcznu' yugu' le gna bë'ë Dios, gnë':

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu gdöddu' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Cutu ucachi' lanu'.

Ben ba la'n xuz xna'u.

²⁰ Bubi'ë didza' bönni' na', rë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, yúgu'të lë ni runcza' cati' ni' nactea' bi'idau'.

²¹ Len yöl-la' dxi'i ladxi' queë', buyüë' lë' Jesús, rnë':

—Tu le ryadzj quiu'. Gyeaj, yjëti' yúgu'të le dë quiu' len bnödzej quegac bunách yechi' lë na' si'u, ati' gata' quiu' yöl-la' tsahui' yehua' yubá. Ni'r huödu' quia', gacu' ca bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, ati' ta'u neda'.

²² Cati' byönnë' didza' ni, bui'nnë' ati' zhuöjë' rsëbi ladxë'ë le dëtsca queë' yöl-la' tsahui'.

²³ Ni'r buyüë' Jesús gdu cuitië' len gudxë' yugu' bönni' usëd queë':

—Baníg nac la'yáz ga rna bë'ë Dios nup ta'le'i yöl-la' tsahui'.

²⁴ Gulubannë' bönni' usëd queë' ca nac xtihazë'ë ati' leyúbl Jesús gudxë' lequë':

—Lbi'ili', zxi'na'dau', baníg nac la'yazië' ga rna bë'ë Dios bönni' tu'zxöni ládxi'quë' yöl-la' tsahui' quequë'. ²⁵ Nacr baníg tsazië' ga rna bë'ë Dios nu bönni' rlë'inë' yöl-la' tsahui', ca tödba' böa' lu nag yötsi'.

²⁶ Cati' gulayönnë' didza' ni, gulubántërnë' ca', ta'në' la' légaczë':

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

²⁷ Buyüë' lequë' Jesús, rnë':

—Cutu gac gun lë ni bunách, san huaquë' Dios, le rzáqui'në' Dios yúgu'të.

²⁸ Ni'r Pedro gudxë' Lë':

—Xan, netu' nuca'ntu' yúgu'të len da'tu' Li'.

²⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', nu bönni' uca'në' lidxë', o böchë'ë, o zanë', o xuzë', o xnë'ë, o ngul queë', o yugu' zxi'në', o xyuë', le runë' xchina' o le runë' lban qui didza' dxi'a quia', ³⁰ bönni' ni huazí' queë' yetú gayua'tër ca' dza ni zoaru' na'a, yugu' lidxë', len yugu' böchë'ë, len yugu' zanë', len yugu' xnë'ë, len yugu' zxi'në', len yugu' xyuë', lenca' yugu' le la'bia ládxi'gac lë' bunách, ati' yödzlyú zi'a za', gata' yöl-la' na'bán gdu queë'. ³¹ Zian nup nacgac blau na'a, lac cuidi'z ni', ati' nup nacgac cuidi'z na'a, lac blau ni'.

Leyúbl rguíxjö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

³² Cati' ni' yu'quë' nöz, ta'benë' zjaquë' Jerusalén, nanö'rë' Jesús lauquë' bönni' usëd queë'. Nanitnë' len lu yöl-la' radxiz zjáclenë' Lë'. Leyúbl bchë'ë quizi idxínnutë' na' Jesús. Gzu lahuë' ruí'lenë' lequë' didza' ca nac le ral-la' gac queë', ³³ rnë':

—Rlë'iczli' rbenru' zijru' Jerusalén ga ni' soa nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'gac bxuz uná bë' len lu na'quë' bönni' gdu' tu'sëdi. La'chuguë' quia' gatia', len ludödë' neda' lu na'quë' bönni' gza'a.

³⁴ Lutitjë' neda' bönni' na' len lundë' neda' zi'. Luchijë' neda' zxöna'. Ni'r ludöddë' neda', san cati' gac tsonn dza ubana' lu yöl-la' gut.

Ta'nabnë' Jesús Jacobo len Juan bi gunë' quequë'

³⁵ Ni'r gulabiguë'ë lahuë' Jesús Jacobo len Juan, zxi'në' Zebedeo, len të' Lë':

—Bönni' Usëdi, rë'nitu' gunu' queëtu' le gnabtu'.

³⁶ Jesús gudxë' lequë':

—¿Bizxa rě'nili' guna' queëli'?

³⁷ Glě' Lě':

—Cati' gdxin dza cō'u ga gna bē'u, ben ga cō'tu' tutu' cuitiu' yubél len yetutu' cuitiu' yōgl.

³⁸ Ni'r Jesús gudxě' lequě':

—Cutu nōzili' bi rnabli'. ¿Naru' huac si'li' le ral-la' si'a neda', le nac le saca' qui'a? ¿Naru' huac gdil-li' nis ca gdila' neda' nis, gatia'?

³⁹ Gulubi'ě didza', ta'ně':

—Huactu'.

Jesús gudxě' lequě':

—Le nactě, le saca' qui'a neda', si'li' ca' lbi'ili', len ca gdila' neda' nis, gdil-li' ca' nis, ⁴⁰ san cutu dē lu na'a cōa' nu cō' cuitia' yubél len nu cō' cuitia' yōgl. Dios unōdzjě' quequě' bōnni' chnupě'ě quequě' yugu' latj na'.

⁴¹ Cati' gulayōnně' didza' ni yechiě' bōnni' usěd queě' Jesús, lequě' ta'leyně' Jacobo len Juan na'. ⁴² Ni'r bulidzě' lequě' Jesús, rně':

—Nōziczli' ca tun nup ta'ná be'i yugu' yōdz, tu'zeyně' bach bunách, ati' nup nacgac blau ladjquě' ta'ná be'i lza'gac. ⁴³ Cutu gac cni queëli', san nu guě'ni gac xzōn ga zoali', ral-la' gun xchinli' yezica'rli', ⁴⁴ ati' nūti'tězl-li' nu guě'ni gac blau ral-la' gac ca bōnni' nada'u queëli' yúgu'těli'. ⁴⁵ Cni ral-la' gunli' le bida' ni neda', Bōnni' Nuhuōaquě' Gdu Bunách, clěg quiě nu gun xchina', san quiě guna' xchingac bunách len udōda' yōl-la' na'bán quia' le huōá'uida' bunách zian.

Jesús ruíně' Bartimeo, bōnni' nachúl lahuě'

⁴⁶ Ni'r guladxině' yōdz Jericó Jesús len bōnni' da'quě' Lě'. Cati' ni' rurujě' yōdz ni Jesús, dzagquě' Lě' bōnni' usěd queě' lenca' bunách zian. Ra' nōz ni' rō'ě bōnni' nachúl lahuě', lě' Bartimeo, zxi'ně' Timeo. Rnabě' nu bi gunnz queě'. ⁴⁷ Cati' byōnně' Bartimeo rdōdě' ni' Jesús, bōnni' Nazaret, gzu lahuě' ru'ě zidzj didza', rně':

—Jesús, zxi'n xsoě' David. Buechi' ladxi' neda'.

⁴⁸ Guladíl-l lě' didza' nup ta'dōd ni', tē lě':

—Bseyj ru'u.

Ni'r zidzjr bulidzě', rně':

—Zxi'n xsoě' David. Buechi' ladxi' neda'.

⁴⁹ Ni'r gzě' dxiz Jesús, rbōzě', ati' rě' lequě':

—Gul-lidzě'.

Gululidzě' bōnni' na' nachúl lahuě', tē lě':

—Btip ladxu'u. Gyasch. Rulidzě' Li'.

⁵⁰ Ni'r gru'ně' tsla'l lari' naxóa yeně'. La' gyastě' len bidě' ga na' zoě' Jesús.

⁵¹ Gnabně' lě' Jesús, rně':

—¿Bizxa rě'nnu' guna' quiu'?

Bubi'ě didza' bōnni' na' nachúl lahuě', rně':

—Bōnni' Usědi, rě'nda' gunu' ga huōalj yōj lahua'.

⁵² Jesús gudxě' lě':

—Bōaj lidxu'. Chnuhuōacu' le réjlě'u neda'.

La' bōaljtě yōj lahuě' ati' zéajleně' Jesús.

¹ Guladxinë! Jesús len bönni! da'quë! Lë! gal-la' ga dë Jerusalén, ga na' nacua' yödZ Betfagé len yödZ Betania, len ga na' dë ca' Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo. Ni'r Jesús bsölë'ë chopë! bönni! usëd queë', ² rë! lequë':

—Gul-tséaj lu yödZdau' dë lauru' ni', len cati' tsazli' ni', tsajxáca'li'-ba' ni' tuba' búrrodau' nága'ba', nutu nu rbiani lëba'. Gul-sédx-ba' len gul-chë'-ba' quia' ni'. ³ Chqui' nu bi guië lbi'ili' le runli' lë ni, gul-guië nu na': “Xanru' rquinnë'-ba', ati' la' usöla'të'-ba' quiu'.”

⁴ Ni'r yjaquë' yajxáca'quë'-ba' búrrodau' na', nága'ba' ga nu ryaz lö'a ga nac ra' nöZ, ati' gulasedxë'-ba'. ⁵ Nup nacua' ni' të lequë':

—¿Bizxa ni runli'? ¿Bizx quië rsedxli'-ba' búrrodau' na'?

⁶ Gulubi'ë didza' bönni! usëd queë' Jesús, glë! lequë' ca na' chgudxczë' lequë' Jesús, ati' glui' lequë' latj bunách ni'. ⁷ Ni'r gulachë'ë'-ba' búrrodau' na' ga na' zoë' Jesús. Gulaxóë' cúdzu'ba' lari' quequë' ati' Jesús gdxie'-ba'. ⁸ Zian bönni' nacuë' ni' gulachiljë' lari' quequë' gap nac la' nöZ. Yela'gac bunách ni' gulaguítsj zin le guluzxóa la' nöZ.

⁹ Gulazú lau tui' zidZ didza' nup nanörgac lahuë' Jesús len nup na' za'c cúdzu'lë', ta'në':

—Yöl-la' ba. Dios gun la'yë' Bönni' zë'ë ni, nasölë'ë Lë' Xanru' Dios. ¹⁰ Dios gun la'yë' Bönni' ni zì'a gna bë'ë, ca na' gna bë'ë xuz xtau'ru' David. Yöl-la' ba Dios.

¹¹ Cni guc, bdxinë! Jesús Jerusalén, ati' gyazië' lö'a gdau'. Cati' budx buyüë' yúgu'të le nacua' gdu zbi'il ni', burujë' zaca' yödZ Betania le chrdzö', dzagquë' Lë' bönni! usëd queë'.

Jesús rulídZ zì'ë yag higo

¹² Cati' za' reni' yetú dza, ati' tu'rujë' yödZ Betania Jesús len bönni! da'quë' Lë', rdunë' Jesús. ¹³ Zi'tu' blé'inë' tu yag higo dxia xlagui'. Gbiquë'ë ga na' zoa yag na' chqui' utsajxaquë'ë lati' le rbia. Cati' bdxinë' ni' cutu bi yajxaquë'ë le rbia. Xlagui'z dxia le cutu rdxini dza cuia. ¹⁴ Ni'r bulidzë' yag na' Jesús, rnë':

—Cutur nu gagu le rbia quiu'.

Gulayönnë' didza' ni bönni! usëd queë'.

Jesús rulatjë' lö'a gdau'

¹⁵ Cati' guladxinë! Jerusalén Jesús len bönni! da'quë' Lë', gyazië' Jesús lö'a gdau' len gzu lahuë' rubijë' ni' nup tuti' len nup ta'u lö'a gdau'. Brixë' yugu' blag quegac nup tu'tsá' dumí gza'a, lenca' yugu' ga ta'bö' nup tuti' budödau'. ¹⁶ Cutu ca' bë'ë latj nu bi gua', uzóa nöZ ga nac lö'a gdau'. ¹⁷ Busëdnë' nup nacua' ni', rnë':

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Lidxa' si' lei, yu'u ga lulídZ Dios bunách gdu'të yödZlyú.” Lbi'ili' chnunli' lei ca nac bloj quegac gban.

¹⁸ Cati' gulayönnë' didza' ni yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, gulazú lauquë' ta'zú ta'bö'ë ludöddë' Jesús, san le tádxinë' bunách, cutu bi glunë' queë', le tu'bani yúgu'të bunách ca nac le rusëdnë' Jesús. ¹⁹ Cati' chrdzö' burujë' Jesús lu yödZ na'.

Rbidx yag higo bulídZ zì'ë Jesús

²⁰ Cati' za' reni' yetú dza, guladöddë' Jesús len bönni! da'quë' Lë' ga zoa yag higo na' bulidZ zì'ë Jesús, len gulalé'inë' lei, chnabídx gdu luí. ²¹ Ni'r yajneynë' Pedro bi guc ati' gudxë' Jesús:

—Bönni! Usëdi, byutsca'. Yag higo ni bulídZ zì'u nij, chnabídx.

²² Bubi'ë didza' Jesús, rë! lequë':

—Gul-tsejlë' Dios. ²³ Le nactë rëpa' lbi'ili', chqui' nu bönni' guië' gu'adau' ni: “Bcuit ni, yajsóa lu nis zxön”, len cugác chop ladxë'ë bönni' na' san gdu ladxë'ë tsejlë'ë gunë' Dios ca na' rnë', ca' gac. ²⁴ Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili': Yúgu'të le gnabli' cati' ulidzli'-në' Dios, gul-tsejlë' chbennë' queëli' Dios lë na' rnabli', ati' gunnë' queëli'. ²⁵ Cati' ni' rulidzli'-në' Dios, chqui' zoa nu rleyli' nu bi ben queëli', gul-nít lau nu na' quië unít lahuë' ca' lbi'ili' ca nac dul-la' nabága'li', Xuzli' na' zoë' yehua' yubá. ²⁶ Chqui' cu unít lauli' bunách, cutu unít lahuë' lbi'ili' dul-la' nabága'li' Xuzli' zoë' yehua' yubá.

Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Jesús

²⁷ Ni'r yhuöjquë' Jerusalén Jesús len bönni' da'quë' Lë'. Cati' ni' rdë' Jesús ga nac nchil gdau', guladxinë' ga zoë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi len bönni' gul tu'zejni'i. ²⁸ Gulanabnë' Jesús, ta'në':

—¿Bizxa yöl-la' uná bë' dë lu na'u runu' yugu' lë ni? ¿Nuzxa caz budöd lu na'u yöl-la' uná bë' gunu' cni?

²⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Neda' ca' gnabda' lbi'ili' tu didza'. Chqui' ubi'ili' quia' didza', ni'r gyëpa' lbi'ili' bi yöl-la' uná bë' runda' yugu' lë ni. ³⁰ ¿Nuzxa budöd lu në'ë Juan uquilë' bunách nis? ¿Naru' Dios o bunách? Gul-natsca'.

³¹ Gulazú lauquë' tun xtídza'quë' la' légaczë', ta'në':

—Chqui' gnaru' Dios bsölë'ë lë', guië' rë'u: “¿Bizx quië cutu gyéjlë'li' lë'?”

³² ¿Naru' guiëtsaru'-në': “Gulasölë'ë lë' bönni'?”

Cni ta'zá' lãdxi'quë' le tádxinë' bunách zian nacuá' ni' le taqui yúgu'të bunách na' bë'ë didza' uláz queë' Dios Juan na'. ³³ Qui lë ni na' glë' Jesús:

—Cutu nózitu'.

Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Neda' ca' cutu quíxjöi'da' lbi'ili' bi yöl-la' uná bë' dë lu na'a runda' yugu' lë ni.

12

Runë' lsaqui' Jesús quegac huen dxin cunacgac tsahui'

¹ Ni'r gzu lahuë' Jesús ruí'lenë' bönni' da'quë' Lë' didza' yugu' le runë' lsaqui', rnë':

—Gzoë' bönni', szxöni bdë'ë lba uva ga nac la' yël queë'. Glequë' li'aj qui, len gchö'në' röga' guiöj ga gsië' xisi uva na'. Budxíë' tu yu'u gup ga nac xtsa' ga nu uyú la' yël na'.

Ni'r budödë' lu na'quë' huen dxin la' yël queë' na', la'zi'ë gatsj hueaj le unödzej, ati' gyijjë' yödzej' tu'. ² Cati' bdxin dza luchibë' le rbia, bsölë'ë-bi' bi'i huen dxin queë' tsajxi'bi' lu na'quë' huen dxin na' le ral-la' si'ë xanbi' qui le gulabía lba uva na'. ³ Ni'r gulaguel-lë'ë-bi' bi'i na' yugu' huen dxin na' len glundë'-bi' zi', ati' gulusölë'ë-bi' ca'zbi'. ⁴ Ni'r bsölë'ë-bi' yetubi' bi'i huen dxin queë' bönni' xan la' yël na', ati' bi'i ni gululadxë'-bi' guiöj, gululë'ë icjbi'. Glu'ë dö' queëbi'. ⁵ Ni'r bsölë'ë-bi' ca' yetubi' bi'i huen dxin queë' bönni' xan la' yël na', ati' bi'i ni guludöddë'-bi'. Bsölë'ë-bi' ca' zianrbi' ati' la'cbi' gluncdë'-bi' zi' len yela'cbi' guludöddë'-bi'.

⁶ Nutur nu nagá'n queë' xan la' yël na'. Naga'nzbi' bi'i bönni' queë' ati' nadxí'itsquinë'-bi'. Ga yajseytë, bsölë'ë-bi' zxi'në', rnë': “Lunë' ba la'n zxi'na'.” ⁷ Ni'r gulanë' la' légaczë' bönni' huen dxin na', ta'në': “Bi'i ni ral-la' gaqui queëbi' la' yël ni. Gul-dá, gdödírur'-bi' ati' gaqui queëru' la' yël ni.” ⁸ Qui lë ni na' gulazönë'-bi' len guludöddë'-bi'. Gularu'në'-bi' ni'l la' yël qui lba uva na'.

9 Ni'r gnabnè' bönni' nacu'è ni' Jesús, rnè':

—¿Nacx gunè' chqui'nu', bönni' xan la' yèl na'? Huidè' len huadödcde' bönni' huen dxin na', ati' udödè' lu na'gac bunách yubl la' yèl na'.

10 ¿Naru' cu nulábnili' lè na' nayúj lu guich la'y? Cni rna:

Guiöj na' gularu'nè' bönni' tu'cu'è zö'ö,

Na'a nac guiöj len, squin zö'ö.

11 Xanru' Dios benè' ga nac cni

Ati' rubániru' ca nac lè ni rlé'iru'.

12 Ni'r gulazú gulabö'è la'zönè' Jesús le táquibe'inè' benè' lsaqui' ni ca nac quequè', san tádxinè' bunách zian nacuá' ni' len qui lè ni na' guluca'nè' Lè', zhuöjquè'.

Ca nac le ta'guíxj lazgac bunách

13 Gdöd lè ni yugu' bönni' gdau' uná bè' na' gulasölè'è ga zoè' Jesús la'què' bönni' gdau' fariseo len bönni' da'què' Herodes quiè lunè' ga bi gnè' Jesús quiè gac luquiè' Lè'. 14 Guladxinè' ga na' zoè' Jesús bönni' ni, len tè' Lè':

—Bönni' Usèdi, nözitu' ru'u didza' gdutè li. Cutu rui' ladxu'u bi ta'náz bunách, le curuyuzu' le tu'luí'z cuingac bunách, san rusèdnu' ca nacx le rè'nnè' Dios lun bunách. ¿I runn netu' latj zxba queè' Moisés quíxjz laztu' le tu'quíxjè' uláz queè' César? ¿Naru' uguíxjtu' o cutu quíxjtu'?

15 Ráquibe'inè' Jesús tu'è didza' lu yöl-la' rguilj ladxí' quequè' ati' rè' lequè':

—¿Bíxq quiè rubijli' neda' didza'? Gul-djua'tsca' quía' tu dumí rda quiè glé'ida' lei.

16 Djua'què' lei ati' gnabnè' lequè' Jesús, rnè':

—¿Nuzxa lahui da' lè'i ni len nuzxa lei ní?

Gulubi'è didza', ta'nè':

—Queè' César na'.

17 Ni'r Jesús gudxè' lequè', rnè':

—Gul-nödzj queè' César le naqui queè' César, ati' queè' Dios le naqui queè' Dios.

Gulubannè' ca nac didza' bubí'è Jesús.

Ca nac qui yöl-la' rubán lu yöl-la' gut

18 Ni'r guladxinè' ga zoè' Jesús la'què' bönni' gdau' saduceo. Bönni' ni ta'nè' cutu lubán nup chnatgac. Qui lè ni na' glè' Jesús, 19 ta'nè':

—Bönni' Usèdi, Moisés nuzujè' queètu' lu guich chqui' gatiè' bönni' cuzóa bi'i queè', ati' uga'nnu ngul queè', ral-la' utság ná'lenbi'-nu bi'i böché'è bönni' na' len uzoabi' bi'idau' gacbi' bi'i queèbi' böchi'bi'. 20 Gulacua'bi' gadxbi' bi'i nac böchi'cbi'. Bi'i zi'al na' butság ná'lenbi'-nu ngul, ati' gutbi', nutu nu gul-la' bi'idau' queèbi'. 21 Bi'i buróp na' butság ná'lenbi'-nu ngul uzèb na', ati' gutbi' ca', nutu nu gul-la' bi'idau' queèbi'. Lèzca' cni guc queèbi' bi'i bunn. 22 Cni guc, gulutság ná'lenbi'-nu yúgu'tèbi', nutu nu gul-la' bi'idau' quecbi'. Ga yajseytè, gutnu ca' ngul na'. 23 Na'a, cati' lubán nup chnatgac, ¿núzخالbi' gáquinu queèbi' ngul na', le gulutság ná'lenbi'-nu igádxtebi'?

24 Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Rchíxili' le cunúnbè'li' le nayúj lu guich la'y len cutu nözili' ca nac yöl-la' huac queè' Dios. 25 Cati' lubán nup chnatgac, cutu ca' lutság na'què', len cutu la'cuá'lenè'-nu ngul bönni', san lacquè' ca nacquè' gbaz la'y queè' Dios, nacu'è yehua' yubá. 26 Na'a, ca nac quegac nup chnatgac chqui' lubán, ¿naru' cu nulábnili' le buzujè' lu guich Moisés? Rui' didza' ca na' bulidzè' lè' Dios lu yag yótsi'dau' regui, rè' lè': “Neda' naca' Dios queè' Abraham len Dios

queë' Isaac, len Dios queë' Jacob." Le gnë' cni quequë', nac bë' nabanquë' zal-la' glatië' zi'al. ²⁷ Dios naquë' Dios quegac nup nabangac, clëg quegac nup natgac tsaz. Szxönitër rchíxili'.

Le nac blau gna bë'ë Dios

²⁸ Bidë' ca' ga zoë' Jesús bönni' gdau' usëdi. Byönnë' ca na' gluí'lenë' Jesús didza' len nöznë' dxí'adau' hubi'ë didza' Jesús. Qui lê ni na' gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Bizxal le gna bë'ë Dios nactër blau ca yúgu'të le gna bë'ë?

²⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lê':

—Le gna bë'ë nactër blau ca yúgu'të nac lê na' rna: “Gul-yöni bunách Israel. Xanru' Dios, tuzë' Lê' naquë' Xanru'. ³⁰ Ral-la' gdxí'inu' Xanu' Dios gdu ladxu'u, len lu gdu icj ládxi'da'u len lu gdu yöl-la' rejni'i quiu' len lu gdu yöl-la' huac quiu'.” Lê ni nac le gna bë'ë nactër blau. ³¹ Le gna bë'ë nac buróp, tuz ca nac. Cni rna: “Ral-la' gdxí'inu' lza'u ca nadxí'i cuinu'.” Cutu ca' zoa yetú le gna bë'ë nacr blau ca chop ni gna bë'ë.

³² Ni'r gudxë' Jesús bönni' gdau' usëdi na', rnë':

—Dxi'adau' gnau', Bönni' Usëdi. Le nacz rnau'. Tuzë' naquë' Dios, len nutur nu zoa nac Dios. ³³ Quië gdxí'iru'-në' Dios gdu ládxi'ru', len lu gdu yöl-la' rejni'i queëru' len lu gdu icj ládxi'dau'ru' len lu gdu yöl-la' huac queëru', len quië gdxí'iru' lza'ru' ca nadxí'i cuinru', nacr Isaca' ca yúgu'të böa' bëdxdu' rudódicru'-ba' lu bcugu la'y queë' Dios, lenca' ca yúgu'të böa' bëdxdu' ruzégui'cru'-ba' lu bcugu na'.

³⁴ Cati' byönnë' Jesús dxí'adau' rubi'ë didza' bönni' ni, ni'r gudxë' lê', rnë':

—Yelatiz ryadzj quiu' gúnbë'u le rna bë'ë Dios.

Nutur nu burugui bi gnabi Jesús.

¿Nuzxa zxi'n naquë' Cristo?

³⁵ Cati' ni' rusëdnë' Jesús bunách ga nac nchil gdau', rnë':

—¿Bizx quië ta'në' bönni' gdau' usëdi naquë' Cristo zxi'n xsoë' David?

³⁶ Lëczë' David na' bë'ë didza', zóalenë' lê' Dios Bó' La'y, gnë':

Xanru' Dios gudxë' Xana':

“Grö' cuit lê'a yubél

Cati' gunra' ga luzechu zxibgac Lau'

Nup cuta'le'i Li' dxi'a.”

³⁷ ¿Naru' nactsë' Cristo zxi'n xsoë' David chqui' lëczë' David na' rnë' queë' naquë' Xanë'?

Guladzág ládxi'gac didza' ni bunách zian nacua' ni' tu'zë naggac Lê'.

Jesús ruquië' bönni' gdau' tu'sëdi

³⁸ Ni' rusëdnë' bönni' da'quë' Lê' Jesús, rë' lequë':

—Gul-gún chi'i cuinli' quequë' bönni' gdau' tu'sëdi. Ta'dzág ládxi'quë' ta'dë' ni'l na'l, nácuquë' lari' tunn. Ta'dzág ládxi'quë' ca' tu'líd tsahui' lequë' bunách gap nac lu yë'y. ³⁹ Ta'bö'ë yugu' latj blau lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bunách lenca' gap tu'dubë' ti'j tahuë'. ⁴⁰ Tu'gúë' lidxcnu ngul uzëb len quië lulú'z tsahui' cuinquë', xtsey tu'lidzë' Dios. Yugu' bönni' ni, gúntscarë' lequë' zxguia' Dios.

Le bunödznju queë' Dios tu ngul uzëbdau'

⁴¹ Tsal ni' rö'ë Jesús nchil gdau' ga zoa gui'n ga ta'gú'u bunách dumí gun, ruyúë' ca tun bunách ta'gú'u dumí lu gui'n. Dumí zian ta'gu'ë bönni' dë yöl-la' tsahui' quequë'. ⁴² Ni'r bdxinnu ni' ngul yechi' uzëbdau', glu'nu chop dumí

lasdau', le záca'gac láti'dau'z. ⁴³ Ni'r bulidzè' yugu' bönni' usèd queè' Jesús, rè' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili', ngul yechi' uzëbdau' ni glu'rnu ca yúgu'tè nup bi ta'gú'lu lu gui'n qui gdau'. ⁴⁴ Ta'gu'è qui le nagá'nz quequè' yúgu'tè bönni' ni, san ngul ni, lu yöl-la' yéchi'dau' queènu glu'nu gdu'tè la'z dui tsca le dëz queènu, le ral-la' gáhuinu.

13

Rgu'xjö'è Jesús ca zi'a luquindjè' gdau'

¹ Cati' burujè' Jesús nchil gdau', gudxè' Lè' tuè' bönni' usèd queè', rnè':

—Bönni' Usèdi, byutsca' nactga yugu' yu'u xzön ni, len nactga yugu' guiöj lè'i zö'ö quegac.

² Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—Rlè'ínu' yugu' yu'u xzön ni, san cutu ca' ugá'n ni guiöj lahui lzè'i, le luquindj leygac bunách.

Le lac bè' cati' zi'a udx qui yödzyú

³ Ni'r yjaquè' Jesús len bönni' da'què' Lè' lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, gui'a na' dè ca död'l ra' gdau'. Cati' chrö'è ni' Jesús, glè' Lè' la' lé'gaczè' Pedro len Jacobo len Juan len Andrés, ⁴ ta'nè':

—Gdixjöi' netu' batx lac lè ni. ¿Bizxa gac bè' chzoa lac yúgu'tè lè ni?

⁵ Bubi'è didza' Jesús, rusèdnè' lequè', rnè':

—Gul-gún chi'i cuinli' qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili'. ⁶ La'lá' lauquè' zian bönni' si' laquè' ca lea' neda', la'nè' nacquè' Cristo. Cni la'zi' yé'inè' bunách zian.

⁷ Ni'r cati' yönili' rac gdil-l ni'l na'l, cutu gádxili'. Yúgu'tè lè ni ral-la' gac, san cutu rdxini dza udx. ⁸ Tu yöd'z til-len yetú yöd'z len tu ga nu rna bè' tsajtil-len yetú ga nu rna bè'. Zian latj sa' rtit len gac gbin. Lun rusbö bunách. Yugu' lè ni lac le su lau la'zaca' la'gui'i bunách dza ni'.

⁹ Ni'r gul-gún chi'i cuinli', le ludödè' lbi'ili' lu na'què' bönni' yúlahui'. La'guinè' lbi'ili' gap tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío. Gdxinli' lauquè' bönni' ta'ná bè'è len lauquè' bönni' ta'ná bé'inè' yöd'z zi'tu'. Lunè' cni queèli' le da'li' neda', san ni' gunli' lna' lau quia' neda'. ¹⁰ Zi'al ca gdxin dza udx, run bayúdx gac lban qui didza' dxi'a quia' laugac bunách gdu'tè yödzyú.

¹¹ Cati' ni' la'ché'è lbi'ili', len ludödè' lbi'ili' lu na'què' bönni' yúlahui', cutu güi' ládxi'li' bizxa gnali'. La' dza ni'z Dios gunnè' queèli' didza' güi'li', ati' lè ni gnali'. Cati' ni' güi'li' didza', clég lbi'izli' na' gnali', san Dios Bö' La'y gnè'. ¹² Ludöd la' böchi'gac bunách lu na'què' bönni' ludödcde' lequè'. Bönni' nacua'bi' bi'i quequè' ludödè' la' zxi'ngacczè' ca', ati' zxi'nquè' na' ludödbi' la' xuz xná'gacczbi' lu na'què' bönni' ludödcde' lequè'. ¹³ Luzóa lbi'ili' tsala' yúgu'tè bunách le da'li' neda', san nul-li' gua' glenli' lè na' gac ga gdxinr dza udx, ulali'.

¹⁴ Nup tu'láb didza' ni ral-la' la'yejni'i. Buzujè' lu guich Daniel, bönni' ni' bè'è didza' uláz queè' Dios, le rna cni: "Tsaz ga cutu ral-la' tsaz tu le xöhui' le rusnít." Dza ni'r ral-la' la'zxúndj nup nacua' luyú Judea, tsjac gap nac guí'adau'. ¹⁵ Nu zoa cju'u dza ni' ral-la' gzxundjté, len cutu huötj xzan yu'u tsajxi' bi dè qui lu yu'u. ¹⁶ Nu zoa ladj guixi' ral-la' gzxundjté, len cutu huöaj tsajxi' lari' rxoa yeni. ¹⁷ Bica' bayechi' ngul dza ni' nua'cnu-bi' bi'idau', lenca' ngul tu'gádxinu-bi' bi'idau'. ¹⁸ Gul-lidzè' Dios gnábili'-nè' cugún bayúdx gzxundjli' cati' nac beo' ziang. ¹⁹ Yugu' dza ni' la'zaca' la'gui'ir

bunách ca le guc zí'atèl cati' zi'a guta' yödzyú le benè' Dios ga rdxintè na'a dza, ni dza zi'a za'c cutu gac cni. ²⁰ La'naru' cu nunè' Dios ga luhuóac nabábz yugu' dza ni', nutu nu ulá, san le nadxi'inè' nup chgröczè', chnunè' queè' gunè' ga luhuóac nabábz yugu' dza ni'.

²¹ 'Na'a, chqui' nu guiè lbi'ili': "Gul-yutsca', ni zoè' Cristo", o gna: "Gul-yutsca', ni' zoè'", cutu ca' tséjlè'li' nu na'. ²² La'lá' lahui zian nup la'zì' ye'i bunách, la'nè' nacquè' Cristo len la'nè' nacquè' bönni' tu'è didza' uláz queè' Dios. Lului'nè' le lac bè' len lunè' yugu' yöl-la' huac zxön. Huala'zì' yé'inè' ca' nup gröczè' Dios la'naru' la'záqui'nè'. ²³ Ni'r lbi'ili', gul-zóa ban ládxi'li'. Yúgu'tè chgudxa' lbi'ili' zí'atèl ca gac.

Ca huödè' Bönni' Nuhuóaquè' Gdu Bunách

²⁴ Gnè' ca' Jesús:

—Yugu' dza ni', töd gac dza na' la'zaca' la'gu'i' cni bunách, gchul gbidz len cutu gun yení' beo'. ²⁵ La'guíndj bölj luzxbá len la'zxi' le nala'gac, nacgac blau luzxbá na'. ²⁶ Ni'r la'le'i neda', Bönni' Nuhuóaquè' Gdu Bunách, za'a lu böaj luzxbá, napa' yöl-la' huac zxön len yöl-la' yení' quia'. ²⁷ Gsöla'gaca'-nè' gbaz la'y quia', lutubè' bunách rö quia' nacua' idáp la'a yödzyú, ga naguél-la'tè luyú bidx, ga rdxintè ga naguel-la' luzxbá.

²⁸ Gul-tsejni' le rusèdi lbi'ili' yag higo. Cati' ta'lén xzuza' në'i huè'ndau' len rubía xlagui' yulu, nözili' chzoa gdxin dza gba. ²⁹ Lèzca' cni, cati' glé'ili' tac lè ni, gnözili' chzoa gdxin dza udx na', len chrdzag lau. ³⁰ Le nactè rëpa' lbi'ili', yúgu'tè lè ni lac zí'atèl ca lat nup nacua' dza na'. ³¹ Huadöd qui luzxbá len qui luyú ni, san xtida' a gatga töd qui.

³² Cati' gdxin dza ni' o dzö' ni', nutu nu nözi. Cutu nözcnè' gbaz la'y nacu'è yehua' yubá, len cutu nözda' neda', Zxi'nè' Dios. Tuzè' Dios Xuz nöznè'. ³³ Qui lè ni na', gul-spán ládxi'li'. Gul-zóa sina' len gul-lidzè' Dios le cutu nözili' bizxa dza gac lè ni. ³⁴ Gac ca rac cati' zijè' zi'tu' tu bönni'. Cati' chzoa uzè'è lidxè', udödè' lu na'què' huen dxin queè' yugu' le dè queè'. Qui queè'què' gu'è xchinquè' len gna bè'è soa ban ladxi' nu zoa huen chi' ga nu ryaz. ³⁵ Gul-zóa lbi'ili' ban ladxi' le cutu nözili' batx huödè' xan yu'u, cati' chrdzö', o gatsj lahui' yèl, o cati' rbödxba' zxi'n druz, o zildau'. ³⁶ Gul-gún cni, cui duxaquè'è lbi'ili' rasli' chqui' huödè' tu tsalz. ³⁷ Lè ni rëpa' lbi'ili', rëpa' ca' yúgu'tè bunách: Gul-zóa ban ladxi'.

14

Tun xtída'què' bönni' gdau' la'zönè' Jesús

¹ Yéchóp dza ca' gac Lni Pascua cati' tu'spanè' bönni' judío ca benè' Dios, buslè' xuz xtau'què' luyú Egipto, nac lni cati' tahuè' yöt xtil cunazí' xnè'i. Ta'zú ta'bö'è bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi la'zönè' Jesús bagachi'z quiè ludóddè' Lè'. ² Ta'nè':

—Cutu gac sönrul-nè' dza lni le lun rusbö bunách.

Ngul rgu'nu icjè' Jesús le rla' zxix

³ Zoè' Jesús yödZ Betania, lu yu'u lidxè' Simón, bönni' güi'inè' huè' nudzu' ruzóð. Tsal ni' rö'è rahuè' Jesús, gyaznu ngul, nua'nu böga'dau' náquini guiöj zaca', yudz le rla' zxix qui yöj susén las gdu, le zaca' szxöni. Bla'anu böga'dau' na' len glu'nu le rla' zxix icjè' Jesús. ⁴ Gulaléylanè' la'què' bönni' nacu'è ni', ta'nè' la' légaczè':

—¿Bizx quië guc ditj le zxix na'? ⁵ La'naru' nu guti' lë na', huazí' qui yelati' ca lazxjru' qui tu iz quië nu quisi quegac bunách yechi'.

Szxóni gulanë' queënu.

⁶ Ni'r Jesús bë'ë didza', rnë':

—Gul-güí'-nu latj. ¿Bizx quië rnë' zi'li' queënu? Nac dxi'a le bennu quia'.
⁷ Nacuá'lentecz lbi'ili' bunách yechi', len bátti'tëz guë'nili', huac gunli' dxi'a quequë', san neda' cutu sóatecza' ga zoali'. ⁸ Tscá le gzxáqui'nu bennu ngul ni. Glu'nu neda' le rla' zxix ni, bupa'nu neda' zí'atël ca ggacha'a yeru ba. ⁹ Le nactë rëpa' lbi'ili', gáti'tëz ga gac lban qui didza' dxi'a quia' gdu yödzyú, soa nu quixjó' ca' lë ni bennu quia' ngul ni. Cni gac quië nu tsajnéy lënu.

Rzi' lu në'ë Judas udödë' Jesús

¹⁰ Ni'r brujë' Judas Iscariote, bönni' nabáblenë' chinnuë' na' da'quë' Jesús, gyijë' ga nacu'ë bxuz uná bë' quië udödë' Jesús lu na'quë'. ¹¹ Cati' gulayönnë' xtizdë'ë Judas na', guludzijnë' ati' gulazi' lu na'quë' lu'ë lë' dumí. Ni'r gzu lahuë' Judas rzu rbö'ë udödë' Jesús lu na'quë'.

Le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru'

¹² Nac dza rzu lau lni tahuë' yöt xtil cunazi' xnë'i, dza na' tu'döddë'-ba' bô'cu' zxíla'dau' tahuë' Lni Pascua na', cati' tu'spanë' ca benë' Dios buslé' bönni' judío luyú Egipto. Ni'r gulanabné' Jesús bönni' uséd queë', ta'në':

—¿Gaxz rë'nnu' tseajtu' tsajpa'tu' le gáguru' xtsö' qui Lni Pascua?

¹³ Ni'r bsölë'ë chopë' bönni' uséd queë' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tséaj lu yödz. Ni' huadzagli' tu bönni' nu'ë rö'ö nis. Gul-tséajlenë'.

¹⁴ Ga na' tsazië', gul-guië' xan yu'u na': “Rnë' Bönni' Usëdi: ¿Gaxz zoa yu'u ga na' gágulengaca'-në' bönni' uséd quia' xtsö' qui Lni Pascua?” ¹⁵ Ni'r ului'inë' lbi'ili' tu yu'u xzön ga nac buróp cuia ga chnabá'a. Gul-pá' ni' le gáguru'.

¹⁶ Gularujë' bönni' uséd queë' na', guladxinë' lu yödz, ati' yajxáca'quë' yúgu'të ca na' chgudxë' lequë' Jesús. Gulupë'ë ni' le lahuë' qui Lni Pascua.

¹⁷ Cati' chgul, bdxinë' ni' Jesús, dzagquë' Lë' idxínnutë' bönni' uséd queë'.

¹⁸ Tsal ni' rö'quë' tahuë', bë'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', zoa nu dzag lbi'ili', nu rágulen neda' tsaxzön, udöd neda' lu na'gac bunách.

¹⁹ Ni'r guluhui'nnë' len gulazú lauquë' të' Lë' tu tuë':

—¿Naru' neda'?

Yetúë' ca' gnë':

—¿Naru' neda'?

²⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Nac nu nutsa' ladj chínnuli' ni, bönni' na' nunë'ë në'ë tsaxzön len na'a lu zxiga'. ²¹ Tsija' ga gatia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ca na' nayúy lu guich la'y ca gac quia', san bica' bayechi' bönni' na' udödë' neda' lu na'quë' bönni' ludöddë' neda'. Dxi'ar gac queë' bönni' na' la'naru' cu guljë'.

²² Tsal ni' tahuë', gdel-lë'ë yöt xtil Jesús. Gudxë' Dios: “Xclenu'.” Buzxuzxjë' lei len bë'ë quequë', rnë':

—Gul-gagu. Lë ni nac gdu ca nayá' nabana'.

²³ Gdel-lë'ë ca' tu zxíga'dau' len gudxë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r bë'ë quequë', ati' glë'jcdë' lei yúgu'të'. ²⁴ Rë' lequë' Jesús:

—Lë ni xchóna' le run tsutsu didza' cub rucá'n tsahui', le núnlenë' bunách Dios. Rön ni glalj ni'a quegac bunách zian. ²⁵ Le nactë rëpa' lbi'ili', cutur gui'ja' xisi uva ga gdxinr dza gui'ja' le cub ga ni' rna bë'ë Dios.

Rnë' Jesús gnë' Pedro cutu nunbë'ë Jesús

²⁶ Gdöd glul-lë' yöl-la' ba, gularujë' zjaquë' Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo. ²⁷ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Yúgu'tëli' gac chop láchxi'li', uca'nli' neda' na'a dzö', le nayúj lu guich la'y, rna: “Gdödda-në' uyú bö'cu' zxila', ati' láslasba' bö'cu' zxila' na'.” ²⁸ Töd ubana' lu yöl-la' gut, zi'al ca lbi'ili' tsija' luyú Galilea.

²⁹ Ni'r Pedro gudxë' Jesús, rnë':

—Zal-la' lac chop láchxi'quë', luca'në' Li' yúgu'të', cutu ca' gac chop ladxa'a neda'.

³⁰ Jesús gudxë' lë', rnë':

—Le nactë rëpa' li', la' dzö' niz, zi'a cödxlba' xzi'n druz le buróp lzu, tsonn lzu gnau' cutu núnbë'u neda'.

³¹ Ni'r gneynë' Dios Pedro, rnë':

—Zal-la' gátlentea' Li' tsaxón, cutu ca' gnia' cutu núnbë'a Li'.

Lëzca' cni gulanë' yúgu'të'.

Jesús rulidzë' Dios la'yël Getsemaní

³² Ni'r guladxinë' la' yël Getsemaní Jesús len bönni' da'quë' Lë', ati' gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-cö' ni, tsal tsija' neda', tsajlidza'-në' Dios.

³³ Bchë'ë Pedro len Jacobo len Juan, ati' gzu lahuë' rdzöbnë' Jesús len rsëbi ladxë'ë. ³⁴ Gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Huatzä' lu yöl-la' rsëbi ladxí'. Gul-cöz ni len gul-ná'yël.

³⁵ Ni'r gzë'ë Jesús yeláti'dau' len butság lahuë' lyu, bulidzë' Dios. Gnabnë' Lë', chqui' huac, ucuitë' queë' le ral-la' saca' qui'ë dza na'. ³⁶ Ni' rulidzë' Dios, rnë':

—Xúza'dau', yúgu'të huac gunu' Li'. Bcuit lë na' ral-la' saca' qui'a, san clëg ca rë'nda' neda', san ca rë'nnu' Li', gunu'.

³⁷ Ni'r böjë' Jesús ga na' nacu'ë bönni' uséd queë', yajxaquë'ë lequë' tasië'. Gudxë' Pedro:

—Simón, ¿rastsu'? ¿Naru' cu rubijtsu' yen lau' tu chi'itëz? ³⁸ Gul-ná'yël len gul-lidzë' Dios, gnábili'-në' cui gata' latj dulú'u yöl-la' lbi'ili' tu' xöhui'. Le nactë bö' nacczli' zoacz sina', san lu yöl-la' bunách queë'li' rcuidi'li'.

³⁹ Ni'r zijë' leyúbl Jesús, rulidzë' Dios, len la' tuz ca gnë'. ⁴⁰ Cati' böjë' leyúbl ga na' nacu'ë, yajxaquë'ë lequë' tasië' le dxia bëchcál laquë'. Cutu nözcnë' bizza didza' lubi'ë, lë' Lë'. ⁴¹ Cati' böjë' le bunn lzu ga na' nacu'ë, rë' lequë':

—¿Rástsali'? ¿Ruzi'tsa láchxi'li'? Tscati' gaz. Chbdxin dza. Gul-yutsca', Neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, chnadöda' lu na'gac bunách dul-la'.

⁴² Gul-tsás, huajejru'. Gul-yutsca', chzë'ë bönni' na' udödë' neda' lu na'gac bunách.

Ta'zönë' Jesús

⁴³ Ni' ru'ë didza' ni Jesús, bdxinë' Judas, bönni' nabáblenë' chinnuë' na' da'quë' Jesús, ati' zá'clenë' lë' bönni' zian, nua'quë' guía tuchi' len yag. Nasöla'quë' lequë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi len bönni' gul tu'zejni'í. ⁴⁴ Judas, bönni' na' rudödë' Jesús lu na'quë' chnului'inë' lequë' tu le gac bë' nu nac Jesús, gnë':

—Bönni' na' utság lahua'-në', Lë' na' Jesús. Gul-sönë' len gul-chë'ë. Gul-yutsquë'.

⁴⁵ Cati' bdxinë' ni' Judas, la' gbíga'të' ga na' zoë' Jesús len gudxë' Lë':

—Bönni' Usédi, Bönni' Usédi.

Ni'r butság lahuë' Jesús. ⁴⁶ Ni'r gulazönë' Jesús len gulachë'ë Lë' nadzunë'.

⁴⁷ Ni'r tuë' bönni' ni' dë'ë Jesús glijë' guia tuchi' len benë'-bi' huë' bi'i huen dxin queë' bxuz blau, bchuguë' guid nagbi'. ⁴⁸ Jesús gudxë' bunách na', rnë':

—¿Narújtšali' nua'li' guia tuchi' len yag quië sönli' neda', runli' ca runli' rzönlí'-në' gban? ⁴⁹ Yugu' dza gzóalena' lbi'ili' rusédgacda' bunách ga nac nchil gdau' ati' cutu gzxönli' neda', san rac cni quië utság le nayúj lu guich la'y.

⁵⁰ Ni'r guluca'në' Jesús yúgu'të bönni' uséd queë', ta'zxundjë'.

Rzxundjbi' tubi' bi'i ra'bán

⁵¹ Zoabi' ca' ni' bi'i ra'bán zajnaubi' Jesús, nuxóaz cuinbi' lari' blaga'. Yugu' bönni' na' nachë'quë' Jesús gulazönë'-bi' ⁵² san busanbi' lari' na', xguidzbi' buzxundjbi'.

Rdxinë' Jesús lauquë' bönni' yúlahui' blau

⁵³ Gulachë'ë Jesús lahuë' bxuz blau, ati' ni' guludubë' yúgu'të bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni' len bönni' gdau' tu'sëdi. ⁵⁴ Pedro yajnáuë' Jesús zi'tu' zi'tu'z, gyazië' lö'a lidx bxuz blau na' len gró'lenë' tsaxón ni'a në'ë bxuz blau na', rutsë'i cuinë' ra' gui'.

⁵⁵ Yugu' bxuz uná bë' len yúgu'të bönni' yúlahui' blau guluguiljë' tu le luspaguë'ë Jesús quië gac la'chuguë' queë' gatië' san cutu bi guludzölnë'.

⁵⁶ Gulanë' queë' Jesús le cunác bönni' zian, san cutu yajlözgac le gulanë' queë'. ⁵⁷ Ni'r gulazuinë' bönni' gulanë' queë' Jesús le cunác, ta'në':

⁵⁸ —Netu' byónitu' didza' bë'ë bönni' ni, gnë': “Uquindja' gdau' ni, lë ni naqui lu ni'a lu na' bunách, ati' tsonn dzaz uchisa' yetú le cunaqui lu ni'a lu na' bunách.”

⁵⁹ Ni lë ni, cutu yajlözgac xtídza'quë'.

⁶⁰ Ni'r gyasë' bxuz blau na' gatsj lahui' bunách nacua' ni', len gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Naru' cu rubi'tsu' didza'? ¿Bizxa na' ta'në' quiu' bönni' ni?

⁶¹ Jesús, dxiz zoë', cutu bi didza' rubi'ë. Gnabnë' Lë' leyúbl bxuz blau na', rnë':

—¿Naru' nacu' Li' Cristo, Zxi'në' Dios La'y?

⁶² Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Naca'. Glé'ili' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, soa' cö'a cuitië' yubél Dios napczë' yöl-la' huac cati' ni' huöda' lu böaj luzxbá.

⁶³ Ni'r lu yöl-la' rley queë' bchözë' lari' nacuë' bxuz blau na', rnë':

—¿Nuzxar naquíniru' nu quixjó'? ⁶⁴ Ryóniczli' ruca'në' Dios ca'z len didza' ru'ë. ¿Nacx runi lbi'ili'?

Yúgu'të' gulachuguë' queë' gatië'.

⁶⁵ Ni'r gulazú lauquë' la'quë' tu'chijë' Jesús zxöna'. Guluseyjë' lahuë' len glundë' Lë' zi', ta'në':

—Gné ya'atsca' nuzxa na' bë' Li'.

Gulagapë'ë ru'ë Jesús bönni' ni'a në'ë bxuz blau.

Rnë' Pedro cutu nunbë'ë Jesús

⁶⁶ Cati' ni' zoë' Pedro lö'a zxan yu'u, bdxinbi' ga zoë' bi'i ngul huen dxin queë' bxuz blau na'. ⁶⁷ Cati' blé'ibi' Pedro, rö'ë rutsë'i cuinë' ra' gui', buyubi' lë', rnabi':

—Da'u ca' li' Jesús, bönni' Nazaret na'.

⁶⁸ Gdá'baguë'ë Pedro, rnë':

—Cutu núnbë'a-në', len cutu nözda' bizxa na' rnau'.

Burujë' Pedro yajsóë' ga nu ryaz lö'a. Ni'r grödxba' zxi'n druz. ⁶⁹ Buyubi' lë' leyúbl bi'i' ngul huen dxin na', len gzu laubi' rëbi' nup nacua' ni':

—Bönni' ni dzaguë' lequë'.

⁷⁰ Leyúbl gdá'baguë'ë Pedro. Yelati' gdzey të Pedro nup nacua' ni', ta'ná:

—Le nactë dzagu' lequë', le nacu' bönni' Galilea. Yöl-la' rui'z quiu' didza' nac bë'u, le tuz ca rnëli'.

⁷¹ Gzu lahuë' Pedro rudxía dö' cuinë', len rneynë' Dios, rnë':

—Cutu ca' núnbë'a-në' bönni' na' rui'li' didza' ca nac queë'.

⁷² La' grödxëba' zxi'n druz le buróp lzu. Ni'r yajneynë' Pedro didza' na' bë'ë Jesús, gudxë' lë': “Zi'a cödxlba' zxi'n druz le buróp lzu, tsonn lzu gnau' cutu núnbë'u neda'.” Cati' yajneynë' didza' ni, gzu lahuë' rbödxtsquë'.

15

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato, bönni' rna bë'ë

¹ Ni' nac zildau', glun xtída'quë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i len bönni' gdau' tu'sëdi, len yúgu'të bönni' yúlahui' blau. Ni'r gulachë'ë Jesús náguë'ë len guludödë' Lë' lu në'ë Pilato, bönni' rna bë'ë. ² Pilato gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Naru' nacu' Li' Bönni' gna bé'inë' bunách judío?

Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Ca nacz rnau'.

³ Zian le guluquië' Jesús bxuz uná bë'. ⁴ Ni'r gnabnë' Lë' leyúbl Pilato, rnë':

—¿Naru' cu rubi'tsu' didza'? Bzëtsca' nagu' cáti'ga zian le ta'në' quiu'.

⁵ Cutu bi didza' bubi'ë Jesús. Ca' guc, bubannë' Pilato.

Ta'chuguë' queë' Jesús gatië'

⁶ Dë tu le runë' Pilato cati' rac lni na', rusanë' quegac bunách tu bönni' nadzunë' lidx guia, núti'tëz nu ta'náb. ⁷ Nadzunë' lidx guia bönni' lë' Barrabás, ati' dzagquë' lë' yela'quë' lzë'ë, bönni' guludödcde' bunách cati' guladá'baguë'ë yúlahui'. ⁸ Cati' guladxín ni' bunách zian, gulazú lauquë' ta'nabë' lahuë' Pilato gunë' quequë' ca runczë'. ⁹ Bubi'ë didza' Pilato, rnë':

—¿I rë'nili' usana'-në' queëli' Bönni' Gna Bé'inë' Bunách Judío?

¹⁰ Cni gnë' Pilato le ráquibe'inë' guludödë' Jesús lu në'ë bxuz uná bë' le tu'zxé'inë' Lë'. ¹¹ Gulagu'ë xla ládxi'gac bunách zian na' bxuz uná bë' na', quië la'nabë' lahuë' Pilato usanë' lu na'quë' Barrabás. ¹² Ni'r gnabnë' lequë' leyúbl Pilato, rnë':

—¿Bizxa rë'nili' guna' queë' bönni' na' rui'li' lë', Bönni' Gna Bé'inë' Bunách Judío?

¹³ Glu'ë zidz didza', ta'në':

—Bdë'ë lë'i yag cruz.

¹⁴ Gnabnë' lequë' Pilato, rnë':

—¿Bizxa caz dö' nu'ë?

Leyúbl tu'ë zidz didza', ta'në':

—Bdë'ë lë'i yag cruz.

¹⁵ Le gu'nnë' Pilato gunë' ga la'dzág ládxi'gac bunách zian na', busanë' lu na'quë' Barrabás. Ni'r gna bé'inë' nu quin Jesús, ati' budödë' Lë' lu na'quë' bönni' ludë'ë Lë' lë'i yag cruz.

¹⁶ Ni'r gulachë'ë Jesús lö'a yúlahui' bönni' rjaquë' gdil-l, ati' ni' gulutubë' lza'quë'. ¹⁷ Gulugacuë' Jesús lari' xna, len glunë' tu bregui' zxuza' në'i yötsi', guludxíë' icjë'. ¹⁸ Ni'r gulazú lauquë' tu'lidzë' Jesús, ta'në':

—Yöl-la' ba li', rna bé'inu' bunách judío.

¹⁹ Gulaguinë' gui icjë' len guluchijë' Lë' zxöna'. Guluzechu zxibquë' lahuë', len lu yöl-la' rutitj glunë' Lë' ba la'n. ²⁰ Cati' budx gulutitjë' Lë', gulugüë' lari' xna na' nacué' ati' gulugacuë' Lë' lari' queëczë'. Ni'r gulachë'ë Lë' ni'l yúlalui' na' quië tsajda'quë' Lë' lë'i yag cruz.

Tu'dë'ë Jesús lë'i yag cruz

²¹ Glunë' ga gu'ë yag cruz queë' Jesús bönni' Cirene, rdödzë' ni' zuzë'ë ladj guixi'. Lë' Simón, len naquë' xuzcbi' Alejandro len Rufo.

²² Gulachë'ë Jesús latj nazí' lei Gólgota, tu didza' hebreo le rna lu didza' xidza', Latj Qui Böga' Icjru'. ²³ Glu'ë le gui'jë' Jesús xisi uva nutsi'i nör sla' qui mirra, san Lë' cutu gu'ë. ²⁴ Ni'r guludë'ë Lë' lë'i yag cruz, ati' gulaguisië' lari' nacué' Jesús, gulazí' qui queëquë' bönni' na' rjaquë' gdil-l. Gulubijë' le gac bë' quië la'nöznë' bizxal gdel-la' qui queëquë'.

²⁵ Nac gdu xsil cati' guludë'ë Lë' lë'i yag cruz. ²⁶ Didza' na' guluzöë' lë'i yag cruz icjlä' Jesús ca nac le tu'qufë' Lë' rna cni: "Bönni' Rna Bé'inë' Bunách Judío." ²⁷ Tsazxön guludá'lenë' Jesús lë'igac yag cruz chopë' gban, tuë' cuit lë'ë yubél len yetué' cuit lë'ë yögl. ²⁸ Cni guc, butság lë na' nayúj lu guich la'y, rna: "Gbáblenë' bönni' tua'dö'."

²⁹ Bönni' ta'dödë' ni' tu'lídz zi'ë Jesús, tu'tá icjquë', ta'në':

—jJa! ¿Naru' uquindjtsu' gdau' queë' Dios ati' tsonn dzaz uchistsu' lei?

³⁰ Buslá cuinu' na'a len böjtj lë'i yag cruz na'.

³¹ Lëzca' cni tu'titjë' Lë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, tē lza'quë' tuë' yetué':

—Bunách yubl buslé', san cutu gac uslá cuinë'.

³² Ta'në' ca':

—jJa! ¿Nactus' Cristo, Bönni' Gna Bé'inë' Bunách Israel? Bötjtsca' na'a lë'i yag cruz quië glé'itu' ati' tsëjlë'tu' Li'.

Gululídz zi'ë ca' Lë' bönni' na' da'quë' tsazxön len Lë' lë'igac yag cruz.

Le guc cati' gutië' Jesús

³³ Cati' bdxin gdu huagbídz, bchul gdu'të yödzlyú, guc cni ga bdxintë gdu rdöd xhuö. ³⁴ Gdu rdöd xhuö na' bë'ë zidzj didza' Jesús, rnë':

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

Didza' hebreo ni rna lu didza' xidza': "Dios quia', Dios quia', ¿bizx quië nubj ladxu'u neda'?"

³⁵ Gulayönnë' didza' ni bönni' nacu'ë ni', ati' ta'në':

—Gul-zëtsca' nagli'. Elías rulidzë'.

³⁶ Ni'r gxítí'ë bönni' nutsë'ë ladjquë', buxúpinë' nup zi tu le blul ri'j nis. Budë'ë lei lahui gui len bë'ë le xupë' Jesús, rnë':

—Cöztscá'ru', uyuru' chqui' huidë' Elías uzötjë' Lë'.

³⁷ Grödxyë'ë zidzj Jesús, guttë'. ³⁸ Bröza' lari' yödx nal-la' lu gdau', bruj chopl, gdel-la' icjl burujtë zxanil. ³⁹ Bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l zuinë' lahuë' Jesús, blé'inë' ca na' guc grödxyë'ë Jesús, guttë', ati' gnë':

—Le nactë bönni' ni guquë' Zxi'në' Dios.

⁴⁰ Nacua'nu ca' ni' ngul, zi'tu'z tu'yunu. Nútsa'cnu ladjcnu María Magdalena len Salomé len María, xna'cbi' Jacobo cuidi' len José. ⁴¹ Ngul ni yjáclennu Jesús cati' ni' gdë' luyú Galilea, gláclennu Lë', gulagu'nu le glahuë'. Nacua'nu ca' ni' yela'cnu ngul zian gulazá'clennu Lë' lu yödz Jerusalén.

Ta'gu'ë Jesús yeru ba

⁴² Chza' ral len nac dza tu'pé'ë, dza zi'a gdxin dza la'y quequë' bönni' judío.
⁴³ Qui læ ni na' bidë' José, bönni' yödz Arimatea, naquë' bönni' blau ladjquë' bönni' yúlahui' blau, len rbözë' ca' dza gna bè'ë Dios. Gdu ladxë'ë gyazië' ga na' zoë' Pilato len gnabné' læ' gu'ë læ' latj u'ë Jesús. ⁴⁴ Bubannë' Pilato le gnë' chgutië' Jesús, ati' bulidzë' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l quië gnabné' læ' chqui' chnatië' Jesús. ⁴⁵ Cati' byönnë' ca na' gnë' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, bè'ë José latj u'ë Jesús. ⁴⁶ Ni'r José na' gu'uë' lari' záqui'tsqui, ati' buzötjë' Jesús læ'i yag cruz len buchölinë' Lë' lari' záqui'tsqui na'. Ni'r glu'ë Lë' yeru ba nadj læ'i gui'a guiöj. Budë'ë tu guiöj blag zxön ga nu ryaz ba na'. ⁴⁷ Tu'yunu ga na' rgu'ë Jesús María Magdalena len María, xnë'ë José.

16

Rubanë' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' chnadöd dza la'y quegac bunách judío le nac dza sábadu, ta'zi'nu yugu' le rla' zxix quië tsajlu'cnu Jesús María Magdalena, len Salomé, len María, xnë'ë Jacobo. ² Ni' nac zildau' dza domingo, yjacnu ra' yeru ba queë'. Guladxinnu ni' cati' zi'a blen gbidz. ³ Të lza'cnu:

—¿Nuzxa cuatsa queëru' guiöj na' da' ga nu ryaz ba queë'?

⁴ Cati' guladxinnu ni', gulyunu len gualé'inu chnadúa guiöj na', ati' guiöj zxön nac. ⁵ Gulayu'nu yeru ba læ'i gui'a guiöj na', ati' ni' gualé'inu-bi' tubi' bi'i bönni' ra'bán, nachi' gbaz la'y queë' Dios. Rö'bi' tsla'a yubél lu yeru ba na', nácubi' lari' tunn chguichdau'z. Gládxitsquinu. ⁶ Ni'r gudxbi' lecnu bi'i na', rnabi':

—Cutur gádxili'. Ruguiljli' Jesús, bönni' Nazaret, Nu na' gda' læ'i yag cruz. Chbubanë'. Cutu zoë' ni. Gul-yú ga ni gulagu'ë Lë'. ⁷ Gul-tséaj na'a, gul-tsajtixjöi' ca' yugu' bönni' usëd queë' lenca' Pedro, guiëli' lequë': “Tsijë' Jesús zi'al ca lbi'ili' luyú Galilea. Ni' ulé'ili'-në' ca na' chgudxczë' lbi'ili'.”

⁸ Ni'r gularujnu ni', guluzxundjnu ra' yeru ba na' le ta'zxiznu lu yöl-la' radxi rdzöbi quecnu. Nutu nu glënu ca' le tádxinu.

Rulu' lahuë' Jesús launu María Magdalena

⁹ Cati' hubanë' Jesús zildau' dza domingo na', bulu' lahuë' zi'al launu María Magdalena, ngul na' bubijë' gadx bö' xöhui' gulayú'u lënu. ¹⁰ Gyeajnu yajtixjöi'nu nup na' guladalen Jesús. Nup ni ta'sëbi ládxigac len ta'bödx. ¹¹ Cati' gulayönnë' didza' rui'nu, zoë' nabanë' Jesús ati' blé'icznu Lë', cutu gulayejlë'ë lënu.

Ta'lé'inë' Jesús chopë' bönni' usëd queë'

¹² Gdöd na', nadzá'l bulu' lahuë' Jesús lauquë' chopë' bönni' usëd queë' yu'uquë' nöz, zjaquë' ga nac ladj guixi'. ¹³ Ni'r yjaquë', yajtixjöi'cnë' yezíca'rë', ati' ni xtídza'quë' cutu gulayejlë'ë.

Le rgu'ë Jesús lu na'quë' bönni' gbaz queë'

¹⁴ Ga yajseytë, bulu' lahuë' Jesús lauquë' idxineajtë' tsal ni' rö'quë' tahuë', ati' gdil-lë' lequë' le cutu ta'yejlë'ë Lë' len le nac zid icj ládxidau'quë', cutu gulayejlë'ë xtídza'gac nup na' gulale'i Lë' nubanë'. ¹⁵ Ni'r gudxë' lequë', rnë': —Gul-tséaj gadu yödzlyú tsjenli' lban qui didza' dxi'a laugac yúgu'të bunách.

¹⁶ Nu tsejlë' neda' len gdil nis, ulá nu na', san nu cutu tsejlë', grugu qui, gat nu na'. ¹⁷ Le lac bë' ni lunë' bönni' la'yejlë'ë neda'. Lugunë' dxin la' neda', lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách len lu'ë didza' yubl. ¹⁸ Chqui' la'zönë'-ba'

bël lu na'quë', o chqui' li'jë' le nachë' yöl-la' gut, cutu bi gun quequë'. La'xóa në'ë nup te'i, ati' luhuöactë.

Ruhuëpë' yehua' yubá Jesús

¹⁹ Cati' budx bë'lenë' lequë' didza' ni Xanru', buchisë' Lë' Dios yehua' yubá ga ni' grö'ë cuitië' yubél Dios. ²⁰ Gularujë' lequë', rjenquë' lban yúgu'të yödz. Gúclenë' lequë' Xanru', benë' ga glunë' le nacgac bë' nac gdutë lí didza' tu'ë. Ca' nac.

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN LUCAS

Didza' rgu'ë San Lucas lu në'ë Teófilo

¹ Zian nup chglun bayúdx luzúj lu guich, gaz lu dzò' yugu' le naccz, le guc ga zoaru', ² catèz na' gululu'i rë'u nup ni' dza ni'tè gulale'i lei, len guluzé didza' qui. ³ Runi neda' nac dxi'a uzuja' quiu' lu guich, gaz lu dzò' yugu' lë ni, Teófilo, bönni' tsähui'dau', le chbuguilja' gazxj ga rë' ca nac yúgu'tè lë na' guc dza ni'tè. ⁴ Ruzuja' quiu' lu guich ni quiè gnöznu' nac gdutè li lë na' chnazèdu'.

Rulu'ë gbaz la'y queë' Dios ca zi'a galjè' Juan, bönni' uquilè' bunách nis

⁵ Dza ni'tè cati' gna bè'ë luyú Judea Herodes, ni' zoë' bxuz lë' Zacariás. Nabáblenë' cö' bxuz, nazi' lei Cö' Queë' Abías. Nacnu ca' zxi'n xsoë' Aarón, bönni' guquë' bxuz blau zi'al, Elisabet, ngul queë' Zacariás na'. ⁶ Nacquë' tsähui' lahuë' Dios Zacariás len Elisabet, len gdu ládxi'que' tunè' ca rna xtihaz'ë Dios len le rna bè' zxba queë'. Cni guc, nutu nu guc bi gnè quequë'. ⁷ Nutu nu zoa bi'i quequë', le nacnu ngul huödx Elisabet, ati' chnagulquë' grottè'.

⁸ Bdxin dza gul-la' uláz qui cö' na' nabáblenë' Zacariás lunë' dxin lahuë' Dios, lu yöl-la' bxuz quequë'. ⁹ Ca nalëbcnë' tunë' bxuz, gul-la' uláz queë' Zacariás guzië' lu latj la'y qui gdau' quië uzégui'ë yal lahuë' Xanru' Dios. ¹⁰ Tsal ni' ruzégui'ë yal Zacariás na', gulacua' ni'l yúgu'tè bunách, tu'líd Dios. ¹¹ La' na'z bului' lahuë' gbaz la'y queë' Xanru' ga zoë' Zacariás na', zuinë' tsala' yubél bcugu la'y ga na' regui yal. ¹² Cati' blé'inë' gbaz la'y na' Zacariás, grö'ë bagui' len gudxi bdzöbnë'. ¹³ Ni'r gudxë' lë' gbaz la'y na', gnë':

—Zacariás, cutu gádxinu', le chbyönnë' Dios le rnabu' lahuë', ati' uzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau' Elisabet, ngul quiu', ati' gu'u labi' Juan. ¹⁴ Gata' quiu' le uzi'u xbey len udzijnu', ati' zian nup ludziji ládxi'gac le guljbi' bi'idau' na', ¹⁵ le gáctscabi' zxon lahuë' Dios. Cutu gui'jbi' xisi uva len clég tu le rsudxi bunách, ati' gdu sóalenë'-bi' Dios Bö' La'y cati' su lau zi'a galjbi'. ¹⁶ Gunë' Juan ni ga luhuóac queë' Xanru' zian bunách Israel. ¹⁷ Nörë' Lë' ca Xanru', ati' la'cua'len lë' Bö' na' len yöl-la' huac na' gulacua'len Elías, bönni' bè'ë didza' uláz queë' Dios. Cni gunë' quië unë' tuz nup nacgac xuz len zxi'nquë', len uzéjni'në' nup ta'dá'baga' quië lacquë' tsähui', len ucözë' bunách lacquë' sina' la'zi' lu na'quë' Xanru'.

¹⁸ Gnabnë' gbaz la'y na' Zacariás, rnë':

—¿Bizxa gac bè' quië gnözda' lac lë ni? Chnagula' neda' len chnagulnu ca' ngul quia'.

¹⁹ Bubi'ë didza' gbaz la'y na', rnë':

—Neda' lea' Gabriel. Runa' dxin lahuë' Dios. Lëczë' bsöl'ë neda' güi'lena' li' didza', len quixjöi'da' li' didza' dxi'a ni. ²⁰ Na'a, le cutu gyéjlë'u xtihaz'a, gcödzu' len cutur gac gneu' cati' gacr lë ni. Yúgu'tè lë ni udxín cati' gdxin dza qui.

²¹ Tsal ni' tac lë ni, nacua' ni'l bunách, ta'bözë' Zacariás, ati' tu'bannë' le rdzeynë' xtsey ga na' zoë' lu latj la'y. ²² Cati' burujë' Zacariás, cutu guc güi'lenë' lequë' didza', ati' gláquibe'inë' blé'inë' tu le bului'inë' lë' Dios lu latj la'y. Bulá' bului'zë' Zacariás, buzéjni'në' lequë', le curác gnë'.

²³ Cati' bza'a yugu' dza na' ral-la' gunë' dxin lahuë' Dios Zacarías, ni'r böjë' lidxë'. ²⁴ Gdöd yugu' dza na' bia'nu-bi' lë'nu bi'idau' Elisabet, ngul queë' Zacarías na', ati' gdu gayu' beo' buga'nznu yu'u. Gza' ládxi'nu, ²⁵ rnanu:

—Cni runë' quia' Xanru'. Ruzá' ladxë'ë quia' bi'idau', len runë' ga cutur utui'da' laugac bunách.

Rguúxjö'ë gbaz la'y ca zi'a galjbi' Jesús

²⁶ Cati' chguc xop beo', bului' lahuë' gbaz la'y na', le bsölë'ë lëczë' Gabriel Dios, tsijë' Nazaret, tu yödzu luyú Galilea. ²⁷ Dios bsölë'ë lë' ni' tsajyüë'-bi' tubi' bi'i ngul ra'bandau' lëbi' María. Chnazí' lu na'bi' María utság ná'lenbi'-në' bönni' lë' José. Naquë' José zxi'n xsoë' David, bönni' gna bé'inë' bunách Israel.

²⁸ Cati' gyazië' Gabriel na' ga zoabi' María, gudxë'-bi':

—Padiux. Dios ruzá' ladxë'ë quiu'. Zóalenë' li' Xanru' Dios. Lëczë' benë' ga nacru' li' bica' ba ca yúgu'të ngul.

²⁹ Cati' blé'ibi' gbaz la'y na' María, grö'bi' bagui'i ni'a qui didza' na' bë'ë, len rubani ládxi'bi' nacxrna didza' na' bulidzë'-bi' gbaz la'y na'. ³⁰ Ni'r gudxë'-bi' gbaz la'y na', rnë':

—María, cutu gádxinu', le chbdél-li'nu' le ruzá' ladxë'ë quiu' Dios. ³¹ Na'a, tsu'ubi' lë'u tubi' bi'idau', ati' uzú'-bi' tubi' bi'i bönni'dau', ati' gu'u labi' Jesús.

³² Jesús ni gáctërë' blau, len si' Lë' Zxi'në' Dios, Nu nactër blau. Xanru' Dios gunë' ga gna bë'ë ca na' gna bë'ë David, xuz gul gdöd queë'. ³³ Jesús na' gna bé'itecznë' bunách Israel, ati' le gna bë'ë Lë' gatga udx qui.

³⁴ Ni'r gnábibi' gbaz la'y na' María, rnabi':

—¿Naczc gac lë ni, le cutu zóalena' bönni'?

³⁵ Bubi'ë didza' gbaz la'y na', rë'-bi':

—Gdxinë' ga zu' Dios Bö' La'y, ati' soalen li' yöl-la' huac queë' Dios, Nu nactër blau, le gac ga zu' ca tu xzul rgu'u böaj. Qui lë ni na' bi'i bönni'dau' na' ral-la' galjbi', tsu'ubi' lu në'ë Dios, ati' si' labi' Zxi'në' Dios. ³⁶ Yetú ca', Elisabet, ngul di'a dza quiu', chnua'nu-bi' ca' lë'nu tubi' bi'i bönni'dau' zal-la' chnagulnu. Gulanë' queënu: “Nacnu ngul huödx”, san chzeaj xop beo' nua'nu-bi' lë'nu bi'idau' na'. ³⁷ Cutu bi' zoa le cusáqui'në' Dios.

³⁸ Ni'r María gnabi':

—Ni' zoa'. Tsaz naca' huen dxin queë' Xanru'. Gac quia' ca na' chgnau'.

Ni'r la' buza'të' gbaz la'y na' ga zoabi' María.

María zajyubi'-nu Elisabet

³⁹ La' dza ni'z gyu'ubi' nöz María, ati' jarélu'bi' gyeajbi' ga nac guí'adau', bdxinbi' tu yödzu luyú Judea. ⁴⁰ Ni' gyazbi' lidxë' Zacarías len gudxbi'-nu Elisabet:

—Padiux.

⁴¹ Cati' byöninu' Elisabet didza' na' bë'bi' María, la' butatë cuinbi' bi'i huë'ndau' na' yu'ubi' lë'nu, ati' dusóalenë'-nu Dios Bö' La'y. ⁴² Ni'r bë'nu zidz didza' Elizabet, rnanu:

—Chnunë' Dios ga nacru' li' bica' ba ca yúgu'të ngul len chnunë' ca' ga nachi' bica' ba bi'idau' na' yu'ubi' lë'u. ⁴³ ¿Núxatë neda', za'nu quia' xnë'ë Xana'? ⁴⁴ Cati' byönda' didza' bë'u, bulidzu' neda', lu yöl-la' rudziji queëbi' la' butatë cuinbi' bi'i huë'ndau' ni yu'ubi' lë'a. ⁴⁵ Bica' bau' li' le gyéjlë'xtidzë'ë gbaz la'y, ati' udxincz lë na' gudxë' li' uláz queë' Xanru'.

⁴⁶ Ni'r gnabi' María:

“Gdu ladxa'a runa' Xanru' zxön,

⁴⁷ Len rudziji ládxi'lëna'-në' Dios, Nu ruslá neda'.

48 Dioscz buzá' ladxë'ë quia' neda'.
 Yu'a lu në'ë, tsaz naca' huen dxin queë'.
 Na'a su lau, ca nac quia' la'ná:
 'Bica' ba ngul na.'

49 Zxöntër nac le benë' quia' Dios uná bë'.
 La'y nac lë'.

50 Lë' ruhuechi' lãdxi'teczë' bunách tadxi Lë'
 Na'a dza len dza zi'a za'c.

51 Yugu' yöl-la' huac zxön chbenë' Lë'.
 Buzötjë' nup glun zxön yöl-la' rejni'i quegac.

52 Bugúë' yöl-la' uná bë' quegac nup glac blau,
 Len benë' ga glac blau nup glac nöxj lãdxi'.

53 Benë' ga guluhuölj guladze'i nup guladún,
 Len buca'në' ca'z nup gulalë'i yöl-la' tsahuí'.

54 Gúclenë' bunách Israel, nup na' tun xchinë',
 Le yajneynë' lequë' len buechi' ladxë'ë lequë'.

55 Benë' ca gzxi' lu në'ë gunë' quequë' xuz xtau'ru'
 Lenca' queë' Abraham len quegac zxi'n xsoë'."

56 Bugá'nlenbi'-nu Elisabet María gdu ca tsonn beo', ati' gdöd ni' böajbi'
 lidxbi'.

Le guc cati' guljë' Juan, bönni' buquülë' bunách nis

57 Cati' bdxin dza ral-la' soabi' bi'idau' queënu Elisabet, buzoanu-bi' tubi'
 bi'i bönni'dau'. 58 Gulayöni dzag yu'u queënu len yugu' di'a dza queënu ca na'
 guc, buechi' ladxë'ë-nu Dios, ati' guludzjilen lënu. 59 Cati' chguc xunu' dza
 zoabi' bi'idau' na', guladxinë' di'a dza queënu quië la'chuguë' lu xpëla'bi' bi'i
 bönni'dau' na' lë na' gac bë' náquibi' queë' Dios, ati' të'nnë' lu'ë labi' Zacarías
 ca na' lë' xuzbi'. 60 Ni'r bubu'inu didza' Elisabet, xna'bi', rnanu:

—Cutu. Juan si' labi'.

61 Gulanabnë'-nu, ta'në':

—¿Bizx queë? Nutu nu di'a dza quiu' lë' Juan.

62 Ni'r gululá' gulului'znë', gulanabnë' xuzbi' nacx rë'nnë' gu'ë labi'.

63 Gnabë' tu blagdau' Zacarías na', ati' buzujë' lahui cni: "Juan lëbi'." Gu-
 lubannë' yúgu'të'. 64 La' ni'z böalj'të ru'ë Zacarías na' len buguitjtë ludxë'ë,
 ati' bë'ë didza' le glu'ë Dios yöl-la' ba. 65 Ni'r gládxinë' len gulubannë' yúgu'të
 dzag yu'u quequë', ati' yúgu'të yözdau' nacuá' lu gu'adau' luyú Judea, gzë
 didza' ca guc lë ni. 66 Gulazá' lãdxi'gac yúgu'të nup gulayöni ca na' guc, ta'ná:
 —¿Nacxzc gacbi' bi'i bönni'dau' ni? Le nactë zóalenë'-bi' Xanru'.

Didza' bë'ë Zacarías uláz queë' Dios

67 Ni'r dusóalenë' Zacarías, xuzbi' Juan, Dios Bö' La'y, ati' bë'ë didza' uláz
 queë' Dios, rnë':

68 "Yöl-la' ba Dios, Xangac bunách Israel
 Le duyüë' rë'u, bunách queë', len böa'uë' rë'u.

69 Bsölë'ë queëru' Nu uslá rë'u,
 Len yöl-la' huac zxön qui,
 Nu na' gulj ladj zxi'n xsoë' David,
 Huen dxin queë' Dios.

70 Dza ni'të gzxi' lu në'ë gunë' cni,
 Nac ca na' gnë' lu rú'acquë' bönni' glu'ë didza' uláz queë'.

71 Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u

Lu na'gac nup ta'léy rë'u

Lenca' lu na'gac nup cuta'le'i rë'u dxi'a.

⁷² Gzxi' lu në'ë huechi' ladxë'ë xuz xtau'ru'

Len tsajneynë' le gzxi' lu në'ë le nac la'y.

⁷³ Lë ni benë' tsutsu xtidzë'ë gzxi' lu në'ë,

Le gunë' queë' Abraham, xuzru' gul gdöd,

Le nac tu le ral-la' gunë' queëru' rë'u.

⁷⁴ Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u

Lu na'gac nup cuta'le'i rë'u dxi'a

Quië cutur gádxiru' gunru' xchinë' Lë',

⁷⁵ Len quië gacru' ba'a ladx'i len gdu dxi'a

Lahuë' Lë' yúgu'të dza soaru' gbanru'.

⁷⁶ Li', xzi'na'dau', si' lau' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios Nu nactër blau

Le tsajnöru' ca Xanru'cz, upa'u nöz ga tödë'.

⁷⁷ Gunu' ga la'nözi bunách queë' ca gac lulá

Len ca na' unít lahuë' Dios dul-la' nabága'que'.

⁷⁸ Cni gac, le ruhuéchi'tsca ladxë'ë rë'u Dios

Len runë' ga tsení' queëru' Nu nac yení' gdu.

⁷⁹ Lei gunn yení' ga nacuá' nup nacuá' gap nac chul len gap nac lu zzul qui yöl-la' gut

Quië ugú'u rë'u nöz ga cö' dxi ládxi'dau'ru'."

⁸⁰ Gzxönb'i' bi'i bönni'dau' na' len bdip ládxi'bi'. Gzoazbi' gap nac lu latj ca'z cati' bdxinr dza buluf' laubi' laugac bunách Israel.

2

Le guc cati' guljbi' Jesús

¹ La' dza ni'z gna bë'ë Augusto César la'yáz lu guich yúgu'të bunách nacuá'

yödzyú. ² Cati' zi'al lzu gulayáz lu guich ni, rna bë'ë luyú Siria bönni' lë'

Cirenio. ³ Yúgu'të bunách yjac yödzy qui queëquë' ga na' nababquë' quië

la'yazië' lu guich. ⁴ Gzë'ë José yödzy Nazaret luyú Galilea, zijë' luyú Judea, len

bdxinë' yödzy Belén, ga ni' guljé' David, le naquë' José xzi'n xsoë' David na'.

⁵ Gyijë' ni' José quië tsazië' lu guich, ati' dzagbi'-në' María, bi'i ngul nazí' lu

na'bi' utság ná'lenbi' lë', len chzoa soabi' bi'idau' queëbi'. ⁶ Cati' ni' nacu'ë

lu yödzy Belén, bdxin dza soabi' bi'idau' queëbi'. ⁷ Ni' buzoanu-bi' tubi' bi'i

bönni'dau', bi'i zi'al queënu. Buchölinu-bi' yugu' lári'dau', ati' gdxijnubi' tu

lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz. Cni guc, le

cutu bdzöli latj la'cu'ë lu yu'u ga ni' ta'dxinë' bönni' yu'ugac nöz.

Tu'lu' lahuë' gbaz la'y queë' Dios ga nacu'ë bönni' tu'yüé'-ba' bö'cu' xzila'

⁸ Gal-la' ra' yödzy Belén nacu'ë ladj guixi' bönni' tu'yüé'-ba' bö'cu' xzila', tun

chi'ë-ba' chdzö'l. ⁹ La' bului'të lahuë' gbaz la'y queë' Xanru' ga na' nacu'ë.

Glu'u yení' ga na' nacu'ë yöl-la' yení' queë' Xanru', ati' gládxinë'. ¹⁰ Ni'r gudxë'

lequë' gbaz la'y na', rnë':

—Cutu gádxili'. Na'a rguíxjöi'da' lbi'ili' didza' gun ga udzjitsquili', le luzí' ca'

xbey yúgu'të bunách. ¹¹ Na'a chguljbi' ladzë' David Nu uslá lbi'ili'. Nu ni nac

Cristo, Xanru'. ¹² Lë ni gac bë' nu nachi'. Udzölili'-bi' bi'idau' na', narölibi'

yugu' lári'dau' len dëbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách

yu'ugac nöz.

¹³ Ga na' zoë' gbaz la'y na', tu tsalz gululu' laquë' zianr ca' gbaz la'y queë'

Dios, narujquë' yehua' yubá len ta'gu'ë Dios yöl-la' ba, ta'né':

14 Yöl-la' ba Dios zoë' xtsa',
Ati' gac luyú le cuequi dxi ládxi'dau'quë'
Bönni' rdzag ladxë'ë lequë' Dios.

15 Cati' guluzë'ë gbaz la'y na' ga ni' nacu'ë, zhuöjqüë' yehua' yubá, ni'r glë
lza'quë' tuë' yetué' bönni' uyú bö'cu' zxila' na', ta'në':

—Uyéajtsca'ru' Belén quië glé'iru' lë ni chguc ca na' chbului'inë' rë'u Xanru'.

16 Jarélu'quë' yjaquë' ati' yajxáca'quë' María len José, lenca' bi'idau' na',
dëbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz.

17 Cati' gualé'inë' lëbi', gulaguixjö'ë lë na' zi'a gudxë' lequë' gbaz la'y na' ca nac queëbi' bi'idau' na'. 18 Gulubani yúgu'të nup gulayöni didza' glu'ë bönni' uyú bö'cu' zxila' na'. 19 Glu'uz icj nagnu yugu' didza' ni María, ati' gza' ládxi'nu ca nac qui. 20 Zhuöjqüë' bönni' na' uyú bö'cu' zxila', tunë' zxon Dios len ta'gu'ë Lë' yöl-la' ba ni'a qui yúgu'të lë na' gulayönnë' len gualé'inë', le guc ca na' gudxë' lequë' gbaz la'y na'.

Ta'gu'ë-bi' bi'idau' Jesús lu në'ë Dios

21 Cati' chguc xunu' dza zoabi' bi'idau' na', gulachuguë' lu xpëla'bi' lë na' nac bë' náquibi' queë' Dios, ati' glu'ë labi' Jesús ca na' chbë'czë' labi' gbaz la'y na' zi'al cati' zi'a tsu'ubi' lë'nu xna'bi'.

22 Cati' chbza'a dza qui le tu'pá' cuincnu ngul ca rna bë' zxba queë' Moisés, gulachë'ë-bi' bi'idau' Jesús Jerusalén quië la'gu'ë-bi' lu në'ë Xanru' Dios.

23 Cni glunë', le nayúj lu guich lu zxba queë' Xanru' le rna: “Yúgu'tëbi' bi'i bönni'dau' nacbi' bi'i zi'al queënu xna'cbi', lubijë'-bi' quizi queë' Xanru' Dios.” 24 Qui lë ni na' yjaquë' ni' quië ludöcdë'-ba' len la'gu'quë'-ba' lahuë' Dios chopba' gúgdau' o chopba' budöda'u' ca na' rna bë' zxba queë' Xanru' Dios.

25 Dza ni'z zoë' Jerusalén tu bönni' lë' Simeón. Bönni' ni naquë' tsahui' len rej ladxë'ë Dios. Rbözë' Nu na' gsölë'ë Dios, Nu gaclen bunách Israel. Zóalenë' Simeón na' Dios Bö' La'y, 26 len chbului'inë' lë' cutu gatië' cati' glé'irnë' Cristo, Nu na' gsölë'ë Xanru' Dios. 27 Bdxinë' Simeón na' nchil gdau' le bchë'ë lë' ni' Dios Bö' La'y. Cati' gulachë'ë-bi' bi'idau' Jesús nchil gdau' xuz xna'bi' quië lunë' queëbi' ca rna bë' zxba na', 28 ni'r bunidë'-bi' Simeón na', len gyij ladxë'ë Dios, rnë':

29 “Xana', na'a huac gunnu' neda' latj gatia',
Soa dxi ladxa'a

Le chguc le gudxu' neda', huen dxin quiu'.

30 Chblé'ida' Nu na' buzoaczu', Nu uslá bunách,

31 Nu na' rulú'u lahui laugac yúgu'të bunách.

32 Lëbi' nacbi' yení' uzení' bunách gza'a

Len nacbi' ca' yení' quegac bunách Israel quiu'.”

33 Gulubannë' José len María, xna'bi' bi'idau' Jesús, ca nac lë na' gnë' Simeón ca nac queëbi' Jesús. 34 Gnabnë' Dios Simeón gunë' ga gac dxi'a quequë', ati' gudxë'-nu María, xna'bi' Jesús, rnë':

—Byutsca'. Bi'i ni nuzöë'-bi' Dios quië gunbi' ga la'chixi bunách zian, ati' luhuóás bunách zian ladj bunách Israel. Gacbi' tu le nac bë', ati' la'në' queëbi' bunách. 35 Gac cni quië la'lá' lahui le ta'zá' ládxi'gac bunách zian. Yugu' lë ni lac quiu' ca tu guía tuchi' le tsaz ládxi'da'u.

36 Zoanu ca' ni' Ana, ngul rui'nu didza' uláz queë' Dios. Nacnu zxi'në' Fanuel, bönni' nababë' di'a dza queë' Aser. Chnagúltscanu Ana na', le

gzóalennu bönni' queënu gdu gadx iz gdöd gucnu ra'bandau', ³⁷ ati' bga'nnu uzëb cati' bdxintë dza chyu'unu gdu ca taplalj yu tap iz. Cutu ca' rubi'i ruza'nu ga nac nchil gdau'. Rël len të dza rej lãdxi'nu-në' Dios, runnu gubás len rulidznu-në' Dios. ³⁸ La' na'z bdxíntënu ni', rënu-në' Dios: "Xclenu'." Gdixjoi'nu yúgu'të bunách ca nac queëbi' bi'idau' Jesús, bunách na' nacuá' Jerusalén, ta'bóz dza gdxin Nu na' gsolë'ë Dios gaclen bunách.

Zhuöjqüë' José len María yödz Nazaret

³⁹ Gdöd glunë' José len María yúgu'të le rna bë' zxba queë' Xanru' Dios, yhuöjqüë' lãdzqüë' Nazaret luyú Galilea. ⁴⁰ Gzxönbi' bi'idau' Jesús len bdiplãdxi'bi'. Guta' queëbi' yöl-la' rejni'i, ati' zxon nac le ruzá' lãdxë'ë queëbi' Dios.

Rudxinbi' bi'idau' Jesús nchil gdau'

⁴¹ Yugü' iz rjaqüë' Jerusalén xuz xna'bi' Jesús cati' rac Lni Pascua, lni tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, bubijë' xuz xtau'qüë' luyú Egipto. ⁴² Cati' chyu'ubi' chinnu iz bi'i Jesús, yjaqüë' Jerusalén ca tunczë' cati' rac lni na'. ⁴³ Cati' gdöd lni, zhuöjqüë', san buga'nbi' Jerusalén bi'idau' Jesús, san cutu táquibe'inë' José len María, xna'bi' Jesús. ⁴⁴ Le táquinë' nútsa'bi' ladj bunách zian yú'ulengac lequë' nöz, tu dza nayá' gulazë'ë. Ni'r cati' guluguiljë'-bi' gap nacuá' di'a dza quequë' len gap nacuá' nup núnbë'qüë' ⁴⁵ cutu guludzölnë'-bi'. Qui lë ni na' yhuöjqüë' Jerusalén, zajtiljqüë'-bi'.

⁴⁶ Cati' chguc dza bunn, guludzölnë'-bi' ga nac nchil gdau', rö'bi' gatsj lãhui'lë' bönni' gdau' tu'sëdi, ruzë nagbi' didza' tu'ë len rnabi yúdxibi' lequë'. ⁴⁷ Gulubani yúgu'të nup gulayöni didza' bë'bi' ca nac yöl-la' rejni'i queëbi' len ca nacga didza' ubi'ibi'. ⁴⁸ Cati' gualé'inë'-bi' xuz xna'bi', gulubannë', ati' gudxnu-bi' xna'bi', rnanu:

—Zxi'na', ¿bizx quië benu' cni queëtu'? Byutsca', len yöl-la' ruübi ruguü'i buguüljtu' li' neda' len xuzu'.

⁴⁹ Ni'r gudxbi' lequë' Jesús, rnabi':

—¿Bizx quië buguüjlji' neda'? ¿Naru' cu nözili' run bayúdx guna' xchinë' Xuza'?

⁵⁰ Cutu gulayéjni'në' xuz xna'bi' didza' na' gudxbi' lequë'.

⁵¹ Bóajlenbi' lequë' Jesús, budxinbi' Nazaret, ati' benbi' ca rna xtídza'qüë' xuz xna'bi'. Glu'znu icj lãdxi'dau'nu yúgu'të lë ni María, xna'bi' Jesús. ⁵² Rata'r queëbi' bi'i Jesús yöl-la' rejni'i, len rzxonbi'. Burujbi' dxi'a lahuë' Dios len laugac bunách.

3

Lban runë' Juan, bönni' ruquilë' bunách nis

¹ Cati' chguc chinu iz rna be'inë' gdu'të yödzlyú Tiberio César, ati' rna bë'ë Poncio Pilato luyú Judea, ati' Herodes rna bë'ë ca' luyú Galilea, ati' Felipe, böchë'ë Herodes na', rna bë'ë luyú Iturea len luyú Traconite, ati' Lisanas rna bë'ë luyú Abilinia, ² yugu' dza na' nacque' bxuz blau Anás len Caifás, ati' la' na'z Dios bë'lenë' Juan, zxi'në' Zacarías, didza' cati' ni' zoë' Juan lu latj ca'z. ³ Rdë' Juan ni yúgu'të latj nacuá' ra' yegu Jordán, runë' lban ca ral-la' la'dil nis nup tu'bi'i lãdxi'gac quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'qüë'. ⁴ Guc cni ca na' nayúg lu guich la'y yugu' didza' bë'ë Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, rna:

Ryön chi'ë bönni' rulidzë' lu latj ca'z, rnë':

“Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru'.

Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.

⁵ Gdzé'igac yúgu'të gap nac röga'.

Luhuöác lachi' yúgu'të gui'a sib len gui'adau'.

Lurúj li nöz nayéycj naróligac,

Ati' luhuöác dxi'a nöz guiöj.

⁶ La'le'i yúgu'të bunách Nu na' gsölë'ë Dios, Nu uslá bunách."

⁷ Cati' gularúj bunách zian quië la'díl nis lu në'ë Juan, lë' gudxë' lequë':

—Lbi'ili', di'a dza quecha' bël snia'. ¿Nuzxa buluí'i lbi'ili' gzxundjli' yöl-la' rusyúdx zi'a gac quegac bunách? ⁸ Na'a, gul-gún le lac bë' chbubi'i láchxi'li' len cutu sa' láchxi'li', cugnali': "Nactu' tsahui' le nactu' zxi'n xsoë' Abraham", le rëpa' lbi'ili', huac quel-lë'ë Dios yugu' guiöj ni len gunë' ga luhuöác zxi'n xsoë' Abraham. ⁹ Nacli' ca yugu' yag. Chzoa rböz guia huag gchugu yugu' yag. Yúgu'të yag cuta'bía le nac dxi'a, la'chuguë' yag na' len la'gu'e' leygac lu gui'.

¹⁰ Ni'r gulanabi lë' bunách nacuá' ni', ta'ná:

—¿Nacx gúntsatu'?

¹¹ Bubi'ë didza' Juan, rë' lequë':

—Nu dë chop zxecy ral-la' unödzy qui nu cudë qui, ati' nu dë le gagu, lëzca' cni ral-la' quis quegac nup cudë le lagu.

¹² Guladxinë' ca' ni' quië la'dilë' nis la'quë' bönni' tu'quizzjé' lazgac bunách uláz qui yödzy zi'tu', ati' gulanabnë' lë', ta'në':

—Bönni' usëdi, ¿nacx gúntsatu' netu'?

¹³ Juan gudxë' lequë':

—Cutu uquizzjrli' tsca le chgna bé'inë' lbi'ili' bönni' uná bë'.

¹⁴ Gulanabnë' ca' lë' la'quë' bönni' rjaquë' gdil-l, ta'në':

—¿Naxz netu', nacx guntu'?

Juan gudxë' lequë':

—Cutur gun gádxili' nitú bunách quië cúali' le dë qui. Cutur gnëli' quegac bunách le cunáczy quië gunli' ga la'guíxj lbi'ili', san gul-dzág láchxi'li' tsca razxjli'.

¹⁵ Ta'zá' láchxi'gac bunách na' ta'böz Nu na' ral-la' gsölë'ë Dios, chqui' naquë' Juan na' bönni' lë' Cristo. ¹⁶ Bubi'ë didza' Juan, gudxë' yúgu'të', rnë':

—Le nactë neda' ruquila' lbi'ili' nis, san zë'ë bönni' gunë' le rului'z yöl-la' rdil nis ni, gchizië' lbi'ili' Dios Bö' La'y len le nac gui' queë'. Bönni' ni naprë' yöl-la' uná bë' ca neda', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycya' lölë' nudë'ë.

¹⁷ Zönë' lu në'ë bcö' queë' ati' ulubë' ga rlub zxoa' xtil queë', lë' ni rului' le gac quegac bunách. Utubë' zxoa' xtil, len cu'ë lei xlatji, san bëb qui uzëgui'ë lu gui' le gatga ul.

¹⁸ Ca nacgac didza' ni len yela'gac zian didza' le bchizië' icj naggac bunách, benë' lban Juan lauquë' qui didza' dxi'a. ¹⁹ Juan na' buquíë' Herodes, bönni' rna bë'ë, le zóalenë'-nu Herodías, ngul queë' Felipe, bönni' böchë'ë, lenca' le runë' zian le cunác. ²⁰ Ni'r benë' Herodes tu le nacr huia'dö', glu'ë lidx guia Juan na'.

Rdilë' nis Jesús

²¹ Dza na' zi'a gdzunë' lidx guia Juan, cati' ni' ruquilë' bunách nis, bdilë' ca' nis Jesús. Cati' ni' rulidzé' Dios, gyalj luzxbá ²² ati' bötjé' Dios Bö' La'y, bdxinë' ga na' zoë' Jesús. Buluí' lahuë', rnë'ë ca tuba' budödau', ati' byön chí'i Nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Li' nacu' Zxi'na'. Nadxi'ida' Li' len rdzag ladxa'a Li'.

Yugu' xuz xna' gul queë' Jesús

23 Cati' gzu lahuë' runë' xchinë' Jesús, yu'ë ca chi uruá' iz. Taqui bunách naquë' zxi'në' José. Jesús naquë' zxi'n xsoë' Elí, nu na' naquë' xuznu María.

24 Elí na' guquë' zxi'në' Matat, nu ni guc zxi'në' Leví, nu ni guc zxi'në' Melqui, nu ni guc zxi'në' Jana, nu ni guc zxi'në' yetúë' José.

25 José ni guquë' zxi'në' Matatías, nu ni guc zxi'në' Amós, nu ni guc zxi'në' Nahum, nu ni guc zxi'në' Esli, nu ni guc zxi'në' Nagai.

26 Nagai na' guquë' zxi'në' Maat, nu ni guc zxi'në' yetúë' Matatías, nu ni guc zxi'në' Semei, nu ni guc zxi'në' yetúë' José, nu ni guc zxi'në' Judá.

27 Judá na' guquë' zxi'në' Joana, nu ni guc zxi'në' Resa, nu ni guc zxi'në' Zorobabel, nu ni guc zxi'në' Salatiel, nu ni guc zxi'në' Neri.

28 Neri na' guquë' zxi'në' yetúë' Melqui, nu ni guc zxi'në' Adí, nu ni guc zxi'në' Cosam, nu ni guc zxi'në' Elmodam, nu ni guc zxi'në' Er.

29 Er na' guquë' zxi'në' Josué, nu ni guc zxi'në' Eliezer, nu ni guc zxi'në' Jorim, nu ni guc zxi'në' yetúë' Matat.

30 Matat na' guquë' zxi'në' Leví, nu ni guc zxi'në' Simeón, nu ni guc zxi'në' Judá, nu ni guc zxi'në' yetúë' José, nu ni guc zxi'në' Jonán, nu ni guc zxi'në' Eliaquim.

31 Eliaquim na' guquë' zxi'në' Melea, nu ni guc zxi'në' Mainán, nu ni guc zxi'në' Matata, nu ni guc zxi'në' Natán.

32 Natán na' guquë' zxi'në' David, nu ni guc zxi'në' Isaí, nu ni guc zxi'në' Obed, nu ni guc zxi'në' Booz, nu ni guc zxi'në' Salmón, nu ni guc zxi'në' Naasón.

33 Naasón na' guquë' zxi'në' Aminadab, nu ni guc zxi'në' Aram,

nu ni guc zxi'ně' Esrom,
 nu ni guc zxi'ně' Fares,
 nu ni guc zxi'ně' yetúě' Judá.

³⁴ Judá na' guquě' zxi'ně' Jacob,
 nu ni guc zxi'ně' Isaac,
 nu ni guc zxi'ně' Abraham,
 nu ni guc zxi'ně' Taré,
 nu ni guc zxi'ně' Nacor.

³⁵ Nacor na' guquě' zxi'ně' Serug,
 nu ni guc zxi'ně' Ragau,
 nu ni guc zxi'ně' Peleg,
 nu ni guc zxi'ně' Heber,
 nu ni guc zxi'ně' Sala.

³⁶ Sala na' guquě' zxi'ně' Cainán,
 nu ni guc zxi'ně' Arfaxad,
 nu ni guc zxi'ně' Sem,
 nu ni guc zxi'ně' Noé,
 nu ni guc zxi'ně' Lamec.

³⁷ Lamec na' guquě' zxi'ně' Matusalén,
 nu ni guc zxi'ně' Enoc,
 nu ni guc zxi'ně' Jared,
 nu ni guc zxi'ně' Mahalaleel,
 nu ni guc zxi'ně' yetúě' Cainán.

³⁸ Cainán na' guquě' zxi'ně' Enós,
 nu ni guc zxi'ně' Set,
 nu ni guc zxi'ně' Adán,
 nu ni guc ca zxi'nczě' Dios.

4

Rzi' bě' Jesús Satanás tu' xōhui'

¹ Buzě'ě Jesús ra' yegu Jordán, gdu zóaleně' Lě' Dios Bō' La'y, ati' Dios Bō' La'y na' bchě'tě Jesús lu latj ca'z. ² Gzoě' ni' Jesús gdu ca choa' dza, ati' gzxi' bě' Lě' tu' xōhui' quiě gun ga gchixině' Jesús. Cutu bi gdahuě' Jesús yugu' dza na', ati' gdōdr ni' rduně'. ³ Ni'r gudx Jesús tu' xōhui' na', rna:

—Chqui' nacczu' Li' Zxi'ně' Dios, gnatsca' luhuōác yōt xtil guiōj ni.

⁴ Bubi'ě didza' Jesús, rě' lei:

—Nayúj lu guich, rna: “Clěgz yōt xtil nabánigac bunách, san nabánigac ca' yúgu'tě xtidzě'ě Dios.”

⁵ Ni'r bchě' Jesús tu' xōhui' na' ga nac tu lu gui'a sib ati' tu chi'idau'z buluí'i Lě' yúgu'tě xlatjgac nup ta'ná bě' yōdzlyú. ⁶ Rě Jesús tu' xōhui' na', rna:

—Gunna' quiu' yúgu'tě xlatjgac nup ta'ná bě' ni len yōl-la' tsahui' quegac, le nadōd lu na'a yúgu'tě lě ni, ati' nu rě'nzda' ru'a qui. ⁷ Chqui' Li' uzechu zxibu' lahua' gunu' neda' zxōn, yúgu'tě lě ni gaqui quiu'.

⁸ Bubi'ě didza' Jesús, rě' lei:

—Bcuit ga zoa', Satanás, le nayúj lu guich la'y le rě netu', rna: “Xanu' Dios tsej ladxu'u-ně', len tuzě' Lě' gunu' xchině'.”

⁹ Ni'r bchě' Jesús Jerusalén tu' xōhui' na', ati' budxía Lě' cju'u gdau', len rě Lě':

—Chqui' nacu' Zxi'ně' Dios, busládzu'tsca' cuinu' ni ¹⁰ le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios gsölë'ë gbaz la'y queë', láclenë' Li'.

¹¹ Lu na'que' luchisë' Li'

Cui tsajchegu'u guiöj, cugunu' zi' ni'u.

¹² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Nayúj lu guich la'y, rë netu': "Cutu si' bë'u Xanu' Dios."

¹³ Cati' cutu budzöli yetú le si' bë' Jesús tu' xöhui' na', buzá' ga zoë' tu chi'idau'.

Rzu lahuë' Jesús runë' xchinë' luyú Galilea

¹⁴ Böjë' Jesús luyú Galilea, dë lu në'ë yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. Gzë didza' ca nac queë', ati' gulayöni bunách nacua' yúgu'të yödz gdu zbi'il.

¹⁵ Busëdnë' bunách Jesús gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' glun Lë' zxön yúgu'të bunách ni'.

Le benë' Jesús yödz Nazaret, ga nac ladzë'

¹⁶ Ni'r budxinë' Jesús yödz Nazaret ga ni' gzxönë'. Cati' bdxin dza la'y quequë' bönni' judío, ca runczë' Jesús, gyazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' gzuinë' quië ulabë' tu le nayúj lu guich la'y.

¹⁷ Guludödë' lu në'ë Jesús guich ga na' nayúj didza' bë'ë Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. Cati' bsaljë' guich na', bdzölnë' ga nayúj lu guich le rna:

¹⁸ Zóalenë' neda' Bö' La'y queë' Xanru'

Le nubijë' neda' quizi queë'

Quië quíxjöi'da' bunách yechi' didza' dxi'a.

Bsölë'ë neda' una' nup rac zi' ládxi'dau'gac,

Len usyönda' nup nadzungac, ca gac lulá,

Len una' bunách nachúl laugac,

Len uslá' bunách zoa nu runi leygac zi',

¹⁹ Len guna' lban qui dza ruzá' ladxë'ë quegac bunách Xanru' Dios.

²⁰ Ni'r butubë' guich na' Jesús len bugu'ë lei lu në'ë bönni' run chi'ë yugu' guich la'y, ati' gró'ë. Ni'r gulaná' Jesús yúgu'të nup nudubgac lu yu'u na'.

²¹ Gzu lahuë' Jesús rë' lequë':

—Na'a dza ni zoali' lbi'ili', rudxíncz le nayúj lu guich ni.

²² Gulanë' dxi'a queë' yúgu'të', len gulubannë' ca nac didza' dxi'a ru'ë, ati' ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni zxi'në' José?

²³ Rë' lequë' Jesús, rnë':

—Naxz huëli' neda' lë ni ta'ná bunách, le rna: "Li', bönni' ruún bunách, bun cuinu'." Lëzca' cni huëli' neda': "Yugu' le byönitu' benu' Capernaum, ben ca' ga ni nac ladzu'."

²⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ili', chqui' zoë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, cutu tun lë' ba la'n bunách uláz queë'. ²⁵ Le nactë rëpa' lbi'ili', gulacua'nu zian ngul uzëb luyú Israel yugu' dza ni' zoë' Elías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, cati' ni' cutu gul guiöj gdu ca tsonn iz yu xop beo' ati' guc gbin luyú na', ²⁶ san Dios cutu bsölë'ë Elías na' ga nacua'nu ngul uzëb nacua'nu luyú Israel, san bsölë'ë lë' ga na' zoanu ngul uzëb lu yödz Sarepta, le nabáb yödz Sidón. ²⁷ Lëzca' cni, gulacua' luyú Israel zian nup te'i huë' nudzu' ruzöd dza ni' zoë' Eliseo, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, san cutu böaquë' nitúë' bönni' nutsë'ë ladj bunách Israel na', san böaquë' tuzë' Naamán, bönni' nababë' luyú Siria.

²⁸ Cati' gulayönnë' didza' ni, gulaleynë' yúgu'të bönni' nacu'ë lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. ²⁹ Ni'r gulayasë' len gulubijë' Jesús ni'l ra' yöd. Gulachë'ë Lë' ga nac lë'i gui'a guiöj ga na' dë ladzquë' quië lusládzu'ë Lë' ga nac lë'i gui'a guiöj na'. ³⁰ Ni'r gdödë' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, zhuöjtë'.

Tu bönni' yu'u lë' bö' xöhui'

³¹ Ni'r gyijë' Jesús yöd Capernaum luyú Galilea, ati' ni' busëdnë' bunách yugu' dza la'y quequë' bönni' judío. ³² Gulubannë' ca nac le rusëdnë' lequë' Jesús, le bë'ë didza' ca tu bönni' dë lu në'ë.

³³ Zoa'të' ca' ni' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' yu'u lë' bö' xöhui', ati' bë'ë zidzj didza', ³⁴ rnë':

—Bsan netu'. ¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, bönni' Nazaret? ¿Naru' za'u usnitui' netu'? Núnbë'a Li' nu nacu'. Bönni' La'y queë' Dios nacu'.

³⁵ Buzeynë' ba nadx bö' xöhui' na' Jesús, rë' lei:

—Bseyj ru'u len burúj lu bönni' ni.

Ni'r gru'n lyu bönni' na' bö' xöhui' na' laugac bunách nacua' ni' len burujtë lu bönni' na', san cutur bi ben queë'. ³⁶ Gulubannë' yúgu'të' len glu'ë didza' tuë' len yetüë', ta'në':

—¿Bizxa didza' ni ru'ë? Len yöl-la' uná bë' len yöl-la' huac zxön rna bé'inë' yugu' bö' xöhui', ati' tu'rujtë bö' xöhui' na'.

³⁷ Gzë didza' ca nac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'të yöd gdu zbi'il.

Ruúnë' Jesús xna'nu ngul queë' Pedro

³⁸ Ni'r gyasë' Jesús len burujë' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, ati' gyazië' lidxë' Simón. Ni' zoanu xna'nu ngul queë' Simón na', yu'unu tu xla, ati' gláta'yuë' lahuë' Jesús unë'-nu. ³⁹ Gbiguë'ë Jesús ga na' dënu, ati' bulidzë' huë' xla na' yu'unu. La' brujtë tu xla na' yu'unu, ati' la' gyástënu len bë'nu le glahuë'.

Ruúnë' Jesús zian nup te'i

⁴⁰ Cati' chrbia gbidz, guladxín ni' yúgu'të nup nacua'len lequë' nup na' te'i qui queëgac guidzhuë', ati' yjua'quë' leygac ga na' zoë' Jesús. Lë' bxoá në'ë nup na' te'i, bunë' leygac. ⁴¹ Gulurúj ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách te'i na'. Ta'bödxya'a bö' xöhui', ta'ná:

—Li' nacu' zxi'në' Dios.

Ni'r buzeynë' ba nadx yugu' bö' xöhui' na' Jesús, len cutu bë'ë latj la'ná, le nõzigac naquë' Cristo.

Runë' Jesús lban luyú Galilea

⁴² Cati' za' reni' yetü dza, brujë' Jesús Capernaum na', ati' gyijë' tu latj ca'z. Ni' guluguúl Jesús bunách zian. Cati' guladxinë' ga na' zoë', glë'nnë' lutseyne' Lë', cui uzë'ë ga na' nacu'ë. ⁴³ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Run bayúdx tsija' gap nacua' yezica' yöd, tsjena' ca' ni' lban qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios. Qui lë ni na' bsölë'ë neda' ni.

⁴⁴ Cni guc, benë' lban yugu' yöd luyú Galilea len gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío.

5

Ta'dzunba' böi zian

¹ Cati' ni' zoë' Jesús ra' nis zxön nazí' lei Genesaret, guluquí gulutsútsj Lë' bunách zian quië la'yöni xtidxë'ë Dios. ² Ni'r blë'inë' chop bárcodau' Jesús,

zxoagac lu nis zxön ga na' nac ra' yu bidx, ati' narujquë' lë'igac bárcodau' na' bönni' uzön böl len ta'guibë' yöxj böl quequë'. ³ Grenë' Jesús tu lë'i bárcodau' na', le naqui queë' Simón Pedro, ati' gnabnë' lë' udxiguë'ë lei yeláti'dau' zi'tu' ga nac ra' yu bidx na'. Ni'r grö'ë Jesús lë'i bárcodau' na', len röz'ë' ca' ni' rusëdnë' bunách zian nacua' ni' lu yu bidx na'. ⁴ Cati' budx bë'ë didza' Jesús, ni'r gudxë' Simón, rnë':

—Bsa' bárcodau' ni lu nis zxön ga na' rö' zil, ati' ni' gul-zál yöxj böl queëli' quië sönlí'-ba' böl.

⁵ Bubi'ë didza' Simón, rë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, gdu yël chbentu' dxin len nituba' böl cutu rzönitu'-ba', san didza' quiu' gzálgara' lei.

⁶ Cati' chgulazalë' yöxj na', gulazönë' ziántërba' böl ati' ráquitiqui' gröza' yöxj böl na'. ⁷ Ni'r gululá' gulului'znë', gululidzë' lza'quë' nacu'ë yetú lë'i bárcodau' na' djaquë' láclenë' lequë'. Cati' guladxinë' ni' guludzë'ë-ba' böl groptë bárcodau' na' ati' chraqui luhuötj lu nis bárcodau' na'. ⁸ Cati' blé'inë' lë ni Simón Pedro, ni'r buzechu zxi'bë' lahuë' Jesús, rnë':

—Bcuit ga zoa', Xan, le naca' bönni' dul-la'.

⁹ Cni gnë' le radxi rdzöbnë' Pedro ni'a quecba' böl zian na' gulazönquë'-ba', len lëzca' cni guc quegac nup nacua'len lë'. ¹⁰ Gladxi guladzöbnë' ca' Jacobo len Juan, yugu' zxi'në' Zebedeo, nup ni nacgac lzë'ë Simón Pedro na'. Ni'r rë' Simón na' Jesús, rnë':

—Cutu gádxinu'. Na'a su lau' gchë'u quia' bunách ca runu' rzönu'-ba' böl.

¹¹ Cati' chguluschinë' yugu' bárcodau' na' ga nac ra' yu bidx, ni'r guluca'në' ni' yúgu'të, ati' zjáclenë' Jesús.

Ruúnë' Jesús bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd

¹² Cati' zoë' Jesús tu lu yödz ni', bdxinë' ga na' zoë' bönni' ré'itsquinë' huë' nudzu' ruzöd. Cati' blé'inë' Jesús, butság lahuë' lyu, len gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Xan, chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

¹³ Ni'r bulí në'ë Jesús len gdanë' lë'. Rë' lë':

—Rë'nda'. Gacu' dxi'a.

La' gbidxtë huë' nudzu' queë' bönni' na'. ¹⁴ Ni'r gna bé'inë' lë' Jesús nutu nu guié' ca'. Gudxë' lë':

—Gyeaj, yajluí' cuinu' lahuë' bxuz, ati' yajnödzej quië le un dxi'a lí' qui gdau' ca gna bë'ë Moisés, lë na' ulu'i lequë' chböacu'.

¹⁵ Gzëtër ca' didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, ati' guludúb ga na' zoë' bunách zian quië la'yöni xtídzë'ë len quië unë' lequë', ugúë' guidzhuë' quequë'. ¹⁶ Ni'r buzë'ë ni' Jesús, gyijë' tu latj ca'z, ati' ni' bulidzë' Dios.

Ruúnë' Jesús bönni' huë' nacu'në' bin

¹⁷ Yetú dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús, rö'quë' ca' ni' yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sëdi taquë' zxbza queë' Moisés, narujquë' yúgu'të yödz luyú Galilea len luyú Judea len lu yödz Jerusalén. Nac bë' dë lu në'ë Jesús yöl-la' huac queë' Xanru' Dios le ruúnë' bunách te'i nacua' ni'.

¹⁸ Ni'r guladxinë' ni' bönni' nua'quë' le deynë' bönni' huë' nacu'në' bin, ati' gulaguiljë' naxx lunë' la'gu'ë lë' lu yu'u quië la'guixjë' lë' lahuë' Jesús. ¹⁹ Cati' cutu guladzölnë' naxx lunë', le nacua' ni' bunách zian, gulabenë' cju'u yu'u na' len gulasaljë' cju'u na'. Ni'r guluzötjë' ni' le zianë' bönni' huë' na', ati' gulaguixjë' lë' gatsj lahui' bunách ni' lahuë' Jesús. ²⁰ Cati' gúquibe'inë' Jesús ca na' ta'yejllë' Lë', gudxë' bönni' huë' na':

—Bönni', yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'.

²¹ Ni'r gulazú lauquë' ta'zá' ládxi'quë' bönni' gdau' tu'sëdi na' len yugu' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Nuzxa caz bönni' ni rnë' le rucá'n Dios ca'z? ¿Nuzxa caz gac unít lau dul-la'? Tuzë' Dios runít lahuë' dul-la'.

²² Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë' ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië rza' ládxi'li' cni? ²³ Cutu nac baníg nu guiëz bönni' ni: “Yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'”, san nac baníg nu gun ga tsasë' len së'i ni'ë.

²⁴ Guna' ga gnözili' dë lu na'a luyú ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, yöl-la' uná bë' unít lahua' dul-la'.

Ni'r gudxë' bönni' na' nacu'në' bin, rnë':

—Li' rëpa', gyas. Bua' le deynu' len böaj lidxu'.

²⁵ La' gyastë' bönni' huë' na' lauquë' ati' bu'ë lë na' gúti'në', zhuöjë' lidxë', rgu'ë Dios yöl-la' ba. ²⁶ Gulaníttsquinë' yúgu'të', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba, len tádxizné' ca', ta'në':

—Na'a blé'iru' le run ga rubániru'.

Jesús rulidzë' Leví

²⁷ Gdöd glac lë ni brujë' ni' Jesús ati' blé'inë' tu bönni' uquízxj lazgac bunách lë' Leví, rö'ë ga na' ruquízxjé', ati' Jesús rë' lë':

—Gda' neda'.

²⁸ La' gyastë' Leví, ati' buca'në' yúgu'të, zéajlenë' Jesús.

²⁹ Gdöd ni', benë' Leví na' tu güi' huagu queë' Jesús ga nac lu yu'u lidxë', ati' gulacu'ë ni' zian bönni' uquízxj len yela'quë' bönni' ta'b'ölenë' lequë' tahuë'.

³⁰ Ni'r gulanë' quequë' bönni' uséd queë' Jesús bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Bizx quië ri'j rágulenli' yugu' bönni' uquízxj len yela'quë' bönni' dul-la'?

³¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu naquincnë' nu un bunách bönni' nacu'ë dxi'a, san bönni' té'inë' naquincnë' nu un bunách. ³² Za'a, clëg ulídzgaca'-në' bönni' tsahui', san za'a ulídzgaca'-në' bönni' dul-la' quië lubí'i ládxi'quë'.

Ta'nabnë' Jesús ca nac qui yöl-la' run gubás

³³ Ni'r gulanabnë' Jesús bönni' gdau' na', ta'në':

—¿Bizx quië tunë' gubás zian lzu bönni' da'quë' Juan, len tu'lidzë' Dios, ati' tunë' ca' cni bönni' da'quë' yugu' bönni' gdau' fariseo, san bönni' da'quë' Li' ti'j tahuë'?

³⁴ Jesús rë' lequë':

—¿Naru' huactsa gunli' ga lunë' gubás bönni' nacu'ë lni qui yöl-la' rutság na' tsal ni' zóalenë' lequë' bönni' rutság në'ë? ³⁵ Huadxín dza cati' gduë' ga nacu'ë bönni' rutság në'ë. Dza ni'r lunë' gubás.

³⁶ Ni'r benë' lsaqui' ca nac lë ni Jesús, rë' lequë':

—Nutu nu bönni' gchuguë' lari' cub chnadía len cuijë' tstaca' le udë'ë lë'i lari' tëb. Chqui' gunë' cni, clëgz gac ditj lari' cub na', san lári'dau' na' gruj lë'i lari' cub na' cutu tsajlóz lari' tëb na'. ³⁷ Lëzca' cni, nutu nu bönni' rguë'ë xisi uva cub lu rö'ö gul náquini guid. Chqui' nu gun cni, ulá'a rö'ö gul na' náquini guid xisi uva cub na', ati' glalj xisi uva na', ati' gac ditj rö'ö gul na'. ³⁸ Qui lë ni na' ral-la' ca'aru' xisi uva cub lu rö'ö náquini guid cub, ati' groptë lac chi'i.

³⁹ Chqui' zoa nu ri'j xisi uva gul, cutu guë'nité' gu'lj xisi uva cub, le rna: “Nacr szxi' xisi uva gul na'.”

6

Ta'leycjë' deu xzoa' xtil dza la'y bönni' usëd queë' Jesús

¹ Cati' nac tu dza la'y quequë' bönni' judío, rdödë' Jesús gap dë yöl xzoa' xtil, ati' ta'leycjë' deu ga dxia xzoa' xtil bönni' usëd queë'. Ta'zxúb'i'ni na'quë' lei len tahuë'. ² Ni'r gulanabnë' lequë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Bizx quië runli' le cural-la' gunru' dza la'y?

³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' cu nulábnili' ca benë' David cati' gdunë', ati' guladún ca' nup nacua'len lë'? ⁴ Gyazië' lu yu'u queë' Dios len gzxi'ë yöt xtil tu'cu'ë lahuë' Dios, lë na' cutu ral-la' gáguru', san tuz bxuz dë latj lahuë', ati' gdahuë' lei David len bé'ë ca' quegac nup nacua'len lë'.

⁵ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Naca' xani dza la'y neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

Tu bönni' narequi' në'ë

⁶ Cati' nac yetú dza la'y quequë' bönni' judío, gyazië' Jesús lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios len busëdnë' nup nacua' ni'. Zoë' ca' ni' bönni' narequi' në'ë yubél. ⁷ Tu'yúë' Jesús bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo quië la'lé'inë' chqui' unë' lë' cati' nac dza la'y quequë' quië ludzölnë' naxx luquië' Lë'. ⁸ Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë', ati' gudxë' bönni' na' narequi' në'ë, rnë':

—Gyas. Gzui gatsj lahui'l ni.

La' gyastë' bönni' na', gzuinë'. ⁹ Ni'r gudxë' yugu' bönni' gdau' na' Jesús, rnë':

—Unábitsqui'da' lbi'ili' tu didza'. ¿Naru' dë latj cati' nac dza la'y gunru' le nac dxi'a o gunru' le cunác? ¿Naru' dë latj uguél-la'ru' yöl-la' na'bán quegac bunách, o uguaru' lei?

¹⁰ Ni'r buyüë' Jesús yúgu'të bönni' na' nacu'ë gdu cuitië', ati' gudxë' bönni' huë' na':

—Bli na'u.

Bulí në'ë bönni' na', ati' la' böactë në'ë na'. ¹¹ Ni'r gulaleynë' bönni' gdau' na', ati' glun xtídza'quë' la' légaczë' naxx bi lunë' queë' Jesús.

Rböë' Jesús chinnuë' bönni' lacquë' gbaz queë'

¹² Dza ni' gyijë' Jesús ga nac tu lu guí'adau'. Ni' bulidzë' Dios, ati' gdu yël bé'lenë' Dios didza'. ¹³ Cati' za' rení', bulidzë' bönni' da'quë' Lë', ati' gröë' chinnuë' quië lacquë' gbaz queë'. ¹⁴ Bulidzë'

Simón, (lë' ca' Pedro),
Andrés, (böchë'ë Pedro),

Jacobo,

Juan,

Felipe,

Bartolomé,

¹⁵ Mateo,

Tomás,

Jacobo, (zxi'në' Alfeo),

Simón, (bönni' rui' ladxë'ë yödz queë'),

¹⁶ Judas, (böchë'ë Jacobo),

Judas Iscariote, (bönni' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë').

Ruúnë' Jesús bunách zian

¹⁷ Bötjlenë' bönni' gbaz queë' na' Jesús lu guí'adau' na', ati' guladxinë' tu ga nac lachi', ga ni' nacu'ë zianr ca' bönni' usëd queë', nacua'len lequë' bunách zian narujgac yúgu'të yödZ luyú Judea len yödZ Jerusalén, len yugu' yödZdau' dëgac ra' nis zxön ga na' nacua' yödZ Tiro len Sidón. Guladxín ni' bunách ni quië luzë nagquë' xtidzë'ë Jesús, len luhuöaquë' lu guidzhuë' qui queëquë'.
¹⁸ Guluhuöaquë' ca' bönni' ni' ta'zaca' ta'gui'ë lu na'gac bö' xöhui'.
¹⁹ Yúgu'të bunách zian na' tui' ládxi'gac la'gán Jesús le ruúnë' yúgu'të' len yöl-la' huac queë'.

Nup nacgac bica' ba len nup nacgac bica' bayechi'

²⁰ Ni'r buyúë' Jesús bönni' usëd queë' nacu'ë ni', len gudxë' lequë':
 —Bica' ba lbi'ili', nacli' yechi' ládxi', le gata' queëli' latj ga rna bë'ë Dios.

²¹ 'Bica' ba lbi'ili' rdunli' na'a, le huöjlji'.

'Bica' ba lbi'ili' rbödxli' na'a, le uzxidxli'.

²² 'Bica' ba lbi'ili', le za' dza cati' cula'le'i lbi'ili' dxi'a bunách len lubíj lbi'ili' ga nacua' len la'në zi' queëli', len lucá'n ca'z le nazí' lali' ca tu le nac xöhui' le da'li' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²³ Gul-zí' xbey dza na' len gul-dziji, le nac zxön le gaqui queëli' yehua' yubá. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'gac bunách ni quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁴ 'Bica' bayechi' lbi'ili', dë yöl-la' tsahui' queëli', le chdë le ruzi'li' xbey.

²⁵ 'Bica' bayechi' lbi'ili' nuhuölj nadzë'ili' na'a, le huadunli'.

'Bica' bayechi' lbi'ili' ruzxidxli' na'a, le huí'nili' len cödx yëchi'li'.

²⁶ 'Bica' bayechi' lbi'ili' ta'në dxi'a queëli' yúgu'të bunách. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'li', gulanë' dxi'a quequë' bönni' gulazí' yë'ë, gulanë' nacquë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios.

Ral-la' gdxí'iru' nup cuta'le'i rë'u dxi'a

²⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Lbi'ili' zoali' ni ryónili' neda', rëpa' lbi'ili': Gul-dxí'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Gul-gún le nac dxi'a quegac nup tu'dí'i lbi'ili'. ²⁸ Gul-náb lahuë' Dios gac dxi'a quegac nup tua' dö' queëli' len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' nup ta'në zi' queëli'. ²⁹ Chqui' nu capa' tsla'a xagu', bzë yetslá'a ca' xagu'. Chqui' nu cua lári' naxóa cudzu'u, bë' latj tua ca' zxau'. ³⁰ Núti'tëz nu bi gnab le dë quiu', bnödZj qui, ati' nu cua le naqui quiu', cutu unabu' lei. ³¹ Ca rë'nili' lun queëli' bunách, lëzca' cni gul-gún quequë'.

³² 'Chqui' nadxi'izli' nup nadxi'igac lbi'ili', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la', ta'dxi'inë' nup nadxi'igac lequë'. ³³ Chqui' runli' le nac dxi'a quegac nup tun dxi'a queëli', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la'. ³⁴ Chqui' runödZjli' quegac nup runli' löz lubí'i queëli', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la', tu'nödZjë' quegac nup tun dul-la', le tunë' löz lubí'i quequë' lë na' gulunödZjë'. ³⁵ Neda' rëpa' lbi'ili': Gul-dxí'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a len gul-gún le nac dxi'a. Gul-nödZj quegac bunách zal-la' cutu runli' löz nu ubí'i queëli'. Chqui' cni gunli', zxön nac le gata' queëli', ati' gacli' zxi'nczë' Dios, Nu nactër bláu, le runë' Lé' le nac dxi'a quegac bunách cuta'üzág ládxi'gac len quegac bunách tua'dö'. ³⁶ Gul-huechi' ládxi' bunách ca na' runë' Xuzli' Dios, ruhuechi' ladxë'ë yúgu'të bunách.

Cutu ral-la' gchugu bë'ru' qui lza'ru'

³⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu glag yudxli' lza'li', ati' nutu nu glag yudx lbi'ili'. Cutu cuiaj bë'li' qui lza'li', ati' nutu nu cuiaj bë' queëli'. Gul-nít lau lza'li', ati' Dios unít lahuë'

ca' lbi'ili'. ³⁸ Gul-nódzj qui lza'li', ati' Dios gunnë' queëli'. Lunódzjë' queëli' le lurixë' len tu gui'n rbixi le nac gdu, le naguír, len naguí gazxj ga rë', len zoatsca gba. Ca nac le rurixli', la' ca'z urixë' ca' queëli' Dios.

³⁹ Benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' huactsa bönni' lau chul gchë'ë yetüë' bönni' lau chul? Cutu ca' gac, le la'bixë' gropë' tu yeru. ⁴⁰ Cutu ca' gacrë' blau bönni' uséd ca nu rusëdi lë', san cati' udx gzëdë' bönni' na', gaquë' ca nac nu na' rusëdi lë'.

⁴¹ ¿Bizx quië ruyú' bëbdau' yu'u yöj lahuë' böchi' lza'u, len cutu rlé'inu' le zxön yu'u yöj lau' li'? ⁴² ¿Naru' huactsa gui'u-në' böchi' lza'u: “Böcha'a, benn latj cuija' bëbdau' yu'u yöj lau'”, len cutu rlé'inu' le zxön yu'u yöj lau' li'? Li', bönni' ruluí'z tsahui' cuinu'. Gleaj zi'al le zxön yu'u yöj lau' li', ati' ni'r glé'inu' dxi'a quië cuiju' bëbdau' yu'u yöj lahuë' böchi' lza'u.

Le runru' nac bë' le nacru'

⁴³ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gac cuia le xöhui' yag dxi'a. Lëzca' cni, cutu gac cuia le nac dxi'a yag xöhui'. ⁴⁴ Cni nac, le rbia yag nac bë' ca nac yag na'. Cutu ruchibru' le rbia yag higo lu yag yötsi', len clëg lu bsequi' yötsi' cutu ruchibru' le rbia lba uva. ⁴⁵ Didza' dxi'a ru'ë bönni' dxi'a le yu'u icj ládxi'dau'huë' le nac dxi'a, ati' didza' xöhui' ru'ë bönni' xöhui' le yu'u icj ládxi'dau'huë' le xöhui'. Rnë rú'aru' ca nac le yu'u icj ládxi'dau'ru'.

Chop ca gac udxiaru' xlibi yu'u

⁴⁶ Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizx quië rulidzli' neda', rnali': “Xantu', Xantu'”, san cutu runli' ca rna bé'ida' lbi'ili'? ⁴⁷ Ului'ida' lbi'ili' ca nac nu na' za' quia' len ryöni xtidza'a len run ca rna bé'ida' lei. ⁴⁸ Nu ni nac ca bönni', cati' benë' lidxë', ga rë' bchö'në' len bdxie' xlibi yu'u ga nac lu guiöj. Cati' bö'tj gba'u, bchö'n cuit yu'u na', san cutu gac uquindj lei, le nulíb ga nac lu guiöj. ⁴⁹ Na'a, nu ryöni xtidza'a len cutu run ca rna bé'ida' lei, nu ni nac ca bönni' benë' lidxë' ga nac lu yu ca'z, cutu nunë' xlibi. Cati' bchö'n cuit yu'u na' gba'u, la' bguindjtë, ati' gbix dëra zö'ö qui.

7

Ruúnë'-bi' Jesús bi'i huen dxin queë' bönni' Roma

¹ Cati' budx bë'lenë' lequë' didza' ni, gyazië' Jesús Capernaum. ² Lu yödiz ni' zoë' bönni' Roma, nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l len zoabi' bi'i huen dxin queë' nadxí'itsquinë'-bi', ati' bi'i ni ré'ibi' len chraqui gatbi'. ³ Cati' byönnë' bönni' ni didza' tu'ë bönni' ca nac queë' Jesús, la' bsöla'të' ga na' zoë' Jesús la'quë' bönni' gul tu'zëjni'në' bönni' judío, tsjöta'yuquë' lahuë' Jesús guidë' duhuenë'-bi' bi'i huen dxin queë' na' ré'ibi'. ⁴ Guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gul tu'zëjni'i na', ati' gláta'yuë' lahuë' gdu ládxi'quë', ta'në':

—Naquë' lsaca' bönni' na' gunu' queë' lë ni, ⁵ le runë' ba la'n bunách uládz queëru' len benë' queëru' yu'u ga rudubru' rusëdru' queë' Dios.

⁶ Ni'r gyéajlenë' lequë' Jesús. Cati' chzoa la'dxinë' lidxë' bönni' na', lë' bsölë'ë ga zë'ë Jesús la'quë' böchi' lzë'ë, të' Lë':

—Xan, rnë' bönni' na': “Cutu uguí'inu', le cutu naca' lsaca' tsaziu' lidxa' ⁷ len cutu naca' lsaca' guida' ga zu'. Qui lë ni na' cutu burúguida' guida' ga zu'. Bë'z didza' ati' huóáctëbi' bi'i huen dxin quia'. ⁸ Neda' ca', zoa nu rna be'i neda', ati' nacu'ë ca' bönni' rjaquë' gdil-l rna bé'ida' lequë'. Rëpa'-në' tuë': Gyeaj ni',

ati' rijë'. Rëpa'-në' yetué': Gda ni, ati' ridë'. Rëpa'-në' ca' huen dxin quia': Ben dxin ni, ati' runë' dxin na'."

⁹ Cati' byönnë' didza' ni Jesús, bubannë' queë' bönni' na', ati' bueycjë', len gudxë' bunách na' za'c cúdu'lë', rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', natu nu bönni' Israel cutu rajxáqui'da'-në' rejllë'ë neda' ca rejllë'ë neda' bönni' ni.

¹⁰ Cati' guludxinë' bönni' na' bsölë'ë lequë' bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdl-l, gulayazië' ga nac lu yu'u lidxë' len gualé'inë' chbōacbi' bi'i huen dxin na'.

Ruspanë'-bi' Jesús bi'i bönni' queënu ngul uzëb

¹¹ Gdöd guc lë ni, zijë' Jesús yödz Naín, dzagquë' Lë' bönni' uséd queë' lenca' bunách zian. ¹² Cati' bdxinë' gal-la' ra' yödz na', ni' blé'inë' bönni' nua'quë'-bi' tubi' bi'i bönni' nat zajcáchi'quë'-bi'. Bi'i nat na' nacb'i la'z dui bi'i queënu ngul uzëbdau'. Zjaclen-nu ngul uzëb na' zian bunách uládz queënu. ¹³ Cati' blé'inë'-nu Xanru', buechi' ladxë'ë-nu, ati' gudxë'-nu:

—Cutur cōdxu'.

¹⁴ Ni'r gbiguë'ë Jesús, gdanë' da'a yag ga na' dëbi' bi'i nat na'. Gulabözë' bönni' na' nua'quë'-bi', ati' Jesús gnë':

—Bi'i, li' rëpa', gyas.

¹⁵ Ni'r bubanbi'. Grö'bi' bi'i na' zi'al natbi', ati' gzu laubi' rui'bi' didza'. Budödë'-bi' Jesús lu na'nu xna'bi'. ¹⁶ Cati' gulalé'i lë ni bunách ni', gládxinë' yúgu'të', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ta'në':

—Blë'ë queëru' bönni' blau, ru'ë didza' uláz queë' Dios. Dioscz ráclenë' bunách queë'.

¹⁷ Gzë didza' ca nac yöl-la' huac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'të yödz luyú Judea len yúgu'të yödz gdu zbi'il.

Le rnabë' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

¹⁸ Gulaguixjöi'në' Juan bönni' da'quë' lë' yúgu'të lë ni runë' Jesús. Bulidzë' Juan chopë' bönni' na' da'quë' lë' ¹⁹ ati' bsölë'ë lequë' ga na' zoë' Jesús quië la'nabnë' Lë', la'në': "¿I nacu' Li' Cristo, bönni' ral-la' guidë', o naru' ral-la' cōztu'-në' bönni' yubl?" ²⁰ Cati' guladxinë' ga na' zoë' Jesús bönni' na' nasölë'ë Juan, të' Jesús:

—Nasölë'ë netu' Juan, bönni' buquilë' bunách nis, quië gnábitu' Li', gnatu': "¿I nacu' Li' Cristo, bönni' na' ral-la' guidë', o naru' ral-la' cōztu'-në' bönni' yubl?"

²¹ La' na'z ruúnë' Jesús zian nup te'i, yugu' bönni' huë' len bönni' yu'ugac lequë' bö' xōhui', ati' zian bönni' lau chul busaljë' yöj lauquë'. ²² Bubi'ë didza' Jesús, rë' chopë' bönni' na' nasölë'ë Juan, rnë':

—Gul-tséaj, gul-tsajtixjöi'-në' Juan ca nac le blé'ili' len le byönili'. Tu'lé'inë' bönni' bchul lauquë'. Tu'zë'ë bönni' glatsjë'. Nuhuōacque' bönni' gü'cnë' huë' nudzu' ruzöd. Tu'yönnë' bönni' gulacōdzuë'. Nubanquë' bönni' glatië'. Ta'yönnë' didza' dxi'a bönni' yechi'. ²³ Bica' ba nu cugác chop ladx'i za'len neda' zal-la' cutu runa' ca raqui nu na' ral-la' guna'.

²⁴ Cati' guluzë'ë ni' bönni' na' bsölë'ë Juan, gzu lahuë' Jesús rë' bunách ni' ca nac queë' Juan, rnë':

—¿Bizxa brujli' yajyuli' lu latj ca'z? ¿Naru' brujli' yajyuli' gui rutá lei bö' reycj? ²⁵ ¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru' brujli' yajyuli'-në' bönni' nacuë' lari' záca'tsqui? Nōziczli' nacuá' lidxquë' bönni' ta'ná bë'ë nup nácugac lari' záca'tsqui len tu'zi' xbey yöl-la' tsahui'. ²⁶ ¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru'

brujli' yajyuli'-nè' bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios? Ja, rëpa' lbi'ili', ati' nactèrè' blau ca nu rui' didza' uláz queè' Dios. ²⁷ Naquè' Juan bönni' na' nayú'j lu guich la'y ca nac queè', rna:

Byutsca', rsöla'a-nè' gbaz quia', nörè' ca Li'.

Bönni' ni upé'è nöz ga tódu'.

²⁸ Neda' rëpa' lbi'ili': Gap nacuá' bunách, chqui' zoè' bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, cutu nacrè' blau ca Juan, bönni' na' buquilè' bunách nis, san nu nactèr cuidi'z ga rna bè'è Dios nactèr blau ca Juan na'.

²⁹ Cati' gulayöni didza' ni bè'è Juan bunách ni' len bönni' tu'quizxjè' lazgac bunách, gláquibe'inè' le nac tsahui' lahuè' Dios, len guladilè' ca' nis lu nè'è Juan, ³⁰ san yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sèdi taquè' zxba queè' Moisés cutu guladilè' nis lu nè'è Juan, ati' cni' guc, guluca'nè' ca'z le gu'nnè' Dios gunè' quequè'.

³¹ Gnè' ca' Xanru':

—¿Nacx usáqui'da' bunách dza ni zoaru' na'a? ¿Nacxzc nacquè'? ³² Nacquè' ca bi'idau' ta'guitjbi'. Ta'bö'bi' lu yè'y len ta'bödxya'abi'. Ta'nabi' tubi' yetubi': “Rucódxtu' queèli' gui san cutu rya'li'. Rul-l yéchi'tu' san cutu rbödxli'.” ³³ Cni' nacli' le bidè' Juan, bönni' buquilè' bunách nis, len cutu gdahuè' yöt xtil, len cutu gu'è xisi uva, ati' rnalì' queè': “Tu' xöhui' dzag lè'.”

³⁴ Cati' bida' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, len ri'j rahua', rnalì' quia': “Bönni' ni naquè' bönni' huáguxö'ò len bönni' ri'jè'. Naquè' lza'què' bönni' tu'quizxjè' len yézi'ca'rè' bönni' dul-la'.” ³⁵ Rëpa' lbi'ili': Nac bè' nup napgac yöl-la' rejni'i queè' Dios ni'a qui le tun.

Le benè' Jesús lidxè' bönni' gdau' fariseo

³⁶ Bulidzè' Jesús gágulenè' lè' tsaxzón bönni' gdau' fariseo, ati' gyaziè' Jesús lidxè' bönni' na', len grö'è rahuè'. ³⁷ Zoanu lu yöd'z na' ngul udá dzag, len cati' gnözinu rö'è ráhuè' Jesús lidxè' bönni' gdau' fariseo na', ni'r bdxinnu ni' nua'nu böga'dau' náquini guiöj zaca' le yudz tu le rla' zxi. ³⁸ Cati' bdxinnu zaca' cúdzu'lè' Jesús, grö'nu xni'è rbödxnu. Ni'r gzu launu rgu'nu nis rbödxnu ni'è Jesús len ruzxinu ni'è len guitsa' icjnu. Butság launu ni'è len glu'nu ni'è lè na' rla' zxi. ³⁹ Cati' blé'inè' lè ni bönni' gdau' fariseo na' nulidzè' Jesús, gza' ladxè'è, rnè': “La'naru' naquè' bönni' ni bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, huáquibe'inè' nuzxa na' len nacx nacnu ngul ni rgannu Lè', le nacnu ngul udá dzag.” ⁴⁰ Ni'r gudxè' bönni' fariseo na' Jesús, rnè':

—Simón, dè tu le ral-la' gyëpa' li'.

Bubi'è didza' bönni' na', rnè':

—Gna, Bönni' Usèdi.

⁴¹ Jesús rë' lè':

—Zoè' bönni' dè dumí queè' ati' nacu'è chopè' bönni' tal-lè'è dumí queè'. Tuè' bönni' na' ral-lè'è queè' lazxjè' qui chop iz, ati' yetuè' na' ral-lè'è queè' lazxjè' qui chop beo'. ⁴² Le cudè quequè' dumí luguizxjè' lè na' tal-lè'è queè', qui lè ni na' bunít lahuè' gropè' lè na' tal-lè'è queè'. Gnatsca' na'a. ¿Núxalè' bönni' chopè' ni gdxì'irnè' bönni' na' bunít lahuè' lequè'?

⁴³ Bubi'è didza' Simón na', rnè':

—Ráquida' neda', bönni' na' rál-la'rè' queè' dumí, lè na' bunít lahuè'.

Jesús gudxè' lè':

—Le nac'z rnau'.

⁴⁴ Ni'r bueycjè' Jesús, ati' ni' ruyúè'-nu ngul na', rë' Simón:

—¿Naru' rlé'inu' ngul ni? Gyazia' lidxu' ati' cutu bennu' quia' nis quibda' ni'a, san glu'nu ni'a nis rbödxnu ngul ni, len buzzinu ni'a len guitsa' icjnu.

45 Cutu butság lau' neda', san cati' bdxintea' lidxu', cutu ruzóa dxinu ngul ni, rutság launu ni'a. 46 Cutu glu'u icja' le za, san glu'nu ni'a lè na' rla' zxix ngul ni. 47 Qui lè ni na' rëpa' li', dul-la' zian nabága'nu ngul ni, chgyu'u yöl-la' runít lau quegac, ati' nadxí'itsquinu neda'. Nu na' Dios runít lahuë' lei láti'dau'z, láti'dau'z nadxí'i Dios nu na'.

48 Ni'r gudxë'-nu ngul na' Jesús, rnë':

—Dul-la' nabagu'u chgyu'u yöl-la' runít lau qui.

49 Gulazú lauquë' tē lza'quë' bönni' na' ta'bõ'lenë' Jesús tahuë', ta'në':

—¿Nuzxa caz bönni' ni, runít lautsë' ca' dul-la'?

50 Ni'r gudxë'-nu ngul na' Jesús, rnë':

—Le réjlë'u neda', chbuláu' li'. Bõaj lidxu', zoa dxi ladxu'u.

8

Ngul táclenu Jesús, ta'gu'nu le tahuë'

1 Gdöd glac lè ni, gdë' Jesús gap nacuá' zian yöd zxön len yugu' yödzdau', ati' ni' benë' lban len gdíxjõ'ë didza' dxi'a ca rna bē'ë Dios, dzagquë' Lë' idxinnutë' bönni' uséd queë'. 2 Dzagcnu ca' Lë' la'cnu ngul bunë' lecnu Jesús, bubijë' bõ' xõhui' yu'ugac lecnu, len bugüë' yugu' guidzhuë' quecnu. Nútsa'nu ladjcnu María, lènu ca' Magdalena, ngul na' bubijë' gadx bö' xõhui' yu'ugac lènu. 3 Nútsa'nu ca' ladjcnu Juana, ngul queë' Chuza, bönni' dë lu nē'ë le dë lidxë' Herodes, len nútsa'nu ca' ladjcnu Susana. Ta'gu'nu le tahuë' Jesús len yugu' bönni' uséd queë' ngul ni len zianrnu ca', tu'nöd zjnu le dë quecnu.

Runë' lsaqui' Jesús ca nac queë' bönni' guz

4 Gularúj yugu' yöd z ni' bunách zian, guladxín ga na' zoë' Jesús. Cati' guludubë' ga na' zoë', Lë' benë' lsaqui', rë' lequë':

5 —Brújë' bönni' guz, zjësïë' xseydau'. Cati' ni' zjësïë', guluhuõxj ga nac la' nõz la'gac xseydau' na', ati' gululíb leygac bunách. Guladxinba' ca' bguindau', glë'jba' xseydau' na' dzõ' la' nõz. 6 Guluhuõxj yela'gac xseydau' na' lyu ga rõ' guiõj. Cati' gularlén xseydau' na', la' gulabidxtë le cunalupa' yu na'. 7 Guluhuõxj yela'gac xseydau' na' ga gululén lba yõtsi'. Tsazxõn gulazxõn lba yõtsi' na' len xseydau' na', ati' gularõli xseydau' na' gularlén, lba yõtsi' na', len glun ditj leygac. 8 Guluhuõxj yela'gac xseydau' na' ga nac luyú dxi'a. Cati' chgulazxõn, gulunõdzj. Tu dxigu' na' bunõdzj yetú gayua'tër xseydau' ca'.

Cati' budx gnë' cni Jesús, bē'ë zidz didza', rnë':

—Nu zoa nag len ryõni ral-la' uzë nag.

Bizx quië runë' lsaqui' Jesús

9 Ni'r gulanabnë' Jesús bönni' uséd queë', ta'në':

—¿Bizxa rë'ni gna lè na' benu' lsaqui'?

10 Jesús gudxë' lequë':

—Dios ruzëjni'në' lbi'ili' le nagachi' ca rna bē'ë Lë', san yezica' bunách ni, ru'lena' lequë' didza' le runa' lsaqui' quië cati' luyúë', cutu la'lé'inë', len cati' la'yõnnë', cutu la'yëjni'në'.

Rguõxjõ'ë Jesús le rulu' le benë' lsaqui'

11 Gnë' ca' Jesús:

—Cni nac le rulu' lè na' bena' lsaqui': Xseydau' na' nac xtudzë'ë Dios.

12 Xseydau' na' guluhuõxj la' nõz tu'lu' ca rac quegac nup ni ta'yõni didza' na' san la' za'të tu' xõhui' len rgua didza' na' bdxín lu icj ládxi'dau'quë' bönni'

na', cui la'yejlë'ë len cui lulë'. ¹³ Xseydau' na' guluhuöxj lyu ga rö' guiöj tu'luí' ca rac quegac nup ni ta'yöni didza' na' len tu'dzijnë' ta'zi'ë lei, san nacquë' ca xseydau' na' cutu ben lui. Tu chi'z ta'yejlë'ë, le rdxin le rzi' bë' lequë', ati' la' tu'huoatë lãdxi'quë'. ¹⁴ Xseydau' na' guluhuöxj ga gululën lba yötsi' tu'luí' ca rac quegac nup ta'yöni didza' na', len cati' chgulayönnë', len nigui lequë' yugu' le tui' lãdxi'quë' yödzlyü ni, len yugu' yöl-la' tsahui' qui, len yugu' le ta'dzág lãdxi'quë' tac ni, ati' cutu run dxin didza' na' lu icj lãdxi'dau'quë'. ¹⁵ Xseydau' na' guluhuöxj ga nac luyú dxi'a tu'luí' ca rac quegac nup ni, gdu lãdxi'quë' ta'yönnë' didza' na' len ta'gu'ë tsutsu lei lu icj lãdxi'dau'quë', ati' lu yöl-la' rböz zxön lãdxi' tunë' ca rna didza' na'.

Runë' lsaqui' Jesús qui le rgu'u yení' lidrxu'

¹⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu ca' ruquel-lë'ë gui' bönni' ati' la' rudúsi'të' lei gui'n, len cutu rgu'ë lei xzani le ráti'në', san ruzóë' lei xlatj ga nac lna' lu yu'u, ati' luzí' xbey gui' na' nup la'yáz ni'. ¹⁷ Gla' lahui yúgu'të le nagachi', ati' gac bë' len gruj ga lna' yúgu'të le rac balánz.

¹⁸ 'Qui lë ni na', gul-zë nagli, le huadél-li'në' yelati' bönni' ruzóë' tsutsu icj lãdxi'dau'huë' didza' ryönnë', huazi'rë' xtidzë'ë Dios, san bönni' curuzóë' tsutsu icj lãdxi'dau'huë' didza' ryönnë', huadúa didza' na' byönnë'.

Xnë'ë Jesús len yugu' bönni' böché'ë

¹⁹ Ni'r guladxinë' ga na' zoë' Jesús xnë'ë len yugu' bönni' böché'ë, san cutu guc la'biguë'ë gal-la' ga zoë' le nacua' ni' bunách zian. ²⁰ Zoa ni' nu bulidz Jesús, rna:

—Nacu'ë lö'a xna'u len yugu' bönni' böchu'u, të'nnë' luí'lenë' Li' didza'.

²¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Nup ni ta'yöni xtidzë'ë Dios len tun ca rna, bönni' ni nacquë' ca xna'cza' len yugu' bönni' böchi'cza'.

Jesús rbequi dxië' bö' bdu'nu'

²² Tu dza grenë' Jesús tu lë'i bárcodau', dzagquë' Lë' bönni' usëd queë', ati' Jesús rë' lequë':

—Huadödtsca'ru' yetslá'a nis zxön ni.

Ni'r zjactë'. ²³ Tsal ni' ta'dödë' lu nis zxön na', rasië' Jesús. Ni'r gzu lau reycj bö' bdu'nu' lu nis zxön na', ati' chraqui huötj xzan nis bárcodau' na' len zoa banádx quequë'. ²⁴ Ni'r gulabiguë'ë ga dë' Jesús len guluspanë' Lë', ta'në':

—¡Bönni' Usëdi! ¡Bönni' Usëdi! Chraqui huötjru' lu nis.

Cati' bubanë' Jesús, bulidzë' bö' na' reycj len nis na' ryas rdxiatasca, ati' gzoa dxi bö' na' reycj len grö' dxi lu nis zxön na'. ²⁵ Ni'r gudxë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, rnë':

—¿Naru' cu réjlë'li' Dios?

Glãdxinë' lequë' len tu'bannë'. Glë lza'quë', tuë' yetué':

—¿Nuzxa caz bönni' ni? Rna bé'inë' bö' reycj len nis zxön, ati' tun ca rna xtidzë'ë.

Bönni' yödZ Gadara yu'u lë' bö' xöhui'

²⁶ Ni'r guladxinë' lu xyuquë' bönni' Gadara, le dë yetslá'a nis zxön ca dödl ga dë luyú Galilea. ²⁷ Cati' brujë' lë'i bárcodau' na' Jesús ga nac lu yu na', dutsaguë' lë' bönni' yödZ na'. Chgdzey yu'u lë' bö' xöhui', len cutur racuë' lari' len cutur rzoë' lu yu'u, san nun xlatjë' lu bloj ga nadjgac yeru ba. ²⁸ Cati'

blé'iné' Jesús bönni' na' yu'u lè' bö' xöhui', grödxyé'ë zidzj, ati' buzechu zxiübè' lahuè' Jesús len bē'ë zidzj didza', rnē':

—¿Bizza ral-la'a quiu', Jesús, Zxi'nē' Dios náctērē' blau? Ráta'yua' lau' cui usaca' zi'u neda'.

²⁹ Cni gnē' le chgna bé'inē' Jesús bö' xöhui' na' urúj lu bönni' na'. Zian lzu zí'atēl brix butultsca bönni' na' bö' xöhui' na', ati' glúguè'ë lē' du guia bönni' yödز ni' len gulusijnē' bregui' guia ni'a nē'ë, san blé'ë yugu' du guia na', ati' bchē' lē' lu latj ca'z bö' xöhui' na' yu'u lē'. ³⁰ Ni'r gnabnē' bö' xöhui' na' Jesús, rnē':

—¿Bi leu'?

Bö' xöhui' na' gudx Lē':

—Le Zian lea'.

Cni gna le yu'ugac lē' bö' xöhui' zian. ³¹ Ni'r gláta'yu lahuè' Jesús bö' xöhui' na' cutu gsölē'ë leygac latj chul quegac nup natgac. ³² Nacua'ba' ca' ni' tu cō'ba' cuch zian ta'daba' táguba' lu guí'adau' ni', ati' gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na' gu'ë leygac latj tsajtsu'ugac cuch zian na'. Jesús bē'ë leygac latj. ³³ G lurúj lu bönni' na' bö' xöhui', len yajtsu'ugac cuch zian na', ati' yjacba' cuch zian na' ga nac lē'i guiöj. Yajbixcha' lu nis zxon, ati' ni' gulayēpiba' nis.

³⁴ Cati' gulalé'inē' ca na' guc quecba' bönni' tu'yuquē'-ba' cuch zian na', gladxi guladzöbnē'. Gulaxundjē' ni', ati' yhuöjquē' yajtixjöi'cnē' nup nacua' yödز na' len nup nacua' ladj guixi' ni'. ³⁵ Ni'r gularujē' bönni' yödز na', yajyuquē' lē' na' guc. Cati' gulaxinē' ga na' zoē' Jesús, gulalé'inē' bönni' na' gulayú'u lē' bö' xöhui', rō'ë xni'ë Jesús. Nacuē' lari' len dxi'adau' chzoē', ati' gládxinē'. ³⁶ Gulaguixjöi' lequē' ca guc nup na' gulalē'i lē' na' guc, böaquē' bönni' na' gulayú'u lē' bö' xöhui'. ³⁷ Ni'r gláta'yu lahuè' Jesús urujē' lu xyugac yúgu'tē bunách zian na' quegac yödز nababgac Gadara na', le tádxinē'. Bubenē' Jesús lē'i bárcodau' na' zhuöjē'. ³⁸ Gúta'yuē' lahuè' Jesús bönni' na' g lurúj lē' bö' xöhui' na' gu'ë lē' latj tséajlenē' Lē' tsaxxön. Gna bé'inē' lē' Jesús uga'nē' ni', rnē':

³⁹ —Böaj lidxu'. Yajtixjöi' bunách uládz quiu' yugu' le zxon benē' quiu' Dios.

Böjē' lidxē' bönni' na', ati' buzē' didza' gdu lu yödز ni' ca nac le zxon benē' queē' Jesús.

Ruúnē'-bi' Jesús bi'i ngul queē' Jairo lenca' ngul na' gdannu lari' nacué'

⁴⁰ Cati' budxinē' Jesús yetslá'a nis zxon na', guludziji queē' bunách zian nacua' ni', le ta'bözē' Lē' yúgu'tē'. ⁴¹ Ni'r bdxinē' ga zoē' Jesús Jairo, bönni' blau qui yu'u ga tu'dübē' tu'sédē' queē' Dios bönni' judío. Byechuē' xni'ë Jesús len gúta'yuē' lahuè' tsijē' lidxē'. ⁴² Cni benē' le zoabi' tubi' bi'i ngul queē', chraqi gatbi'. Nacbi' bi'i tuticz queē' len yu'ubi' ca chinnu iz. Tsal ni' zijē' Jesús, naugac Lē' bunách zian, tu'quíur Lē'.

⁴³ Nútsa'nu ladj bunách zian na' ngul, chguc chinnu iz rzaca' rguí'nu, cutu ruhu'i' rön queēnu qui huē' quégaccznu ngul, ati' chbutönu dēra le dē queēnu, rguixzjnu nup tu'ún bunách, san cutu guc nu bönni' unē'-nu. ⁴⁴ Gbíga'nu zaca' cúdzu'lē' Jesús len gdannu rui'i lari' nacué', ati' la' bui'tē huē' rön queēnu.

⁴⁵ Ni'r gnabnē' nup nacua' ni' Jesús, rnē':

—¿Nuzxa na' gdan neda'?

Guladá'baguē'ë yúgu'tē'. Ni'r glē' Lē' Pedro len nup nacua'len lē', ta'nē':

—Bönni' Usēdi, nacua' ni bunách zian, tu'quíur Li', len tu'dxiguē'ë Li', ati' ¿rnatsu': "¿Nuzxa na' gdan neda'?"

⁴⁶ Ni'r Jesús gnē':

—Zoa nu gdan neda', le gúquibe'ida' bruj neda' yöl-la' huac le ruún bunách.

⁴⁷ Cati' ráquibe'inu ngul na' nözné' Jesús le bennu, ni'r gzxiznu. Byéchu nu xni'ë Jesús len gdxíjoi'nu Lè' laugac bunách zian na' bíxz quié na' gdannu lari' nacué' len ca na' guc, la' böáctënu. ⁴⁸ Ni'r Jesús gudxë'-nu:

—Zxi'na', le réjle'u neda' chböacu'. Böaj lidxu', zoa dxi ladxu'u.

⁴⁹ Cati' ni' ru'ë didza' ni Jesús, bdxiné' ni' bönni' zë'ë lidxë' bönni' blau na' qui yu'u ga tu'dubë' tu'sédé' queë' Dios, ati' gudxë' bönni' blau na':

—Chgutbi' bi'i nguldau' quiu'. Cutur upizxjnu'-né' Bönni' Usëdi.

⁵⁰ Cati' byönnë' lë ni Jesús, ubi'ë didza', rë' bönni' blau na':

—Cutu gádxinu'. Gyejlë'z Dios. Huöacbi' bi'i nguldau' quiu'.

⁵¹ Cati' gyazië' Jesús yu'u na', cutu bë'ë latj nu tsazlen Lè' san légaczé' Pedro len Jacobo len Juan, lenca' xuz xna'bi' nguldau' na'. ⁵² Ta'bödx nup nacué' ni'. Ta'bödx yechë'ë queëbi' bi'i nguldau' na', ati' rë' lequë' Jesús, rnë':

—Cutur códxli'. Cutu natbi' nguldau' ni'. Raszbi'.

⁵³ Gulutitjé' Lè' le nözcnë' chnatbi'. ⁵⁴ Ni'r gdel-lë'ë na'bi' Jesús len bë'ë zidzj didza', rnë':

—Bi'i nguldau', gyasch.

⁵⁵ Ni'r bu'u bö' nacczbi', bubanbi', ati' la' gyástëbi'. Gna bé'inë' lequë' Jesús lu'ë le gágubi'. ⁵⁶ Gulubannë' xuz xna'bi', san Jesús gna bé'inë' lequë' nutu nu lë' ca na' guc.

9

Rsölë'ë Jesús bönni' uséd queë' tsjenquë' lban

¹ Ni'r butubë' Jesús idxinnutë' bönni' uséd queë', ati' budödë' lu na'quë' yöl-la' huac len yöl-la' uná bë' lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách, len luúnë' nup te'i. ² Bsölë'ë lequë' tsjenquë' lban ca rna bë'ë Dios len tsajhuenquë' nup te'i. ³ Jesús gudxë' lequë':

—Cutu bi gua'li' quië la' nöz, ni xuyagdau', ni yöxj, ni yöt, ni dumí, len cutu gxoax yenli' chop lari'. ⁴ Bítitëz yu'u ga tsazli', gul-zóa ni' cati' uza'rli' yödz na'.

⁵ Gátitëz ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách, gul-rúj yödz na' len gul-cuíb bëchtö da' lalabli', le uluf'i lequë' nagá'n xzguia' nabága'quë'.

⁶ Ni'r gularujë' bönni' uséd queë' na'. Guladödë' yúgu'të yözdau', tunë' lban qui didza' dxi'a, len tu'únë' nup te'i yúgu'të lu yödz na'.

Ca gutië' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

⁷ Byönnë' Herodes, bönni' rna bë'ë, ca nac yúgu'të le runë' Jesús, ati' grö'ë baguí'i, le ta'ná bunách:

—Juan na' chbubané' lu yöl-la' gut.

⁸ Yela'quë' ta'në':

—Chbulë'ë Elías, bönni' na' bë'ë didza' uláz queë' Dios.

Yela'quë' ta'në':

—Chbubané' bönni' bitsë'ë bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të.

⁹ Herodes na' gnë':

—Juan na' brixá' yenë'. ¿Nuzxa caz bönni' ni, ryönda' queë' runë' yugu' lë ni?

Rzu rbö'ë Herodes glë'inë' Jesús.

Rugahuë' Jesús chián gayuá' bunách

¹⁰ Cati' guludxinë' ga zoë' Jesús bönni' gbaz nasölë'ë Lè', gulului'inë' Lè' yúgu'të le glunë'. Ni'r bchë'ë lequë' quizi Jesús. Yjaquë' tu latj ca'z lu xyu

yödz Betsaida. ¹¹ Cati' chnözigac lë ni bunách, yajnaugac Lë', ati' Jesús benë' lequë' ba la'n len bé'lenë' lequë' didza' ca rna bé'ë Dios, ati' bunë' nup te'i.

¹² Cati' chza' ral dza na', gulabiguë'ë ga zoë' Jesús idxínnutë' bönni' gbaz queë', len të' Lë':

—Busöla' bunách ni tsjac gap dë yödzdau' len gap dë yu'udau' gdu zbi'il quië tsajtiljquë' gap luga'në' len bi lahuë', le nac latj ca'z ga ni zoaru'.

¹³ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-gu'ë lbi'ili' le lahuë'.

Të' Lë':

—Gayu'z yöt xtildau' dë len chopzba' bö' dëba' queëtu', o çnaru' huayéajtsatu' tsjõ'utu' le lagu bunách zian ni?

¹⁴ Nacu'ë ni' ca chián gayu'ë bönni'. Ni'r gudxë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, rnë':

—Gul-gún ga la'bö'ë tu cö' hueajquë', lac ca chián hueajquë'.

¹⁵ Cni glunë' ati' gulabö'ë yúgu'të'. ¹⁶ Ni'r gdel-lë'ë Jesús gayu' yöt xtil na' len chopba' bö' na', ati' bchis lahuë' ruyüë' luzxbá, len rë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzxuzjë' leygac len bé'ë quequë' bönni' usëd queë' quië lucu'ë laugac bunách na'. ¹⁷ Glahuë' yúgu'të' len guluhuö'ljnë'. Gdöd na' gulutubë' yugu' le nagá'n, ati' guludzë'ë gdu chinnu bdö'a.

Rnë' Pedro Jesús naquë' Cristo

¹⁸ Tu dza tsal ni' zoë' quizi Jesús, rulidzë' Dios, ati' dzagquë' Lë' bönni' usëd queë', gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Nuzxa ta'ná bunách nu naca'?

¹⁹ Gulubi'ë didza', ta'në':

—Ta'ná la'gac bunách nacu' Juan, bönni' buquilë' bunách nis. Ta'ná yela'gac nacu' Elías, ati' ta'ná yela'gac nacu' bönni' bitsë'ë bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të, nubanë' lu yöl-la' gut.

²⁰ Ni'r gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—Nazx lbi'ili', çnuzxa rnali' naca'?

Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Nacu' Cristo nasölë'ë Dios.

Rgu'xjö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

²¹ Ni'r gudxtsquë' lequë' Jesús len gna bé'inë' lequë' nutu nu lë' Nu naquë' Lë'. ²² Ni'r rë' lequë':

—Run bayúdx saca' qui'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, zian le gac quia'. Luca'në' neda' ca'z bönni' gul tu'zejni'i len yugu' bxuz uná bé' len bönni' gdau' tu'sëdi. Ludöddë' neda', san töd tsonn dza Dios uspanë' neda' lu yöl-la' gut.

²³ Gudxë' ca' yúgu'të':

—Chqui' rë'nne' bönni' të'ë neda', ral-la' uzöë' tsla'l le naqu' queë' len gaquë' ca bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, ati' ni'r gac të'ë neda'. ²⁴ Núti'tëz bönni' rui' ladxë'ë gun chí'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë' le dë'ë neda', bönni' ni gata' queë' yöl-la' na'bán gdu.

²⁵ Cutu bi uzi'ë xbey bönni' chqui' utubë' queë' yúgu'të' le dë yödzlyú ni san unitië' tsaz yöl-la' na'bán queë'. ²⁶ Nu bönni' rutui'në' neda' len rutui'në' ca' xtidza'a, lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, utui'da' bönni' na' cati' huöda' duná bé'a, dzaggac neda' yöl-la' yení' queë' Xuza' len yöl-la' yení' quequë' gbaz la'y queë' Dios. ²⁷ Le nactë' rëpa' lbi'ili', nacuá' ni la'quë' bönni' cutu latië' cati' la'lé'irnë' dza duná bé'ë Dios.

Rdza' ca rna' lahuë' Jesús

²⁸ Cati' bza'a xunu' gbidz gdöd bē'ē yugu' didza' ni Jesús, ni'r bchē'ē Pedro len Juan len Jacobo, ati' grenē' tu lu guí'adau', ga na' bulidzē' Dios. ²⁹ Tsal ni' ruí'lenē' Dios didza', bdza' ca rna' lahuë', ati' bōac chguichdau'z lari' nacué' len gyēp yōs yení'. ³⁰ Ni'r gululuí' lauquē' ga zoē' Lē' chopē' bönni' tuí'lenē' Lē' didza'. Nacquē' Moisés len Elías. ³¹ Gulayēpē' yōs yení' chopē' ni len tuí'lenē' Jesús didza' ca zi'a uzē'ē yödzylyú ni, gatiē' lu yōdz Jerusalén. ³² Zal-la' chraactsca lasiē' Pedro len nup nacua'len lē', bayúdx gulana'zē' ta'lé'inē' yöl-la' yení' queē' Jesús len chopē' na' nacua'lenē' Lē'. ³³ Cati' guluzē'ē ni' chopē' na' ga na' zoē' Jesús, ni'r Pedro gudxē' Lē':

—Bönni' Usēdi, dxi'a nac zoaru' ni. Gúntasca'tu' tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queē' Moisés, len yetú queē' Elías.

Cutu nöznē' Pedro bi na' rnē'. ³⁴ Tsal ni' ru'ē didza' ni, la' grō'tē böaj bucachi' lequē', ati' gládxinē' le nacué' lu böaj na'. ³⁵ Ni'r byōn chi'i Nu rui' didza' lu böaj na', rna:

—Bönni' ni naquē' Zxi'na'. Nadxi'ida' Lē'. Gul-zē nagli' didza' gu'ē.

³⁶ Cati' budx bē' didza' chi'i na', tuzē' Jesús nagá'nlenē' lequē'. Ta'cuá' dxiē' bönni' uséd queē', ati' dza na' nutu nu glē' ca nac le gualé'inē'.

Ruínē'-bi' Jesús bi'i bönni' yu'u-bi' bō' xōhui'

³⁷ Cati' za' rení' yetú dza guluhuōjtjē' lu guí'adau' na' Jesús len bönni' na' dzagquē' Lē', ati' gularúj bunách zian dutsaggac Jesús. ³⁸ Ni'r bē'ē zidz didza' tu bönni' nutsē'ē ladj bunách zian na'. Bulidzē' Jesús, rnē':

—Bönni' Usēdi, ráta'yua' lau' duyú'-bi' bi'i bönni' quia' le nachi' bi'i tuticz quia'. ³⁹ Yu'u lēbi' bō' xōhui' run ga rbōdxya'abi' len ruxiztsca lēbi'. Run ga rbia bdxina' zidi' rú'abi' len rurix rutultsca lēbi', len gatga rusán lēbi'. ⁴⁰ Gúta'yua' lauquē' bönni' uséd quiu' lubijē' lei, san cutu gulazáqui'nē'.

⁴¹ Bubi'ē didza' Jesús, rnē':

—Lbi'ili', curéjlē'li' len nachixi icjli'. ¿Gáca'xtē ral-la' sóalena' lbi'ili' len gua' glena' queēli'? Djua'-bi' ni bi'i bönni' quiu'.

⁴² Cati' ni' za'bi' rbíga'bi' ga na' zoē' Jesús, brix butultsca lēbi' bō' xōhui' na', ati' gdil-lē' bō' xōhui' na' Jesús len bunē'-bi' bi'i bönni' na'. Ni'r bugu'ē-bi' lu nē'ē xuzbi'. ⁴³ Gulubani yúgu'tē bunách ni' ca nac yöl-la' huac zxōn queē' Dios.

Rguíxjö'ē leyúbl Jesús ca zi'a ludōddē' Lē'

Tsal ni' tu'bani yúgu'tē bunách ca nac le zxōn runē' Jesús, Lē' gudxē' yugu' bönni' uséd queē', ⁴⁴ rnē':

—Gul-cú'u icj nagli' didza' ni, le zi'a ludōddē' neda', Bönni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách, lu na'gac bunách.

⁴⁵ Cutu gulayéjni'nē' didza' ni bönni' uséd queē', le cutu rui'nē' lequē' latj Dios la'yéjni'nē', san cutu gularúguinē' la'nabnē' Jesús ca nac didza' ni.

Nu nac blau

⁴⁶ Ni'r gulazú lauquē' tunē' rusbō bönni' uséd queē' Jesús. Ta'nabi lza'quē' tuē' yetúē' núzخالē' gaquē' blau. ⁴⁷ Ráquibe'inē' Jesús le ta'zá' lādxi'quē', ati' gdel-lē'ē-bi' tubi' bi'idau', len buzóē'-bi' cuitiē'. ⁴⁸ Ni'r rē' lequē':

—Núti'téz bönni' gunē' ba la'n tu bi'idau' cni le náquibi' quia', néda'cza' gunē' ba la'n, ati' nu bönni' gunē' neda' ba la'n, gunē' ca' ba la'n Xuza' nasólē'ē neda'. Qui lē ni na' bönni' nutsē'ē ladjli' nacrē' nöx ladxi', bönni' ni naquē' blau.

Nu curdá'baga' rë'u, raclen rë'u

⁴⁹ Ni'r bulidzë' Jesús Juan, rnë':

—Bönni' Usëdi, blé'itu'-në' bönni' rugunë' dxin lau' rubijë' bö' xöhui', ati' gna bé'itu'-në' le cutu dë'ë rë'u.

⁵⁰ Jesús rë' lë':

—Cutu gna bé'ili'-në', le raclen rë'u nu curdá'baga' rë'u.

Rdil-lë' Jesús Jacobo len Juan

⁵¹ Cati' chza' gal-la' dza ral-la' gatië' Jesús len huëpë' yehua' yubá, benë' bayúdx tsijë' Jerusalén. ⁵² Bsölë'ë yugu' bönni' gbaz queë' la'nörë' ca Lë', ati' yjaquë' tu yödzdau' quegac bunách Samaria tsajpa'quë' ga uga'në' tu dzö'.

⁵³ Cutu glunë' Jesús ba la'n bönni' yödz na' le chnac queë' Jerusalén zijë'.

⁵⁴ Cati' gulalé'inë' lë ni Jacobo len Juan, bönni' uséd queë', të' Jesús:

—Xan, ¿naru' gnábtsc'a'tu' huötj gui' za' yehua' yubá le usnit' lequë', guntu' ca na' benë' Elías?

⁵⁵ Bueycjë' Jesús len gdil-lë' lequë', rnë':

—Cutu nözili' bizxa bö' dzag lbi'ili'. ⁵⁶ Bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, clëg quië usnitia' yöl-la' na'bán quegac bunách, san bida' duslá' bunách.

Ni'r yjaquë' yödz yubl.

Nup të'ni tsjaclen Jesús

⁵⁷ Tsal ni' yu'ujuë' nöz Jesús len bönni' da'quë' Lë', bdxinë' ni' tu bönni', len rë' Jesús:

—Xan, rë'nda' sá'lena' Li' gáti'tëz ga tsiju'.

⁵⁸ Jesús rë' lë':

—Yugu' böza', nacuá' zxan guiöj quecba', ati' yugu' hguindau', dxiagac lidxcha', san neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cutu dë quia' ga gata' uzí' ladx'a'a.

⁵⁹ Ni'r gudxë' bönni' yubl Jesús, rnë':

—Gda' neda'.

Bönni' ni gudxë' Lë':

—Xan, benn neda' latj huöja' zi'al lidxa' ga gdxinr dza chbucacha'a-në' xuzá'.

⁶⁰ Jesús gudxë' lë':

—Bë' latj bönni' chzoa latië' lucachë'ë nup chnat quequë', san li', gyeaj, yjen lban ca gna bé'ë Dios.

⁶¹ Ni'r bdxinë' yetúë' ca', rë' Jesús:

—Xan, rë'nda' sá'lena' Li', san benn neda' latj tsija' zi'al tsajzéygacda'-në' didza' di'a dza quia'.

⁶² Jesús gudxë' lë':

—Núti'tëz bönni' rui' ladxë'ë le rac yödzyú naquë' ca bönni' ruga'në'-ba' bëdx len ruyúë' zaca' cüdzu'lë'. Nu run cni cutu nac lsaca' tsaz ga rna bé'ë Dios.

10*Rsölë'ë Jesús tsonnlalj yu chië' bönni' tsjenquë' lban*

¹ Gdöd glac lë ni, gröë' Xanru' yetsonnlalj yu chië' ca' bönni' uséd queë', ati' bsölë'ë lequë' chop hueajquë' la'nörë' ca Lë' tsjaquë' yúgu'të yödz len yödzdau' gap chzoa tödë' Lë'. ² Gudxë' lequë':

—Le nactë, dëtsca dxin quia', le nac ca tu la' yël zxön ga nu tsajchíb, san nabábz huen dxin quia'. Qui lë ni na', gul-gáta'yu lahuë' Dios, naquë' Xan la' yël na', gsölë'ë yugu' huen dxin ga nac la' yël queë'. ³ Gul-tséaj na'a. Gul-yutsca', neda' rsöla'a lbi'ili', nacli' ca bö'cu' zxila' zjacba' ladjcba' bö'cu' zuga' snia'. ⁴ Cutu gua'li' yöxj dumí ni bzud yöt, len cutu gua'li' yetú cö' löl-li', len cutu tseyli' güi'lenli' bunách didza' gap nac la' nöz. ⁵ Gáti'tëz yu'u ga tsazli', zi'al gnali': "Le rbequi dxi ladxí' gac quegac bunách nacuá' yu'u ni." ⁶ Chqui' zoa ni' nu bönni' rö' dxi ladxë'ë, uga'nlen lë' le rbequi dxi ladxí' na' gnabli', san chqui' cuzóa ni' nu bönni' cni, uga'nlen lbi'ili' le rbequi dxi ladxí' na' gnabli'. ⁷ Gul-gán yu'u ga na' tsazli' len gul-guí'aj gul-gagu bi lunnë' queëli', le udzölcznë' bönni' huen dxin le gahuë'. Cutu tödli' yu'u yu'u. ⁸ Gáti'tëz yödza ga tsazli' ati' lun lbi'ili' ba la'n, gul-gagu le lucu'ë lauli'. ⁹ Gul-ún nup te'i nacua' yödza na', len gul-guie' lequë': "Chbdxin ga zoali' le rna bë'ë Dios." ¹⁰ Gáti'tëz yödza ga tsazli', chqui' cutu lun lbi'ili' ba la'n, gul-rúj tsajsoali' la' nöz qui yödza na', gnali': ¹¹ "Bëchtö qui ladxli' da' lalabtu' ruquindjtu' lei, le rulu' nabága'li' zxguia', san ral-la' gnözili' lë ni, chbdxin ga zoali' le rna bë'ë Dios." ¹² Neda' rëpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, la'zaca' la'gu'ir bunách yödza ni' ca la'zaca' la'gu'í' bunách yödza Sodoma, nup ni' busnitië' Dios.

Le gac quegac nup culubí'í ládxi'gac

¹³ Gnë' ca' Jesús:

—Bica' bayechi' lbi'ili', bunách yödza Corazín. Bica' bayechi' lbi'ili', bunách yödza Betsaida. La'naru' glac lu yödza Tiro len lu yödza Sidón yugu' yöl-la' huac rubani ca yugu' le bena' ga zoali', dza ni'të lubí'í ládxi'quë' bönni' ni', lacuë' lari' ca'z len la'gu'ë dö cuinquë', le ulu' chgulubí'í ládxi'quë'. ¹⁴ Qui lë ni na', cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' ca la'zaca' la'gu'ie' bönni' Tiro len Sidón. ¹⁵ Lbi'ili', bunách Capernaum. ¿Naru' cugúc queëli' ca gyëpli' ga nu ryaz yehua' yubá? Huötjli' tsajtsazli' latj chul quegac nup natgac.

¹⁶ Ni'r gudxë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, rnë':

—Nu ruzë' nag lbi'ili', ruzë' nag ca' neda', ati' nu rucá'n lbi'ili' ca'z, rucá'n ca' neda' ca'z, len nu rucá'n neda' ca'z, rucá'n ca' ca'z Xuza', nasölë'ë neda'.

Tu'dxinë' ga zoë' Jesús bönni' yjenquë' lban

¹⁷ Cati' guludxinë' ga zoë' Jesús tsonnlalj yu chië' bönni' na' bsölë'ë Lë', yjenquë' lban, ta'në':

—Xan, tun ca rnatu' bö' xöhui' cati' ruguntu' dxin lau' Li'.

¹⁸ Jesús gudxë' lequë':

—Neda' blé'ida' Satanás tu' xöhui', gbix zzan luzxbá ca run yös, ryaz luyú.

¹⁹ Gul-yutsca', neda' nudöda' lu na'li' yöl-la' uná bë' söncli'-ba' bël snia' len xajnó' ati' cutu bi gac queëli', ati' uxicjli' lu yöl-la' uná bë' qui tu' xöhui', nu curle'í rë'u dxi'a. ²⁰ Na'a, gul-dziji, clëgz le tun ca rnalí' bö' xöhui', san le nayujgac lali' lu guich ni' yehua' yubá.

Rudzijnë' Jesús

²¹ La' ni'z rudzijnë' Jesús, dzaguë' Lë' Dios Bö' La'y, rnë':

—Rgu'a Li' yöl-la' ba, Xuza', nacu' Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, le bucachu'u yugu' lë ni lauquë' bönni' tac szxöni' len bönni' ta'yejni'í, san bului'icnu'-bi' bí'idau' ca nac. Ca' gac, Xuza', le cni bdzag ladxu'u.

²² Ni'r gnë':

—Yúgu'të budödë' lu na'a Xuza'. Nutu nu bönni' nöznë' Nu naquë' Zxi'në' Dios, san tuzë' Dios Xuz nöznë', ati' nutu nu nözi Nu naquë' Dios Xuz, san tuzë' Zxi'në' nöznë', ati' gnözigac ca' nup na' Zxi'në' rë'nnë' ului'inë' lequë' Xuzë'.

²³ Ni'r buyüé' yugu' bönni' usëdi queë' Jesús len rë' lequë':

—Bica' bagac nup ta'le'i le rlé'ili' lbi'ili', ²⁴ le rëpa' lbi'ili': Glë'nnë' la'lé'inë' le rlé'ili' zian bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len bönni' gulaná bë'ë, san cutu gulalé'inë' lei. Glë'nnë' la'yönnë' le ryönil'i, san cutu gulayönnë' lei.

Bönni' Samaria naquë' tsahui'

²⁵ Ni'r gyasë' bönni' gdau' usëdi, len quië si' bë'ë Jesús, gnabnë' Lë', rnë':

—Bönni' Usëdi, ¿bizxa ral-la' guna' quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

²⁶ Jesús rë' lë':

—¿Bizxa caz nayúj lu guich lu zxba queë' Moisés? ¿Nacx rusaca' quiu' lë na' rulabu'?

²⁷ Bubi'ë didza' bönni' na', rnë':

—Cni rna: Gdxi'inu' Xanu' Dios gdu ladxu'u, len lu gdu icj ládxi'da'u, len lu gdu yöl-la' run quiu', len lu gdu yöl-la' rejni'i quiu', ati' gdxi'inu' böchi' lza'u ca nadxí'i cuinu'.

²⁸ Jesús rë' lë':

—Dxí'adau' bubu'u didza'. Ben cni, ati' gata' quiu' yöl-la' na'bán na'.

²⁹ Le gu'nnë' bönni' na' ubj dxí'a cuinë', rë' Jesús:

—¿Nuzxa na' böchi' lza'a?

³⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Gzë'ë Jerusalén bönni', rudinnië', zijë' yödz Jericó. La' nöz ni' gulazönë' lë' gban. Gulagüé' lari' nacué' len glunë' lë' huë'. Ni'r guluzë'ë ni', nuca'nquë' lë', chratzë'. ³¹ Ni'r gdödë' la' nöz ni' bxuz. Cati' blé'inë' bönni' huë' na', tsla'l gdödë'. ³² Gdödë' ca' ni' bönni' nababë' zxi'n xsoë' Leví, bönni' na' tunë' dxin qui gdau'. Cati' blé'inë' lë', tsla'l ca' gdödë'. ³³ Lëzca' yu'ë nöz na' bönni' Samaria, ati' bdxinë' gal-la' ga dë' bönni' huë' na'. Cati' blé'inë' lë', buëchi' ladxë'ë lë'. ³⁴ Gbiguë'ë ga na' dë', ati' glu'ë le za len xisi uva nal lu huë' queë', len buchölinë' lei lari'. Ni'r bdxie' lë' cúdzu'ba' böa' queë' len bu'ë lë' yu'u ga ta'dxinë' bönni' yu'uquë' nöz, ati' ni' ben chi'ë lë'. ³⁵ Cati' za' rení' yetú dza, len chzoa uzë'ë ni' bönni' Samaria na', glijë' lazjxë' qui chop dza, le buca'në' lu në'ë bönni' xan yu'u na', rë' lë': “Ben chi'ë bönni' ni, len chqui' utóu' yelati' dumí, ubi'a quiu' neda' cati' huöda'.” ³⁶ Na'a, ¿nacx runi li'? ¿Núxalë' bönni' yonn ni guquë' böchi' lzë'ë bönni' na' glu'ë dö' queë' bönni' gban?

³⁷ Bubi'ë didza' bönni' gdau' usëdi na', rë' Jesús:

—Bönni' na' buëchi' ladxë'ë lë'.

Ni'r Jesús gudxë' lë':

—Gyeaj na'a, yjen ca' li'.

Le benë' Jesús lidxcnu Marta len María

³⁸ Ni'r bu'ë nöz Jesús, bdxinë' tu yödzdau' ga ni' bchë'nu Lë' lidxcnu ngul lënu Marta. ³⁹ Marta ni zoanu ngul zxilnu lënu María, ati' María na' grö'tënu ga nac xni'ë Jesús, ruzë' nagnu xtidzë'ë. ⁴⁰ Marta na' bubu'ë bugui'nu, zian dxin runnu, ati' gbíga'nu ga na' zoë' Jesús, rënu Lë':

—Xan, ¿naru' cu rui' ládxi'tsu' neda' le nuca'nbi' neda' bi'i zxila' ni, ati' tuza' runa' dxin? Gudx-bi' gáclenbi' neda'.

⁴¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—Marta, Marta, ruúbi ruguí'itsquinu!, len zian le rui' ladxu'u runu!. ⁴² Tuz le run bayúdx nu gun, ati' María ni gröbi' lë na' nactër dxi'a, ati' lë na' gröbi' cutu gdua queëbi'.

11

Ca ral-la' ulidzru'-në' Dios

¹ Tu dza ni' rulidzë' Dios Jesús. Cati' budx bë'lenë' Dios didza', rë' Lë' tuë' bönni' uséd queë', rnë':

—Xan, bsëdi netu' ulidzru'-në' Dios güi'lentü'-në' didza', ca benë' Juan, busëdnë' bönni' da'quë' lë'.

² Ni'r Jesús rë' lequë':

—Cati' ulidzli'-në' Dios güi'lenli'-në' didza', gul-ná:

Xuztu', zu' yehua' yubá, gac zxön lau'.

Gda gna bë'u.

Luyú ni gac ca rdzag ladxu'u Li', ca na' rac ni' yehua' yubá.

³ Benn le gágutu' na'a dza.

⁴ Bnit lau netu' dul-la' nabága'tu'

Ca netu' ca' runít lautu' nup bi tun queëtu'.

Cutu gu'u latj si' bë' netu' le xöhui',

San buslá netu' lu na' nu rua' dö'.

⁵ Jesús rë' ca' lequë':

—Chqui' zoë' bönni' nutsë'të ladjli', len zoë' böchi' lzë'ë, len chqui' tsijë' ga na' zoë' ladxi' yël, ati' ulidzë' lë', gnë': “Böcha'a, benn quia' tsonn yöt xtil ⁶ le zi'a bdxinë' quia' böchi' lza'a, zë'ë zi'tu', san cutu bi dë gu'a-në' gahuë'.” ⁷ ¿Naru' ubi'ë didza' cni bönni' na' zoë' yu'u, guië' lë': “Cutu utsa'u neda'. Chnayéyj yu'u, ati' chdëlenchi' neda' bi'i quia'. Cutu gac tsasa' bi gunna' quiu'”? ⁸ Neda' rëpa' lbi'ili': Zal-la' cutu tsasë' bi unödzejë' queë' le naquë' böchi' lzë'ë, san tsasë' len unödzejë' queë' yúgu'të le rquinnë' quië cutur upizxjnë' lë'. ⁹ Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili': Gul-náb, ati' Dios gunnë' queëli'. Gul-quílj, ati' gdzöl queëli'. Gul-lídz ra' yu'u, ati' tsalj queëli'. ¹⁰ Nu rnab, rzi' qui, ati' nu rguilj, rdzöl qui, ati' nu rulídz ra' yu'u, ryalj qui.

¹¹ Chqui' zoë' bönni' nutsë'të ladjli', naquë' xuz, len chqui' gnábibi' lë' yöt xtil zxi'në', ¿naru' unödzejtsë' queëbi' guiöj? Chqui' gnábibi' lë' tuba' bö, ¿naru' unödzejtsë' queëbi' bël? ¹² Chqui' gnábibi' lë' dxit qui börj, ¿naru' unödzejtsë' queëbi' xajnö'? ¹³ Cni nac, chqui' nacli' lbi'ili' huia'dö' san nözili' unödzejli' queëbi' zxi'nli' le nac dxi'a, nactër löz gunnë' queëli' Dios Bö' La'y Xuzli' zoë' yehua' yubá, nul-li' gnábili' Lë'.

Ta'në' runë' dxin Jesús len yöl-la' huac qui tu' xöhui'

¹⁴ Tu dza bubijë' bö' xöhui' yu'u bönni' Jesús, le run ga curnë'. Cati' burúj bö' xöhui' na', bë'ë didza' bönni' na' cugnë', ati' gulubani bunách nacua' ni'.

¹⁵ La'gac bunách nacua' ni' ta'ná:

—Len yöl-la' huac qui tu' xöhui' Beelzebú, xangac bö' xöhui', rubijë' yugu' bö' xöhui' na'.

¹⁶ Glë'ni la'zì' bë' Jesús yela'gac bunách na', ati' gulanabi Lë' gunë' tu le gac bë' za' yehua' yubá. ¹⁷ Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá lãdxi'quë', ati' rë' lequë':

—Gáti'tëz ga ta'ná bë'i lza'gac bunách, chqui' la'rúj chopl la' leygacz bunách na', la'nít. Chqui' la'rúj chopl bunách nacua' tu yu'u, udx quegac. ¹⁸ Lëzca' cni rac qui Satanás, tu' xöhui', lëzca' nazí' lei Beelzebú. Chqui' la'rúj chopl nup da'gac lei, ¿naxc gac gdia' yöl-la' uná bë' qui? ¿Rnátsali' na'a: len yöl-la'

huac qui Beelzebú rubija' yugu' bö' xöhui'? ¹⁹ Chqui' neda', len yöl-la' huac qui Beelzebú rubija' yugu' bö' xöhui', ¿nuzxa runn quegac nup da'gac lbi'ili' yöl-la' huac tu'bjj yugu' bö' xöhui'? Qui læ ni na', nup ni nacgac bë' nachíxili'. ²⁰ Chqui' neda', len yöl-la' huac queë' Dios rubíjgaca' bö' xöhui', le nactë chbdxjn ga zoali' le rna bë'ë Dios.

²¹ 'Cati' dë lu në'ë le rneynë' bönni' nal, len run chi'ë lidxë', nac chi'i dëra le dë queë'. ²² Na'a, chqui' zë'ë yetúë' bönni' náltërë' ca læ' len uxicjé' læ', ni'r cuë' yúgu'të le rneynë', læ na' ruzxöni ladxë'ë, ati' quisië' le dë queë' bönni' na'.

²³ 'Nu curaclen neda', rdá'baga' neda'. Nu curutublen neda', ruslås nu na'.

Ca nac qui bö' xöhui' rudxín xlatj

²⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' r-ruj lu bönni' bö' xöhui', rda gap nabídx, rguilj ga uzí' ladxi'. Chqui' cutu gdzöl qui, gna: “Huöja' xlatja' ga ni' bruja'.” ²⁵ Cati' rudxín ni', rajxaca' bönni' na', naquë' ca tu yu'u chnulúa len chnabá'a quië nu tsajsóa ni'. ²⁶ Ni'r reaj len rajxí' yegádx bö' xöhui', nácgactër xöhui' ca lei, ati' ta'yú'u bönni' na'. Na'a, le rac queë' bönni' na' nayáli'tër ca le guc queë' zí'al.

Le nac bica' ba le nac gdu

²⁷ Tsal ni' ru'ë didza' ni Jesús, bë'nu zidzj didza' ngul nútsa'nu ladj bunách zian na', rnanu:

—Bica' ba ngul na' bia'nu Li' læ'nu, len bica' ba ca' lchu'nu ga na' gudxu'u.

²⁸ Bubi'ë didza' Jesús, gnë':

—Nácgactër bica' ba nup ta'yöni xtidzë'ë Dios len tun ca rna.

Ta'nabnë' Jesús gunë' le gac bë' nuzxa naquë'

²⁹ Tsal ni' ta'biga' ga zoë' Jesús bunách zian, gzu lahuë' ru'ë didza', rnë':

—Ta'nabi neda' bunách tua'dö' ni guna' le gac bë' ga za' yöl-la' huac quia', san cutu bi le gac bë' la'lé'inë'. Tuz le gac bë' ca na' guc queë' Jonás la'lé'inë'.

³⁰ Ca na' guc queë' Jonás, guquë' tu le nac bë' laugac bunách yödz Nínive, læzca' cni gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gaca' tu le gac bë' laugac bunách dza ni zoaru' na'a. ³¹ Cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách len cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, Dios uchisë'-nu ngul dza ni'të gna bé'ínu bunách luyú ni' dë tsla'a ga rdöd gbidz beo' ziaq, ati' le bennu uluí' nabága'gac bunách ni zxguia', le bidnu lænu, brujnu ga nac zítu' quië duzë nagnu didza' rejni'i bë'ë Salomón, bönni' gna bé'inë' bunách Israel, san na'a, zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Salomón na'. ³² Lëzca' cni, Dios uchisë' bönni' gulacu'ë yödz Nínive cati' gdxin dza gchugu bë'ë quegac bunách len cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le glunë' uluí' nabága'gac bunách ni zxguia', le gulubí'i ládxi'quë' bönni' Nínive cati' gulayönnë' lban benë' Jonás, ati' na'a zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Jonás na'.

Le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'

³³ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' nu ruquel-la' gui', cutu rgu'u lei ga nagachi', len cutu rudusi' lei gui'n, san ruzóa lei xtsa' ga lna', quië uzení' quegac nup ta'yáz yu'u na'. ³⁴ Yöj lauru' nac ca tu le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'. Chqui' yöj lau' nac dxi'a, gduteo' yudz le nac yení', san chqui' nac xöhui' yöj lau', gduteo' yudz le nac chul xöhui'. ³⁵ Ben chi'i cuinu' na'a, cui huöac chul læ na' rgu'u yení' lu icj ládxi'da'u. ³⁶ Cni nac, chqui' gduteo' nadzë'iznu' le nac yení' len cutu bi zoalen li' le chul xöhui', yúgu'të glé'ínu' dxi'a ca rac cati' ruzení' quiu' gui'.

Ruquïé' Jesús yugu' bönni' gdau'

³⁷ Cati' budx bë'è didza' ni Jesús, bulidzë' Lë' tsajtágulenë' lë' bönni' gdau' fariseo. Cati' gyazië' Jesús lidxë' bönni' gdau' na', grô'è rahuë'. ³⁸ Cati' blé'inë' Lë' bönni' gdau' fariseo na', bubannë' le cutu gdib në'è Jesús cati' zi'a gahuë'. ³⁹ Xanru' rë' lë':

—Lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, rguib cuinli' ca rguibli' láhuilgac le ri'iji ráhuili', san lu icj ládxi'dau'li' ruhuídi'li' len rza' ládxi'li' le cunác. ⁴⁰ Lbi'ili', bönni' curéjni'li'. ¿Naru' cu nózili', Nu ben le zoa lahuiz ben ca' le yu'u lë'il? ⁴¹ Na'a, gul-gún gun le dë queëli', ati' ni'r huöac dxi'a yúgu'të le dë queëli'.

⁴² 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo. Rguizxli' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia le rzi'li' qui xhueaj, len qui guixi' rud, len quegac guixi' cuandau', san rudödзли' le nac tsahui' len yöl-la' nadxi'i queëli' Dios. Yugu' lë ni run bayúdx gunli', len cutu uca'nli' yezíca' lë na' runli'.

⁴³ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo. Ré'nili' cö'li' gap nac blau lu yu'u ga rudubli' rusëdli' queë' Dios len ré'nili' lulídz lbi'ili' ba zxon bunách gap nac lahui' laugac bunách.

⁴⁴ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi, lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'z tsahui' cuinli', le nachi' ca nacgac yeru ba quegac nup natgac le cunala'gac, ati' ta'dá láhuigac yeru ba na' bunách len cutu táquibe'inë'.

⁴⁵ Ni'r bubi'ë didza' bönni' gdau' usëdi raquë' zxba queë' Moisés, rë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, cati' rnau' cni, netu' ca' runu' zi'.

⁴⁶ Jesús rë' lë':

—'Bica' bayechi' ca' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi racli' zxba queë' Moisés, le ruspága'cli' bunách yua' zi'i le cugác nu gua', san lbi'ili' ni lati'z cutu ruláhuil' lei len na'li'.

⁴⁷ 'Bica' bayechi' lbi'ili', le rchisli' lguitj qui ba ga nagáchi'quë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' ni' guludöddë' lequë' xuz xtau'li'. ⁴⁸ Cni nac, runli' ina' lau runli' tuz le glunë' xuz xtau'li' le guludöcdë' lequë' xuz xtau'li' na', ati' lbi'ili' rchisli' lguitj qui ba ga nagáchi'quë'.

⁴⁹ 'Qui lë ni na', lu yöl-la' rejni'i queë', Dios gnë' cni: “Gsöla'a quequë' bönni' lu'ë didza' uláz quia' len yugu' bönni' gbaz quia', ati' yugu' bönni' ni, la'quë' ludöcdë', len yela'quë' la'bia' ládxi'quë'.” ⁵⁰ Cni gunë' Dios le cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ni'a qui rön quegac yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë', bönni' ni' guludödi lequë' bunách cati' gzu lau zi'a rata' yödzyú ⁵¹ ga gzu lau nu budödi Abel, ga bdxintë guludöddë' Zacarias, bönni' na' guludöddë' gatsj lahui'l ga dë bcugu la'y ga na' tu'zégui'quë'-ba' böa' bëdxdu' lahuë' Dios len ga zoa latj la'y. Qui lë ni na', répa' lbi'ili', Dios cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ni'a qui rön quegac yúgu'të bönni' na' guludöcdë' lequë' xuz xtau'li'.

⁵² 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi, racli' zxba queë' Moisés. La' lbi'izli' dë lu na'li' zxi'n guia qui latj ga rdzölriru' yöl-la' rejni'i. Lbi'ili' cutu ryazli', ati' ruzága'li' xnözgac nup tē'ni la'yáz.

⁵³ Cati' budx bë'lenë' lequë' didza' ni Jesús, gulaléytsquinë' Lë' bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, ati' gulazú lauquë' ta'nabi yúdxtsquinë' Lë' ca nac zian le tac, ⁵⁴ le tu'bijë' Lë' didza' quië gac luquïé' Lë' ni'a qui didza' ubi'ë.

12*Rusëdnë' Jesús ca nac yöl-la' rulu'z tsahui' cuini*

¹ La' dza na'z guludúb ga zoë! Jesús zian gayuá' bunách ga bdxintë ta'röliz lza'gac bunách na'. Ni'r gzu lahuë! Jesús rë! zi'al yugu' bönni' uséd queë!, rnë:
 —Gul-gún chi'i cuinli' qui le nac ca xnë'i yöt xtil quequë! bönni' gdau' fariseo, le nac yöl-la' rulu'z tsahui' cuini quequë!. ² Cutu bi dë le nac landau'z le cuglá' lahui, len cutu bi dë le nagachi' le cugác bë!. ³ Qui lë ni na', yúgu'të le chgnali' ga nac chul, la'yöni lei bunách ga nac lu yeni', ati' didza' bë'li' bagachi'z ga gzoa lu yu'u nayéyj, gac lban qui ga nac lahui' laugac bunách.

Nu ral-la' gádxiru'

⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Böcha'adau', rëpa' lbi'ili': Cutu gádxili' bönni' tu'dödcde' bunách, ati' töd na' cutur bi gac lunë' quegac. ⁵ Ului'ida' lbi'ili' nu ral-la' gádxili'. Gul-gadxi Nu na' gac ugúa yöl-la' na'bán queëli', len töd na' dë lu në'ë yöl-la' uná bë' chu'në' lbi'ili' lu gui' gabíl. Ja, rëpa' lbi'ili', gul-gadxi Nu na'.

⁶ ¿Naru' cu túti'quë'-ba' gáyu'ba' bguindau' len chop dumí lasdau'? Nituba' lecba', cutu ral ladxë'ë-ba' Dios. ⁷ Lëzca' cni, yúgu'të guitsa' icjli' nababgac lahuë' Dios. Qui lë ni na', cutu gádxili'. Nazáca'tërli' lbi'ili' ca zianba' bguindau'.

Nup ta'ná náquigac queë' Jesús

⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Rëpa' lbi'ili': Yúgu'të bönni' ta'në' náquicnë' quia' neda' laugac bunách, lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gnia' náquicnë' quia' lauquë' gbaz la'y queë' Dios. ⁹ ati' bönni' ta'dá'baguë'ë náquicnë' quia' laugac bunách, lëzca' neda' tá'baga'a náquicnë' quia' lauquë' gbaz la'y queë' Dios.

¹⁰ Yúgu'të nup bi la'në quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gac unít lahuë' leygac Dios, san nu gnë zi' queë' Dios Bö' La'y, cutu unít lahuë' nu na' Dios.

¹¹ Cati' la'chë'ë lbi'ili' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios bönni' judío, len lauquë' bönni' la'bequi xbeynë' lbi'ili', len lauquë' bönni' dë lu na'quë', cutu ubi ugu'i'ili' nax gunli' o bizxa didza' ubi'ili', o bizxa gnali'.

¹² La' dza na'z usëdnë' lbi'ili' Dios Bö' La'y le ral-la' gnali'.

Huac gun ga gal ladxiru'-në' Dios yöl-la' tsahui' queëru'

¹³ Rë! Jesús bönni' nutsë'ë ladj bunách zian na', rnë:

—Bönni' Usëdi, gudxë' böcha'a gunnë' uláz quia' le guta' queë' xuztu'.

¹⁴ Jesús rë! lë':

—Bönni'. ¿Naru' zoa nu buzóa neda' ca nu cuequi xbey lbi'ili', o nu gun gatsj le dë queëli'?

¹⁵ Ni'r gudxë' bunách nacué' ni' Jesús, rnë':

—Gul-yutsca'. Gul-gún chi'i cuinli' cui uhuídi'li'. Le uzi'ë xbey bönni' cutu nacz le zian le dë queë'.

¹⁶ Ni'r bë'lenë' lequë' didza' Jesús, benë' Isaqui', rnë':

—Zoë' bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui' queë', ati' szxóni runódzj glap lu xyuë'.

¹⁷ Ni'r gza' ladxë'ë bönni' na', rnë': “¿Nacx guntsa'/? Cutu dë ga gun chi'a le rulá' quia'.” ¹⁸ Ni'r rnë': “Cni guna'. Uquindjca' yu'u ga run chi'a le rulá' quia', ati' guna' yugu' yu'u zxöntë' ca', ati' ni' gun chi'a le rulá' quia' len yugu' le dë quia'.” ¹⁹ Ni'r gac guië cuina': Chdëtsca quia' zian le chnutuba', le gáhuida' zian iz. Uzi'tsca ladx'a. Gui'j gahua', len udzjida'.” ²⁰ Ni'r Dios rë! lë': “Li', bönni' cunözi. Na'a dzö' gatiu'. Na'a, ¿nuzxa caz gaqui qui, lë na' chnutubu'?”

²¹ Cni rac queë' bönni' rutubë' la' queëzë' yöl-la' tsahui', len cutu runë' le nac ca yöl-la' tsahui' lahuë' Dios.

Dios run chi'ë bunách queë'

²² Gdöd ni' gudxë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, rnë':

—Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili': Cutu ubi ugu'i'ili' ni'a qui le gui'l' gáguli', lë na' nabánili', o ni'a qui lari' gáguli'. ²³ Nacr lsaca' yöl-la' na'bán queëli' ca le ráguli', ati' nacr lsaca' gdu ca nayá' nabinli' ca lari' ráculi'. ²⁴ Gul-yutëz ca rac queeba' beycj. Cutu tazba', len cutu ta'lapba', len cutu nacuá' queeba' ga lun chi'iba' le rulá' queeba', san Dios rugahuë' lecba'. ¿Naru' cu nazáca'tërlí' lbi'ili' ca yugu' bguindau'? ²⁵ ¿Nuzxa caz bönni' nutsë'ë ladjli' gac gunë' ga soë' gbanë' yetú chi'i'dau'z le ruúbi ruguí'i ládxi'dau'huë'? ²⁶ Qui lë ni na', chqui' cucág gunli' lë ni nac cuidi'z, ¿bizx quië ruúbi ruguí'ili' ni'a qui le nac zxöntër?

²⁷ 'Gul-yutëz ca ta'zxön yöjdaul'. Cutu tun du lari' len cutu tab lari', san rëpa' lbi'ili', cutu gucr lach ca nacgac yöjdaul' ni lari' gucuë' Salomón, zal-la' szxóni guta' queë' yöl-la' tsahui'. ²⁸ Chqui' runë' lach Dios yugu' yöj guíxi'dau' röl'gac na'a ladé guixi', ati' cxö huidzj la'gu'ë leygac lu gui', ¿naru' cu gunë' queëli' le zxöntër ca', lbi'ili', curéjilë'li' Dios gdu ládxi'li'? ²⁹ Qui lë ni na', cutu güi' ládxi'li' le ral-la' gáguli', len le ral-la' gui'jli', len cutu ubi ugu'i' ládxi'dau'li'. ³⁰ Yúgu'të lë ni ta'gulj bunách yödzlyú ni, san chnözcznë' Xuzli' Dios yugu' le rquínili'. ³¹ Gul-güi' ládxi'li' tsazli' ga rna bë'ë Dios, ati' yúgu'të lë ni cu'ë xnöz queëli'.

Yöl-la' tsahui' rgu'ru' yehua' yubá

³² Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gádxili', lbi'ili' na' nacli' yugu' bö'cu' xzla'dau' quia'. Nababzli' zoali' san rdzag ladxë'ë Xuzli' Dios gunnë' lbi'ili' latj tsazli' ga ni' rna bë'ë Lë'. ³³ Gul-guti' le dë queëli' len gul-nódzj quegac bunách yechi'. Cni gac, gunli' queëli' yöxj dumí le cutu gac ditj, len cu'li' yehua' yubá yöl-la' tsahui' na' cutu ubídx udú, ga ni' cutu gdxin gban len cutu usnitba' lei böa'dau' qui. ³⁴ Ga ni' dë yöl-la' tsahui' queëli', ni' güi' ládxi'li' gdxinli'.

Ral-la' soaru' ban ladxí'

³⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-zóa sina' len gul-quel-la' gui' le uzení' queëli'. ³⁶ Gul-gác ca bönni' huen dxin ta'bözë' dza huödë' xanquë', bönni' zijë' lni qui yöl-la' rutság na', quië cati' udxinë' len ulidzë', la' la'saljtë' queë' tsazië'. ³⁷ Bica' bagac huen dxin na' la'cu'ë ban ladxí' cati' huödë' xanquë'. Le nactë rëpa' lbi'ili', upá' cuinë' xanquë' na', ati' gunë' ga la'bö'ë ga lahuë', ati' cu'ë le lahuë'. ³⁸ Zal-la' huödë' cati' chral o gdu ladxí' yël, chqui' duxaquë' lequë' nacu'ë ban ladxí', bica' bagac huen dxin na'. ³⁹ Lë ni ral-la' gnözili'. La'naru' nöznë' xan yu'u bizxa dza huadxin gban, uspán ladxë'ë len cutu gu'ë latj bönni' udxíë' yeru lidxë', cui cuanë' le dzö' lidxë'. ⁴⁰ Qui lë ni na', gul-zóa ban ladxí' ca' lbi'ili', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dza curbözli' neda'.

Bönni' huen dxin tsahui' len bönni' huen dxin cunác tsahui'

⁴¹ Ní'r Pedro gnabnë' Jesús, rnë':

—Xan, ¿naru' rë'u netu'z lë ni runu' lsaqui', o rë'u ca' cni yúgu'të bunách?

⁴² Rë' lë' Xanru':

—¿Nuzxa na' bönni' huen dxin tsahui' len réjni'inë', dë lu në'ë uláz queë' xanë'? Bönni' ni, xanë' udödë' lu në'ë lidxë' quië cati' gal-la'r lahuë' bönni' nacu'ë lidxë', gu'ë qui queëquë' le lahuë'. ⁴³ Bica' ba bönni' huen dxin na'

cati' huödë' xanë', duxaquë'ë lë' runë' cni dxin na' nudödë' lu në'ë. ⁴⁴ Le nactë rëpa' lbi'ili', udödë' xanë' lu në'ë bönni' huen dxin tsahui' na' yúgu'të le dë queë'. ⁴⁵ Chqui' gáquinë' huadzeynë' huödë' xanë' bönni' huen dxin cni, ati' su lahuë' gu'ë dö' quequë' yezíca'rë' huen dxin, bönni' len ngul, len su lahuë' gui'j gahuë' len súdxinë', ⁴⁶ ni'r huödë' xanë' bönni' huen dxin na' cati' curbözë' lë' len cati' curáquibe'inë', ati' usaca' zi'ë bönni' huen dxin cunaquë' tsahui' na', len gchuguë' queë' ca narugu quequë' bönni' cuta'yejlë'ë.

⁴⁷ Bönni' huen dxin na' nöznë' le rë'nnë' xanë', len cutu zoë' sina', len cutu runë' ca rnë' xanë', bönni' ni, szxónitër quinë' lë' xanë'. ⁴⁸ Chqui' cutu nöznë' le rë'nnë' xanë' bönni' huen dxin, len gunë' le gun ga gbaguë'ë le quinë' lë' xanë', bönni' ni quinë' lë' láti'dau'z. Bönni' yu'u lu në'ë szxöni, szxöni unabë' xanë' lu në'ë, ati' bönni' na' xanë' nuzzöni ladxë'ë lë' szxöni, szxónitër ca' unabë' xanë' lu në'ë bönni' huen dxin na'.

Gun ga la'rúj chopl bunách le naquë' Jesús

⁴⁹ Gnë' ca' Jesús:

—Bida' neda' djena' ga tsegui gui' yödzyú ni, len la' bíqui'czda' chnaguel-la' gui' na'. ⁵⁰ Na'a, dë tu le ral-la' saca' qui'a le nac ca tu le gdilda' nis, ati' rō'a baníg ga gdxintë gac cni quia'. ⁵¹ ¿Naru' ráquili' bida' dulequi dxia' le rac yödzyú ni? Rëpa' lbi'ili': Cutu. Bida' dulequia' le gun ga la'rúj chopl bunách. ⁵² Na'a su lau lula'alén lza'gac gayu' bunách nacuá' tu yu'u. Tsonnë' la'dá'baguë'ë chopë' nazi'quë' xtidza'a, ati' chopë' na' la'dá'baguë'ë tsonnë' na'. ⁵³ Nu bönni' zoabi' bi'i bönni' queë' tá'baguë'ë zxi'në' na', ati' bi'i bönni' na' tá'baga'bi' xuzbi'. Ngul zoabi' bi'i ngul queënu tá'baga'nu zxi'nnu na', ati' bi'i ngul na' tá'baga'bi' xna'bi'. Ngul zoanu ngul xzoa' lidxnu tá'baga'nu xzoa' lidxnu na', ati' ngul xzoa' lidxnu na' tá'baga'nu xtau' zxi'nnu.

Le nacgac bë' le tac na'a dza

⁵⁴ Gudxë' ca' bunách zian nacuá' ni' Jesús, rnë':

—Cati' rlé'ili' za' böaj zaca' ga rbia gbidz, la' rnátëli': “Hual guiöj”, ati' cni rac. ⁵⁵ Cati' reycj bö' za' zaca' ga rdöd gbidz beo' ziang, rnali': “Udzá'a na'a”, ati' cni rac. ⁵⁶ Lbi'ili', bönni' ruluí'z tsahui' cuinli'. Nözili' le ruluí' le rac luzxbá len le rac luyú ni, san cutu ráquibe'ili' le ruluí' le nacgac bë' tac dza ni zoaru' na'a.

Ral-la' ugá'nlenru' tsahui' nu rley rë'u

⁵⁷ Gnë' ca' Jesús:

—¿Bixz quië cutu rbequi xbeyli' la' lbi'izli' ca nac le nac tsahui'? ⁵⁸ Chqui' zoa nu bi unabi yudxi li' ati' zeajli' gdxinli' yúlahui', bë' ladxu'u ugá'nlenru' tsahui' nu na' tsal ni' yu'uli' nöz, cui uquí li' lahuë' bönni' cuequi xbeynë' lbi'ili', ati' bönni' cuequi xbey na' udödë' li' lu në'ë bönni' ruseyjë' lidx guía, ati' bönni' na' ruseyjë' lidx guía cu'ë li' lidx guía na'. ⁵⁹ Rëpa' li', cutu uruju' ni' cati' udxr quizxju' yúgu'të dumí lasdau' ral-lu'u qui nu na'.

13

Run bayúdx ubí'i ládxiru'

¹ La' dza ni'z guladxinë' ni' bönni' ta'guixjöi'në' Jesús ca benë' Pilato, budödcde' la'quë' bönni' Galilea len gzxi'ë rön quequë', le bugútsi'në' xchöncba' böa' bëdx chguludödcde'-ba' quië la'gu'ë lahuë' Dios xchöncba' na'.

² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' ráquili' glacrè' bönni' dul-la' bönni' Galilea na' ca yezíca'rè' bönni' Galilea, le gulazaca' gulagui'è cni? ³ Rëpa' lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu ubí'i ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tèli'. ⁴ Lëzca' cni guc quequè' chixxunè' bönni' ni', yajbaga' lequè' yu'u zian cuia na' nazí' lei Siloé, ati' glatiè'. ¿Naru' ráquili' gulabága'tèrè' zxguia' lequè' ca yezica' bunách nacua' Jerusalén? ⁵ Rëpa' lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu ubí'i ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tèli'.

Runè' lsaqui' Jesús qui yag higo curbía

⁶ Ni'r benè' lsaqui' Jesús, rè' lequè':

—Zoè' bönni', zoa yag higo nazè' ga nac la' yèl queè'. Rajtiljè' le rbia yag na', san cutu bi rdzölnè'. ⁷ Ni'r gudxè' bönni' runè' dxin la' yèl queè' na', rnè': “Chguc tsonn iz rida' rdudilja' le cuia yag higo ni len cutu bi rdzölda'. Bchugu lei. ¿Bixz quiè rnig luyú ni?” ⁸ Ni'r bubi'è didza' bönni' huen dxin na', rè' lè': “Xan, bca'ngar lei yetú iztèz, ati' gzatsa' yu zxani len cu'a bèb zxani. ⁹ Chqui' cuia yag ni, gac dxi'a, san chqui' cutu bi cuia, ni'r gchugu' lei.”

Ruínè' Jesús ngul ré'inu cati' nac dza la'y

¹⁰ Tu dza rusèdnè' Jesús bunách nacua' yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío cati' nac dza la'y quequè'. ¹¹ Zoanu ni' ngul chguc chixxunu' iz ré'inu, le yu'u lènu bō' xöhui' run ga te'i bunách, ati' nayéchutecznu rdanu, len cutu ca' rac ulí cuinnu. ¹² Cati' blé'inè'-nu Jesús, bulidzè'-nu, rnè':

—Nguldau', chböacu' qui guidzhué' quiu'.

¹³ Ni'r bxoá nē'è lènu Jesús, ati' la' bulitè cuinnu, len glu'nu-nè' Dios yöl-la' ba. ¹⁴ Ni'r gleynè' bönni' blau qui yu'u ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios. Rleynè' le bunè'-nu ngul na' Jesús cati' nac dza la'y. Gudxè' nup nacua' ni' bönni' blau na', rnè':

—Xop dza nacua' runru' dxin. Dè latj yugu' dza ni guidli' nu un lbi'ili', len clèg dza la'y.

¹⁵ Ni'r bubi'è didza' Xanru', rnè':

—Lbi'ili', bönni' ruluí'z tsahui' cuinli', ¿naru' cu rusedxcli'-ba' bōa' bèdx qui queèli' ga na' da'cba' cati' nac dza la'y, ati' tsjua'gacli'-ba' li'jba' nis? ¹⁶ Nacnu zxi'n xsoè' Abraham ngul ni len gdu chixxunu' iz chyu'nu lu yal-lj qui Satanás tu' xöhui'. ¿Naru' cu ral-la' nu usèdx lènu zal-la' nac dza la'y?

¹⁷ Cati' bē'è didza' ni Jesús, gulutui'nè' yúgu'tè bönni' nacua'è ni' ta'leynè' Lè', san guludziji yezica' bunách, yúgu'tè nup nacua' ni', le ta'lé'inè' yugu' le zxon runè' Jesús.

Runè' lsaqui' Jesús qui xseydau' mostaza

¹⁸ Ni'r rnè' Jesús:

—¿Nacxcz rac rzxön le rna bē'è Dios, o bizxa usáqui'tsaru' lei? ¹⁹ Rac ca rac qui xseydau' mostaza, le gzxi'è bönni' ati' guzè' lei ga nac la' yèl queè'. Gzxön mostaza na' len guc ca yag zxon, ati' guladxinba' bguindau', glunba' lidxcba' lu xzuza' nē'i mostaza na'.

Runè' lsaqui' Jesús qui xnè'i yöt xtil

²⁰ Lëzca' cni rnè' Jesús:

—¿Bizxa caz usáqui'tsada' le rna bē'è Dios? ²¹ Nac ca xnè'i yöt xtil, le gzxi'nu ngul len bugútsi'nu tsonn cuia cua yöt xtil, ati' gyazx gdutè cua na'.

Tu ga tsazru' le nac guidau'

²² Tsal ni' yu'è nöz Jesús, zijè' Jerusalén, rdödè' yugu' yöd zxon len yugu' yödzdau', rusèdnè' bunách nacua' gap na'. ²³ Gnabnè' Jesús bönni' zoè' ni', rnè':

—Xan, ¿naru' nabábz nup lulá?

Rè' nup nacua' ni' Jesús, ²⁴ rnè':

—Gul-güi' láchxi'li' tsazli' zaca' ga nu ryaz le nac guidau', le répa' lbi'ili': Zian nup lè'ni la'yáz ni', san cutu la'záqui'nè'. ²⁵ Töd tsasè' useyjè' yu'u xan yu'u, su lauli' lbi'ili' na' zoali' ni'l ulidzli'-nè' ra' yu'u na', guiéli'-nè': “Xan, Xan, bsalj queétu'.” Ni'r ubi'è didza' Lè', guiè' lbi'ili': “Cutu nözda' nuzxa lbi'ili'.” ²⁶ Ni'r su lauli' gnali': “Güi' gdágulentu' Li', ati' busèdnu' gap nac lu yèy queétu'.” ²⁷ Ni'r guiè' lbi'ili': “Répa' lbi'ili', cutu nözda' gazx bunách lbi'ili'. Gul-cuít ga zoa', yúgu'téli' rua'li' dö'.” ²⁸ Ni'r cödx yéchi'li' len utíl-l láya'li' cati' glé'igacli'-nè' Abraham len Isaac, len Jacob, len yúgu'tè bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, nacu'è ga ni' rna bè'è Dios, san lbi'ili' zoali' ni'l. ²⁹ La'dxín bunách la'rúj zaca' ga rlen gbidz, len zaca' ga rbia gbidz, len zaca' ga za' bõ' ziang, len zaca' ga rdöd gbidz beo' ziang, ati' la'bõ'è lahuè' ga ni' rna bè'è Dios. ³⁰ Ni'r lac blau la'gac bunách nacgac ca'z na'a, ati' lugá'n ca'z la'gac nup nacgac blau na'a.

Rbõdx yechè'è Jesús ni'a quegac bunách Jerusalén

³¹ La' dza ni'z guladxinè' ga zoè' Jesús bönni' gdau' fariseo len tè' Lè':

—Burúj, buxzúndj ni, le rè'nnè' gdöddè' Li' Herodes.

³² Jesús rè' lequè':

—Gul-tséaj, gul-tsjödxè' bönni' na' naquè' ca tuba' böza', gnali': “Byutsca', rubíjgaca' bõ' xõhui' len ruúna' bunách na'a len cxö, len cati' gac lidzj, udx guna' dxin quia'.” ³³ Run bayúdx tséajlenza' ca' nöz na'a len cxö len huidzj, ati' gdxina' Jerusalén, le tu'döcdè' ni' bönni' tu'è didza' uláz queè' Dios.

³⁴ Lbi'ili', zoali' Jerusalén. Rudödigacli'-nè' bönni' tu'è didza' uláz queè' Dios len ruládxigacli'-nè' guiøj bönni' gbaz rsölè'è queéli' Dios. Cati'ga zian lzu gu'nda' utuba' lbi'ili' quia' ca runba' yjèd, rutubba' zxi'nba' zxan xilba', san cutu gú'nili'. ³⁵ Gul-yutsca', ca'z ugá'n lidxli', ati' répa' lbi'ili', cutur glé'ili' neda' cati' gdxinr dza gnali': “Bica' ba nu za' uláz queè' Xanru'.”

14

Ruúnè' Jesús bönni' ré'inè' huè' gui

¹ Cati' nac dza la'y quequè' bönni' judío, gyaziè' Jesús lidxè' bönni' uná bè', bönni' gdau' fariseo. Rö'è Jesús rahuè', ati' ta'nè'è Lè' bönni' gdau' fariseo nacu'è ni'. ² Zoè' ca' ni' lahuè' Jesús bönni' ré'inè' huè' gui. ³ Ni'r Jesús gnabnè' bönni' gdau' tu'sèdi taquè' zxba queè' Moisés len yugu' bönni' gdau' fariseo, rnè':

—¿Naru' dè latj unru' nu re'i cati' nac dza la'y?

⁴ Lequè' guluséyj rú'acquè'. Ni'r gdel-lè'è bönni' huè' na' Jesús len bunè' lè', ati' la' busöla'tè' lè'. ⁵ Ni'r rè' yugu' bönni' gdau' na' Jesús, rnè':

—Chqui' zoè' bönni' nutsé'è ladjli', ati' nacua'ba' queè' bõa' bèdx, ati' gbixba' tuba' lu yeru, ¿naru' cu tsajljtè'-ba', zal-la' nac dza la'y?

⁶ Cutu bi didza' gac lubi'è ca nac lè ni.

Nu cõ' latj blau

⁷ Cati' blé'inè' Jesús ca tunè' bönni' gdau' fariseo na', ta'bõ'è latj blau ga na' ta'bõ'è tahuè', ni'r benè' lsaqui', rè' lequè':

⁸ —Cati' nu ulídz li' guidu' ga rac lni qui yöl-la' rutság na', cutu cõ'u latj blau. Nazx ca' nulidzè' ca' bönni' náctèrè' blau ca li'. ⁹ Ni'r huidè' ga zu' bönni' na' bulidzè' li', len guiè' li': “Bè' latj bönni' ni cõ'è ga zu'”, ati' ni'r lu yöl-la' rutuí'i quiu' tsajchõ'u zxanti. ¹⁰ Qui lè ni na', cati' nu ulídz li', gyeaj yajchõ' zxanti,

quië cati' gdxinë' bönni' na' bulidzë' li', huë' li': "Böcha'a, gdöd yelati' nil." Ni'r gacru' li' blau laugac nup ta'bö'len li' tsaxxón. ¹¹ Nu run ba zxön cuini, lunë' ga huöta' huöxj, san nu zoa nöxj ladxì', lunë' ga gacr blau nu na'.

¹² Jesús rë' ca' bönni' na' bulidzë' Lë', rnë':

—Cati' gunu' güi'i huagu o Inidau', cutu ulidzcu'-në' yugu' böchi' lza'u len yugu' bönni' böchu'u len yugu' di'a dza quiu', len yugu' dzag yu'u quiu' ta'lë'inë' yöl-la' tsahui' quequë', le lulidzë' ca' li', ati' cni gac, ubi'i quiu'.

¹³ Cati' gunu' güi'i huagu, bulidz bunách yechi', len nup nabíx ni'a na'gac, len nup cuta'zá', len yugu' lau chul. ¹⁴ Ni'r gacu' bica' ba, le cutu gac bi lubi'ë quiu' bönni' cni, san ubi'i quiu' cati' gdxin dza lubán nup natgac, nacgac tsahui'.

Runë' lsaqui' Jesús qui lni zxön

¹⁵ Cati' byönnë' didza' ni bönni' rö'ë rágulenë' Jesús, rë' Lë':

—Bica' ba nu gagu ga ni' rna bë'ë Dios.

¹⁶ Jesús rë' lë':

—Zoë' bönni' benë' lni zxön, ati' zian nup bulidzë'. ¹⁷ Cati' chnabá'a la' huagu, bsölë'ë bönni' huen dxin queë' tsjödxe' nup na' chnulidzë', gnë': "Gul-dá, yúgu'të chnabá'a." ¹⁸ Gulazú lauquë' yúgu'të' ta'nabë' latj cutsjaquë'. Bönni' zi'al na' rnë': "Zi'a gzxì'a tu la' yël, len runtsca bayúdx tsajyúa' lei. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj." ¹⁹ Yetüë' rnë': "Zi'a gzxì'a gayu' nözba' bëdx ati' tsajxi' bë'a lecha' ugúngaca'-ba' dxin. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj." ²⁰ Yetüë' rnë': "Zi'a butsåg na'a, len qui lë ni na' cutu gac guida'." ²¹ Cati' böjë' bönni' huen dxin na', yajtíxjöi'në' xané' yúgu'të lë ni. Ni'r gleyne' bönni' xan yu'u na', ati' gudxë' bönni' huen dxin na', rnë': "Gyeajtë na'a gap nac lu yë'y len gap nac la' nöz qui yödz ni, ati' gchë'u ni bunách yechi' len nup nabíx ni'a na'gac, len nup cuta'zá', len yugu' lau chul." ²² Cati' chnunë' cni bönni' huen dxin na', rnë': "Xan, chbena' ca na' gna bé'inu' neda', ati' ni dë latj." ²³ Ni'r gudxë' bönni' huen dxin na' xané', rnë': "Gyeaj gap nac la' nöz len gap nac nöz las, ati' ben bayúdx lid nup nacua' ni' quië gdza' lidxa', ²⁴ le rëpa' lbi'ili': Cutu gahuë' qui lni quia' nitüë' bönni' ni' bulidza' zi'al."

Le rzáca'ru' zéajlenru'-në' Cristo

²⁵ Yugu' dza ni' rjaclen Jesús bunách zian, ati' bueycjë' Jesús, rë' lequë':

²⁶ —Chqui' guidlenë' neda' bönni' len cutu gdxì'irnë' neda' ca nadxi'inë' xuz xnë'ë, len ngul queë', len yugu' zxi'në', len yugu' bi'i böchë'ë, len yugu' bi'i zanë', len yöl-la' na'bán queë', cutu gac gaquë' bönni' usëd quia'. ²⁷ Nu bönni' cugaquë' ca tu bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, len të'ë neda', cutu gac gaquë' bönni' usëd quia'. ²⁸ Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili' guë'nnë' gunë' tu yu'u zian cuia, çnaru' cu cö'ë zi'al ulabë' gaca'x dumí ral-la' gtöë' quië gnöznë' chqui' dë queë' tsca le rquinnë' quië usyudxë' gunë' yu'u na'? ²⁹ Chqui' cutu gunë' cni, len su lahuë' cuequië' xlibi yu'u na', ati' cutu gac usyudxë' gunë' yu'u na', ni'r la'zú laugac lutítj lë' yúgu'të nup la'le'i lei, ³⁰ la'ná: "Bönni' ni gzu lahuë' runë' yu'u, san cutu gac usyudxë' gunë'." ³¹ Lëzca' cni, chqui' zoë' bönni' rna bë'ë, len ral-la' tsijë' gdil-l tsajtíl-lenë' yetüë' bönni' rna bë'ë, çnaru' cu cö'ë zi'al cuequi icjë' chqui' sáqui'në' tsajtíl-lenë' bönni' ni' nachë'ë galj milë' bönni', ati' lë' chí milzë' bönni' nachë'ë? ³² Chqui' cutu sáqui'në', cati' ni' zoë' zítu' yetüë' bönni' na' rna bë'ë, gsölë'ë queë' bönni' gbaz queë', ati' gnabë' nacx ral-la' gunë' quië ludzaguë' dxi'a. ³³ Cni nac, chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili' cutu uca'në' yúgu'të le dë queë', cutu gac gaquë' bönni' usëd quia'.

Zödi' nanít yöl-la' sna' qui

³⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Dxi'a nac zödi', san chqui' nit yöl-la' sna' qui, ¿nacx úniru' lei sna'? ³⁵ Cutur nac lsaca' zödi' na', ni quië luyú, ni quië ga r-ru'nru' bëb, san chu'nru' lei ni'l. Nu zoa nag len ryöni, ral-la' uzë nag nu na'.

15*Runë' lsaqui' Jesús ca nac queëba' bö'cu' zxila' gnitba'*

¹ Guludubë' ga zoë' Jesús yúgu'të bönni' uquízjx lazgac bunách len yugu' bönni' ca'z quië luzë nagquë' Lë'. ² Qui lë ni na' gulanë' queë' yugu' bönni' gdau' fariseo, len bönni' gdau' tu'sëdi, ta'në':

—Bönni' ni runë' ba la'n bönni' dul-la', len rágulenë' lequë'.

³ Ni'r benë' lsaqui' ni Jesús, rë' lequë':

⁴—Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili', nacua'ba' queë' tu gayua'ba' bö'cu' zxila', len chqui' nitba' tuba', ¿naru' cu uca'në' yezica'rba' taplalj yu chënnaba' na' ga nac lu latj ca'z, ati' tsijë' tsajtiljë'-ba' bö'cu' zxila' na' nanitba', cati' udzölrnë'-ba'? ⁵ Cati' udzölrnë'-ba', lu yöl-la' rudziji queë' gxoë'-ba' yen zxicjë', ⁶ len cati' udxinë' lidxë' utubë' yugu' böchi' lzë'ë len yugu' dzag yu'u queë', ati' guië' lequë': “Gul-dzjijlen neda', le chbudzölda'-ba' bö'cu' zxila' quia' gnitba'.” ⁷ Rëpa' lbi'ili': Lëzca' cni gactër yöl-la' rudziji yehua' yubá ni'a queë' tuë' bönni' dul-la' ubi'i ladxë'ë ca gac quequë' taplalj yu chënnë' bönni' tsahui', bönni' táquinë' cutu naquincnë' lubí'i ládxi'quë'.

Runë' lsaqui' Jesús qui dumí gnit

⁸ Rnë' ca' Jesús:

—Chqui' zoanu ngul, dë queënu chi dumí plata, len chqui' nit tu dumí plata na', ¿naru' cu ggál-la'nu gui', ati' gluanu yu'u, uguilj yúdxinu lei cati' udzölrnu lei? ⁹ Cati' udzölinu lei, utubnu yugu' ngul lza'nu, len yugu' ngul dzag yu'u queënu, ati' guiënu lecnu: “Gul-dzjijlen neda', le chbudzölda' dumí plata na' gnit.” ¹⁰ Rëpa' lbi'ili': Lëzca' cni, ludzjtsquirnë' gbaz la'y queë' Dios ni'a queë' tuë' bönni' dul-la' ubi'i ladxë'ë.

Runë' lsaqui' Jesús queëbi' bi'i gnitbi'

¹¹ Rnë' ca' Jesús:

—Zoë' bönni' nacua'bi' chopbi' bi'i bönni' queë'. ¹² Bi'i cuidi' na' rëbi' xuzbi': “Dad, benn quia' le dë quiu' le ral-la' gaqui quia'.” Ni'r xuzbi' na' gdisië' quechi' le dë queë'. ¹³ Nabábz dza gdzey, yúgu'të butubbi' bi'i cuidi' na', gyeajbi' yödz zi'tu', ati' ni' butöbi' dëra le dë queëbi'. Le cunác benbi'. ¹⁴ Cati' chbutöbi' dëra le dë queëbi', guc gbin lu yödz ga na' zoabi', ati' byadzj queëbi'. ¹⁵ Ni'r gyeajbi' yajsoabi' huen dxin queë' bönni' lu yödz ni', ati' bönni' na' bsölä'ë-bi' ga dë la' yël queë' tsajgáubi'-ba' yugu' cuch queë'. ¹⁶ Guc ládxi'bi' gágubi' guixi' ca'z na' táguba' cuch, san nutu nu bi bë' le gágubi'. ¹⁷ Ni'r bubí'i ládxi'bi', rnabi': “Cáti'ga zian bönni' huen dxin nacu'ë lidxë' xuzá, len dëtsca le tahuë', san neda' ni huatcza' yöl-la' rdun. ¹⁸ Uzá'a ni, huöja' ga zoë' xuzá, len tsjödxa'-në': Dad, bena' dul-la' lahuë' Dios, zoë' yehua' yubá, len lau' li'. ¹⁹ Cutur naca' neda' lsaca' gaca' zxi'nu'. Ben neda' ca bönni' huen dxin quiu'.” ²⁰ Ni'r gyu'ubi' nöz, zhuöjbi' ga zoë' xuzbi'.

'Cati' ni' zoabi' zi'tu' zuzá'bi', blé'inë'-bi' xuzbi', len buechi' ladxë'ë-bi'. Jarélu'ë yajxi'gal-lë'-bi' xuzbi' len yajnidë' yenbi', gdahuë'-bi' bzxidu. ²¹ Ni'r zxi'në' na' rëbi'-në': “Dad, bena' dul-la' lahuë' Dios, zoë' yehua' yubá, len lau'

li'. Cutur naca' neda' lsaca' gaca' zxi'nu'." 22 Ni'r xuzbi' rë' yugu' bönni' huen dxin queë', rnë': "Gul-tsajleajtë lari' záca'tsqui, len gul-gacu-bi'. Gul-cú'u le zaca' xbönni' na'bi', len gul-dá' lölbi' ní'abi'. 23 Gul-tsajxi'-ba' bëdx renni', ati' gul-dödi-ba'. Gáguru'-ba' len gunru' lni, 24 le guc bi'i bönni' quia' ni ca bi'i chnatbi', ati' bubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi' na'a." Ni'r gulazú lauquë' tu'dzjijnë'.

25 "Tsal ni' rac lë ni, zoabi' ladj guixi' bi'i bönni' zi'al queë' bönni' na'. Cati' zuza'bi' rudxinbi' gal-la' ra' yu'u, ryönibi' rac huil-l len rac huö'a lu yu'u na'. 26 Ni'r bulidzbi'-në' bönni' huen dxin zoë' ni', len gnábibi' lë' bizxa na' rac. 27 Bönni' huen dxin na' rë'-bi': "Bi'i böchu'u na' budxinbi', ati' gna bë'ë xuzu' guludöddë'-ba' bëdx renni', le budxinbi' lu në'ë dxi'a tsáhu'i'dau'." 28 Ni'r gleybi' bi'i zi'al na' len cutu gú'nibi' tsazbi' yu'u. Ni'r brujë' xuzbi', len gúta'yuë' laubi' tsazbi'. 29 Bubi'ibi' didza' bi'i zi'al na', rëbi'-në' xuzbi': "Nözcnu' cáti'ga zian iz bena' dxin lau', len gatga gdá'baga'a li', san gatga bennu' quia' tuba' bö'cu' zxi'la'dau' gü'l'ena' xbey yugu' lza'a. 30 Na'a, cati' budxinbi' bi'i quiu' ni busnithi' yugu' le dë quiu', gdálenbi'-nu yugu' ngul udá dzag, benu' ga guludöddë'-ba' bëdx renni' ni'a queëbi'." 31 Ni'r rë'-bi' xuzbi', rnë': "Zxi'na', li' zóalenczu' neda' ati' yúgu'të le dë quia', quiu' naqui. 32 Ben bayúdx gunru' lni len udzjiru', le gucbi' bi'i böchu'u ni ca bi'i chnatczbi', ati' nubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi'."

16

Runë' lsaqui' Jesús queë' bönni' huen dxin cunaquë' tsahui'

1 Rë' ca' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—Zoë' bönni' dë yöl-la' tsahui' queë', len zoë' ca' queë' bönni' huen dxin dë lu në'ë uláz queë'. Guladxinë' bönni' tu'quie' bönni' huen dxin na' lahuë' xanë', ta'në' queë' rutözë' le dë queë' xanë' na'. 2 Ni'r bulidzë' bönni' huen dxin na' xan yu'u na', len rë' lë': "¿Bizxa didza' ni ryönda' quiu'? Blui' neda' le nac bë' dxin nunu', le cutur gata' lu na'u uláz quia'." 3 Ni'r gza' ladxë'ë bönni' huen dxin na', rnë': "¿Nacx guntsa'? Rubijë' neda' xana' latj blau ga runa' dxin. Cutu sáqui'da' guna' dxin gu'n, len utui'da' gnaba' nu bi gunnz quia'. 4 Na'a chnözda' nac guna' quie' cati' ubijë' neda' latj blau ni, la'cuá' nup luzi' neda' lidzgcag." 5 Ni'r bulidzë' yugu' bönni' bi tal-lë'ë queë' xanë' bönni' huen dxin na', ati' rë' bönni' zi'al: "¿Gaca'x ral-lu'u queë' xana'?" 6 Lë' rnë': "Tu gayuá' rë'ö chugu le za ral-la'a." Rë' lë' bönni' huen dxin blau na', rnë': "Ni dë guich ga nayúj le ral-lu'u. Grö'të ni len bzuj yetú lu guich gna chián rë'ö chugu ral-lu'u." 7 Gdöd ni' gnabnë' yetuë', rnë': "Nazx li', ¿gaca'x ral-lu'u?" Lë' rnë': "Tu gayuá' da'a zxa' xtil." Ni'r rë' lë' bönni' huen dxin blau na', rnë': "Ni dë guich ga nayúj le ral-lu'u. Bzuj yetú lu guich gna taplalj da'a ral-lu'u." 8 Ráquibe'inë' xanë' na' sína'të benë' bönni' huen dxin cunác tsahui' na'. Cni nac, nácgacrë' sina' bönni' yödzyú ni lu yugu' le tunë' la' légcacë', ca bunách ta'dalen Dios lu yení' queë'.

9 Neda' rëpa' lbi'ili': Gul-cözlen dxi'a bunách, ugunli' dxin yöl-la' tsahui' dë queëli' yödzyú ni, quie' cati' gdxin dza uca'nli' yugu' lë ni, lunë' lbi'ili' ba la'n latj ni' zoa tzalzú.

10 Nu rugún dxi'a dxin tu le cuidi'z dë lu në'i, lëzca' ugún dxi'a dxin tu le zxön gata' lu në'i. Nu cutu rugún dxi'a dxin tu le cuidi'z dë lu në'i, cutu ugún dxi'a dxin tu le zxön gata' lu në'i. 11 Qui lë ni na', chqui' cutu rugunli' dxi'a dxin yöl-la' tsahui' dë queëli' yödzyú ni, ¿nuzxa caz udöd lu na'li' yöl-la' tsahui'

le nac gdu? ¹² Chqui' cutu rugunli' dxi'a dxin le dë lu na'li' le naqui qui nu yubl, çnuzxa caz udöd lu na'li' le ral-la' gaqui quiëczli'?

¹³ 'Cutu gac gunë' xchingac chop xanë' nitüé' huen dxin, le udi'inë' tuë' len gdxinë' yetüé', o gunë' ba la'n tuë', len uzöë' tsla'l yetüé' na'. Cutu gac gunli' xchinë' Dios, len gunli' ca' dxin quië uzi'li' xbey yöl-la' tsahui' qui yödzyü.

¹⁴ Gulayönnë' ca' didza' ni bönni' gda'u fariseo, ati' le nadxi'icnë' yöl-la' tsahui' quequë', qui lë ni na' gulutitjë' Jesús. ¹⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Lbi'ili' rubij dxi'a cuinli' laugac bunách, san nözcznë' Dios le yu'u icj lãdxi'dau'li', le nac lë na' tun zxön bunách tu le ruzöë' Dios tsla'l.

Zxba queë' Moisés len le rna bë'ë Dios

¹⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Ga bdxintë dza zoë' Juan, ben dxin le rna bë' zxba queë' Moisés len le guluzujë' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Ni'r cati' bdxinë' Juan na', gzu lau rac lban ca gac nu tsaz ga rna bë'ë Dios, ati' tun bayüdx yúgu'të bunách la'yáz ni'.

¹⁷ 'Zal-la' rac cni, gacr huëz la'död qui luzxbá len qui luyú ni ca nit tu didza'z nayúj lu guich lu zxba queë' Dios.

Le rulá'a yöl-la' nutság na'

¹⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' ulá'alenë' ngul queë' bönni', ati' utság ná'lenë'-nu ngul yubl, gunë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', ati' nu utság na'len ngul na' nusanë'-nu bönni' queënu, gun ca' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Bönni' dë yöl-la' tsahui' queë' len Lázaro

¹⁹ Ni'r benë' lsaqui' Jesús, rnë':

—Zoë' bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui' queë'. Racuë' lari' xna len lari' zácá'tsqui, ati' yugu' dza rúnteczë' lni, ti'j tahuë' le banaqui. ²⁰ Zoë' ca' ni' bönni' yéchi'dau' lë' Lázaro, bönni' rnabë' nu bi unödzy queë', ati' huë'tëzë' rö'ë ra' yu'u queë' bönni' na' rlé'inë' yöl-la' tsahui'. ²¹ Rac ladxë'ë bönni' yéchi'dau' na' gahuë' le bizxj tu'huöxj zxani ga rahuë' bönni' na' rlé'inë' yöl-la' tsahui'. Ta'dxinba' ca' bö'cu', ta'lë'ëba' lu huë' queë' bönni' yéchi'dau' na'.

²² Bdxin dza gutië' bönni' yéchi'dau' na', ati' gulachë'ë lë' gbaz la'y queë' Dios tsajsóalenë' Abraham gac nac latj lach queë' Dios. Gutie' ca' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', ati' gulucachë'ë lë' yeru ba. ²³ Cati' ni' rzaca' rgui'ë bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', zoë' latj quegac nup natgac, bchis lahuë' len blé'inë' Abraham zoë' zi'tu', dzaguë' lë' Lázaro na'.

²⁴ Ni'r bë'ë zidzy didza', rnë': "Xuza', Abraham, buechi' lãdxi' neda'. Bsöla' quia' Lázaro uspisë' xbönni' në'ë len dusuhualë' ludxa'a, le rzaca' rgui'tsca' lu gui' ni." ²⁵ Rë' lë' Abraham, rnë': "Zxi'na', bsa' ladxu'u ca guc quiu', buzi'u xbey yöl-la' tsahui' tsal ni' zu' nabanu', san Lázaro ni, guc queë' yöl-la' yechi', ati' na'a, ruzi' zxönë' Lázaro ni, san li' rzaca' rgui'u." ²⁶ Yetú ca', ra' gui'a sib nac, zoa gatsj lahui'l ga ni' zoali' lbi'ili' len ga ni zoatu' netu'. Qui lë ni na' nup nacuá' ni len lë'ni la'död ga zoali' lbi'ili', cutu ca' gac lunë' ca', len cutu gac lid ni nup nacuá' ni'.

²⁷ Ni'r rë' lë' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', rnë': "Xuza' Abraham, ráta'yua' lau' gsölu'u-në' Lázaro tsijë' lidxë' xuza', ²⁸ le nacu'ë ni' gáyü'ë bönni' böcha'a. Bsölë'ë tsjenë' lna' lau qui le rac ni, cui djaquë' ca' latj ga ni rzaca' rgui'a."

²⁹ Ni'r rë' lë' Abraham, rnë': "Dë quequë' le buzujë' lu guich Moisés len le guluzujë' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Yugu' didza' quequë' na' ral-la' luzë nagquë'." ³⁰ Bubi'ë didza' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui',

rnë': "Xuzä' Abraham, cutu gac cni, san chqui' ubanë' bönni' lu yöl-la' gut, len tsijë' ga na' nacu'ë, lubí'i ládxi'quë'." ³¹ Rë' lë' Abraham, rnë': "Chqui' cutu tu'zë nagquë' didza' bè'ë Moisés len le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, cutu la'yejlë'ë zal-la' nu ubán lu yöl-la' gut."

17

Zoa banádx queëru' gunru' ga nu gun dul-la'

¹ Rë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—Nacua'tecz le tun ga lun dul-la' bunách, san bica' bayechi' nu na' run ga nu gun dul-la'. ² Dxi'ar gac queë' bönni' na' runë' cni, nu ugal-la' yag yenë' guiöj ryëtu len tsajchú'n lë' lu nis zxön, cati'l gunë' ga gun dul-la' bönni'dau' náquinë' quia'. ³ Gul-gún chi'i cuinli'. Chqui' gu'ë dö' quiu' böchi' lza'u, bzejni'-në', len chqui' ubí'i ladxë'ë, bnit lau lë'. ⁴ Zal-la' gadx lzu tu dza gu'ë dö' quiu', len gadx lzu ca' guidë' ga zu' len guië' li': "Rubí'i ladxa'a", ral-la' unít lau' lë'.

Yöl-la' huac qui le réjlë'ru' Cristo

⁵ Ni'r të' Xanru' bönni' gbaz queë', ta'në':

—Ben ga tséjlë'rtu'-në' Dios.

⁶ Rë' lequë' Xanru', rnë':

—La'naru' nac cuidi'z yöl-la' rejlä' queëli' Dios, nacz ca xseydau' mostaza, huac guiëli' yag zxön ni: "Bcuit ni, yajsóa lu nis zxön", ati' gun ca rnali' yag na'.

Le ral-la' gun nu nac huen dxin

⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili', len zoë' queë' bönni' nada'u ruga'në'-ba' bëdx o rlapë', cati' udx gunë' xchinë' xanë', ¿naru' huëtsë' lë' xanë', gnë': "Gda, grö' gagu'."? ⁸ Cutu. Cni guië' lë': "Bpa'a le gahua'. Gzoa sina' cu'u le gui'j gahua', ati' tödr na' huac gui'j gagu' li'." ⁹ ¿Naru' huëtsë' bönni' nada'u queë' na': "Xclenu'", le benë' ca gna bé'inë' lë'? Runi neda', cutu gunë' cni. ¹⁰ Lëzca' cni gac queëli'. Cati' chnunli' yúgu'të le gna bé'inë' lbi'ili' Dios, ral-la' gnali': "Nactu' huen dxin cunactu' lsaca', le benztu' le run bayúdx guntu'."

Chië' bönni' té'inë' huë nudzu' ruzöd

¹¹ Tsal ni' yu'ë nöz Jesús, zijë' Jerusalén, rdödë' gap dë yödzdau' nababgac luyú Samaria len luyú Galilea. ¹² Cati' gyazië' tu yödzdau', gularujë' dut-sagquë' Lë' chië' bönni' té'inë' huë' nudzu' ruzöd, ati' gulacu'ë zitu'tz, ¹³ len tu'ë zidzj didza', ta'në':

—Jesús, Bönni' Usëdi, buechi' ladxí' netu'.

¹⁴ Cati' blé'inë' lequë' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tséaj, gul-tsajlu' cuinli' laugac bxuz.

Tsal ni' zjaquë', guluhuöaquë' dxi'a. ¹⁵ Ni'r tuë' bönni' nutsë'ë ladjquë', cati' ráquibe'inë' chnuhuöaquë' dxi'a, böjë' ga na' zoë' Jesús, ruí'teczë' zidzj didza', rgu'ë Dios yöl-la' ba. ¹⁶ Byechuë' len butság lahuë' lyu lahuë' Jesús, len rë' Lë': "Xclenu'."

Nababë' Samaria bönni' ni. ¹⁷ Ni'r Jesús rë' lë':

—¿Naru' cu guluhuöaquë' dxi'a chië' bönni'? ¿Gazx nacua'tsë' yezíca'rë' bönni' na'? ¹⁸ ¿Naru' cu zoa nu huöd cu'u Dios yöl-la' ba, san tuzë' bönni' gza'a ni?

¹⁹ Ni'r gudxë' bönni' na' Jesús, rnë':

—Gyas len böaj lidxu'. Chböacu' dxi'a le réjlë'u neda'.

Ca gdxin le rna bë'ë Dios

²⁰ Cati' ta'nabnë' Jesús bönni' gdau' fariseo batx ral-la' gdxin le rna bë'ë Dios, Lë' hubi'ë didza', rë' lequë':

—Ca gdxin le rna bë'ë Dios, cutu nac le glé'iru'. ²¹ Nutu nu gac gna: “Ni bdxin”, o gna: “Ni' bdxin.” Gul-yutsca'. Rna bë'ë Dios lu icj lãdxi'dau'gac bunách.

²² Ni'r gudxë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, rnë':

—Huadín dza cati' guë'nili' glé'ili' dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, san cutu glé'ili' lei. ²³ La'cuá' nup lë lbi'ili': “Ni zoë'”, o la'ná: “Ni' zoë'.” Cutu tseajli' ni', len cutu tséajlenli' lequë'. ²⁴ Ca rac cati' ryëp yös, ruzeni' gda'l luzxbá, lëzca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²⁵ Zi'al ca gac lë ni, run bayúdx saca' qui'itsca', ati' lucá'n neda' ca'z bunách dza ni zoaru' na'a. ²⁶ Ca na' guc dza ni' zoë' Noé, lëzca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²⁷ Dza ni'të na' gli'j glahuë'. Gulutság na'quë' len guludödë' zxi'nquë' lu yöl-la' rutság na' ga bdxintë dza gyazië' Noé lë'i barco zxon na' nazí' lei arca, ati' bdxintë nis guiöj usnit yödzyú le busnit yúgu'të'. ²⁸ Lëzca' cni gac dza ni' zoë' Lot. Gli'j glahuë'. Gla'uë' len glúti'ë. Glazë' xyuquë' len glunë' yugu' yu'u quequë'. ²⁹ Cati' bdxin dza na' burujë' Lot lu yödz Sodoma, ca tu nis guiöj, böxj gui' len le ruzégui'tsca nazí' lei azufre, ati' busnit yúgu'të'. ³⁰ Lëzca' cni gac cati' gdxin dza ului' lahua' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

³¹ Cati' gdxin dza na', chqui' zoë' cju'u bönni', len dzö' yu'u na' le dë queë', cutu ral-la' huötjë' tsajxi'ë le dë queë', ati' nu zoa ladj guixi', lëzca' cni, cutu ral-la' huöjë' lidxë'. ³² Gul-sá' lãdxi'li' ca gac queënu ngul queë' Lot. ³³ Nu bönni' rë'nnë' gun chi'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë', udel-lë'ë lei.

³⁴ Rëpa' lbi'ili': Cati' gdxin rël na', la'cu'ë chopë' bönni' tuz ga tasië', ati' tuë' duxi'a-në', len yetuë' uca'na' lë'. ³⁵ La'cua'nu huëtü tsazxon chopnu ngul, ati' tunu duxi'a-nu, len yetunu uca'na'-nu. ³⁶ La'cu'ë ladj guixi' chopë' bönni', ati' tuë' duxi'a-në', len yetuë' uca'na' lë'.

³⁷ Cati' gulayönnë' lë ni bönni' usëd queë' Jesús, gulanabnë' Lë', ta'në':

—Xan, ¿gazx gac lë ni?

Jesús rë' lequë':

—Ga dë tu le nat, ni' ludubczba' bëchláb.

18

Ngul uzëb len bönni' rbequi xbey

¹ Ni'r benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë' ca run bayúdx ulídzteczru'-në' Dios, len cugác chop lãdxi'ru'. ² Rnë':

—Zoë' tu yödz bönni' rbequi xbey curádxinë' Dios, len curunë' bönni' ba la'n.

³ La' yödz na'z zoanu ngul uzëb, ati' bdxinnu ga zoë' bönni' rbequi xbey na' ngul ni, rnanu: “Glequi xbey le run quia' nu rua' dö' quia'.” ⁴ Xtsey cutu gun'nnë' bi gunë' queënu, san gdöd ni' gza' lãdxë'ë, rnë': “Cutu rádxida'-në' Dios, len cutu runa' bönni' ba la'n, ⁵ san le rupizxjnu neda' ngul uzëb ni, qui lë ni na' cuequi xbeyda'-nu, cui guídztecznu ni, len cui töd bë'i ipizxjnu neda'.”

⁶ Ni'r rë' lequë' Xanru', rnë':

—Gul-zě nagli' ca na' gně' bönni' rbequi xbey na' cunaquë' tsahui'. ⁷ ¿Naru' cu cuequi xbeyne' Dios bunách gröczě' queë', nup na' tu'lídž Lě' rěi len tē dza? ¿Naru' huadzěytsaně' gácleně' lequë'? ⁸ Rěpa' lbi'ili': La' cuequi xběyteně' lequë'. Cati' huōda' neda', Bönni' Nuhuōaquë' Gdu Bunách, ¿naru' gdžōlda' luyú ni nup ta'yejlě' neda'?

Bönni' gdau' fariseo len bönni' uquízjx

⁹ Beně' lsaqui' Jesús ca nac quequë' bönni' tu'bíj dxi'a cuinquë', len tu'ca'ně' ca'z yezica' bunách. ¹⁰ Cni rně':

—Guladxině' chopě' bönni' ga nac nchil gdau' quiě lulidžě' Dios. Naquë' bönni' gdau' fariseo tuě' bönni' na', ati' yetúě' na' naquë' bönni' uquízjx lazgac bunách. ¹¹ Gzuině' bönni' gdau' fariseo na', len cni bulidžě' Dios, rně': “Dios, rěpa' Li': Xclenu', le cunaca' ca nacquë' yezica'rě' bönni', nacquë' gban, len cunacquë' tsahui'. Ta'guitsjě' zxba qui yōl-la' nutság na'. Lězca' cutu naca' ca bönni' uquízjx ni. ¹² Neda' runa' gubás chop lzu tsa xunu' dza hueaj, len runōdzja' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia qui yúgu'tě le rata' quia'.” ¹³ Gzoazě' zi'tu' bönni' uquízjx na', len cutu bōazjxně' gchis lahuë' uyúě' luzxbá, san gdapě' lchu'ě, rně': “Dios, buechi' ladxi' neda', bönni' dul-la'.” ¹⁴ Neda' rěpa' lbi'ili': Bōjě' lidxě' bönni' uquízjx na', nuhuōaquë' tsahui' lahuë' Dios, clěg yetúě' bönni' ni'. Núti'těz bönni' run ba zžōn cuině', guně' Dios ga huōta' huōxjě', san nu bönni' rzoě' nōxj ladxi', guně' Dios ga gacrě' blau.

Rulídž tsahuë'ě-bi' bi'idau' Jesús

¹⁵ Ni'r guladxině' ga zoě' Jesús yugu' bönni' len ngul, nachě'quë'-bi' bi'idau' quequë' quiě gxoa ně'ě lechi' Jesús. Cati' gulalé'ině' lě ni bönni' usěd queë' Jesús, guladil-lě' lequë'. ¹⁶ Ni'r bulidžě' bönni' da'quë' Lě' Jesús, rně':

—Gul-güi'-bi' latj la'dxinbi' ga zoa' bi'idau' ni, cu uzága'li' xnōzcbi', le gata' quegac nup nacgac cni latj ga rna bě'ě Dios. ¹⁷ Le nactě rěpa' lbi'ili': Nu cusí' lu ně'i rna bě'ě Dios, ca runbi' tubi' bi'idau', cutu ca' tsaz ga ni' rna bě'ě Lě'.

Bönni' rlě'ině' yōl-la' tsahui'

¹⁸ Gnabně' Jesús bönni' uná bě', rně':

—Bönni' Usědi gdu dxi'a. ¿Bizxa ral-la' guna' quiě gděl-li'da' yōl-la' na'bán gdu?

¹⁹ Jesús rě' lě':

—¿Bizx quiě rě'u neda': “Gdu dxi'a”? Nutu nu bönni' naquë' gdu dxi'a. Tuzě' Dios naquë' gdu dxi'a. ²⁰ Nōzcznu' yugu' le gna bě'ě Dios:

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yōl-la' nutság na'.

Cutu gdōdcdud' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunáčz.

Ben ba la'n xuz xna'u.

²¹ Rě' Jesús bönni' na', rně':

—Yúgu'tě lě ni runa' ga gdel-la' naca' bi'idau'.

²² Cati' byōnně' didza' ni Jesús, rě' lě':

—Yetú le ryadzj quiu' gunu'. Běti' yúgu'tě le dě quiu', ati' lě na' si'u bnōdzj quegac bunách yechi', ati' gata' quiu' yōl-la' tsahui' yehua' yubá. Ni'r gda, gda' neda'.

²³ Cati' byōnně' didza' ni bönni' na', ruhui'nně', le dětsca yōl-la' tsahui' queë'. ²⁴ Cati' blě'ině' Jesús ca na' ruhui'nně' bönni' na', rně':

—Bica' baníg gac, la'yáz ga rna bè'è Dios nup ta'le'i yöl-la' tsahui'. ²⁵ Gacr huéz tödba' nag yötsi' böa', ca tsazié' ga rna bè'è Dios bönni' rlé'iné' yöl-la' tsahui'.

²⁶ Ni'r nup gulayöni didza' ni ta'ná:

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

²⁷ Jesús gudxé' lequé':

—Le cugác luné' bönni', huac guné' Dios.

²⁸ Ni'r Pedro ré' Jesús:

—Byutsca', netu' nuca'ntu' yúgu'té le dè queétu', len da'tu' Li'.

²⁹ Ni'r Jesús ré' lequé':

—Le nacté répa' lbi'ili', nu bönni' uca'né' lidxé', o xuz xné'è, o yugu' böchi' zané', o ngul queé', o yugu' zxi'né', le rui' ladxé'è gna bè'è Dios. ³⁰ bönni' ni huazi'ré' dza ni zoaru' na'a, ati' dza zi'a za' gdél-li'né' yöl-la' na'bán gdu.

Rguxjö'è leyúbl Jesús ca zi'a ludöddé' Lè'

³¹ Bch'è'è quizi queé' idxinnuté' bönni' uséd queé' Jesús, len ré' lequé':

—Gul-yutsca', rbenru' zijru' Jerusalén, ga ni' lutság yúgu'té le nayujgac lu guich ca gulané' bönni' glu'è didza' uláz queé' Dios ca ral-la' gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaqué' Gdu Bunách. ³² Ludöddé' neda' bönni' Jerusalén lu na'qué' bönni' zi'tu', ati' lutitjé' neda', len lulíd zi'è neda', len luchijé' neda' zxöna'. ³³ La'guiné' neda', ati' tödr ni' ludöddé' neda', san cati' gac tsonn dza ubana'.

³⁴ Cutu gulayéjni'né' didza' ni bönni' uséd queé', len cutu gláquibe'iné' le rui'lené' lequé' didza' qui, le nac le cusaqui' la'yéjni'ndé'.

Jesús ruúné' bönni' Jericó nachúl lahué'

³⁵ Cati' chzoa gdxiné' Jesús yödz Jericó, zoé' ni' bönni' nachúl lahué'. Rö'è ra' nöz rnabé' nu bi gunnz queé'. ³⁶ Bönni' ni' byönné' ta'död ni' bunách zian, ati' gnabé' bizxa na' rac. ³⁷ Bunách ni' té lè':

—Jesús, bönni' Nazaret, rdödé' ni.

³⁸ Ni'r bè'è zidz didza' bönni' na' nachúl lahué', rné':

—Jesús, Zxi'n xsoé' David, buechi' ladxi' neda'.

³⁹ Guladil-lé' bönni' na' nachúl lahué' bönni' nanörqué' lahué' Jesús, quié uséy ru'è, san lé' zidzr bè'è didza', rné':

—Zxi'n xsoé' David, buechi' ladxi' neda'.

⁴⁰ Ni'r gzé' dxiz Jesús rbözé', ati' gna bé'iné' nu tsajlíd lè' gdxiné' lahué'. Cati' bdxiné' lahué' Jesús bönni' na' nachúl lahué', gnabné' lé' Jesús, ⁴¹ rné':

—¿Bizxa ré'nnu' guna' quiu'?

Bönni' na' nachúl lahué' rné':

—Ré'nda' huöalj yöj lahua'.

⁴² Jesús ré' lè':

—Chböalj yöj lau'. Chböacu' le réjlé'u neda'.

⁴³ La' ni'z bulé'itené', ati' zéajlené' Jesús, rgu'è Dios yöl-la' ba. Gulagú'u ca' Dios yöl-la' ba yúgu'té bunách nacuá' ni' ta'le'i lè na' guc.

19

Jesús len Zaqueo

¹ Ni'r gyazié' Jesús Jericó, rdödé' lu yödz na'. ² Ni' zoé' bönni' lè' Zaqueo, bönni' blau ladjqué' bönni' uquízjx len dè yöl-la' tsahui' queé'. ³ Rui' ladxé'è glé'iné' Jesús bönni' ni, san cutu guc queé' le nacuá' ni' bunách zian, len naqué' ga ré'dau'z. ⁴ Ni'r jarélu'è yajnöré' laugac bunách zian na', ati'

yajchenë' lu yag quië gac glé'inë' Jesús, le ral-la' tödë' ni'. ⁵ Cati' bdxinë' ni' Jesús, bchis lahuë' ruyúë' ga na' dxië' Zaqueo na', len rë' lë':

—Zaqueo, bötjtë' lu yag na', le run bayúdx tsajga'na' lidxu' na'a.

⁶ Ni'r la' bötjtë' lu yag Zaqueo, ati' lu yöl-la' rudziji queë' bchë'ë Jesús lidxë'.

⁷ Cati' gulale'i lë' ni bunách nacua' ni', gulazú lauquë' ta'në' queë' yúgu'të', ta'në':

—Gyazië' Jesús ugá'nlenë' bönni' dul-la'.

⁸ Ni'r gzuinë' Zaqueo, len rë' Xanru':

—Xan, byutsca'. Gatsj le dë quia' gu'a quegac bunách yechi', len chqui' bi gödö bë'i buquixxa' bunách, ubi'a quegac bunách na' tap cuiatël' ca'.

⁹ Jesús rë' lë':

—Na'a dza ni bdxin yöl-la' ruslá quegac nup nacua' yu'u ni, le naquë' ca' bönni' ni zxi'n xsoë' Abraham. ¹⁰ Bida' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dudilja' len duslá' nup nanitgac.

Runë' Isaqui' Jesús qui chi cö' dumí

¹¹ Tsal ni' ta'yönnë' didza' ni ru'ë Jesús, rë' lequë' le runë' Isaqui', le chzoa la'dxinë' Jerusalén, ati' táquinë' chzoatë gla' lahui le rna bë'ë Dios. ¹² Cni rnë' Jesús:

—Zoë' bönni' blau, zijë' tu yödz zi'tu' quië si' lu në'ë ni' yöl-la' uná bë', ati' ni'r huödë'. ¹³ Cati' chzoa tsijë' ni' bulidzë' chië' bönni' huen dxin queë', len bë'ë qui queëquë' tu cö' hueaj dumí, rë' lequë': “Gul-quiljen dumí ni tsal huöda.” ¹⁴ Cuta'lé'inë' lë' dxi'a bönni' uládz queë', ati' gulasölë'ë ga ni' tsijë' yugu' gbaz quequë', la'në': “Cutu rë'nitu' gna bé'inë' netu' bönni' ni.” ¹⁵ Ni'r gzxi' lu në'ë yöl-la' uná bë', ati' budxinë' ladzë'. Ni' gna bé'inë' nu tsajlidz yugu' bönni' huen dxin na' budödë' lu na'quë' dumí na', quië gnöznë' gaca'x guluguiljenë' lei tu tuquë'. ¹⁶ Cati' bdxinë' lahuë' bönni' zi'al na', rnë': “Xan, tu cö' dumí quiu' na' chben icji yechí cö' ca'.” ¹⁷ Xanë' na' rë' lë': “Dxi'a benu'. Nacu' huen dxin tsahui'. Le dxi'adau' bugunu' dxin lati'z na' guta' lu na'u, na'a, guna' ga gna bé'inu' chi yödz.” ¹⁸ Ni'r bdxinë' lahuë' yetué' bönni' huen dxin na', rnë': “Xan, tu cö' dumí quiu' na' chben icji yegayu' cö' ca'.” ¹⁹ Xanë' na' rë' ca' lë': “Gna bé'inu' gayu' yödz.” ²⁰ Ni'r bdxinë' lahuë' yetué', rnë': “Xan, ni dë tu cö' dumí quiu' na'. Ben chi'a lei, butulda' lei lari', ²¹ le rádxida' li', le nacu' bönni' bizxj. Runu' ca na' ta'ná bunách: Ruzi' huen dxin le cutu bzu', len rlapu' ga cutu guza'.” ²² Ni'r xanë' na' rë' lë': “Nacu' huen dxin cunác tsahui'. Ni'a qui didza' bë'u cuequi xbeyda' li'. Ráquibe'inu' naca' bönni' bizxj, len ruzi'a le cutu bzoa', len rlapa' ga cutu guza'. ²³ Na'a, ¿bizx quië cutu yajlú'u dumí quia' na' ga gun icji, quië cati' huöda, uzi'a lei gdu len icji?” ²⁴ Ni'r rë' nup nacua' ni': “Gul-cúa lu në'ë dumí na', ati' gul-güi' queë' bönni' na' dë queë' chi cö' dumí.” ²⁵ Lequë' të' lë': “Xan, chdë queë' chi cö' dumí.” ²⁶ Ni'r bubí'ë didza' xanquë', rnë': “Rëpa' lbi'ili': Nu rugún dxi'a dxin le dau' dë lu në'i, luzxöni ládxigac lë' yelati', san nu curugún dxi'a dxin le dau' dë lu në'i, lubij lu në'i lë' na' guta' lu në'i. ²⁷ Ca nac quequë' bönni' ni' cuta'lé'inë' neda' dxi'a, len cutu glë'nnë' gna bé'ida' lequë', gul-tsajxi' lequë' djaquë' ni, len gul-dödi lequë' lahua' ni.”

Len ba zxön ryazië' Jesús Jerusalén

²⁸ Cati' budx gnë' cni Jesús, buguel-lë'ë xnözë', zijë' zaca' Jerusalén. ²⁹ Cati' guladxinë' gal-la' ga nacua' yödz Betfagé len yödz Betania, ga nac lu gui'adau'

nazi' lei Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, bsölë'ë Jesús chopë' bönni' uséd queë', ³⁰ rë' lequë':

—Gul-tséaj yödzdau' ni' ca dödl ga zoaru', len cati' tsazli' ni', tsajxáca'li'-ba' tuba' búrrodau' nága'ba' ni', búrrodau' na' nutu no rbiani lëba'. Gul-sédx-ba', len gul-duchë'-ba' quia' ni. ³¹ Chqui' zoa nu gnabi lbi'ili', ga: “¿Bizx quië rsedxli'-ba'?”, ubi'ili' didza' cni gnali': “Xanru' rquinnë'-ba'.”

³² Zjaquë' bönni' uséd queë' na' nasölë'ë, ati' yajxáca'quë'-ba' ca na' chgudxë' lequë' Jesús. ³³ Cati' gulasedxë'-ba' búrrodau' na', bönni' xanba' të' lequë':

—¿Bizx quië rsedxli'-ba' búrrodau' na'?

³⁴ Gulubi'ë didza', ta'në':

—Xanru' rquinnë'-ba'.

³⁵ Gulachë'ë-ba' ga na' zoë' Jesús. Cati' chgulaxóë' yugu' lari' tsla'a quequë' cúdzu'ba' búrrodau' na', guludxië' Jesús cúdzu'ba' lahui lari' na'. ³⁶ Gap ral-la' tödë' Jesús, gulachiljë' lari' quequë' la' nöz. ³⁷ Cati' chguladxinë' gal-la' ga zoa ldinn qui Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, lu yöl-la' rudziji quequë' gulazú laaquë' yúgu'të bönni' da'quë' Jesús, tu'ë zidzj didza', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba, ni'a quegac yöl-la' huac zxön gualalë'inë' benë' Jesús. ³⁸ Ta'në':

—Yöl-la' ba bönni' uná bë' ni zë'ë uláz queë' Xanru' Dios. Yehua' yubá za' le rbequi dxi ládxi'ru'. Yöl-la' ba Dios.

³⁹ Ni'r të' Jesús bönni' gdau' fariseo nútsa'quë' ladj bunách zian ni', ta'në':

—Bönni' Úsëdi, gdil-l yugu' bönni' uséd quü'.

⁴⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Rëpa' lbi'ili': Chqui' la'cuá' dxië' bönni' ni, hualuí'cz zidzj didza' yugu' guiöj.

⁴¹ Cati' bdxinë' gal-la' ra' yödz na', len rlë'inë' lei, rbödxë' qui Jesús, ⁴² rnë':

—Rac ladxa'a huanözili' na'a dza le gac gun ga cuequi dxi ládxi'li' lahuë' Dios, san na'a chnagachi' queëli', cui glé'ili' lei. ⁴³ Huala'dxin' queëli' dza cati' la'bequi zö'ö gdu zbi'il ga zoali' nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a, len la'gú'u lbi'ili' li'aj, ati' yúgu'të latj gdu zbi'il lúnlenë' lbi'ili' gdil-l. ⁴⁴ Luquindjë' zö'ö run chi'i yödz queëli', len ludödcde' nup nacué' lu yödz ni. Cutu ugá'n guiöj lahui lzë'i. Yúgu'të lë ni gac queëli' le cutu gúquibe'ili' dza bidë' Dios duyúë' lbi'ili'.

Rulatjë' Jesús lö'a gdau'

⁴⁵ Ni'r gyazië' Jesús lö'a gdau', len gzu lahuë' rubijë' ni'l yúgu'të nup tuti', len nup ta'u ga nac lö'a gdau'. ⁴⁶ Rë' lequë':

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Lidxa' nac yu'u ga lulídz Dios bunách”, san lbi'ili' chnunli' lei ca tu' bloj quegac gban.

⁴⁷ Yugu' dza rusëdnë' Jesús bunách ga nac nchil gdau', ati' gulazú gulabö'ë ludöddë' Lë' yugu' bxuz uná bë', len bönni' gdau' tu'sëdi, len yugu' bönni' blau qui lu yödz. ⁴⁸ Cutu guludzölnë' naxc ludöddë' Lë', le tu'zë' naggac xtidzë'ë gdu ládxi'gac yúgu'të bunách.

20

Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Jesús

¹ Tu dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús ga nac nchil gdau', len rguíxjö'ë didza' dxi'a, guladxinë' ga na' zoë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, len bönni' gul tu'zejni'i, ² ati' të' Jesús:

—Gdixjöi' netu'. ¿Bizxa yöl-la' uná bë' dë lu na'u runu' cni? ¿Nuzxa caz budöd lu na'u yöl-la' uná bë' ni?

³ Bubi'è didza' Jesús, rë' lequë':

—Huanabda' ca' lbi'ili' tu didza', ati' ubi'ili' gnali'. ⁴ ¿Nuzxa bsöla' Juan buquillè' bunách nis? ¿Naru' Dios, o bunách?

⁵ Glun xtídza'quë' la' légaczë' bönni' gdau' na', ta'në':

—Chqui' gnaru': Bsölë'è lë' Dios, guië' rë'u: “¿Bizx quië cutu gyéjl'li'-në'?”

⁶ Chqui' guiëru'-në': Gulasölë'è lë' bönni', luladxì' rë'u guiöj bunách lu yödž ni, le nõzgaccznë' bë'è didza' uláz queë' Dios Juan na'.

⁷ Ni'r gulubi'è didza', ta'në':

—Cutu nõzitu' nuzxa na' bsöla' Juan.

⁸ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Neda' ca' cutu gyëpa' lbi'ili' bi yöl-la' uná bë' rúnida' cni.

Bönni' huen dxin cunacgac tsahui'

⁹ Ni'r la' gzu lautë' Jesús ruí'lenë' bunách nacua' ni' didza', runë' lsaqui', rnë':

—Zoë' bönni' bdë'è la' yël queë' yugu' lba uva, ati' budödë' la' yël na' lu na'quë' bönni' huen dxin lun gatsjë' len lë' le luzi'è, ati' gyijë' zi'tu' ga ni' buga'në' xtsey. ¹⁰ Cati' bdxin dza luchibë' la' yël na', bsölë'è tuë' bönni' gbaz queë' ga na' nacu'è huen dxin na' quië si'è uláz queë' qui le luzi'è, san glundë' lë' zi' huen dxin na', len gulusölë'è lë' ca'z. ¹¹ Leyúbl bsölë'è yetúë' gbaz queë', ati' lequë' glundë' lë' ca' zi', len glu'è dö' queë', ati' gulusölë'è lë' ca'z. ¹² Leyúbl bsölë'è quequë' bönni' bunn gbaz queë', ati' guludxië' ca' lë' huë', len gulubijë' lë' ni'l la' yël na'.

¹³ Ni'r gza' ladxë'è xani la' yël na', gnë': “¿Nacx guntsa'? Gsöla'a quequë' zxi'ncza' nadxi'ida'-bi'. Cati' la'lé'inë'-bi', nazx ca' lunë'-bi' ba la'n.” ¹⁴ Ni'r, cati' gualé'inë'-bi' huen dxin na', glun xtídza'quë' la' légaczë', ta'në': “Bi'ì ni gaqui queëbi' la' yël ni. Gul-dá, gdódiru'-bi', quië gaqui queëru' le ral-la' gaqui queëbi'.” ¹⁵ Gulubijë'-bi' ni'l la' yël na', guludöddë'-bi'.

'Na'a, ¿nacxcz gunë' quequë' xani la' yël na'? ¹⁶ Guidë' len gdöddë' yugu' huen dxin na', ati' udödë' la' yël queë' lu na'gac bunách yubl.

Cati' gulayöni lë ni bunách nacua' ni', gulanë':

—Dios cugnë' gac cni.

¹⁷ Ni'r buyúë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Bizxa rë'ni gna lë na' nayúj lu guich la'y, rna:

Guiöj na' gularu'në' bönni' huen zö'ö,

Guiöj ni chnac guiöjlen squin zö'ö?

¹⁸ Núti'tëz nu gbix lahui guiöj ni, quitsj nu na', ati' nu bönni' tsajbaga' lë' guiöj ni, uzxúxj lë'.

Ca nac dumí ta'guíxj lazgac bunách

¹⁹ La' dza ni'z, gulazú gulabö'è la'zönë' Jesús yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, le táquibe'inë' gnë' quequë' lë na' benë' lsaqui', san gládxinë' bunách zian nacua' ni'. ²⁰ Ni'r guluyutsquë' Jesús, len gulasölë'è bönni' lubijë' Lë' didza', lulu'í cuinquë' ca bönni' tsahui', quië lunë' ga bi gnë' Jesús, quië gac ludödë' Lë' lu në'è bönni' rna bé'inë' lequë'. ²¹ Quië lunë' cni, gulanabnë' Jesús, ta'në':

—Bönni' Usëdi, nõzitu' le nacž rnau', len le nacž rusëdnu', len cutu rbequi xbeynu' ca nac le tu'lu'iz lahui bunách, san gdu'të li nac ca rusëdnu' zxbza queë' Dios. ²² Gdixjöi' netu'. ¿Naru' run bayúdx quixzj laztu' queë' César, bönni' Roma rna bë'è, o cutu?

²³ Ráquibe'inë' Jesús le të'nnë' lunë' queë', ati' rë' lequë':

—¿Bixz quië rzi' bē'li' neda'? ²⁴ Gul-lui'itsqui' neda' tu dumí rda. ¿Nuzxa lahui da' lē'i ni, len nuzxa lei nayúj ni?

Gulubi'ë didza', ta'né':

—Queë' César na'.

²⁵ Ni'r Jesús rē' lequë':

—Gul-nödzej queë' César le naqui queë' César, ati' queë' Dios le naqui queë' Dios.

²⁶ Cutu guc lunē' bi gnē' Jesús quië gac luquíë' Lē' laugac bunách zian na', san gulubannē' ca nac didza' bubi'ë, ati' guluséyj rú'aquë'.

Ca gac quegac nup lubán lu yöl-la' gut

²⁷ Ni'r guladxinē' bönni' gdau' saduceo, nup na' ta'ná cutu lubán nup chnatgac, ati' gulanabnē' Jesús, ²⁸ ta'né':

—Bönni' Usēdi, Moisés buzujē' queëru' lu guich, le rna: “Chqui' gatiē' bönni', ati' uga'nnu ngul queë', len chqui' nutu nu zoa bi'i queë', ni'r ral-la' si'bi'-nu ngul queë' na' bi'i böchē'ë, quië uzoabi' bi'i queë' bönni' böchi'bi' na' gutiē'.” ²⁹ Gulacua'bi' gadx bi'i bönni' nacbi' böchi'bi', ati' bi'i zi'al na' butság ná'lenbi' bi'i ngul, len gutbi', cuzoabi' bi'i queëbi'. ³⁰ Ni'r butság ná'lenbi'-nu ngul na' bi'i buróp na', ati' gutbi' ca' bi'i ni, cuzoabi' bi'i queëbi'. ³¹ Butság ná'lenbi'-nu bi'i bunn na', ati' la' tuz ca glunbi' igádxtebi', len glatbi', cuzoabi' bi'i queebi'. ³² Ga budxtē, gutnu ca' ngul na'. ³³ Na'a, cati' lubán nup chnatgac, ¿núzxabí' gáquinu queëbi' ngul na', le gulutság ná'lenbi'-nu igádxtebi'?

³⁴ Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rē' lequë':

—Tu'tság na'gac bunách dza ni zoaru' na'a, len tu'nödzejē'-bi' xzi'nquē' quië lutság na'cbi'. ³⁵ Na'a, nup nacgac lsaca' lubán lu yöl-la' gut len tsajcuá' yödzyú zi'a gata', cutu lunē' yöl-la' rzoalen ngul len cutu lutság na'quē'. ³⁶ Cni gac, le cutur latie', san lacquē' ca nacquē' gbaz la'y queë' Dios, len lacquē' xzi'nē' Dios, nup na' lubán lu yöl-la' gut. ³⁷ Ca na' ral-la' lubán nup chnatgac, rului'inē' rē'u Moisészcz ga na' nayúj lu guich ca nac qui yag yötsi' regui, ga ni' ru'ë didza' Xanru', rnē' naquē' Dios queë' Abraham, len Dios queë' Isaac, len Dios queë' Jacob. ³⁸ Dios naquē' Dios, clēg quegac nup natgac tsaz, san quegac nup nabangac, le nabangac lahuē' Lē' yúgu'tē bunách, zal-la' glat luyú ni.

³⁹ Ni'r gulubi'ë didza' la'quē' bönni' gdau' usēdi, ta'né':

—Bönni' Usēdi, dxí'adau' gnau'.

⁴⁰ Cutur gulurúguinē' la'nabnē' Lē' didza'.

¿Nuzxa xzi'n naquē' Cristo?

⁴¹ Ni'r Jesús rē' lequë':

—¿Nacxzc na' ta'né': “Cristo naquē' xzi'nē' David.”? ⁴² Davidcz bē'ë didza' le nayúj lu guich la'y ga nayujgac salmo, rna:

Xanru' Dios gudxē' Xana':

“Grō' cuit lē'a yubél

⁴³ Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau' nup ta'dá'baga' Li'.”

⁴⁴ Davidcz na' gnē' queë' naquē' Xanē'. ¿Nacxzc nac, rnali' lbi'ili' naquē' xzi'nē'?

Jesús ruquíë' bönni' gdau' tu'sēdi

⁴⁵ Tsal ni' tu'zē naggac Jesús yúgu'tē bunách nacua' ni', rē' yugu' bönni' uséd queë':

⁴⁶ —Gul-gún chi'i cuinli' quequē' bönni' gdau' tu'sēdi, le ta'dzág ládxi'quē' ta'dé' nácuquē' lari' tunn, len tē'nnē' lulídz lequē' zxön bunách gap nac lu yē'y,

len ta'dzág ládxi'quë' ca' ta'b'ö'ë latj blau gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, len gap ta'b'ö'ë tahuë'. ⁴⁷ Ta'güë' lidxcnu ngul uzëbdau', len quië lulu' tsahui' cuinquë', xtsey tu'lidzë' Dios. Yugu' bönni' ni, szxonitër gunë' Dios ga la'zaca' la'gui'ë.

21

Gun glu'nu lahuë' Dios ngul yechi'

¹ Ga na' zoë' Jesús nchil gdau', bchis lahuë' len rlé'inë' bönni' dë yöl-la' tsahui' quequë', ta'gu'ë gun lu gui'n qui dumí gun qui gdau'. ² Blé'inë' ca' tu ngul yechi' uzëbdau', rgu'nu chop dumí lasdau', le záca'gac láti'dau'z. ³ Rnë' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ili', le zxöntër glu'nu ngul yechi' uzëbdau' ni ca yezica' bunách na' ta'gu'ë dumí. ⁴ Yúgu'të', tsca le nadód bë'i dë quequë', gulagu'ë gun qui gdau', san ngul ni, lu yöl-la' yechi' queënu glu'nu gdtë le dë queënu, le ral-la' gáhuinu.

Rgu'xjö'ë Jesús ca lusnitië' gdau'

⁵ Nacuá' ni' nup tui' didza' ca nac qui gdau' na', ca na' nazí' lguity qui, yugu' guiöj záqui'tsraigac len gundau' nacgac lach, ati' rë' lequë' Jesús, rnë':

⁶ —Yúgu'të' lë ni rlé'ili', huadxín dza cati' cutur ugá'n ni guiöj lahui lzë'i, le lusnít gdau' ni bunách.

Le lac bë' cati' zi'a gdxin dza udx

⁷ Ni'r gulanabnë' Jesús, ta'në':

—Bönni' Usëdi, ¿batx gac lë ni? ¿Bizxa gac bë' chzoa gac cni?

⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Gul-gún chi'i cuinli', qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili', le la'la'quë' bönni' zian, la'zi' laquë' ca lea' neda', la'në' nacquë' Cristo, len la'në': “Chza' gal-la' dza udx.” Neda' rëpa' lbi'ili': Cutu tséajlenli' lequë'. ⁹ Cati' yönili' rac gdil-l, len ta'dá'baga' yúlahui' bunách, cutu gadxi gdzöbili', le run bayúdx lac zi'al le cni, san cutu zuitëni dza udx.

¹⁰ Ni'r rë' ca' lequë':

—Til-l tu yödz len yetú yödz, ati' bunách tu ga nu rna bë' la'dil-len bunách yetú ga nu rna bë'. ¹¹ Utittsca yödzlyú, ati' zian latj gac gbin len latsj guidzhuë' zxon. La'lá' lahui luzxbá le lun gadxi bunách len le lac bë'.

¹² 'Zi'atël cati' zi'a lac lë ni, la'zön lbi'ili' bunách len la'bía ládxi'gac lbi'ili'. La'chë'ë lbi'ili' gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios quië lusyudxë' lbi'ili', len la'gu'ë lbi'ili' lidx guia. La'chë'ë lbi'ili' lauquë' bönni' ta'ná bë'të, len lauquë' bönni' blau, le da'li' neda'. ¹³ Gac cni queëli' quië sáqui'li' gunli' lna' lau quia' neda'. ¹⁴ Tsutsu gul-gún ládxi'li', cui cuequi icjli' zi'al nacx gnali' uláz queëli', ¹⁵ le gunna' queëli' didza' ubi'ili', len yöl-la' rejni'i, cui gac luxicjë' lbi'ili', len cui gac bi la'në' qui xtídza'li' bönni' ni' cuta'lé'inë' lbi'ili' dxi'a. ¹⁶ Ni'r ludödë' lbi'ili' xuzczli', len yugu' bönni' böchi'czli', len yugu' di'a dza queëczli', len yugu' böchi'lza'czli', ati' ludödcde' la'li'. ¹⁷ Luzóa lbi'ili' tsla'l yúgu'të bunách le da'li' neda', ¹⁸ san cutu nit nitú guitsa' icjli'. ¹⁹ Chqui' uga'nli' tsutsu, gdél-li'li' yöl-la' na'bán gdu.

²⁰ 'Cati' glé'ili' nagu'uquë' li'aj Jerusalén bönni' rjaquë' gdil-l, gnözili' chbdxin dza nit yödz ni. ²¹ Ni'r nup nacuá' luyú Judea ral-la' la'zxündj ni len tsjac gap nac gu'adau', ati' nup nacuá' lu yödz ni ral-la' la'rúj ni, ati' nup nacuá' ladj guixi', cutu ral-la' ludxín lu yödz ni. ²² Yugu' dza ni' Dios gunë'

zxca' nup nacua' yöd'z ni quie utsag yugu'te le nayuj lu guich la'y ca ral-la' gac queque'. ²³ Cati' gdxin dza ni', bica' bayechi' ngul nua'cnu-bi' bi'idau' zi'a lal'bi', len ngul tu'gaxi'nu-bi' bi'idau', le la'zaca' la'gui'itsca bunach nacua' ni', ati' Dios guntsque' zxca' bunach ni'. ²⁴ Latie' ziane' lu gdil-l na', ati' la'che'e yela'que' nadzunque' ga la'dxin'e' gdu'te yöd'zlyu', ati' yöd'z Jerusalen ni, lulij lulibe' lei bonni' zi'tu' na', cati' gza'ar dza queque'.

Le lac be' zi'a huöde' Bönni' Nuhuöaque' Gdu Bunach

²⁵ Gne' ca' Jesüs:

—Ni'r la'cuá' le lac be' lu gbidz, len lu beo', len yugu' lu bölj luzxbá ati' luyú ni luchixi bunach, ati' ladxine', le yon chi'i gziu' yu qui nis zxon len qui le ryas rdxia nis na'. ²⁶ Ludú ladxique' lu yöl-la' radxi queque' le la'zá ladxique' quegac le ral-la' lac yöd'zlyu', le la'zix le nala'gac luzxbá. ²⁷ Ni'r la'le'in'e' neda', Bönni' Nuhuöaque' Gdu Bunach, guida' lu böaj luzxbá, de lu na'a yöl-la' uná be', len gla' lahui yöl-la' yení' quia'. ²⁸ Cati' su lau lac le ni, gul-típ ladxili', len gul-chís lauli', le chzoa udxina' neda', huöa'ua' lbi'ili'.

²⁹ Gudxe' ca' leque' Jesús tu le bené' lsaqui', rne':

—Gul-yutsca' ca rac qui yag higo, len qui bitit'ez yag yubl. ³⁰ Cati' rle'ili' ta'len zxuza' ne'i huendau', nözicli' chza' gal-la' beo' ba. ³¹ Lezca' cni, cati' gle'ili' chtac le ni, gnözili' chza' gal-la' dza duná be'e Dios luyú ni.

³² 'Le nacté repa' lbi'ili', cutu lat bunach dza ni zoaru' na'a, cati' udxinr yugu'te le ni. ³³ La'död qui luzxbá len qui luyú ni, san xtidza'a, cutu töd ca'z, san udxincz ca rna.

³⁴ 'Gul-gún chi'i cuinli' cui gü'li' latj tsaz icj ladxidau'li' le gun ditj lbi'ili', le na' nac yöl-la' ragu le'e, len yöl-la' rzudxi, len yöl-la' ruubi rugu'i, quie cati' gdxin dza ni', cui soali' nit ladxí', ³⁵ len cui gac queeli' ca tu le rzön bunach, ca nac le gac quegac yugu'te bunach nacua' gdu'te yöd'zlyu'. ³⁶ Qui le ni na', gul-zóa ban ladxí', len gul-lidztecze' Dios, quie gac ulali' lu le na' ral-la' lac, len cui utui'li' cati' gdxinli' lahua' neda', Bönni' Nuhuöaque' Gdu Bunach.

³⁷ Lahui' dza rze' Jesús nchil gdau', rusedne' bunach, ati' chdzöl r-ruje' ni' rijé' lu gui'adau' nazi' lei Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo. ³⁸ Yugu' zil guladxin ga zoé' Jesús nchil gdau' yugu'te bunach quie luzé naggac xtidze'e.

22

Tun xtídza'que' ludödde' Jesús

¹ Cati' chzoa gdxin lni cati' tahué' yöt xtil cunazí' xne'i, nazi' lei Pascua lni na', ² guludubé' yugu' bxuz uná be' len bonni' gdau' tu'sédi. Ta'zú ta'bö'e ludödde' Jesús, san cutu gulazáqui'ne' le tadxine' bunach.

³ Ni'r yajtsag Judas Satanás tu' xöhui'. Judas le' ca' Iscariote, len nababé' idxinnuté' gbaz nasölé'e Cristo. ⁴ Gyijé' Judas na', yjé'lené' didza' yugu' bxuz uná be' len bonni' de lu na'qué' qui gdau', nax guné' quie udödé' Jesús lu na'qué'. ⁵ Guludzijné' bonni' gdau' na', len gulazí' lu na'qué' lunödzejé' queé' dumí. ⁶ Rdzag ladxé'e Judas, ati' rzu rbö'e udödé' Jesús lu na'qué' bagachi'z.

Le ráguru' rusá ladxiru' ca gutiè' Xanru'

⁷ Bdxin dza na' tahué' yöt xtil cunazí' xne'i, cati' ral-la' ludödde'-ba' bö'cu' xzila' tahué' xtsö' lni Pascua. ⁸ Bsölé'e Pedro len Juan, Jesús, rne':

—Gul-tséaj, gul-tsajpa' queeru' le gáguru' dzö' lni Pascua.

⁹ Tè' Lè':

—¿Gazx rē'nnu' tsajpa'tu' queeru'?

10 Rê' lequë' Jesús, rnê':

—Gul-yutsca', cati' tsazli' lu yödz ni, ni' grujë' bönni' dutsaguë' lbi'ili', zunu'ë rö'ö nis. Gul-tséajlenë' ga gdxintëli' yu'u ga tsazië'. 11 Gul-guië' xan yu'u na': "Bönni' Usëdi rë' li': ¿Gazx zoa yu'u lni ga gágulena' yugu' bönni' usëd quia' xtsö' Lni Pascua?" 12 Ni'r ului'inë' lbi'ili' tu yu'u xzön xtsa' ga ni' chnabá'a. Gul-pá' ni' le gáguru'.

13 Ni'r yjaquë' len yajxáca'quë' ca na' chgudxë' lequë' Jesús, ati' gulupë'ë ni' le lahuë' xtsö' Lni Pascua.

14 Cati' bdxin dzö' na', grö'ë Jesús ga lahuë', ati' gulabó'lenë' Lë' tsaxzön gbaz queë' na'. 15 Ni'r Jesús rë' lequë':

—Guctsca ladx'a gágulena' lbi'ili' tsaxzön xtsö' ni zí'atël cati' zi'a saca' qui'a len gatia'. 16 Rëpa' lbi'ili': Cutur gahua' lë ni cati' gdxinr dza gac le rulu'z xtsö' ni ga ni' rna bë'ë Dios.

17 Gdel-lë'ë xzíga'dau' len gudxë' Dios: "Xclenu'." Ni'r rë' lequë':

—Gul-sí' lë ni len gul-gu'aj lati' hueaj, 18 le rëpa' lbi'ili': Cutur gui'ja' xisi uva cati' gdxinr le rna bë'ë Dios.

19 Ni'r gdel-lë'ë yöt xtil len gudxë' Dios: "Xclenu'." Gdöd ni' buzxuzxjë' lei len bë'ë qui queëquë', rnê':

—Lë ni nac gdu ca nayá' nabana' le rudöda' uláz queëli'. Gul-gún cni quië usá' ládxi'li' neda'.

20 Cati' budx glahuë', lëzca' cni bë'ë didza' qui xzíga'dau' na', rnê':

—Xzíga'dau' ni rulu' ca nac didza' cub rucá'n tsahui', ati' run tsutsu lei rön quia', rön na' glalj ni'a queëli'.

21 Na'a, rö'ë rágulenë' neda' tsaxzön bönni' na' udödë' neda' lu na'gac bunách. 22 Le nactë huayija' ga ludödë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gac quia' ca na' nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quia', san bica' bayechi' bönni' na' udödë' neda'.

23 Ni'r gulazú lauquë' ta'nabnë' Lë' tu tuë', ta'në':

—¿Núzxaltu' nu gun cni?

Tui' xtídz'a'quë' núxalquë' gaquë' blau

24 Ni'r glu'ë didza' la' légaczë' núxalquë' gdél-li'në' latj blau. 25 Jesús gudxë' lequë':

—Bönni' ta'ná bë'ë tu'gunë' dxin yöl-la' uná bë' quequë', ta'ná bé'inë' bunách, ati' nup ni' dë lu na'gac yöl-la' uná bë', lëquë' bönni' taclen. 26 Lbi'ili' cutu ral-la' gunli' cni, san nu nac blau ladjli' ral-la' gac ca na' nac cuídi'tër, ati' nu rna bë' ral-la' gac ca nu run dxin qui lzë'i. 27 ¿Núxal na' nacr blau, nu na' rö' ragú, o nu rupá' la' huagu? ¿Naru' clëg nu na' rö' ragú nacr blau? Neda' zóalena' lbi'ili' ca nu rupá' la' huagu.

28 Lbi'ili' ni gzóalenli' neda' cati' ni' bi guc quia', yugu' le gulazí' bë' neda'.

29 Qui lë ni na' udöda' lu na'li' tu ga gna bë'li', ca na' benë' Xuza', budödë' lu na'a ga gna bë'a neda'. 30 Cni guna' quië gac cö'li', gui'j gágulenli' neda' ga ni' gna bë'a, ati' cö'li' xlatjczli' ga cuequi xbeyli' idxinnu cö' zxi'n xsoë' Israel.

Rnë' Jesús gnë' Pedro cutu nunbë'ë Lë'

31 Gnë' ca' cni Xanru':

—Simón, Simón. Byutsca'. Chgnab lbi'ili' Satanás tu' xöhui', quië urix udöd lbi'ili' ca nu rurix rudöd xzoa' xtil 32 san chbulidza'-në' Dios gnabda' Lë' gáclenë' li', cui udx udú yöl-la' rejlë' quiu' neda'. Na'a, cati' huöacu' quia', btip ládxi'quë' böchi' lza'u.

33 Pedro rē' Lē':

—Xan, chzoa' sá'lena' Li', clēgz tsija' lidx guia, san lēzca' gátlena' Li'.

34 Jesús rē' lē':

—Pedro, rēpa' li': Zi'al cōdxba' zxi'n druz na'a, chgdá'bagu'u tsonn lzu, gnau' cutu núnbē'u neda'.

Le benē' Jesús cati' chzoa ludōddē' Lē'

35 Gnabnē' lequē' Jesús, rnē':

—Cati' bsōla'a lbi'ili' cunua'li' yōxj yōt, ni bzud dumí, ni chop cō' lōl-li', ¿naru' bi byadzj queēli'?

Lequē' ta'nē':

—Cutu bi.

36 Ni'r rē' lequē':

—Na'a, nu dē qui yōxj yōt ral-la' gua' lei, ati' lēzca' cni ral-la' gun nu dē qui bzud dumí, ati' nu cudē qui guia tuchi' ral-la' guti' lari' rxoa yeni len si' tu guia tuchi'. 37 Rēpa' lbi'ili': Run bayúdx gac quia' lē na' nayúj lu guich la'y, rna: “Glunē' queē' ca tunē' quegac nup tua' dō'”, le lutság yúgu'tē le nayujgac lu guich ca ral-la' gac quia'.

38 Ni'r lequē' ta'nē':

—Xan, ni dē chop guia tuchi'.

Lē' rē' lequē':

—Chnac.

Jesús rulidzē' Dios la'yēl Getsemani

39 Ni'r brujē' Jesús len ca runczē' zijē' lu Gui'a Ga Rō'gac Yag Olivo, ati' zjáclenē' Lē' bōnni' uséd queē'. 40 Cati' guladxinē' ni', rē' lequē' Jesús, rnē':

—Gul-lidzē' Dios, gnábili'-nē' cui gata' latj si' bē' lbi'ili' tu' xōhui'.

41 Ni'r gzē'ē ga na' nacu'ē Jesús, gdōdē' yelati' tsca ga rdxin guiōj r-ru'nru', ati' ni' buzechu xzibē' rulidzē' Dios. 42 Rnē':

—Xuz, chqui' rē'nnu', bcuas ga zoa' lē na' ral-la' saca' qui'a, san clēg ca rē'nda' neda', san ca rē'nnu' Li' gunu'.

43 Ni'r buluí' lahuē' gbaz la'y queē' Dios, zē'ē yehua' yubá, ati' butipē' ladxē' Jesús. 44 Lu yōl-la' rsēbi ladxí' queē', gdu ladxē'ē bulidzē' Dios Jesús, ati' guc ca rōn raba' luyú nis yōs queē'.

45 Cati' budx bulidzē' Dios, gyasē' len bōjē' ga na' nacu'ē bōnni' uséd queē', ati' duxaquē'ē lequē' tasiē' ni'a qui yōl-la' ruhui'ni quequē'. 46 Ni'r Jesús rē' lequē':

—¿Rástsali'? Gul-tsás, gul-lidzē' Dios gnábili'-nē' cui gata' latj si' bē' lbi'ili' tu' xōhui'.

Ta'zōnē' Jesús

47 Tsal ni' ru'ē didza' Jesús, la' guladxintē' ni' bōnni' zian, dzaguē' lequē' Judas, bōnni' na' nababē' idxinnuē' bōnni' uséd queē' Jesús, ati' nanōrē' lauquē' bōnni' zian na'. Gbiguē'ē ga zoē' Jesús quiē utság lahuē' Lē'. 48 Ni'r Jesús rē' lē':

—Judas, ¿naru' rudōdtsu' cni neda', Bōnni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách, rutság lau' neda'?

49 Cati' gualé'inē' ca na' rac queē' Jesús bōnni' na' nacuá'lenē' Lē', tē' Lē':

—Xan, ¿naru' güi'tu' lequē' guia tuchi'?

50 Tuē' bōnni' uséd queē' Jesús benē' huē' guid naguē' bōnni' huen dxin queē' bxuz blau. Burixē' guid naguē' yubél. 51 Jesús rnē':

—Chnac na'a. Tsca' gaz.

Gdanë' Jesús guid naguë' bönni' huen dxin na' len bunë' lei. ⁵² Ni'r rë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' dë lu na'quë' qui gdau' len bönni' gul tu'zejni'i, bönni' na' cuta'lé'inë' Lë' dxi'a, rnë':

—¿Narújtsali' nua'li' guia tuchi' len yag quië sönlì' neda' ca runli' rzönli'-në' gban? ⁵³ Yugu' dza gzóalencza' lbi'ili' nchil gdau', ati' cutu bi benli' quia', san na'a chbdxin dza queëli', nac dza dë lu në'i nu na' zoa latj chul.

Rnë' Pedro: “Cutu núnbë'a-në' Jesús”

⁵⁴ Ni'r gulazönë' Jesús len gulachë'ë Lë' ga na' tu'schinë' Lë' lidxë' bxuz blau. Pedro nahuë' Jesús zi'tu' zi'tu'z. ⁵⁵ Cati' chgulabequië' gui' lö'a lidxë' bxuz blau ni'a në'ë bxuz blau na', gulabö'ë gdu zbi'il ra' gui' na', ati' Pedro gröl'enë' lequë' tsazzón. ⁵⁶ Cati' blé'ibi'-në' Pedro tubi' bi'i ngul huen dxin, ni' rözë' ra' gui', buyubi' lë', rnabi':

—Bönni' ni dë'ë ca' Jesús.

⁵⁷ Gdá'baguë'ë Pedro, rnë':

—Ngul, cutu ca' núnbë'a-në' bönni' na'.

⁵⁸ Yelati' gdzey blé'inë' Pedro yetüë' bönni', ati' rnë':

—Li' da'u ca' lequë'.

Pedro gnë':

—Bönni', clëg neda'.

⁵⁹ Yelati'z gdzey, gnë' yetüë' bönni':

—Le nactë bönni' ni dë'ë Jesús, le naquë' bönni' Galilea.

⁶⁰ Ni'r Pedro gnë':

—Bönni', cutu nözda' bizxa na' ru'u didza' qui.

Tsal ni' ru'ë didza' ni, la' grödxhtëba' zxi'n druz. ⁶¹ Ni'r bueycjë' Xanru' ruyüë' Pedro, ati' yajneynë' Pedro xtidzë'ë Xanru', ca na' gudxë' lë': “Zi'al cödxb'a' zxi'n druz na'a, li' chgdá'bagu'u tsonn lzu, gnau' cutu núnbë'u neda'.”

⁶² Burujë' ni'l Pedro ati' röncz grödxë'.

Tu'titjë' Jesús

⁶³ Gulutitjë' Jesús bönni' na' zönquë' Lë', ati' gulaguinë' Lë'. ⁶⁴ Ni'r guluseyjë' lahuë' Jesús, ati' gulagapë'ë lahuë' len gulanabnë' Lë', ta'në':

—Gnéya'atsca'. ¿Nuzxa na' gdapa' Li'?

⁶⁵ Zianr ca' gulanë' queë' le glu'ë dö' queë'.

Rdxinë' Jesús lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey

⁶⁶ Cati' chza' rení' dza na', guludubë' bönni' gul tu'zejni'në' bunách judío len yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, ati' gulachë'ë Jesús lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey, ati' ni' gulanabnë' Lë', ⁶⁷ ta'në':

—Gdixjoi' netu'. ¿Naru' nactsu' Li' Cristo?

Jesús rë' lequë':

—Chqui' gyëpa' lbi'ili' naca' Cristo, cutu tséjlë'li' neda', ⁶⁸ len chqui' unabda' lbi'ili' tu didza', cutu ubi'ili' didza', len cutu usanli' neda'. ⁶⁹ Na'a su lau, neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cö'a cuít lë'ë yubél Dios, náptërë' yöl-la' uná bë'.

⁷⁰ Gulanabnë' Lë' yúgu'të', ta'në':

—¿Naru' nactsu' Li' Zxi'në' Dios?

Lë' gudxë' lequë':

—Le nacz rnali'.

⁷¹ Ni'r ta'në':

—¿Nuzxar naquíniru' nu gun lna' lau queë'? La' rë'uz chbyóniru' didza' ru'ë.

23

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato

¹ Ni'r gulayasë' yúgu'të bönni' zian ni', ati' gulachë'ë Jesús lahuë' Pilato. ² Ni' gulazú laquë' tu'quie' Lë', ta'në':

—Bönni' ni, budzölitu' ca runë', runë' ga ta'dá'baga' yúlahui' bunách uládz queëtu', len ruzaguë'ë xnözgac nup ta'guíxj laz ruquixxjë' César, len rnë' lëczë' naquë' Cristo, bönni' ral-la' gna bë'ë.

³ Ni'r Pilato gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Naru' nacu' Li' nu gna be'i bunách judío?

Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nacz mau'.

⁴ Ni'r Pilato gudxë' yugu' bxuz uná bë' len bunách nacuá' ni', rnë':

—Cutu bi rudzölda' le nac zxguia' nunë' bönni' ni.

⁵ Ni'r glunrë' tsutsu xtídza'quë', ta'në':

—Runë' ga tun rusbó bunách len rusëdnë' cni bunách gdu luyú Judea. Gzu lahuë' benë' cni luyú Galilea ga rdxintë runë' ca' ni.

Rdxinë' Jesús lahuë' Herodes

⁶ Cati' byönnë' didza' ni Pilato, tu'ë didza' qui luyú Galilea, ni'r gnabnë' lequë' chqui' naquë' Jesús bönni' Galilea. ⁷ Cati' gnöznë' nababë' Jesús ga ni' rna bë'ë Herodes, bsölë'ë Lë' lahuë' Herodes na', le zoë' ca' Jerusalén Herodes yugu' dza na'. ⁸ Cati' blé'inë' Jesús Herodes na', budzijnë', le chguc xtsey rë'nnë' glé'inë' Lë' le chbyönnë' le zian ca nac queë' Jesús len runë' löz glé'inë' tu yöl-la' huac gunë'. ⁹ Ni'r zian le gnabnë' Jesús Herodes, san Jesús, cutu bi didza' bubie'. ¹⁰ Nacu'ë ca' ni' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, ati' guluquitsquë' Jesús. ¹¹ Ni'r guluca'në' Jesús ca'z Herodes len bönni' queë' rjaquë' gdil-l, len quie' lutitjë' Lë', gulugacuë' Lë' lari' zaca' ca racuë' bönni' rna bë'ë, ati' leyúbl guluschinë' Lë' lahuë' Pilato. ¹² Dza na' guludzaguë' dxí'a Pilato len Herodes, le zi'al gualéy lza'quë' tuë' yetué'.

Ta'chuguë' queë' Jesús gatië'

¹³ Ni'r butubë' Pilato yugu' bxuz uná bë' len bönni' dë lu na'quë' len bunách lu yödz, ¹⁴ ati' rë' lequë':

—Djua'li'-në' lahua' neda' bönni' ni, rnali' queë' runë' ga tun rusbó bunách, san cati' gnabi yudxda'-në', ati' zóatëli' ca' ni, cutu bi budzölda' le nac zxguia' nabaguë'ë, yugu' lë na' ruquill'-në'. ¹⁵ Cati' bsöla'a lbi'ili' lahuë' Herodes, cutu bi budzölnë' le benë' bönni' ni le nac zxguia' nabaguë'ë quie' nu gchugu queë' gatië'. ¹⁶ Na'a usaca' zi'a-në' len töd na' usana'-në'.

¹⁷ Run bayúdx bi gunë' Pilato, usanë' lu na'gac bunách tuë' bönni' nadzunë' cati' rac lni na', ca na' runczë'. ¹⁸ Ni'r glu'ë zidzj didza' yúgu'të bönni' nacu'ë ni', ta'në':

—Bdöddë' bönni' ni len bsanë' queëtu' Barrabás.

¹⁹ Nadzunë' lidx guia Barrabás na' le gdil-lenë' yúlahui' lu yödz na' len le budödcde' bunách. ²⁰ Bulidzë' lequë' leyúbl Pilato, le rë'nnë' usanë' Jesús, ²¹ ati' leyúbl glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Bdë'ë lë'i yag cruz, bdë'ë lë'i yag cruz.

²² Ni'r Pilato gudxë' lequë' le bunn lzu, rnë':

—¿Bizxa caz le cunác benë' bönni' ni? Cutu bi budzölda' nunë' le run ga nabaguë'ë zxguia' gatië'. Usaca' zi'a-në', ati' ni'r usana'-në'.

²³ Zidzjr glu'è didza', ta'nabè' të'è Jesús lè'i yag cruz. Le gulabödxyé'è szxöni yugu' bönni' na' len yugu' bxuz uná bè', guladél-li'nè' gac ca na' të'nnè'. ²⁴ Ni'r bchuguè' queè' Jesús Pilato, quiè gac queè' ca na' ta'nabè'. ²⁵ Busanè' quequè' bönni' na' nadzunè' lidx guía le gdil-lenè' yúlahui' len budödcdè' bunách, bönni' na' chgulanabè', ati' budödè' Jesús quiè gac queè' ca na' të'nnè'.

Dè'è Jesús lè'i yag cruz

²⁶ Cati' ni' ta'chè'è Jesús tsajda'què' Lè' lè'i yag cruz, gulazönè' Simón, bönni' yödZ Cirene, zuzè'è ladj guixi', ati' gulaxóè' yen zxicjè' yag cruz na' quiè gu'è lei, tsijè' cúdzu'lè' Jesús.

²⁷ Zajnaugac Jesús bunách zian lenca' yugu' ngul, ta'bödxnu len ta'bödx yéchi'nu queè'. ²⁸ Ni'r bueycjè' Jesús ruyué' lecnu, ati' rè' lecnu:

—Lbi'ili' ngul Jerusalén. Cutu cödxli' quia' neda', san gul-cödx queéczli' len quecbi' zxi'nli' ²⁹ le huadxin dza la'ná: “Bica' bagac yugu' ngul huödx len ngul cutu glua'nu-bi' bi'idau', len cutu gulugádxinu-bi' bi'idau'.” ³⁰ Ni'r la'zú laugac la'ná bunách, lè' yugu' gui'a sib: “Gul-dubaga' netu'”, len lè' ca' yugu' gui'adau': “Gul-cachi' netu'.” ³¹ Chqui' cni tunè' quia' neda', naca' ca tu yag ya'a, çnaru' cu lüntèrè' ca' queè'li', nacli' ca yag bidx?

³² Gulachè'è ca' chopè' bönni' tua'dò', quiè ludödcdè' lequè' tsaxxön len Jesús. ³³ Cati' guladxinè' latj nazi' lei Calavera, le rna lu didza' xidza': “Latj Qui Böga' Icjru'”, ni' guludè'è Jesús lè'i yag cruz. Guludè'è ca' lè'igac yag cruz chopè' bönni' tua'dò' na'. Tuè' guludè'è cuit lè'è yubél Jesús, len yetué' guludè'è cuit lè'è yögl. ³⁴ Ni'r Jesús rnè':

—Xuz, bnit lau lequè', le cutu nözcnè' bi tunè'.

Gululè'è qui queè'què' le nacué' Jesús bönni' rjaquè' gdil-l nacué' ni', len guluquitjè' le gac bè' lahui. ³⁵ Gulutitjè' Jesús bunách nacua' ni' tu'yú len bönni' dé lu na'què', ta'né':

—Yugu' nu yubl buslé' bönni' ni. Na'a ral-la' uslá cuinè' chqui' naquè' Cristo, bönni' gröczè' Dios.

³⁶ Gulutitjè' ca' Jesús bönni' na' rjaquè' gdil-l. Gulabiguè'è ga na' zoè' len gulugui'jè' Lè' nup zi, ³⁷ ta'né':

—Chqui' nacu' Li' bönni' gna bé'inè' bunách judío, buslá cuinu'.

³⁸ Da' ca' lè'i yag cruz icjlè' Jesús tu le nayúj lu guich lu didza' griego len lu didza' latín len lu didza' hebreo, le rna cni: “Bönni' Rna Bé'inè' Bunách Judío.”

³⁹ Tuè' bönni' huia'dò' na' dè'è lè'i yag cruz bulídz zi'è Jesús, rnè':

—Chqui' nacu' Li' Cristo, buslá cuinu' lenca' netu'.

⁴⁰ Bubi'è didza' yetué' bönni' huia'dò' na', gdil-lè' lzè'è na', rnè':

—çNaru' cu rádxinu'-nè' Dios? Lèzca' li' narugu quiu' gatiu'. ⁴¹ Le nactè rè'nu, le ral-la'z gac queè'ru' rzaca' rgu'ru', ca na' rajlöz dö' bia'ru', san Bönni' ni, cutu bi dö' nu'è.

⁴² Ni'r bönni' ni rè' Jesús:

—Yajnéy neda' cati' gdxinu' ga ni' gna bè'nu.

⁴³ Jesús rè' lè':

—Le nactè rëpa' li', na'a dza ni sóalenu' neda' latj lach quia'.

Ratiè' Jesús

⁴⁴ Cati' bdxin gdu huagbídZ, bchul gdtè yödZlyú ga bdxinr gdu rdöd xhuö.

⁴⁵ Bchul gbidZ, ati' lari' nal-la' lu gdau' bröza' chop di'il. ⁴⁶ Ni'r bè'è zidZ didza' Jesús, rnè':

—Xuz, rgu'a lu na'u bö' naccza'.

Cati' budx gnë' cni, brujtë bö' nacczë', gutië'.

⁴⁷ Cati' blë'inë' ca na' guc bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, glu'ë Dios yöl-la' ba, rnë':

—Le nactë bönni' ni guquë' bönni' tsahui'.

⁴⁸ Cati' gualé'inë' lë na' guc yúgu'të bönni' nacu'ë ni' tu'yúë', yhuöjquë' yödz, ta'gapa' lchu'quë' le tu'bannë'. ⁴⁹ Zi'tu'z gulugá'n yúgu'të nup ni' núnbë'gac Jesús len ngul na' yjáclennu Lë' cati' ni' gzoë' luyú Galilea, tu'yúë' lë ni rac.

Rgachë'ë Jesús yeru ba

⁵⁰ Zoë' ca' ni' bönni' yödz Arimatea qui luyú Judea, lë' José. Bönni' ni naquë' dxi'a len tsahui', len nabálenë' bönni' gdau' ta'bequi xbey. ⁵¹ Cutu benë' tuz nup na' gulachugu queë' Jesús, le rbözë' ca' José ni le rna bë'ë Dios. ⁵² Ni'r gyijë' lahuë' Pilato José na' len gnabë' latj u'ë Jesús. ⁵³ Cati' chnuzöjtjë' Lë', buchölinë' Lë' lari', ati' glu'ë Jesús yeru ba, le nadj lë'i gui'a guiöj, ati' lu ba na', nutu nu nagüi'cnë'. ⁵⁴ Dza na' nac dza tu'pë'ë qui dza la'y quequë' bönni' judío, le zi'a gdxin dza na'.

⁵⁵ Yjacnu ca' ni' ngul na' gulazá'lennu Jesús, cati' ni' gzoë' luyú Galilea, ati' gualé'inu yeru ba na', len ca na guc, gulagu'ë Lë' ni'. ⁵⁶ Cati' yhuöjcnu yu'u, gulupa'nu nör rla' zxiix len yugu' le za rla' zxiix. Ni'r guluzi' ládxi'cnu dza la'y na' quequë' bönni' judío ca na' rna bë' zxba queë' Dios.

24

Rubanë' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' bdxin dza rguel-la' semán na', cati' ni' nac zildau', guladxinnu ngul na' ra' yeru ba queë' Jesús. Nua'cnu yugu' le rla' zxiix, lë na' chnupa'cnu, ati' dzagcnu lecnu yela'cnu ngul. ² Cati' guladxinnu ni', duxáca'cnu chnadúa guiöj na' da' ga nu ryaz yeru ba queë'. ³ Cati' gulayaznu yeru ba na', cutu guludzölinu ni' Xanru' Jesús. ⁴ Cati' ni' ta'bö'nu bagu'í ni'a qui lë ni, la' guladxintë' ni' len gulazuinë' ga na' nacua'nu chopë' bönni' nácuquë' lari' ryëp yös yení'. ⁵ Ni'r gládxinu len guluzöjtj icjcnu, tu'yunu lyu, ati' të' lecnu gbaz la'y na', ta'në':

—¿Bíx quië ruguiljli' xlatj nu nat nu zoa nabán? ⁶ Cutu zoë' ni, le chbubanë'. Gul-tsajnéy lë na' chgudxczë' lbi'ili' cati' ni' zoë' luyú Galilea. ⁷ Gnë': "Run bayúdx nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'quë' bönni' dul-la', ati' ludë'ë neda' lë'i yag cruz, ati' ubana' cati' gac tsonn dza."

⁸ Ni'r yajneycnu didza' na' bë'ë Jesús, ⁹ ati' guluza'nu ra' yeru ba na', yajtjxjöi'cnu idxineajtë' bönni' gbaz queë' Cristo len yezíca'rë' ca', ca nac lë na' guc. ¹⁰ Ngul na' yajtjxjöi'cnu bönni' gbaz na' yugu' lë ni, naccnu María Magdalena, len Juana, len María, xnë'ë Jacobo, len yela'cnu ngul na' dzagcnu lecnu. ¹¹ Gláquinë' bönni' gbaz na' didza' chixi tui'nu len cutu gulayejlë'ë lecnu.

¹² Ni'r gyasë' Pedro len jarélu'ë zijë' ra' yeru ba na'. Cati' buyüë' lu ba na', blë'inë' yugu' lari'z nacua' ni', ati' ni'r böjë' lidxë', rubannë' ca nac lë na' guc.

Le guc la' nöz rdxintë Emaús

¹³ La' dza na'z zjaquë' chopë', yu'uquë' nöz rdxintë Emaús, le nac ca chop hora rza' Jerusalén. ¹⁴ Yú'ugaczë' ca' nöz, tu'ë didza' ca nac yúgu'të lë na' guc. ¹⁵ Tsal ni' yu'uquë' nöz, tu'ë didza' ni la' légaczë', gbiguë'ë gal-la' lëczë' Jesús

len tsaxxón gdálenë' lequë'. ¹⁶ Cutu guluúnbë'ë Lë' le nac ca tu le nabaga' yöj lauquë'. ¹⁷ Ni'r Jesús gnabné' lequë', rnë':

—¿Bizxa didza' na' rui'li' la' lbi'izli' yu'uli' nöz? ¿Bizx quië na' ruhuí'nili'?

¹⁸ Bubi'ë didza' bönni' na' lë' Cleofas, rë' Lë':

—¿Nactus' bönni' zi'tu' lu yödz Jerusalén, len tuzu' li' cutu nöznu' lë na' guc nij nas ni'?

¹⁹ Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Bizxa na' guc?

Të' Lë':

—Lë na' guc queë' Jesús, bönni' Nazaret. Guquë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, ati' len yöl-la' huac zxon benë' dxin len bë'ë didza' lahuë' Dios len laugac yúgu'të bunách. ²⁰ Guludödë' Lë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' ta'ná bé'inë' netu', glunë' ga nu bchugu queë' gatië', ati' guludë'ë Lë' lë'i yag cruz. ²¹ Netu' bentu' löz guquë' Lë' bönni' na' ral-la' huöa'uë' bunách Israel, san na'a chguc tsonn dza cati' glac lë ni. ²² Yetu' ca', glunnu ga grö'tu' bagu'i' la'cnu ngul nútsa'cnu ladjtu'. Yjacnu ra' yeru ba queë' cati' zi'a glen gbidz na'a dza, ²³ len cati' cutu guludzölinu Lë', duhuöj'cnu, len glënu netu' gualé'ínu ca' yugu' gbaz la'y queë' Dios, nup ni' glë lecnu zoë' nabanë' Jesús. ²⁴ Ni'r yjaquë' ra' yeru ba na' la'quë' bönni' lza'tu' len yajxáca'quë' lei ca na' gulananu ngul na', san cutu gualé'inë' Jesús.

²⁵ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni' curejni'. Nazíd icj ládxi'dau'li' cui tséjle'li' yúgu'të le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ²⁶ ¿Naru' cu ben bayúdx saca' qui'ë Cristo yugu' lë ni len tsazië' ga ni' gáctërë' blau?

²⁷ Ni'r gzu lahuë' Jesús rguíxjöi'në' lequë' yúgu'të le rui' didza' ca nac queë' nayujgac lu guich la'y, ca na' gzu lau bë'ë didza' Moisés ga bdxintë yugu' le gulanë' yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁸ Cati' guladxinë' yödzdau' ga na' zjaquë', benë' Jesús ca bönni' zéajtërë' zi'tu'. ²⁹ Glunë' bayúdx ugá'nlenë' lequë', ta'në':

—Bga'nlen netu', le chrdzö' na'a, len chzoa gal.

Ni'r gyazië' yu'u Jesús, bugá'nlenë' lequë'. ³⁰ Cati' ni' rö'ë rágulenë' lequë' Jesús, gdél-lë'ë yöt xtil len gudxë' Dios: "Xclenu'." Ni'r buzxuzxjë' lei, len bë'ë quequë'. ³¹ La' ni'z bdua lë na' gbaga' yöj lauquë', ati' guluúnbë'ë Jesús, ati' Lë' bunít cuinë' lauquë'. ³² Ni'r glë lza'quë' tuë' yetúë':

—¿Naru' cu böála'tsca ládxi'dau'ru' tsal ni' rui'lenë' rë'u didza' la' nöz, len cati' ni' ruzálj la'në' le nayúj lu guich la'y?

³³ La' ni'z gulayasë' yhuöjquë' Jerusalén, ati' yajxáca'quë' nudubquë' idx-ineajtë' bönni' gbaz queë' Jesús len nup nacua'len lequë'. ³⁴ Ni'r glë' chopë' na' bönni' na' nacua'ë ni':

—Chbubanczë' Xanru', ati' buluí' lahuë', blé'inë' Lë' Simón.

³⁵ Ni'r gulaguíxjö'ë ca na' guc quequë' la' nöz chopë' na', len ca na' guluúnbë'ë Jesús cati' ni' buzxuzxjë' yöt xtil na'.

Tu'lé'inë' Jesús bönni' usëd queë'

³⁶ Tsal ni' tu'ë didza' ca nacgac lë ni, la' yajsoatë' Jesús gatsj lahu'i' ga na' nacua'ë, ati' rë' lequë':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'.

³⁷ Ni'r gladxi guladzöbnë' le táquinë' bxin ta'lé'inë'. ³⁸ Jesús rë' lequë':

—¿Bizx quië rö'li' baguí'i? ¿Bizx quië rza' ládxi'li' yugu' lë ni? ³⁹ Gul-yutsca' na'a len ni'a. Néda'cza' ni. Gul-cán neda' len gul-yú neda', le cutu da' bëla' bxin, len cutu yu'u dxit ca ni rlé'ili' nac quia' neda'.

⁴⁰ Ni' rui'zë' ca' didza' ni, bului'inë' lequë' në'ë len ni'ë. ⁴¹ Ni'a qui yöl-la' rudziji quequë' cutu gulayejlé'ë, len tsal ban raz gulacu'ë. Qui lë ni na' Jesús gudxé' lequë':

—¿I dé queëli' ni le gahua'?

⁴² Ni'r gulunödzejë' queë' láti'dau'ba' bøl chnégui'ba', len tu quízxi'ba' böz. ⁴³ Gzxi'ë lei Jesús len gdahuë' lauquë'. ⁴⁴ Ni'r rë' lequë':

—Lë na' glac quia' glac ca na' gudxcza' lbi'ili' cati' ni' zóalena' lbi'ili', gnia': “Run bayúdx utság yúgu'të le nayúj lu guich lu zxba queë' Moisés len le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, len le nayúj lu guich nazi' lei Salmos, ca ral-la' gac quia' neda'.”

⁴⁵ Ni'r buzéjni'në' lequë' lë na' nayujgac lu guich la'y, ⁴⁶ rë' lequë':

—Cni nayúj lu guich ca run bayúdx gac queë' Cristo, saca' qui'ë len ubanë' lu yöl-la' gut cati' gac tsonn dza, ⁴⁷ ati' gdutë yödzyü ral-la' gac lban ca nac quia' neda' quië lubí'i ládxi'gac bunách quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'quë'. Lu yöd Jerusalem su lau gac lban na' ⁴⁸ ati' lbi'iczli' na' blé'ili' yugu' lë ni ral-la' gunli' lna' lau qui. ⁴⁹ Gul-yutsca', gsöla'a queëli' le gzxi' lu në'ë Xuza' gunnë' queëli', san gul-gá'nz Jerusalén cati' gdxinr queëli' yöl-la' huac na' za' yehua' yubá.

Ruhuëpë' Jesús yehua' yubá

⁵⁰ Ni'r bchë'ë bönni' da'quë' Lë' Jesús, zjaquë' yöd Betania, ati' ni' bchis në'ë len bulíd tsahuë'ë lequë'. ⁵¹ Tsal ni' rulídz tsáhui'zë' ca' lequë', gza'të' ga na' nacu'ë, buëpë' yehua' yubá. ⁵² Gdöd gulayíj ládxi'quë' Lë', lu yöl-la' rudziji quequë' yhuöjqüë' Jerusalén. ⁵³ Gulacuá'teczë' nchil gdau', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba len tunë' Lë' zxön. Ca' nac.

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Böac bunách Nu nazí' lei Didza'

¹ Cati' gzu lau, zí'atèl cati' zì'a gata' yödzyú, ni' zoaczë' Bönni' lè' Didza', ati' zóalenë' Dios Bönni' na' naquë' Didza', len naccz Dios Didza' na'. ² Zóalenë' Dios Bönni' na' naquë' Didza' cati' ni' gzu lau zì'a rata' yödzyú. ³ Lu në'ë Bönni' ni, Dios benë' yúgu'tè le dë, len cutu bi dë le nunë' Dios le cutu benë' lu në'ë Bönni' na'. ⁴ Dëcz queë' yöl-la' na'bán, ati' yöl-la' na'bán na' nac ca tu yení' ruzeni' lu icj ládxi'dau'gac bunách. ⁵ Ruzeni' ga nac chul xöhui' yení' na', san cutu ca' saqui' usúl yení' na' le chul xöhui'.

⁶ Dios bsöl'ë ni bönni' lè' Juan. ⁷ Bidë' bönni' ni quië gaquë' nu gun lna' lau. Bidë' quië gunë' lna' lau queë' Bönni' na' naquë' yení', quië tsjél'ë'gac Dios yúgu'të bunách ni'a qui lë na' runë' lna' lau. ⁸ Cutu naquë' yení' na' Juan, san bidë' quië gunë' lna' lau queë' Bönni' na' naquë' yení'. ⁹ Ni' ryazi'ë' yödzyú ni Bönni' na' naquë' yení' le nac gdu, ati' ruzeni'ë lu icj ládxi'dau'gac yúgu'të bunách.

¹⁰ Bdxinë' yödzyú ni Bönni' na' naquë' yení', ati' lu në'ë Lë' Dios benë' yödzyú ni, san cutu guluúnbë'ë Lë' bunách yödzyú. ¹¹ Bdxinë' ga naqui queë', san cutu ca' gulazí' lu na'quë' Lë' bönni' nabáblenë'. ¹² Yúgu'të bönni' gulazí' lu na'quë' Lë', bönni' ni' gulayejlë'ë Jesús, Lë' benë' ga dë lu na'quë' lacquë' zxi'në' Dios. ¹³ Nacquë' zxi'në' Dios bönni' ni, clëg le nacquë' zxi'ngac bunách, len clëg le naljuë' ni'a qui le ta'zë ládxi'gac bunách, o ni'a qui tu le rë'nnë' tu bönni', san nacquë' cni le rë'ncznë' Dios.

¹⁴ Böaquë' bunách Bönni' na' naquë' Didza', len tu chi'z gzóalenë' rë'u, gdu dzaggac Lë' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios len le nac gdutë li. Blé'itu' yöl-la' yení' queë', ati' yöl-la' yení' queë' na' nac le rui' queëbi' bi'i la'z dui qui, Nu na' nac Xuzbi'. ¹⁵ Benë' lna' lau queë' Bönni' na' Juan, len bë'ë zidzj didza', rnë':

—Naquë' Bönni' ni Nu na' gdxjõ'a qui, gnia': "Bönni' zì'a zá'tèlë' ca neda' náctërë' blau ca neda', le zoaczë' Lë' zì'al ca neda'."

¹⁶ Le nac gdu queë' buzi'ru' xbey yúgu'tëru', lë na' buzá' ladxë'ë queëru', len zianr ca' le ruzá' ladxë'ë queëru'. ¹⁷ Bdxin queëru' zxba queë' Dios lu në'ë Moisés, san le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios len le nac gdutë li guladxín queëru' lu në'ë Jesucristo. ¹⁸ Gatga nu ble'i Dios, san Lë', la'z dui Zxi'në' Dios, Nu na' nadxí'itsquinë' Dios Xuz, Lë' na' benë' ga núnbë'ru'-në' Dios.

Le benë' lna' lau queë' Jesús Juan, bönni' buquilë' bunách nis

¹⁹ Lë ni nac le benë' lna' lau Juan, cati' ni' bönni' judío uná bë' nacu'ë Jerusalén gulasöl'ë'ë ga zoë' Juan yugu' bxuz len yugu' bönni' zxi'n xsoë' Leví, nup nacgac ni'a na'quë' bxuz, quië la'nabné' Juan na', la'në':

—¿Nuzxa bönni' li'?

²⁰ Yalj lulu bë'ë didza' Juan len cutu gdá'baguë'ë, san gdxjõ'ë catëz nac, rnë':

—Cutu naca' Cristo, Bönni' na' gzxí' lu në'ë Dios gsöl'ë'ë queëru'.

²¹ Ni'r gulanabné' lë' leyúbl, të' lë':

—¿Nuzxa caz li'? ¿Naru' nacu' li' Elías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios?

Gnë' Juan:

—Cutu naca'.

Ni'r të' lè':

—¿Naru' nacu' li' bönni' na' ral-la' guidè' gu'è didza' uláz queè' Dios?

Bubi'è didza' Juan, rnè':

—Clèg neda'.

²² Ni'r të' lè':

—¿Nuzxa caz nacu'? Gdixjöi' netu' quiè gac quíxjöi'tu' nup gulasöla' netu'.

¿Bizxa rnau' li' nuzxa nacu'?

²³ Bubi'è didza' Juan, rè' lequè':

—Neda' naca' bönni' na', nayú lu guich la'y ca nac queè', rna: "Ryön chi' nu rulíd lu latj ca'z, rna: Gul-bíj li nóz gdxin queè'li' Xanru'." Cni gnè' Isaías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios.

²⁴ Nacquè' bönni' gdau' fariseo bönni' na' nasöla'què' bönni' judío uná bè'.

²⁵ Gulanabnè' Juan, të' lè':

—¿Bizx quiè ruquilu' bunách nis chqui' cutu nacu' li' Cristo, len cutu nacu' Elías, len cutu nacu' bönni' na' ral-la' guidè' gu'è didza' uláz queè' Dios?

²⁶ Bubi'è didza' Juan na', rè' lequè':

—Neda' ruquila' bunách nis lu nis, san gatsj lahui'l ga zoali' zoè' bönni' cutu núnbè'li'-nè'. ²⁷ Bönni' ni naquè' Bönni' na' zi'a zá'tlèlè' ca neda', len náctèrè' blau ca neda', ati' cutu naca' lsaca' neda' uleycja' lölè' nudè'è.

²⁸ Yúgu'tè lè ni guc lu xyu yódz Betábara, ga nac yetslá'a yegu Jordán, zaca' ga rlen gbidz, ga ni' buquilé' bunách nis Juan.

Jesús naquè' ca bö'cu' zxíla'dau' tu'döddè'-ba' lahuè' Dios ni'a qui dul-la'

²⁹ Dza buróp ni' Juan blé'inè' Jesús, zè'è ga zoè', ati' rnè':

—Gul-yutsca'. Bönni' ni naquè' bö'cu' zxíla'dau' queè' Dios, rugúè' dul-la' quegac bunách yödzlyú. ³⁰ Lè' naquè' bönni' na' gnia' queè': "Zi'a zá'tlèlè' ca neda' tu bönni', náctèrè' blau ca neda', le zoaczè' zi'al ca neda'." ³¹ Cutu núnbè'a-nè' neda' zi'al, san bida', ruquila' bunách nis quiè lunbè' Lè' bunách Israel.

³² Benè' lna' lau queè' Lè' Juan, rnè':

—Blé'ida'-nè' Dios Bö' La'y, bötjè' brujè' yehua' yubá, gnè'è ca rna'ba' budödau', ati' bdxiné' ga zoè' Jesús len bugá'nlenè' Lè'. ³³ Cutu núnbè'ida' Lè' neda' zi'al. Gudx neda' Nu na' bsöla' neda' uquila' bunách nis, gnè': "Cati' glé'inu'-nè' huötjè' Dios Bö' La'y, tsajsóalenè' Bönni' len ugá'nlenè' Lè', Bönni' ni gunè' le rulu'iz yöl-la' rdil nis ni, uchiziè' bunách Dios Bö' La'y." ³⁴ Na'a, chblé'ida' lè na' len runa' lna' lau queè' Bönni' ni, naquè' Zxi'nè' Dios.

Yugu' bönni' usèd zi'al queè' Jesús

³⁵ Yetú dza ca', leyúbl zoè' ni' Juan ati' nacua'lenè' lè' chopè' bönni' da'què' lè'. ³⁶ Cati' Juan na' blé'inè' Jesús, rdödè' ni', ni'r gudxè' bönni' na' da'què' lè', rnè':

—Gul-yutsca'. Ni' zoè' bönni' na' naquè' bö'cu' zxíla'dau' queè' Dios.

³⁷ Gulayönnè' didza' ni bè'è Juan chopè' bönni' na' da'què' lè', ati' yaj-nauquè' Jesús. ³⁸ Ni'r bueycjè' Jesús len blé'inè' chopè' ni nauquè' Lè', ati' rè' lequè':

—¿Bizxa rguiljli'?

Tè' Lè':

—Bönni' Usèdi, ¿gazx zu'?

³⁹ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Gul-dá, uyuli'.

Ni'r yjáclenë' Lë' len gulalé'inë' ga na' zoë', ati' gulugá'nlenë' Lë' dza na', le chza' ral.

⁴⁰ Andrés, böchë'ë Simón Pedro, naquë' tuë' bönni' chopë' ni' gulayönnë' didza' bë'ë Juan len yajnaquë' Jesús. ⁴¹ Andrés na', zi'al yajtüljë' bönni' böchë'ë, lë' Simón, ati' rë' lë':

—Chbdzölitu'-në' Mesías.

Mesías nac tu didza' hebreo le rna lu didza' griego: “Cristo”, ati' lu didza' xidza': “Bönni' naböczë' Dios”.

⁴² Ni'r Andrés na' la' bchë'të' Simón ga na' zoë' Jesús. Cati' blé'inë' lë' Jesús, rë' lë':

—Li' nacu' Simón, zxi'në' Jonás. Na'a, si' lau' Cefas.

Cefas nac ca' tu didza' hebreo le rna: “Pedro” lu didza' griego, ati' lu didza' xidza': “Guiöj”.

Jesús rulidzë' Felipe len Natanael

⁴³ Cati' za' rení' yetú dza, gu'nnë' Jesús tsijë' luyú Galilea, ati' yajxaquë'ë Felipe, len rë' lë':

—Gda' neda'.

⁴⁴ Naquë' Felipe bönni' yödz Betsaida, le nac ladzquë' Andrés len Pedro. ⁴⁵ Felipe bdzölnë' Natanael, len rë' lë':

—Chbdzölitu'-në' bönni' na' buzujë' queë' lu guich Moisés lu zxba queë' Dios, ati' guluzujë' ca' queë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Bönni' ni Jesús, zxi'në' José, bönni' yödz Nazaret.

⁴⁶ Natanael rë' lë':

—¿Naru' huala'tsa Nazaret tu le nac dxi'a?

Felipe rë' lë':

—Gda uyú'.

⁴⁷ Cati' blé'inë' Jesús zë'ë ga zoë' Natanael na', rnë':

—Gul-yú ni bönni' naquë' gdu bönni' Israel len cutu rnazë' ca' bönni' ni.

⁴⁸ Ni'r Natanael gnabnë' Jesús, rë' Lë':

—¿Naru' núnbë'tsu' neda'?

Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Cati' zi'a ulídzterë' li' Felipe, cati' ni' zu' zxan yag higo, blé'ida' li'.

⁴⁹ Ni'r bubi'ë didza' Natanael, rë' Lë':

—Bönni' Usëdi, Li' nacu' Zxi'në' Dios. Li' nacu' Nu gna be'i bunách Israel.

⁵⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—¿Réjlë'tsu', le gudxa' li': “Blé'ida' li' zxan yag higo”? Yugu' le zxöntër ca lë ni hualé'inu'.

⁵¹ Lëzca' cni rë' lequë' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', glé'ili' nayálj luzxbá, len yugu' gbaz la'y queë' Dios ta'benë' len tu'huötjë' ga zoa' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

2

Lni qui yöl-la' rutság na' guc lu yödz Caná

¹ Cati' chguc tsonn dza, guc lni qui yöl-la' rutság na' lu yödz Caná luyú Galilea, ati' zoanu ni' xnë'ë Jesús. ² Lëzca' zoa nu bulídz Jesús len yugu' bönni' usëd queë' djaquë' lni na'. ³ Cati' byadzj xisi uva li'jé', ni'r gudxnu Jesús xnë'ë, rnanu:

—Cutur dë xisi uva li'jé'.

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—Nguldau'. ¿Bizx quië rulidzu' neda'? Cutu ca' rdxini dza ulu'a lahui yöl-la' huac quia'.

⁵ Ni'r gudxnu-në' bönni' huen dxin ta'gu'ë le tahuë' xnë'ë Jesús, rnanu:

—Gul-gún yúgu'të le guië' lbi'ili'.

⁶ Nacuá' ni' xop yusu' guiöj tu'gunë' dxin bönni' judío cati' tu'pá' cuinquë' ca nalëbcnë' tunë', len rúdzugac chop tsonn rö'ö nis tu tu yusu' na'. ⁷ Gudxë' yugu' bönni' huen dxin na' Jesús, rnë':

—Gul-dzá' nis yugu' yusu' ni.

Guludzë'ë nis yugu' yusu' na'. ⁸ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-gachi' na'a, len gul-tsjuá' lahuë' bönni' zoë' ra' yusu'.

Yjua'quë' na'. ⁹ Buyúë' chqui' nazxí' nis na' nuhuóac xisi uva bönni' na' zoë' ra' yusu', san cutu ráquibe'inë' gazx za'. Nözcne' bönni' huen dxin na' gláchë'ë nis na'. Ni'r bulidzë' bönni' utság në'ë bönni' na' zoë' ra' yusu', ¹⁰ len rë' lë':

—Zi'al tu'nödzejë' xisi uva nacr szxi' yúgu'të bönni', len cati' chgli'jë' szxöni, ni'r tu'nödzejë' le cunazxí'. Li', ga bdxintë na'a ben chi'u xisi uva nacr szxi'.

¹¹ Yöl-la' huac nac bë' ni benë' Jesús lu yödZ Caná luyú Galilea nac le rzu lau yugu' yöl-la' huac gunë'. Cni guc, bulu'ë lahui yöl-la' zxön queë', ati' gulayejlë'ë Lë' bönni' usëd queë'.

¹² Gdöd na' gyijë' Jesús yödZ Capernaum, dzagquë' Lë' xnë'ë len yugu' bönni' böchë'ë len yugu' bönni' usëd queë', ati' zian dza gulacu'ë Capernaum na'.

Rulajtjë' Jesús lö'a gdau', rubijë' nup tun le cural-la' lun ni'

¹³ Cati' chzoa gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, buslë' xuz xtau'quë' luyú Egipto, gyijë' Jesús Jerusalén. ¹⁴ Lu yödZ na' yajxaquë'ë Jesús dzö'ë lö'a gdau' bönni' túti'ë-ba' yugu' bëdx, len yugu' bö'cu' zxila', len yugu' budödau', böa' bëdx na' tu'dödcde'ë-ba' lahuë' Dios. Rö'quë' ca' ni' bönni' tu'tsë'ë dumí za' gdu'të yödZlyú. ¹⁵ Cati' blé'inë' lë ni Jesús, buzal-lë' yugu' du las le quindë' bunách na', ati' bulaguë'ë yúgu'të' ni'l lö'a gdau', len bulaguë'ë-ba' ca' ni'l yugu' bö'cu' zxila' len yugu' bëdx. Bësië' lu yu dumí quequë' bönni' na' tu'tsë'ë dumí, len brixë' yugu' blag quequë'. ¹⁶ Ni'r Jesús gudxë' bönni' na' túti'ë-ba' yugu' budödau', rnë':

—Gul-cúa ni yugu' lë ni. Cutu únili' yë'y lidxë' Xuza'.

¹⁷ Ni'r yajneycnë' bönni' usëd queë' Jesús le nayúj lu guich la'y, rna: “Le rui'tsca ladxa'a lidxu', regui rla lãdxi'dau'hua'.”

¹⁸ Ni'r gulubi'ë didza' bönni' judío uná bë' nacu'ë ni', të' Jesús:

—¿Bizxa yöl-la' huac ulu'inu' netu' le gac bë' dë lu na'u runu' yugu' lë ni'?

¹⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-quíndj gdau' ni, ati' tsonn dzaz uchisa' lei.

²⁰ Ni'r të' Lë' bönni' judío, ta'në':

—Gdu xopán iz gya' gdau' ni, ati' Li', ¿tsonn dzaz uchistu' lei?

²¹ Gdau' na' bë'ë didza' qui Jesús nac la' cuinczë'. ²² Qui lë ni na', cati' bubanë' Jesús lu yöl-la' gut, yajneycnë' bönni' usëd queë' Jesús ca na' gnë', ati' gulayejlë'ë le nayúj lu guich la'y lenca' yugu' didza' bë'ë Jesús.

Jesús nunbë'ë yúgu'të bunách

²³ Cati' ni' zoë' Jesús Jerusalén, cati' rac Lni Pascua na', gulayejlë' Jesús bunách zian, le gualalë'inë' yugu' yöl-la' huac runë'. ²⁴ Cutu buzxöni lãdxë'ë lequë' Jesús, le núnbë'czë' yúgu'të bunách. ²⁵ Cutu naquinnë' Jesús nu quixjöi' Lë' ca nacgac bunách, le nözcne' Lë' le yu'u icj lãdxi'dau'gac bunách.

3

Jesús len Nicodemo

¹ Nicodemo, bönni' gdau' fariseo, nabáblenë' yugu' bönni' judío uná bë'.

² Chdzö'l bidë' ga zoë' Jesús bönni' ni, len rë' Lë':

—Bönni' Usëdi. Ráquibe'itu' nasölë'ë Li' Dios quië usëdnu' netu'. Cutu sáqui'në' bönni' gunë' yöl-la' huac nacgac bë' ca nacgac le cni runu' Li' chqui' cuzóalenë' lë' Dios.

³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Le nactë rëpa' li', nu cugálj leyúbl, cutu ca' gle'i latj ga ni' rna bë'ë Dios.

⁴ Gnabné' Lë' Nicodemo, rnë':

—¿Nacxzc sáqui'në' bönni' galjë' leyúbl cati' chnaquë' bönni' gul? ¿Naru' huactsa u'ë leyúbl lë'nu xnë'ë, ati' galjë' yetú?

⁵ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Le nactë rëpa' li'. Nu bönni' cugaljë' ni'a qui nis len ni'a queë' Dios Bö' La'y, cutu gac tsazië' ga rna bë'ë Dios. ⁶ Nu na' nalj lu ni'a lu na' bunách, bunáchz nac, san nu nalj ni'a queë' Dios Bö' La'y, Bö' La'y nabani nu na'.

⁷ Cutu ubannu' le rëpa' li', run bayúdx galju' leyúbl. ⁸ Gátit'éz reycj bö', ati' ryönnu' rnë' bö' na', san cutu nöznu' gazx za', o gazx zeaj. Lëzca' cni rac quegac nup naljgac ni'a queë' Dios Bö' La'y.

⁹ Ni'r gnabné' Jesús Nicodemo, rnë':

—¿Nacxzc gac lé ni'?

¹⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—¿Rusëdtsanu' li' bunách Israel, len cutu nöznu' yugu' lë ni? ¹¹ Le nactë rëpa' li', le nözitu' rui'tu' didza' qui, len le blé'itu' runtu' lna' lau qui, san cutu rzi' lu na'li' lë na' runtu' lna' lau. ¹² Chqui' cutu réjlë'li' neda' cati' rui'lëna' lbi'ili' didza' ca nac le rac yödzyly ni, ¿nacxzc gac tséjlë'li' chqui' gyëpa' lbi'ili' le tac yehua' yubá?

¹³ Gatga grenë' bönni' yehua' yubá, san tuza' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, bötja' bruja' yehua' yubá, ati' zoacza' ni' yehua' yubá. ¹⁴ Ca na' benë' Moisés lu latj ca'z, buchisé'-ba' bël náquiniba' guia, budë'ë-ba' lë'i yag, lëzca' cni run bayúdx gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, luchisé' neda' xtsa'. ¹⁵ Cni gac quia', cui la'nít yúgu'të nup la'yejlë' neda', san gata' quequë' yöl-la' na'bán gdu.

Dios nadx'itsquinë' bunách yödzyly

¹⁶ Le bdx'i'itsquinë' bunách yödzyly Dios, budödë' la'z dui Zxi'në', cui la'nít yúgu'të nup la'yejlë' Lë', san gata' quequë' yöl-la' na'bán gdu. ¹⁷ Dios bsölë'ë Zxi'në' yödzyly ni, clëg quië gchuguë' quegac bunách yödzyly ni, san quië lulá bunách yödzyly ni ni'a queë' Lë'.

¹⁸ Nu bönni' rejle'ë Lë', Zxi'në' Dios, cutu ca' narugu queë', san bönni' curejlë'ë Lë', chnarugu queë', le cutu rejle'ë Lë', la'z dui Zxi'në' Dios. ¹⁹ Qui lë ni na' chnarugu quegac bunách, le bdxinë' yödzyly ni Bönni' na' naquë' yení', san glunr zxcön le nac chul xöhui' bunách ni ca le glunë' zxcön Bönni' na' naquë' yení', le nacgac xöhui' le tunë'. ²⁰ Cutu rdzag lãdxi'quë' yení' yúgu'të bönni' tu'ë dö', len cutu djaquë' lu yení', cui gla' lahui le tunë'. ²¹ Rdxin lu yení' nu run le nac gdu'të li quië gac bë' nungac ni'a queë' Dios le run nu na'.

Ru'ë didza' ca nac queë' Jesús Juan, bönni' ruquilë' bunách nis

²² Gdöd na', gyëajlenë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, guladxinë' luyú Judea, ati' ni' gzóalenë' lequë', tu'quilë' bunách nis. ²³ Lëzca' ruquilë' bunách nis Juan ga

nazí' lei Enón, gal-la' ga dë yödZ Salim, le dë ni' nis zil. Latj na' ta'dxín bunách len ta'díl nis. ²⁴ Rac cni zí'atèl cati' zi'a gdzunè' lidx guia Juan na'.

²⁵ Ni'r gulazú lauquè' la'què' bönni' da'què' Juan ta'díl-lenè' bönni' judío didza' ca nac qui yöl-la' rupá' cuini qui gdau'. ²⁶ Guladxiné' ga zoè' Juan len tè' lè':

—Bönni' usèdi. Byutsca'. Ruquilè' bunách nis bönni' na' gzóalenè' li' yetslá'a yegu Jordán, bönni' na' benu' lna' lau queè', ati' ta'dxín ga zoè' yúgu'tè bunách.

²⁷ Ni'r bubí'è didza' Juan, rë' lequè':

—Cutu bi dë lu nè'è bönni', chqui' Dios cutu nudödè' lei lu nè'è. ²⁸ Byöniczli' lè na' bena' lna' lau, gnia': "Cutu naca' neda' Cristo", san Dios nasölè'è neda' quíxjöi'da' bunách zi'a zè'è Lè'. ²⁹ Bönni' na' rzi'è-bi' bi'i ngul rutság na'bi' naquè' bönni' rutság nè'è, san böchi' lzè'è bönni' rutság nè'è, len dzaguè' lè', ruzé naguè' didza' ru'è, len rudzijné' le ryönnè' didza' ru'è bönni' rutság nè'è. Lézca' cni, rudzíjtsquida' neda' le rac cni lè ni. ³⁰ Run bayúdx gacré' blau ca' Cristo, san neda', run bayúdx gacra' cuidi'z.

Nu za' zaca' yehua' yubál

³¹ Gnè' ca' Juan:

—Bönni' na' zè'è zaca' xtsa'l náctèrè' blau ca yúgu'tè bunách. Bönni' naquè' bunách yödZlyú ni, qui yödZlyú ni naquè', len ru'è didza' qui le rac yödZlyú ni, san Bönni' na' zè'è zaca' yehua' yubál náctèrè' blau ca yúgu'tè bunách. ³² Bönni' ni runè' lna' lau qui le blé'inè' len le byönnè', san nutu nu rzi' lu nè'i le runè' lna' lau. ³³ Núti'tèz bönni' rzi' lu nè'è lè na' runè' lna' lau, bönni' ni rulu'è lahui rejlé'è nac gdutè li didza' ru'è Dios. ³⁴ Bönni' na' nasölè'è Dios, didza' queè' Dios ru'è, le nuzòè' Dios gdu ladxè'è lu Bönni' na' Dios Bò' La'y. ³⁵ Dios Xuz nadxi'inè' Zxi'nè', ati' yúgu'tè le dë chnudödè' lu nè'è Zxi'nè' na'. ³⁶ Nu bönni' rejlé'è Dios Zxi'n, dë yöl-la' na'bán gdu queè', san bönni' curejlè'è Dios Zxi'n, cutu gdél-li'nè' yöl-la' na'bán na', san nabaguè'è zxguia' lahuè' Dios bönni' na'.

4

Jesús ruí'lenè'-nu didza' ngul Samaria

¹ Gulayönnè' bönni' gdau' fariseo ca na' da'gac Jesús zianr bunách ca da'gac Juan, ati' ruquilè' ca' nis zianr bunách ca ruquilè' nis Juan. ² Cutu ruquilè' bunách nis Jesús, san tu'quillè' bunách nis bönni' uséd queè'. ³ Cati' gúquibe'inè' lè ni Jesús, buzè'è luyú Judea, zijè' leyúbl luyú Galilea.

⁴ Ga ni' zijè', run bayúdx tödè' luyú Samaria. ⁵ Cni guc, bdxiné' Jesús tu yödZdau' luyú Samaria, nazí' lei Sicar, gal-la' ga dë yu na' bunödZjè' Jacob queè'bi' José queè' dza ni'tè. ⁶ Latj na' zoa tu yeru nis nachò'nè' ga rë' Jacobo na'. Cati' bdxiné' ni' Jesús, grò'è ra' yeru nis na' le yajxáqui'nè' yu'è nöz. Guc gdu huagbídZ. ⁷ Ni'r bdxinnu ni' ngul Samaria quiè' sí'nu nis. Jesús rë'-nu:

—Benn le gui'ja'.

⁸ Tuzè' zoè' Jesús le chzjaquè' bönni' uséd queè' lu yödZ zajxi'què' le lahuè'.

⁹ Ni'r rënu Jesús ngul Samaria na', rnanu:

—¿Rnábtsanu' neda' le gui'ju', len nacu' bönni' judío? Neda' ni naca' ngul Samaria.

Cni gnanu le cutu ta'dzág dxi'a bunách Samaria len bunách judío.

¹⁰ Bubi'è didza' Jesús, rë'-nu:

—La'naru' núnbè'u le runödZjè' Dios, len nuzxa na' rë' li: "Benn le gui'ja'", li' gnabu' ati' Lè' gunné' quiu' nis runn yöl-la' na'bán.

11 Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Bönni', cutu nu'u le cu'ajnu' nis, ati' yeru nis ni, dxi'tër rö'. ¿Gazx dë nis na' runn yöl-la' na'bán? 12 ¿Naru' nactërtsu' Li' zXön ca xuzru' gul gdöd Jacob, bönni' ni' bennë' queëtu' yeru nis ni, ga ni gzxi'ë nis gu'ë, len gli'jbi' ca' zxi'në', len glë'jba' ca' böa' bëdx queë'?

13 Bubi'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—Núti'téz nu gui'j nis ni, leyúbl ubídx nis, 14 san nu gui'j nis na' unödza' neda', cutur gbídx icj ládxi'dau'huë', le unödza' queë' nis na' gac lu icj ládxi'dau'huë' ca tu ga ralj nis, le güi' queë' yöl-la' na'bán gdu.

15 Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Bönni', benn quia' nis na', quië cutur ubidxa', len cutur duxi'a nis ni.

16 Jesús rë'-nu:

—Gyeaj, yajlidzë' bönni' quiu', ati' huödu' ni.

17 Bubi'inu didza' ngul na', rënu Lë':

—Cutu nu zoa bönni' quia'.

Ni'r Jesús rë'-nu:

—Ca nacz rnau', "cutu nu zoa bönni' quia'", 18 le chgzóalenu' gayu' bönni', ati' bönni' na' zóalenu'-në' na'a, cutu naquë' bönni' quiu'. Didza' ni ru'u, ca nacz rnau'.

19 Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Bönni', runi neda' nacu' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios. 20 Gulayj ládxi'quë' Dios xuz xtau'ru' lu gui'a ni, san rnali' lbi'ili' Jerusalén nac ga ral-la' la'yj ládxi'gac Dios bunách.

21 Jesús rë'-nu:

—Ngul, gyejlë' neda'. Za' dza cati' tsej ládxi'li'-në' Dios Xuz zal-la' cutu dusoali' guí'adau' ni, len cutu tsajsoali' Jerusalén. 22 Lbi'ili' rej ládxi'li' Nu cu núnbë'li', san netu' núnbë'tu' Nu na' rej ládxi'tu', le benë' queë' Dios gla' lahui yöl-la' ruslá ni'a quequë' bönni' judío. 23 Na'a, za' dza, len chrdxin dza na', cati' nup le nactë ta'yj ládxi'gac Dios, la'yj ládxi'quë' Lë', zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y len le nac gdu'të li, le rë'nnë' Dios Xuz lacquë' queë' bönni' la'yj ládxi'quë' Lë' cni. 24 Dios naquë' Bö', ati' nup ta'yj ládxi'gac Lë', run bayúdx la'yj ládxi'quë' Lë', zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y len le nac gdu'të li.

25 Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Nözda' ral-la' guidë' Mesías, Bönni' na' lë' Cristo. Cati' guidrë' Lë' quíxjöi'në' rë'u yúgu'të.

26 Jesús rë'-nu:

—Lëczë', ruí'lenë' li' didza'.

27 Ractë cni guludxinë' bönni' usëd queë' Jesús, ati' gulubannë' le ruí'lenë'-nu ngul didza', san cutu burúguinë' gnabnë' Lë' nitúë', cugnë': "¿Bizxa rnabnu' lënu?" o: "¿Bizxa didza' ruí'lenu'-nu?" 28 Ni'r buca'nnu ni' xchö'nu ngul na', ati' böajnu la' yödZ, zjödXnu nup nacuá' ni', 29 rnanu:

—Gul-dá, glé'ili'-në' bönni' gudxë' neda' yúgu'të le chnuna'. ¿Naru' cun-actsë' Lë' Cristo?

30 Ni'r gularúj bunách yödZ na', guladxinë' ga zoë' Jesús.

31 Tsal ni' zhuöjnu ngul na', glunë' bayúdx bönni' usëd queë' Jesús, të' Lë':

—Bönni' Usëdi, gdagu.

32 Jesús rë' lequë':

—Dë tu le rahua', le cunözili'.

33 Ni'r gulanabi lza'quë' tuë' yetúë' bönni' usëd queë', ta'në':

—¿Nuzxa chdguat'sa le gdahüë'?

³⁴ Ni'r Jesús rē' lequē':

—Le nabánida' nac guna' ca rē'nnē' Xuza' nasölē'ē neda', len udx guna' xchinē'. ³⁵ Cni rnalī' lbi'ili': “Yetáp beo' huadxín dza lapru'.” Neda' rēpa' lbi'ili': Gul-chís lauli' uyuli' bunách nacgac ca gap naduzgac, le chnabidxgac quiē tsajlapru'. ³⁶ Bönni' na' rlapē' rzi'ē lazzjē', ati' lē na' rlapē' bönni' na', nac quiē gata' quegac bunách yöl-la' na'bán gdu, quiē gac ludziji tsaxzón nu raz len nu rlap'. ³⁷ Nac gdutē li lē na' rna cni: “Tu nu raz, len yetú nu rlap’.” ³⁸ Neda' bsöla'a lbi'ili' tsajlapli' ga cutu guzli'. Glun dxin glaz bunách yubl, ati' lbi'ili' ruzi'li' xbey dxin na' nunquē'.

³⁹ Gulayejl'ē Jesús zian bunách Samaria nacua' yödZ Sicar na' ni'a qui xtídz'na' ngul na', bennu lna' lau queē', gnanu: “Gudxē' neda' yúgu'tē le chnuna'.” ⁴⁰ Cati' guladxinē' bönni' Samaria ga ni' zoē' Jesús, gláta'yuē' lahuē' ugá'nlenē' lequē'. Yechóp dza buga'nē' ni' Jesús. ⁴¹ Cni guc, gulayejl'ē Lē' ziantērē' ca' bönni' ni' ni'a qui didza' bē'ē Jesús. ⁴² Ni'r glē'-nu ngul na' bönni' ni', ta'nē':

—Na'a réjlē'tu' Lē', clēgz ni'a qui didza' bē'u li', san lēzca' le byónitu' Lē' netu', len nōzitu' le nactē naquē' Cristo, Nu ruslá bunách yödZly, bönni' ni.

Ruúnē' Jesús zxi'nē' tuē' bönni' dē lu nē'ē

⁴³ Yechóp dza ca', buzē'ē Jesús luyú Samaria, zijē' luyú Galilea. ⁴⁴ Cni benē', le gdíxjö'ē LēcZē' Jesús, gnē': “Cutu tun ba la'n bönni' ru'ē didza' uláz queē' Dios, bunách uláz queē'.” ⁴⁵ Cati' bdxinē' Jesús luyú Galilea, glunē' Lē' ba la'n bönni' Galilea na' le yjaquē' ca' Jerusalén cati' guc Lni Pascua len gualé'inē' le benē' ni' Jesús.

⁴⁶ Ni'r böjē' Jesús yödZ Caná luyú Galilea, ga ni' benē' ga böac xisi uva nis. Lu yödZ Capernaum na' zoē' bönni' dē lu nē'ē uláz queē' bönni' rna bē'ē, ati' ré'ibi' bi'i bönni' queē' bönni' na' dē lu nē'ē. ⁴⁷ Cati' byönnē' bönni' ni' chbuzē'ē Jesús luyú Judea len budxinē' luyú Galilea na', ni'r gyijē' ga na' zoē' Jesús, len gúta'yuē' lahuē' guidē' lidxē', duhuenē'-bi' bi'i bönni' queē' na', le chraqui gatbi'. ⁴⁸ Ni'r Jesús rē' lē':

—Cutu ca' tséjllē'li' chqui' cutu glé'ili' le nacgac bē' len yugu' yöl-la' huac guna'.

⁴⁹ Ni'r gudxē' Jesús bönni' na' dē lu nē'ē uláz queē' bönni' rna bē'ē, rnē':

—Bönni', dia'tē qui nadxi gatbi' bi'i quia'.

⁵⁰ Ni'r Jesús rē' lē':

—Böaj lidxu'. Nabanbi' bi'i quiu'.

Gyejl'ē didza' bē'ē Jesús bönni' ni, ati' zhuöjē'. ⁵¹ Tsal ni' yu'ē nöz zhuöjē', duxi'gal-la'quē' lē' bönni' huen dxin queē' ati' galugá'xjö'inē' lē', ta'nē':

—Nabanbi' bi'i quiu'.

⁵² Gnabnē' lequē' bat cal gzu lau ruhuóac ladx'bi'. Tē' lē':

—Ba'y, gdu huagbídZ, burúj tu xla yu'ubi'.

⁵³ Ni'r gúquibe'inē' xuzbi' bi'i na', böacbi' cati' ni' bē'lenē' lē' didza' Jesús, gudxē' lē': “Nabanbi' bi'i quiu'.” Qui lē ni na' gyejl'ē Jesús ati' gulayejl'ē ca' Lē' bunách nacua' lidxē'.

⁵⁴ Yöl-la' huac ni nac le buróp benē' Jesús cati' ni' zoē' luyú Galilea, gdöd buzē'ē luyú Judea.

5

Ruúnē' Jesús bönni' nacu'nē' bin ga naz' lei Betesda

1 Gdöd guc lë ni, guc lni quequë' bönni' judío, ati' gyijë' Jesús Jerusalén.
 2 Lu yöd'z na', gal-la' ga tu'ú'uba' bö'cu' zxila', dë tu pil nis zxön, nazí' lei Betesda lu didza' hebreo, len nacua' gayu' nchil don qui. 3 Yugu' nchil na' dëquë' zian bönni' té'inë', bönni' nachúl lauquë', len bönni' cuta'z'z'ë', len bönni' nacu'nquë' bin. Ta'bözë' bat cal utá cuini nis na'. 4 Cni rac, le ruhuötjé' tu chi'i hueaj'gbaz la'y queë' Dios, raziyé' lu nis na', len ruté' nis na'. Huöacté' ca nac bíti'tëz guidzhuë' rac queë' bönni' tsajtsu'ë zi'al lu nis na' cati' rutá cuini. 5 Zoë' ni' bönni', chguc chixxunu' uruá' iz ré'inë'. 6 Cati' blé'inë' dë' ni' bönni' huë' na' Jesús, len ráquibe'inë' chguc zian iz ré'inë', gnabné' lë', rnë':

—¿I rë'nnu' huöacu'?

7 Bubi'ë didza' bönni' huë' na', rë' Jesús:

—Bönni', nutu nu zoa cu'u neda' lu nis na' cati' rutá cuini. Tsal zija' neda', ryazié' bönni' yubl zi'al ca neda'.

8 Jesús rë' lë':

—Gyasch. Bua' le deynu', len gzë'i.

9 La' böactë' bönni' na', ati' bu'ë le gúti'në' len gzë'ë. Dza na' rac cni nac dza la'y quequë' bönni' judío. 10 Ni'r glë' bönni' na' nuhuöaquë' bönni' judío uná bë', ta'në':

—Dza la'y nac na'a. Cutu ral-la' u'u le ráti'nu'.

11 Bubi'ë didza' bönni' na', rë' lequë':

—Gudxczë' neda' bönni' na' bunë' neda', gnë': "Bua' le deynu' len gzë'i."

12 Ni'r gulanabné' lë', ta'në':

—¿Nuzxa na' gudx cni lí': "Bua' le deynu' len gzë'i"?

13 Cutu nöznë' nuzxa na' bönni' na' nuhuöaquë', le chbuzë'ë Jesús latj ni' le nacua' ni' bunách zian. 14 Gdöd guc lë ni, yajxaquë'ë bönni' na' Jesús ga nac nchil gdau', ati' rë' lë':

—Byutsca'. Chböacu'. Cutur gunu' dul-la', cui gac quiu' tu le nacr zi' ca lë na' guc quiu'.

15 Gyijë' bönni' na', yajtjxjöi'në' yugu' bönni' judío uná bë' Jesús na' bunë' lë'. 16 Qui lë ni na' gulabía ládxi'quë' Jesús bönni' judío uná bë' len glë'nnë' ludöddë' Lë', le runë' yugu' lë ni cati' nac dza la'y quequë'. 17 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Xuza' na'atë runë' dxin, ati' neda' ca' runa' dxin.

18 Qui lë ni na' glë'nrnë' bönni' judío uná bë' ludöddë' Jesús, clëgz le gditsjé' zxba qui dza la'y quequë', san lëzca' le gnë' naquë' Dios Xuzczë', ati' cni nac nun cuinë' tuz ca naquë' Dios.

Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Zxi'në' Dios

19 Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili'. Cutu bi' gac guna' neda', Zxi'në' Dios, racz quia' san tuz lë na' rlé'ida' runë' Dios Xuz. Yúgu'të le runë' Dios Xuz, lëzca' cni runa' neda', Zxi'në'. 20 Dios Xuz nadxi'inë' neda', Zxi'në', len rului'inë' neda' yúgu'të le runë', ati' yugu' le zxöntër ca lë ni ului'inë' neda', le lun ga ubánili' lbi'ili'. 21 Ca na' runë' Dios Xuz, ruspanë' nup natgac, len ruhué'ë quequë' yöl-la' na'bán, lëzca' cni runa' neda', Zxi'në', runöd'zja' quegac bunách yöl-la' na'bán ca rë'nczda'. 22 Nutu nu rbequi xbeyne' Dios Xuz, san chnudödë' lu na'a neda', Zxi'në', yúgu'të yöl-la' uná bë' cuequi xbeyda' bunách. 23 Cni nac quië lun ba la'n neda', Zxi'në', yúgu'të bunách ca na' tun ba la'n Dios Xuz. Nu cu run ba la'n neda', Zxi'në', cutu run ba la'n Dios Xuz, nasölë'ë neda', Zxi'në' na'.

²⁴ 'Le nactè rēpa' lbi'ili'. Dē yōl-la' na'bán gdu queē' bōnni' ryōnnē' didza' ru'a len rejlē'ē Dios Xuz na' nasōlē'ē neda', atī' cutu grugu queē', san naquē' ca nu chnubán lu yōl-la' gud le chdē yōl-la' na'bán gdu queē'. ²⁵ Le nactè rēpa' lbi'ili', za' dza, len chrdxin dza na', cati' la'yōni chi'a neda', Zxi'nē' Dios, nup chnatgac, atī' nup la'yōni xtidza'a len lun ca rna, huōata' yōl-la' na'bán quequē'. ²⁶ Ca na' dē lu nē'ē Dios Xuz unōdzjē' quegac bunách yōl-la' na'bán, lēzca' cni benē' ga dē lu na'a neda', Zxi'nē', unōdzja' quegac bunách yōl-la' na'bán. ²⁷ Lēzca' cni budōdē' lu na'a yōl-la' uná bē' cuequi xbeyda' bunách, le naca' Bōnni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách. ²⁸ Cutu ubánili' ca nac lē ni, le huadxín dza cati' la'yōni chi'a yúgu'tē nup chnatgac, ²⁹ len lurúj yeru ba. Lubán nup na' glun le nac tsahui', huōata' quequē' yōl-la' na'bán, san nup na' glun le cunác, lubán, atī' grugu quequē' latiē' tsaz.

Le nac bē' le naquē' Jesús

³⁰ Gnē' ca' Jesús:

—Cutu bi gac guna' la' neda'z. Ca nac le ryōnda' rē' neda' Xuza', cni rbequi xbeyda', atī' ca na' rbequi xbeyda' nac tsahui', le cutu runa' ca rē'nzda' neda', san ca rē'ncznē' Xuza' nasōlē'ē neda', runa'. ³¹ Chqui' neda' runa' lna' lau qui la' cuincza', cutu nac lsaca' lē na' runa' lna' lau. ³² Zoa Nu yubl Nu run lna' lau quia' neda', Lē' Xuza', atī' nōzda' nac lsaca' le runē' lna' lau quia'. ³³ Lbi'ili' bsōla'li' bōnni' yajnabcnē' Juan, atī' lē na' benē' lna' lau quia' nac gdu'tē li. ³⁴ Neda' cutu naquinda' nu bōnni' gunē' lna' lau quia', san ru'a didza' ni quiē' ulali'. ³⁵ Guc ca tu gui' yōr didza' bē'ē Juan na', le gyegui len buzenī', atī' lbi'ili', tu chi'z bdzag lādxi'li' uzi'li' xbey yenī' queē'. ³⁶ Na'a, zoa le run lna' lau quia' neda' le nacr gdu ca lē na' benē' lna' lau quia' Juan. Yugu' le budōdē' lu na'a guna' Dios Xuz, la' leyz na' runa', atī' yugu' lē na' runa', tun lna' lau quia', len nacgac bē' bsōlē'ē neda' Dios Xuz. ³⁷ Lēzca' runē' lna' lau quia' Dios Xuz nasōlē'ē neda'. Gatga byōnili' chi'ē, len gatga blē'ili' lahuē', ³⁸ len cutu nazī' lu na'li' xtidzē'ē, le cutu réjlē'li' neda', nu na' bsōlē'ē. ³⁹ Rusēdli' le nayúj lu guich la'y, le ráquili' huata' queēli' yōl-la' na'bán gdu ni'a qui lē na' nayúj lu guich la'y, atī' lē na' nayúj lu guich run lna' lau quia' neda'. ⁴⁰ Cutu rē'nili' guidli' quia' neda' quiē' gata' queēli' yōl-la' na'bán.

⁴¹ 'Cutu rguilja' yōl-la' ba la'gú'u neda' bunách. ⁴² Neda' núnbē'a lbi'ili', len nōzda' cutu nadxi'li'-nē' Dios. ⁴³ Bdxina' ni uláz queē' Dios Xuz, atī' lbi'ili' cutu rzi' lu na'li' neda', san chqui' huadxín nu yubl nu guid racz qui, bōnni' na' si' lu na'li'. ⁴⁴ ¿Nacxcz gac tséjlē'li' Dios chqui' rzi'li' yōl-la' run zxōn qui lza'li' tuli' yetuli', len cutu rguilji' yōl-la' run zxōn na' za' lu nē'ē la'z dui Dios? ⁴⁵ Cutu uzóa icjli' uquia' lbi'ili' lahuē' Xuza'. Nu na' uqui lbi'ili' nac lēczē' Moisés, bōnni' na' ruzxōni lādxi'li'-nē', zal-la' gutiē' dza ni'tē. ⁴⁶ La'naru' réjlē'li'-nē' Moisés, tséjlē'li' ca' neda', le buzujē' Moisés lu guich ca nac quia' neda'. ⁴⁷ Na'a, ¿nacxcz gac tséjlē'li' didza' ru'a neda' chqui' cutu réjlē'li' yugu' le buzujē' lu guich Moisés?

6

Rugahuē' Jesús zianr ca chián gayuá' bunách

¹ Gdōd guc lē ni, giyjē' Jesús yetslá'a Nis Zxōn Qui Galilea, nazī' lei ca' Nis Zxōn Queē' Tiberias. ² Yajnaugac Jesús bunách zian le gulale'i yugu' yōl-la' huac benē', bunē' bōnni' té'inē'. ³ Ni'r grenē' Jesús, giyjē' ga nac tu lu gui'adau', atī' ni' grō'lenē' yugu' bōnni' usēd queē'. ⁴ Chzoa gdxin Lni Pascua

cati' tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipto xuz xtau'quë'.

⁵ Cati' bchis lahuë' Jesús len blé'inë' bunách zian za'c ga zoë', ni'r rë' Felipe:
—¿Gazx tsj'uru' yöt xtil lagu bunách zian ni?

⁶ Cni gnë' Jesús quië si' bë'ë Felipe na', le nözcznë' Lë' nac gunë'. ⁷ Bubi'ë didza' Felipe, rnë':

—La'naru' si'ru' yöt xtil lazxjru' qui gdu xunu' beo', cutu gaqui láti'dau' hueaj lagu bunách zian ni.

⁸ Ni'r rë' Jesús bönni' uséd queë', lë' Andrés, böchë'ë Simón Pedro, rnë':

⁹ —Ni zoabi' bi'i bönni', nua'bi' gayu' yöt xtil náquini xzoa' cebada, len chopba' bö' cuídi'dau'. ¿Naru' huáqui'tsa ugagu cáti'ga zian bunách le dau' ni?

¹⁰ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-gún ga la'bó' Iyu bunách zian ni.

Latj na', szxöni rô' daca', ati' ni' gulabö'ë gdu ca chián gayu'ë bönni'. ¹¹ Ni'r gdel-lë'ë Jesús yöt xtil na'. Cati' chgudxë' Dios: “Xclenu'”, gdisië' lei quequë' bönni' uséd queë', ati' lequë' gulaguisië' lei quegac yúgu'të nup na' rô'gac lu daca' ni'. Lëzca' cni glunë' quecba' bö' cuídi'dau' na', ati' glahuë' tsa glë'nnë' lahuë'. ¹² Cati' chguluhuö'ljnë', rë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Gul-túb le bizxj naga'ngac, cui lac ditj.

¹³ Gulutubë' ca', ati' guludzë'ë chinnu bdó'adau' le bizxj quegac gayu' yöt xtil náquini xzoa' cebada na', le gulugá'n quequë' bönni' na' glahuë'. ¹⁴ Cati' gualé'inë' bönni' ni' yöl-la' huac na' benë' Jesús, ta'në':

—Le nactë bönni' ni naquë' bönni' na' ru'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' na' ral-la' guidë' yödzyú ni.

¹⁵ Le ráquibe'inë' Jesús tē'nnë' la'chë'ë Lë' bayúdx quië lunë' ga gna bé'inë' lequë', qui lë ni na' buzë'ë ni', zijë' tuzë' tu lu gui'a.

Rzë'i ni'ë Jesús lu nis zxön

¹⁶ Cati' chza' ral, yjaquë' bönni' uséd queë' Jesús, guladxinë' ra' nis zxön.

¹⁷ Ni' gulabenë' tu lë'i bárcodau', zjaquë' ta'dödë' lu nis zxön na', quië ludxinë' Capernaum. Chnac chul ati' Jesús cutu rdxininë' ga na' nacu'ë. ¹⁸ Gzu lau reycj bö' bdunu' lu nis zxön na', ati' ryas rdxia nis na'. ¹⁹ Cati' chgulusë'ë bárcodau' na', gza' le nac tsa rza'ru' tu hora, ni'r gualé'inë' Jesús rzë'i ni'ë lu nis zxön na', len zë'ë rbiguë'ë ga na' zeaj barco na', ati' gladxi guladzöbnë'.

²⁰ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Néda'cza'. Cutu gádxili'.

²¹ Ni'r len yöl-la' rudziji quequë' guluguel-lë'ë Lë' lë'i bárcodau' na', ati' la' bdxintë bárcodau' na' lu yu bidx ga ni' zjaquë'.

Tu'gulj Jesús bunách zian

²² Dza buróp ni', gláquibe'i bunách zian na' naga'ngac yetslá'a nis zxön bdxin ni' tuz bárcodau' ati' Jesús cutu grénlenë' yugu' bönni' uséd queë' lë'i bárcodau' na', san légaczë' na' yjaquë'. ²³ Ni'r gularúj yela'gac bárcodau' lu yödž Tiberias, ati' guladxín tu latj dë gal-la'z ga ni' glahuë' yöt xtil cati' ni' Xanru' Jesús gudxë' Dios: “Xclenu'”, qui. ²⁴ Le gualé'inë' cutur zoë' ni' Jesús len cutu nacu'ë ni' bönni' uséd queë', qui lë ni na' gulabenë' lë'igac bárcodau' na', yjaquë' Capernaum, tu'guljë' Jesús.

Naquë' Jesús yöt xtil nabániqac tsaz bunách

²⁵ Cati' guladxín bunách zian na' yetslá'a nis zxön na', yajxáca'quë' Jesús, len tē' Lë':

—Bönni' Usëdi, ¿batx bdxinu' ni?

26 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Ruguiljli' neda', clëg le blé'ili' yugu' yöl-la' huac bena', san le gdáguli' yöt xtil ni' len böljli'. 27 Gul-gún dxin, clëg quië si'li' la' huagu rdöd qui, san quië si'li' la' huagu na' uga'ntecz, len runn yöl-la' na'bán gdu. Lë ni la' huagu gunna' queëli' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, le bulu'ë lahui Xuza' Dios naca' Zxi'në'.

28 Ni'r gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Bizxa run bayúdx guntu' quië guntu' le rdzag ladxë'ë Dios?

29 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Lë ni le rdzag ladxë'ë Dios, quië tséjlë'li' neda', naca' nu bsölë'ë Lë'.

30 Ni'r gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Bizxa le nac bë' runu', le glé'itu' quië tséjlë'tu' Li'? ¿Bizxa yöl-la' huac runu'? 31 Glahuë' xuz xtau'ru' yöt xtil nazí' lei maná lu latj ca'z, ca nayúy lu guich la'y, rna: “Yöt xtil qui yehua' yubá bë'ë quequë' Moisés, glahuë'.”

32 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Clëg Moisés na' bennë' queëli' yöt xtil qui yehua' yubá, san Xuza' Dios runnë' queëli' yöt xtil gdu qui yehua' yubá. 33 Yöt xtil na' runnë' quegac bunách Dios naca' neda', lë na' bruj yehua' yubá len runödzej quegac bunách yödzlyú ni yöl-la' na'bán.

34 Ni'r të' Lë':

—Xan, benntecz queëtu' yöt xtil na'.

35 Jesús rë' lequë':

—Neda' naca' yöt xtil nabánigac tsaz bunách. Nu za'len neda', huölj gdze'i tsaz nu na' le nac queë' Dios, ati' nu tsejlë' neda', chnë'j tsaz le nac queë' Dios. 36 Nac ca na' chgudxcca' lbi'ili', zal-la' rlé'ili' neda', cutu ca' réjlë'li' neda'. 37 Yúgu'të nup na' runnë' quia' Xuza', lid quia', ati' nup na' lid quia', cutu usá'gaca'-në'. 38 Cni nac, le bötja' bruja' yehua' yubá, clëg quië guna' ca rë'nda' néda'cza', san quië guna' ca rë'nnë' Dios Xuz, nasölë'ë neda'. 39 Lë ni le rë'nnë' Xuza' nasölë'ë neda', rë'nnë' cutu unitia' nitú nup na' bennë' quia', san uspana' lequë' dza udx. 40 Lë ni le rë'nnë' Dios Xuz nasölë'ë neda', rë'nnë' gata' yöl-la' na'bán quequë', yúgu'të nup na' la'le'i neda', Zxi'në', len la'yejlë'ë neda', ati' neda' uspana' lequë' dza udx na'.

41 Ni'r gulanë' queë' Jesús bönni' judío uná bë' le gnë': “Neda' naca' yöt xtil na' bötj, bruj yehua' yubá.” 42 Qui lë ni na' ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni Jesús, zxi'në' José? Núnbë'czru' xuz xnë'ë. ¿Nacxcz nac na', rnë' bönni' ni: “Bötja' bruja' yehua' yubá”?

43 Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu gnëli' quia' la' lbi'izli'. 44 Cutu sáqui'në' guidë' quia' nitüë' bönni' chqui' cutu dugu'ë quia' nu na' Xuza' nasölë'ë neda', ati' neda' uspana' nu na' dza udx. 45 Nayúy lu guich la'y ca gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, rna cni: “Dios usëdnë' yúgu'të bunách.” Qui lë ni na', za'quë' quia' yúgu'të bönni' ta'yönnë' chi'ë Xuza' len nazëdquë' lu në'ë Lë'.

46 Nutu nu bönni' blé'inë' Dios Xuz, san tuzë' Bönni' na' brujë' ga zoë' Dios. Bönni' ni rlé'icznë' Dios Xuz. 47 Le nactë rëpa' lbi'ili': Núti'tëz bönni' réjlë'ë neda' dë queë' yöl-la' na'bán gdu. 48 Neda' naca' yöt xtil nabánigac tsaz bunách. 49 Glahuë' xuz xtau'li' yöt xtil na' nazí' lei maná lu latj ca'z, len cati' bza'a dza quequë' glatië'. 50 Neda' naca' yöt xtil ruhuöjt r-ruj yehua' yubá, ati' núti'tëz bönni' gahuë' lei, cutu ca' gatië' bönni' na'. 51 Néda'cza' naca' yöt xtil na' nabánigac bunách, bötj bruj yehua' yubá, ati' chqui' núti'tëz bönni' gahuë'

yöt xtil na', gbánteczè' bönni' na'. Yöt xtil na' runödza' neda' nac xpèla'a, le runödza' quiè gata' yöl-la' na'bán quegac bunách yödzyú.

⁵² Ni'r gulachixi lza'què' bönni' judío uná bè', ta'nè':

—¿Naru' huactsa bönni' ni gunnè' queèru' xpèlè'è gáguru' lei?

⁵³ Qui lè ni na' Jesús rè' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili': Chqui' cu gáguli' xpèla'a neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, len chqui' cu gui'jli' xchöna', cutu ca' zualen lbi'ili' yöl-la' na'bán.

⁵⁴ Núti'téz nu gagu xpèla'a len gui'j xchöna', dè qui yöl-la' na'bán gdu, ati' neda' uspana' nu na' dza udx. ⁵⁵ Cni gac, le nac xpèla'a la' huagu gdu, ati' xchöna' nac tu le nac gdu quiè nu gui'j lei. ⁵⁶ Núti'téz bönni' gahuè' xpèla'a len gui'jè' xchöna', sóalenczè' neda' bönni' na', ati' neda' sóalencza' lè'. ⁵⁷ Ca na' zoè' nabanè' Dios Xuz nasölè'è neda', ati' neda' nabánida' Lè', lëzca' cni gbáninè' neda' núti'téz bönni' gahuè' neda'. ⁵⁸ Lè ni yöt xtil bötj bruj yehua' yubá, len cutu nac ca yöt xtil na' nazi' lei maná, lè na' glahuè' xuz xtau'li', len cati' bza'a dza quequè', glatiè'. Núti'téz bönni' gahuè' yöt xtil ni gbánteczè'.

⁵⁹ Yugu' didza' ni bè'è Jesús ga nac tu lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío, ati' guc lè ni tsal ni' rusèdnè' bunách Capernaum.

Didza' tunn queèru' yöl-la' na'bán gdu

⁶⁰ Cati' gulayönnè' didza' ni, gulané' qui zian bönni' usèd queè' Jesús, ta'nè':
—Banigtè didza' ni. ¿Nuzxa caz gac sí' lu nè'i lei?

⁶¹ Ráquibe'inè' Jesús ta'nè' qui xtdzè'è bönni' usèd queè', ati' gnabnè' lequè', rnè':

—¿Naru' run lbi'ili' zi' didza' ni? ⁶² ¿Nacxcz gac chqui' hualé'ili' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, huèpa' huöja' ga ni' zoa' zi'al? ⁶³ Le nac queè' Dios Bò' La'y nac le runn queèli' yöl-la' na'bán. Le nac bèla'z cutu ca' nu uzi' xbey. Yugu' didza' na' bè'lèna' lbi'ili' nacgac queè' Dios Bò' La'y len tunn quegac bunách yöl-la' na'bán. ⁶⁴ Na'a, la'li' cutu réjlè'li'.

Gnè' cni Jesús le nöcznè' dza ni'tè nup na' cuta'yejlè', lenca' nu na' udöd Lè' lu na'què' bönni' ludöddè' Lè'. ⁶⁵ Qui lè ni na' gnè':

—Qui lè ni na' chgudxcza' lbi'ili': “Cutu sáqui'nè' tètè neda' nitué' bönni' chqui' cutu gu'è lè' latj Dios Xuz.”

⁶⁶ Dza na' glac chop ládxi'què' zian bönni' usèd queè' len cutur guladálènè' Lè'. ⁶⁷ Ni'r Jesús gnabnè' idxínnutè' bönni' usèd queè' na', rè' lequè':

—¿Naru' ubíga'tsali' ca' lbi'ili'?

⁶⁸ Bubi'è didza' Pedro, rè' Lè':

—Xan, ¿nuzxa qui tseajtu'? Li' napu' didza' tunn queètu' yöl-la' na'bán gdu.

⁶⁹ Netu' ni réjlè'tu' Li', len núnbè'tu' Li', nacu' Cristo na' nasölè'è Dios, len nacu' ca' Zxi'nè' Dios ban.

⁷⁰ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Gröcza' lbi'ili' chínnuli' ni, san tuè' bönni' ladj lbi'ili' dzag lè' tu' xöhui'.

⁷¹ Didza' ni bè'è Jesús queè' Judas Iscariote, zxi'nè' tu bönni' lè' Simón, le naquè' Judas bönni' na' udödè' Jesús lu na'què' bönni' ludöddè' Lè', len nabáblènè' yechineajè' bönni' usèd queè' Jesús.

7

Cutu ta'yejlè'è Jesús bönni' böchi'czè'

¹ Gdöd guc lè ni gdé' Jesús luyú Galilea. Cutu gu'nnè' tsijè' luyú Judea le tèn'nè' bönni' judío uná bè' ni' ludöddè' Lè'. ² Dza ni' chzoa gdxin lni quequè'

bönni' judío cati' tu'spanë' ca gulacu'ë zxan lbin lága'dau' xuz xtau'quë'. ³ Qui lë ni na' të' Jesús bönni' böchë'ë, ta'në':

—Bruj ni len gyeaj luyú Judea quië la'lé'inë' ca' yugu' yöl-la' huac runu' bönni' usëd quiu' nacu'ë ní'. ⁴ Chqui' rë'nnë' bönni' lumbë' lë' bunách, cutu runë' bagachi'z le runë'. Le runu' yugu' yöl-la' huac cni, blui' cuinu' laugac yúgu'të bunách.

⁵ Cni gulanë', le cu ta'yeylë'ë Jesús bönni' böchë'ë. ⁶ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Cutu rdxini dza quia' ului' lahua' laugac bunách, san dza queëli' tseajli' ni' chozac. ⁷ Cutu tu'zóa lbi'ili' tsla'l bunách yödzyú ni, san tu'zóa neda' tsla'l le runa' lna' lau quequë', rnia' nac xöhui' le tunë'. ⁸ Gul-tséaj lbi'ili' lni na'. Cutu tsija' na'a lni na' le cutu rdxini dza quia'.

⁹ Cati' chgudxë' lequë' lë ni, buga'në' ni' luyú Galilea.

Zijë' Jesús lni quegac bunách judío

¹⁰ Gdöd zjaquë' lni na' bönni' böchë'ë Jesús, ni'r zijë' ca' Lë', clëg yalj lulu, san bagachi'z zijë'. ¹¹ Ga na' rac lni na', guluguiljë' Jesús bönni' judío uná bë', ta'në':

—¿Gazx zoë' bönni' na'?

¹² Szxöni' glui' didza' ca nac queë' Jesús bunách zian ni'. La'quë' ta'në':

—Naquë' dxi'a.

Yela'quë' ta'në':

—Cutu naquë' dxi'a le rzi' yé'inë' bunách.

¹³ Cutu bë'ë didza' yalj lulu ca nac queë' Jesús nitüë' bönni', le tadxi yugu' bönni' judío uná bë' bunách zian na'.

¹⁴ Cati' chbdxin gatsj lni na', blë'ë Jesús ra' gdau' len busëdnë' bunách nacu' ni'. ¹⁵ Gulubannë' bönni' judío, ta'në':

—¿Nacxzc nac, raquë' szxöni bönni' ni len cutu ca' nazëdë' qui gdau'?

¹⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le rusëdda' neda', clëg quia' na', san queë' Dios Xuz na' nasölë'ë neda'.

¹⁷ Chqui' rë'nnë' nu bönni' gunë' ca rë'nnë' Dios, huáquibe'inë' bönni' na' chqui' naqui queë' Dios le rusëdda' bunách o chqui' racz quia' ru'a didza'.

¹⁸ Nu bönni' ru'ë didza' racz queë', runë' cni quië lun lë' ba la'n bunách, san bönni' na' rë'nnë' lni bunách ba la'n nu nasöla' lë', bönni' ni ru'ë didza' gdutë li len cutu ca' rzi' yë'ë.

¹⁹ Bennë' queëli' zxba queë' Dios Moisés, san nituli' cutu runli' ca rna bë' zxba na'. ¿Bizx quië rzu rbö'li' gdödili' neda'?

²⁰ Gulubí'i didza' bunách zian na', të Lë':

—Tu' xöhui' dzag li'. ¿Nuzxa caz rzu rbö' gdödi li'?

²¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Tu yöl-la' huac bena', ati' rubánili' yúgu'tëli'. ²² Le nactë bennë' queëli' Moisés lë na' nac bë' narugu lu xpëla'li'. Clëg Moisészc bennë' queëli' lë na', san gzxi'ë lei lu na'quë' xuz xtau'huë'. Na'a, zal-la' nac dza la'y, rchúguli' lu xpëla'cbi' bi'i bönni'dau' lë na' nac bë' náquicbi' queë' Dios. ²³ Chqui' ta'zi'bi' lu xpëla'cbi' lë na' nac bë' cati' nac dza la'y, cui quitsjli' zxba queë' Moisés, ¿naru' rléytsali' neda' le buna'-në' bönni', böaquë' dxi'adau' cati' nac dza la'y? ²⁴ Cutu ral-la' cuequi xbeyzli' ca', san gul-bequi xbey ca rajlöz le nac gdutë li.

Rgúxjö'ë Jesús ga narujë'

²⁵ Ni'r glu'ë didza' la'quë' bönni' nacu'ë Jerusalén, ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni nu na' tu'guiljë' bönni' judío uná bë' quië ludöddë' Lë'? ²⁶ Gul-yutsca', yalj lulu ru'ë didza' len cutu bi të' Lë'. ¿Naru' táquibe'inë'

bönni' ta'ná bé'iné' rë'u, le nactë bönni' ni naquë' Cristo, Nu na' ral-la' gna be'i rë'u? ²⁷ Bönni' ni, nöziczru' gazx bönni' Lë'. Cati' guidë' Cristo, nutu nu gnözi gazx bönni' Lë'.

²⁸ Ni' zoë' Jesús rusëdnë' bunách nchil gda'u, len cati' byönnë' didza' ni, ni'r bë'ë zidzj didza', rnë':

—¿Naru' núnbë'tsali' neda' len nözitsali' gazx bönni' neda'? Bida' ni, clëg racz quia', san Dioscz nasölë'ë neda', ati' Lë', cutu núnbë'li'-në' lbi'ili'.

²⁹ Neda' núnbë'a-në', le za'a queë' Lë' ati' Lëczë' nasölë'ë neda'.

³⁰ Ni'r glunë' bayúdx la'zönë' Lë', san nutu nu gzxön Lë', le cutu rdxini dza queë' tsu'ë lu na'quë'. ³¹ Gulayejlë' Lë' zian bunách ni', ta'ná:

—Cati' guidë' Cristo, ¿naru' gunë' zianr yöl-la' huac ca le runë' bönni' ni?

Ta'sölë'ë bönni' gda'u nup la'zön Jesús

³² Gulayönnë' bönni' gda'u fariseo yugu' didza' ni tui' bunách ca nac queë' Jesús, ati' gulasölë'ë ni'a na'quë' tsajxönquë' Jesús yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gda'u fariseo na'. ³³ Ni'r Jesús gnë':

—Yetú chi'z sóalena' lbi'ili' ati' ni'r huöja' ga zoë' Xuza' nasölë'ë neda'.

³⁴ Uguiljli' neda' san cutu udzöllili' neda'. Ga ni' tsajsóa' neda' cutu gac guidli' lbi'ili'.

³⁵ Ni'r të' lza'quë' bönni' judío, ta'në':

—¿Gazx tseajtsë' bönni' ni, ga ni' cutu udzölriru'-në'? ¿Naru' huayejtsë' ga nacu'ë bönni' judío náslasquë' gdutë yödzyú len usëdnë' yugu' bönni' gza'a ni'?

³⁶ ¿Bizxa rë'ni gna didza' na' bë'ë: “Uguiljli' neda' san cutu udzöllili' neda'”, lenca': “Ga ni' tsajsóa' neda' cutu gac guidli' lbi'ili'?”

Nis yegu runn queëru' yöl-la' na'bán

³⁷ Cati' ni' nac dza udx qui lni na', dza na' nac blau, gyasë' gzuinë' Jesús len bë'ë zidzj didza', rnë':

—Chqui' zoë' bönni' rbdix icj lãdxi'dau'huë', ral-la' guidë' ga zoa' bönni' na' len gui'jë'. ³⁸ Nu bönni' rejlë'ë neda', gac queë' ca na' nayúj lu guich la'y, rna: “Lu icj lãdxi'dau'huë' bönni' na' glen le nac ca nis yegu”, lë na' luzi' xbey bunách, gata' quequë' yöl-la' na'bán.

³⁹ Didza' ni bë'ë Jesús ca nac queë' Dios Bö' La'y, Nu ral-la' dusoalen bönni' na' la'yejlë'ë Jesús. Cni gnë' Jesús le cutu rdxininë' Dios Bö' La'y, le cutu ruhuëpnë' Jesús ga gáctërë' blau.

Ta'ruj chopl bunách

⁴⁰ Cati' gulayöni didza' ni, gulaná la'gac bunách zian na', ta'ná:

—Le nactë naquë' bönni' ni bönni' na' ru'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' na' gzxzi' lu në'ë Dios gsölë'ë queëru'.

⁴¹ Ta'në' yela'quë':

—Naquë' Cristo bönni' ni.

Ta'ná la'gac bunách:

—¿Naru' Galilea grujtsë' Cristo? ⁴² Nayúj lu guich la'y le rna: “Cristo galjë' ladj zxi'n xsoë' David len gaquë' ca' bönni' Belën le guc ladzë' David na'.”

⁴³ Cni gac, gularúj chopl bunách na' ni'a queë' Jesús. ⁴⁴ Të'nnë' la'quë' la'zönë' Jesús san nutu nu bi ben queë'.

Cutu ta'yejlë'ë Jesús bönni' uná bë'

⁴⁵ Ni'r guludxinë' ni'a na'quë' yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gda'u fariseo ga na' nacu'ë bönni' gda'u na', ati' lequë' glë' ni'a na'quë' na', ta'në':

—¿Bizx quië cutu zuchë'li'-në'?

46 Gulubi'ë didza' ni'a na'quë', ta'në':

—Nutu nu bönni' ru'ë didza' ca ru'ë didza' bönni' ni.

47 Ni'r gulubi'ë didza' bönni' gdau' fariseo na', ta'në':

—¿Naru' b'ë'tsali' latj gzxi' yé'inë' ca' lbi'ili'? 48 ¿Naru' gyéjlë'tsë' Lë' nu bönni' uná bë' o nu bönni' gdau' fariseo? 49 Bönni' ni cutaquë' zxba queë' Dios, dö dxiaquë'.

50 Zoë' ca' ni' Nicodemo, bönni' na' bdxinë' ga zoë' Jesús chdzö'l, le naquë' ca' bönni' gdau' fariseo, ati' rë' lequë':

51 —¿Naru' rusyúdxtsaru' bönni' lu zxba queëru' chqui' cutu yöniru' lë' zi'al quië gnöziru' bi benë'?

52 Ni'r gulubi'ë didza' yezíca'rë' na', të' lë':

—¿Nactusu' ca' li' bönni' Galilea? Blab le nayúj lu guich la'y ati' uyú' gatga bruj luyú Galilea nitüë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

53 Ni'r qui queëquë' yhuöjqüë' lidxquë'.

8

1 Gyijë' Jesús ga nac lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo.

Ngul naguitsjnu zxba qui yöl-la' nutság na'

2 Cati' za' reni' budxinë' Jesús ra' gdau', ati' guladxín ga zoë' yúgu'të bunách. Grö'ë ni' Jesús, rusëdnë' lequë'. 3 Ni'r duchë'quë'-nu ga zoë' Jesús ngul, bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, guladzölnë'-nu ni' rguitsjnu zxba qui yöl-la' nutság na'. Guluschinë'-nu laugac bunách na' tu'zë naggac Jesús, 4 ati' të' Lë':

—Bönni' Usëdi, ngul ni gzxöntu'-nu ni' runnu dul-la' rguitsjnu zxba qui yöl-la' nutság na'. 5 Lu zxba queë' Moisés, gna bé'inë' netu' uládxí'tu'-nu guiöj ngul runnu cni, gatnu. ¿Nazxga Li', nacx rna'u'?

6 Cni gulanë' quië la'zì' b'ë'ë Jesús quië la'záqui'në' luquüë' Lë'. Ni'r byechuë' Jesús, ruyúë' lyu len ruzujë' lyu na' len xbönni'në'ë. 7 Cati' gulanábtsquinë' Lë', ni'r buzuinë' Jesús len rë' lequë':

—Nul-li' cununli' dul-la' sù lauli' uládxí'li'-nu guiöj.

8 Leyúbl byechuë' Jesús, ruyúë' lyu len bguel-lë'të ruzujë' leyúbl lyu na'. 9 Cati' gularyönnë' didza' ni, guluxös lequë' ládxi'dau'quë', ati' gularujë' tu tuë', gulazú laquë' bönni' gulr ga bdxintë bönni' cuidi'. Naga'në' ni' Jesús, dzagnu Lë' ngul na' zoanu gatsj lahui'l nup na' tu'zë naggac Lë'. 10 Ni'r buzuinë' leyúbl Jesús, len nutu nu blé'inë' nu ruquí lënu, san tuznu ngul na', ati' rë'-nu:

—Ngul, ¿gazx nacua' nup na' guluquí li'? ¿Naru' cutu zoa nu bönni' rchuguë' quiu'?

11 Lënu rnanu:

—Nutu nucz, Xan.

Ni'r Jesús rë'-nu:

—Lézca' neda', cutu rchuga' quiu'. Böaj lidxu', len cutur gunu' dul-la'.

Naquë' Jesús yení' quegac bunách yödzyú

12 Leyúbl bë'lenë' lequë' didza' Jesús, rnë':

—Neda' naca' yení' quegac bunách yödzyú. Nu bönni' zá'lenë' neda', cutu të' ga chul xöhui' san soalen bönni' na' yení' uluí' lë' nac gata' yöl-la' na'bán gdu queë'.

13 Ni'r të' Lë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Li' runu' lna' lau qui la' cuinzu'. Cutu nac lsaca' le runu' lna' lau. Daduz nac.

14 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Zal-la' runa' Ina' lau qui la' cuinza', gdutë li nac le runa' Ina' lau, le nözda' ga bruja' len ga tsija', san lbi'ili' cutu nözili' gazx za'a len clëg gazx tsija'. 15 Lbi'ili' rbequi xbeyli' ca le tac yödzlyú ni, san neda', racz quia' nutu nu bönni' cutu rbequi xbeyda' lë'. 16 La'naru' cuequi xbeyda', ca nacz cuequi xbeyda', le clëg neda'z cuequi xbeyda', san gunë' neda' tsazxón Xuza' nasölë'ë neda'. 17 Lëzca' cni lu xzba queë' Moisés nayúj lu guich le rna: “Le tunë' Ina' lau chopë' bönni', gdutë li nac.” 18 Neda' runa' Ina' lau qui la' cuinza', ati' Xuza' nasölë'ë neda', runë' ca' Ina' lau quia'.

19 Ni'r gulanabné' Lë' bönni' gdau' fariseo na', ta'në':

—¿Gazx zoatsë' Xuzu'?

Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu núnbë'li' neda', len cutu núnbë'li'-në' Xuza'. La'naru' núnbë'li' neda', lëzca' Xuza' gúnbë'li'-në'.

20 Yugu' didza' ni bë'ë Jesús cati' ni' zoë' rusëdnë' bunách nchil gdau', ga na' nacua' gui'n gap ta'gu'ë gun qui gdau', san nutu nu gzxön Lë', le cutu rdxini dza queë' tsu'ë lu na'que'.

Rnë' Jesús: “Ga tsija' neda', cutu gac guidli'”

21 Leyúbl rë' lequë' Jesús, rnë':

—Uzá'a yödzlyú ni, ati' uguiljli' nu uslá lbi'ili', san ugá'n dul-la' nabága'li', gatli'. Ga tsija' neda', cutu gac guidli'.

22 Ni'r glu'ë didza' bönni' judío uná bë', ta'në':

—¿Naru' gdödi cuinë'? Rnë': “Ga tsija' neda', lbi'ili' cutu gac guidli'.”

23 Jesús rë' lequë':

—Lbi'ili' nacli' qui luyú dë dxi'l ni, san neda' za'a yehua' yubá xtsa'. Lbi'ili' nacli' bunách yödzlyú ni, san neda' cutu naca' bönni' yödzlyú ni. 24 Qui lë ni na' gudxa' lbi'ili': “Ugá'n dul-la' nabága'li', gatli'.” Chqui' cutu tséjilé'li' naccza' Nu uslá, ugá'n dul-la' nabága'li', gatli'.

25 Ni'r gulanabné' Lë', ta'në':

—¿Nuzxa caz nacu'?

Jesús rë' lequë':

—Naca' la' leyz ca na' chgudxa' lbi'ili' dza ni'të. 26 Zian le ral-la' gyëpa' lbi'ili' len cuequi xbeyda' le nac queëli'. Didza' gdutë li ru'ë Xuza' nasölë'ë neda', ati' didza' byönda' ru'ë Lë', ru'lëna' bunách yödzlyú ni didza'.

27 Cutu gulayëjní'në' ruí'lenë' lequë' didza' ca nac queë' Dios Xuz. 28 Qui lë ni na' Jesús rë' lequë':

—Cati' gdxin dza uchisli' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gdödili' neda', ni'r gáquibë'li' naccza' Nu ruslá, len cutu bi runa' racz quia', san ca na' bului'inë' neda' Xuza', ca' ru'a didza'. 29 Zóalenë' neda' Xuza' nasölë'ë neda'. Cutu nuca'në' neda' tuza' Xuza', le rúntecza' le rdzag ladxë'ë Lë'.

30 Cati' bë'ë didza' ni Jesús, gulayëjilé'ë Lë' bönni' zian.

Nup nacgac zxi'në' Dios, len nup nadzungac lu na' dul-la'

31 Ni'r Jesús gudxë' bönni' judío na' ta'yejlë'ë Lë', rnë':

—Chqui' gúnteczli' ca rna xtidza'a, gacli' gdu bönni' usëd quia'. 32 Gúnbë'li' le nac gdutë li ati' usán lbi'ili' le nac gdutë li na'.

33 Gulubi'ë didza', të' Lë':

—Zxi'n xsoë' Abraham nactu', len nutu nu ben netu' bönni' nadá'ugac. ¿Ati' rnatsu': “Usán lbi'ili'?”

34 Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Yúgu'të nup tun dul-la', nádzungac lu na' dul-la'.
 35 Cutu uga'ntecz lidxë' xan yu'u nu nac bönni' nada'u, san nu nac zxi'në' xan yu'u na' ruga'ntecz lidx nu na' nac xan yu'u. 36 Cni nac, chqui' usán lbi'ili' Nu na' nac Zxi'në' Dios, le nactë ulali'. 37 Nözda' nacli' zxi'n xsoë' Abraham, san rzu rbö'li' gdödili' neda', le cunazi' lu na'li' xtidza'a. 38 Neda' ru'a didza' ca nac le blé'ida' ga na' zoë' Xuza', san lbi'ili' runli' le byönili' ga zoa xuzczli'.

39 Gulubi'ë didza', të' Lë':

—Abraham naquë' xuztu'.

Ni'r Jesús rë' lequë':

—La'naru' nacli' gdu zxi'n xsoë' Abraham, gunli' ca na' benë' Abraham.

40 Na'a, rzu rbö'li' gdödili' neda', zal-la' ru'lëna' lbi'ili' didza' gdu'të li, didza' na' byönda' bë'ë Dios. Cutu benë' cni Abraham. 41 Lbi'ili' runli' ca run xuzczli'.

Ni'r të' Lë':

—Netu' cutu ca' nactu' bi'i lagu. Tuzë' Dios naquë' Xuztu'.

42 Ni'r Jesús rë' lequë':

—La'naru' naquë' Dios gdu Xuzli', huadxi'ili' neda', le bruja' neda' ga zoë' Dios, bida' luyú ni, len clëg racz quia' bida', san Dioscz bsölë'ë neda'.

43 ¿Bizx quië cutu gac tséjni'li' didza' ru'a? Nac le curë'nili' uzë nagli' xtidza'a.

44 Xuzczli' nac tu' xöhui'. Náquili' qui tu' xöhui' len rë'nili' gunli' le rzë ladxi' xuzli' na'. Dza ni'të nac gdödi bunách tu' xöhui' len cutu nazi' lu në'i le nac gdu'të li, le cutu ca' rui' didza' gdu'të li. Cati' rzi' yë' tu' xöhui', ca naccz rui' didza', le nac nu rzi' yë', len nac ca xuzgaccz nup ta'zi' yë'. 45 Le ru'a neda' didza' gdu'të li cutu réjlë'li' neda'. 46 ¿Núxal-li' gac uspága'li' neda' dul-la'? Chqui' ru'a didza' gdu'të li, ¿bizx quië cutu réjlë'li' neda'? 47 Nu nac queë' Dios, ruzë nag xtidzë'ë Dios, san lbi'ili', le cunacli' queë' Dios, cutu ruzë nagli' xtidzë'ë.

Cristo zoaczë' z'atël ca Abraham

48 Ni'r gulubi'ë didza' bönni' judío, të' Jesús:

—Catëz gnatu' cati' gnatu' nacu' bönni' Samaria, ati' dzag Li' tu' xöhui'.

49 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu dzag neda' tu' xöhui'. Neda' runa' Xuza' ba la'n, ati' lbi'ili' ruzoali' neda' tsla'!. 50 Cutu runa' zxön cuina'. Zoa Nu run zxön neda', ati' Lë' rbequi xbeynë' rë'u. 51 Le nactë rëpa' lbi'ili': Nu bönni' si' lu në'ë xtidza'a, cutu ca' gatië' bönni' na'.

52 Ni'r të' Lë' bönni' judío na', ta'në':

—Na'a ráquibe'itu' dzag Li' tu' xöhui'. Abraham gutië', ati' glatië' ca' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, san Li' rnaul': "Nu bönni' si' lu në'ë xtidza'a, cutu ca' gatië' bönni' na'." 53 ¿Naru' náctërtsu' Li' blau ca xuzru' Abraham? Gutië' lë' ati' glatië' ca' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ¿Núxatër run cuinu'?

54 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Chqui' neda' guna' zxön cuina', yöl-la' zxön na' cutu bi gac. Xuza' runë' neda' zxön, ati' lbi'ili' rnali' naquë' Dios queë'li'. 55 Lbi'ili' cutu núnbë'li'-në' Dios Xuz, san neda' núnbë'a-në'. La'naru' gnia': Cutu núnbë'a-në', gaca' nu rzi' yë' ca na' nacli' lbi'ili', rzi' yë'li'. Na'a, le nactë núnbë'a-në' len nazí' lu na'a xtidzë'ë. 56 Xuzli' Abraham budziñë' le ral-la' glé'inë' dza soa' yödzylyú ni, len zal-la' gutië' dza ni'të, blé'inë' lei, len budziñtsquinë'.

57 Ni'r të' Jesús bönni' judío na', ta'në':

—Cutu yui'nu' chiün iz. ¿Naru' blé'itsanu' Abraham?

58 Jesús rë' lequë':

—Le nacté rèpa' lbi'ili': Zí'atèl ca soè' Abraham, neda' zoacza'.

⁵⁹ Ni'r gulaguel-lè'è guiòj luladxè' Jesús, san Lè' bunittè cuinë', burujè' lō'a gda' na'. Gdödè' gatsj lahui'l ga na' nacu'è, zhuòjè'.

9

Ruúnè' Jesús bönni' guljè' nachultè lahuè'

¹ Cati' gdödè' Jesús tu latj, blé'inè' ni' bönni' guljè' nachultè lahuè'.

² Gulanabné' Jesús bönni' uséd queè', ta'nè':

—Bönni' Usédi, ¿nuzxa ben dül-la'? ¿Naru' bönni' ni o xuz xnè'è le guljè' nachultè lahuè'?

³ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Cutu nac le benè' dül-la' bönni' ni, len clég le glunè' dül-la' xuz xnè'è, san nac què' gla' lahui yöl-la' huac queè' Dios ni'a queè' bönni' ni. ⁴ Run bayúdx gunru' xchinè' Xuza' nasölè'è neda', tsal ni nac ca lahui' dza. Huadxín dza gac chul qui yöl-la' gut, cati' nutu nu gac gun dxin. ⁵ Tsal ni zoa' yödzyú ni, naca' yení' quegac bunách yödzyú.

⁶ Cati' budx bè'è didza' ni Jesús, gru'nè' zxóna' lyu, ati' benè' gúna'dau' len zxóna' na', len bugu'è guna' na' yøj lahuè' bönni' na' nachúl lahuè'. ⁷ Ni'r rè' lè':

—Gyeaj yajtíb lau' lu biaj nis nazí' lei Siloé.

Siloé nac tu didza' hebreo le rna: “Nasöla”.

Ni'r gyijè' ni' bönni' na' nachúl lahuè', yajtíb lahuè'. Cati' buzè'è ni' chrlé'inè'. ⁸ Ni'r gulubani bunách dzag yu'u queè' len nup ni' gulale'i lè' zí'atèl cati' ni' nachúl lahuè', ta'ná:

—¿Naru' clég bönni' ni bönni' na' rbö'è r nabè' nu bi gnödzj queè'?

⁹ La'què' ta'nè':

—Lè' na'.

Yela'què' ta'nè':

—Cutu ca', san ca rna' lahuè' bönni' na', rna' lahuè' ca' bönni' ni.

Lè' rnè':

—Neda' na'.

¹⁰ Ni'r gulanabné' lè', ta'nè':

—¿Nacxcz guc, gyalj yøj lau'?

¹¹ Bubi'è didza', rè' lequè':

—Bönni' na' lè' Jesús benè' gúna'dau' ati' gdèbè' yøj lahua' gúna'dau' na', len gudxè' neda': “Gyeaj ra' biaj nis nazí' lei Siloé, yajtíb lau'.” Gyija' ni', yajtíb lahua', ati' gyaljté yøj lahua'.

¹² Ni'r gulanabné' lè', ta'nè':

—¿Gazx zoè' bönni' na'?

Lè' rè' lequè':

—Cutu nózda'.

Bönni' gda' ta'nabi yudxnè' bönni' na' gyalj yøj lahuè'

¹³ Ni'r gulachè'è bönni' na' zi'al nachúl lahuè', guluschinè' lè' laquè' bönni' gda' fariseo. ¹⁴ Le nac dza la'y quequè' cati' benè' Jesús gúna'dau' na', len bsaljè' yøj lahuè' bönni' na' zi'al nachúl lahuè', ¹⁵ qui lè' ni na' gulanabné' lè' leyúbl bönni' gda' fariseo na' nacx guc gyalj yøj lahuè'. Lè' gudxè' lequè':

—Budxié' gúna'dau' yøj lahua', ati' yajtíba' lei len rlé'ida'.

¹⁶ Ni'r glu'è didza' la'què' bönni' gda' fariseo na', ta'nè':

—Cutu naquè' queè' Dios bönni' na', le curún chi'è dza la'y.

Yela'què' ta'nè':

—¿Naru' huactsa bönni' dul-la' gunë' yugu' yöl-la' huac runë' bönni' na'? Cni guc, gularujë' chopl. ¹⁷ Leyúbl gulanabnë' bönni' na' zi'al nachúl lahuë', ta'në':

—¿Bizxa rnau' li' queë' bönni' na', bsaljë' yøj lau'?

Lë' rnë':

—Naquë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

¹⁸ Cutu gulayejlë'ë bönni' judío uná bë' na' guljë' nachultë lahuë' bönni' na', len gyalj yøj lahuë', cati' gululidzrë' xuz xnë'ë bönni' na' gyalj yøj lahuë', ¹⁹ len gulanabnë' lequë', ta'në':

—¿Naru' naquë' xzi'nli' bönni' ni, rnali' guljë' nachultë lahuë'? ¿Nacxzc nac rlé'inë' na'a?

²⁰ Gulubi'ë didza' xuz xnë'ë na', të' lequë':

—Nözitu' naquë' xzi'ntu' bönni' ni, len guljë' nachultë lahuë', ²¹ san nacx guc, rlé'inë' na'a, cutu nözitu', len nuzxa na' bsalj yøj lahuë', cutu nözitu'. Gul-náb-në' lë', le chnaquë' bönni' chnac. Lëczë' quíxjö'ë.

²² Cni gulanë' xuz xnë'ë bönni' na' zi'al nachúl lahuë', le tádxinë' yugu' bönni' judío uná bë', le chglun xtídza'quë' bönni' judío na' chqui' nu bönni' si' lu në'ë naquë' Cristo Jesús, tsaz lubijë' bönni' na' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. ²³ Qui lë ni na' gulanë' xuz xnë'ë: "Gul-náb-në' lë', le chnaquë' bönni' chnac."

²⁴ Ni'r gululidzë' leyúbl bönni' na' zi'al nachúl lahuë' bönni' judío uná bë', ati' të' lë':

—Ni'a queë' Xanru' Dios gdixjö' le nacx. Netu' ráquibé'itu' naquë' bönni' dul-la' bönni' na'.

²⁵ Ni'r bubi'ë didza', rnë':

—Chqui' naquë' bönni' dul-la' cutu nözda'. Tu le nözda'. Zi'al nachúl lahua', ati' na'a rlé'ida'.

²⁶ Gulanabnë' lë' leyúbl, ta'në':

—¿Bizxa benë' quiu'? ¿Nacx benë' bsaljë' yøj lau'?

²⁷ Bubi'ë didza', rë' lequë':

—Chgudxcza' lbi'ili', san cutu gú'nili' si' lu na'li' xtídza'a. ¿Bizx quië na' rë'nili' yönili' leyúbl? ¿Naru' rë'nili' ta'li' ca' Lë'?

²⁸ Ni'r gululídz zi'ë lë', ta'në':

—Li' da'u Lë', san netu' da'tu' Moisés. ²⁹ Netu' nözitu' bë'lenë' Moisés didza' Dios, san ca nac queë' bönni' ni, cutu nözitu' nuzxa caz bsöla' Lë'.

³⁰ Ni'r bubi'ë didza' bönni' na', rë' lequë':

—Lë ni run ga rubanda'. Lbi'ili' cutu nözili' nuzxa bsöla' bönni' ni, ati' Lë' bsaljë' yøj lahua'. ³¹ Nöziru' cutu ryönnë' yugu' bönni' dul-la' Dios, san chqui' rej ladxë'ë Dios bönni' len runë' ca rë'nnë' Lë', bönni' ni, Dios ryönnë' lë'.

³² Dza ni'të cutu ryön nu gna chqui' nu bönni' bsaljë' yøj lahuë' bönni' guljë' nachultë lahuë'. ³³ La'naru' cunaquë' queë' Dios bönni' ni, cutu bi gac gunë'.

³⁴ Ni'r gulubi'ë didza', të' lë':

—Ca gulju' nac bë' nabagu'u dul-la'. ¿Ati' li' rusëditsanu' netu'? Ni'r gulubijë' lë' ni'l.

Nup nacgac chul nit

³⁵ Byönnë' Jesús ca glunë' bönni' judío uná bë', gulubijë' bönni' na' zi'al nachúl lahuë'. Cati' budzaguë' lë', gudxë' lë':

—¿I réjlë'u Xzi'në' Dios?

³⁶ Bubi'ë didza' lë', rë' Jesús:

—¿Nuzxa na', Xan, quië tséjlë'a Lë'?

37 Jesús rë' lë':

—Chblé'inu' Lë', ati' neda' ni ruí'lena' li' didza', naca' Zxi'në' Dios.

38 Ni'r bönni' na', gyalj yøj lahuë', gyij ladxë'ë Jesús, len rë' Lë':

—Xan, réjlë'a Li'.

39 Jesús rnë':

—Quië cuequi xbeyda' bunách bida' yödzyú ni, quië lule'i nup nachúl nanítgac, len lac ca nu nachúl lahui nup taqui ta'le'i.

40 Cati' gulayönnë' didza' ni bönni' gdau' fariseo na' nacuá'lenë' Jesús, ni'r tē' Lë':

—¿Naru' nachúl naníttsatu'?

41 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—La'naru' nachúlz yøj lauli', cutu gbága'li' dul-la'. Na'a rnali': “Rlé'itu'.” Qui lë ni na' nabága'li' dul-la'.

10

Runë' Isaqui' Jesús qui li'aj quecba' bö'cu' zxila'

1 Gnë' ca' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Nu bönni' curyazië' zaca' ga nu ryaz li'aj quecba' bö'cu' zxila', san tsazië' zaca' ga yubl, bönni' ni naquë' gban len rbanczë'. 2 Nu bönni' ryazië' zaca' ga nu ryaz naquë' bönni' run chí'igacczë'-ba' bö'cu' zxila' na'. 3 Quië tsazië' bönni' ni, rsalj nu zoa run chí'i ga nu ryaz, ati' ta'yöniba' chí'ë bö'cu' zxila' na' len tu'únbë'ba'-në'. Lë' rulidzë'-ba' qui queëba' ca lëcba' len rubijë'-ba' yugu' bö'cu' zxila' na'. 4 Cati' chnubijë'-ba' yúgu'tëba' bö'cu' zxila' náquicba' queë', rajnörë' laucba', ati' bö'cu' zxila' na' rajnaucba' lë', le tu'únbë'ba' chí'ë. 5 Bönni' yubl cutu tsajnaucba' lë', san luzxúndjiba' lë', le cutu núnbë'cba' chí'iquë' bönni' yubl.

6 Le run Isaqui' ni gudxë' lequë' Jesús, san cutu gulayéjni'në' lë na' rë' lequë'.

Naquë' Jesús ca bönni' run chí'ë-ba' bö'cu' zxila'

7 Ni'r rë' lequë' leyúbl Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Neda' naca' ca tu ga ta'yazba' bö'cu' zxila'.

8 Chgualë'ë zian bönni' gulanë' nacquë' Cristo, san yúgu'të bönni' na' guladx-inë' zi'al ca neda', nacquë' gban len ta'banczë', ati' cutu guluzë nagcba' lequë' bö'cu' zxila' na'. 9 Neda' naca' ca tu ga nu ryaz. Núti'tëz bönni' tsázlenë' neda', ulë' bönni' na', len gaquë' ca tuba' bö'cu' zxila' ryazba' len rurujba', len rdzóliba' le ráguaba'.

10 'Za'zë' gban quië cuanë'-ba' len gdöddë'-ba' len usnitië'-ba'. Neda' bida' quië gata' yöl-la' na'bán gdu quegac bunách nacgac ca bö'cu' zxila' quia', len gata' gdu quequë' yöl-la' na'bán gdu na'. 11 Neda' run chí'igaca' bunách quia' ca runë' bönni', lu yöl-la' dxi'i ladxí' queë' run chí'ë-ba' bö'cu' zxila'. Bönni' cni run chí'ë-ba' bö'cu' zxila' zoaczë' udödë' yöl-la' na'bán queë' ni'a quecba' bö'cu' zxila' queë'. 12 Bönni' nazxjë' run chí'ë-ba' bö'cu' zxila', cati' rlë'inë' za'ba' bö'cu' zuga' snia', ruca'në'-ba' bö'cu' zxila' na', len ruzxundjë', ati' ráguya'aba' yugu' bö'cu' zxila' na' bö'cu' zuga' snia' na' len ruslasba' lecba'. Cni runë' bönni' na' run chí'ë-ba' bö'cu' zxila' le cunaquë' gdu nu run chí'i-ba' bö'cu' zxila', ati' cutu náquicba' queëczë' bö'cu' zxila' na'. 13 Ruzxundjë' bönni' nazxjë' na' le run chí'ë-ba' bö'cu' zxila' na' quië si'zë' dumí len cutu rui' ladxë'ë-ba' bö'cu' zxila' na'.

14-15 'Neda' naca' bönni', lu yöl-la' dxi'i ladxí' quia' run chí'igaca'-ba' bö'cu' zxila'. Ca na' nunbë'ë neda' Xuza', ati' neda' núnbë'a-në' Xuza', lëzca' cni

núnbè'gaca' bunách quia' nacgac ca bö'cu' zxila' quia', len rudöda' yöl-la' na'bán quia' ni'a quecba' bö'cu' zxila' na', ati' bö'cu' zxila' na' náquicba' quia' núnbè'cba' neda'. ¹⁶ Lëzca' nacua'ba' quia' yelá'gac'ba' bö'cu' zxila' cunababcba' ni. Lëzca' lecba' ral-la' tsají'gaca'-ba'. Lecba' luzé nagcba' ch'ia, len lacba' tuz len yezíca'rba' bö'cu' zxila' quia', ati' néda'cza' gun chí'igaca'-ba'.

¹⁷ Qui lë ni na' nadxi'inë' neda' Xuza', le rudöda' yöl-la' na'bán quia', gu'a latj nu gdödi neda', ati' uzi'a lei leyúbl, ubana' lu yöl-la' gut. ¹⁸ Nutu nu bönni' sáqui'në' gdöddë' neda' san néda'cza' rudöda' yöl-la' na'bán quia', gatia'. Dë lu na'a udöda' lei, len dë lu na'a uzi'a lei leyúbl. Cni nac le gna bé'inë' neda' Xuza'.

¹⁹ Cati' gulayönnë' didza' ni bönni' judío, leyúbl gularujë' chopl ca táquinë' queë'. ²⁰ Zianë' ta'në':

—Yu'u Lë' bö' xöhui', len nachixi icjë'. ¿Bizx quië ruzé nagli' Lë'?

²¹ Yela'quë' ta'në':

—Cutu ca' ru'ë cni didza' bönni' yu'u lë' bö' xöhui'. ¿Naru' huactsa bö' xöhui' usálj yöj lauquë' bönni' nachúl lauquë'?

Tu'zözë' Jesús tsla'l bönni' judío uná bë'

²² Rac beo' ziang len nac dza na' tunë' lni yödz Jerusalén, tu'spanë' ca gulagu'ë lu në'ë Dios gdau' quequë'. ²³ Rdë' Jesús ra' gdau' ga nac nchil qui, nazi' lei Nchil Queë' Salomón. ²⁴ Gulagu'ë Jesús li'aj bönni' judío uná bë' len të' Lë':

—¿Batcz usanu' runu' ga röt'u' baguí'i? Chqui' nacu' li' Cristo, ca nacz gdxjöi' netu'.

²⁵ Jesús rë' lequë':

—Chgudxcza' lbi'ili', san cutu réjlë'li' neda'. Nacgac bë' nu naca' yugu' dxin runa' le dë lu na'a uláz queë' Xuza'. ²⁶ Lbi'ili' cutu réjlë'li' neda', le cutu nabáblenli' nup nacgac bö'cu' zxila' quia', ca na' chgudxcza' lbi'ili'.

²⁷ Ta'yöniba' chi'a bö'cu' zxila' quia', len tu'únbë'ba' neda', ati' neda' núnbë'gaca'-ba', ati' rdjáclenba' neda'. ²⁸ Neda' runödza' quecba' yöl-la' na'bán gdu, ati' cutu ca' la'nitba', ati' nutu nu saqui' ubíj lecba' lu na'a neda'.

²⁹ Bennë' quia' lecba' Xuza' Dios, ati' Lë' náptërë' yöl-la' huac ca yúgu'të bunách, ati' nutu nu saqui' ubíj lecba' lu në'ë Xuza'. ³⁰ Neda' len Dios Xuz, tuz nactu'.

³¹ Leyúbl guluguel-lë'ë guiöj luladxë' Jesús bönni' judío uná bë' na'. ³² Jesús rë' lequë':

—Zian le nac dxi'a bena' lauli' le dë lu na'a uláz queë' Xuza'. ¿Ni'a qui bizxal dxin dxi'a ni uládx'i'li' neda' guiöj?

³³ Gulubi'ë didza' bönni' judío uná bë' na', të' Lë':

—Ni'a qui dxin dxi'a cutu uládx'i'tu' li' guiöj, san le curnéu' dxi'a queë' Dios, le nacu' li' bunáchz, len run cuinu' Dios.

³⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' cu nayúj lu guich lu zxba queëli' ca gnë' Dios, rna: “Neda' rnía: Nacli' yugu' dios”? ³⁵ Nóziczru' tsaz nayújcz le nayúj lu guich la'y. Lu guich la'y na' rui' laquë' dios, bönni' ni' bé'lenë' lequë' didza' Dios. ³⁶ Dios bubijë' neda' quizi queë' len bsölë'ë neda' yödzlyú ni. ¿Naru' rnátsali' quia: “Li' cutu rneu' dxi'a queë' Dios”, le gnía: Zxi'në' Dios naca'? ³⁷ Chqui' cutu runa' dxin budödë' lu na'a Xuza' Dios, cutu ral-la' tséjlë'li' neda'. ³⁸ Chqui' runa' dxin budödë' lu na'a Dios, zal-la' cutu réjlë'li' néda'cza', gul-tsejlë' le nacgac bë'

dxin na' runa', quië gáquibe'ili' naquë' tuz len neda' Dios Xuz, ati' neda' ca' naca' tuz len Xuzá'.

³⁹ Leyúbl gulazú gulabö'ë la'zönë' Jesús, san Lë' bulé' lu na'quë'.

⁴⁰ Ni'r gyijë' Jesús leyúbl yetslá'a yegu Jordán, ga ni' zí'atël buquile' bunách nis Juan, ati' buga'në' ni' Jesús. ⁴¹ Guladxín ga zoë' Jesús bunách zian, ta'ná:

—Le nactë cutu benë' Juan nitú yöl-la' huac zxön, san yúgu'të le gnë' Juan na' ca ral-la' gac queë' bönni' ni, gdutë li nac.

⁴² Qui lë ni na' gulayejlë'ë Jesús bönni' zian ga na' zoë'.

11

Le guc cati' gutië' Lázaro

¹ Dza ni' ré'inë' Lázaro, bönni' Betania, le nac ladcnu María len Marta. Nacnu Marta zxilnu María. ² Nacnu María na' ngul zanë' Lázaro, bönni' na' ré'inë', len nacnu ca' ngul na' glu'nu le rla' zxix ni'ë Xanru', len buzxinu ni'ë len guitsa' icjnu. ³ Gulasóla'nu ngul zanë' Lázaro na' nu yjödX Jesús, gna:

—Xan, byutsca', ré'inë' Lázaro, bönni' na' nadxi'inu'-në'.

⁴ Cati' byönnë' didza' ni Jesús, gudxë' nup nacua' ni', rnë':

—Guidzhuë' ni cutu nac le gdödi lë' tsaz, san nac quië gla' lahui yöl-la' yení' queë' Dios, ati' ni'a qui guidzhuë' ni gla' lahui ca' yöl-la' yení' quia' neda', Zxi'në' Dios.

⁵ Jesús nadxi'inë'-nu Marta, len ngul zxilnu Marta na', len Lázaro na'.

⁶ Zal-la' nadxi'inë' lequë' Jesús, cati' byönnë' ré'inë' Lázaro, yechóp dza ca' buga'në' ga na' zoë'. ⁷ Cati' bza'a chop dza na', gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Huayejru' leyúbl luyú Judea.

⁸ Ni'r të' Lë' bönni' uséd queë', ta'në':

—Bönni' Usëdi, zi'a gulazú gulabö'ë luladxë' Li' guiöj bönni' judío uná bë' ni'. ¿Naru' huayejtsu' ni' leyúbl?

⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Zoacz chinnu hora lahui' dza. Nu bönni' rdë' lahui' dza, cutu tsajchégu'ë, le rlé'inë', le zoalen lë' yení' zoa yödzyú ni. ¹⁰ Chqui' rdë' chdzö'l bönni', rajchégu'ë, le cutu zoalen lë' yení'.

¹¹ Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, ni'r gudxë' lequë':

—Rasië' Lázaro, böchi' lza'ru', ati' tsija' neda', tsajspana'-në'.

¹² Ni'r të' Lë' bönni' uséd queë', ta'në':

—Xan, chqui' rasië', huóaquë'.

¹³ Gnë' cni Jesús le chgutië' Lázaro, san lequë' táquinë' gnë': “Raszë' Lázaro.”

¹⁴ Ni'r gudxë' lequë' yalj lulu Jesús, gnë':

—Chgutië' Lázaro. ¹⁵ Rudzijda' le cutu zoa' ni', le gac na'a tu le uzi'li' xbey, le gun ga tséjlë'li' neda'. Huayejru' na'a ga na' dë' Lázaro.

¹⁶ Ni'r gudxë' yezíca'rë' bönni' uséd queë' Jesús Tomás, bönni' na' tu'ë lë', Bönni' Cuach, rnë':

—Huayejru' ca' rë'u, gátlenru'-në'.

Naquë' Jesús Nu ruspán nup chnatgac, lenca' Nu nabániru'

¹⁷⁻¹⁹ Dë gal-la'z ga dë Jerusalén yödZ Betania na', nac ca rza'ru' tu hóratëz. Qui lë ni na' chguladxinë' zian bönni' judío ga na' nacua'nu Marta len María, tu'huí' zxönë' lecnu le gutië' bönni' zancnu. Cati' bdxinë' ni' Jesús, byönnë' chguc tap dza yu'ë yeru ba Lázaro na'. ²⁰ Cati' byöninu didza' Marta, zë'ë

Jesús, ni'r brujnu yu'u, yajtsagnu Lè', san María buga'nnu yu'u na'. ²¹ Marta na' rènu Jesús:

—Xan, la'naru' zu' ni, cutu gatiè' bönni' zana'. ²² Lèzca' na'a, nõzda' yúgu'tè le gnabu' lahuè' Dios, Dios gunnè' quiu'.

²³ Jesús rè'-nu:

—Ubanè' bönni' zanu'.

²⁴ Marta rènu Lè':

—Nõzda' ubanè' cati' gdxin dza udx cati' lubán nup chnatgac.

²⁵ Ni'r Jesús rè'-nu:

—Naccza' neda' Nu ruspán nup chnatgac lenca' Nu nabánigac bunách. Nu tsejlè' neda', zal-la' gat nu na', ubáncz, ²⁶ ati' yúgu'tè bönni' nabanquè' len ta'yejlè'è neda', cutu ca' latiè' tsaz. ¿I réjlè' u lè ni'?

²⁷ Marta rènu Lè':

—Ja, Xan. Réjlè'a nacu' Li' Cristo, Zxi'nè' Dios, Bönni' na' gzxi' lu në'è Dios gsölè'è yödzyú ni.

Rbõdxè' Jesús le ruhui'ni ladxè'è ni'a quecnu ngul zanè' Lázaro

²⁸ Cati' budx bë'nu didza' ni Marta na', böajnu yu'u, yajlidznu María, zxilnu, len bagachi'z rènu lènu:

—Bönni' Usèdi zoè' ni, rulidzè' li'.

²⁹ Cati' byõninu didza' ni María, la' gyástènu, zeajnu ga na' zoè' Jesús.

³⁰ Cutu ryaznè' Jesús la' yödzdau' na', san zoazè' ga na' yajtsagnu Lè' Marta.

³¹ Cati' gulalé'inè'-nu María na' gyasnu len jarélu'nu brujnu bönni' judío na' nacuá'lenè'-nu ga nac lu yu'u len tu'hui' xzõnè'-nu, ni'r glauquè'-nu, ta'nè':

—Huayejnu ra' yeru ba tsajchõdxnu ni'.

³² Ni'r bdxinnu María ga na' zoè' Jesús. Cati' blé'inu Lè', byéchunu xni'è, rènu Lè':

—Xan, la'naru' zu' ni, cutu gatiè' bönni' zana'.

³³ Cati' blé'inè' Jesús rbõdxè'nu, len ta'bõdxè' ca' bönni' judío na' dzagquè'-nu, ni'r bui'nnè' len gnètsca ladxè'è. ³⁴ Rnè':

—¿Gazx bucáchi'li'-nè'?

Tè' Lè':

—Gda uyú'.

³⁵ Grõdxè' Jesús. ³⁶ Ni'r gulanè' bönni' judío na', ta'nè':

—Gul-yutsca' tscáti'ga nadxi'inè' lè'.

³⁷ La'què' ta'nè':

—Benè' ga rlé'inè' bönni' na' zi'al nachúl lahuè' bönni' ni. ¿Naru' cu guctsa gunè' ga cu gatiè' Lázaro?

Rubanè' Lázaro lu yöl-la' gut

³⁸ Leyúbl gnètsca ladxè'è Jesús, ati' bdxinè' ra' yeru ba na'. Ba na' nac tu yeru nadj lé'i gui'a guiõj, ati' da' tu guiõj blag nuséyj ga nu ryaz lei. ³⁹ Gudxè' nup nacuá' ni' Jesús, rnè':

—Gul-cúa guiõj ni.

Ni'r Marta, ngul zanè' bönni' nat na', rènu Lè':

—Xan, chrlè'è zgut le chguc tap dza natiè'.

⁴⁰ Jesús rè'-nu:

—¿Naru' clég chgudxcza' li' chqui' réjlè' u, hualé'inu' yöl-la' yení' queè' Dios?

⁴¹ Ni'r gulagúè' guiõj blag na' nuséyj ga nu ryaz yeru ba ga na' yu'è bönni' nat na'. Buyúè' Jesús zaca' luzxbál, rnè':

—Xuza', xclenu', rëpa' Li', le ryönnu' neda'. ⁴² Neda' nözda' ryöntecznu' neda', san ru'a didza' ni quië luzí' xbey bunách zian ni len la'yejlé' Li' na' nasölu'u neda'.

⁴³ Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, zidzj bulidzë', rnë':

—Lázaro, burúj nil.

⁴⁴ Burujë' bönni' nat na' lu yeru ba, naröligacr ni'a në'ë yugu' lári'dau', len nagachi' ca' lahuë' yetú lári'dau'. Ni'r Jesús ré' lequë':

—Gul-lí lari' na' naröli ni'a në'ë len gul-gu'ë latj së'ë.

Tun xtidzë'ë judío uná bë' ludöddë' Jesús

⁴⁵ Ni'r gulayejlé'ë Jesús zian bönni' judío na' yjáclenë' tsazxón María len gualé'inë' lé na' benë' Jesús. ⁴⁶ La'quë' yjaquë' ga nacu'ë bönni' gdau' fariseo len gulaguíxjöi'në' lequë' ca na' benë' Jesús. ⁴⁷ Ni'r guludúbenë' tsazxón bönni' gdau' ta'bequi xbey yugu' bönni' gdau' fariseo na', len yugu' bxuz uná bë', ta'né':

—¿Nacxzc gunru'? Runë' bönni' ni zian yöl-la' huac zxön. ⁴⁸ Chqui' güi'zru'-në' latj gunë' ca ni runczë', la'yejlé' Lé' yúgu'të bunách, ati' udjaquë' ni bönni' Roma, duquindjqüë' gdau' la'y queëru', len yödz queëru'.

⁴⁹ Ni'r bë'ë didza' Caifás, bxuz blau iz na', len dzaguë' lequë', ré' lequë':

—Lbi'ili' cutu bi nözili', ⁵⁰ len cutu ráquibe'ili' run bayúdx gatië' tuë' bönni' ni'a quegac bunách, cui nit gdu yödz.

⁵¹ Clëg racz queë' bë'ë didza' ni, san le naquë' bxuz blau iz na', qui lé ni na' bë'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gatië' Jesús ni'a quegac bunách yödz na'.

⁵² Gatië' Jesús, clëgz ni'a qui yödz na', san gatië' ca' quië utubë' zxi'në' Dios náslasquë', quië lacquë' tuz. ⁵³ Cni guc, la' dza na'z glun xtídz'a'quë' ludöddë' Jesús. ⁵⁴ Qui lé ni na' cutur gdë' Jesús yalj lulu gap nacuá' bunách judío, san buzë'ë ni', zijë' tu latj gal-la' ga nac latj ca'z, ati' bdxinë' yödz Efraín, ga ni' buga'në', ati' dzagquë' Lé' bönni' usëd queë'.

⁵⁵ Dza na' chza' gal-la' Lni PAscua quequë' bönni' judío cati' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipto bunách queë'. Gularúj bunách zian yugu' yödz ni', ati' gulabenë', zjaquë' Jerusalén cati' zi'a gdxin lni na' quië tsajpá' cuinquë' ca nac qui gdau'. ⁵⁶ Tu'guiljé' Jesús bönni' na' nacu'ë Jerusalén, len cati' ni' nacu'ë nchil gdau', gulanabi lza'quë' tuë' yetüë', ta'né':

—¿Bizxa rsáca'li'? ¿Huidtsë' lni, o cutu guidë'?

⁵⁷ Chgulaná bë'ë yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gdau' fariseo chqui' nu nözi ga zoë' Jesús, ral-la' dudixjô' lequë' quië gac tsajxönquë' Lé'.

12

María rgu'nu ni'ë Jesús le rla' zxix

¹ Cati' ni' naga'ngac yexóp dza gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipto bunách queë', ni'r bdxinë' Jesús lu yödz Betania, ga na' zoë' Lázaro, bönni' na' gutië' len bubanë' lu yöl-la' gut. ² Ni' gulagu'ë tu güi'i huagu gahuë' Jesús. Glu'nu le lahuë' María, ati' nutsë'ë Lázaro ladj bönni' rö'lenquë' Jesús tahuë'. ³ Ni'r gdél-la'nu María ca tu guia le rla' zxix qui yöj susén las gdu, le záqui'tsqui, len glu'nu lei ni'ë Jesús. Buzxinu ni'ë len guitsa' icjnu. Gduté lu yu'u na' gze bö' zxix. ⁴ Ni'r bë'ë didza' bönni' usëd queë' Jesús, lé' Judas Iscariote, zxi'në' tu bönni' lé' Simón, len naquë' bönni' na' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' gdau', rnë':

⁵ —¿Bizx quië cugda'u le rla' zxix na' le zaca' lazxjru' qui tu iz, ati' huac nu quis dumí na' quegac bunách yechi'?

⁶ Gnè' cni, clëg le rui' ladxë'ë bunách yechi', san le naquë' gban, len lëczë' nu'uë bzud dumí quequë', len rubíjlanë' dumí na' tu'chijë' lu bzud na'. ⁷ Ni'r Jesús rë' lë':

—Bë'-nu latj, le nac lë ni bennu tu le nabá'a quië dza ggacha'a.

⁸ La'cuá'lentecz lbi'ili' bunách yechi', san neda' cutu ugá'ntecza' ga zoali'.

Tun xtídza'quë' bönni' judío uná bë' ludöddë' Lázaro

⁹ Cati' gulayönnë' zoë' Jesús Betania, guladxinë' ni' zian bönni' judío, clëgz le zoë' ni' Jesús, san lëzca' le t'ënnë' la'lé'inë' Lázaro, bönni' na' buspanë' lë' Jesús lu yöl-la' gut. ¹⁰ Ni'r glun xtídza'quë' bxuz uná bë', ludöddë' ca' Lázaro, ¹¹ le ta'yëjlë'ë Jesús len chnulá'alenquë' bxuz uná bë' na' zian bönni' judío ni'a queë' Lázaro na'.

Len ba zxön ryazië' Jesús Jerusalén

¹² Guladxín Jerusalén bunách zian dza Lni Pascua, ati' dza buróp na' ta'yönnë' zë'ë Jesús ni'. ¹³ Ni'r gulaguitsjë' zin len gularujë' zajxi'gal-la'quë' Jesús, ati' glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Yöl-la' ba Dios. Yöl-la' ba Bönni' ni zë'ë uláz queë' Xanru', gna bé'inë' bunách Israel.

¹⁴ Bdzölnë'-ba' tuba' búrrodau' Jesús, ati' gdxie'-ba' ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

¹⁵ Cutu gádxili', lbi'ili', zoali' yödz Sión.

Gul-yutsca', zë'ë Bönni' gna bé'inë' lbi'ili'.

Dxië'-ba' tuba' búrrodau'.

¹⁶ Cati' ni' zi'a guc lë ni, cutu gulayéjni'në' bönni' uséd queë' Jesús, san gdöd ni', cati' bubanë' Jesús lu yöl-la' gut, buëpë' yehua' yubá queë', ni'r yajneycnë' lë ni nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac queë', ati' guc cni queë' lë ni.

¹⁷ Lëzca' glunë' lna' lau queë' Jesús bönni' na' gulacuá'lenë' Lë' cati' ni' bulidzë' Lázaro, yu'ë yeru ba, len buspanë' lë' lu yöl-la' gut. ¹⁸ Qui lë ni na' ca' gularujë' bönni' yajxi'gal-la'quë' Jesús, le gulayönnë' ca nac yöl-la' huac ni benë' Lë'. ¹⁹ Ni'r gulanë' la' légaczë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Chnac bë' cutu bi sáqui'ru' gunru'. Gul-yú ca da'gac Lë' yúgu'të bunách.

Tu'guljë' Jesús bönni' gza'a

²⁰ Dzagquë' nup na' guladxín Jerusalén dza Lni Pascua na' la'quë' bönni' gza'a quië la'yíj ládxi'quë' Dios. ²¹ Yajtsagquë' Felipe, bönni' Betsaida qui luyú Galilea, yugu' bönni' gza'a na', ati' gláta'yuë' lahuë', ta'në':

—Bönni', rë'nitu' glë'itu'-në' Jesús.

²² Gyijë' Felipe na', yjödxe' ca' Andrés. Ni'r Andrés len Felipe na' glë' ca' Jesús. ²³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Chzoa gdxin dza gatia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, huöja' xlatja' yehua' yubá. ²⁴ Le nactë rëpa' lbi'ili': Ugá'n leyz tu xseydau' chqui' cutu ggachi' luyú len udx qui. Chqui' udx qui xseydau' na', ati' glen, szxönitër unödzej. ²⁵ Nu bönni' rui' ládxi'tsquë' yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, le gatië' tsaz bönni' na'. Nu bönni' cutu rui' ladxë'ë yöl-la' na'bán dë queë' yödzlyú ni gun chil'ë lei ga gdxin dza gata' yöl-la' na'bán gdu queë'. ²⁶ Chqui' rënnë' bönni' gunë' xchina', ral-la' t'ë'ë neda' bönni' na', ati' ga ni' tsajsó'a neda', ni' tsajsóë' ca' bönni' na' runë' xchina'. Chqui' runë' xchina' bönni', gunë' ba la'n bönni' na' Xuza' Dios.

Rguéjxö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

²⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Na'a röt'sca' baguí'i neda'. ¿Nacx gnatsa'? ¿Naru' gnia': Xuza', buslá neda' lu le ral-la' gac quia' na'a? Qui læ ni na' bida', quië gua' glena' le ral-la' gac quia' na'a. ²⁸ Xuza', ben ga gla' lahui yöl-la' yení' quiu'.

Ni'r byön chi'i Nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Chbena' ga nalá' lahui yöl-la' yení' quia', ati' leyúbl guna' ga gla' lahui yöl-la' yení' quia' na'.

²⁹ Gulayöni chi'i ni bunách zian nacuá' ni', ati' ta'ná:

—Gziu' na' gnë.

Yela' gac bunách na' ta'ná:

—Bë' lenë' Lë' didza' gbaz la'y queë' Dios.

³⁰ Ni'r bubí'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Byön chi'i ni, clëg quië uzi'a xbey neda', san quië uzi'li' xbey lbi'ili'.

³¹ Chbdxin dza cuequi xbeyne' bunách yödzyly ni Dios. Na'a chu'në' Dios ni' lu tu' xöhui' rna be'i bunách yödzyly ni. ³² Na'a, chqui' luchisë' neda' xtsa' bönni' ludöddë' neda', guna' ga ludúb quia' yúgu'të bunách.

³³ Didza' ni bë'ë Jesús nac bë' nac gatië'. ³⁴ Të Jesús bunách zian na', ta'ná:

—Netu' byönitu' nup gululáb le rna bë' nac queë' Dios, læ na' rna: "Sóateczë' Cristo." ¿Nacxzc nac, rnau' Li': "Run bayúdx Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, luchisë' Lë' xtsa'?" ¿Nuzxa na' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách?

³⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Yetú chi'idau'z sóalena' lbi'ili' neda', naca' yení' queëli'. Gul-tá tsal ni zóalena' lbi'ili' len dë queëli' yení', cui gchul nitli'. Nu bönni' rdë' ga chul xöhui' cutu nöznë' gazx zijë'. ³⁶ Tsal ni zóalena' lbi'ili' neda', naca' yení' queëli'. Gul-tsejlë' neda' naca' yení' queëli' quië glé'ili' yení' na' nac gdu.

Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, yhuöjë' yajcachi' lahuë' lauquë'.

Le run nigui bunách judío, cui la'yejlë' Jesús

³⁷ Zal-la' benë' Jesús zian yöl-la' huac lauquë', cutu gulayejlë'ë Lë'. ³⁸ Cni guc quië butság læ na' buzujë' lu guich Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

Xan, ¿nuzxa caz gyejlë' didza' bë'tu'?

¿Nuzxa caz bului'inë' lei Xanru' yöl-la' huac queë'?

³⁹ Cni guc, cutu guc la'yejlë'ë Jesús. Guc ca na' gnë' ca' Isaías:

⁴⁰ Dios benë' ga gulachúl gulanitië',

Ati' guc zid ládxi'dau'quë'

Cui la'lé'inë' len yöj lauquë',

Len cui la'yéjni'në' lu icj ládxi'dau'quë'.

Cutu luhuöaquë' quia' quië úngaca'-në'.

⁴¹ Bë'ë didza' ni Isaías le blé'inë' yöl-la' yení' queë' Cristo, len bë'ë didza' ca nac queë' Lë'.

⁴² Zal-la' rac cni, gulayejlë' Jesús bunách zian, len ga bdxintë gulayejlë'ë Lë' la'quë' bönni' uná bë', san le tádxinë' yugu' bönni' gdu' fariseo, cutu glunë' lna' lau queë' yalj lulu, cui lubijë' lequë' tsaz ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. ⁴³ Cni glunë' le tunrë' zxön le tun lequë' ba la'n bunách ca le runë' lequë' ba la'n Dios.

Didza' bë'ë Jesús lun ga grugu quegac bunách cuta'yejlë'

⁴⁴ Bë'ë zidj didza' Jesús, rnë':

—Nu bönni' rejlë'ë neda', clëg neda'z rejlë'ë, san rejlë'ë ca' Xuza' nasölë'ë neda'. ⁴⁵ Lëzca' cni, nu bönni' rlé'inë' neda', rlé'inë' ca' Xuza' nasölë'ë neda'.

⁴⁶ Neda' naca' yení' len bida' yödzyly ni, cui luga'në' ga chul xöhui' yúgu'të

bönni' la'yejlë'ë neda'. ⁴⁷ Chqui' ryönnë' xtidza'a bönni' len cutu runë' lei ba la'n, clëg neda' gchuga' queë' bönni' na', le bida' ni, clëg quië gchuga' quegac bunách yödzyly ni, san quië uslá' bunách yödzyly ni. ⁴⁸ Nu bönni' ruzöë' neda' tsal'l len cutu rzi' lu në'ë xtidza'a, chzoa le gchugu queë' bönni' na'. Didza' na' chbë'lëna' lbi'ili' nac tu le gchugu queë' bönni' na' dza udx. ⁴⁹ Cni nac, ru'a didza', clëg racz quia', san gudxë' neda' Xuza' nasölë'ë neda' le ral-la' gnia', lenca' ca ral-la' gu'a didza'. ⁵⁰ Nözda' gna bë'ë cni Dios quië gata' quegac bunách yöl-la' na'bán gdu. Cni nac, didza' na' ru'a, ru'a didza' ca na' chgudxczë' neda' Xuza'.

13

Jesús rguibë' ní'aque' bönni' usëd queë'

¹ Ni' nac dza zi'a gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipito bunách queë'. Nözcznë' Jesús chbdxin dza queë' gatië', cati' ral-la' uzë'ë yödzyly ni, huöjë' ga zoë' Xuzë'. Ca na' nadxi'inë' bunách queë' nacuá' yödzyly ni, na'a nadxi'inë' lequë' ga gdxintë gatië' uláz quequë'.

² Chnagú'u yöl-la' Judas Iscariote, zxi'në' tu bönni' lë' Simón, Satanás tu xöhui', quië udödë' Jesús lu na'gac nup ludödi Lë'. ³ Nözcznë' Jesús ca nac, brujë' ga zoë' Dios, len huöjë' ca' ga na' zoë' Dios, ati' chnudödë' lu në'ë Lë' Dios Xuzë' gdutë yöl-la' uná bë' queë'. ⁴ Qui lë ni na', cati' ni' tahuë', gysë' Jesús len gduë' lari' rxoa yenë'. Gdel-lë'ë tu lari' ruzxini na'ru' le bdë'ë lë'ë. ⁵ Ni'r gdë'ë nis lu zxiga' guia, ati' gzu lahuë' rguibë' ní'aque' bönni' usëd queë', len ruzxinë' ní'aque' len lari' na' da' lë'ë.

⁶ Cati' bdxinë' ga rö'ë Simón Pedro, Pedro na' rë' Lë':

—Xan, ¿naru' Li' quibtsu' ni'a?

⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Lë ni runa', cutu réjni'nu' na'a, san huadzéy tséjni'nu'.

⁸ Ni'r Pedro rë' Lë':

—Cutu quibczu' Li' ni'a.

Jesús rë' lë':

—Chqui' neda' cutu quiba' li', cutu ca' sáqui'nu' gunu' neda' tsaxxön.

⁹ Ni'r Simón Pedro rë' Lë':

—Xan, clëgz ni'a quibu', san quibu' ca' na'a len icja'.

¹⁰ Jesús rë' lë':

—Nu nayár, ní'azë' run bayúdx tsar, le nacczë' dxi'a gdutë', ati' lbi'ili' nacli' dxi'a, san clëg yúgu'tëli'.

¹¹ Gnë' cni Jesús: “Clëg yúgu'tëli' nacli' dxi'a”, le nözcznë' nulquë' na' udödë' Lë'.

¹² Gdöd gdibë' ní'aque' Jesús, buguel-lë'ë lari' na' buxóa yenë'. Bubö'ë ga tahuë', ati' rë' lequë':

—¿I réjni'li' lë na' zi'a bena' queëli'? ¹³ Lbi'ili' rui'li' la' “Bönni' Usëdi”, lenca' “Xan”. Dxi'a nac ca rnalí', le cni naca'. ¹⁴ Na'a, chqui' neda' naca' Xanli' len Bönni' Usëdi queëli', ati' gdiba' ní'ali', lëzca' cni ral-la' gunli' lbi'ili', quibli' ni'a lza'li' tuli' yetuli'. ¹⁵ Tu le bului'ida' lbi'ili' quië gunli' lbi'ili' ca na' bena' neda'. ¹⁶ Le nactë répa' lbi'ili': Cutu nactëré' blau ca xanë' bönni' huen dxin, ati' bönni' gbaz cutu nactëré' blau ca nu nasöla' lë'. ¹⁷ Chqui' réjni'li' yúgu'të lë ni, bica' ba lbi'ili' chqui' gunli' cni. ¹⁸ Didza' ni ru'a cutu répa' yúgu'tëli'. Nözczda' nup gröcza' neda', san run bayúdx utság lë na' nayúj lu guich la'y, rna: “Nu rágulen neda' tsaxxön, nu ni tá'baga' neda'.” ¹⁹ Na'a rguíxjöi'da' lbi'ili' zi'al

ca gac, quië cati' gac cni, tséjlè'li' zoacza' neda'. ²⁰ Le nactè rèpa' lbi'ili': Nu bönni' gunè' ba la'n gbaz gsöla'a neda', neda' ca' gunè' ba la'n, ati' nu bönni' gunè' neda' ba la'n, gunè' ca' ba la'n Xuza', nasölè'è neda'.

Rgu'xjö'ë Jesús ca gunè' Judas, udödè' Lè'

²¹ Cati' budx bè'è didza' ni Jesús, bui'nnè' ati' yalj lulu gnè':

—Le nactè rèpa' lbi'ili': Tu bönni' nutsè'è ladjli' udödè' neda'.

²² Ni'r guluyú lau lza'què' tuè' yetüè' bönni' uséd queè' len gulabö'tsquè' bagui'i ta'náb ládxi'què' nuzxa qui na' gnè' cni Jesús. ²³ Tuè' bönni' uséd queè' Jesús, bönni' na' Jesús nadxi'inè' lè', zoè' cuit lè'è. ²⁴ Simón Pedro bulá' bului'izè' bönni' ni quië gnabné' Jesús nuzxa qui na' gnè' cni. ²⁵ Ni'r bönni' na' zoè' cuit lè'è Jesús rè' Lè':

—Xan, ¿nuzxa na' ru'u didza' qui?

²⁶ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—Naquè' bönni' na' gu'a-nè' yöt xtil nabís.

Ni'r buspisè' yöt xtil na', len bè'è queè' Judas Iscariote, zxi'nè' bönni' lè' Simón. ²⁷ Gdöd gdahuè' yöt xtil na' Judas, gyaz icj ládxi'dau'huè' Satanás tu' xöhui'. Ni'r Jesús rè' lè':

—Lè na' gunu', yjentè na'a.

²⁸ Cutu ta'yéjni'nè' bizx quië na' gudxè' lè' cni Jesús yezíca'rè' bönni' uséd queè' rø'què' tahuè'. ²⁹ Le nu'è Judas bzud dumí quequè', táquinè' la'què' gudxè' lè' Jesús: “Yajxi' le gáguru' lni”, o gnè': “Bè' lati' quegac bunách yechi'.”

³⁰ Cati' budx gdahuè' yöt xtil na', len ni' nac chdzö'l, la' brujtè' Judas.

Tu zxba cub

³¹ Cati' chbrujè' Judas na', ni'r gnè' Jesús:

—Na'a chzoa gla' lahui yöl-la' yení' quia' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, len gla' lahui ca' yöl-la' yení' queè' Dios. ³² Chqui' gla' lahui yöl-la' yení' queè' Dios ni'a quia' neda', Zxi'nè', lèzca' Lèczè' Dios gunè' ga gla' lahui yöl-la' yení' quia' neda', Zxi'nè', len la' guntè' cni. ³³ Zxi'na'dau', yetú chiz zóalena' lbi'ili'. Uguiljli' neda', ati' ca na' chgüdxgaca'-nè' bönni' judío, lèzca' cni rèpa' lbi'ili' na'a: Ga na' tsija' neda', cutu gac guidli' racz queèli'. ³⁴ Tu zxba cub rna bé'ida' lbi'ili' le rna cni: “Gul-dxi'i lza'li' tuli' yetuli'”. Ca na' neda' nadxi'ida' lbi'ili', lèzca' cni ral-la' gdxi'ili' lza'li' tuli' yetuli'. ³⁵ Chqui' huadxi'i lza'li' tuli' yetuli', láquibe'i yúgu'tè bunách da'li' neda'.

Rnè' Jesús gnè' Pedro cutu nunbè'è Lè'

³⁶ Ni'r gnabné' Jesús Simón Pedro, rnè':

—Xan, ¿gazxcz tsiju'?

Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Ga na' tsija' neda', cutu gac sá'lenu' neda' na'a, san huadzéy guidu' ga tsija' neda'.

³⁷ Pedro rè' Lè':

—Xan, ¿bizx quië cutu gac sá'lenu' Li' na'a? Chzoa' udöda' yöl-la' na'bán quia', gatia' le nadxi'ida' Li'.

³⁸ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—¿Naru' udödu' yöl-la' na'bán quiu' le nadxi'inu' neda'? Le nactè rèpa' li', tsonn lzu tá'bagu'u, gnau' cutu núnbè'u neda' zi'al ca cödxba' zxi'n druz.

¹ Rnë' Jesús:

—Cutu gchixi icj ládxi'dau'li'. Gul-tsejlë' Dios, len gul-tsejlë' ca' neda'. ² Lu yu'u lidxë' Xuza' latj zian nacuá'. La'naru' cu nac cni, neda' chgudxcza' lbi'ili'. Tsija' na'a, tsajpá'a queéli' latj ga tsajsoali'. ³ Chqui' huayija' len tsajpá'a queéli' latj ga tsajsoali', huóda' leyúbl, uchë'a lbi'ili' latj quia', quië ga na' tsajsoá' neda', ni' tsajsoali' ca' lbi'ili'. ⁴ Nöziczli' ga ni' tsija', len núnbë'li' ca' nöz.

⁵ Tomás rë' Lë':

—Xan, cutu nözitu' gazx na' tsiju'. ¿Nacxcz gac gúnbë'tu' nöz?

⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Neda' naccza' nöz, len naca' ca' le nac gdtë' li, len naca' ca' Nu nabánigac bunách. Ni'a quia' neda'z gac nu gdxin ga zoë' Dios Xuz. ⁷ La'naru' núnbë'li' neda', Xuza' ca' núnbë'li'-në'. Na'a, núnbë'li'-në' len chblé'ili'-në'.

⁸ Ni'r Felipe rë' Lë':

—Xan, buluí'i netu' Xuzu', ati' nactë queëtu'.

⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Felipe, xtsey chguc zóalena' lbi'ili'. ¿Naru' cu núnbë'tsu' neda'? Nu bönni' rlé'inë' neda', rlé'inë' ca' Xuza'. ¿Rnatsu: "Buluí'i netu' Xuzu'?" ¹⁰ ¿Naru' cu rejlé'u zóalencza'-në' Xuza', ati' Xuza' zóalenczë' neda'? Yugu' didza' ni rui'lena' lbi'ili', clëg racz quia' ru'a didza' ni, san Xuza' zóalenczë' neda', Lëczë' runë' dxin ni. ¹¹ Gul-tsejlë' neda', zóalencza'-në' Xuza', ati' Xuza' zóalenczë' neda'. Chqui' cugác gunli' cni, gul-tsejlë' neda' ni'a quegac dxin ni runa'. ¹² Le nactë rëpa' lbi'ili': Yugu' dxin ni runa' neda', lëzca' cni gunë' bönni' na' rejlé'ë neda', ati' le xzöntër ca' gunë' bönni' na' le huója' ga zoë' Dios Xuz. ¹³ Yúgu'të le gnabli' lahuë' Dios Xuz len ugunli' dxin la' neda', neda' guna' lë na' gnabli', quië ulu'a lahui yól-la' yení' xzön queë' Dios Xuz neda', Zxi'në'. ¹⁴ Biti'tëz bi gnabli' len ugunli' dxin la' neda', neda' guna' lei.

Gsölë'ë Dios Bö' La'y Jesús, dusóalenë' bunách queë'

¹⁵ Rnë' ca' Jesús:

—Chqui' nadxi'ili' neda', gul-gún le rëpa' lbi'ili', ¹⁶ ati' neda' gáta'yua' lahuë' Dios Xuz, ati' Lë' gsölë'ë queéli' Nu yubl Nu gaclen lbi'ili', Nu hui' xzön lbi'ili', len sóalenczë' lbi'ili'. Nu ni nac Dios Bö' La'y, Nu rui' didza' gdtë' li. ¹⁷ Cutu gac luzi' xbé' Lë' bunách yödzyú ni, le cutu gac la'lé'inë' Lë' len cutu gac lumbë'ë Lë', san zóalenczë' lbi'ili', ati' soë' lu icj ládxi'dau'li'. ¹⁸ Cutu uca'na' lbi'ili' ca' yugu' bi'i uzëbdau'. Huóda' dusóalena' lbi'ili'. ¹⁹ Yetú chi'ida'u'z cutur la'le'i neda' bunách yödzyú ni, san lbi'ili' ulé'ili' neda'. Le zoacza' nabana' neda', lbi'ili' ca', tsaz soali' gbanli'. ²⁰ Dza ni'r cati' dusóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y na', gnöziczli' zóalencza'-në' Xuza' Dios, ati' lbi'ili' zóaleni' neda', ati' neda' ca' zóalencza' lbi'ili'. ²¹ Nu bönni' rzi' lu në'ë xtida'z'a len runë' ca' rna, nac bë' nadxi'inë' neda' bönni' na'. Xuza' Dios gdx'i'në' bönni' na' nadxi'inë' neda', ati' neda' gdx'i'ida'-në' bönni' na' len uluí' lahua' lahuë'.

²² Judas rë' lë', san clëg Judas Iscariote, rnë':

—Xan, ¿nacxcz gac uluí' lau' lautu' netu', len cutu uluí' lau' laugac bunách yödzyú?

²³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Gunë' ca' rna xtida'z'a bönni' nadxi'inë' neda', ati' Xuza' Dios gdx'i'inë' bönni' na', ati' guidtu' dusóalentu'-në' bönni' na' lu icj ládxi'dau'huë'. ²⁴ Cutu runë' ca' rna xtida'z'a bönni' cunadxi'inë' neda'. Didza' na' byónili' bë'a neda', clëg quia' na', san nac queë' Dios Xuz nasólë'ë neda'.

²⁵ 'Rëpca' lbi'ili' yugu' lè ni tsal ni zóalena' lbi'ili', ²⁶ san gáclenë' lbi'ili' len hui' zxónë' lbi'ili' Dios Bô' La'y, Nu na' gsölë'ë queëli' Xuza' Dios le ugunli' dxin la' neda'. Usëdnë' lbi'ili' yúgu'të, len usë'ë ládxi'li' ca nac yúgu'të didza' na' chgudxa' lbi'ili'.

²⁷ 'Ruca'na' queëli' le cuequi dxi ládxi'li'. Runna' queëli' le rō' dxi ladxli' quia'. Le rō' dxi ladxli' na' runna' queëli' cutu nac ca le tunn queëli' bunách yödzyú ni. Cutu gchixi icj ládxi'dau'li', len cutu gadxi gdzóbili'. ²⁸ Chbyónili' ca na' chgudxa' lbi'ili': Huōja', ati' huōda' dusóalena' lbi'ili'. La'naru' nadxi'ili' neda', udzjili' cati' ni' gudxa' lbi'ili' huōja' ga zoë' Dios Xuz, le náctërë' blau Dios ca neda'. ²⁹ Na'a, chgudxa' lbi'ili' zi'al ca zi'a gac, quië cati' gac cni, tséjlë'li' neda'.

³⁰⁻³¹ 'Cutur gü'llena' lbi'ili' didza' zian, le za' tu' xōhui', nu rna be'i bunách yödzyú ni. Zal-la' cutu bi dë lu në'i bi gun quia' neda', cni ral-la' gac quië láquibe'i bunách yödzyú ni nadxi'ida'-në' Dios Xuz, len runa' ca na' chgudxë' neda' guna'. Gul-tsás, uza'ru' ni.

15

Ca nac qui lba uva len xzuza' në'i lba na'

¹ Lëzca' cni gudxë' lequë' Jesús:

—Naca' neda' ca tu lba uva le nac gdu, ati' Xuza' naquë' ca bönni' guz gu'n run chi'ë lba na'. ² Ugüë' yúgu'të xzuza' në'i lba na' naca' neda', le cutu bi ta'bía, ati' uchi'ë yúgu'të xzuza' në'i na' ta'bía, quië la'bía yetali'. ³ Lbi'ili' chnaci' dxi'a ni'a qui didza' na' chgudxa' lbi'ili'. ⁴ Gul-da'tecz neda', ca na' neda' dá'tecza' ca' lbi'ili'. Ca nac qui xzuza' në'i lba na', cutu gac bi cuia racz qui, chqui' cuda'tecz lba na', lëzca' cni nac queëli', cutu bi gac gunli' chqui' cutu tá'teczli' neda'.

⁵ 'Naca' neda' ca lba na', ati' lbi'ili' nacli' ca xzuza' në'i. Nu bönni' dá'teczë' neda', ca na' neda' dá'tecza' lë', bönni' ni naquë' ca xzuza' në'i lba na' rbia szxöni, le chqui' nulá'alenli' neda', cutu bi gac gunli'. ⁶ Nu bönni' cu dá'teczë' neda', gac queë' ca rac quegac xzuza' në'i lba na' cunacgac dxi'a, ta'ru'në' xzuza' në'i na' ati' la'bídx. Cati' chnabidxgac xzuza' në'i na', lutubë' leygac len la'gu'ë leygac lu gui', ati' tséguigac.

⁷ 'Chqui' tá'teczli' neda', len gunli' ca rna xtida'za, huac gnabli' bi guë'nili', ati' neda' guna' lë na' gnabli'. ⁸ Gunli' ba la'n Xuza' Dios cati' gunli' xchinë', gacli' ca xzuza' në'i lba na' ta'bía, len cni gac bë' nacli' gdu bönni' ta'dë'ë neda'. ⁹ Ca na' nadxi'inë' neda' Dios Xuz, lëzca' cni nadxi'ida' lbi'ili'. Gul-guntecz ca ral-la' gunë' bönni' nadxi'ida'-në'. ¹⁰ Chqui' gunli' ca rëpa' lbi'ili', gunli' ca ral-la' gunë' bönni' nadxi'ida'-në', ca na' neda' ca' runa' ca chgudxë' neda' Xuza' Dios guna', len rúntecza' le rdzag ladxë'ë Dios nadxi'inë' neda'.

¹¹ 'Yugu' didza' ni rëpa' lbi'ili' quië udzjilenli' tsaxxón neda' len gac gdu ca na' udzjili'. ¹² Lë ni nac le rëpa' lbi'ili' gunli'. "Gul-dxi'i lza'li' tuli' yetuli', ca na' neda' ca' nadxi'ida' lbi'ili'." ¹³ Cutu gac gdx'i'rnë' lzë'ë bönni' ca nu udöd yöl-la' na'bán qui, gatië' bönni' na' quië gáclenë' yugu' böchi' lzë'ë le nadxi'inë' lequë'. ¹⁴ Lbi'ili' nacli' böchi' lza'a chqui' gunli' ca na' chgudxa' lbi'ili' gunli'. ¹⁵ Cutur gnia' queëli' nacli' huen dxin quia', le cutu nöznë' bönni' huen dxin nac gunë' xané'. Neda' chgnia' queëli' nacli' böchi' lza'a, le chbena' ga nözili' yúgu'të le chgudxë' neda' Xuza' guna'. ¹⁶ Clëg lbi'ili' gröli' neda', san neda' gröcza' lbi'ili', len buzóa' lbi'ili' quië tseajli' bi tsjenli', ca na' tun xzuza' në'i lba na' ta'bía szxöni, ati' uga'ntecz lë na' gunli'. Cni gac, gunnë' queëli' Xuza'

Dios yúgu'tè le gnabli' lahuè' len ugunli' dxin la' neda'. ¹⁷ Lè ni nac le rèpa' lbi'ili' gunli': "Gul-dxi'i lza'li' tuli' yetuli'."

Tu'zóa tsła'l Jesús len nup da'gac Lè' bunách yödzyly

¹⁸ Gnè' ca' Jesús:

—Chqui' tu'zóa lbi'ili' tsła'l bunách yödzyly ni, nözili' chguluzóè' neda' tsła'l zi'al ca tu'zóè' lbi'ili' tsła'l na'a. ¹⁹ La'naru' nacli' tuz len bunách yödzyly ni, huala'dxi'i lbi'ili' bunách yödzyly ni ca na' ta'dxi'i lza'gac, san tu'zóa lbi'ili' tsła'l bunách yödzyly ni le cunacli' tuz len leygac, le grócza' lbi'ili' neda', len bubija' lbi'ili' ladj bunách yödzyly ni. ²⁰ Gul-tsajnéy didza' na' chgudxa' lbi'ili', gnia': "Cutu náctèrè' blau bönni' huen dxin ca xané'." Chqui' gulabia' ládxi'gac neda' bunách, la'bía ládxi'gac ca' lbi'ili'. Chqui' nacua' nup tun ca rna xtídza'a, lun ca' ca rna xtídza'li' lbi'ili'. ²¹ Yúgu'tè lè ni lun queëli' bunách le da'li' neda', le cutu núnbè'gac Dios Xuz nasólè'è neda'.

²² La'naru' cu bida', len la'naru' cu bé'lèna' lequè' didza', cutu la'baguè'è dul-la', san na'a le bida' ni, cutu bi zoa bi la'nè' qui dul-la' nabága'què' le ubíj lequè' dxi'a. ²³ Nu bönni' ruzóè' neda' tsła'l, ruzóè' ca' tsła'l Xuza' Dios. ²⁴ La'naru' cu bena' yugu' yöl-la' huac ga nacu'è, yugu' le nutu nu ben ca glac, cutu la'baguè'è dul-la'. Na'a, gulalé'inè' yugu' lè na' bena', ati' tu'zóè' neda' tsła'l len tu'zóè' ca' tsła'l Xuza'. ²⁵ Cni rac, quiè utság ca rna xtídzè'è Dios, le nazí' lu na'què', rna: "Tu'zóè' neda' tsła'l len cutu zoa bizx queè'."

²⁶ Cati' gdxinè' ni Dios Bö' La'y, Nu rui' didza' gdutè li, len Nu gaclen lbi'ili' len hui' zxön lbi'ili', Nu na' gsöla'a queëli' uláz queè' Dios Xuz, Nu ni gun lna' lau quia' neda'. ²⁷ Lbi'ili' ca' gunli' lna' lau quia', le zóalenczi' neda' tsaxxön dza ni'tè.

16

¹ Yugu' didza' ni chgudxa' lbi'ili', cui gac chop ládxi'li'. ² Tsaz lubijè' lbi'ili' ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío, ati' gdxin dza cati' nu bönni' gdöddè' lbi'ili' gáquinè' dxin queè' Dios runè'. ³ Cni lunè', le cunúnbè'què' Dios Xuz, len le cunúnbè'què' neda'. ⁴ Rèpa' lbi'ili' yugu' didza' ni, quiè cati' gdxin dza na', tsajneyli' didza' ni chgudxcza' lbi'ili'.

Le gunè' Dios Bö' La'y

Gnè' ca' Jesús:

—Yugu' didza' ni cutu gudxa' lbi'ili' dza ni'tè, le ni' zóalencza' lbi'ili'. ⁵ Na'a huöja', tsajsóalena'-nè' Dios Xuz, nasólè'è neda', ati' cutu gnábili' neda' nituli' lbi'ili', cugnali': "¿Gazx tsiju'?" ⁶ Na'a, le rèpa' lbi'ili' yugu' didza' ni, rsèbi ládxi'li'. ⁷ Neda' rèpa' lbi'ili' le nac gdutè li. Dxi'ar gac queëli' huöja', le chqui' cuhuöja', cutu dusóalenè' lbi'ili' Dios Bö' La'y, Nu na' gaclen lbi'ili' len hui' zxön lbi'ili', san chqui' huöja', gsöla'a-nè', dusóalenè' lbi'ili'. ⁸ Cati' guidè' Lè', gunè' ga láquibe'i bunách yödzyly ni nabága'gac dul-la', len cutu núnbè'gac le nac tsahui', ati' gchuguè' quequè' Dios. ⁹ Nabága'què' dul-la' le cuta'yejlè'è neda'. ¹⁰ Cutu núnbè'què' le nac tsahui' le ludöddè' neda', huöja' ga zoè' Dios Xuz, Nu nac tsahui', ati' cutur la'lé'inè' neda'. ¹¹ Gchuguè' quequè' Dios le chbchuguè' qui tu' xöhui' nu rna be'i bunách yödzyly ni.

¹² Yela'gac zian didza' rè'nda' güi'lèna' lbi'ili', san cutu gac tséjni'li' na'a. ¹³ Cati' guidè' Dios Bö' La'y, Nu rui' didza' gdutè li, Lè' usèdnè' lbi'ili' yúgu'tè le nac gdutè li na', le cutu gu'è didza' racz queè', san gu'è yúgu'tè didza' na' yönnè' ru'è Xuza', len gunè' ga gnözili' yúgu'tè le ral-la' gac. ¹⁴ Lè' gunè' neda'

ba la'n, le si'è le naqui quia', len gunè' ga gnözili' lei. ¹⁵ Yúgu'tè le naqui queè' Dios Xuz naqui quia'. Qui lè ni na' gnia' si'è le naqui quia', len gunè' ga gnözili' lei.

Yöl-la' rsëbi ladxì' huöac yöl-la' rudziji

¹⁶ Gnè' ca' Jesús:

—Yetú chi'idau'z len cutur glé'ili' neda', ati' yetú chi'idau'z ca' ulé'ili' neda', le huöja' ga zoè' Dios Xuz.

¹⁷ Ni'r tē lza'quē' tuē' yetüē' bönni' uséd queē', ta'nē':

—¿Bizxa rna didza' ni rē' rē'u? Rnē': “Yetú chi'idau'z, len cutur glé'ili' neda', ati' yetú chi'idau'z ca' ulé'ili' neda', len nac le huöja' ga zoè' Dios Xuz.”

¹⁸ Ni'r gulanē':

—¿Bizxa caz rē'ni gna didza' ni, gnē': “Yetú chi'idau'z”? Cutu réjni'tu' didza' ni ru'è.

¹⁹ Ráquibe'inē' Jesús tē'nnē' la'nabnē' Lē', ati' rē' lequē':

—¿Naru' rnabitsa lza'li' ca nac qui didza' na' bē'a, gnia': Yetú chi'idau'z, len cutur glé'ili' neda', ati' yetú chi'idau'z ca' ulé'ili' neda'? ²⁰ Le nactē rēpa' lbi'ili': Cōdxli' len gsëbi ladxì'li', san bunách yōdzlyú ni ludziji cati' ludōddē' neda'. Ni'r zal-la' gsëbi ladxì'li', huöac yöl-la' rudziji yöl-la' rsëbi ladxì' queëli' cati' ulé'ili' neda'. ²¹ Tu ngul cati' chzoa soabi' bi'idau' queënu, rzaca' rguì'nu, le chbdxin dza queënu, san cati' chzoabi' tubi' bi'i bönni'dau' queënu, cutur rajneynu lē na' butsagnu, len rudzjinu le chguljbi' tubi' bi'i bönni'dau' yōdzlyú ni. ²² Lēzca' cni rac queëli', rsëbi ladxì'li' na'a, san huöda' duyúa' lbi'ili', ati' ni'r udziji ladxì'li', ati' cutu sáqui'nē' bönni' ugüē' yöl-la' rudziji queëli' na'.

²³ Dza ni'r cutu bi gnábili' neda'. Le nactē rēpa' lbi'ili': Yúgu'tè le gnabli' lahuē' Dios Xuz, len ugunli' dxin la' neda', Lē' gunnē' queëli'. ²⁴ Ga rdxintē na'a dza cutu rugunli' dxin la' neda' cati' bi rnábili'-nē' Dios Xuz. Gul-náb cni, ati' gdél-li'li' lē na' gnabli', quiē gac gdu yöl-la' rudziji queëli'.

Ruxicjē' Jesucristo lu le rac yōdzlyú ni

²⁵ Gnè' ca' Jesús:

—Yugu'lē na' chbē'lēna' lbi'ili' didza' bena' lsaqui'. Huadxín dza cati' cutur güf'lēna' lbi'ili' didza' le runa' lsaqui', san yalj lulu güf'lēna' lbi'ili' didza' ca nac queē' Dios Xuz. ²⁶⁻²⁷ Dza na' gnabli' lahuē' Dios len ugunli' dxin la' neda', ati' rēpa' lbi'ili', cutu gun bayúdx gáta'yua' lahuē' Dios Xuz uláz queëli', le nadxi'inē' lbi'ili' Lēczē' Dios Xuz. Nadxi'inē' lbi'ili' le nadxi'ili' neda' len réjlē'li' bruja' ga zoè' Dios. ²⁸ Bruja' ga zoè' Dios Xuz, len bdxina' yōdzlyú ni. Yetú ca', uca'na' yōdzlyú ni, ati' huöja' ga zoè' Dios Xuz.

²⁹ Ni'r glē' Lē' bönni' uséd queē', ta'nē':

—Na'a ru'u didza' yalj lulu, len cutur runu' lsaqui'. ³⁰ Na'a ráquibe'itu' nōzcznu' Li' yúgu'tè len cutu run bayúdx nu bi gnabi yudxi Li', le rguíxjöi'nu' netu' le zi'a gnabtu'. Qui lē ni na' réjlē'tu' bruju' ga zoè' Dios.

³¹ Bubi'è didza' Jesús, rē' lequē':

—¿Naru' réjlē'tsali' neda' na'a? ³² Gul-yú, huadxín dza, len chrdxin dza na', cati' gáslasi' qui queëli', uca'nli' neda' tuza', san cutu soa' tuza', le zóalenczē' neda' Dios Xuz. ³³ Yugu' didza' ni chgudxa' lbi'ili' quiē cuequi dxi ladxì'li', le nacli' quia' neda'. Yōdzlyú ni gac queëli' le usaca' zi' lbi'ili', san gul-típ ladxì'li'. Neda' chbuxicja' lu le rac yōdzlyú ni.

17

Jesús rnabné' Dios gáclenē' nup da'gac Lē'

¹ Budx bē'ē yugu' didza' ni Jesús, bchis lahuē', ruyüē' yehua' yubál, rnē':

—Dios Xuz, chbdxin dza. Ben ga gla' lahui yöl-la' yení' quia' neda', Zxi'nu', quiē gac guna' ga gla' lahui yöl-la' yení' quiu' Li'. ² Ben cni le chnudödu' lu na'a yöl-la' uná bē' gna bé'ida' yúgu'tē bunách, len gu'a yöl-la' na'bán gdu quegac yúgu'tē nup na' chbennu' quia'. ³ Lē ni nac yöl-la' na'bán gdu na', le núnbē'quē' Li', nacu' la'z dui Dios gdu, len le núnbē'quē' ca' neda', Jesucristo, atí' Li' nasölu'u neda'.

⁴ 'Neda' chbena' ga nalá' lahui yöl-la' yení' quiu' yödzyú ni, len chbudx bena' dxin na' budödu' lu na'a. ⁵ Na'a, Xuz, ben ga gla' lahui yöl-la' yení' napa' tsaxxón len Li', gac quia' yöl-la' yení' na' guta' quia' tsaxxón len Li' dza ni'tē zi'a gata' yödzyú.

⁶ 'Chbulu'a lahui le nacu' Li' lauquē' bönni' ni bennu' quia', nup na' bubiju' ladj bunách yödzyú. Gláquinē' quiu' bönni' ni, atí' bēngacu'-nē' quia', atí' tunē' ca rna xtidzu'u. ⁷ Na'a nözcne' lu na'u Li' za'c yúgu'tē lē na' bennu' quia', ⁸ le chbudöda' lu na'quē' didza' na' budödu' Li' lu na'a neda', atí' lequē' nazí' lu na'quē' lei, len táquibe'inē' bruja' ga zu' Li', len ta'yejlē'ē Li' nasölu'u neda'.

⁹ 'Neda' ráta'yua' Lau' gáclenu' lequē'. Ráta'yua' Lau', clēg gáclenu' yúgu'tē bunách yödzyú, san gáclengacu'-nē' bönni' ni chbēngacu'-nē' quia', le náquicnē' quiu'. ¹⁰ Yúgu'tē nup náquigac quia' náquigac ca' quiu', atí' nup na' náquigac quiu' náquigac ca' quia', atí' ca nacgac nup na' ruluí' lahui yöl-la' yení' quia'.

¹¹ 'Na'a, cutur uga'na' yödzyú ni, san luga'nē' yödzyú yugu' bönni' ni, atí' neda' dusóalena' Li'. Xuz La'y, len yöl-la' huac quiu' ben chí'i nup ni chbennu' quia', quiē lacquē' tuz, ca na' nacru' tuz rē'u. ¹² Cati' ni' gzóalena' lequē' yödzyú ni, ben chí'igaca'-nē', buguna' dxin yöl-la' huac na' bennu' quia'. Nup na' bennu' quia', ben chí'igaca'-nē', atí' nitüē' cutu bunitia'-nē', san tuzē' bönni' na' naquē' ca zxi'n tu' xöhui', len ral-la' nitiē' tsaz, quiē utság le nayúj lu guich la'y.

¹³ 'Na'a dusóalena' Li', san tsal ni zoa' yödzyú ni, ru'a yugu' didza' ni quiē gac gdu quequē' yöl-la' rudziji ca na' rac quia' neda' yöl-la' rudziji. ¹⁴ Neda' chbudöda' lu na'quē' xtidzu'u, atí' tu'zóa lequē' tsla'l bunách yödzyú ni le cunacquē' tuz len leygac, ca na' nac quia' neda', cutu naca' tuz len bunách yödzyú ni. ¹⁵ Ráta'yua' Lau', clēg cuacu'-nē' yödzyú ni, san gun chí'igacu'-nē', cui la'dzunē' lu na' tu' xöhui'. ¹⁶ Cutu nacquē' tuz len bunách yödzyú ni ca na' nac quia' neda', cutu naca' tuz len bunách yödzyú. ¹⁷ Bubíj quizi quiu' lequē', ugun' dxin le nac gdu'tē li. Le nac gdu'tē li na' nac xtidzu'u. ¹⁸ Ca na' benu' Li', bsölu'u neda' ladj bunách yödzyú ni, lēzca' cni runa' neda', rsöla'gaca'-nē' ladj bunách yödzyú. ¹⁹ Le nadxí'igacda'-nē' rudöd cuina' quiu', quiē lurujē' ca' lequē' quizi quiu' le nazí' lu na'quē' le nac gdu'tē li.

²⁰ 'Ráta'yua' Lau', clēg quegacžē' bönni' ni, san lēzca' quequē' bönni' ni la'yejlē'ē neda' ni'a qui didza' lu'ē bönni' ni. ²¹ Ráta'yua' Lau' gunu' ga lacquē' tuz yúgu'tē', len lacquē' ca' tuz len rē'u, ca na' nacu' Li', Xuza', nacu' tuz len neda', atí' neda' ca', naca' tuz len Li'. Cni ral-la' lacquē' quiē la'yejlē' yezica' bunách yödzyú ni, bsöla'czu' neda' Li'. ²² Yöl-la' yení' na' bennu' quia', neda' bē'a ca' quequē', quiē lacquē' tuz, ca na' nacru' tuz rē'u. ²³ Li' nacu' tuz len neda', atí' neda' gaca' tuz len lequē', quiē gac gdu ca nacquē' tuz, len cni

láquibe'i yezica' bunách yödzyú ni, bsóla'czu' neda' Li', ati' nadxi'igacdu'-nè' ca na' nadxi'inu' neda'.

²⁴ Xúza'dau', rè'nda' la'cuá'lenè' neda' ga na' tsajsóa' bönni' ni bémgacu'-nè' quia', quiè la'lé'inè' yöl-la' yení' na' bennu' quia' le nadxi'inu' neda' dza ni'tè, cati' zí'a' gunu' yödzyú. ²⁵ Xuza' tsahui', cutu núnbé'gac Li' bunách yödzyú ni, san neda' núnbé'cza' Li', ati' yugu' bönni' ni chnózcne' bsóla'czu' neda' Li'. ²⁶ Bena' ga nözcne' le nacu' Li', len gunra' ca' ga la'nöznè' lè ni quiè ca na' nadxi'inu' Li' neda', lèzca' cni la'dxi'i lza'què', ati' gaccza' ca' tuz len lequè'.

18

Ta'zönè' Jesús

¹ Cati' budx bè'è yugu' didza' ni Jesús, brujè' ni' ati' zéajlenè' yugu' bönni' uséd queè'. Gdödè' yetslá'a yegu Cedrón len bdxiné' ga ni' dè tu la' yèl, ati' latj ni gyázlenè' yugu' bönni' uséd queè'. ² Lèzca' Judas, bönni' na' udödè' Jesús, nunbè'è la' yèl na', le butubè' ni' Jesús zian lzu yugu' bönni' uséd queè'. ³ Ni'r bchè'è Judas tu cö' bönni' rjaquè' gdil-l len yugu' bönni' ni'a na'què' bxuz uná bè' len ni'a na'què' bönni' gdau' fariseo, ati' yjaquè' ga ni' zoè' Jesús, nua'què' yugu' gui' yör, len yugu' le ta'neynè'. ⁴ Ni'r, le nözcne' Jesús yúgu'tè le ral-la' gac queè', brujè' ga ni' zoè' len rè' lequè':

—¿Nuzxa rguiljli'?

⁵ Gulubi'è didza', tè' Lè':

—Jesús, bönni' Nazaret, rguiljtu'-nè'.

Jesús rè' lequè':

—Néda'cza'.

Zóalenè' ca' lequè' Judas, bönni' na' rudödè' Jesús lu na'què'. ⁶ Cati' Jesús gudxè' lequè': “Néda'cza'”, ni'r gulubiguè'è guzcudzu'l len guladzö'è lyu.

⁷ Jesús gnabné' lequè' leyúbl, rnè':

—¿Nuzxa rguiljli'?

Tè' Lè':

—Jesús, bönni' Nazaret, rguiljtu'-nè'.

⁸ Ni'r bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Chgudxa' lbi'ili', néda'cza'. Chqui' rguiljli' neda', gul-güi'-què' latj tshuøjquè' bönni' ni.

⁹ Cni gnè' Jesús quiè butság didza' na' bè'è, gnè': “Nup ni bennu' quia', nitúè' cutu bunitia'-nè'.” ¹⁰ Ni'r, le nu'è guia tuchi' Simón Pedro, gleycjé' lei, len bentè' huè' Malco, huen dxin queè' bxuz blau, bchuguè' guid naguè' yubél bönni' na'. ¹¹ Ni'r Jesús rè' Pedro na':

—Bugú'u lidx, guia tuchi' quiu'. ¿Naru' cu ral-la' saca' quia' lè na' chnunè' quia' Xuza'?

Rdxiné' Jesús lahuè' bxuz blau

¹² Gulazönè' Jesús len glúguè'è Lè' bönni' na' rjaquè' gdil-l len bönni' na' nacu'è lu nè'è, lenca' yugu' bönni' ni'a na'què' bönni' judío uná bè'. ¹³ Ni'r gulachè'è Lè' zí'al lahuè' Anás, le naquè' xtau' zxi'nè' Caifás, bönni' naquè' bxuz blau iz na'. ¹⁴ Naquè' Caifás bönni' na' buzéjni'nè' yugu' bönni' judío uná bè', bului'inè' lequè' dxi'ar gac gatiè' tuzè' bönni' len clèg nit gdutè yödzyé' quequè'.

Rnè' Pedro: “Cutu núnbè'a-nè' Jesús”

¹⁵ Yjaquè' cúdzu'lè' Jesús Simón Pedro len yetúè' bönni' uséd queè' Jesús, zajnaquè' Lè'. Bönni' uséd ni gyázlenè' Jesús ló'a qui lidx bxuz blau, le

nunbë'ë lë' bxuz blau na'. ¹⁶ Buga'në' Pedro ni'l ga nu ryaz lö'a na'. Qui lë ni na' burujë' bönni' uséd na' nunbë'ë lë' bxuz blau, ati' bé'lenë'-nu didza' ngul na' run chi'inu ga nu ryaz lö'a na', len benë' ga gyazië' Pedro lö'a. ¹⁷ Nì'r rënu Pedro ngul na' run chi'inu ga nu ryaz lö'a, rnanu:

—¿Naru' cu da'u ca' li' bönni' ni'?

Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Clëg neda'.

¹⁸ Le run ziaq, nabéquiquë' gui' yugu' bönni' huen dxin len yugu' bönni' ni'a na'gac bunách gdau', ati' zuicnë' ra' gui' na', tu'tsë'i cuinquë'. Lëzca' zuilenë' lequë' Pedro, rutsë'i cuinë'.

Bxuz blau rnabi yudxnë' Jesús

¹⁹ Nì'r gnabi yudxnë' Jesús bxuz blau quië gnöznë' nupx da'gac Lë' len nacx nac le rusëdnë' bunách Jesús. ²⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Yalj lulu bé'lëna' yúgu'të bunách didza'. Busëdteczda' lequë' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios lenca' nchil gdau', ga ni' tu'dubë' yúgu'të bönni' judío, len cutu bi didza' bé'a bagachi'z. ²¹ ¿Bizx quië rnabi yudxnu' neda'? Gnabi yudxi nup ni' gulayöni didza' bé'lëna' lequë'. Byutsca', nözcnë' didza' na' bé'lëna' lequë' bönni' na'.

²² Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, gdapë'ë ru'ë Jesús bönni' ni'a na'gac bunách gdau' zoë' ni', rnë':

—¿Naru' cni rubi'tsu' didza' lahuë' bxuz blau?

²³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Chqui' cugnía' dxi'a, gdxijö' bizxal didza' bé'a cunác dxi'a, len chqui' guc dxi'a didza' bé'a, ¿bizx quië na' gdapu'u neda'?

²⁴ Nì'r bsölë'ë Jesús náguë'ë Anás na', ati' guluschinë' Lë' lahuë' Caifás, naquë' gdu bxuz blau.

Leyúbl rnë' Pedro: "Cutu núnbë'a-në' Jesús"

²⁵ Cati' ni' zuinë' Pedro ra' gui' rutsë'i cuinë', glë' lë' bönni' nacu'ë ni', ta'në':

—¿Naru' cu da'u ca' li' Jesús na'?

Gdá'baguë'ë Pedro, rnë':

—Clëg neda'.

²⁶ Zoë' ni' bönni' huen dxin queë' bxuz blau, naquë' di'a dza queë' bönni' na' Pedro bchuguë' guid naguë', ati' bönni' huen dxin na' rë' Pedro:

—¿Naru' cu blé'iczda' li' la' yël ni', dzagu'-në' Jesús?

²⁷ Leyúbl gdá'baguë'ë Pedro, ati' la' grödxhtëba' zxi'n druz.

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato

²⁸ Nì'r gulachë'ë Jesús, guluzë'ë lidxë' Caifás na', len guladxinë' yúlahui' queë' bönni' rna bë'ë, nazí' lei Pretorio. Chza' reni' dza na' ati' cutu gulayazië' yúlahui' na' bönni' judío, le táquinë' la'baguë'ë zxguia' chqui' la'yazië' ni', le gun ga cugác lahuë' xtsö' Lni Pascua, lni na' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' bunách Israel luyó Egipto. ²⁹ Nì'r brujë' Pilato, bönni' rna bë'ë na', bdxinë' ga na' nacu'ë, len rë' lequë':

—¿Bizxa ruquili'-në' bönni' ni'?

³⁰ Gulubi'ë didza', të' lë':

—La'naru' cu nu'ë dö' bönni' ni, cutu udödtu'-në' lau'.

³¹ Nì'r rë' lequë' Pilato, rnë':

—Lbi'iczli' gul-chë'të, len gul-bequi xbey Lë' ca rna bë' zxba queëli'.

Të' lë' bönni' judío, ta'në':

—Cutu dë lu na'tu' nu gdöditu'.

³² Cni guc quië butság xtidzë'ë Jesús, le bë'ë nac ral-la' gatië'. ³³ Ni'r buazië' yúlahui' na' Pilato, ati' bulidzë' Jesús len rë' Lë':

—¿I nacu' Li' Bönni' Rna Bé'inë' Bönni' Judío?

³⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—¿I racz quiu' rnau' cni, o glë li' cni bunách ca nac quia'?

³⁵ Pilato rë' Lë':

—¿Naru' ráquödsanu' naca' judío? Guludödë' Li' lu na'a yugu' bönni' uládz quiu' len yugu' bxuz uná bë'. ¿Bizxa caz benu'?

³⁶ Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Rna bë'a neda', san clëg ca ta'ná bë' bunách yödzyly ni. La'naru' rna bë'a ca ta'ná bë' bunách yödzyly, la'dil-lë' bönni' da'quë' neda', cui lu'ë latj nu udöd neda' lu na'quë' bönni' judío. Ca rna bë'a neda' cutu nac ca ta'ná bë' bunách yödzyly ni.

³⁷ Ni'r Pilato rë' Lë':

—¿Nactsu' ca' bönni' rna bë'ë?

Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Naca' ca na' rnau'. Qui lë ni na' bida' ga gulja' yödzyly ni, quië guna' lna' lau qui le nac gdutë li. Tu'zë naggac didza' ru'a yúgu'të nup ni tun le nac gdutë li.

³⁸ Pilato rë' Lë':

—¿Bizxa na' le nac gdutë li?

Ta'chuguë' queë' Jesús gatië'

Cati' budx gnë' cni Pilato, burujë' leyúbl ga na' nacu'ë bönni' judío uná bë' na', len rë' lequë':

—Cutu bi dö' rudzölda' nu'ë bönni' ni. ³⁹ Lbi'ili' dë tu le nalëbili' runli' cati' rac Lni Pascua ni, rnabli' lahua' usana'-në' queëli' tuë' bönni' nadzunë'. ¿I rë'nili' usana'-në' queëli' Bönni' Rna Bé'inë' Bönni' Judío?

⁴⁰ Ni'r glu'ë zidz didza' leyúbl yúgu'të, ta'në':

—Clëg bönni' ni, san Barrabás usanu'-në' queëtu'.

Barrabás na' naquë' gban.

19

¹ Ni'r bchë'ë Jesús Pilato, len benë' ga gulaguinë' Lë' bönni' rjaquë' gdil-l.

² Glunë' tu bregui' xzuza' në'i yötsi' bönni' rjaquë' gdil-l, ati' guludxíë' lei icjë' Jesús, len gulugacuë' Lë' tu lari' tunn xna ca nac le tacuë' bönni' ta'ná bë'ë.

³ Cati' gulabiguë'ë lahuë' Jesús, len të' Lë':

—Bica' bau' Li', Bönni' Rna Bé'inë' Bunách Judío.

Ni'r gulagapë'ë lau ru'ë.

⁴ Ni'r burujë' leyúbl Pilato, len rë' yugu' bönni' judío uná bë', rnë':

—Gul-yú, ubija'-në' lauli' ni quië gnözili' nitú le nac dö' cutu rudzölda' nu'ë bönni' ni.

⁵ Ni'r brujë' Jesús, dxia icjë' bregui' xzuza' në'i yötsi' na' len nacuë' lari' tunn xna na'. Pilato rë' lequë':

—Ni zoë' bönni' ni.

⁶ Cati' gualé'inë' Jesús yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' ni'a na'quë', zidz glu'ë didza', ta'në':

—Bdë'ë lë'i yag cruz. Bdë'ë lë'i yag cruz.

Pilato rë' lequë':

—Lbi'iczi' gul-chë'ë len gul-tsajdë'ë lë'i yag cruz. Neda' cutu bi dö' budzölda' nu'ë bönni' ni.

⁷ Ni'r bönni' judío na' të' lë':

—Dè queëtu' tu zxba, len rna bē' zxba queëtu' na' ral-la' gatiē' bōnni' ni le gnē' naquē' Zxi'nē' Dios.

⁸ Cati' byōnnē' didza' ni Pilato, gudxrnē'. ⁹ Leyúbl buaziē' yúlahui' na', len rē' Jesús:

—¿Gazxtē bōnni' Li'?

Cutu bi didza' bubi'ē' Jesús.

¹⁰ Ni'r Pilato rē' Lē':

—¿Naru' cu ubi'itsu' didza', quixjōi'nu' neda'? ¿Naru' cu nōznu' dē lu na'a udá'a Li' lē'i yag cruz, len dē lu na'a usana' Li'?

¹¹ Bubi'ē' didza' Jesús, rē' lē':

—Cutu bi dē lu na'u gunu' quia' la'naru' cu nudōdē' lu na'u yōl-la' uná bē' na' Dios. Qui lē ni na', bōnni' na' budōdē' neda' lu na'u nabága'rē' zxguia' ca li'.

¹² La' ni'z rzu rbō'ē' Pilato usanē' Jesús, san glu'ē' zidz didza' bōnni' judío uná bē', ta'nē':

—Chqui' usanu'-nē' bōnni' ni, cutu rdzagu'-nē' dxi'a César, bōnni' rna bē'inē' gdu'tē yōdzlyú. Nu bōnni' run cuinē' bōnni' rna bē'ē, rdá'baguē'ē César na'.

¹³ Cati' byōnnē' didza' ni Pilato, gna bē'inē' nup tsaxji'gac Jesús, ati' grō'ē xlatjē' ga rbequi xbeynē', latj na' nazi' lei Lō'a Ga Zxoagac Guiōj Blag, len ca nac didza' hebreo nazi' lei Gabata. ¹⁴ La' dza na'z nac dza zi'a gdxin Lni Pascua, len nac gdu huagbídiz. Ni'r gudxē' yugu' bōnni' judío uná bē' na' Pilato, rnē':

—Ni zoē' bōnni' rna bē'inē' lbi'ili'.

¹⁵ Glu'ē' zidz didza', ta'nē':

—Bētiē', bētiē'. Bdē'ē lē'i yag cruz.

Pilato rē' lequē':

—¿Rnábitali' neda' udá'a-nē' lē'i yag cruz bōnni' rna bē'inē' lbi'ili'?

Gulubi'ē' didza' bxuz uná bē', ta'nē':

—Nurur nu zoa rna be'i netu'. Tuzē' César rna bē'inē' netu'.

¹⁶ Qui lē ni na' budōdē' Jesús lu na'quē' Pilato, quiē tsajda'quē' Lē' lē'i yag cruz. Ni'r gulaguel-lē'ē Jesús, len gulachē'ē Lē' ni'l.

Tu'dē'ē Jesús lē'i yag cruz

¹⁷ Brujē' ni' Jesús, nu'ē' yag cruz queē', zijē' latj nazi' lei Latj Qui Bōga' Icjru', len ca nac didza' hebreo nazi' lei Gólgota. ¹⁸ Ni' guludē'ē Jesús lē'i yag cruz, ati' guludá'lenē' Lē' tsaxxōn lē'igac yag cruz yechopē' bōnni'. Tsla'a hueaj ta'dē'ē, ati' Jesús dē'ē gatsj lahui'l chopē' bōnni' na'. ¹⁹ Bsōlē'ē Pilato bōnni' buzujē' lu guich tu didza' le buzó'ē lē'i yag cruz icjlē' Jesús, le rna cni: "Jesús, Bōnni' Nazaret, Bōnni' Rna Bē'inē' Bōnni' Judío." ²⁰ Gululabē' didza' ni zian bōnni' judío, le zoa gal-la'z ra' yōdz ga na' guludē'ē Jesús lē'i yag cruz, ati' didza' na' buzujē' lu didza' hebreo, len lu didza' griego, len lu didza' latín. ²¹ Tē' Pilato bxuz uná bē' quequē' bōnni' judío, ta'nē':

—Cutu uzuju', Bōnni' Rna Bē'inē' Bōnni' Judío. Bzuj cni: "Lē' gnē': Gna bē'ida' bōnni' judío."

²² Bubi'ē' didza' Pilato, rē' lequē':

—Le chnuzuja', tsaz chnuzuja'.

²³ Cati' budx guludē'ē Jesús lē'i yag cruz bōnni' na' rjaquē' gdil-l, gulaguel-lē'ē lari' nacuē' Jesús. Gulabijē' tapl, tu cuia hueaj guta' qui queēquē'. Gulaguel-lē'ē ca' lari' gxoá yenē' Jesús, ati' lari' na' cutu nadía, san nadúb tuz ca nadúb. ²⁴ Ni'r bōnni' na' rjaquē' gdil-l glē lza'quē' tuē' yetúē', ta'nē':

—Cutu gchúguru' lei, san dxi'ar gac uyuru' le gac bè' quiè gnöziru' nuzxa gaqui qui.

Cni guc, butság ca nayúj lu guich la'y, rna:

Gulaguisiè' qui queè'que' lari' nacua',

Len qui lari' quia' guluyiè' le nac bè'.

Cni glunè' bönni' na' rjaquè' gdil-l.

²⁵ Gulacua'nu gal-la' ga na' dè'è Jesús lè'i yag cruz xnè'è, len ngul zxilnu xnè'è, len María, ngul queè' Cleofas, len María Magdalena. ²⁶ Cati' blé'inè'-nu xnè'è Jesús, len blé'inè' ca' ni' bönni' uséd queè' na' nadxi'inè', gudxè'-nu xnè'è:

—Na'a, na' zoè' zxi'nu'.

²⁷ Ni'r gudxè' bönni' uséd queè' na':

—Na' zoanu xna'u.

La' dza ni'z benè' ga yajsoanu lidxè' bönni' uséd na'.

²⁸ Gdöd ni, le nözcznè' Jesús yúgu'tè chböa budzág lahui, len quiè utság le nayúj lu guich la'y, gnè':

—Rbidxa' nis.

²⁹ Dè ni' tu zxiga' yudz nup zi. Ni'r bönni' na' rjaquè' gdil-l guluguijè' nup zi na' tu le blul rxzup nis, ati' guluzóè' lei lahui gui, len guludé'è lei ru'è Jesús quiè xupè'. ³⁰ Budx gu'è Jesús nup zi na', gnè':

—Chnactè.

Ni'r buzötj icjè'. Burujtè bö' nacczè', gutiè'.

Runè'è yag tuchi' cuit lè'è Jesús bönni' rijè' gdil-l

³¹ Ni'r, le nac dza zi'a gdxin Lni Pascua na', len le cural-la' lugá'n nup natgac lé'igac yag cruz cati' nac dza la'y quequè', le nac tu dza la'y zxóntè, qui lè ni na' gláta'yuè' lahuè' Pilato bönni' judío guiè' bönni' rjaquè' gdil-l tsajtitsjuè' xzgatsjuè' bönni' da'què' lé'igac yag cruz, len luzötjè' lequè' lé'igac yag cruz na'. ³² Qui lè ni na' gulabiguè'è ni' bönni' rjaquè' gdil-l, ati' gulaguitsjè' xzgatsjè' bönni' zi'al, len lèzca' cni glunè' queè' yetué' bönni' na' dá'lenè' Jesús lè'i yag cruz. ³³ Cati' guladxinè' ga na' dè'è Jesús len gualé'inè' chnatiè', cutu gulaguitsjè' xzgatsjè'.

³⁴ Ni'r bunè'è yag tuchi' cuit lè'è Jesús tuè' bönni' na' rijè' gdil-l, ati' la' brujtè rön len nis. ³⁵ Neda', Juan, blé'ida' lè ni, len runa' lna' lau qui, ati' le runa' lna' lau nac gdu'tè li. Nözcza' ru'a didza' gdu'tè li, quiè tséjlè'li' ca' lbi'ili' ca nac queè' Jesús. ³⁶ Glac yugu' lè ni quiè butság le nayúj lu guich la'y, rna: "Cutu gatsj nitú dxit yu'è." ³⁷ Yetú le nayúj ca' lu guich rna cni: "Luyiè' bönni' na' guluné'è lè' yag tuchi'."

Tu'cachè'è Jesús

³⁸ Gdöd guc yúgu'tè lè ni, gyijè' José, bönni' yódz Arimatea, len dè'è Jesús, san bagachi'z le rádxinè' yugu' bönni' judío uná bè', ati' gnabè' lahuè' Pilato gu'è lè' latj u'è Jesús. Pilato bé'è lè' latj. Ni'r bdxinè' José ga na' dè'è Jesús lè'i yag cruz, ati' bu'è Lè'. ³⁹ Lèzca' bdxinè' ni' Nicodemo, bönni' na' gyijè' zi'al yajyüè' Jesús chdzó'l, nu'è tu le nutsi'i nör sla' qui mirra, len tu le rla' zxiix, nac ca tu gayuá' guia. ⁴⁰ Ni'r gulaguel-lè'è Jesús José len Nicodemo na', len guluchólinè' Lè' yugu' lári'dau' ati' gulagu'è lahuil lè na' nutsi'i nör sla' qui mirra len le rla' zxiix, glunè' ca nalébcnè' tunè' bönni' judío cati' tu'cachè'è bönni' nat. ⁴¹ Gal-la' ga na' guludé'è Jesús lè'i yag cruz dè tu la' yèl, ati' gatsj lahuil la' yèl na' zoa tu yeru ba cub nadj lè'i gui'a guiöj, yeru ba na' nutu nu

ta'güi'nè'. ⁴² Lu yeru ba na' gulagu'è Jesús le dë gal-la'z yeru ba na' len le nac dza tu'pè'è qui Lni Pascua bönni' judío.

20

Rubanë' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' chnac zildau' dza domingo, ni' nac chul, gyeajnu María Magdalena ra' yeru ba na', ati' blé'inu chnadúa guiöj blag na' buséyj ga nu ryaz yeru ba na'. ² Ni'r jarélu'nu böajnu ga zoë' Simón Pedro, dzaguë' lè' yetüë' bönni' uséd, bönni' na' Jesús nadxi'inè' lè', ati' rënu lequë':

—Gulubijë' Xanru' yeru ba ni', len cutu nözitu' gazx gulagu'è Lè'.

³ Ni'r gularujë' Pedro len yetüë' bönni' uséd na', zjaquë' ra' yeru ba na'. ⁴ Tsaxxón ta'xíti'è gropë', san yetüë' bönni' uséd na' jarélu'rè' gxíti'è ca Pedro, ati' zi'al lè' bdxinë' ra' yeru ba na'. ⁵ Byechuë' len buyúë' lu yeru ba na', len blé'inè' yugu' lári'dau' na' gularöli-nè' Jesús, nacué' ni', san cutu gyazië' yeru ba na'. ⁶ Ni'r bdxinë' Simón Pedro cúdzu'lè' yetüë' bönni' uséd na', ati' gyazië' lè' yeru ba na', len blé'inè' lári'dau' na' nacué' ni'. ⁷ Lëzca' blé'inè' lári'dau' na' gulaxóë' icjè' Jesús, cutu dëlen yezica' lári'dau' na', san tsla'l nudúb quizi. ⁸ Ni'r gyazië' ca' yetüë' bönni' uséd na' bdxinë' zi'al ra' yeru ba na', len blé'inè' ca na' nac, ati' gyejlë'è didza' bë'è Jesús. ⁹ Cni guc, le cutu ta'yéjni'nidë' le nayú'l lu guich la'y ca run bayúdx gac queë' Jesús, ubanë' lu yöl-la' gut. ¹⁰ Ni'r gropë' bönni' uséd na' yhuöjquë' lidxquë'.

Ruluí' lahuë' Jesús launu María Magdalena

¹¹ Buga'nnu María ni'l ra' yeru ba na', rbödxnu. Tsal ni' rbödxnu, byéchunu, buyunu lu yeru ba na'. ¹² Ni' blé'inu chopë' gbaz la'y queë' Dios, nácuquë' lári' chguich. Rö'quë' ni', tuë' icjl ba na', len yetüë' xni'l ba na' ga ni' gulagu'è Jesús. ¹³ Të' lënu gbaz la'y na', ta'né':

—Nguldau', ¿bizx quië rbödxu'?

Rënu lequë':

—Le guluú'è Xana', len cutu nözda' gazx gulagu'è Lè'.

¹⁴ Cati' budx gnanu cni, bueycjnu len blé'inu-nè' Jesús, zoë' ni', san cutu ráquibe'inu Jesús na'. ¹⁵ Ni'r Jesús gudxë'-nu:

—Nguldau', ¿bizx quië rbödxu'? ¿Nuzxa ruguilju'?

Le ráquinu naquë' Lè' bönni' run chi'è la' yèl na', rënu Lè':

—Bönni', chqui' li' bu'u-nè', gdxijöi' neda' gazx glu'u-nè', ati' neda' u'a-nè'.

¹⁶ Ni'r Jesús gudxë'-nu:

—María.

Ni'r bueycjnu, len lu didza' hebreo rënu Lè':

—Raboni.

Didza' ni rna: “Bönni' Usëdi quia”.

¹⁷ Jesús rë'-nu:

—Cutu canu' neda', le cutu ruhuëpida' ga zoë' Xuza'. Na'a, gyeaj ga nacué' böchi' lza'a, ati' yjöd-x-quë': “Cni rnë' Jesús: Huëpa' ga zoë' Xuza', naquë' ca' Xuzli'. Naquë' Dios quia', len Dios queëli'.”

¹⁸ Ni'r gyeajnu María Magdalena na', yajtíxjöi'nu bönni' uséd queë' Jesús chblé'inu-nè' Xanru' len ca nac didza' na' gudxë'-nu.

Ruluí' lahuë' Jesús lauquë' bönni' uséd queë'

¹⁹ Cati' chgul la' dza na'z, le nac dza domingo, nudubquë' bönni' uséd queë' Jesús, ati' nayéyj yu'u ga na' nacué' le tádxinë' yugu' bönni' judío uná bë'. Ni'r bulu' lahuë' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacué', len rë' lequë':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'.

²⁰ Cati' budx gudxé' lequé' didza' ni, bului'iné' lequé' në'è len cuit lè'è. Ni'r tu'dzijné' bönni' uséd na' le tu'lé'iné' Xanru'. ²¹ Ni'r rë' lequé' leyúbl Jesús, rné':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'. Ca bené' Xuza', bsöl'è neda', lëzca' cni rsöla'a lbi'ili' tsjenli' xchina'.

²² Cati' budx gné' cni, bulubé' lauqué' len rë' lequé':

—Gul-sí' lu na'li' Dios Bö' La'y. ²³ Núti'téz nu unít lauli', nu na' ben dul-la', chyu'u yöl-la' runít lau qui, ati' núti'téz nu cutu unít lauli' lei, nagá'n dul-la' qui nu na' nun dul-la'.

Cutu rejlé'è Tomás

²⁴ Cutu zóalené' lequé' Tomás cati' duyúé' lequé' Jesús. Naqué' Tomás tué' bönni' chinuúé' ni', len tu'è ca' lè' Bönni' Cuach. ²⁵ Gdöd ni' glé' Tomás yezíca'rè' bönni' uséd na', ta'né':

—Chblé'itu'-nè' Xanru'.

Tomás rë' lequé':

—Chqui' cutu glé'ida' në'è ga bné' bdidj, len gné'a xbönni' na'a ga na' bné'gac bdidj na', len gné'a na'a cuit lè'è ga na' bné' yag tuchi', cutu ca' tséjlé'a.

²⁶ Cati' chgdöd yexunu' dza, nudubqué' leyúbl lu yu'u bönni' uséd na', ati' zóalené' lequé' Tomás na'. Zal-la' nayéy yu'u ga na' nacu'è, buluí' lahué' Jesús gatsj lahuí'l ga na' nacu'è, len rë' lequé':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'.

²⁷ Ni'r Jesús rë' Tomás na':

—Bné' ni xbönni' na'u, len byu na'a ni. Bné' na'u cuit lè'a ni, len cutur gac chop ladxu'u, san gyejlé' neda'.

²⁸ Ni'r bubí'è didza' Tomás, rë' Lè':

—Xána'dau', len Dios quia'.

²⁹ Jesús rë' lè':

—Tomás, le blé'ínu' neda', réjlé'u. Bica' ba nup ni' la'yejlé' neda' zal-la' cutu la'le'i neda'.

Le rë'ni gun didza' nayúj lu guich ni

³⁰ Bené' Jesús zianr ca' yöl-la' huac lauqué' bönni' uséd queé', le cunayujgac lu guich ni. ³¹ Yugu' lè' ni nuzuja' lu guich quié tséjlé'li' naqué' Jesús Bönni' na' ru'è Dios lè' Cristo, Zxi'né' Dios, len cati' tséjlé'li', gata' queé'li' yöl-la' na'bán gdu le réjlé'li'-né'.

21

Ruluí' lahué' Jesús lauqué' gadxé' bönni' uséd queé'

¹ Gdöd guc lè' ni, leyúbl buluí' lahué' Jesús lauqué' bönni' uséd queé' ga nac ra' nis zxön qui Tiberias, ati' cni guc ca na' buluí' lahué' lauqué'. ² Nudubqué' Simón Pedro, len Tomás, bönni' na' tu'è ca' lè' Bönni' Cuach, len Natanael, bönni' yödzo Caná qui luyú Galilea, len yugu' bönni' zxi'né' Zebedeo, len yechopé' ca' bönni' uséd queé' Jesús. ³ Simón Pedro rë' lequé':

—Tsija' tsajxöna'-ba' böl.

Tè' lè' yezíca'rè', ta'né':

—Huazá'lentu' ca' li'.

Ni'r yjaquë' len gulabenë' tu lë'i bárcodau', ati' rël ni' nituba' bôl cutu gulazönë'-ba'. ⁴ Cati' chza' reni', yajsóë' Jesús luyú ra' nis na', san cutu táquibe'inë' Jesús na' bönni' uséd queë'. ⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Zxi'na'dau', çnaru' cudeyba' lati' bôl queëli'?

Gulubi'ë didza', të' Lë':

—Nituba'.

⁶ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-chílç tsla'a yubél barco yôxj bôl queëli' ati' söngacli'-ba'.

Ni'r gulachiljé' lei, ati' cutur guc lubijé' lei, le naguíraba' bôl lë'i yôxj bôl na'.

⁷ Ni'r rë' Pedro bönni' uséd na' nadxi'inë' lë' Jesús, rnë':

—Xanru' na'.

Cati' byönnë' Simón Pedro, “Xanru' na’”, böacuë' lari' gucuë', le nagúë' lei zi'al, ati' gyazië' lu nis. ⁸ Guladxinë' yezíca'rë' bönni' uséd na', tu'së'ë barco na', zuna'yjquë' yôxj ga na' dzö'ba' bôl, le cutu nac zi'tu' ga dë luyú bidx, nacz ca tu gayuá' laga' ní'aru'. ⁹ Cati' guladxinë' luyú bidx na', gulalë'inë' rö' ni' gui' yal, len zxoaba' lahui tuba' bôl, len dë ca' ni' yöt. ¹⁰ Jesús rë' lequë':

—Gul-dguá'-ba' ni bôl na' zi'a gzxöngacli'-ba'.

¹¹ Grenë' Pedro lë'i barco na', gu'yjé' yôxj na' zaca' luyú bidx, nadzá'gacrba' bôl zxon, gdu tu gayuá' yu chí'inuánba'. Zal-li naccba' bôl zian, cutu bröza' yôxj na'. ¹² Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-dá gáguli'.

Cutu burúguinë' gnabné' Lë' nitúë' bönni' uséd na', cugnë': “¿Nuzxa Li'?” Nözgaccznë' naquë' Xanru'. ¹³ Ni'r gbiguë'ë Jesús len gdel-lë'ë yöt na' lenca' bôl na', ati' bë'ë quequë'.

¹⁴ Lë' ni nac le bunn lzu bulu' lahuë' Jesús lauquë' bönni' uséd queë' gdöd bubanë' lu yöl-la' gut.

Ruí'lenë' Simón Pedro didza' Jesús

¹⁵ Cati' budx glahuë', Jesús rë' Simón Pedro:

—Simón, zxi'në' Jonás, çnaru' nadxi'irnu' neda' ca nadxi'icnë' neda' bönni' ni?

Bubi'ë didza' Pedro, rë' Lë':

—Ja, Xan. Li' nözcznu' rdzag ladxa'a Li'.

Jesús rë' lë':

—Bgagu yugu' bö'cu' zxíla'dau' quia'.

¹⁶ Jesús rë' lë' le buróp lzu, rnë':

—Simón, zxi'në' Jonás, çnaru' nadxi'inu' neda'?

Bubi'ë didza' Pedro, rë' Lë':

—Ja, Xan. Li' nözcznu' rdzag ladxa'a Li'.

Jesús rë' lë':

—Bgagu yugu' bö'cu' zxila' quia'.

¹⁷ Jesús rë' lë' le bunn lzu:

—Simón, zxi'në' Jonás, çba rdzag ladxu'u neda'?

Bui'nnë' Pedro le chbunn lzu gnabi yudxnë' lë', gnë': “¿Ba rdzag ladxu'u neda'?” Bubi'ë didza' Pedro, rë' Lë':

—Xan, yúgu'të nözcznu' Li'. Nözznu' rdzag ladxa'a Li'.

Jesús rë' lë':

—Bgagu yugu' bö'cu' zxila' quia'. ¹⁸ Le nactë rëpa' li', cati' ni' nacu' ra'bandau', racz quiu' bugacu cuinu', len ca gnaz quiu' gdau'. Cati' ggulu', ulí na'u, ati' nu yubl ugacu li' lari', len gchë' li' ga ni' cutu guë'nnu' tsiju'.

19 Yugu' didza' ni bè'è Jesús nac bè' nac gatië' Pedro, tsajtë'è lë'i yag cruz, quië gac yöl-la' ba queë' Dios. Cati' budx gnë' cni Jesús, gnë' ca' yetú:
—Gda' neda'.

Ru'ë didza' Jesús ca gac queë' bönni' usëd na' nadxi'inë'

20 Bueycjë' Pedro len blé'inë' zajnauë' lequë' bönni' usëd na' Jesús nadxi'inë' lë'. Naquë' bönni' usëd na' grö'ë cuit lë'ë Jesús cati' ni' glahuë', len gudxë' Jesús: “Xan, ¿nuzxa na' udöd Li?” 21 Cati' blé'inë' lë' Pedro, rë' Jesús:

—Xan, ¿bizxa gunë' bönni' ni?

22 Jesús rë' lë':

—Chqui' rë'nda' uga'në' bönni' ni ga gdxinr dza huöda', cutu ral-la' cö'u baguí'i. Gda' neda' li'.

23 Gzë didza' ni ga nacu'ë böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo. Táquinë' cutu gatië' bönni' usëd na'. Cutu gudxë' lë' Jesús cutu gatië', san cni gnë': “Chqui' rë'nda' uga'në' bönni' ni ga gdxinr dza huöda', cutu ral-la' cö'u baguí'i.”

24 Bönni' usëd ni naca' neda', Juan. Runa' lna' lau quegac lë ni, len nuzuja' lu guich yugu' lë ni, ati' nözili' nac gdu'të li le runa' lna' lau.

25 Zianr ca' le benë' Jesús. Chqui' nu uzúj leygac lu guich tu tu, rsaca' quia' yödzyú ni cutu gaqui la'cuá' guich na' ral-la' nu uzúj. Ca' gac.

LE GLUNÈ' BÖNNI' GBAZ NASÖLÈ'È CRISTO

Le gzxì' lu në'è Dios, gsölè'è Dios Bò' La'y

¹ Cati' buzuja' quiu' lu guich zi'al, li', Teófilo, neda', Lucas, buzuja' lu guich yúgu'tè le gzu lahuè' runè' Jesús len rusèdnè' ² ga bdxintè dza buèpè' yehua' yubá. Cati' zi'a huèpè' yehua' yubá Jesús, dzaguè' Lè' Dios Bò' La'y, gna bè'è ca ral-la' lunè' gbaz queè', bönni' na' gróczè' lequè'. ³ Gdöd gzxaca' gdi'è Jesús, gutiè'. Ni'r bubanè' len buluí' lahuè' lauquè' gbaz queè' na'. Buluí'inè' lequè' zian le glac bè' zoè' nabanè', le cugác nu tá'baga'. Zian lzu buluí' lahuè' lauquè' gdu ca choa' dza, len bè'lenè' lequè' didza' ca rna bè'è Dios.

⁴ Cati' ni' nacu'è tsaxxón, gna bé'inè' lequè' culuzè'è Jerusalén. Gudxè' lequè' Jesús, rnè':

—Gul-cöz ni' le gzxì' lu në'è gsölè'è queè'li' Xuza' ca na' chgdíxjöi'czda' lbi'ili'.

⁵ Gnè' ca':

—Le nactè buquilé' bunách nis Juan lu nis, ati' cutu tseytsqui gac queè'li' le rulu' yöl-la' rdil nis ni, dusóalenè' lbi'ili' Dios Bò' La'y.

Ruhuèpè' Jesús yehua' yubá

⁶ Ni'r gulanabnè' Jesús bönni' ta'yejlè'è Lè' nudubquè' ni', ta'nè':

—Xan, ¿naru' gunu' ga la'ná bè' leyúbl bunách Israel dza ni zoaru' na'a?

⁷ Jesús gudxè' lequè':

—Cutu naqui queè'li' gnözili' bizxa dza o bizxa dzö' gunè' Dios Xuz le nuzóè' lu na'czè'. ⁸ Si'li' yöl-la' huac cati' guidè' Dios Bò' La'y dusóalenè' lbi'ili'. Ni'r gunli' ina' lau quia' neda' lu yödz Jerusalén, len gdu luyú Judea, len luyú Samaria, len ga gdxíntèli' gdu'tè yödzlyú.

⁹ Cati' budx bé'lenè' lequè' didza' ni, tsal ni' tu'yuzè' ca' Lè', la' buèptè' xtsa' ga rò' böaj le bucachi' Lè', ati' cutur gualé'inè' Lè'. ¹⁰ Tsal ni' tu'yúè' luzxbál cati' ni' buèpè' Jesús, gululuí' lauquè' ga na' nacu'è chopè' gbaz la'y, nácuquè' lari' chguichdau'z. ¹¹ Glè' lequè' chopè' ni, ta'nè':

—Bönni' Galilea, ¿bizx quiè ruyuli' luzxbál? Lécxè' Jesús ni zi'a gzè'è ga zoali', buèpè' yehua' yubá, lèzca' cni huödè' leyúbl ca na' chblé'ili'-nè' zhuojè' yehua' yubá.

Ta'böè' Matías tsaziè' xlatjè' Judas

¹² Ni'r gulazè'è guí'adau' na' nazí' lei Gui'a Ga Rò'gac Yag Olivo, yhuøjquè' Jerusalén. Dè gal-la'z ga dè Jerusalén guí'adau' ni, tsca nazi'què' latj ta'zè'è dza la'y quequè'. ¹³ Cati' guludxinè' yödz ni', gulabenè' ga nac buróp cuia lu yu'u, ga ni' ta'cu'è Pedro len Jacobo len Juan len Andrés len Felipe len Tomás len Bartolomé len Mateo len Jacobo, zxi'nè' Alfeo, len Simón, bönni' na' rui' ladxè'è ladxè', len Judas, böchè'è Jacobo. ¹⁴ Tsaxxón tu'lidzè' Dios yúgu'tè bönni' ni, ati' nunquè' lequè' tsaxxón yugu' böchè'è Jesús, len María, xnè'è Jesús, len yela'cnu ngul ca'.

¹⁵ La' dza na'z gzuinè' Pedro gatsj lahui' ga nacu'è böchi' lza'ru' na' ta'yejlè'è Cristo. Glac gdu ca xoplalj bunách nup nudubgac ni'. ¹⁶ Gudxè' lequè' Pedro, rnè':

—Böchi' lza'adau'. Ben bayúdx butság le nayúj lu guich la'y, ca na' gnè' zí'atèl Dios Bò' La'y, le buzujè' lu guich David, ca gac queè' Judas, bönni' na'

bchë'ë nup ni' gulazön Jesús. ¹⁷ Gbáblenë' rë'u Judas na', len bénlenë' rë'u tsaxön dxin ni. ¹⁸ Gulazi'në' tu la' yël lazxj qui dö' na' bi'ë bönni' ni. Gbixë' bröza' lë'ë Judas ni, ati' gularúj yúgu'të le dzö' lë'ë. ¹⁹ Cati' gulayöni lë ni bunách nacuá' Jerusalén, glu'ë lei la' yël na' Acéldama, tu didza' hebreo le rna lu didza' xidza': "La' Yël Qui Rön". ²⁰ Cni guc queë' Judas, ca na' nayúj lu guich la'y nazí' lei Salmos, le rna:

Ugá'n ca'z lidxë',

Len cutu gdzöl nu soa yu'u na'.

Rna ca':

Nu yubl tsax xlatjë'.

²¹⁻²² 'Run bayúdx na'a cöru'-në' bönni' gunë' rë'u tsaxön quië gunë' Ina' lau queë' Jesús, ca guc, hubanë' lu yöl-la' gut. Ral-la' gaquë' bönni' nutsë'ë ladj bönni' ni' gulacuá'lenë' rë'u dza ni'të cati' ni' gdálenë' rë'u Xanru' Jesús, gulazú laquë' nacuá'lenë' rë'u cati' ni' buquile' bunách nis Juan, ga bdxintë dza buëpë' Jesús yehua' yubá, gzë'ë ga zoaru'.

²³ Ni'r gululu'ë chopë', José len Matías. José na' lë' ca' Barsabás, len zoa yetú lë' Justo. ²⁴ Ni'r gululidzë' Dios, ta'në':

—Xantu' Dios, núnbë'czu' icj ládxi'dau'gac yúgu'të bunách. Buluí'i netu' nulquë' chopë' ni chgröczu' Li' ²⁵ quië tsazië' lu dxin ni quië gaquë' gbaz quiu', tsazië' xlatjë' Judas, bönni' ni' bnitië' xlatjë' le benë' du'la', ati' gyijë' xlatjczë' latj chul.

²⁶ Ni'r guluzujë' yugu' lu guich laquë', tu queë' José len yetú queë' Matías. Gulugútsi'në' lza'gac len gulubijë' tu, ati' bruj le nayúj lë' Matías. Cni guc, gbáblenë' yechineajë' gbaz queë' Cristo Matías na'.

2

Dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y

¹ Cati' chbdxin dza Pentecostés, tsaxön nudubquë' yúgu'të bönni' ta'yejlë'ë Cristo. ² Tu tsalz byön bö bruj luzxbá, byön ca ryön cati' reycj bö' bduunu', ati' byön gdu'të lu yu'u ga na' rö'quë'. ³ Gululu' lahui laquë' lu bö'z yugu' blul gui'dau', ati' gulaguís qui queëquë', yajsóalengac lequë'. ⁴ Dusóalenë' yúgu'të' Dios Bö' La'y, ati' gulazú laquë' tu'ë didza' yubl, tsca nac le bé'ë qui queëquë' Dios Bö' La'y lu'ë didza' yubl na'.

⁵ Nacu'ë Jerusalén dza na' bönni' judío, nacquë' bönni' ta'yíj ládxi'quë' Dios, len za'quë' narujquë' yúgu'të yöd gdu yödzlyú ni. ⁶ Cati' gulayönnë' bö na', guludubë' bönni' zian, ati' szxöni gulabö'ë baguí'i, le gulayönnë', ca nac xtídza'quë' qui queëquë', tu'ë didza' bönni' na' ta'yejlë'ë Cristo. ⁷ Gulaná' badxë' yúgu'të', len gulubannë', ta'në':

—Gul-yutsca'. ¿Naru' clëg bönni' Galilea yúgu'të bönni' ni tu'ë didza'?

⁸ ¿Nacxzc nac ryöniru' tu'ë xtídza'ru' ca nac didza' rui'ru' tu turu'? ⁹ Rë'u ni nacru' bönni' zian yöd, bönni' narujquë'

luyú Partia,

len luyú Media,

len luyú Elam,

len luyú Mesopotamia,

len luyú Judea,

len luyú Capadocia,

len luyú Ponto,

len luyú Asia,

10 len luyú Frigia,
len luyú Panfilia,
len luyú Egipto,

len luyú África, le nacr zi'tu' ga zoa luyú Cirene.

Lězca' nacu'è ni bönni' yödž Roma. La'quë' nacquë' bönni' judío len yela'quë' nazi' lu na'quë' le ta'yejlë'è Dios bönni' judío. 11 Lězca' nacu'è ni bönni' narujquë' Creta, len luyú Arabia. Ryöniru' tu'è didza' rui'ru' qui queëru', ta'guixjö'è yugu' le zxon' benë' Dios, le run ga rubániru'.

12 Cni guc, gulubannë' yúgu'të', len szxöni gulabö'è baguí'i. Glë lza'quë' tuë' yetüë', ta'në':

—¿Bizxa caz lë ni?

13 Gulutitjë' la'quë', ta'në':

—Ta'zúdxinë'.

Lban benë' Pedro laugac bunách

14 Ni'r Pedro gzuülenë' yechineajë' gbaz na' nasölë'è Cristo, ati' gzu lahuë' ru'è zidž didza', rë' lequë':

—Lbi'ili', bönni' Judea, len yúgu'tëli' zoali' Jerusalén. Lë ni ral-la' gnözili'. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili'. 15 Netu' ni cutu rzúdxitu' ca na' ráquili' lbi'ili', le ni zoaru' zi'a gal-la' xsil, ati' nutu nu rzudxi hora cni. 16 Lë ni nac le gnë' Joel, bönni' bë'è didza' uláz queë' Dios, gnë':

17 Cni rnë' Dios:

Lë ni le gac dza tsajséytëgac.

Gsöla'a Bö' La'y quia'

Tsajsóalenë' yúgu'të bunách.

Lui'bi' didza' uláz quia' zxi'nli', bönni' len ngul.

La'lé'ibi' bi'i ra'bán le ulu'a lahui,

Ati' la'neynë' yël bönni' gul.

18 Cati' gdxin dza ni' quisia' Bö' La'y quia'

Tsajsóalenë' huen dxin quia', bönni' len ngul,

Ati' lu'è didza' uláz quia'.

19 Ulu'a luzxbá xtsa' le lun ga lubani bunách,

Ati' yödžlyú ulu'a le lac bë',

Rön len gui', len dzön ca böaj.

20 Gchul gbidž

Ati' gac xna beo' ca nac rön.

Cni gac cati' zi'a gdxin dza ni' chbulu'è Dios.

Gac dza ni' ca gatga rlé'iru'.

21 Lulá yúgu'të nup ni' lulídž Lë' Xanru',

Lu yöl-la' rejlä' quequë' Lë'.

22 'Gul-zë nagli' lë ni gyëpa' lbi'ili', bönni' Israel. Dioscz benë' ba la'n ga zoali' Jesús, bönni' Nazaret. Dios bë'è Lë' latj benë' le tun ga rubániru', yugu' yöl-la' huac, len le tac bë'. Yúgu'të lë na' benë' Dios lu në'è Jesús, ca na' chnöziczli'. 23 Lězca' cni, Dios bë'è latj nu budöd Jesús lu na'li'. Cni guc, ca na' chgna ladxë'è Dios gunë', len ca nac le chbucözë' dza ni'të. Lbi'iczli' gzxönli'-në' Jesús, len budödlí'-në' lu na'quë' bönni' xöhui' tua'dö', bönni' guludöddë' Lë' cati' ni' guluda'quë' Lë' lë'i yag cruz. 24 Ni'r Dioscz buspanë' Jesús na', buslé' Lë' lu yöl-la' gut, le cutu guc uga'në' tsaz lu yöl-la' gut na'.

25 Ca nac lë ni, bë'è didza' uláz queë' Dios David ca nac queë' Jesús, gnë':

Blé'iteczda'-në' Xanru', zoë' lahua'.

Lè' zoè' cuit lè'a yubél, rzönè' neda',
Cui gac nu bi gun quia'.

²⁶ Qui lè ni na' budziji ladxa'a,
Ati' lu yöl-la' rudziji quia' bil-la'.
Qui lè ni na' guna' löz Lè'
Cati' gdxin dza gatia'.

²⁷ Xantu' Dios, nözda' cutu uca'nu' neda' latj chul quegac nup natgac.
Cutu gu'u latj nit gdu ca nayá' nabana',
Naca' bönni' nadxi'icznú' Lí'.

²⁸ Buzéjni'nu' neda' ca ral-la' guna'
Quiè gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu.
Gunu' ga udzijda' le zóalenczu' neda'.

²⁹ Na'a, böcha'a. Nac bè' gutiè' xuz xtau'ru' David, len bgachè'è yeru ba, ati'
dè ga zoaru' ba queè' na' ga rdxintè na'a dza. ³⁰ Bè'è didza' uláz queè' Dios
David na', len gnöznè' David, benè' tsutsu didza' Dios le gzxi' lu nè'è queè',
gunè' ga galjè' Cristo ladj zxi'n xsoè', ati' Cristo na' gna bè'è, tsaziè' xlatjè'
David na'. ³¹ Le blé'inè' lè ni zi'al David, bè'è didza' ca gac, bubanè' Cristo, len
ca gac, cutu buga'nè' latj chul quegac nup natgac, ati' cutu gnit le gya' gbanè'.
³² Dios buspanè' Jesús lu yöl-la' gut, len ca gac lè ni yúgu'tètu' runtu' lna' lau
qui. ³³ Cni gac, len yöl-la' huac queè', Dios buchisé' Lè' xtsa' ga ni' nác'tèrè'
zxön. Na'a, Cristo chbsólè'è ni Dios Bö' La'y, rac ca na' gzxi' lu nè'è Dios gunè'
lu nè'è Cristo, ati' Dios Bö' La'y na' runè' yugu' lè ni rlé'ili' len ryónili'. ³⁴ Cutu
buèpè' yehua' yubá David na', san léczé' David na' gnè':
Xanru' Dios gudxè' Xana':

“Grö' cuit lè'a yubél ga nac blau

³⁵ Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau' nup ta'dá'baga' Lí'.”

³⁶ Na'a, bunách Israel, le nacz ral-la' gnözili'. Dios benè' ga naquè' Xanru'
len Bönni' Ruslá, Léczé' Jesús ni, bönni' na' buda'li'-nè' lè'i yag cruz.

³⁷ Cati' gulayönnè' lè ni bönni' ni', gulabö'è baguí'i, ati' glè' Pedro len
yezíca'rè' bönni' gbaz queè' Cristo, ta'nè':

—Bóchi'tu', ¿nacx güntsatu'?

³⁸ Ni'r Pedro gudxè' lequè':

—Gul-bí'i ládxi'li', len gdil-li' nis tu tuli' lu lè' Jesucristo quiè unít lahuè' Dios
dul-la' nabága'li', ati' dusóalenè' lbi'ili' Dios Bö' La'y, Nu gsölè'è queè'li' Dios.

³⁹ Queè'li' naqui le gzxi' lu nè'è Dios, len quegac zxi'nli', lenca' quegac yúgu'tè
bunách gza'a, yúgu'tè bönni' ni' ulidzè' lequè' Xanru' Dios.

⁴⁰ Yugu' didza' ni len yela'gac zian didza' benè' lna' lau Pedro, bchiziè' icj
nagquè', gnè':

—Gul-gún ga ulali', gcuitli' ga nacuá' bunách tua'dò' nacuá' dza ni zoaru'
na'a.

⁴¹ Cni gac, guladíl nis nup ni' gulazí' lu na'gac didza' na' bè'è Pedro. Dza
na' glun tuz lequè' ca chi uruá' gayuá' bunách. ⁴² Glunè' yúgu'tè' gdu'tè le
gluhésèdnè' lequè' gbaz nasölè'è Cristo. Glaquè' tuz tuè' len yetué', len tsaxxön
glahuè' le rusá' ládxi'ru' ca gutiè' Jesús, ati' glunè' tsaxxön, gululidzè' Dios.

Ca tun bunách queè' Cristo

⁴³ Zian le run ga rubániru' len zian le tac bè' glunè' gbaz queè' Cristo,
san gladxi guladzöbi yezica'r bunách. ⁴⁴ Tuz glac yúgu'tè nup na' ta'yèjlè'
Cristo, ati' guluúnè' tuz yúgu'tè le dè quequè'. ⁴⁵ Cati' gulalé'inè' ta'yadzji nup
nútsa'gac ladjqüè', ni'r bönni' bi dè quequè' glúti'è lei, ati' gulaguusiè' dumí na'
qui queègac nup ni' bi ta'yadzji. ⁴⁶ Yugu' dza guludubè' tsaxxön nchil gdau',

ati' gap nac lu yu'u glahuë' le rusá' ládxi'ru' ca gutië' Xanru'. Tsaxón glahuë', ati' guludzijne' len glac gdu ládxi'quë'. ⁴⁷ Gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ati' glun lequë' ba la'n yúgu'të bunách. Tu tu dza buzane' Xanru' nup tu'dúb queë', nup na' tu'lá.

3

Ruhuöaquë' bönni' curzë'

¹ Dza ni' gulabenë' zjaquë' tsaxón nchil gdaul Pedro len Juan, cati' tu'dúb ni' tu'líd Dios bunách, le nac gdu rdöd xhuö. ² Ga ni' ta'dödë' zoë' bönni' curzë'ë dza ni'të ni' naquë' bi'idau'. Yugu' dza rjua'quë' lë' ni', ta'bequë' lë' ra' gdaul ga nazi' lei Ga Nu Ryaz Lach, quië gnabë' nu bi unödzejz queë' ladj nup ni' ta'yáz nchil gdaul. ³ Bönni' ni, cati' blé'inë' Pedro len Juan zjaquë' ta'yazië' nchil gdaul, gúta'yuë' lauquë' bi lunödzejzë' queë'. ⁴ Ni'r guluyúë' lë' Pedro len Juan, ati' gudxë' lë' Pedro:

—Byu netu'.

⁵ Ni'r buzëtsca naguë' lequë' bönni' na' le runë' löz bi lunödzejzë' queë'.
⁶ Pedro gudxë' lë':

—Cutu dë quia' dumí plata ni oro, san le dëz quia' gunna' quiu'. Ni'a qui yöl-la' huac qui lë' Jesucristo, bönni' Nazaret, gyas len gzë'i.

⁷ Ni'r gdel-lë'ë në'ë yubél bönni' huë' na' Pedro, len bchisë' lë', ati' la' böactë ni'ë len buguítj beycj ni'ë bönni' na'. ⁸ Ni'r gzuinë' bönni' na' ati' gxíti'ë len gzë'ë. Gyázlenë' tsaxón Pedro len Juan nchil gdaul, rzë'i ni'ë len rxíti'ë, len rgu'ë Dios yöl-la' ba. ⁹ Yúgu'të bunách nacuá' ni' ta'le'i lë' rzë'i ni'ë len rgu'ë Dios yöl-la' ba. ¹⁰ Cni guc, gládxinë' len gulubannë' ca nac lë na' guc, le guluúnbë'ë lë', naquë' bönni' na' rbö'ë ra' gdaul ga nazi' lei Ga Nu Ryaz Lach, rnabë' nu bi unödzejz queë'.

Didza' bë'ë Pedro nchil gdaul

¹¹ Tsal ni' zönë' na'quë' Pedro len Juan bönni' na' cuzzë'ë ati' böaquë', guludúb yúgu'të bunách ga na' nacu'ë nchil gdaul nazi' lei: Nchil Queë' Salomón, ati' gulaná' badxë'. ¹² Cati' blé'inë' lë ni Pedro, gudxë' bunách na':

—Lbi'ili', bönni' Israel, ¿bizx quië rubánili' ca nac lë ni? ¿Bizx quië ruyuli' netu', ráquitsali' netu'z buntu'-në' bönni' ni, bentu' ga gzë'i ni'ë ni'a qui yöl-la' huac queëztu', o ni'a qui le rej ládxi'tu'-në' Dios? ¹³ Nac lë ni le benë' Dios, naquë' Dios quequë' xuz xtau'ru' Abraham len Isaac len Jacob, bëntërë' Jesús, Zxi'në', ba la'n. Jesús ni, lbi'iczli' budödlí'-në' lu na'quë' bönni' ta'ná bé'inë' lbi'ili'. Cati' gu'nnë' Pilato usanë' Jesús, gdá'baga'li'-në'. ¹⁴ Gdá'baga'li'-në' Bönni' Tshahi' len La'y, ati' gnablí' gsanë' queë'li' bönni' gdödi bunách. ¹⁵ Cni guc, budödili'-në' Bönni' runnczë' queëru' yöl-la' na'bán gdu. Ni'r Dios buspanë' Lë' lu yöl-la' gut, ati' ca nac lë ni runtu' lna' lau qui. ¹⁶ Le gyejlë'ë Jesús, böac ni'ë bönni' ni, rlé'ili'-në' len núnbë'li'-në'. Le rejllë' Jesús, Lë' bunë' dxi'adau' bönni' ni, ati' rlé'ili' yúgu'të'li' le nacz na'.

¹⁷ Na'a, böcha'a, nözda' benli' cni, budödili'-në' Jesús le cutu gyéjni'li', len cutu gulayéjni'në' bönni' ta'ná bé'inë' lbi'ili'. ¹⁸ Cni buschinë' Dios didza' na' bë'ë zi'al, le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' ca ral-la' saca' qui'ë Cristo. ¹⁹ Qui lë ni na', gul-bi'i ládxi'li', len gul-huöác queë' Dios, quië ugüë' dul-la' nabága'li', len gunë' ga huöác ládxi'li'. ²⁰ Ni'r gsölë'ë leyúbl Jesús, Bönni' na' dza ni'të buzóë' quië gaquë' Cristo, Nu na' gna be'i lbi'ili'. ²¹ Na'a, run bayúdx uga'në' ni' yehua' yubá cati' gdxinr dza duhuenë' tshahi' yúgu'të le rac, gac

ca na' chgnaczè' Dios, lè na' gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè', bönni' ni' gulacu'è dza ni'tè. ²² Lèzca' cni gudxè' xuz xtau'ru' Moisés, gnè': "Xanru' Dios gsölè'è queèli' bönni' galjè' ladjgac di'a dza queèli'. Gaquè' bönni' gu'è didza' uláz queè' Dios. Gsölè'è Lè' queèli' ca na' bsölè'è neda'. Run bayúdx uzè nagli'-nè' ca nac yúgu'tè le guiè' lbi'ili'. ²³ La'nít len lula'alén bunách queè' Dios yúgu'tè nup culuzè naggac bönni' ni' gu'è didza' uláz queè' Dios."

²⁴ Ca nac dza ni zoaru' na'a, gulaguíxjö'è yúgu'tè bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios ga gdél-la'tè zoè' Samuel len gdöd ni'. ²⁵ Lbi'ili' nacli' zxi'n xsoaquè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, ati' naqui queèli' didza' rucá'n tsahui', le bénlenè' xuz xtau'ru' Dios, cati' ni' gudxè' Abraham: "Ni'a qui le gunè' zxi'n xsu' lac bica' ba yúgu'tè bunách yödzyú." ²⁶ Cati' Dios buspanè' Zxi'nè' lu yöl-la' gut, bsölè'è Lè' zi'al queèli' quiè gunè' ga gacli' bica' ba, uca'nli' le cunác runli'.

4

Ta'dxinè' Pedro len Juan lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbeynè'

¹ Tsal ni' tuí'lenè' bunách na' didza' Pedro len Juan, tu tsalz guladxinè' ga na' nacué' yugu' bxuz judío len yugu' bönni' gdau' saduceo, len bönni' nacua' lu nè'è ni'a na'què' bönni' gdau'. ² Gulaleynè' bönni' ni le tu'sèdnè' bunách Pedro len Juan, len ta'guíxjö'è lubán nup chnatgac le bubanè' Jesús. ³ Ni'r gulazönè' Pedro len Juan, ati' gulagu'è lequè' lidx guia ga gdxinr dza yubl le chrdzò' dza na'. ⁴ Gulayejlè' Cristo zian nup ni' gulayöni didza' glu'è Pedro len Juan. Na'a, bönni'z ta'yeylè'è Cristo nacquè' gdu chián gayu'è.

⁵ Dza buróp ni', guludubè' Jerusalén yugu' bönni' uná bè', len bönni' gul tu'zejni'nè' bunách judío, len bönni' gdau' tu'sèdi. ⁶ Guludubè' ca' ni' Anás, bxuz blau, len Caifás, len Juan len Alejandro, lenca' yúgu'tè bönni' di'a dza quequè' bxuz blau. ⁷ Ni'r gulachè'è Pedro len Juan, ati' guluschinè' lequè' gatsj lahu'íl ga na' nacué', len gulanabnè' lequè', ta'nè':

—¿Bizxa yöl-la' uná bè' dè lu na'li' runli' lè ni? ¿Nuzxa budöd lu na'li' yöl-la' uná bè' ni?

⁸ Ni'r gudxè' lequè' Pedro, zóalenè' lè' Dios Bö' La'y, rnè':

—Lbi'ili', nul-li' rna bé'ili' netu', bunách Israel, len lbi'ili' bönni' gul. ⁹ Na'a, ¿rnábítsali' netu' ca nac dxin dxi'a bentu' queè' bönni' huè' ni, len nacx guc, bóaquè' bönni' ni? ¹⁰ Rguíxjöi'tu' lbi'ili' quiè la'nözi yúgu'tè bunách Israel. Zoè' ni lauli' bönni' ni, nuhuóaquè' le ben dxin yöl-la' huac queè' Jesucristo, bönni' Nazaret, Bönni' ni' buda'li'-nè' lè'i yag cruz, san Dios buspanè' Lè' lu yöl-la' gut. ¹¹ Dios bè'è didza' ca nac queè' Jesús ni, cati' ni' gnè': "Guiój na' gru'nli' lbi'ili', rucua'li' zö'ò, san guiój ni gröcza' neda' quiè gac guiójlen zö'ò." ¹² Nutur nu zoa nu gac uslá bunách, le cutu ca' zoa yödzyú ni yetüè' bönni' nuzóè' Dios, nu gac uslá rè'u.

¹³ Cati' gualalé'inè' nacquè' rugu ladxi' Pedro len Juan, len gláquibe'inè' cunazèdquè' qui gdau' len nacquè' bönni' ca'z, gulubannè' ati' yajneycnè' gulacua'lenè' Jesús Pedro len Juan na'. ¹⁴ Lèzca' gualalé'inè' ni' bönni' na' bóaquè', zuinè' lauquè', ati' cutu ca' guc bi la'nè' quequè'. ¹⁵ Ni'r gulaná bé'inè' nup lubj lequè' lö'al yu'u ga na' nudubquè', ati' glun xtídzza'què' la' légazè'. ¹⁶ Gulanè':

—¿Nacx gúntsaru' quequè' bönni' ni? Le nactè glunè' tu le run ga tu'bani bunách, ati' nözigac cni yúgu'tè bunách nacua' Jerusalén. Cutu gac tá'baga'ru'

lei. ¹⁷ Na'a, cui sër didza' la'yöni zianr ca' bunách, uzeyru' ba nadx lequè' cui luí'lenrè' bunách didza' ca nac queè' Jesús na'.

¹⁸ Ni'r gululidzè' Pedro len Juan, ati' guluzeynè' ba nadx lequè' cui luí'lenrè' bunách didza', len cui lusèdnè' lequè' ca nac queè' Jesús. ¹⁹ Ni'r gulubi'è didza' Pedro len Juan, glè' lequè':

—Gul-bequi xbey lbi'ili' chqui' nac tsahui' lahuè' Dios uzër nagtu' xtída'li' lbi'ili' ca xtídzè'è Dios. ²⁰ Cutu gac soa dxitu'. Run bayúdx güi'tu' didza' qui le blé'itu' len le byönitu'.

²¹ Ni'r guluzeynè' ba nadx lequè' bönni' gdau' ta'bequi xbey, san gulusanè' lequè' le cutu guludzölnè' nax lunè' lequè' xzguia'. Cni glunè' le gládxinè' bunách lu yödz ni', le ta'gu'è Dios yöl-la' ba yúgu'tè' ni'a qui lé na' guc. ²² Bönni' na' bóaquè', guc queè' lé na' run ga rubániru', chyu'urè' ca choa' iz.

Ta'nabnè' Dios gunè' ga lacquè' rugu ladxi'

²³ Cati' gulusanè' lequè', guludxinè' Pedro len Juan ga na' nacu'è lza'què', ati' gulaguíxjöi'nè' lequè' yúgu'tè lé na' glè' lequè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zèjni'nè' bönni' judío. ²⁴ Cati' gulayönnè' lé ni, tsazxön gululidzè' Dios, gulanè':

—Xantu' Dios, náctèru' blau. Li' nacu' Dios, benu' luzxbá. Benu' luyú. Benu' nis zxön. Benu' yúgu'tè le nacua' tu tu latj na'. ²⁵ Uláz quiu' Li' bè'è didza' David, bönni' huen dxin quiu', gzóalenè' lé' Dios Bö' La'y, gnè':

¿Bizx quiè tun rusbõ bunách

Len ta'zá' ládxi'gac le cunác?

²⁶ Glunè' rusbõ bönni' ta'ná bè'è yödzlyú ni

Ati' glaquè' tuz bönni' uná bè'.

Guladá'baguè'è Xanru' Dios,
Lenca' Cristo, bönni' gröczè' Lè'.

²⁷ Le nactè glaquè' tuz lu yödz ni Herodes len Poncio Pilato len yugu' bönni' gza'a len yugu' bönni' Israel. Guladá'baguè'è Jesús, Zxi'nu' la'y, Nu na' buzú' queètu'. ²⁸ Glunè' yúgu'tè le bucözu' zí'atèl ca gzxí' lu na'u ati' guc ca na' benu' tsutsu xtídzu'u ca ral-la' gac. ²⁹ Na'a, Xantu', byu le tu'zeynè' ba nadx netu', len ben ga gactu' rugu ladxi', güi'tu' xtídzu'u, netu' bönni' huen dxin quiu'.

³⁰ Ben ga gac úngactu' nup te'í, soalen netu' yöl-la' huac quiu', len ben ga gac gúngactu' le lun ga ubánitu' len le lac bè', gac cni le zóalenè' netu' Jesús, Zxi'nu' la'y. Ca' gac.

³¹ Cati' budx gululidzè' Dios, gzxiz latj ga na' nacu'è, ati' gdu gzóalenè' yúgu'tè' Dios Bö' La'y, ati' len yöl-la' rugu ladxi' quequè' glu'è xtídzè'è Dios.

Tu'únè' tuz le dè quequè'

³² Bunách zian na' ta'yeljè' Cristo, tuz ca rö' icjqüè' len tuz ca glunè'. Cutu gnè' naqui queèzè' le dè queè' nitúè' bönni' nutsè'è ladjqüè', san guluúnè' tuz le dè quequè'. ³³ Len yöl-la' huac zxön gulaguíxjöi'è ca bubanè' Xanru' Jesús gbaz na' nasölè'è Lè', ati' guclen yúgu'tè' le buzá' ladxè'è quequè' Dios.

³⁴ Nutu nu bi byadzj nu nutsa' ladjqüè'. Yúgu'tè bönni' bi dè quequè', xyuquè', o lidxquè', glúti'è lei, ati' dumí qui na' yjua'què' ³⁵ len guludödè' lei lu na'què' gbaz na' nasölè'è Cristo, ati' lequè' gulaguísiè' lei qui queègac nup bi byadzj quegac. ³⁶ Zoè' ni' José, bönni' guluzóè' yetú lé' Bernabè' gbaz na' nasölè'è Cristo, le rna lu didza' xidza', Bönni' Ruhuí' Zxönè'. Nabáblenè' zxi'n xsoè' Leví, len guljè' luyú Chipre. ³⁷ Bèti'è tu cö' xyuè' bönni' ni, ati' yju'è dumí qui na', len budödè' lei lu na'què' gbaz na' nasölè'è Cristo.

5

Dul-la' glunë' Ananías len Safira

1 Zoë' bönni' yubl lë' Ananías, bëti'ë tu cö' xyuë', ati' bennu tsazxön lë' Safira, ngul queë'. 2 Bucáchi'lanë' dumí qui yu na' Ananías na', ati' nözinu ca' ngul queë'. Le bugá'nz yju'ë len glu'ë lei lu na'quë' gbaz nasölë'ë Cristo, rnë':

—Tscaníz gzxí'a.

3 Pedro gudxë' lë':

—Ananías, ¿naru' gyaztsa Satanás tu' xöhu'i' lu icj ládxi'da'u len ben ga rzi' yé'ínu' Dios Bö' La'y, ati' bucachi' lanu' dumí qui xyu' na'? 4 Tsal ni' nagá'n lu na'u yu na', ¿naru' cu naqui quizi quiu'? Gdöd bëti'u lei, ¿naru' cu dëcz lu na'u dumí qui na'? ¿Bizx quië grö' icju' gunu' cni'? Dioscz gzxí' yé'ínu', clëgz bunách.

5-6 Cati' byönnë' didza' ni Ananías, gdzö'ë len guttë'. Ni'r gulabíga'tëbi' bi'i ra'bán, ati' guluchólibi' lë' lari' len glua'bi' lë' yajcáchi'cbi' lë'. Gladxi guladzöbi yúgu'të nup ni' gulayöni ca' guc lë ni.

7 Ca tsonn hora gdöd ni', bdxinnu ni' ngul queë' Ananías na', len cutu nözinu lë na' guc queë' bönni' queënu. 8 Ni'r Pedro gudxë'-nu:

—Gdixjöi' neda'. ¿Naru' gzxí'li' tscaníz xyuli' na'?

Gnanu:

—Ja, tscaníz gzxí'tu'.

9 Ni'r Pedro gudxë'-nu:

—¿Bizx quië ben tuz xtídzali' gzxí' bë' xöhu'i'li' Dios Bö' La'y? Byutsca'. Chzoa ludxinbi' bi'i gulucáchi'bi'-në' bönni' quiu', ati' lubijbi' ca' li'.

10 Ni'r la' gdzö'tënu xni'ë Pedro len gúttënu. Cati' gulayazbi' bi'i ra'bán na', gulalé'ibi'-nu chnatnu. Ni'r gulubijbi'-nu, ati' yajcáchi'cbi'-nu cuit lë'ë bönni' queënu. 11 Qui lë ni na' gladxi guladzöbi yúgu'të bunách queë' Dios, ati' gladxi ca' yúgu'të nup gulayöni ca' guc lë ni.

Tunë' zian le tac bë' bönni' gbaz nasölë'ë Cristo

12 Zian le tac bë' len yugu' yöl-la' huac zxön glunë' laugac bunách lu yödz bönni' gbaz na' nasölë'ë Cristo. Guludubë' tsazxön yúgu'të' ga nac nchil gdau' nazí' lei Nchil Queë' Salomón. 13 Ladj nup ni' cuta'yejlë' Cristo, nutu nu burugui tsajtá' lequë', ati' glun lequë' ba la'n bunách lu yödz ni'. 14 Ni'r gulayejlë' Cristo yela'gac bunách zian ca', bönni' len ngul. 15 Cati' gulale'i bunách yugu' le tunë' bönni' ni' ta'yejlë'ë Cristo, yjua'gac gap nac la' nöz nup te'i, ati' gulaxóë' lequë' lu da'a yag len yela'gac lu da'az, quië cati' tódë' ni' Pedro, tsa zzulz queë' cu'u zzul la'gac bunách huë' na', quië luhuóac. 16 Lëzca' gularúj bunách yugu' dzag yöd, guladxiné' Jerusalén, nua'quë' nup te'i len nup ta'zaca' ta'guí'i, yu'ugac lequë' bö' xöhu'i', ati' guluhuóaquë' yúgu'të'.

Ta'bía ládxi'gac bönni' gbaz nasölë'ë Cristo bunách gdau'

17 Qui lë ni na' guluzxë'inë' Pedro bxuz blau len yugu' bönni' gdau' saduceo na' da'quë' bxuz blau. 18 Ni'r gulazönë' yugu' gbaz na' nasölë'ë Cristo bxuz blau na' len bönni' na' da'quë' lë', ati' gulagu'ë lequë' lidx guia. 19 Ni'r chdzö'l bdxiné' gbaz la'y queë' Xanru', ati' bsaljë' lidx guia na' len bubijë' lequë'. 20 Gudxë' lequë' gbaz la'y na', rnë':

—Gul-tséaj, gul-tsajsóa nchil gdau' len gul-tsjë'len bunách ni' didza', quíxjöi'li' lequë' ca' nac yöl-la' na'bán gdu ni len ca' gac la'dél-li'në' lei.

21 Cati' gulayönnë' didza' ni ru'ë gbaz la'y na', len cati' za' rení' zildau' gulayazië' nchil gdau', len gulusëdnë' bunách.

La' ni'z guludubë' bxuz blau len nup nacua'len lë' tsaxõn len bönni' gdau' ta'bequi xbey len bönni' gul tu'zëjni'në' bunách Israel, ati' gulasölë'ë nup tsjac lidx guia tsajxi'cuë' gbaz na' nasölë'ë Cristo, táquinë' ni' nacu'ë lidx guia na'.

22 Cati' guládxinë' ni' ni'a na'quë' bönni' gdau' na', cutu yajxáca'quë' lequë' lu yu'yu lidx guia na', ati' ni'r guluhueycjë' dutíxjö'quë' ca'. 23 Glë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', ta'në':

—Le nactë yajxáca'tu' nayeyjtë lidx guia, ati' nacua' ra' lidx guia na' nup tun chí'i, san cati' bsaljtu', nutu nu yajxáca'tu' lu yu'yu na'.

24 Cati' gulayönnë' didza' ni bxuz blau len yugu' bxuz uná bë' len bönni' nacua' lu në'ë ni'a na'gac bunách gdau', gulabõ'tsquë' bague'i le cutu nözcnë' gazx gdxintë lë na' rac. 25 Ni'r bdxinë' ni' bönni' gdíxjö'i'në' lequë', rnë':

—Gul-yutsca'. Nacu'ë nchil gdau' tu'sëdnë' bunách bönni' na' glú'gacli'-në' lidx guia.

26 Ni'r gyijë' bönni' na' nacu'ë lu në'ë ni'a na'gac bunách gdau', dzagquë' lë' ni'a na'quë' na', ati' gulachë'ë yugu' gbaz na' nasölë'ë Cristo, san cutu bi glunë' quequë', le gládxinë' luladxi' lequë' guiöj bunách nacua' ni'. 27 Cati' chnachë'quë' yugu' gbaz na', guluschinë' lequë' laquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', ati' gnabnë' lequë' bxuz blau, 28 rnë':

—¿Naru' cu gudxtscatu' lbi'ili' cu usëdili' bunách ca nac queë' bönni' na'? Na'a, chgdisli' zxba ni gdutë yödz Jerusalén, len ré'nili' uspága'li' netu' zxguia' ni'a qui yöl-la' gut queë' bönni' ni.

29 Ni'r gulubi'ë didza' Pedro len yezíca'rë' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ta'në':

—Run bayúdx uzër nagtu' xtidzë'ë Dios ca xtidza'gac bunách. 30 Lbi'ili' budödili'-në' Jesús cati' ni' buda'li'-në' lë'i yag cruz, san Dios quequë' xuz xtau'ru' buspanë' Lë'. 31 Jesús ni, Dios buzoaczë' Lë' ga náctërë' blau cuit lë'ë yubél, quië gaquë' Bönni' Blau len Bönni' Ruslá, len gunë' ga lubí'i ládxi'gac bunách Israel, quië gac unít lahuë' dul-la' nabága'quë'. 32 Ca nac lë ni, runtu' lna' lau qui netu', ati' lëzca' runë' lna' lau qui Dios Bó' La'y, Nu na' rsölë'ë Dios quegac nup tun ca rna xtidzë'ë.

33 Cati' gulayönnë' lë ni bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gulaleynë' len glë'nnë' ludödcdë' lequë'. 34 Ni'r gzuinë' laquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' Gamaliel, bönni' gdau' fariseo. Ractsquë' zxba queë' Moisés bönni' ni, ati' tun lë' ba la'n yúgu'të bunách. Gna bé'inë' nup lubíj lö'al tu chí'idau' yugu' gbaz na' nasölë'ë Cristo. 35 Ni'r gudxë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gnë':

—Lbi'ili', bönni' Israel, gul-yutëz queë'li' ca nac le ré'nili' gunli' quequë' bönni' ni. 36 Ral-la' tsajneyli' ca gac zí'atël zi'a gdxin dza ni zoaru'. Gyasë' Teudas, ati' ben cuinë' ca bönni' náctërë' blau. Glaquë' bönni' yajta'quë' lë' gdu tap gayu'ë bönni'. Guludöddë' lë' bönni' rjaquë' gdil-l, ati' glaslas yúgu'të nup ni' yajta'gac lë', ati' gnitz ca' yúgu'të le benë' bönni' na'. 37 Gdöd guc lë ni, gyasë' ca' Judas, bönni' Galilea. Benë' cni cati' ni' nac dza ta'yáz lu guich bunách, ta'guízjx lazquë', ati' yajta'gac lë' bunách zian. Lëzca' guludöddë' bönni' ni, ati' glaslas yúgu'të nup ni' yajta'gac lë'. 38 Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili': Gul-sán-quë' bönni' ni, len cutu bi gunli' quequë'. Chqui' nac quegac bunách lë ni ta'në' o lë ni tunë', nitcz, 39 san chqui' nac queë' Dios, cutu gac usnitli' lei. ¡Qui nadxi tíl-lenli'-në' Dios!

40 Ni'r glunë' tuz didza' len lë'. Gululidzë' yugu' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' gulaguinë' lequë' len guluzeynë' lequë' ba nadx cui luí'lenrë' bunách didza'

ca nac queë' Jesús. Ni'r gulusanë' lequë'. ⁴¹ Gularujë' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi' xbey na' gbaz na' nasölë'ë Cristo, tu'dzijnë' le bë'ë lequë' latj Dios gulazaca' gulagui'ë le da'quë' Jesús. ⁴² Yugu' dza gulusédtecznë' bunách len glunë' lban queë' Jesucristo nchil gdau' len gap nac lu yu'u lidxgac bunách.

6

Tu'cu'ë gadx bönni' láclenë' bunách queë' Cristo

¹ Dza ni', le gulayán bunách ta'yejlë' Cristo, gulanë' quequë' bönni' judío tu'ë didza' hebreo yugu' bönni' judío tu'ë didza' griego, ni'a qui le rac cati' ta'guisië' le lágumu ngul uzëb, nutu nu rui' le lágumu ngul uzëb quequë' bönni' ni' tu'ë didza' griego. ² Ni'r golutubë' yúgu'të bunách ni' ta'yejlë' Cristo idxinntë' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' tël lequë':

—Cutu nac dxi'a soa dxitu' cuguntu' lban qui xtidzë'ë Dios quië guntu' dxin cu'tu' le lagu bunách. ³ Qui lë ni na', böchi' lza'tu', gul-có-quë' gadxë' bönni' ladjli' quië ugu'ru' lu na'quë' dxin ni. Yugu' bönni' na' run bayúdx lacquë' bönni' tun lequë' ba la'n yúgu'të bunách, len nacquë' bönni' ta'yejni'i, len nac bë' zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y. ⁴ Netu' ni ulídzcetzu'-në' Dios, len uséditu' bunách xtidzë'ë Dios.

⁵ Guladzág ládxi'quë' didza' ni yúgu'të', ati' gulaböë' Esteban, bönni' rejllë'ë Cristo gdu ladxë'ë len gdu zóalenë' lë' Dios Bö' La'y. Lëzca' gulaböë' Felipe, len Prócoro, len Nicanor, len Timón, len Parmenas, len Nicolás, bönni' yöd Antioquia, zi'al butsé'ë ca runë' quië tsej ladxë'ë Dios ca tunë' bönni' judío.

⁶ Ni'r guluschinë' nup na' gulaböë' lauquë' gbaz na' nasölë'ë Cristo. Gulaxóa na'quë' lequë' bönni' gbaz na', tu'lidzë' Dios.

⁷ Gzër xtidzë'ë Xanru', ati' gulayantsca bunách ta'yejlë' Cristo nacua' Jerusalén. Lëzca' gulazí' lu na'quë' le rejllë'ru' Cristo zian bxuz judío.

Ta'zönë' Esteban

⁸ Benë' le tun ga rubániru', len le tac bë' laugac bunách lu yöd Esteban, gdu zoalen lë' yöl-la' huac queë' Dios le buzá' ladxë'ë queë'. ⁹ Ni'r gulayasë' la'quë' bönni' nababquë' yu'u ga tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío, nazí' lei Yu'u Quegac Bönni' Nadzangac. Glunë' lequë' tsaxxön bönni' narujquë' Cirene len Alejandria, len luyú Cilicia, len luyú Asia. Bönni' ni guladíl-lenë' Esteban didza'. ¹⁰ Cutu guluxicjë' didza' ru'ë, le bë'ë didza' Esteban len yöl-la' rejni'i, le zóalenë' lë' Dios Bö' La'y. ¹¹ Ni'r gulaguixjë' bönni' la'zí' yë'ë, la'né': “Netu' byönitu' didza' ru'ë Esteban, rnë zi'ë queë' Moisés len queë' Dios.” ¹² Cni' guc, gulagu'ë xla ládxi'gac bunách bönni' ni. Gulagu'ë xla ládxi'quë' ca' bönni' gul tu'zejni'i, len bönni' gdau' tu'sëdi. Gulabía dí'ë Esteban bönni' ni. Gulazönë' lë' len gulachë'ë lë' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi' xbey. ¹³ Lëzca' gulucu'ë lauquë' nup gulaguixjö' le cunác, bönni' na' gulanë':

—Cutu zoë' dxiz bönni' ni rnë zi'ë qui gdau' la'y ni, len qui zxba queë' Dios.

¹⁴ Byönitu' didza' bë'ë bönni' ni ca gunë' Jesús, bönni' Nazaret, rnë' usnitië' gdau' ni, len utsë'ë yugu' le nalëbiru' runru', yugu' lë na' gna bé'inë' rë'u Moisés.

¹⁵ Ni'r guluyüë' Esteban bönni' gdau' ta'bequi' xbey len yúgu'të nup rö'gac ni', ati' gualé'inë' lahuë', rna' ca rna' lahuë' gbaz la'y queë' Dios.

7

Didza' bë'ë Esteban, gnë' uláz queë'

1 Ni'r gnabnë' Esteban bxuz blau, rnë':

—¿Naru' nacz cni?

2 Bubi'ë didza' Esteban, rnë':

—Lbi'ili', bönni' gul, len lbi'ili', böcha'a. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili'. Dios, Nu nactër blau, bulu' lahuë' ga zoë' Abraham, xuzru' gul gdöd, cati' ni' zoë' luyú Mesopotamia, cati' zi'a tsajsóë' yödZ Harán. 3 Dios gudxë' lë': "Bruj ladzu' len bla'alén di'a dza quiu', ati' gyeaj luyú ni' ului'ida' li'." 4 Ni'r brujë' Abraham luyú Mesopotamia le nac xyugac bunách Caldea, ati' yajsóë' Harán. Lu yödZ ni' gutië' xuzë' Abraham na', ati' lë' buzë'ë ni', ati' Dios bchë'ë lë' latj ni, ga ni zoaru' na'a. 5 Dios cutu bë'ë lë' latj gaqui queë' luyú ni. Ni lati' bunödZjë' queë' ga soë' luyú ni, san gzxi' lu në'ë Dios unödZjë' queë' luyú ni, ati' töd gatië' Abraham gaqui quegac zxi'n xsoë' luyú ni, zal-la' cutu nacu'ni'bi' bi'i queë'. 6 Lëzca' cni gudxë' Abraham Dios: "Tsjaquë' zxi'n xsu' lu xyugac bunách gza'a, ati' ni' lacquë' ca bunách zi'tu'. Lunë' bönni' luyú ni' ga lacquë' bönni' nadá'ugac zxi'n xsu'. Lusaca' zi'ë lequë' gdu ca tap gayuá' iz." 7 Lëzca' gudxë' lë' Dios: "Neda' usyudxa' bunách luyú ni', ga ni' lacquë' bönni' nadá'ugac zxi'n xsu', ati' töd ni' lurujë' ni', ati' lunë' xchina' luyú ni'."

8 Dios bénlenë' Abraham didza' rucá'n tsahui' len gna bé'inë' lë' gchuguë' lu xpëla'quë' bönni' nacu'ë lidxë' tu le gac bë' nazí' lu na'quë' didza' na' rucá'n tsahui'. Gdöd ni' guquë' Abraham xuzbi' bi'i Isaac, len cati' chgúqubi' xunu' gbidz, bchuguë' lu xpëla'bi' lë' na' nac bë'. Isaac na', lëzca' cni benë' queëbi' bi'i Jacob, zxi'në', len cni benë' ca' Jacob quegac idxínutëbi' bi'i bönni' queë', nup ni' glac xuz xtau'gac idxinnu có' di'a dza quegac bunách Israel.

9 Xuz xtau'ru' na', lu yöl-la' ruzxe'i quequë', glúti'ë-bi' bi'i José, böchi'quë', lu na'quë' bönni' ni' yjua'quë'-bi' luyú Egipto. Dios gzóalenë'-bi' bi'i José na' 10 len buslë'-bi' lu le glac queëbi'. Dios bë'ë-bi' yöl-la' rejni'i, le ben ga bdzag ladxë'-bi' Faraón, bönni' rna bé'inë' bunách Egipto, ati' Faraón na' budödë' lu na'bi' bi'i José yöl-la' uná bë' gna bé'ibi' luyú Egipto len yúgu'të bunách nacuá' lidxë'.

11 Ni'r guctsa gbin gdu luyú Egipto, len luyú Canaán ni, ati' gulazaca' gulagu'i yúgu'të bunách dza ni'. Cutu bdzöli le lahuë' xuz xtau'ru'. 12 Cati' byönnë' Jacob dë xzoa' xtil luyú Egipto, bsölë'ë ni' yugu' zxi'në', bönni' ni' nacquë' xuz xtau'ru'. Cni guc le zi'al lzu yjaquë' ni'. 13 Cati' le buróp lzu yjaquë' luyú Egipto, benë' José ga guluúnbë'ë lë' böchë'ë. Cni guc, gnöznë' Faraón nup nacgac di'a dza queë' José. 14 Ni'r bsölë'ë didza' José, benë' ga bdxinë' ni' Jacob, xuzë', dzaggac lë' di'a dza queë', glac gdu tsonnlaj yu chinu bunách. 15 Cni guc, bdxinë' Jacob luyú Egipto, ga ni' gutië' lë', ati' glatië' ca' ni' xuz xtau'ru' cati' bza'a dza quequë'. 16 Cati' glatië' tu tu xuz xtau'ru' yjua'quë' lequë' luyú Siquem yugu' zxi'n xsoaquë', ati' ni' gulucachë'ë lequë' yeru ba lu bloj na' gu'uë' Abraham lu na'gac zxi'në' Hemor, bönni' Siquem.

17 Gdöd zian iz, cati' bdxin dza ral-la' gac le gzxi' lu në'ë Dios, lë' na' benë' tsutsu xtidzë'ë gunë' queë' Abraham, gulatoryn bunách yugu' có' zxi'n xsoë' Israel, glac bunách zian cati' ni' gulacué' luyú Egipto. 18 Ni'r gyazië' bönni' yubl gna bë'ë luyú Egipto na', len gatga byönnë' ca nac le benë' José, güclenë' bunách Egipto. 19 Gzxi' yé'inë' bunách uládz queëru' bönni' na' rna bë'ë. Busaca' zi'ë xuz xtau'ru' na' len benë' ga lusanë'-bi' bi'i bönni' huëndau' qui' queëquë', quië latbi'. 20 La' dza ni'Z guljbi' ca' bi'idau' Moisés, ati' bdzag ladxë'-bi' Dios. Gdu ca tsonn beo' guluscul-lë'-bi' xuz xna'bi' lidxquë'. 21 Cati' bdxin dza lusanë'-bi' xuz xna'bi' quië gatbi' bi'idau' Moisés na', bdxinnu ngul zxi'në' Faraón ga ni' guluca'në'-bi', ati' yajxi'nu-bi' len

buscul-lnu-bi' ca bi'i queëcznu. ²² Cni guc, bzëdbi' bi'i Moisés yúgu'tè le taquë' bönni' Egipto len güctërbi' zxon ca nac didza' bë'bi' len ca nacgac le benbi'.

²³ 'Cati' chyu'ubi' choa' iz bi'i Moisés, gna lãdxi'bi' tsajyubi' bunách ulãdz queëbi', bunách Israel. ²⁴ Cati' bdxinbi' ga na' nacu'è, blé'ibi'-nè' bönni' Egipto, rusaca' zi'è bönni' ulãdz queëbi'. Ni'r güclenbi'-nè' bönni' ulãdz queëbi' na' len budödibi'-nè' bönni' Egipto na'. Cni guc, buzì' labi' bönni' na' bi'i Moisés ulãz queë' bönni' ulãdz queëbi'. ²⁵ Gúquibi' Moisés huala'yéjini'nè' bönni' böchi'bi' gunè' Dios ga uslabi' lequë' lëczbi', san lequë' cutu gulatoryéjini'nè'. ²⁶ Yetú dza ca' yajxáca'bi' yechopè' bönni' Israel, ta'dil-lè', ati' gú'nibi' cuequi dxibi' lequë', len gudxbi' lequë': "Lbi'ili', böchi'li' nac. ¿Bizx quië rua'li' lza'li' dö'?" ²⁷ Ni'r bönni' na' ru'è dö' qui lz'è budxiguë'è-bi' bi'i Moisés, gnè': "¿Núzxatè buzóa li' gna bé'inu' netu', len cuequi xbeynu' le runtu?" ²⁸ ¿Naru' rë'nitsanu' gdöddu' ca' neda' ca benu' nij, budöddu'-nè' bönni' Egipto na'?" ²⁹ Cati' byönibi' didza' ni bi'i Moisés, buzxundjbi' ni', yajsoabi' luyú Madián ga ni' gzoabi' ca bönni' zi'tu'. Luyú Madián na' butság ná'lenbi'-nu ngul lu yödz ni', ati' guljcbi' chopbi' bi'i bönni' queë'.

³⁰ 'Cati' chgdöd choa' iz zoë' ni', buluí' lahuë' ga zoë' gbaz la'y queë' Dios lu gui' qui yag yótsi'dau' regui, ga ni' nac lu latj ca'z, le zoa lu gui'a nazì' lei Sinaí. ³¹ Cati' blé'inè' gui' na' Moisés, bubannè', ati' gbiguë'è gal-la' quië glé'inè' dxi'a, ati' ni' byönnè' chi'è Xanru'. ³² Cni gudxè' lè' Xanru': "Neda' naca' Dios quequë' xuz xta'au. Naca' Dios queë' Abraham, len Dios queë' Isaac, len Dios queë' Jacob." Ni'r lu yöl-la' radxi queë', gzxiztsquë' Moisés, len cutur burúguinë' uyúè'. ³³ Gudxè' lè' Xanru': "Bleycj lölu' nuda'u, le nac la'y ga ni zu' le zoacza' ni neda', naca' Dios. ³⁴ Le nactè chblé'ida' le ta'zaca' ta'guí'i bunách quia' nacua' luyú Egipto, len chbyönda' ta'bödx yech'è. Bötja', zoa' ni quië uslá' lequë'. Gda na'a, gsöla'a li' luyú Egipto."

³⁵ 'Zal-le guluca'nè' lè' ca'z bönni' ulãdz queë' Moisés, gulanè': "¿Núzxatè buzóa li' gna bé'inu' netu', len cuequi xbeynu' le runtu'?", Dios bsöl'è'è lè' quië gaquë' bönni' uná bë', len bönni' ruslá, ca na' gudxè' Moisés gbaz la'y na' queë' Dios, buluí' lahuë' lu yag yótsi'dau' regui ga na' zoë'. ³⁶ Moisés ni' bubijè' luyú Egipto bönni' ulãdz queëru', guc cni gdöd benè' le glun ga gulubani bunách ni', len le tac bë' benè' luyú ni'. Lëzca' cni benè' lu nis zxon nazì' lei Nis Xna. Cni benè' lauquë' gdu ca choa' iz lu latj ca'z. ³⁷ Lëczè' Moisés na' gudxè' bunách Israel ni', gnè': "Xanru' Dios gsöl'è'è queëli' bönni' galjè' ladj di'a dza queëli', gaquë' bönni' gu'è didza' ulãz queë' Dios. Gsöl'è'è lè' queëli' ca na' bsöl'è'è neda'. Lëczè' run bayúdx uzè nagli'-nè'." ³⁸ Lëzca' lëczè' Moisés na' gzóalenè' bunách nudubgac queë' Dios lu latj ca'z, ati' bdzaguë' lè' gbaz la'y queë' Dios, nu na' bë'len lè' didza' lu gui'a Sinaí na'. Gzóalenè' xuz xtau'ru' Moisés, ati' Dios budödè' lu në'è zxba la'y queë', le rui' didza' ca gac la'del-li' yöl-la' na'bán bunách, ati' zxba ni budödè' Moisés lu na'gac zxi'n xsoaquë' ga rdxintè queëru' rë'u.

³⁹ 'Cutu glè'nnè' xuz xtau'ru' lunè' ca rna xtudz'è Moisés, san guluzóè' lè' tsla'l, len glè'nnè' tshuöjqüè' luyú Egipto. ⁴⁰ Cati' ni' zoë' lu gui'a Sinaí na' Moisés, lequë' glè' Aarón, böch'è Moisés na', gulanè': "Rè'nitu' gunu' yugu' dios queëtu', bdau' guiöj bdau' yag, quië la'nör lautu'. Cutu nözitu' bi guc queë' Moisés, bönni' na' nubijè' netu' luyú Egipto." ⁴¹ Ni'r glunè' tu bdau' oro le nac ca tu bëdx dau', ati' guludödcde'-ba' bö'cu' zxila'dau', len gulagu'quë'-ba' lau bdau' oro na', ati' glunè' lni lau bdau' na' nunquë'. ⁴² Qui lè ni na' buca'nè'

lequë' Dios len bubíj ladxë'ë lequë'. Ni'r gulayíj ládxi'quë' le ta'yëp luzxbá. Ca nac lë ni nayúj lu guich le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, rna:

Lbi'ili', bunách Israel,

¿Naru' glú'gactsali'-ba' quia' neda' böa' bëdx ni'

Budödigacli'-ba' len buzëgui'gacli'-ba',

Lë na' benli' lu latj ca'z gdu ca choa' iz?

⁴³ Cutu glú'gacli'-ba' quia' neda',

San bia'li' nich qui Moloc, bdau' guiöj queëli'.

Bia'li' ca' tu le nac ca bölj luzxbá nazí' lei Refán,

Lë na' buzoali' ca Dios queëli'.

Yugu' bdau' guiöj bdau' yag ni,

La' lbi'izli' benli' quië gyij ládxi'li' leygac.

Qui lë ni na', ubija' lbi'ili' lu xyuli',

Gchë'a lbi'ili' zi'tu'r ga dë luyú Babilonia.

⁴⁴ Cati' ni' gulacu'ë xuz xtau'ru' lu latj ca'z, guta' quequë' yu'u lari' ga glun chi'ë zxbá queë' Dios, lë na' nac bë' zóalenë' lequë' Dios. Glunë' yu'u lari' na' ca na' gna bé'inë' Moisés Dios, cati' ni' gudxë' lë' gunë' lei ca nac lë na' blé'inë', le bului'inë' lë' Dios lu gui'a ni'. ⁴⁵ Lëzca' guludödë' yu'u lari' na' lu na'quë' zxi'nquë' ga bdxintë dza ni' glu'ë lei luyú ni xuz xtau'ru', cati' ni' dzaguë' lequë' Josué, ati' gulagüë' xyugac bunách gza'a, nup ni' bulaguë'ë Dios lauquë' xuz xtau'ru'. Cni glunë' zian iz ga bdxintë dza zoë' David.

⁴⁶ Bdzag ladxë'ë David na' Dios, ati' lë' gnabnë' Dios gu'ë lë' latj gunë' tu yu'u ga soë' Dios queë' Jacob. ⁴⁷ Cutu bë'ë lë' latj Dios, san benë' yu'u queë' Dios Salomón, zxi'në' David na'. ⁴⁸ Cni benë' zal-la' cutu zoë' Dios, Nu nactër blau, lu gdau' nungac bunách. Ca nac lë ni gnë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

⁴⁹ Yehua' yubá nac ga rö'a rna bë'a

Ati' yödzyú nac xlibi ni'a.

Rnë' Xanru': "¿Naru' gúntsali' lidxa'?"

¿Naru' zoatsa latj ga ral-la' uzí' ladxa'a?"

⁵⁰ ¿Naru' clëg len na'cza' bena' yúgu'të lë ni?"

⁵¹ Ni'r gudxë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' Esteban, gnë':

—Lbi'ili', bönni' zid, cutu bi ryaz icj nagli'. Nazíd icj ládxi'dau'li' ca rac quegac bunách cunúnbë'gac Dios. Rdá'baga'teczli'-në' Dios Bö' La'y. Ca na' glunë' xuz xtau'li', runli' ca' lbi'ili'. ⁵² Gulabía ládxi'quë' yúgu'të bönni' ni' glu'ë didza' uláz queë' Dios xuz xtau'li' na'. Lëzca' guludödcde' bönni' ni' gulaguíxjö'ë zi'al ca ral-la' guidë' Cristo, Bönni' Tshui', ati' na'a, cati' ni' bdxinë' Bönni' Tshui' na', lbi'iczi' budödlí'-në' lu na'quë' bönni' guludöddë' Lë'. ⁵³ Lbi'iczi' dë lu na'li' zxbá queë' Dios, lë na' guludödë' lu na'quë' xuz xtau'li' yugu' gbaz la'y queë' Dios, san cutu runli' ca rna.

Tu'döddë' Esteban

⁵⁴ Cati' gulayönnë' didza' ni bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gulaléytsquinë' Esteban, ati' lu yöl-la' rley quequë' lë' gultül-láyí'quë'. ⁵⁵ Ni'r buyúë' luzxbál Esteban na', zóalenë' lë' Dios Bö' La'y, ati' blé'inë' latj yení' ga zoë' Dios lenca' Jesús, zuinë' cuit lë'ë yubél Dios ga náctërë' blau. ⁵⁶ Ni'r gnë':

—Gul-yutsca'. Rlé'ida' nayálj luzxbá, ati' zuinë' cuit lë'ë yubél Dios Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

⁵⁷ Ni'r guluséy nagquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', ati' gulabödxyé'ë zidzj, len tsaxxón gulabía di'ë lë'. ⁵⁸ Gulubijë' lë' ni'l ra' yödz na', ati' ni'

gululadxë' lë' guiöj. Yugu' bönni' ni' tunë' lna' lau le tu'quíë' Esteban gulucu'ë lari' ta'xóa yenquë' xni'ë bönni' lë' Saulo cati' ni' gululadxë' Esteban guiöj. ⁵⁹ Cati' ni' tu'ladxë' Esteban guiöj, lë' bulidzë' Dios, gnë':

—Xana! Jesús. Buzi' bö' naccza'.

⁶⁰ Ni'r byechuë', buzechu zxi'bë', len bè'ë zidzj didza', gnë':

—Xan. Cutu uspagu'u lequë' dul-la' ni.

Cati' budx bè'ë didza' ni, guttë'.

8

Saulo rbia ladxë'ë bunách queë' Cristo

¹⁻³ Saulo benë' tsazxön bönni' ni' guludöddë' Esteban.

La' ni'z glua'quë' Esteban bönni' ta'yij ladxí'quë' Dios, ati' yajcáchi'quë' lë'. Szxöni gulabödxë' queë'.

Dza na' szxöni gulabía ladxí'quë' bunách queë' Cristo nacua' Jerusalén bönni' judío cuta'yeylë'. Lëzca' gdxia ladxë'ë bunách queë' Cristo Saulo. Gyazië' gap nac lu yu'u quequë', ati' gzxönë' yugu' bönni' len ngul, glu'ë lequë' lidx guia.

Ni'r glaslas gdu luyú Judea len luyú Samaria yelati'z cuguluhuöatë bunách queë' Cristo, ati' guluga'në' Jerusalén légaczë' gbaz na' nasölë'ë Cristo.

Rac lban qui didza' dxi'a luyú Samaria

⁴ Yjaquë' yúgu'të latj bönni' na' gláslasië', ati' glunë' lban qui didza' dxi'a.

⁵ Ni'r gyijë' luyú Samaria Felipe, bönni' dzaguë' nup na' glaslas, ati' ni' benë' lban ca nac queë' Cristo. ⁶ Guludúb bunách ni', ati' gdu ladxí'quë' guluzë nagquë' didza' ru'ë Felipe na', le gulayönnë' xtidzë'ë len gualé'inë' le tac bè' runë'. ⁷ Cni guc, le benë' ga gulurúj zian bö' xöhui' yu'ugac bunách, ta'bödxya'a zidzj, ati' guluhuöác zian nup te'i huë' nacú'n bin len nup cuta'zá'. ⁸ Cni guc, guludziji bunách yödz ni'.

⁹ Zoë' ni' Simón, bönni' zi'al guquë' bönni' udzá' unë ya'a lu yödz na', len gzxí' yé'inë' bunách Samaria na', gnë' lëczë' naquë' bönni' náctërë' zxön.

¹⁰ Guluzëttsca naggac bönni' ni yúgu'të bunách, ga rguel-la' yugu' bönni' ca'z ga rdxintë yugu' bönni' blau, gulanë': "Bönni' ni, dë lu në'ë yöl-la' huac zxön queë' Dios." ¹¹ Cni guc, glunë' lë' ba la'n, le xtsey nazí' yé'inë' lequë' len yöl-la' udzá' unë ya'a queë'.

¹² Cati' gulayeylë' lban runë' Felipe qui didza' dxi'a ca rna bè'ë Dios len ca nac queë' Jesucristo, ni'r guladilë' nis, bönni' len ngul. ¹³ Ni'r gyejlë'ë ca' Simón na', len bdilë' nis, ati' gdálenteczë' tsazxön Felipe na'. Cati' blé'inë' yugu' yöl-la' huac zxön len le tac bè' runë' Felipe, bubannë' Simón na'.

¹⁴ Cati' gulayönnë' ca guc lë ni gbaz na' nasölë'ë Cristo nacu'ë Jerusalén, chnazi' lu na'gac xtidzë'ë Dios bunách luyú Samaria, ni'r gulasölë'ë ni' Pedro len Juan. ¹⁵ Cati' guladxinë' ni' Pedro len Juan na', gululidzë' Dios uláz quegac bunách ni' ta'yeylë' Cristo quië dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y. ¹⁶ Ga bdxintë dza na', cutu rdxininë' quequë' Dios Bö' La'y. Nadílgaczë' nis quië lacquë' tuz len Xanru' Jesús. ¹⁷ Ni'r gulaxóa na'quë' bunách Samaria na' Pedro len Juan na'. Gululidzë' Dios, ati' dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y.

¹⁸ Cati' blé'inë' Simón, bönni' udzá' na', le guc cati' gulaxóa na'quë' bunách ni' gbaz na' nasölë'ë Cristo, dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y, gu'nnë' quizzxjë' lequë' dumí, ¹⁹ rë' lequë':

—Benn ca' quia' yöl-la' huac ni, quië cati' gxoa na'a nútí'tèz bunách, dusóalenë' nu na' Dios Bö' La'y.

²⁰ Ni'r gudxë' lë' Pedro, rnë':

—Nit tsaxxõn len li' dumí quiu', le ráquinu' len dumí gdél-li'nu' yöl-la' huac queë' Dios. ²¹ Cutu nacu' lsaca' gutsu'u lë ni, le cunác dxi'a icj ládxi'da'u lahuë' Dios. ²² Bubi'i ladxu' ca nac huia'dö' ni runu', len gúta'yu lahuë' Dios, nazx ca' unít lahuë' li' ca nac lë ni rza' ladxu'u. ²³ Rlé'ida' nabagu'u xzguia' len nadzunu' lu yal-lj qui tu' xõhui'.

²⁴ Ni'r bubí'ë didza' Simón na', rë' lequë':

—Gul-lidzë' Dios, gáta'yuli' lahuë' Xanru' ni'a quia' cui gac quia' nitú lë na' chgnali'.

²⁵ Cati' budx glunë' lna' lau queë' Cristo lu yödZ ni' Pedro len Juan na', len gulaguíxjõ'ë xtídzë'ë Dios, glunë' ca' lban qui didza' dxi'a gap nacua' zian ladzquë' bönni' Samaria, ati' gdöd ni' yhuõjquë' Jerusalén.

Felipe len bönni' Etiópía

²⁶ Ni'r bë'lenë' Felipe didza' gbaz la'y queë' Xanru', gudxë' lë':

—Gyas len gyeaj zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, gdxinu' ga ni' rla'a nöz zeaj Jerusalén zeajtë yödZ Gaza, nöz na' rdöd lu latj ca'z.

²⁷ Ni'r gyu'ë nöz Felipe na', zijë'. La' nöz ni' yajtsaguë' bönni' Etiópía, naquë' bönni' huödX. Luyú Etiópía naquë' blau launu Candace, ngu rna bé'ínu bunách Etiópía na', len yu'u lu në'ë yúgu'të yöl-la' tsahui' queënu dzõ' lidXnu. Gyijë' Jerusalén bönni' ni quië gyij ladxë'ë Dios. ²⁸ Na'a, zhuõjë' ladzë', rõ'ë lu carreta queë', len rulabë' le nayúj lu guich ca gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. ²⁹ Ni'r Dios Bö' La'y gudxë' Felipe na':

—Gbíga' ga zeaj carreta na', len gyeajlen lei.

³⁰ Cati' chgbiguë'ë ni' Felipe, byönnë' ru'ë didza' bönni' huödX na', rulabë' le nayúj lu guich ca gnë' Isaías, ati' gudxë' lë':

—¿Naru' réjni'nu' lë na' rulabu'?

³¹ Bubi'ë didza' bönni' Etiópía na', gnë':

—¿Nacx gac tséjni'da' chqui' nutu nu zoa uzejni'i neda'?

Ni'r gúta'yuë' lahuë' Felipe cuenë' len cõ'lenë' lë' tsaxxõn lu carreta na'.

³² Lë na' nayúj lu guich rulabë', rna cni:

Ca bö'cu' zxíla'dau',

Gulachë'ë Lë' quië ludöddë' Lë',

Len ca bö'cu' zxíla'dau',

Cutu rnëba' cati' nu rchugu lítsa'ba',

Ca' benë' Lë', cutu bsalj ru'ë gnë'.

³³ Guluca'në' Lë' ca'z,

Len cutu glu'ë latj nu cuequi xbey Lë'.

¿Nuzxa caz gac quíxjõ' xzguia' nabága'gac bunách uládz queë'?

La' légcaczë' guludöddë' Lë'.

³⁴ Gnabnë' Felipe bönni' huödX na', rë' lë':

—Ráta'yua' lau' quíxjõ'nu' neda'. ¿Nuzxa qui gnë' cni bönni' na' bë'ë didza' uláz queë' Dios? ¿Naru' queëczë', o qui nu yubl?

³⁵ Ni'r la' didza' niz bguel-lë'ë Felipe, gdíxjõ'i'në' lë' didza' dxi'a ca nac queë' Jesús. ³⁶ Cati' ni' yu'uquë' nöz zjaquë', guladxinë' ga dë nis, ati' rë' Felipe bönni' huödX na', rnë':

—Byutsca'. Ni dë nis. ¿Naru' huactsa gdila' nis?

³⁷ Felipe gudxë' lë':

—Chqui' réjlë'u gdu ladxu'u, huac gdilu' nis.

Lë' bubi'ë didza', rnë':

—Réjlë'a Jesucristo, naquë' Zxi'në' Dios.

³⁸ Ni'r benë' ga gzoa dxiz carreta queë' na', ati' guluhuöjtjë' groptë', yajt-sazquë' lu nis. Ni'r Felipe buquilé' bönni' huödx na' nis. ³⁹ Cati' gulusurujë' lu nis, buchë'ë Felipe Dios Bõ' La'y, ati' cutur blé'inë' lë' bönni' huödx na'. Ni'r buguel-lë'ë xnözë', zhuöjë' rudzijnë'. ⁴⁰ Cati' chráquibe'inë' Felipe, zoë' lu yödZ Azoto. Gdödë' yúgu'të yödZ ni', ati' benë' lban qui didza' dxi'a, ga bdxintë' yödZ Cesarea.

9

Saulo ruhuöaquë' queë' Cristo

¹ Ni' ruzeynë' ba nadx nup ta'yejlë' Xanru' Saulo, gu'nnë' gdödcdë' lequë'. Quië gunë' cni bdxinë' lahuë' bxuz blau ² len gnabnë' lë' guich uná bë' le tsju'ë lauquë' bönni' uná bë' quegac yu'u gap tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios bönni' judío nacu'ë Damasco, ati' chqui' utsajxaquë'ë ni' yugu' bönni' len ngul ta'yejlë'ë Jesús, gac gchë'ë lequë' nadzunquë' lu yödZ Jerusalén. ³ Tsal ni' yu'uquë' nöz Saulo len nup nacua'len lë', zjaquë', len cati' chzoa la'dxinë' Damasco, tu tsalz buzeni'tsca yení' za' luzxbá, le buzeni' ga ni' zjaquë'. ⁴ Ni'r gdzö'ë lyu Saulo, len byönnë' chi'i nu rë lë':

—Saulo, Saulo, ¿bizx quië rbia ladxu'u neda'?

⁵ Gnabnë' Lë' Saulo, gnë':

—¿Nuzxa li', Xan?

Lë' gnë':

—Neda' Jesús, nu rbia ladxu'u. Run zi' cuinu', rdá'bagu'u neda'. Rac quiu' ca na' rac queëba' bëdx, run zi' cuinba' rchégu'ba' yag tuchi' tundë'-ba' zi'.

⁶ Ni'r gzxiztsquë', gúdxinë' Saulo, gnë':

—Xan, ¿bizxa rë'nnu' guna'?

Xanru' gudxë' lë':

—Gyas len gyaz lu yödZ, ati' ni' gsöla'a quiu' nu guië li' le ral-la' gunu'.

⁷ Gládxinë' bönni' na' zjácenë' Saulo, le gulayönnë' chi'i na', zal-le nutu nu gualé'inë'. ⁸ Ni'r böasë' luyú Saulo, len cati' gxa' yöj lahuë', cutu ca' rlé'inë'. Qui lë ni na' gulaguel-lë'ë në'ë, len gulachë'ë lë' Damasco. ⁹ Gzoë' ni' tsonn dza nachúl lahuë', len cutu bi güi' gdahuë'.

¹⁰ Zoë' ca' Damasco Ananías, bönni' rejllë'ë Cristo, ati' Xanru' buluí' lahuë' ga zoë' ca tu lu yël bëhcál, len gudxë' lë':

—Ananías.

Lë' bubi'ë didza', gnë':

—Ni zoa', Xan.

¹¹ Xanru' gudxë' lë':

—Gyas, len gyeaj ga nac la' nöz na' nazi' lei Nöz Li, ati' lu yu'u lidxë' Judas gnab didza' queë' Saulo, bönni' Tarso. Lu yu'u na' rulidzë' Dios. ¹² Chblé'inë' bönni' ni ca tu lu yël bëhcál zë'ë tsazië' ga zoë' bönni' lë' Ananías, len gxoa në'ë lë' quië huöalj yöj lahuë'.

¹³ Ni'r bubi'ë didza' Ananías, rë' Lë':

—Xan, zian nup chgulaixjöi' neda' ca runë' bönni' ni, zian le nac dö' nu'ë le benë' quegac bunách ta'yejlë' Li', nacu'ë Jerusalén. ¹⁴ Zë'ë ca' ni, dë lu në'ë uláz quequë' bxuz uná bë' sönë' yúgu'të nup tu'lídZ Dios len lau' Li'.

¹⁵ Ni'r Xanru' rë' Ananías na', rnë':

—Gyeaj, le gröcza' neda' bönni' ni quië gunë' lban ca nac quia' laugac bunách gza'a, len lauquë' bönni' ta'ná bé'inë' lequë', lenca' laugac bunách Israel. ¹⁶ Ului'ida' lë' le zian le saca' qui'ë uláz quia' neda', gunë' xchina'.

¹⁷ Ni'r gyijë' ni' Ananías, ati' gyazië' yu'u len bxoá në'ë Saulo, rë' lë':

—Böcha'a Saulo, Xanru' Jesús, Nu na' bului' lahui la' nöz ga ni' za'u, bsölë'ë neda' quië huöälj yöj lau' len dusóalenë' li' Dios Bö' La'y.

¹⁸ La' ni'z gulaguindj lu yöj lahuë' le nac ca xlácuba' bö, ati' la' böaljté yöj lahuë'. Ni'r gyasë' Saulo, len bdilë' nis. ¹⁹ Gdöd ni' gdahuë' len böac ladxë'ë. Ca chop tsonn dza gzóalenë' bönni' ta'yejlë'ë Cristo nacu'ë Damasco.

Runë' lban Saulo lu yödž Damasco

²⁰ La' gzu lautë' Saulo runë' lban queë' Cristo gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, rnë':

—Jesúscz naquë' Zxi'në' Dios.

²¹ Gulubannë' yúgu'të bönni' ni' ta'yönnë' lë', ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni bönni' na' busnitië' nup nacua' Jerusalén, tu'lídž Dios lu lë' Jesús? Quië gunë' cni bidë' ca' ni quië ghë'ë lequë' nadzunquë' laquë' bxuz uná bë'.

²² Bdipr ladxë'ë Saulo, len benë' ga gulabö'ë baguí'i bönni' judío nacu'ë Damasco, bului'inë' lequë' Jesúscz naquë' Cristo, bönni' na' tunë' löz duná bé'inë' lequë'.

Rulë' Saulo lu na'quë' bönni' judío

²³ Cati' chgdöd zian dza, glun xtídža'quë' bönni' judío ni' ludöddë' Saulo. ²⁴ Rël len té dza gulabö' nisië' lë' bönni' judío ga nu ryaz zö'ö run chi'i yödž na' quië ludöddë' lë', san gúquibe'inë' Saulo le té'nnë' lunë' queë'. ²⁵ Ni'r gulaguel-lë'ë Saulo chdzö'l bönni' ta'yejlë'ë Cristo, ati' gulagu'ë lë' tu lu bdö'a xzön naga' du, len guluzöjtjë' lë' ni'l lu zö'ö run chi'i yödž na'.

Rudxinë' Saulo Jerusalén

²⁶ Cati' budxinë' Saulo Jerusalén, gu'nnë' tsjenë' tsaxzön bönni' ni' ta'yejlë'ë Cristo, san gládxinë' lë' yúgu'të', le cuta'yejlë'ë rejle'ë Cristo Saulo na'. ²⁷ Ni'r gdë'l-lë'ë Saulo Bernabé, len bchë'ë lë' ga na' nacu'ë gbaz nasölë'ë Cristo. Gdíxjöi'në' lequë' ca na' guc queë' Saulo, blé'inë' Xanru' la' nöz, ati' bé'lenë' lë' didža' Xanru'cz, len ca na' benë' Saulo lu yödž Damasco, len yöl-la' rugu ladx'i benë' lban ca nac queë' Jesús. ²⁸ Ni'r gzóalenë' lequë' Saulo lu yödž Jerusalén, ati' gdálenë' lequë'. ²⁹ Lu yöl-la' rugu ladx'i benë' lban Saulo ca nac queë' Xanru', len gdíl-lenë' didža' bönni' judío tu'ë didža' griego, ati' lequë' gulazú gulabö'ë ludöddë' lë'. ³⁰ Cati' gláquibe'inë' lë' ni böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo, gulachë'ë Saulo lu yödž Cesarea, ati' gulasölë'ë lë' Tarso, le nac ladzë' Saulo.

³¹ Ni'r guc dxi'a quegac yúgu'të cö' bunách queë' Cristo, nacua' gdu luyú Judea, len luyú Galilea, len luyú Samaria, ati' guladíp ládxi'quë'. Gulacu'ë lu yöl-la' radxi quequë' Xanru', ati' gulayanë' le güclenë' lequë' Dios Bö' La'y.

Pedro ruúnë' Eneas

³² Yetú le guc, cati' jayjúë' yugu' böchi'ru' Pedro, bdxinë' ga nacu'ë bönni' ta'yejlë'ë Jesús lu yödž Lida. ³³ Yajxaquë'ë ni' bönni' lë' Eneas, chgc xunu' iz dë' ré'inë' nacu'në' bin. ³⁴ Pedro gudxë' lë':

—Eneas, ruúnë' li' Jesucristo. Gyas len btub xta'u.

La' gyastë' Eneas na'. ³⁵ Gulale'i lë' yúgu'të nup nacua' yödž Lida, len yödž Sarón, ati' guluhuöaquë' queë' Xanru', ta'yejlë'ë Lë'.

Ratnu Dorcas len rubannu

³⁶ Yetú ca' le guc, lu yödZ Jope zoanu ngul réjlë'nu Cristo, lënu Tabita, len ca nac didza' griego lënu Dorcas. Benu zian le nacgac dxi'a len le taclen bunách yechi' ngul ni. ³⁷ Le guc dza ni', güi'inu Dorcas na' len gutnu. Gdöd gulaguibnu lënu, gulaguixjé'-nu tu lu yu'u ga nac buróp cuia. ³⁸ Le dë gal-la'z ga na' dë yödZ Jope yödZ Lida ga na' zoë' Pedro, gulayönnë' zoë' ni' Pedro bönni' Jope na' ta'yejlë'ë Cristo, ati' qui lë ni na' gulasölë'ë ga zoë' chopë' bönni', gláta'yuë' lahuë', të' lë':

—Cutu tseynu' guidu' queëtu'.

³⁹ Ni'r la' gyastë' Pedro, zéajlenë' lequë'. Cati' bdxinë' ni', la' gulachë'të' lë' ga nac lu yu'u ga dënu ngul nat na'. Ni'r guludubnu gdu cuitië' ngul uzëb, ta'bödXnu len tu'lui'inu lë' lari' quequë' bönni' len ngul, yugu' le benu Dorcas cati' ni' zóalennu lecnu. ⁴⁰ Ni'r bubijë' ni' yúgu'të nup nacua' ni' Pedro, ati' buzechu zxi'bë', rulidzë' Dios. Ni'r bueycjë' ga dënu Dorcas na', gnë':

—Tabita, gyas.

La' buxa'të yöj launu Dorcas. Cati' blé'inu-në' Pedro, la' gyástënu, grö'nu. ⁴¹ Gdel-lë'ë na'nu Pedro, buchisë'-nu. Ni'r bulidzë' bönni' na' ta'yejlë'ë Jesús, len yugu' ngul uzëb na', ati' buschinë'-nu lauquë' Dorcas na', nabannu. ⁴² Ca guc lë ni gzë didza' gdu lu yödZ Jope, ati' gulayejlë' Xanru' bunách zian. ⁴³ Zian dza buga'në' Pedro yödZ Jope na' lu yu'u lidxë' Simón, bönni' runë' tsahui' guid zxa bëdx.

10

Le benë' Pedro lidxë' Cornelio

¹ Zoë' Cesarea bönni' lë' Cornelio, nacu'ë lu në'ë tu gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l, nazi' laquë' Bönni' Italia Rjaquë' Gdil-l. ² Rej ladxë'ë Dios Cornelio na' len rádxinë' Lë', ati' nungac lë' tsaxxön yúgu'të bunách nacua' lidxë'. Dumí zian runödZjë' le raclen bunách yechi', len rulidztecZë' Dios. ³ Gdu rdöd xhuö blé'inë' Cornelio ca tu lu yël bëchcál, ryazië' ga zoë' gbaz la'y queë' Dios, len rë' lë':

—Cornelio.

⁴ Gúdxinë' Cornelio. Buyúë' gbaz la'y na', len gudxë' lë':

—¿Bizxa rnau', Xan?

Gudxë' lë' gbaz la'y na', rnë':

—Dios ryönnë' le rulidzu'-në', len nözcZnë' ca runu', ráclenu' bunách yechi'.

⁵ Na'a, gsóla'cu'-në' bönni' tsjaquë' yödZ Jope tsajlidzquë' bönni' lë' Simón, zoa yetú lë' Pedro. ⁶ Bönni' ni zoë' lidxë' bönni' runë' tsahui' guid zxa bëdx. Bönni' ni, lëzca' lë' Simón, ati' zoa lidxë' ra' nis zXön. Pedro na' guië' li' le ral-la' gunu'.

⁷ Cati' chbuzë'ë gbaz la'y na' bë'lenë' lë' didza', bulidzë'-bi' Cornelio chopbi' bi'i huen dxin queë' len tuë' bönni' rijë' gdil-l rej ladxë'ë Dios, dzaguë' bunách nacua' lidxë' Cornelio. ⁸ Cati' budx gdixjö'në' lequë' yúgu'të le guc, bsölë'ë lequë' yödZ Jope.

⁹ Dza buróp, tsal ni' yu'uquë' nöZ, len ta'dxinë' gal-la' ga dë Jope na', la' ni'z grenë' Pedro cju'u quië ulidzë' Dios, ni' nac gdu huagbídZ. ¹⁰ La' na'z rdunë' Pedro len gu'nnë' gahuë', san tsal ni' tu'pë'ë queë', blé'inë' le nac ca tu lu yël bëchcál. ¹¹ Blé'inë' nayálj luzxbá len ruhuötj ga zoë' tu le nac ca lari' guitsa' zXön, naga' idáp la'a. ¹² Lahui lari' na' dxiacba' böa' guixi' gza'a nacua' tap ni'a na'cba', len böa' ta'yj lë'cba' lyu, len böa' zoa xilcba'. ¹³ Ni'r byönnë' chi'i nu rë' lë':

—Pedro, gyas. Bdödi-cba' len gdagu.

14 Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Cutu, Xan. Gatga gdahua' le cural-la' gágutu' o le cunác dxi'a.

15 Le buróp lzu byönnë' chi'i nu na' gudx lë':

—Le nunë' dxi'a Dios, cutu gnau' qui: “Cunác dxi'a”.

16 Tsonn lzu guc cni, ati' ni'r la' buëptë luzxbá lari' zxön na'. 17 Tsal ni' rö'ë baguí' Pedro, rza' ladxë'ë bizxa rë'ni gna lë na' blé'inë' ca tu lu yël bëchcál, guladxinë' ra' yu'u bönni' na' nasölë'ë lequë' Cornelio, ta'nabë' gazx zoa lidxë' Simón na'. 18 Cati' guladxinë' ni', gululidzë' nup nacua' yu'u na', len gulanabnë' lequë' chqui' zoë' ni' bönni' lë' Simón, zoa yetú lë' Pedro. 19 Tsal ni' rza' ladxë'ë Pedro ca nac lë na' blé'inë', gudxë' lë' Dios Bó' La'y, gnë':

—Byutsca'. Chguladxinë' ni tsonnë' bönni', tu'guiljë' li'. 20 Gyasch na'a. Bötj zxan yu'u. Cutu gac chop ladxu'u tséajlenu' lequë', le nasöla'a lequë' neda'.

21 Ni'r bötjë' Pedro zxan yu'u ga na' nacu'ë bönni' na' nasölë'ë Cornelio, len gudxë' lequë':

—Neda' bönni' ruguilji'. ¿Bizxa huen za'li' ni'?

22 Gulubi'ë didza', të' lë':

—Nasölë'ë netu' Cornelio, bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l. Naquë' bönni' tsahui', len rádxinë' Dios. Tunë' ba la'n bönni' ni len nadxi'icnë' lë' yúgu'të bönni' judío. Yetú ca' le guc, bë'lenë' lë' didza' gbaz la'y queë' Dios, gudxë' lë' gsölë'ë nu dulíd z li' guidu' lidxë' quië yönnë' didza' gu'u.

23 Ni'r glu'ë lequë' lu yu'u Pedro len bë'ë ga la'cu'ë. Cati' za' reni' yetú dza, gyasë' Pedro, ati' gyéajlenë' lequë'. Glunë' lë' tsaxón la'quë' böchi'ru' nacu'ë Jope na'.

24 Dza bunn ni', guladxinë' Cesarea. Chzoë' rbözë' lequë' Cornelio, len chnutubë' lidxë' yugu' di'a dza queë', len yugu' böchi' lzë'ë nadxi'irnë'. 25 Cati' gyazië' Pedro ló'a, brujë' yu'u Cornelio, yajtsaguë' lë'. Byechuë' xni'ë Pedro len gyij ladxë'ë lë' ca runru' queë' Dioscz. 26 Pedro buchisë' lë', len gudxë' lë':

—Gyas. Lëz bunách yödzyú naca' ca nacu' li'.

27 Ni' tui'zë' ca' didza', gyaztë' yu'u Pedro, len yajxaquë'ë nudubgac ni' bunách zian. 28 Ni'r gudxë' lequë' Pedro, rnë':

—Lbi'ili' nözcizli' ca rna bë' zxba queë' Moisés, cural-la' gunë' bönni' judío tsaxón o tsázlenë' bönni' gza'a. Na'a, Dios bului'inë' neda' cutu ral-la' gnia' queë' nitüë' bönni' naquë' ca'z o cunaquë' dxi'a. 29 Qui lë ni na' cati' bulidzli' neda', la' bidtea', len cutu guc chop ladxa'a. Rnaba' na'a, ¿bizx quië na' bulidzli' neda'?

30 Ni'r bubí'ë didza' Cornelio, gnë':

—Chguc tap dza ca hora zoaru' na'a, gdu rdöd xhuö, cati' ni' runa' gubás len rulidza'-në' Dios lu yu'u lidxa' ni, blé'ida'-bi' bi'i bönni' ra'bán nácubi' lari' ryëp yös yení', dului' laubi' neda'. 31 Cni gudxbi' neda': “Cornelio. Dios ryönnë' le rulidzu'-në', len nöznë' ca runu', ráclenu' bunách yechi'. 32 Na'a, gsölu'u lu yöd z Jope nu tsajlíd z bönni' lë' Simón, zoa yetú lë' Pedro. Bönni' ni zoë' lidxë' bönni' runë' tsahui' guid zxa bëdx, len lë' ca' Simón. Zoa ra' nis zxön lidxë' bönni' ni. Cati' gdxinë' ga zu' Pedro na', güi'lenë' li' didza'.” 33 Cni guc, la' bsóla'tea' nu tsajtíl z li', ati' dxi'a benu' bidu' ga zoatu' ni. Qui lë ni na' zoatu' ni yúgu'tëtu', nudubtu' lahuë' Dios quië uzé nagtu' yúgu'të le gna bë'inë' li' Dios gui'u netu'.

Didza' bë'ë Pedro lidxë' Cornelio

34 Ni'r gzu lahuë' Pedro ru'ë didza', rnë':

—Le nacté réjni'da' na'a, cutu ruyuzé' yöl-la' rnöz quegac bunách Dios, san tuz nuné' rë'u. ³⁵ Rdzag ladxé'ë bunách gdutë yödzyú Dios, nup na' tadxí Lë' len tun le nac dxi'a. ³⁶ Bsölë'ë xtídzë'ë Dios ga nacua' bunách Israel, len bsölë'ë nu ben lban qui didza' dxi'a, le run ga rac dxi'a quegac bunách, lë na' bdxin queëru' lu në'ë Jesucristo. Lëczë' naquë' Xanru' yúgu'tëru'. ³⁷ Lbi'iczi' nózili' lë na' guc luyú Judea, le gzu lau guc luyú Galilea gdöd benë' lban Juan quië la'díl bunách nis. ³⁸ Nózili' ca benë' Dios le guc queë' Jesús, bönni' Nazaret. Bsölë'ë queë' Dios Bö' La'y len yöl-la' huac queë'. Nózili' ca na' gdë' Jesús, runë' le nac dxi'a, len ruúnë' yúgu'të nup gulazaca' galagu'i lu na' tu' xöhui'. Cni benë', le gzóalenë' Lë' Dios. ³⁹ Na'a, netu' runtu' lna' lau qui yúgu'të lë na' benë' Jesús luyú Judea len lu yödZ Jerusalén, len ca na' guc, guludöddë' Jesús, guludë'ë Lë' lë'i yag cruz. ⁴⁰ Ni'r Dios buspanë' Lë' cati' guc tsonn dza natië', len benë' ga bului' lahuë' ga zoatu' netu'. ⁴¹ Cutu bului' lahuë' laugac yúgu'të bunách, san lautu' netu' bului' lahuë'. Dios gröë' netu' dza ni'të quië guntu' lna' lau queë' Jesús, ati' güi' gdágulentu' Lë' tsaxön gdöd bubanë' lu yöl-la' gut. ⁴² Gna bé'inë' netu' Dios guntu' lban laugac bunách, ati' runtu' lna' lau queë' Cristo, naquë' Nu buzoaczë' Dios quië cuequi xbeynë' nup nabangac len nup chnatgac. ⁴³ Lëzca' glunë' lna' lau queë' Jesús yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, gulané': "Yúgu'të nup la'yejlë' Lë', Dios unít lahuë' dul-la' nabága'quë' ni'a qui le benë' Lë'."

Dusóalenë' bunách gza'a Dios Bö' La'y

⁴⁴ Ni' rui'zë' cni didza' Pedro, la' bdxintë' Dios Bö' La'y, dusóalenë' lequë', yúgu'të nup ni' ta'yöni lban runë' Pedro. ⁴⁵ Gulaná' badxë' bönni' judío ta'yejlë'ë Cristo, nup na' guladxín ni' tsaxön len Pedro, le dusóalenë' bunách ni' cunacgac judío Dios Bö' La'y, nasölë'ë Lë' Dios Xuz. ⁴⁶ Cni glunë' le gulayönnë' tu'ë didza' yubl, len tunë' Dios zxön bönni' gza'a na'. ⁴⁷ Ni'r bë'të didza' Pedro, gnë':

—¿Naru' huactsa nu gna be'i bunách ni cui la'díl nis? Nac bë' dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y, ca na' dusóalenë' ca' netu'.

⁴⁸ Gna bë'ë Pedro la'dilë' nis le nazí' lu na'quë' lë' Xanru' Jesús. Ni'r gláta'yüë' lahuë' Pedro bönni' ni' ugá'nlenë' lequë' ca chop tsonn dza.

11

Didza' bë'ë Pedro laugac bunách queë' Cristo nacü'ë Jerusalén

¹ Gulayönnë' gbaz nasölë'ë Cristo len böchi'ru' nacü'ë luyú Judea ca na' gulazá' lu na'quë' xtídzë'ë Dios bönni' cunacquë' judío. ² Cati' budxinë' Pedro Jerusalén, guladíl-lenë' lë' didza' böchi'ru' judío. ³ Glë' Pedro:

—¿Bizx quië yjitslenu' bönni' cunacquë' judío, len gdágulenu' lequë' tsaxön?

⁴ Ni'r gzu lahuë' Pedro rguíxjöi'në' lequë' gdutë lë na' guc. ⁵ rnë':

—Gzoa' lu yödZ Jope, len cati' ni' rulidza'-në' Dios, blé'ida' ca tu lu yël bëhcál tu le bului'inë' neda' Dios. Blé'ida' bötj bruj luzxbá tu le nac ca lari' guitsa' zxön, naga' idáp la'a, ati' bdxin ga na' zoa'. ⁶ Cati' ni' ruyúa' lei quië glé'ida' le dxia lahuil, blé'igacda'-ba' böa' guixi' nacua' tap ni'a na'cba', yugu' böa' guixi' snia', len böa' ta'yj lë'cba' lyu, len böa' zoa xilcba'. ⁷ Byönda' chi'i nu gudx neda': "Pedro, gyas. Bdüdi-ba' len gdagu." ⁸ Ni'r gudxa'-në': "Cutu, Xan. Gatga gdahua' le cural-la' gágutu', o le cunác dxi'a." ⁹ Ni'r le buróp lzu bulídz neda' chi'i luzxbá na', gudx neda': "Le nunë' dxi'a Dios, cutu gnau' qui: cunác dxi'a." ¹⁰ Tsonn lzu guc cni, ati' ni'r la' buëptë luzxbá

gdutë lë na' blé'ida'. ¹¹ La' ni'z guladxintë' ra' yu'u ga na' zoa' tsonnë' bönni', narujquë' yödZ Cesarea, nasölë'ë lequë' bönni' lë' Cornelio. Dudiljquë' neda'. ¹² Dios Bö' La'y gudxë' neda': “Gyeajlen lequë', cugác chop ladxu'u.” Lëzca' gulazá'lenë' neda' tsaxón izxoptë' böchi'ru' ni, gyeajtu' Cesarea ati' gyaztu' lidxë' bönni' zoë' ni'. ¹³ Bönni' ni' gdxjö'i'në' netu' ca na' blé'inë', bdxinë' gbaz la'y queë' Dios lu yu'u lidxë'. Gzuinë' lahuë' len gudxë' lë': “Na'a gsöla'cu'-në' bönni' tsjaquë' yödZ Jope, tsajlidzquë' Simón, zoa yetú lë' Pedro. ¹⁴ Bönni' na' güi'lenë' li' didza' nac gac uláu' li' len lulá ca' yúgu'të bunách nacua' lidxu'.” ¹⁵ Cati' ni' gzu lahua' ruí'lëna' lequë' didza', dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y ca na' dusóalenë' rë'u zí'atël. ¹⁶ Ni'r yajneyda' didza' na' bë'ë Xanru', gnë': “Le nactë Juan buquilë' bunách nis lu nis, san lbi'ili', gac queëli' le rulu'iz yöl-la' rdl nis na', dusóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y.” ¹⁷ Qui lë ni na', chqui' Dios bsölë'ë quequë' Dios Bö' La'y, la' tuz ca benë' queëru' rë'u rejlé'ru' Xanru' Jesucristo, çnúxatë neda' gna bé'ida'-në' Dios?

¹⁸ Ni'r, cati' gulayönnë' lë ni, gulacua' dxië' len gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ta'në':

—Cni nac, Dios ru'ë ca' latj bönni' cunacquë' judío, tu'bí'i ládxi'quë' quië la'dél-li'në' yöl-la' na'bán gdu.

Ta'yejlë'ë Cristo bönni' nacu'ë Antioquía

¹⁹ Cati' ni' guludöddë' Esteban bönni' judío cuta'yejlë' len gulabía ládxi'quë' yezica' bunách ta'yejlë' Cristo, guluzxúndj bunách ni len glaslas zian yödZ luyú Fenicia len luyú Chipre len lu yödZ Antioquía. Ni' glunë' lban qui xtidzë'ë Dios, san laugcac bunách judío. ²⁰ Gulacua'lenë' ca' lequë' yugu' bönni' Chipre, len yugu' bönni' Cirene, ati' bönni' ni, cati' guladxinë' Antioquía, gluí'lenë' ca' didza' yugu' bönni' gza'a, glunë' lban lauquë' qui didza' dxi'a ca nac queë' Xanru' Jesús. ²¹ Gzoalen lequë' yöl-la' huac queë' Xanru', ati' gulayejlë' Xanru' bunách zian, len guluhuóac queë'.

²² Cati' bdxin didza' ca gac lë ni, ati' gulayönnë' bönni' queë' Cristo nacu'ë Jerusalén, gulasölë'ë Bernabé tsijë' Antioquía na'. ²³ Cati' bdxinë' Antioquía Bernabé, blé'inë' le ruzá ladxë'ë quequë' Dios, ati' budzijnë'. Buchizijë' icj nagquë' la'día'teczë' queë' Xanru' gdu ládxi'quë'. ²⁴ Naquë' tsahui' Bernabé na' len gdu zóalenë' lë' Dios Bö' La'y, len gdu ladxë'ë rejlé'ë Cristo. Ni'a qui lban benë' Bernabé, gulayejlë' Xanru' bunách zian lu yödZ na'.

²⁵ Gdöd ni', gyijë' Bernabé yödZ Tarso, yajtiljë' Saulo. Cati' budzölnë' lë', buchë'ë lë' Antioquía. ²⁶ Gdu ca tu iz gulacu'ë ni', tunë' tsaxón bunách queë' Cristo, len tu'sëdnë' bunách zian. Lu yödZ Antioquía na', le zi'al lzu gulazí' laquë' bunách queë' Cristo, nup ni' ta'yejlë' Lë'.

²⁷ Dza ni' gularujë' Jerusalén, yjaquë' Antioquía la'quë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios. ²⁸ Gzuinë' Agabo, bönni' dzaguë' yugu' bönni' na', len uláz queë' Dios Bö' La'y buzéjni'në' lequë', gnë':

—Zi'a gac gbïn gdutë yödZlyú.

Guc gbïn na' cati' ni' rna bë'ë Claudio, bönni' Roma. ²⁹ Ni'r gulazí' lu na'quë' bönni' ta'yejlë'ë Cristo nacu'ë Antioquía la'sölë'ë tsca le dëz qui queëquë', le gaclen böchi'ru' nacu'ë luyú Judea. ³⁰ Cni glunë', ati' lë na' gulunödZjë', gulagu'ë lu na'quë' Bernabé len Saulo quië lu'ë lei lauquë' bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo nacu'ë Judea.

12

Tu'döddë' Jacobo len ta'guë Pedro lidx guia

¹ Dza na' benë' ga gulazönë' la'quë' bönni' queë' Cristo Herodes, bönni' rna bè'ë, quië lusaca' zi'ë lequë'. ² Gna bé'inë' bönni' guludöddë' Jacobo, böchë'ë Juan. Glu'ë lë' guia tuchi'. ³ Cati' gúquibe'inë' Herodes guladzág ládxi'quë' lë ni bönni' judío, benë' ga gulazönë' ca' Pedro. Glac lë ni dza ni' rac lni cati' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i. ⁴ Gdöd gulazönë' Pedro, gulagu'ë lë' lidx guia, len guludödë' lë' lu na'quë' tap cö' bönni' rjaquë' gdil-l, nacu'ë tapë' tu hueaj cö' na', quië lun chi'ë lë'. Yu'u ladxë'ë Herodes ubijë' Pedro laugac bunách töd lni Pascua, lni na' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' bunách judío luyú Egipto. ⁵ Cni guc, nun chí'igacrë' Pedro lu yu'u lidx guia na', san gululidztec Dios bunách queë' Cristo, ta'nabë' queë' Pedro lahuë' Dios.

Rubijë' Pedro lidx guia Dios

⁶ Cati' zi'a gdxin dza yu'u ladxë'ë Herodes ubijë' Pedro lidx guia na', la' dzö' ni'z dé' rasië' Pedro, len nacu'ë chopë' bönni' rjaquë' gdil-l cuit lë'ë Pedro na', nuga'quë' lë' chop du guia. Gulacu'ë ga nu ryaz lidx guia na' yela'quë' bönni' rjaquë' gdil-l tun chi'ë. ⁷ Tu tsalz bului' lahuë' ni' gbaz la'y queë' Xanru', ati' buzeni'tsca yení' lidx guia. Gdanë' cuit lë'ë Pedro gbaz la'y na', ati' buspanë' lë' len gudxë' lë':

—Gyash.

Ni'r guluhuédx du guia na' naga' në'ë Pedro. ⁸ Gudxë' lë' gbaz la'y na', gnë':

—Bega' lë'u len bda' lölu'.

La' bentë' cni Pedro. Ni'r gudxë' lë' gbaz la'y, rnë':

—Bxoalari' yenu' len gda len neda'.

⁹ Burujë' Pedro, zéajlenë' gbaz la'y na', san cutu ráquibe'inë' nacz le runë' gbaz la'y na'. Gúquinë' yëlz rneynë'. ¹⁰ Cati' chguladödë' ga nacu'ë bönni' zi'a len bönni' buröp cö' bönni' na' rjaquë' gdil-l tun chi'ë, guladxinë' ga zoa le náquini' guia nuséyj ga nu ryaz lidx guia na', le rurúj la' nöz qui yöd. Ga nu ryaz na', racz qui gyalj. Cati' gularujë' ni', gulazë'ë ga rdzag yetúr nöz, ati' ni' la' bulá'alentë' Pedro gbaz la'y na'. ¹¹ Ni'r ráquibe'inë' Pedro, ati' lu icj ládxi'dau'zë' gnë':

—Na'a chnözda' le nactë bsölë'ë Xanru' gbaz la'y queë', len buslë' neda' lu në'ë Herodes, len lu yúgu'të le glë'nnë' lunë' quia' bönni' judío.

¹² Tsal ni' yu'ë nöz Pedro, rza' ladxë'ë ca nac lë na' guc, ati' bdxinë' lidxnu María, xna'bi' Juan, bi'i na' zoa yetú labi' Marcos. Lu yu'u ni nudubgac bunách zian ta'yejlë' Cristo, tu'lidzë' Dios. ¹³ Cati' bulidzë' Pedro ra' yu'u lö'a, brujbi' bi'i ngul lëbi' Rode quië gnözibi' nuzxa na'. ¹⁴ Cati' búnbë'bi' chi'ë Pedro bi'i ngul ni, lu yöl-la' rudziji queë'bi' cutu bsaljbi' yu'u, san jarélu'bi' böajbi' lu yu'u, yajtíxjöi'bi' nup nacuá' ni', rnabi':

—Zoë' Pedro ra' yu'u.

¹⁵ Ni'r glë' lëbi':

—Rchixi' icju'.

Lëbi' tsutsur ben xtídza'bi' nac cni. Ni'r gulanë':

—Clëg lë'. Bxin queë' na'.

¹⁶ Tsal na' cutu zoa dxië' Pedro rulidzë' nup nacuá' lu yu'u. Cati' gulasaljë' yu'u, gulanitznë', gulané'inë' lë'. ¹⁷ Ni'r bchis në'ë Pedro quië la'cu'ë dxiz, ati' gdíxjöi'në' lequë' ca benë' Xanru', bubijë' lë' lidx guia. Ni'r gudxë' lequë':

—Gul-tsajtíxjöi'-cnë' ca' Jacobo len yugu' böchi'ru' ca na' guc.

Ni'r burujë' ni' Pedro, zijë' ga yubl.

¹⁸ Cati' za' rení' dza na', glunë' rusbö bönni' rjaquë' gdil-l nacx guc, cutur yu'ë lidx guia Pedro. ¹⁹ Ni'r bsölë'ë Herodes nup tsajxi'gac Pedro. Cati' cutu guludzölnë' lë', gnabi yudxnë' bönni' na' rjaquë' gdil-l glun chi'ë Pedro. Gdöd ni' gna bé'inë' nup guludödi bönni' na' rjaquë' gdil-l. Ni'r gzë'ë Herodes luyú Judea, zijë' Cesarea, ati' ni' buga'në'.

Ca gutië' Herodes

²⁰ Dza ni'z rleyne' Herodes bunách yödZ Tiro len Sidón. Zi'al gulasöla' bunách lu xyuë' Herodes na' le byadzj quegac bunách lu xyugac yödZ Tiro len Sidón na', san le rleyne' lequë' Herodes, cutur bi ta'sölë'ë quequë'. Ni'r glunë' tuz bönni' Tiro len Sidón na' ati' glunë' ga soë' Blasto unë quequë' lahuë' Herodes na'. Naquë' Blasto na' huen dxin nadél-li'në' latj blau lahuë' Herodes. Glë'nnë' la'dxinë' lahuë' Herodes bönni' Tiro len Sidón na', quië la'nabnë' lë' ugá'n tsahui' didza' bizxj quequë'. ²¹ Ni'r bdxie' bë' Herodes dza yönnë' lequë', ati' dza na' grö'ë xlatjé' ga rbequi xbeyne' bi rac, nacué' lari' zaca' ati' benë' lban lauquë'. ²² Ni'r gululidzë' zidzj bönni' na', ta'në':

—Clëg bönni'z ni. Dioscz ni ru'ë didza'.

²³ La' na'z la' bë'të' lë' gbaz la'y queë' Xanru' le buzi'ë lëczë' yöl-la' ba ral-la' gac queë' Dios. Ni'r grö'ë bzuga' Herodes na', ati' gutië' le táguba' lë'.

²⁴ Ni'r guc lban qui xtidzë'ë Xanru', ati' gulayán nup nazi' lu na'gac lei.

Le zi'al lzu rjenquë' lban Bernabé len Saulo

²⁵ Cati' chguludödë' dumí na' Bernabé len Saulo lu na'quë' bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo nacué' Jerusalén, guluzë'ë ni', yhuöjquë' Antioquía. Gulachë'ë-bi' ca' bi'i Juan, zoa yetú labi' Marcos.

13

¹ Dza na'z gulacu'ë Antioquía bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios len bönni' tu'sëdnë' bunách, nütsa'quë' ladj bunách queë' Cristo lu yödZ na'. Cni lëquë':

Bernabé,
Simón, (lë' ca' Niger),
Lucio, (bönni' Cirene),
Saulo,

Manaén, (bönni' na' gzxönlenë' tsaxxön Herodes, bönni' rna bë'ë luyú Galilea).

² Tsal ni' nudubquë' queë' Xanru' len tunë' gubás bönni' ni, gudxë' lequë' Dios Bö' La'y, rnë':

—Gul-bíaj-quë' quizi quia' Bernabé len Saulo quië tsjenquë' dxin na' bulidza' lequë' lunë'.

³ Budx glunë' gubás len gululidzë' Dios, ni'r gulaxóa na'quë' chopë' ni, len gulasölë'ë lequë'.

Tunë' lban luyú Chipre gbaz nasölë'ë Cristo

⁴ Ni'r, yjaquë' yödZ Seleucia Bernabé len Saulo, le bsölë'ë lequë' ni' Dios Bö' La'y, ati' ni' gulabenë' tu lë'i barco le bchë' lequë' ga nac tu luyú bidx lu nis zxön, nazi' lei Chipre. ⁵ Cati' guladxinë' ni' lu yödZ Salamina, ni' gulaguixjö'ë xtidzë'ë Dios gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. Nachë'quë'-bi' bí'i Juan quië gáclenbi' lequë'. ⁶ Budx guladödë' gdu gap dë yödZ dau' luyú bidx na' lu nis zxön, ni'r guladxinë' yödZ Pafos. Ni' yajxáca'quë' Barjesús, bönni' judío. Naquë' bönni' udzá' rzi' yë'ë, rnë' ru'ë didza' uláz queë' Dios. ⁷ Bönni' ni dzaguë' Sergio Paulo, bönni' rejni'i rna bë'ë. Bulidzë' Bernabé len Saulo bönni' rna bë'ë na', le rë'nnë' yönnë' xtidzë'ë Dios. ⁸ Ni'r

gdá'baguë'ë Bernabé len Saulo bönni' udzá' na', le gu'nnë' gunë' ga cu tsejlë'ë Dios bönni' rna bë'ë. Lë' ca' Elimas bönni' udzá' na', tsca nac xtídza'gac bunách gza'a. ⁹ Ni'r buzóa tsutsu lahuë' Saulo, lë' ca' Pablo, gdu zóalenë' lë' Dios Bô' La'y, ruyüë' Elimas na' ¹⁰ len rë' lë':

—Li', bönni' rzi' yë' len bönni' huia'dö', nacu' ca zxi'ncz tu' xöhui' len bönni' curle'i dxi'a yúgu'të le nac tsahui'. ¿Naru' cuzóa dxitsu' ca runu', rdá'bagu'u didza' tsahui' queë' Xanru', len ruzagu'u xnöz nu rë'ni tsejlë' Lë'? ¹¹ Na'a, usaca' zi'ë li' Xanru', ati' gchul lau', len cutu glé'inu' gbidz nabáb dza.

La' bchultë lahuë' Elimas na', ati' gdë' na' ni', rguiljë' nuzxa sön në'ë gchë' lë'. ¹² Cati' blé'inë' lë na' guc bönni' na' rna bë'ë, bubannë' ca nac xtídzë'ë Xanru', ati' gyejlë'ë Cristo.

Le glunë' Pablo len Bernabé lu yödZ Antioquía luyú Pisidia

¹³ Ni'r guluzë'ë yödZ Pafos na' Pablo len bönni' dzagquë' lë', nacu'ë tu lë'i barco, ati' guladxinë' yödZ Perge luyú Panfilia. Lu yödZ na' bulá'aleni' lequë' bi'i Juan, bôajbi' Jerusalén. ¹⁴ Gdöd ni' guluzë'ë Perge na', yjaquë' Antioquía luyú Pisidia. Lu yödZ na', cati' ni' nac dza la'y quequë' bönni' judío, gulayazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios, ati' lu yu'u na' gulabö'ë. ¹⁵ Ni'r bulabë' guich ga nayúJ zxba queë' Dios bönni' zoë' ni', lenca' le nayúJ lu guich ca gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Gdöd ni' gulasölë'ë nu yjödX Saulo len Bernabé bönni' uná bë' qui yu'u na', gnë':

—Lbi'ili', böchi'tu'. Chqui' ral-la' bi gnali' le uzejni' netu', gul-në.

¹⁶ Ni'r gyasë' Pablo, len bchis në'ë quië la'cu'ë dxiz, gnë':

—Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili', bönni' Israel, len lbi'ili', nul-li' rádxili'-në' Dios. ¹⁷ Xanru' Dios, Nu ta'yíJ ládxi'gac bunách Israel, gröczë' xuz xtau'ru' len benë' ga gulayantsquë' cati' ni' nacquë' bönni' zi'tu' luyú Egipto. Len yöl-la' huac zxön queë' bubijë' lequë' luyú ni'. ¹⁸ Gdu choa' iz bia' blenë' quequë' Dios cati' ni' guladë' gdu luyú bidx lu latj ca'z. ¹⁹ Cati' budx busnitië' gadx cö' yödZ gulacua' luyú Canaán, bunödZjë' quequë' xuz xtau'ru' xyugac bunách ni'.

²⁰ Gdöd ni', le guc gdu ca tap gayuá' yu chián iz, Dios bucu'ë quequë' bönni' glequi xbeyne' lequë' ga bdxintë zoë' Samuel, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. ²¹ Ni'r gulanabë' lahuë' Dios uzóë' quequë' bönni' gna bë'ë, ati' Dios buzóë' quequë' Saúl, zxi'në' Cis, nababë' di'a dza queë' Benjamín. Gdu ca choa' iz gna bé'inë' lequë' Saúl na'. ²² Gdöd ni' Dios gduë' Saúl na', ati' buzóë' quequë' David quië gna bë'ë. Dios benë' lna' lau queë' David ni, gnë': “Nözda' runë' le rdzag ladxa'a David, zxi'në' Isái, len gunë' yúgu'të le rë'nda' neda'.”

²³ Ladj zxi'n xsoë' David ni, Dios benë' ga guljë' Jesús quië uslé' bunách Israel, ca na' zi'atël gzxí' lu në'ë Dios gunë'. ²⁴ Zi'al cati' zi'a glë'ë Jesús, benë' lban Juan laugac yúgu'të bunách Israel quië lub'i' ládxi'gac len la'díl nis bunách ni'.

²⁵ Cati' ni' chzoa udx gunë' lban Juan na', gnë': “¿Nuzxa ráquili' naca' neda'? Cutu naca' Cristo, bönni' na' ral-la' guidë'. Na'a, gul-yutsca'. Chza' gal-la' gdxinë' ga zoa' ni bönni' na', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycja' lölé' nudë'ë.”

²⁶ 'Lbi'ili', böcha'a, yugu' zxi'n xsoë' Abraham, len nul-li' zoali' ni, rádxili'-në' Dios. Dioscz bsölë'ë queëli' didza' ni quië ulali'. ²⁷ Cutu gu-luúnbë' Jesús nup nacua' Jerusalén len bönni' ta'ná bé'inë' lequë', len cutu gualyéjni'në' le nayúJ lu guich le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, zal-la' tu'labczë' yugu' didza' ni yugu' dza la'y, san lu yöi-la' curejni' quequë' glunë' ga butság ca rna didza' ni cati' ni' gulachuguë' queë' Jesús gatië'.

²⁸ Zal-la' cutu budzöli le nabaguë'ë Jesús gatië', gulanabë' lahuë' Pilato gna bé'inë' bönni' ludóddë' Lë'. ²⁹ Cati' budx glunë' queë' yúgu'të le nayúJ lu guich

ca ral-la' gac queë', guluzötjè' Lè' lè'i yag cruz len gulucachè'è Lè' yeru ba.
³⁰ Ni'r Dios buspanè' Lè' lu yöl-la' gut, ³¹ ati' zian dza bulu' lahuè' Jesús laugac
 nup yjacen Lè' tsaxxön cati' ni' gzè'è Galilea, bdxiné' Jerusalén. Na'a, tunè'
 lna' lau queë' yugu' bönni' na' laugac bunách.

³² 'Cni nac, lèzca' netu' ni rguíxjöi'tu' lbi'ili' didza' dxi'a ca nac lè na' gzxi'
 lu në'è Dios gunè' quequè' xuz xtau'ru'. ³³ Lè na' gzxi' lu në'è quequè' Dios,
 Lèczè' benè' ga butsåg queëru', nacru' xzi'n xsoaquè'. Cni benè' cati' buspanè'
 Jesús, gac ca na' nayúj lu guich ga zoa salmo buróp, le rna cni: "Li' nacu'
 Zxi'na'. Neda' buzoacza' Li'." ³⁴ Ca nac na', Dios buspanè' Lè' lu yöl-la' gut cui
 nit le gya' gbanè', Lèczè' Dios gnè' cni: "Gunna' queëli' le nacgac bica' ba gzxi'
 lu na'a lahuè' David." ³⁵ Qui lè ni na' nayúj ca' lu guich, ga zoa yetú salmo, le
 rna cni: "Cutu gu'u latj uga'nè' bönni' la'y quiu' ga nit le gya' gbanè'." ³⁶ Le gac
 queë' David nac bè'. Gdöd benè' dxin laugac bunách uláz queë', ca na' gna
 bé'inè' lè' Dios, ni'r gutiè' ati' gulagu'è lè' yeru ba ga nacu'è xuz xtau'huè',
 ati' gnit le gya' gbanè'. ³⁷ Na'a, Jesús na', Dios buspanè' Lè', ati' cutu gnit
 lu yeru ba le gya' gbanè'. ³⁸ Lbi'ili', böcha'a, ral-la' gnözili' lè ni rguíxjöi'tu'
 lbi'ili'. Dios runít lahuè' lbi'ili' ca nac dul-la' nabága'li' ni'a qui le benè' Jesús
 ni. ³⁹ Na'a, Dios ruúnè' tsahui' yúgu'tè nup ta'yejlè' Jesús, rugüè' yugu' dul-la'
 na' le cugúg ugúa zxbá queë' Dios, le bè'è Moisés. ⁴⁰ Gul-gún chí'i cuinli' na'a
 cui gac queëli' le nayúj lu guich le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queë' Dios,
 rna cni:

⁴¹ Gul-yutsca', lbi'ili', bönni' cutún ba la'n.

Ubánili' san lu yöl-la' curejlè' queëli' gatli'.

Neda' guna' tu dxin dza ni zoali',

Ati' zal-la' nu quixjöi' lbi'ili' le rulu' dxin na', cutu ca' tséjlè'li'.

⁴² Cati' gularujè' lu yu'u ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queë' Dios bönni' judío
 Pablo len bönni' na' dzagquè' lè', ni'r gláta'yu lauquè' bunách ni' la'guíxjöi'nè'
 lequè' yugu' lè ni cati' gdxin yetú dza la'y quequè'. ⁴³ Cati' ni' gularujè' lu yu'u
 na' bönni' nudubquè' ni', glunè' tsaxxön Pablo len Bernabé zian bönni' judío
 len bönni' nuhuöacquè' judío, bönni' ta'yij ládxi'què' Dios. Chopè' ni glui'lenè'
 lequè' didza', len gulusè'è ládxi'què' quiè lácteczè' tsutsu, lunè' löz le ruzá'
 ladxè'è quequè' Dios.

⁴⁴ Yexunu' gbidz ca' cati' bdxin yetú dza la'y quequè', guludubè' yelatiz'
 cuguluhuöatè bunách lu yöd z na' quiè la'yönnè' xtidzè'è Dios. ⁴⁵ Ni'r gu-
 luzxé'inè' bönni' judío cuta'yejlè', cati' gualé'inè' bunách zian na', ati' gulanè'
 qui didza' ru'è Pablo, len guladá'baguè'è lei. ⁴⁶ Ni'r gdu lu yöl-la' rugu ládxi'
 quequè', glè' yugu' bönni' judío na' Pablo len Bernabé, ta'né':

—Ben bayúdx quíxjöi'tu' lbi'ili' zi'al xtidzè'è Dios, san le ruca'nli' ca'z didza'
 ni, len runi lbi'ili' cutu nacli' lsaca' gdél-li'li' yöl-la' na'bán gdu ni, qui lè ni na',
 na'a uyeajtu' ga nacua' bunách gza'a. ⁴⁷ Lèzca' cni gna bé'inè' netu' Xanru'
 Dios guntu' lban queë' Cristo laugac bunách gza'a, nac ca rna didza' na' bè'è
 Dios ca nac queë' Cristo, gnè':

Nuzóa' Li' quiè gacu' yení' quegac bunách gza'a,

Len gacu' Nu uslá bunách gdu'tè yödzyú.

⁴⁸ Cati' gulayöni didza' ni bunách gza'a nacua' ni', guludzijnè' len gulagu'è
 Xanru' yöl-la' ba ni'a qui xtidzè'è. Gulayejlè' Cristo yúgu'tè nup ni' chnunè'
 quegac Dios gata' quegac yöl-la' na'bán gdu. ⁴⁹ Cni gac, gzè xtidzè'è Xanru',
 ati' gulayöni lei bunách yúgu'tè yöd z nacua' luyú ni'. ⁵⁰ Ni'r gulagú'u yöl-lè'è
 yugu' bönni' blau qui yöd z ni' bönni' judío cuta'yejlè' na' cui la'lé'inè' dxi'a

Pablo len Bernabé. Lězca' cni gulagú'u yöl-lë'ë ngul blau ni' ta'yj ládxi'nu Dios. Cni guc, glunë' ga gulabía ládxi'quë' Pablo len Bernabé, ati' gululaguë' chopë' ni ni'l lu xyuquë'. ⁵¹ Ni'r guluquindjë' yu bëchtö da' lalabquë' Pablo len Bernabé le rulu'i nagá'n xzguia' nabága'gac bunách lu yödź na', ati' yjaquë' lu yödź Iconio. ⁵² Guludzijnë' bönni' yödź Antioquia na', bönni' ta'yejlë' Xanru', ati' gźóalenë' lequë' Dios Bō' La'y.

14

Le glunë' Pablo len Bernabé lu yödź Iconio

¹ Cati' guladxinë' Iconio Pablo len Bernabé, gulayazië' tsaxxōn lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' ni' glu'ë didza'. Cni guc, gulayejlë' Cristo zian bunách judío, lenca' zian bunách gza'a. ² Ni'r gulagú'u yöl-lë'ë la'quë' bönni' gza'a bönni' judío cuta'yejlë', cui la'lë'inë' dxi'a böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo. ³ Le gulayejlë' Cristo bunách zian na', zian dza gulacu'ë ni' Pablo len Bernabé, ati' lu yöl-la' rugu ladxí' glu'ë xtidzë'ë Dios, le tu'zxōni ládxi'quë' Xanru'. Lëczë' Xanru' bulu'ë nac gdutë li didza' tu'ë ca nac le ruzá' ladxë'ë quegac bunách Dios, le bë'ë latj glunë' le tac bë' len le tun ga tu'bani bunách. ⁴ Ni'r gularúj chopl bunách lu yödź na'. La'quë' guladë'ë bönni' judío cuta'yejlë', ati' yela'quë' guladë'ë Bernabé len Pablo, gbaz na' nasölë'ë Cristo. ⁵ Ni'r bönni' judío cuta'yejlë' na' len yugu' bönni' gza'a ni' glunë' tuz bönni' ta'ná bé'inë' lequë', ati' gularujë' quië lu'ë dö' quequë' gbaz na' nasölë'ë Cristo len luladxë' lequë' guiöj. ⁶ Cati' táquibe'inë' lë ni Pablo len Bernabé, guluzxundjë' ni', yjaquë' yödź Listra len Derbe luyú Licaonia, ati' ni' guladödë' yúgu'të yödźdau' gdu zbi'il, ⁷ gap ni' glunë' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Cristo.

Tu'ladxë' Pablo guiöj lu yödź Listra

⁸ Lu yödź Listra zoë' bönni' curzë'ë. Rō'zë' ni' le curza'czë' cati' ni' gulgjë' len gatga gzë'i ni'ë. ⁹ Ruzë' naguë' didza' ru'ë Pablo bönni' ni. Buyúë' lë' Pablo len gūquibe'inë' rejle'ë Cristo quië huōaquë'. ¹⁰ Ni'r bë'ë zidzj didza' Pablo, rë' lë': —Gzui.

La' gxítitë' bönni' na' len gzë'i ni'ë. ¹¹ Cati' gulalë'inë' lë na' benë' Pablo bönni' Listra, gulazú lauquë' tu'ë zidzj didza' lu didza' tu'ë bönni' Licaonia na', ta'në':

—Yugu' dios bönni' ni. Nuhuötjquë' ga zoaru', tu'lu'i' cuinquë' ca nacquë' bönni'.

¹² Bernabé na', gulanë' naquë' Júpiter, ca lë' dios blau quequë', ati' Pablo, gulanë' naquë' Mercurio, yetú dios quequë'. Cni gulanë' le ru'ë didza' Pablo ca na' ta'në' runë' Mercurio na'. ¹³ Ga ni' nacu'ë zoa gdau' qui Júpiter, cui nōztëz ga ni' ta'yáz bunách yödź na'. La' bdxintë' ni' bxuz qui Júpiter na', nachë'ë-ba' yugu' bëdx len nu'ë ca' yugu' bregui' yöj, ati' dzaggac lë' bunách zian. Glë'nnë' ludödcde'-ba' bëdx na' lauquë' Pablo len Bernabé quië la'yj ládxi'quë' lequë' ca tunë' quegac dios quequë'. ¹⁴ Cati' gláquibe'inë' lë ni Bernabé len Pablo, gbaz na' nasölë'ë Cristo, gulachözë'ë lari' nácuquë'. Tu'hui'nnë' le tunë' bönni' ni le cural-la' lunë', ati' gulaxítie', yajcu'ë gatsj lahui'l bunách zian na', len glu'ë zidzj didza', ¹⁵ të' lequë':

—Lbi'ili' bunách. ¿Bizx quië runli' cni? Lëz bönni' ca lbi'ili' nactu', len rguíxjöi'tu' lbi'ili' lë nicz ral-la' uca'nli', le cunác ni, quië gáquili' queë' Dios ban. Dios ni benë' luzxbá len yödźlyú, len nis zxōn, len yúgu'të le nacuá' tu tu latj na'. ¹⁶ Iz chgladöd, glun yúgu'të bunách ca rnaz qui queëgac, ati' Dios

cutu buzaguë'ë xnözgac, ¹⁷ san benë' ga glac le tun lna' lau queë', ni'a qui le nacgac dxi'a benë' quequë'. Rsolë'ë queëru' nis guiöj, len runë' ga ta'yán le razru'. Ruzölj rudzë'inë' rë'u len runë' ga rudziji lãdxi'ru'.

¹⁸ Zal-la' glë' lequë' cni Bernabé len Pablo, cannz guluxicjë' guluzaguë'ë xnözgac bunách zian na', cui ludödcdë'-ba' bëdx na' lauquë'.

¹⁹ Ni'r guladxinë' ni' la'quë' bönni' judío cuta'yejlë'ë, narujquë' Antioquía len Iconio, ati' gulagú'u yöl-lë'ë bunách zian na'. Ni'r gululadxë' Pablo guiöj yúgu'të', len gla'yjë' lë' ni'l ra' yöd z na', le táquinë' chnatië'. ²⁰ Ni'r cati' guludubë' gdu zbi'l ga dë' Pablo bönni' ta'yejlë'ë Cristo, gyasë' Pablo len buazië' lu yöd z na'. Cati' za' reni' yetú dza, burújlenë' Bernabé, yjaquë' yöd z Derbe.

²¹ Lu yöd z ni' glunë' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Jesucristo, ati' gulayejlë' Cristo bunách zian ni'. Gdöd ni' yhuöjquë' Lístra, len Iconio, len Antioquía. ²² Cati' guladödë' yugu' yöd z na' Bernabé len Pablo, golutipë' lãdxi'quë' bönni' ni' ta'yejlë'ë Cristo, len gulusë'ë lãdxi'quë' luga'në' tsutsu ca na' ta'yejlë'ë Lë'. Glë' lequë':

—Rë'u tsaczru' ga rna bë'ë Dios, run bayúdx saca' qui'ru' zian le gac queëru'.

²³ Tu cö' hueaj bunách ni' queë' Cristo, gulucu'ë bönni' gul lun chi'ë bunách queë' Cristo na'. Cati' chgululidzë' Dios len glunë' gubás, ni'r gulagu'ë lequë' lu në'ë Xanru', Nu na' ta'yejlë'ë.

Tu'dxinë' Antioquía luyú Siria Pablo len Bernabé

²⁴ Ni'r guladödë' luyú Pisidia Pablo len Bernabé, ati' guladxinë' luyú Panfilia. ²⁵ Budx glunë' lban qui xtidzë'ë Cristo lu yöd z Perge, yjaquë' yöd z Atalia. ²⁶ Guluzë'ë ni', ati' gulabenë' tu lë'i barco len guludxinë' yöd z Antioquía, ga na' nacu'ë bönni' queë' Cristo, bönni' na' gulasölë'ë lequë' tsjenquë' lban, cati' ni' gulagu'ë lequë' lu në'ë Dios, Nu na' ruzá' lãdxi' quequë' lunë' xchinë', dxin na' chbudx glunë'. ²⁷ Cati' ni' guludxinë' Antioquía, guludúb bunách queë' Cristo nacua' ni'. Ni'r gulagu'xjöi'në' lequë' Pablo len Bernabé ca nacgac le xzön benë' Dios lu na'quë', lenca' ca benë' Dios, bë'ë latj ta'yejlë' ca' Lë' bunách gza'a. ²⁸ Zian dza gulugá'nlenë' bunách ni' ta'yejlë' Cristo Pablo len Bernabé.

15

Tu'dubë' Jerusalén huen dxin queë' Cristo

¹ Ni'r guladxinë' Antioquía la'quë' bönni' narujquë' luyú Judea, ati' gulsëdnë' böchi'ru' ni', ta'në':

—Chqui' cutu grugu lu xpëla'li' ca nalëbitu' runtu' ca na' gna bë'ë Moisés, cutu gac ulali'.

² Ni'r guladíl-lenë' lequë' didza' Pablo len Bernabé, ati' glactsca rusbö. Gdöd ni', gulaböë' Pablo len Bernabé len yela'quë' bönni' böchi'ru' ni', quië tsjaquë' Jerusalén, la'dxinë' lauquë' gbaz ni' queë' Cristo, lenca' lauquë' bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo ni', quië luí'lenë' lequë' didza' ca nac lë ni rac, tu'sëdnë' bunách bönni' na' le nachixi.

³ Ni'r gulugu'ë lequë' nöz bönni' queë' Cristo nacu'ë Antioquía, ati' guladödë' lu xyu yöd z Fenicia len luyú Samaria, ati' gulagu'xjöi'në' böchi' lza'ru' ni' ca gac, guluhuöaquë' queë' Cristo bönni' gza'a. Lë ni ben ga guludzijnë' yúgu'të böchi' lza'ru' ni'.

⁴ Cati' guladxinë' Jerusalén Pablo len Bernabé, glunë' lequë' ba la'n bönni' queë' Cristo nacu'ë ni', lenca' yugu' gbaz nasölë'ë Lë', len bönni' gul tun chi'ë. Gulaguxjöi'në' lequë' Pablo len Bernabé yúgu'të le benë' Dios lu na'quë'.

⁵ Ni'r gulayasë' la'quë' bönni' gdau' fariseo chta'yejlë'ë Cristo, ta'në':

—Run bayúdx grugu lu xpëla'quë' bönni' gza'a na' ta'yejlë'ë'ë Cristo, len gna bé'iru' lequë' lunë' ca rna bé' zxba queë' Moisés.

⁶ Ni'r guludubë' gbaz nasölë'ë Cristo len bönni' gul tun chi'ë bunách queë', quië la'bequi xbeyne' lë ni rac. ⁷ Gdöd glu'ë zian didza', gzuinë' Pedro len gudxë' lequë':

—Böcha'a. Nöziczli' ca guc dza ni'të, Dios gröczë' neda' quië guna' lban laugac bunách gza'a quië la'yönnë' didza' dxi'a len la'yejlë'ë Cristo. ⁸ Dios, Nu nunbë'cz le yu'u icj lãdxi'dau'gac bunách, buzö' le nac bé' runë' lequë' ba la'n, le bsölë'ë quequë' Dios Bö' La'y, lëz ca bsölë'ë queëru' Lë'. ⁹ Cutu butsé'ë ca benë' quequë' len queëru', ati' lëzca' lequë' bunë' dxi'a icj lãdxi'dau'quë' le ta'yejlë'ë Cristo. ¹⁰ Na'a, ¿bizx quië run leyli'-në' Dios, ruspága'li' yua' xyengac böchi' lza'ru'? Yua' ni, le nac le ta'ná bé' zxba queë' Moisés, cutu guc gua'ru' rë'u, len cutu guc lu'ë xuz xtau'ru'. ¹¹ Rë'u ni, réjlë'ru' nularu' ni'a qui le buzá' lãdxë' queëru' Xanru' Jesús, len lëz ca nularu' rë'u, lulé' ca' lequë'.

¹² Cati' budx bë'ë didza' ni Pedro, gulacu'ë dxiz yúgu'të, ati' guluzë nagquë' didza' glu'ë Bernabé len Pablo, gulaguxjöi'në' lequë' le tac bë' len le tun ga tu'bani bunách, yugu' le benë' Dios lu na'quë' ga nacua' bunách gza'a. ¹³ Cati' budx glu'ë didza' ni Bernabé len Pablo, bubí'ë didza' Jacobo, gnë':

—Böcha'a. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili'. ¹⁴ Chgdíxjöi'czně' rë'u Simón Pedro ca benë' Dios, bulu'ë lahui yöl-la' huac queë' le zi'al lzu laugac bunách gza'a quië bubijë' quizi queë' bunách nútsa'gac ladjquë'. ¹⁵ Ca nac lë ni rajlözgac xtídza'quë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

¹⁶ Dza töd lë ni huöda' len uchisa' Nu gna bë',

Tsazië' xlatjë' David,

Guna' ca run nu ruchís tu yu'u naguíndj.

Uchisa' ca' bunách la'cuá' lidxë', nup naga'ngac,

Guna' ca run nu ruchís tu zö'ö gul.

Cni uchisa' le gna bë'ë David

¹⁷ Quië luguílj Xanru' yezica' bunách.

Luguílj Lë' bunách gza'a,

Ati' si' lagac: bunách queë' Dios.

¹⁸ Cni rnë' Xanru',

Nu na' dza ni'të ben ga nac bë' yúgu'të lë ni.

¹⁹ 'Qui lë ni na' runi neda' cutu ral-la' gun níguiru' bunách gza'a, nup tu'huöác queë' Dios. ²⁰ Ral-la' uzujru' quequë' lu guich quië luca'në' yugu' le cural-la' lahuë', le nadöd laugac bdau' guiöj bdau' yag, len cui lunë' le cunác, len cui lahuë' xpëla'cba' böa' guixi' cunarujcba' rön, len cui lahuë' xchönba' nütí'tëz böa' guixi'. ²¹ Dza ni'të nacua' yúgu'të yödz nup tun lban lu yu'u gap tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío, len tunë' lban qui le buzujë' lu guich Moisés. Tu'labczë' lei yugu' dza la'y.

²² Ni'r guladzág lãdxi'quë' gbaz nasölë'ë Cristo len bönni' gul tun chi'ë, len yúgu'të bunách queë' Cristo, la'böë' la'quë' bönni' ladjquë' quië la'sölë'ë lequë' Antioquia, tsjáclenë' Pablo len Bernabé. Chopë' na' gulaböë', lëquë' Judas, zoa yetú lë' Barsabás, lenca' Silas, nacquë' bönni' blau dzagquë' böchi'ru' ni'. ²³ Guluzujë' lu guich le guludödë' lu na'quë' lu'ë, le rna cni:

—Netu', gbaz nasölë'ë Cristo, len bönni' gul tun chi'ë, len yugu' böchi'ru', rugaptu' lbi'ili' Dios, böchi'tu', nacli' bunách gza'a zoali' Antioquia len yugu' yödz luyú Siria len Cilicia. ²⁴ Byöñitu' ca tun la'gac bunách gularúj ga zoatu', bönni' na' cutu bsöla'tu' lequë'. Dutsa'quë' lbi'ili' ni'a qui le ta'në', len tu'chíxinë' icj ládxi'dau'li', le ta'ná bë'ë grugu lu xpëla'li' len gunli' ca rna bë' zxba queë' Moisés. ²⁵ Qui lë ni na' bdzag ládxi'tu' cati' chben tuz xtídza'tu', grötu' chopë' bönni', nup gsöla'tu', duyquë' lbi'ili'. Guídenquë' Bernabé len Pablo, nup ni nadxi'iru'. ²⁶ Chyjaquë' gap gzoa banádx latië' Bernabé len Pablo le nadxi'icné' Xanru' Jesucristo. ²⁷ Cni nac, rsöla'tu' queëli' Judas len Silas. Chopë' ni la'guíxjöi'në' lbi'ili' lë ni ruzujtu' lu guich ni. ²⁸ Bului'inë' netu' Dios Bö' La'y le rdzag ladxë'ë, len lëzca' cni rdzag ládxi'tu' netu', cutu uspágar'tu' lbi'ili' yua', le nac le rna bë' zxba queë' Moisés, san tuz yugu' lë ni run bayúdx gunli'.

²⁹ Cutu gáguli' le nadód laugac bdau' guiój bdau' yag.

Cutu gáguli' rön.

Cutu gáguli' xpëla'cba' böa' guixi' cunarujcba' rön.

Cutu gunli' le cunác.

Chqui' gun chi'i cuinli', gunli' ca rna yugu' lë ni, gunli' dxi'a.

³⁰ Cni guc guladxinë' Antioquia yugu' bönni' na' nasöla'quë'. Ni' gultubë' bunách queë' Cristo nacuá' ni', ati' gulagu'ë lu na'quë' guich na'. ³¹ Cati' chbudg gululabë' lei, guludzijnë' ca nac le nayúj lu guich na', le ruhuí' zxön lequë'. ³² Le nacquë' ca' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios Judas len Silas, guluhuí' zxönë' lequë' len gultipë' ládxi'quë' böchi'ru' ni', gulugunë' dxin didza' zian gluí'lenë' lequë'. ³³ Gdöd guludzeynë' ni' nabáb dza chopë' ni, ni'r böchi'ru' ni' guluzeynë' lequë' dxi'a didza' quië tshuøjquë' Jerusalén ga nacu'ë bönni' gulasölë'ë lequë'. ³⁴ Bdzag ladxë'ë Silas buga'në' Antioquia. ³⁵ Guluga'në' ca' Antioquia Pablo len Bernabé, ati' gulusëdnë' bunách len glunë' lban qui xtídze'ë Xanru'. Lëzca' cni glun zianr ca' bunách.

Rzu lahuë' Pablo rjenë' lban le buróp lzu

³⁶ Gdöd nabáb dza Pablo gudxë' Bernabé:

—Huayejru' leyúbl tsajyucru'-në' böchi'ru' nacu'ë yúgu'të yödz gap chyenru' lban qui xtídze'ë Xanru', quië glé'iru' nacx rac quequë'.

³⁷ Gu'nnë' Bernabé la'chë'ë-bi' bi'i Juan Marcos, tséajlenbi' lequë', ³⁸ san cutu bdzag ladxë'ë Pablo la'chë'ë-bi' tséajlenbi' lequë' le bulá'alenbi' lequë' luyú Panfilia len cutur yjénlenbi' lequë' dxin queë' Xanru'. ³⁹ Cutu guc tuz xtídza'quë' Bernabé len Pablo ga bdxintë gululá'alenë' tuë' yetuë'. Bchë'ë-bi' bi'i Marcos Bernabé ati' gulabenë' tu lë'i barco, yjaquë' luyú Chipre. ⁴⁰ Pablo gröë' Silas quië tséajlenë' lë'. Ni'r gulagu'ë lequë' lu në'ë Xanru' böchi'ru', gulanabnë' Lë' uzá' ladxë'ë quequë', ati' zjaquë' Pablo len Silas. ⁴¹ Guladödë' yugu' yödz luyú Siria len Cilicia, ati' gultipë' ládxi'gac bunách queë' Cristo nacuá' ni'.

16

Runbi' tsaxxön Pablo len Silas bi'i Timoteo

¹ Gdöd ni' guladxinë' yödz Derbe len Listra Pablo len Silas. Ni' zoabi' bi'i bönni' réjlë'bi' Cristo, lëbi' Timoteo. Nachi' zxi'nnu ngul judío réjlë'nu Cristo, san cutu naquë' judío xuzbi'. ² Tunë' lna' lau queëbi' böchi'ru' nacu'ë Listra len Iconio, ta'në' runbi' le nac dxi'a. ³ Gu'nnë' Pablo tséajlenbi' lë' bi'i ni, ati'

gdel-lè'è-bi' len bchuguè' lu xpèla'bi' ca tun bunách judío. Cni benè' cui la'nè' queèbi' bönni' judío nacu'è ni', le nözcne' yúgu'tè' cutu naquè' judío xuzbi'.
⁴ Cati' guladödè' gap nacuá' yödز ni' Pablo len nup dzaggac lè', tu tu yödز na' guludödè' lu na'què' böchi'ru' nacu'è ni' yugu' zxba na' glunè' gbaz nasölè'è Cristo len bönni' gul tun chi'è bunách queè', nacu'è Jerusalén. Guludödè' zxba ni lu na'què' quie lunè' ca rna bè' zxba na'.
⁵ Cni guc, guladíp ládxi'gac ca nac le réjlè'ru' Cristo yúgu'tè cö' bunách queè' Cristo, ati' gulayán tu tu dza.

Rulidzè' Pablo bönni' Macedonia lu yèl bëhcál

⁶ Guladödè' luyú Frigia len luyú Galacia Pablo len bönni' dzagquè' lè', le buzaguè'è xnözquè' Dios Bò' La'y, cui tsajtíxjò'què' xtídzè'è Xanru' luyú Asia.
⁷ Cati' guladxinè' luyú Misia, glè'nnè' tsjaquè' luyú Bitinia, san cutu bè'è lequè' latj Dios Bò' La'y, Nu rsölè'è queèru' Jesús.
⁸ Ni'r guladödè' gal-la' ga dè Misia, ati' yjaquè' yödز Troas. Neda' Lucas, ruzuja' quiu' lu guich lè ni, gzoa' Troas na', ati' yajsóalena'-nè' Pablo.
⁹ Lu yödز ni' Dios buluí'inè' Pablo tu le blé'inè' lu yèl bëhcál. Buluí' lahuè' lè' bönni' Macedonia, zuinè' len ráta'yué' lahuè' Pablo, rnè': "Gdöd ladtzu', lu xyutu' Macedonia, len guclen netu'."
¹⁰ Cati' blé'inè' lè ni Pablo, lè na' buluí' lahui lè', la' bè' ládxi'tètu' tseajtu' luyú Macedonia, le gúquibe'itu' Dios chbulidzè' netu' tsjentu' lban qui didza' dxi'a laugac bunách luyú ni'.

Le glunè' Pablo len Silas lu yödز Filipos

¹¹ Ni'r grentu' lè'i barco, buza'tu' Troas. Tinz gdödtu' ga bdxintu' Samotracia, ati' gdöd yetú dza bdxintu' yödز Neápolis.
¹² Buza'tu' ni', ati' bdxintu' Filipos, yödز na' nacr blau ca yúgu'tè yödز nababgac tsla'a ni' luyú Macedonia. Lu yödز ni' nucua'què' bunách uládz quequè' bönni' Roma. Lu yödز niz gzoatu' nabáb dza.
¹³ Cati' bdxin tu dza la'y, brujtu' lu yödز, gyeajtu' ra' yegu ga na' tu'dúbcz, tu'lídz Dios bunách yödز na'. Ni' grò'tu' len gdíxjò'itu' ngul nudubcnu ni' ca nac xtídzè'è Xanru'.
¹⁴ Nútsa'nu ladjcnu ni' Lidia, ngul Tiatira. Nacnu ngul huèti' lari' xna záqui'tsqui. Rej ládxi'nu Dios ngul ni, ati' buzè nagnu didza' bè'è Pablo, ati' Xanru' gúclenè'-nu quie gzxi' lu na'nu didza' na' bè'è Pablo.
¹⁵ Ni'r bdilnu nis lènu, ati' guladíl ca' nis bunách nacuá' lidznu. Gdöd ni' gúta'yunu lautu', gnanu:

—Chqui' ráquibe'ili' réjlè'a Xanru', gul-tsáz lidxa', len gul-zóa ni'.

Bennu bayúdx uga'ntu' ni'.

¹⁶ Yetú le guc tu dza tsal ni' zeajtu' ga na' rulidztu'-nè' Dios, brujbi' dutsagbi' netu' bi'i ngul yu'u lébi' bö' run ga rnè ya'abi'. Len yöl-la' rnè ya'a queèbi' runbi' ga ta'zi'tsquè' dumí bönni' xanbi'.
¹⁷ Bi'i ngul ni zajnabi'-nè' Pablo len netu', rui'bi' zidz didza', rnabi':

—Bönni' ni tunè' xchinè' Dios náctèrè' blau. Ta'guíxjò'ni' lbi'ili' nac gac ulali'.

¹⁸ Cni benbi' zian dza. Cati' cutur bdzag ladxè'è Pablo, bueycjè' len bulidzè' bö' na' yu'u lébi', rnè':

—Ni'a queè' Xanru' Jesucristo, rna bé'ida' li'. Burúj icj ládxi'dau'bi' bi'i ngul ni.

La' ni'z burujtè bö' na'.

¹⁹ Cati' gulalé'inè' xanbi' chburújbö' na' run ga rnè ya'abi', len cutur nac löz la'zi'è dumí ni'a queèbi', qui lè ni na' gulazönè' Pablo len Silas, ati' gulachè'è lequè' lauquè' bönni' yúlahui', nudubquè' ga nac lu yè'y.
²⁰ Gulucu'è lequè' lauquè' bönni' yúlahui' na', ta'nè':

—Nacquë' judío bönni' ni len tunë' ga tun rusbö bunách yödzn. ²¹Tu'sëdnë' le cural-la' si' lu na'ru' len cural-la' gunru', le nababru' Roma.

²²Ni'r guladá'baga' Pablo len Silas bunách zian ni', ati' gulaná bé'inë' nup gualéycj lari' nácuquë' Pablo len Silas bönni' yúlahui', ati' gulaguinë' lequë' gba'y. ²³Gdöd gulaguintsquë' lequë', gulagu'ë lequë' lidx guia. Gulaná bé'inë' bönni' ruseyjë' lidx guia na' gun chi'itsquë' lequë'. ²⁴Bönni' ni, cati' chgulaná bé'inë' lë' cni, glu'ë lequë' lu yu'u död lidx guia na', len glu'ë ní'acquë' yeru yag ta'zön ní'acquë'.

²⁵Gdu ladxì' yël tu'lidzë' Dios Pablo len Silas, len tul-lë' yöl-la' ba queë' Dios, ati' ta'yönnë' bönni' nadzunquë' lidx guia na'. ²⁶Ni'r tu tsalz gtittsca luyú. Cni guc ga bdxintë gzxiz xlibi zö'ö lidx guia na', ati' la' gulayaljtë yúgu'të gap nu ryaz, ati' guluhuëdx ca' du guia nága'gac bönni' nadzunquë' ni'. ²⁷Bubanë' bönni' na' ruseyjë' lidx guia. Cati' blé'inë' nayaljac gap nu ryaz lidx guia na', gleycjë' guia tuchi' queë' quië gdödi cuinë', le ráquinë' chguluzxundjë' bönni' nadzunquë' lidx guia na'. ²⁸Ni'r zidzj bulidzë' lë' Pablo, gnë':

—Cutu bi guni cuinu', le zoatu' ni yúgu'tëtü'.

²⁹Ni'r gnabë' gui' bönni' na', ati' gda'atë' lu yu'u lidx guia na'. Gzxiztsquë' lu yöl-la' radxi, ati' byechuë' xní'acquë' Pablo len Silas. ³⁰Cati' chnubijë' lequë' lidx guia na', gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni', ¿bizxa ral-la' guna' quië ulá'?

³¹Lequë' të' lë':

—Gyejllë' Xanru' Jesucristo ati' uláu' li', len lëzca' cni lulá bunách nacuá' lidxu'.

³²Glu'lenë' lë' didza' ca nac qui xtidzë' Xanru', dzaggac lë' yúgu'të bunách nacuá' lidxë'. ³³La' na'z, ni' nac chdzö'l la' bchë'të' lequë', ati' yajtibë' lequë' ga dxiaquë' huë'. Gdöd ni', la' bdiltë' nis, ati' guladíl ca' nis yúgu'të bunách nacuá' lidxë'. ³⁴Ni'r bchë'ë lequë' lidxë', len bë'ë le glahuë'. Rudzijnë' lë' len tu'dziji ca' yúgu'të bunách nacuá' lidxë' le ta'yejllë' Dios.

³⁵Cati' za' reni' dza na', gulasölë'ë ni'a na'quë' bönni' yúlahui', ati' glë' bönni' na' ruseyjë' lidx guia, ta'në':

—Bsan-quë' bönni' na'.

³⁶Ni'r gdíxjöi'në' Pablo didza' ni bönni' na' ruseyjë' lidx guia, gnë':

—Gulasölë'ë didza' bönni' yúlahui' usana' lbi'ili'. Na'a, gul-rúj, len gul-huöj dxí'adau' ga rzoali'.

³⁷Ni'r brujë' Pablo len gudxë' yugu' ni'a na'quë' bönni' yúlahui' na', gnë':

—Chgulaguinë' netu' laugac bunách zal-la' cutu narúguini queëtu' ca rna bë' zxba, len gulagu'ë netu' lidx guia, ati' netu' ni nababtu' Roma. ¿Naru' tu'santsë' netu' bagachi'z? Cutu ca' gac. Lídarë' lequë' dusanquë' netu'.

³⁸Yhuöjqüë' ni'a na'quë' bönni' yúlahui' na' yajtíxjöi'cnë' bönni' yúlahui' didza' ni, ati' lequë' gládxinë' cati' gulayönnë' nababquë' Roma Pablo len Silas. ³⁹Cati' guladxinë' lidx guia ni', gláta'yuë' lauquë' Pablo len Silas cutu luspaguë' lequë' zxguia'. Ni'r gulabijë' lequë' lidx guia na' len gláta'yuë' lauquë' lurujë' yödzn na'. ⁴⁰Ni'r gularujë' lidx guia na' Pablo len Silas, ati' gulayazië' lidxnu Lidia. Cati' chgulalé'inë' böchi'ru' nacu'ë ni', guluchizië' didza' icj nagquë' ati' la' guluzatë' ni'.

¹ Guladödë' Pablo len Silas lu yödZ Anfípolis len lu yödZ Apolonia, ati' gulaxinë' lu yödZ Tesalónica, ga ni' zoa tu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. ² Buga'në' ni' Pablo gdu galj dza, len ca runczë', gyijë' ga zoa yu'u na' cati' nac dza la'y quequë' bönni' judío, ati' bé'lenë' lequë' didza'. ³ Busálj la'në' len bului'inë' lequë' rusëdi le nayúj lu guich la'y run bayúdx saca' quië' Cristo, Nu na' tunë' löz bönni' judío duslé' lequë', ati' tód gatië' ubanë' lu yöl-la' gut. Ni'r gudxë' lequë' Pablo:

—Cni guc queë' bönni' na' lë' Jesús, runa' lban queë' ga ni zoali'. Bönni' ni naquë' Cristo.

⁴ Ni'r gulayejlë'ë Cristo la'quë', ati' glunë' tsaxón Pablo len Silas. Lëzca' cni gulayejlë'ë Cristo zian bönni' gza'a, bönni' ta'yij ládxi'quë' Dios. Lëzca' gulayejlë'ë nu Cristo ngul blau zian. ⁵ Ni'r lu yöl-la' ruzze'i quequë' Pablo bönni' judío cuta'yejlë', golutubë' bönni' cunacquë' tsahui', bönni' ta'dazë' ca'. Cati' chgolutubë' bunách zian, glunë' ga glun rusbõ gdu lu yödZ na', ati' bayúdx gulayazië' lidxë' Jasón quië' lubijë' Pablo len Silas laugac bunách na' tun rusbõ. ⁶ Cati' cutu guludzölnë' Pablo len Silas, gulabijë' Jasón len yezíca'rë' böchi'ru' nacu'ë ni', ati' gulachë'ë lequë' lauquë' bönni' yúlahui'. Glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Chgulaxinë' ca' ni bönni' na' nutsá'quë' bunách gdu'të yödZlyú. ⁷ Jasón ni glu'ë lequë' lidxë'. Ta'dá'baguë'ë zxba queë' César, bönni' rna bé'inë' rë'u, yúgu'të bönni' ni, ta'në': “Zoë' yetué' bönni' rna bë'ë, lë' Jesús.”

⁸ Cati' gulayönnë' lë ni, gulabõ'ë bagu'i bönni' lu yödZ len bönni' yúlahui' na'. ⁹ Ni'r, gdöd gulazi'ë dumí le buca'ngarë' Jasón len yezíca'rë' bönni' na' bönni' yúlahui', gulusanë' lequë'.

Le glunë' Pablo len Silas lu yödZ Berea

¹⁰ Ni'r la' gulasóla'të' Pablo len Silas böchi'ru' ni', ni' nac chdzö'l, zjaquë' yödZ Berea. Cati' gulaxinë' ni', gulayazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío nacu'ë ni'. ¹¹ Glacrë' tsahui' bönni' ni ca bönni' nacu'ë Tesalónica, le gulazí' lu na'quë' xtidzë'ë Xanru' gdu ládxi'quë'. Yugu' dza gululabtsquë' dxi'a le nayúj lu guich la'y, quië' láquibe'inë' chqui' nacz lë na' rnë' Pablo. ¹² Cni guc, gulayejlë'ë Cristo zian bönni' judío. Lëzca' cni, gulayejlë'ë Cristo zian bönni' gza'a, yugu' ngul blau len yugu' bönni'. ¹³ Ni'r cati' gláquibe'inë' bönni' judío nacu'ë Tesalónica, lëzca' rguixjõ'ë Pablo xtidzë'ë Dios lu yödZ Berea, yjaquë' ni', len glunë' ca' ni' ga glun rusbõ bunách zian. ¹⁴ Ni'r la' gulasóla'të' Pablo böchi'ru' ni', tsijë' ga nac ra' nis zxon, san guluga'nzë' Berea Silas len bi'i Timoteo. ¹⁵ Gulachë'ë Pablo bönni' Berea na' lu yödZ Atenas. Ni'r la' yhuöjctë' lu yödZ Berea, tu'ú'ë xtidzë'ë Pablo, lë' Silas len bi'i Timoteo tsjactë' ga ni' zoë' Pablo.

Le benë' Pablo lu yödZ Atenas

¹⁶ Tsal ni' zoë' Pablo rbözë' Silas len bi'i Timoteo lu yödZ Atenas, ruhui'ni ladxë'ë le rlë'inë' ta'yij ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag yúgu'të bunách yödZ na'. ¹⁷ Qui lë ni na' bé'lenë' bönni' judío len bönni' ta'yij ládxi'quë' Dios didza' ga nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. Yugu' dza bé'lenë' nup ta'dá lu yë'y didza' ca nac xtidzë'ë Cristo. ¹⁸ Glu'lenë' Pablo didza' la'quë' bönni' da'quë' le tu'sëdnë' bönni' epicúreo len le tu'sëdnë' bönni' estoico. La'quë' gulanë':

—¿Bizxa rë'nitsanë' gnë' bönni' huë' didza' ni?

Yela'quë' gulanë':

—Ráqitu' naquë' nu run lban quegac dios zi'tu'.

Cni gulané' le runé' lban Pablo lauqué' qui didza' dxi'a queé' Jesús, len qui yöl-la' rubán. ¹⁹ Ni'r gulaguel-lë'ë në'ë Pablo, len gulachë'ë lë' lu gui'a ga tu'dubë' tu'ë didza', nazi' lei Areópago, ta'né':

—¿Naru' huactsa yõnitu' didza' cub ni rguíxjõ'u? ²⁰ Rusyõnnu' netu' le tun ga rubánitu'. Na'a, ré'nitu' gnõzitu' bizxa rna didza' ni ru'u.

²¹ Cutur bi ta'dzág ládxi'quë' luné' bönni' Atenas na' len bönni' gza'a nacu'ë ni', san la'yõniznë' len lui'zë' didza' tu le cub.

²² Ni'r gzuinë' Pablo gatsj lahui'l lö'a Areópago na', gnë':

—Bönni' Atenas, yúgu'të le rlé'ida' nac bë' szxõni rej ládxi'gacli' dios queëli'.

²³ Cati' gdõda' lu yõdz len buyúgaca' le rej ládxi'li', yajxaca'a ca' tu nich ga ni' nayúj le rna cni: “Tu Dios, Nutu Nu Nunbë' Lë'.” Dios na' rej ládxi'li'-në' zal-la' cutu núnbë'li'-në', Dios ni runa' lban queé' lauli'.

²⁴ 'Dios ni benë' yõdzlyú len yúgu'të le nacua' yõdzlyú ni. Naquë' Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, len cutu ca' zoë' gdau' nungac bunách. ²⁵ Cutu bi ryadzj queé' le gac lunõdzj queé' bunách, le runõdzjé' Lëczë' quegac yúgu'të bunách yöl-la' na'bán len yúgu'të le rquíniru'.

²⁶ 'Lë' benë' tuzë' bönni' ga za'c yúgu'të bunách gza'a quië la'cuá' gdu yõdzlyú, len bulu'ë dza la'cuá' len gap ral-la' la'cuá'. ²⁷ Dios bucu'ë lequë' quië luguiljé' Lë', chqui' nácti'tëz la'dzõlné' Lë' zal-la' la'gán la'zõnzë'. Cni rac zal-la' cutu zoë' zi'tu' ga zoaru' tu turu'. ²⁸ Lëczë' runé' ga zoaru' nabanru', len bi gac gunru', len le nacru'. Nac ca na' gulané' la'quë' bönni' nútsa'quë' ladjli', nup guluzúj yugu' le rul-l, gulané': “Di'a dza queé' Dios nacru'.” ²⁹ Na'a, chqui' nacru' di'a dza queé' Dios, cutu ral-la' gnaru' naquë' Dios ca tu bdau' guiõj bdau' yag o le náquini oro, o plata, o guiõj, le nungac bunách ca nac tu le ta'guíndjz icjgac. ³⁰ Dios budõdë' ca'z yugu' le gluné' lu yöl-la' curejni'i quequë' iz chguladõd, san na'a rna bé'iné' yúgu'të bunách gdu'të yõdzlyú lubi'i ládxi'gac. ³¹ Dios chnulu'ë tu dza cati' cuequi xbeynë' yúgu'të bunách. Gdu tsahui' nac ca cuequi xbeynë' lequë' lu në'ë Jesús, bönni' na' buzoaczë' Lë', ati' laugac yúgu'të bunách benë' tsutsu gac cni le buspanë' Lë' lu yöl-la' gut.

³² Cati' gulayõnnë' didza' bë'ë Pablo ca gac, zoa nu bubán lu yöl-la' gut, gultitjé' la'quë', ati' yela'quë' gulané':

—Yõnigatu' yetú lë ni ru'u didza' qui.

³³ Ni'r burujé' Pablo gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, zhuõjë'. ³⁴ Gulayejlë'ë Cristo la'quë', len gluné' tsaxõn Pablo. Nutsë'ë ladjquë' Dionisio, bönni' areópago, ati' nútsa'nu ca' ladjquë' ngul na' lënu Dámaris. Gulayejlë'ë ca' Cristo yela'quë' na'.

18

Le benë' Pablo lu yõdz Corinto

¹ Gdõd gac lë ni, buzë'ë Pablo yõdz Atenas na', ati' gyijé' yõdz Corinto.

² Ni' yajxaquë'ë Aquilo, bönni' judío. Guljé' bönni' ni luyú Ponto, len zi'a bdxingazë' Corinto na'. Buzë'ë luyú Italia len ngul queë', lënu Priscila, le gna bë'ë Claudio, bönni' uná bë', lurujé' yõdz Roma bönni' judío. Gyijé' Pablo ga nacu'ë Aquilo len Priscila na' ³ le nac tuz dxin tuné' Aquilo len Pablo. Bugá'nlenë' lequë', ati' tsaxõn gluné' dxin, tuné' yu'u lári'dau'. ⁴ Cati' nacgac dza la'y quequë' bönni' judío, ryazië' Pablo lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, ga ni' bé'lenë' lequë' didza'. Gu'nnë' ului'iné' bönni' judío len bönni' gza'a nacu'ë ni', nac gdu'të li le rguíxjõ'ë ca nac queë' Jesucristo.

⁵ Cati' guladxinë' ni' Silas len bi'i Timoteo, nuza'quë' luyú Macedonia, nuguí'tsquinë' Pablo, runë' lban qui xtidzë'ë Dios len runë' lna' lau laquë' bönni' judío, rnë':

—Jesús naquë' Cristo, Nu na' tunë' löz bönni' judío duslë' lequë'.

⁶ Cati' guladá'baguë'ë xtidzë'ë bönni' judío nacu'ë ni', len gulanë' zi'ë qui, ni'r gdxibë' lari' nacuë' Pablo quië ului'inë' lequë' cutur nabaguë'ë lë' ni'a quequë', ati' gudxë' lequë':

—La' cuinzli' nabága'li' xzguia' qui yöl-la' gut queëli', clëg neda' nabaga'a lei. Na'a, huayija' ga nacuá' bunách gza'a.

⁷ Ni'r burujë' ni' Pablo, gyijë' lidxë' Justo, bönni' rej ladxë'ë Dios, ati' zoa lidxë' gal-la' ra' yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios bönni' judío. ⁸ Gyejlë'ë Xanru' Jesús Crispo, bönni' blau qui yu'u ga na' tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios, dzaggac lë' yúgu'të bunách nacuá' lidxë'. Cati' gulayönnë' xtidzë'ë Dios, gulayejlë'ë Cristo zian bönni' Corinto, ati' guladilë' nis. ⁹ Ni'r Lëczë' Xanru' gudxë' Pablo lu yël bëchcál, gnë':

—Cutu gádxinu', len cutu su' dxiz, quíxjö'u xtidza'a, ¹⁰ le zóalencza' li' neda', ati' nutu nu ulapa' në'i li' quië gua' dö' quiu', le náquigac quia' bunách zian lu yödz ni.

¹¹ Gdu ca tu iz yu gatsj buga'në' ni' Pablo, ati' busëdnë' lequë' xtidzë'ë Dios.

¹² Cati' bdxin dza rna bé'ë Galión luyú Acaya, glaquë' tuz bönni' judío cuta'yejlë', ati' guladá'baguë'ë Pablo, len gulachë'ë lë' ga rö'ë rbequi xbeynë' Galión na'. ¹³ Glë' Galión na':

—Bönni' ni rgu'u yöl-lë'ë bunách quië lunë' ba la'n Dios, ca rdá'bagá' zxba queëtu'.

¹⁴ Cati' chzoa gu'ë didza' Pablo, Galión na' gudxë' yugu' bönni' judío, rnë':

—Lbi'ili', bönni' judío, la'naru' guc le rguitsj zxba queë' César, o tu le cunác, gua' glena' uzë naga' xtída'li' ca ral-la' guna', ¹⁵ san chqui' nac didza' bizxj qui didza'z, o qui lagac bunách, len ca nac zxba queëzli', gul-cá'n tsahui' lbi'izli', le cutu rë'nda' neda' gaca' nu cuequi xbey yugu' le cni.

¹⁶ Ni'r bulaguë'ë lequë' Galión lu yu'u yúlahui'. ¹⁷ Ni'r gulaguel-lë'ë Sóstenes, bönni' blau qui yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios bönni' judío, yúgu'të bönni' uládz na', ati' gulaguinë' lë' lö'a yúlahui', san cutu bé' ladxë'ë Galión lë na' rac.

¹⁸ Zian dza buga'në' lu yödz na' Pablo, ati' gdöd buzeynë' böchi'ru' nacu'ë ni' didza', gyijë' yödz Cencrea, ga ni' benë' yutuz icjë', le dë tu le nazi' lu në'ë lahuë' Dios gunë'. Ni'r grenë' tu lë'i barco, gyijë' luyú Siria, dzagquë' lë' Priscila len Aquilo. ¹⁹ Cati' guladxinë' yödz Éfeso, ni' bulá'alenë' lequë' Pablo. Gyazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios bönni' judío, ati' bé'lenë' nup nacuá' ni' didza'. ²⁰ Gláta'yue' lahuë' Pablo bönni' ni' ugá'nlenë' lequë' yelatí' xtsey, san lë' cutu gu'nnë'. ²¹ Buzeynë' lequë' didza', gnë':

—Run bayúdx soa' gapa' lni zi'a gac Jerusalén, ati' leyúbl huöda' ga ni zoali', chqui' huë'nnë' Dios.

Ni'r grenë' lë'i barco Pablo, buzë'ë Éfeso na'.

Rudxinë' Pablo yödz Antioquia, len rzu lahuë' rjenë' lban le bunn lzu

²² Gdöd bdxinë' Pablo yödz Cesarea, grenë' gyijë' Jerusalén, ga ni' yajyúë' bunách queë' Cristo, ati' ni'r buzë'ë ni', gyijë' Antioquia. ²³ Gdöd zoë' ni' nabáb dza, brujë' ni', zijë' tu tu yödz luyú Galacia len Frigia. Benë' tsutsu böchi'ru' nacu'ë ni' ca nac le ta'yejlë'ë Cristo.

Runë' lban Apolos lu yödz Éfeso

²⁴ Tu dza ni' bdxinë' Éfeso Apolos, bönni' judío. Guljê' bönni' ni lu yödZ Alejandría, len nabé'itsquiné' ru'ê didza', len nazêdtsquê' le nayúj lu guich la'y. ²⁵ Chnazêdê' bönni' ni ca nac le réjlê'ru' Xanru'. Gdu ladxê'ê bê'ê didza', len ca nacz busêdnê' bunách ca nac queê' Jesús, zal-la' nunbê'ê tuz le ruquí' bunách nis ca benê' Juan. ²⁶ Gzu lahuê' Apolos ru'ê didza' gdu ladxê'ê ga nac lu yu'u ga tu'dubê' tu'sêdê' queê' Dios bönni' judío. Cati' gulayönnê' didza' ru'ê Apolos na' Priscila len Aquilo, gulachê'ê lê' quizi, ati' guluzéjni'nê' lê' dxi'ar ca nac didza' queê' Dios. ²⁷ Cati' gu'nnê' Apolos tödê' luyú Acaya, gulutipê' ladxê'ê böchi'ru' nacu'ê Éfeso, ati' guluzujê' lu guich le tsju'ê lu na'quê' bönni' ta'yejlê'ê Cristo luyú Acaya na', quiê lunê' ba la'n Apolos. Cati' bdxinë' Apolos luyú ni', guluzi'tsca xbey didza' ru'ê Apolos na' nup ni' chta'yejlê' Cristo, le ruzá' ladxê'ê quequê' Dios. ²⁸ Cni' guc, le buxijê' yugu' bönni' judío ni' Apolos laugac yúgu'tê bunách, le bugunê' dxin le nayúj lu guich la'y, bulu'ê naquê' Cristo bönni' na' lê' Jesús.

19

Le benê' Pablo lu yödZ Éfeso

¹ Tsal ni' zoê' Apolos lu yödZ Corinto, gdödê' Pablo gap nacuá' yödZ yelati' ra'l, ati' bdxinë' Éfeso. Ni' yajxaquê'ê la'quê' bönni' ta'yejlê'ê Cristo. ² Gnabnê' lequê' Pablo, rnê':

—¿Naru' dusóalenê' lbi'ili' Dios Bô' La'y cati' ni' zi'a gyêjlê'li' Cristo?
Glê' lê':

—Cutu nayönitú' chqui' zoê' Dios Bô' La'y.

³ Ni'r gnabnê' lequê' Pablo, rnê':

—¿Nacx' guc le bdíl-li' nis?

Ta'nê':

—Ca buquilé' bunách nis Juan.

⁴ Pablo gnê':

—Buquilé' bunách nis Juan, nup ni' gulubí'i ládxi'gac, ati' Juancz gudxê' lequê' ral-la' la'yejlê'ê Nu na' zi'a za'têl ca lê', ati' Nu ni nac Jesús, lê' Cristo.

⁵ Cati' gulayönnê' didza' ni ru'ê Pablo bönni' na', guladilê' nis le chta'yejlê'ê Xanru' Jesús. ⁶ Cati' bxoa nê'ê lequê' Pablo, rulidzê' Dios, dusóalenê' lequê' Dios Bô' La'y, ati' glu'ê didza' yubl, len glu'ê didza' uláz queê' Dios. ⁷ Glaquê' bönni' ni gdu chinnuê'.

⁸ Gdu ca tsonn beo' zoê' ni' Pablo, ati' gyaziê' lu yu'u ga tu'dubê' tu'sêdê' queê' Dios bönni' judío, len lu yöl-la' rugu ladxí' benê' lban lauquê'. Bé'lenê' lequê' didza', gu'nnê' ului'inê' lequê' nacz le rgu'xjô'ê ca rna bê'ê Dios. ⁹ Ni'r bzid icj ládxi'dau'quê' la'quê' len cutu gulayêjlê'ê Cristo, ati' gulanê' zi'ê qui didza' queê' Xanru' ga nacuá' bunách zian na'. Ni'r bulá'alenê' lequê' Pablo len bubijê' quizi nup ta'yejlê'ê Cristo. Yugu' dza bê'lenê' bunách ni ta'yejlê'ê Cristo didza' ga na' tu'dubê' lu yu'u ga rusêdnê' bunách Tiranno. ¹⁰ Cni' bénteczê' Pablo gdu ca chop iz, ati' cni' guc, gulayöni didza' ca nac queê' Xanru' Jesús yúgu'tê bunách gap nacuá' yödZ luyú Asia, bunách judío len bunách gza'a. ¹¹ Dios benê' yugu' yöl-la' huac zxön lu nê'ê Pablo. ¹² Cni' guc, gulazí'ê yugu' lári'dau' béguê'ê icjê' Pablo len yugu' lari' tsla'a bugal-lê' lê'ê la'quê' bönni', ati' yjua'quê' leygac gap nacuá' nup te'i, ati' guluhuöaquê' ca nac guidzhuê' qui queêquê', len gulurúj bö' xöhui' yu'ugac bunách na'.

¹³ Ni'r glê'nnê' lugunê' dxin lê' Xanru' Jesús la'quê' bönni' judío udá dzag tu'bijê' bö' xöhui', quiê lubijê' bö' xöhui' yu'ugac bunách, ta'nê':

—Len lè' Jesús, Nu na' runè' lban qui Pablo, rna bé'itu' lbi'ili' urujli'.

¹⁴ Cni glunè' gadx bönni' zxi'nè' Esceva, bönni' judío, bönni' blau ladjquè' bxuz uná bé'. ¹⁵ Bubí'i didza' bö' xöhui' na', gna:

—Núnbè'a-nè' Jesús, len nözda' nu nac Pablo, san lbi'ili', ¿núzxtatè lbi'ili'?

¹⁶ Ni'r gxíti'è bönni' na' yu'u lè' bö' xöhui', yjenè' lequè' zi' len buxicjè' yúgu'tè', le gzxáqui'rnè' ca lequè'. Cni guc, xguídgaczè' len huè'gactzè' guluzxundjè' lu yu'u ni' gadxè' bönni' na'. ¹⁷ Ca guc lè ni' gzè didza' ati' gulayöni yúgu'tè nup nacuá' Éfeso, bunách judío len bunách gza'a, ati' yúgu'tè' gládxiné' Díos. Qui lè ni na' glunè' zxön lé' Xanru' Jesús.

¹⁸ Lèzca' guládxiné' zian bönni' ta'yejlè'è Cristo len gulaxóalèpè' dul-la' nabága'què' len gulagúxjö'è le chglunè'. ¹⁹ Lèzca' cni glunè' zian bönni', zi'al glunè' yöl-la' udzá'. Djua'què' yugu' guich udzá' quequè', ati' guluzégui'è leygac laugac yúgu'tè bunách. Gululabè' tsca záca'gac guich na', guc gdu chi un mil dumí plata. ²⁰ Cni guc, gzètsca didza' len bdél-li'tsca bunách xtidzè'è Xanru'. Gdu ládxi'què' gulayejlè'è Cristo.

²¹ Gdöd glac lè ni, benè' queè' Pablo tsijè' Jerusalén, san zi'al ral-la' tödè' yugu' yödز luyú Macedonia len Acaya, ati' gnè':

—Töd tsija' Jerusalén, run bayúdx tsija' ca' Roma.

²² Ni'r bsölè'è-bi' luyú Macedonia chopbi' bi'i bönni' táclenbi' lè', lècbi' Timoteo len Erasto, san buga'nè' lè' nabáb dza luyú Asia na'.

Tun rusbó bunách lu yödز Éfeso

²³ Dza ni' glun rusbó bunách Éfeso, ati' guladá'baguè'è xtidzè'è Xanru'. ²⁴ Benè' ga glunè' rusbó na' Demetrio, bönni' bédx guía plata. Runczè' yugu' lidx bdau' guiö' bdau' yag náquicni plata qui díos quequè', lènu Diana. Szxöni gulazi'è dumí bönni' tunè' dxin ni. ²⁵ Butubè' yezíca'rè' bönni' tunè' la' dxin niz Demetrio, ati' gúdxè' lequè':

—Böcha'a, nóziczli' ca nac dxin runru', runn dumí queèru'. ²⁶ Rlé'ili' len ryönili' ca runè' Pablo na'. Clègz Éfeso ni, san gdu luyú Asia chbdél-li'nè' bunách zian, ati' chbutsé'è ca tunè', rè' lequè': “Cutu nacgac díos le nungac bunách.” ²⁷ Clègz zoa banádx ugá'n ca'z dxin ni runru', san lèzca' zoa banádx ugá'n ca'z gdau' qui díos zxön lènu Diana. Cni gac, ugá'n ca'z yöl-la' zxön queènu, díos ni ta'yíj ládxi'gac-nu bunách gdu'tè luyú Asia lenca' gdu'tè yödزlyú.

²⁸ Cati' gulayönnè' didza' ni bönni' na', gulaleyne', ati' glu'è zidz didza', ta'nè':

—Náctèrnu zxön Diana, díos queèru' rè'u, bunách Éfeso.

²⁹ Cni guc, glun rusbó bunách gdu'tè lu yödز na', ati' tuz glaquè', len jarélu'què' yjaquè' lö'a yúlahui'. Gla'yjè' ni' Gayo len Aristarco, bönni' nababquè' Macedonia len dzagquè' Pablo. ³⁰ Cati' gu'nnè' Pablo tsaziè' ga nacuá' bunách zian na', cutu ca' glu'è lé' latj bönni' ta'yejlè'è Cristo. ³¹ Lèzca' cni glunè' la'què' bönni' yúlahui' qui luyú Asia, bönni' ta'lé'inè' Pablo dxi'a. Gulasölè'è queè' nup gláta'yu lahuè' cu tsijè' lö'a yúlahui' na'. ³² Ga ni' tunè' rusbó len ta'bödyè'è, tu le ta'nè' la'què', len yetú le ta'nè' yela'què', le chrö'gaczè' bröli bönni' zian na' tunè' rusbó, len yelati'z cuguluhuöatè' cutu nözcne' bizz quiè na' nudubquè' ni'. ³³ Ni'r gulabijè' Alejandro ladj bunách zian na' bönni' judío, ati' guludxiguè'è lé' lauquè'. Bulu'è len në'è Alejandro na', quiè la'bö'è dxiz, le gu'nnè' gu'è didza' gaclen yugu' bönni' judío na'

laugac yúgu'tè bunách na'. ³⁴ Cati' gláquibe'inè' naquè' judío, glu'è tsazzõn zidz didza' yúgu'tè' gdu ca chop hora, ta'nè':

—Náctèrnu zxõn Diana, dios queëru' rè'u bunách Éfeso.

³⁵ Ni'r benè' bõnni' uzúj qui yúlahui' ga la'bõ' dxiz bunách zian na', gnè':

—Bõnni' Éfeso, nõzigac yúgu'tè bunách zoa ni gdau' queënu Diana, dios zxõn. Rè'u ni, bunách Éfeso, run chi'iru' gdau' na' lenca' bdau' na' bõxj ga zoaru', bruj luzxbá. ³⁶ Nutu nu gac tá'baga' lè ni. Qui lè ni na' run bayúdx soali' dxiz, len cutu bi gúntèzli'. ³⁷ Nachè'gacli'-nè' ni bõnni' ni, len cutu ta'banè' le dzõ' gdau', len cutu ta'nè' xõhuè'è queënu dios queëli'. ³⁸ Qui lè ni na', chqui' zoa didza' bizxj quequè' Demetrio len bõnni' bèdx guia plata nacua'lenè' lè', len núti'tèz bõnni', dè latj ga nu uzè nag lequè', ati' zoa nu cuequi xbey lequè'. Ni' huac luquí lza'què' tuè' yetúè'. ³⁹ Na'a, chqui' dè yetú le gnabli', huac uca'nru' tsahui' lei cati' ludúb bõnni' yúlahui' ca na' rna bè' yúlahui'. ⁴⁰ Zoa banádx nu uquí rè'u ni'a qui rusbõ ni guc na'a, gna dá'baga'ru' yúlahui'. Cutu bi gac quíxjõ'ru' bizx quiè guc rusbõ ni.

⁴¹ Cati' budx bè'è didza' ni, busõlè'è lidxgac bunách zian na' nudubgac ni'.

20

Zijè' Pablo luyú Macedonia len luyú Grecia

¹ Cati' grõ' dxi rusbõ na' guc lu yõdz Éfeso, bulidzè' Pablo yugu' bõnni' ta'yejlè'è Cristo, ati' bchizie' icj nagquè' didza'. Gdõd ni' bunidè' lequè' len la' bulá'alentè' lequè'. Brujè' ni' ati' gyijè' luyú Macedonia. ² Gdõdè' yugu' yõdz luyú ni', ruzèjni'tsquiné' bõchi'ru' nacu'è ni', ati' gdõd ni' bdxiné' luyú Grecia. ³ Ni' gzoè' Pablo gdu ca tsonn beo'. Cati' chzoa cuenè' tu lè'i barco tsijè' luyú Siria, gúquibe'inè' ta'bõ' nisiè' lè' bõnni' judío quiè la'zõnè' lè'. Qui lè ni na' bguel-lè'è nõz zhuõjè' luyú Macedonia, ati' bdxiné' yõdz Filipos. ⁴ Zjáclenè' lè' tsazzõn Sópater, zxi'nè' Pirro, bõnni' Berea, len Aristarco len Segundo, yugu' bõnni' Tesalónica, len Gayo, bõnni' Derbe, lenca' bi'i Timoteo len Tíquico len Trófimo, yugu' bõnni' Asia. ⁵ Ni'r yajnõrquè' lahuè' Pablo bõnni' ni, yjaquè' yõdz Troas, ga ni' gulabõzè' lè'. ⁶ Lu yõdz Filipos na', neda', Lucas, yajtsaga'-nè' Pablo. Cati' chgdõd lni cati' tahuè' bõnni' judío yõt xtil cunazí' xnè'i, gyaztu' tu lè'i barco len buza'tu' Filipos na'. Gdõd gayu' dza budzagtu' bõnni' ni' yajnõrquè' lahuè' Pablo, yjaquè' Troas, ati' ni' buga'ntu' gadx dza.

Le benè' Pablo lu yõdz Troas

⁷ Dza domingo guludubè' bõnni' ta'yejlè'è Cristo quiè lahuè' yõt xtil le rusá' ládxi'ru' ca gutiè' Jesucristo. Ni' busèdnè' lequè' Pablo, len le ral-la' uzè'è ni' cati' za' reni' dza na', xtsey bè'è didza', ga bdxintè gdõd ladxi' yèl. ⁸ Ga ni' nudubquè' nac lu yu'u xtsa', ati' nacua' ni' zian le ta'gú'u yení'. ⁹ Zoabi' ni' bi'i Eutíco, rõ'bi' ga ra'a leni' qui yu'u na', ati' nadõdr yèl queëbi' le rtunn lban runè' Pablo. Ga ni' rõ'bi' rasbi' bi'i na' nac ga bunn cuia yu'u, ati' raszbi' ca' gbixtèbi', bõxjbi' ga bdxintèbi' zxan yu'u. Náttebi' gululisè'-bi'. ¹⁰ Bõtjè' Pablo zxan yu'u na', ati' yajxóè' lèbi', len bunidè'-bi'. Ni'r gudxè' nup nacua' ni':

—Cutu gadxi gdzõbili'. Nabanbi'.

¹¹ Cati' chbubenè' xtsa' Pablo, gdèl-lè'è yõt xtil, gdahuè'. Ni'r bè'lenè' lequè' didza' Pablo ga bdxintè zil bal. Gdõd ni' burujè' ni'. ¹² Bi'i bõnni' ra'bán na' gbixbi', nabanbi' guluchè'è-bi' len sxzõni guluzí' zxõnè'.

Ca guc bdxintu' Mileto

¹³ Gnörtu' yajchentu' lè'i barco, ati' gdödtu' ga bdxintu' yödZ Asón quië tsajtsagtu'-nè' ni' Pablo, gac ca na' chben xtída'tu', le gu'nnè' Pablo tsijè' ni' sè'iz ni'è. ¹⁴ Cati' chbudzagtu'-nè' lu yödZ Asón na', grénlenè' netu' lè'i barco, ati' gyeajtu' Mitilene. ¹⁵ Buzá' ni' barco, ati' dza buróp bdxintu' töd li ga zoa luyú bidx nazí' lei Quío, ati' yetú dza ca' gdödtu' töd li ga dè Samos len bdxintu' yödZ Trogilio ga ni' gzoatu' tu chi'i. Yetú dza ca' bdxintu' yödZ Mileto. ¹⁶ Cni bentu' le chbenè' queè' Pablo tódzè' Éfeso, cui tseyne' luyú Asia, le run bayúdx soè' Jerusalén cati' nac dza Pentecostés chqui' sáqui'nè'.

Didza' bē'ē Pablo lu yödZ Mileto

¹⁷ Cati' ni' zoè' Pablo lu yödZ Mileto, bsölè'è nu yajlídZ bönni' gul tun chi'è bunách queè' Cristo nacu'è Éfeso. ¹⁸ Cati' guladxiné' ga zoè' Pablo, lè' gudxè' lequè':

—Lbi'ili' chnöziczli' ca béntecza' ga zoali' ga gdel-la' bdxina' luyú Asia. ¹⁹ Yugu' dza bena' xchinè' Xanru' lu yöl-la' nójx ladxi', ga bdxintè grödxa' ni'a queè'li', ati' zian le guc quia' le gzxí' bē' neda' ni'a qui le cunác glunè' quia' bunách judío cuta'yejlè'. ²⁰ Béntecza' lban ga zoali' qui yúgu'tè le ruzi'li' xbey, len busédda' lbi'ili' yalj lulu ga nudubli' len gap nac lu yu'u lidxli'. ²¹ Bena' lna' lau laugac bunách judío len laugac bunách gza'a quiè lubi'i ládxi'gac, luhuóac queè' Dios, len la'yejlè' Xanru' Jesucristo. ²² Na'a, chnunè' quia' Dios Bō' La'y tsija' Jerusalén, len cutu nözda' bizxa gac quia' ni'. ²³ Yúgu'tè yödZ ga rda', rguíxjöi'nè' neda' Dios Bō' La'y, rē' neda' la'gu'è neda' lidx guia len lusaca' zi'è neda' bönni' judío cuta'yejlè'. ²⁴ Cutu bi runi neda' qui lè na' gac, zal-la' gatia' o cugatia', san rui' ládxi'zga' udx guna' le chbdel-la'a runa', quiè guna' dxin na' budóè' lu na'a Xanru' Jesús, le nac guna' lban qui didza' dxi'a ca nac len ruzá' ladxè'è queèru' Dios. Cni guna' len yöl-la' rudziji.

²⁵ 'Na'a, yúgu'tèli' na' chbena' lban lauli' ca rna bē'ē Dios, nözda' cutur glé'ili' neda'. ²⁶ Qui lè ni na', le nacz rēpa' lbi'ili' na'a dza. Cutu nabaga'a neda' queè'li' nituli' lbi'ili'. ²⁷ Cutu bi bucáchi'da' lbi'ili', san gdíxjöi'da' lbi'ili' yúgu'tè le rnè' Dios. ²⁸ Qui lè ni na', gul-gún chi'i cuinli', len gul-gún chi'i yúgu'tè bunách queè' Cristo, le nuzóè' libi'li' Dios Bō' La'y quiè uyuli' lequè', len gun chi'ili' bunách queè' Xanru', Nu na', uláz quequè' gutiè', bulaljè' xchönè' le bóa'uinë' lequè'. ²⁹ Chnözda', tód uzá'a ga zoali', la'yáz ga zoali' nup lè'ni lusuní bunách queè' Cristo, lunè' ca tunba' bö'cu' zuga' snia', tu'snitba' yugu' bö'cu' zxila'. ³⁰ La'rujè' bönni' nútsa'què' ladjli', ati' lu'è didza' cunác quiè lubijè' quégaczè' nup ta'yejlè' Cristo nútsa'gac ladjli'. ³¹ Qui lè ni na', gul-zóa ban ladxi' len gul-tsajnéy ca bena' neda' gdu ca tsonn iz, rël len tē dza buchizia' icj nagli' tu tuli' ga bdxintè grödxa' queè'li'.

³² 'Na'a, böchi' lza'adau', rgu'a lbi'ili' lu nē'ē Dios. Rnaba' lahuè' uzá' ladxè'è queè'li', gunè' ca rna xtídzè'è. Dios gunè' lbi'ili' tsutsu len gunè' ga gdél-li'li' gunli' tsaxxön nup nubijè' quizi queè'. ³³ Gatga gzè ladxa'a le naqui quequè' böchi' lza'a. Cutu gzè ladxa'a dumí, o lari' quequè'. ³⁴ Nöziczli' dxi'a, na' cuincza' bena' dxin quiè gac ga'ua' le byadzj quia' len quegac nup gulacua'len neda'. ³⁵ Ca nac yúgu'tè le bena', bului'ida' lbi'ili' cni ral-la' gunru' dxin quiè gac gáclenru' nup bi ta'yadzji. Ral-la' tsajneyru' didza' bē'ē Xanru' Jesús, gnè': "Uzí'r xbey nu bi runódzj ca nu bi rzi'."

³⁶ Cati' budx bē'ē didza' ni Pablo, buzechu zxibè', ati' benè' tsaxxön yúgu'tè', gululídzè' Dios. ³⁷ Ni'r gulabödxè' yúgu'tè', ati' gulunidè' yenè' Pablo, len glahuè' lè' bzxidu. ³⁸ Cni glunè' le guluhui'nnè' ni'a qui didza' na' bē'ē

Pablo, gnè: “Cutur glé'ili' neda'.” Tsaxxón yjáclenè' lè', guladxinè' ga grenè' lè' lè'i barco.

21

Zijè' Pablo Jerusalén

¹ Gdöd bulá'alentu' lequè', gyu'utè nöz barco na', ati' tinz gyeajtu' ga zoa luyú bidx nazí' lei Cos. Dza buróp na', gdödtu' yetú latj nazí' lei Rodas, ati' buza'tu' ni' len bdxintu' yödZ Pátara. ² Ni' yajxáca'tu' barco yubl zeaj luyú Fenicia. Grentu' lè'i barco na', ati' gyu'utè nöz. ³ Gdödtu' ga nalá' Chipre, dè tsla'a yögl, ati' gyeajtu' luyú Siria. Ni' gyaz barco na' lu yödZ Tiro, le ral-la' tsajcá'n ni' yua' dzó' lè'i barco na'. ⁴ Lu yödZ Tiro na' yajxáca'tu' bönni' ni' ta'yejlè'è Cristo, ati' ni' bugá'nzentu' lequè' gdu gadx dza. Le chbului'inè' lequè' Dios Bò' La'y le ral-la' gac queè' Pablo, glè' lè' cutu tsijè' Jerusalén. ⁵ Cati' chbza'a dza na', burujtu' ni', ati' tsaxxón gulazá'lenè' netu' yúgu'tè' len yugu' ngul quequè' len yugu' bi'i quequè', ga bdxintètu' ni'l ra' yödZ na'. Ra' nis zxon ni' buzechu zxihtu' len bulidztu'-nè' Dios. ⁶ Budx bunida' lza'tu' tutu' yetutu', bubentu' lè'i barco, ati' lequè' yhuöjqüè' lidxquè'.

⁷ Buza'tè barco na' lu yödZ Tiro, ati' ga yajséy bdxin lu yödZ Tolemaida. Ni' burujtu' lè'i barco na'. Bugaptu' Dios böchi'ru' nacu'è ni', ati' bugá'nzentu' lequè' tu dza. ⁸ Cati' za' reni' yetú dza, burujè' ni' Pablo, ati' dzagtu'-nè' netu' gyeajtu' yödZ Cesarea. Ni' gyaztu' lu yu'u lidxè' Felipe, ati' bugá'nzentu' lè'. Runè' lban qui didza' dxi'a Felipe na', len bits'è'è gadxè' bönni' ni' gulucu'è dza ni'tè quiè lácenè' bunách queè' Cristo. ⁹ Nacua'bi' tap bi'i ngul ra'bán queè' Felipe na', tui'bi' didza' uláz queè' Dios. ¹⁰ Gdöd gdzeytu' ni' chop tsoon dza, ni'r bdxinè' Agabo, bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, narujè' luyú Judea. ¹¹ Bönni' ni duyúè' netu', ati' gdel-lè'è pan guid queè' Pablo. Béguè'è ni'a na' cuinè', gnè':

—Cni rnè' Dios Bò' La'y: “Cni lunè' bönni' judío nacu'è Jerusalén. Lúguè'è bönni' ni naqui queè' pan guid ni, ati' ludödè' lè' lu na'gac bunách gza'a.”

¹² Cati' byónitu' didza' ni, gúta'yutu' lahuè' Pablo, netu' len nup nacua' ni', cui tsijè' Jerusalén. ¹³ Bubi'è didza' Pablo, gnè':

—¿Bizxa ni runli', rbödxli' len rushuí'nili' neda'? Neda' chozocza' sina', clègz lúguè'è neda', san gatia' ca' Jerusalén ni'a queè' Xanru' Jesús.

¹⁴ Le cutu gzxáqui'tu'-nè' didza', cutur bí gudxtu'-nè', ati' gnatu':

—Gac ca dzag ladxè'è Xanru'.

¹⁵ Cati' chguladöd dza na', bupa'tu' queètu', ati' gyeajtu' Jerusalén. ¹⁶ Gulazá'lenè' netu' la'què' bönni' ta'yejlè'è Cristo, nacu'è Cesarea, ati' dzaguè' lequè' Mnasón, bönni' Chipre. Rejlè'è Cristo dza ni'tè, ati' ral-la' tsajga'ntu' lidxè' bönni' ni.

Pablo rajyúè' Jacobo

¹⁷ Cati' bdxintu' Jerusalén, len yöl-la' rudziji quequè' glunè' netu' ba la'n böchi'ru' ni' ta'yejlè'è Cristo. ¹⁸ Dza buróp na' gyázlenè' netu' Pablo lu yu'u, yajyutu'-nè' Jacobo, ati' nudubquè' ni' yúgu'tè bönni' gul tun chi'è bunách queè' Cristo nacu'è Jerusalén. ¹⁹ Cati' chbugapè' Dios lequè' Pablo, bului'inè' lequè' yúgu'tè le benè' Dios lu nè'è lè' ga nacua' bunách gza'a. ²⁰ Cati' gulayönnè' lè ni, gulaguè' Dios yöl-la' ba. Ni'r glè' Pablo:

—Rlé'icznú', böchi'tu', cáti'ga zian gayu'è bönni' judío ta'yejlè'è Cristo, ati' tuntsquè' ba la'n zxba queè' Moisés yúgu'tè'. ²¹ Chgulayönnè' yugu' le tui' quiu' didza' bunách, ta'ná rgu'u yöl-lu'u yúgu'tè bönni' judío nútsa'què' ladj

bunách gza'a, quië luca'në' le gna bë'ë Moisés, len rna bé'inu' lequë' cu la'chuguë' lu xpëla'cbi' bi'i bönni'dau' quequë', len cu lunë' ba la'n yugu' le nalëbiru' runru' rë'u, bunách judío. ²² ¿Nacx gunru' na'a? Huala'rúj bunách zian cati' la'yöni chbdxinu' ni. ²³ Na'a, ben lë ni rëtu' li'. Nacuá'lenë' netu' ni tapë' bönni', chnazi' lu na'quë' lahuë' Dios tu le lunë'. ²⁴ Bchë'ë quiu' yugu' bönni' ni, len ben tsaxön lequë' gun dxi'a cuinli' ca nac qui gdau', len gdizxj li' le ral-la' la'guizxjë' quië lun yutuz icjquë'. Ni'r la'noznë' yúgu'të bönni' judío cutu nacx lë na' ta'në' quiu', san lëzca' li' runu' le nac dxi'a len runu' ca rna bé' zxba queë' Moisés. ²⁵ Ca nac quegac bunách gza'a, nup ni' chta'yejlë' Cristo, chben xtídza'tu' len buzujtu' lu guich ca ral-la' lunë'. Cutu run bayúdx lun chi'ë yugu' lë ni tunë' bönni' judío, san tuz:

Cu lahuë' le ta'gú'u bunách laugac bdau' guiöj bdau' yag,
 Len cu lahuë' rön,
 Len cu lahuë' xpëla'cba' böa' guixi' cunarujcba' rön,
 Len cu lunë' le cunác.

Ta'zönë' Pablo lö'a gdau'

²⁶ Ni'r bchë'ë queë' Pablo tapë' bönni' na', ati' dza buróp ni' ben dxi'a cuinë' tsaxön len lequë' ca nac qui gdau'. Ni'r gyazië' lö'a gdau', quië gac bë' bizxa dza udx lunë' le tu'un dxi'a cuinquë', dza ni' ral-la' tsjua'quë' le la'gu'ë lahuë' Dios qui queëquë'. ²⁷ Cati' chzoa gza'a gadx dza na', gulalë'inë' Pablo la'quë' judío narujquë' luyú Asia, zoë' lö'a gdau'. Glunë' ga glun rusbö bunách zian, ati' gulazönë' Pablo. ²⁸ Glu'ë zidz didza', ta'në':

—Gul-gaclen netu', bönni' Israel. Bönni' ni yúgu'të latj rusëdnë' yúgu'të bunách lucá'n ca'z yödz queëru' len zxba queë' Moisés, len gdau' queëru' ni. Na'a, chglu'ë gdau' ni yugu' bönni' gza'a. Cni runë', run ditjnë' latj la'y ni.

²⁹ Cni gulanë' le gulalë'inë' Pablo zi'al lu yödz dzaguë' Trófimo, bönni' Éfeso, len táquinë' glu'ë gdau' bönni' ni.

³⁰ Cni guc, guludúb yúgu'të bunách yödz, len gulaguirë' ni'. Ni'r gulazönë' Pablo len gla'yjë' lë', gulubijë' lë' lö'a gdau', ati' la' guluseyjtë' ga nu ryaz lö'a gdau' na'. ³¹ Cati' chtáquicznë' ludöddë' Pablo, bdxin didza' lahuë' bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l. Byönnë' tun rusbö yúgu'të bunách Jerusalén. ³² La' butubtë' bönni' rjaquë' gdil-l len bönni' ta'ná bé'inë' lequë' bönni' blau ni, ati' jarëlu'ë gyéajlenë' lequë' ga na' tun rusbö bunách na'. Cati' gulalë'i bunách ni' bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, len bönni' na' rjaquë' gdil-l, gulanë' ta'guinë' Pablo. ³³ Ni'r gbiguë'ë bönni' blau na', len gzxönë' Pablo, ati' gna bé'inë' bönni' rjaquë' gdil-l lúguë'ë lë' chop du guía. Gdöd ni' gnabnë' bunách zian ni', rnë':

—¿Nuzxa caz bönni' ni, len bizxa benë'?

³⁴ Ta'bödxya'a bunách zian na', len qui queëgac ca ta'ná. Cni guc, cutu bi guc tsëjni'në' bönni' blau na', le tun rusbö bunách na', ati' gna bé'inë' bönni' rjaquë' gdil-l la'chë'ë Pablo lu yu'u zxön ga tu'dubë' bönni' rjaquë' gdil-l. ³⁵ Cati' guladxinë' ga nac ni'yëpi' qui yu'u zxön na', glui'në' Pablo bönni' na' rjaquë' gdil-l, le dxíadi'igac lequë' bunách zian, ³⁶ le za'c cúdzu'quë' bunách na', ta'bödxya'a, ta'ná:

—Gul-döddë'.

Didza' bë'ë Pablo uláz queë' laugac bunách

³⁷ Cati' ni' gulazú laquë' la'gu'ë Pablo lu yu'u zxön ni', lë' gudxë' bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, gnë':

—¿Naru' gunnu' latj gyëpa' li' tu didza'?

Bönni' blau na' gudxë' Pablo:

—¿Ractusu' didza' griego? ³⁸ ¿Naru' clëg li' bönni' Egipto na' dza lahui niz butubë' bönni' guladá'baguë'ë yúlahui', ati' bchë'ë lu latj ca'z gdu choa' gayu'ë bönni' gdödi bunách?

³⁹ Ni'r gudxë' lë' Pablo, gnë':

—Le nactë naca' neda' judío. Gulja' Tarso, yödZ blau luyú Cilicia. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj gu'a didza' laugac bunách ni.

⁴⁰ Bë'ë lë' latj bönni' blau na', ati' gzuinë' Pablo ga nac ni'yëpi', len bchis në'ë quië la'cuá' dxiz bunách zian ni'. Cati' chgulacu'ë dxiz, bë'lenë' lequë' didza' Pablo lu didza' hebreo.

22

¹ Cni gnë' Pablo:

—Lbi'ili', bönni' gul, len lbi'ili' böcha'a. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili' ca nac le runa'.

² Cati' gulayönnë' ru'ë didza' hebreo, gulacua'rë' dxiz. Gudxë' lequë' Pablo, rnë':

³ —Naccza' neda' judío. Gulja' lu yödZ Tarso luyú Cilicia, san gzxöna' lu yödZ ni, ati' busëdnë' neda' Gamaliel gdu ca nac zxba quequë' xuz xtau'ru'. Bë'tecz ladxa'a gyij ladxa'a Dios ca runli' lbi'ili' na'a. ⁴ Zi'al gdxia ládxigaca'-në' bönni' nazi' lu na'quë' xtidzë'ë Cristo, len bchë'gaca'-në' ga latië'. Gzxöngaca'-në', len glú'gaca'-në' lidx guia, yugu' bönni' len ngul.

⁵ Lëzca' huac lunë' lna' lau qui le glunë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i. Glunë' guich uná bë' le yju'a ga nacu'ë böchi'ru' judío lu yödZ Damasco. Gyija' ni' tsajxöngaca' nup ni' ta'yejlë' Cristo, quië duchë'gaca'-në' nága'quë' Jerusalén ni, quië lacquë' zxguia'.

Rgujxjö'ë Pablo ca böaquë' queë' Cristo

⁶ Ni'r gnë' Pablo:

—Cati' ni' zija' la' nöZ, len zi'a gdxina' Damasco, guc gdu huagbídZ, tu tsalz gyëp yös yení' za' luzxbá, le buzeni' ga na' zija'. ⁷ La' yjôta'tea' lyu, len byönda' chi'i Nu gudx neda': “Saulo, Saulo, ¿bizx quië rbia ladxu'u neda'?”

⁸ Ni'r gnabda' lë', gnia': “¿Nuzxa li', Xan?” Lë' gudxë' neda': “Neda' ni Jesús, bönni' Nazaret. Néda'cza' rbia ladxu'u.” ⁹ Gulale'icZ yení' na' nup ni' gulacua'len neda', len gladxi, san cutu gulayöni chi'i Nu na' bulídZ neda'.

¹⁰ Ni'r gudxa'-në': “¿Nacx guna', Xan?” Xanru' gudxë' neda': “Gyas, len gyeaj Damasco. Ni' zoa nu quië li' ca nac yúgu'të le ral-la' gunu'.” ¹¹ Le cutur bi rlé'ida' le budí'i lahua' yös yení' na' gyëptsca, qui lë ni na' gulaguel-lë'ë na'a bönni' dzagquë' neda', ati' gulachë'ë neda' ga bdxintea' Damasco.

¹² Ni' zoë' Ananías, bönni' runë' gdu ca rna bë' zxba queë' Dios, ati' tunë' lë' ba la'n bönni' judío nacu'ë Damasco. ¹³ Bdxinë' ga zoa' Ananías na', len gudxë' neda': “Saulo, böcha'a, huöalj yöj lau'.” La' ni'z böalj yöj lahua', ati' blé'ida' lë'. ¹⁴ Lë' gudxë' neda': “Dios quequë' xuz xtau'ru', dza ni'të gröczë' li' quië gnöZnu' le rë'ncznë' Lë', len glé'inu'-në' Bönni' tsahui', Lëczë' Zxi'në', len yönnu' le quië' li' Lëczë'. ¹⁵ Cni gac, le ral-la' gunu' lna' lau queë' Lë' laugac yúgu'të bunách, quíxjöi'nu' lequë' ca nac le chblé'inu' len le chbyönnu'.

¹⁶ Na'a, ¿bizx quië rdzeynu'? Gyas, len bdil nis. Blidzë' Xanru' unë' li' dxi'a, uguë' dul-la' nabagu'u.”

Cristo bsölë'ë Pablo gunë' lban laugac bunách gza'a

¹⁷ Gnë' ca' Pablo:

—Gdöd ni', cati' budxina' Jerusalén, len tsal ni' rulidza'-nè' Dios nchil gdau', blé'ida' tu le nac ca tu lu yèl bëhcál. ¹⁸ Blé'ida'-nè' Xanru', ati' gudxè' neda': "Jarelu' gyeaj. Burujtè Jerusalén ni, le cutu lunè' ba la'n le gunu' lna' lau quiza' bönni' ni." ¹⁹ Neda' gudxa'-nè': "Xan, nõzgaccznè' ca bena' neda'. Gyazia' gap nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sedè' queé' Dios bönni' judío. Gdina' nup ni' ta'yejlè' Li', len glú'gaca'-nè' lidx guia. ²⁰ Cati' ni' guludöddè' Esteban, bönni' ni' benè' lna' lau quiu', lèzca' zoa' ni' neda', bena' tuz bönni' guludöddè' lè' le ben chi'a lari' nácuquè' bönni' na' gululadxè' lè' guiøj." ²¹ Ni'r gudxè' neda' Xanru': "Gyeaj, le rsöla'a li' laugac bunách gza'a."

Pablo ru'lenè' bönni' blau didza', bönni' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l

²² Niz ze lau guluzè nagquè' didza' bë'è Pablo bönni' judío, ati' ni'r gulabödxyé'è. Glu'è zidz didza', ta'nè':

—Gul-döddè' bönni' ni. Cutur ral-la' soè' gbanè'.

²³ Ni'r le ta'bödxyé'è, len ta'chöztzquè' le nácuquè' lu yöl-la' rley quequè', len tu'chijè' bëchtö yu lu bö'z, ²⁴ gna bë'è bönni' blau na' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l lugu'è Pablo yu'u zxön na'. Lèzca' gna bé'inè' lequè' la'guinë' Pablo quiè qui'xjö'è le nac, quiè la'nöznè' bizx quiè na' ta'bödxyé'è cni queé' Pablo bönni' judío. ²⁵ Cati' glúguè'è lè' pan guid quiè la'guinë' lè', Pablo gudxè' tu bönni' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l zoè' ni', rnè':

—¿Naru' dè latj quinli' neda'? Nababa' Roma, ati' nutu nu glequi xbey neda' chqui' nabaga'a zxguia'.

²⁶ Cati' byönnè' lè ni bönni' na', gyijè' yajtíxjö'inè' bönni' blau na' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l. Rè' lè':

—¿Bizxa caz ni runru'? Bönni' ni nababè' Roma.

²⁷ Ni'r bidè' ga zoè' Pablo bönni' blau na', len gudxè' lè':

—Gdixjö'. ¿Naru' nababu' li' Roma?

Pablo gudxè' lè':

—Ja, nababa'.

²⁸ Bubi'è didza' bönni' blau na', gnè':

—Neda' ni, dumí zian gdizxja' quiè gbaba' Roma.

Ni'r Pablo gudxè' lè':

—Neda' gbaba' Roma cati' ni' gulja' le nababquè' Roma xuz xna'a.

²⁹ Cati' gulayönnè' lè ni, la' gulubíga'tè' ga zoè' Pablo bönni' na' chzoa la'guinë' lè'. Lèzca', cati' gnöznè' nababè' Roma Pablo, gúdxinè' bönni' blau na' le chna bë'è glúguè'è lè'.

Rdxinë' Pablo laquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey

³⁰ Dza buróp ni', gu'nnè' bönni' blau na' gnöznè' gazxj ga rè' bizxa na' tu'quíè' Pablo bönni' judío. Gna bë'è gulusedxè' du guia na' náguè'è Pablo, ati' gna bë'è ludubè' bxuz uná bë' judío, len yúgu'tè bönni' gdau' ta'bequi xbey. Ni'r bubijè' Pablo ga na' nagu'uquè' lè' ati' buzóè' lè' laquè'è.

23

¹ Ni'r buyutsquè' laquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' Pablo, gnè':

—Lbi'ili', böcha'a. Ga rdxintè na'a rböza' dxí'adau'. Cni nac, cutu zoa le ruxós neda' ládxí'dau'hua' lahuè' Dios.

² Ni'r gna bé'inè' nup nacuá' cuit lè'è Pablo Ananías, bxuz blau, la'gapè'è ru'è. ³ Pablo gudxè' lè':

—Lèzca' cni ubi'è quiu' Dios, li', rulu'iz tsahui' cuinu'. ¿Naru' rò'czu' rbequi xbeynu' neda' ca rna bë' zxba, san rdöd bë'i runu' ca rna bë' zxba na', rna bé'inu' la'gapè'è neda'?

4 Nup nacua' ni' tē Pablo:

—¿Naru' rulíd z'it'u'-nē' bxuz blau queē' Dios?

5 Pablo gudxē' lequē':

—Lbi'ili', böcha'a. Nayúj lu guich, rna: “Cutu ulíd z'it'u' nu rna be'i bunách uláz quiu'”, san neda' cutu gúquibe'ida' naquē' bxuz blau.

6 Ni'r gúquibe'inē' Pablo nacquē' bönni' gdau' saduceo la'quē', ati' yela'quē' bönni' gdau' fariseo, ati' bē'ē zidzj didza' laquē' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gnē':

—Lbi'ili', böcha'a. Naca' bönni' fariseo, len naca' xzi'nē' bönni' fariseo. Na'a rbequi xbeyli' neda' le runa' löz lubán nup chnatgac.

7 Cati' bē'ē didza' ni Pablo, gularujē' chopl bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' saduceo, ati' guladíl-l didzē'ē la' légaczē'. 8 Cni glunē' le ta'nē' bönni' saduceo na' cutu lubán nup chnatgac, len cutu nacu'ē gbaz la'y, len cutu nacua' bö' nacgaccz bunách, san ta'yejlē'ē bönni' gdau' fariseo nacz yúgu'tē lē ni. 9 Qui lē ni na' gulabödxyē'ē. Ni'r gulayasē' bönni' nazēdquē' zxba queē' Dios, bönni' gdau' fariseo, ati' guladíl-l didzē'ē, ta'nē':

—Rusáca'tu' queēt'u' cutu bi dō' nu'ē bönni' ni, le chqui' bē'len lē' didza' bö' naccz bunách, o chqui' bē'lenē' lē' didza' gbaz la'y queē' Dios, cutu ral-la' tá'baga'ru'-nē' Dios.

10 Cati' chta'dil-ltsca didzē'ē bönni' judío na', gúdxinē' bönni' blau na' nacu'ē lu nē'ē bönni' rjaquē' gdil-l, le ráquinē' luzxúzxj luquindjē' Pablo. Ni'r gna bē'ē tsjaquē' bönni' rjaquē' gdil-l tsajliajquē' Pablo ladj bönni' judío na', len luchē'ē lē' lu yu'u zxön ga na' tu'dubē' bönni' rjaquē' gdil-l.

11 Cati' chnac chdzöl la' dza na'z, buluí' lahuē' Xanru' ga zoē' Pablo, len gudxē' lē':

—Butíp ladxu'u, Pablo. Ca na' chbenu' lna' lau quia' Jerusalén ni, lēzca' run bayúdx gunu' lna' lau quia' lu yödz Roma.

Tun xtídza'quē' ludöddē' Pablo

12 Cati' za' rení' yetú dza, glun xtídza'quē' la'quē' bönni' judío len glun tsutsu xtídza'quē', ta'nē' gunē' lequē' zxguia' Dios chqui' cutu lunē' lē na' glun xtídza'quē', le gulanē' cutu ca' li'j lahuē' ga gdxintē dza ludöddē' Pablo.

13 Nayánr ca choa'quē' bönni' na' glun tsutsu xtídza'quē' cni. 14 Yjaquē' bönni' ni ga nacu'ē bxuz uná bē' len bönni' gul tu'zējni'nē' bönni' judío, ati' gulanē':

—Chben tsutsu xtídza'tu', gnatu' gunē' netu' zxguia' Dios chqui' cuguntu' cni, le cutu gui'j gágutu' ga gdödirtu'-nē' Pablo. 15 Na'a, lbi'ili' len yugu' bönni' gdau' ta'bequi xbey, gul-guiē' bönni' blau nacu'ē lu nē'ē bönni' rjaquē' gdil-l duchē'ē Pablo cxö quiē' gdxinē' ga nudubli', gnali' ré'nili' gnábili'-nē' Pablo tu didza' ga ré' nöxj. Netu' cō' nistu'-nē' la' nöz, ati' gdödirtu'-nē' cati' zi'a gdxinē' ni.

16 Byönibi' bi'i bönni' queēnu ngul zanē' Pablo ca na' la'bō' nisiē' Pablo, ati' gyeajbi', len gyazbi' yu'u zxön na', yajtíxjöi'bi'-nē' Pablo. 17 Pablo bulidzē' tuē' bönni' nacu'ē lu nē'ē bönni' rjaquē' gdil-l, len gudxē' lē':

—Bchē'-bi' bi'i ni lahuē' bönni' blau, le nua'bi' didza' guiēbi'-nē'.

18 Ni'r gdēl-lē'ē-bi' bönni' na', len bchē'ē-bi' ga na' zoē' bönni' blau na', ati' gudxē' lē':

—Bulidzē' neda' Pablo, bönni' na' yu'ē lidx guia, len gúta'yuē' lahua' dgu'a-bi' lau' bi'i ni, le ré'nibi' gü'lenbi' li' didza'.

19 Gdēl-lē'ē na'bi' bönni' blau na' len bchē'ē-bi' quizi, ati' gnabnē'-bi', rnē':

—¿Bizxa na' ral-la' gui'u neda'?

²⁰ Lëbi' gudxbi'-në':

—Chnunquë' didza' bönni' judío lá'ta'yuë' lau' gchë'u-në' Pablo cxö, quië gdxinë' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey. Lë' li' të'nnë' la'nabnë' lë' tu didza' ga rë' nöxj, ²¹ san li', cutu tséjlë'u lë na' la'në', le nayánr ca choa'quë' ta'bö' nisië' Pablo. Chglun tsutsu xtídza'quë' bönni' ni, ta'në' gunë' lequë' xzguia' Dios chqui' cutu ludöddë' Pablo, len cutu li'j lahuë' ga ludödrdë' lë'. Na'a, chnacu'ë sina' ta'bözë' si' lu na'u gunu' lë na' la'nabnë' li'.

²² Ni'r gna bé'inë'-bi' bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, nutu nu guiebi' lë na' chgudxbi' lë', ati' ni'r busölë'ë-bi' bi'i ni.

Rdxinë' Pablo lahuë' Félix, bönni' blau uná bë'

²³ Ni'r bönni' blau na' bulidzë' chopë' bönni' nacu'ë lu na'quë' tu tuë' tu gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l, ati' gna bé'inë' lequë' lucözë' chop gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l ta'zë'i ni'aque', len tsonnlal' yu chië' bönni' rjaquë' gdil-l dxiaquë' böa', len chop gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l lu'ë yag tuchi' quië tsjaquë' Cesarea gdu rdöd xtsó'. ²⁴ Lëzca' gna bé'inë' lequë' lucözë'-ba' böa' cuië'-ba' Pablo, ati' la'chë'ë lë' dxí'adau', cutu bi gac queë', quië gdxinë' lahuë' Félix, bönni' blau uná bë'.

²⁵ Bsölë'ë ca' guich rna cni: ²⁶ “Neda', Claudio Lisias, ruzuja' quiu' lu guich, bönni' blau uná bë', Félix. Rugapa' Dios li'. ²⁷ Bönni' ni rsöla'a-në' quiu', gulazönë' lë' bönni' judío, len glë'nnë' ludöddë' lë'. Cati' gúquibe'ida' nababë' Roma, bchë'gaca'-në' bönni' rjaquë' gdil-l len buslá'-në' lu na'quë' judío na'. ²⁸ Gu'nda' gnözda' bizxa benë', lë na' tu'quie' lë' bönni' judío, ati' bchë'a-në' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbeynë' lequë'. ²⁹ Cati' buedxi didza', gnözda' tu'quie' lë' ca nac le rna bë' zxba quequë', len cutu bi nabaguë'ë bönni' ni quië nu gdödi lë', o nu cu'u lë' lidx guia. ³⁰ Ni'r cati' bdxin' nu gdxijöi' neda' ta'bö' nisië' lë' bönni' judío, la' bsöla'tea' lë' ga zu', ati' gna bé'igacda'-në' bönni' ni tu'quie' lë' la'dxinë' lau' li', quië la'guixjöi'në' li' bi didza' napquë' lë'. Dios gáclenë' li'.”

³¹ Ni'r gulaguel-lë'ë Pablo bönni' na' rjaquë' gdil-l, len glunë' ca na' chgna bé'inë' lequë', ati' gulachë'ë lë' yödZ Antípatris, ni' nac chdzö'l. ³² Cati' za' reni' yetü dza yhuöjquë' Jerusalén bönni' rjaquë' gdil-l ta'zë'i ní'aque', ati' guluu'ë nöz bönni' rjaquë' gdil-l dxiaquë' böa', dzagquë' Pablo. ³³ Cati' guladxinë' Cesarea bönni' na' rjaquë' gdil-l nachë'quë' Pablo, gulunödzjë' guich na' lu në'ë bönni' blau uná bë', len guluschinë' Pablo lahuë'. ³⁴ Gdöd bulabë' guich na' bönni' blau uná bë', gnabnë' Pablo gazx bönni' lë'. Cati' gúquibe'inë' nababë' luyú Cilicia, ³⁵ gudxë' lë':

—Yönda' le gnau' cati' la'dxín ni nup tu'quí li'.

Ni'r gna bë'ë lun chi'ë lë' lu yu'u yúlahui' ga rbö'ë rbequi xbeynë' bunách Herodes, bönni' rna bë'ë.

24

Pablo ru'ë didza' uláz queë' lahuë' Félix

¹ Cati' chbza'a gayu' dza, bdxinë' ni' Ananías, bxuz blau, dzagquë' lë' la'quë' bönni' gul tu'zejni'i, len Tértulo, bönni' nabé'itsquinë' didza'. Guladxinë' lahuë' bönni' blau uná bë', ati' gulanë' queë' Pablo. ² Cati' chgululidzë' Pablo, ati' bdxinë' ni', gzu lahuë' Tértulo ruquie' lë', rnë':

—Bönni' blau uná bë', Félix. Ni'a quiu' li' ruzi'tu' xbey le rac dxi'a queëtu', ati' lu yöl-la' rejni'i quiu' rna bé'inu' dxi'a bunách uládz queëtu'. ³ Yúgu'të lë ni ruzi'tecztu' xbey gáti'tëz, ati' gdu ládxi'tu' rëtu' li': “Xclenu'.” ⁴ Na'a, cui

upizxjrta' li', ráta'yua' lau' gun zxon ladxu'u, yönnu' tu chi'idau' le guiëtu' li'. ⁵ Gúquibe'itu' rgu'u yöl-lë'ë bunách bönni' ni, len runë' ga ta'dá'baguë'ë yúlalui' bönni' judío nacu'ë gdu'të yödzyú, len naquë' bönni' blau quequë' bönni' da'quë' bönni' Nazaret na'. ⁶ Lëzca' gu'nnë' gun ditjnë' gda' queëtu'. Qui lë ni na' gzxöntu'-në' len gú'nitu' cuequi xbeytu' lë' ca nac zxba queëtu'. ⁷ Ni'r bdxinë' ga zoatu' Lisias, bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, ati' lu yöl-la' snia' zxon bugüë' bönni' ni lu na'tu'. ⁸ Ni'r gna bé'inë' Lisias na' lid ga zu' nup tu'quí lë'. Na'a, li'cz, cati' gnabi yudxnu'-në' Pablo ni, huac gnöznu' ga rë' nöxj yúgu'të lë ni ruquitu' lë'.

⁹ Lëzca' cni gulanë' bönni' judío ni, gulanë' naccz cni. ¹⁰ Ni'r butáz në'ë bönni' blau uná bë' na' quië gu'ë didza' Pablo, ati' lë' bubi'ë didza', gnë':

—Gdu ladxa'a quíxjö'a ca nac le runa', le chnac zian iz rbequi xbeynu' le rac quegac bunách ladztu'. ¹¹ Le bena' huac gnabu'. Cutu ráquini chinu dza gyija' Jerusalén quië tsej ladxa'a-në' Dios. ¹² Cutu yajxáca'quë' neda' nu rdíl-lena' didza', len cutu bena' ga lun rusbõ bunách ga nac nchil gdau', ni lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, ni lu yödzy. ¹³ Cutu ca' gac lubj lië' yugu' lë ni tu'quí'ë neda'. ¹⁴ Lë ni rxóalëpa' lau'. Ca runa' xchinë' Dios quequë' xuz xtau'tu' rajlöz le gulusëdnë' lequë', san tu'ë lei: le rdá'bagu' Dios, bönni' judío ni, le réjlë'a yúgu'të le rna bë' zxba queë' Dios lenca' yúgu'të le guluzujë' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ¹⁵ Ca na' tunë' löz Dios lequë', lëzca' neda' runa' löz Dios, uspanë' nup chnatgac, bunách tsahui' len bunách cunacgac tsahui'. ¹⁶ Qui lë ni na' rui' ládxi'tecza' cui gbaga'a le gun ga uxös neda' ládxi'dau'hua' lahuë' Dios o laugac bunách.

¹⁷ Gdöd zoa' ga yubl gdu chop tsonn iz, budxina' ga nacuá' bunách uládz quia' quië unödzya' gun gaclen bunách yechi' len unödzya' le rgu'a lahuë' Dios. ¹⁸ Tsal ni' runa' cni, duxáca'quë' neda' la'quë' bönni' judío narujquë' luyú Asia. Ni' gzoa' ló'a gdau', nubj dxi'a cuina' ca nac qui gdau', len cutu nutuba' bunách zian, len cutu nuna' ga lun rusbõ bunách. ¹⁹ Ral-la' la'dxinë' lau' li' bönni' judío ni, luquí'ë neda' chqui' napquë' neda' didza'. ²⁰ La'natsquë' bönni' judío ni chqui' guludzölnë' bi le cunác bena' cati' ni' bdxina' laquë' bönni' gdau' ta'bequi xbeynë' lequë'. ²¹ Tuz cati' ni' zoa' laquë', zidzj bë'a didza', gnia': “Rbequi xbeyli' neda' na'a le runa' löz lubán nup chnatgac.”

²² Cati' byönnë' didza' ni Félix, len dxi'adau' chnözne' ca nac qui lë na' rusëdnë' Pablo, buzë láchui'zë' ca' didza' bizxj ni, gnë':

—Cati' gdxinë' Lisias, bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, udx yönda' ca nac didza' bizxj queëli'.

²³ Ni'r Félix gna bé'inë' bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l zoë' ni', gun chi'ë Pablo, san gu'ë lë' latj të' lö'a, len cutu luzaguë'ë xnözquë' böchi' lë'ë duyuquë' lë' bi dzinunë' queë'.

²⁴ Chop tsonn dzaz gdözy, bidë' ni' leyúbl Félix na'. Dzagnu lë' Drusila, ngul queë'. Nacnu ngul judío. Félix bulidzë' Pablo ati' buzë naguë' xtudzë'ë ca nac le réjlë'ru' Jesucristo. ²⁵ Cati' bë'ë didza' Pablo ca ral-la' gacru' tsahui' len gna bë'i cuinru', ati' gdxinru' ga cuequi xbeynë' rë'u Dios dza zi'a za', ni'r gudxi bdzöbnë' Félix len gudxë' Pablo:

—Gyeaj na'a. Cati' gapa' latj ulidza' li'.

²⁶ Lëzca' gu'nnë' Félix si'ë dumí unödzyë' Pablo quië usanë' lë', len qui lë ni na', zian lzu bulidzë' Pablo, len bë'lenë' lë' didza'. ²⁷ Cati' bza'a chop iz gyazië' Porcio Festo xlatjë' Félix, ati' le gu'nnë' Félix gunë' le la'dzág ládxi'quë' bönni' judío, buca'në' Pablo nadzunë' lidx guía.

25

Rdxinë' Pablo lahuë' Festo

¹ Bdxinë' Festo Cesarea quië tsazië' xlatjë', gaquë' bönni' blau uná bë'. Cati' bza'a tsonn dza buzë'ë yödza na', zijë' Jerusalén. ² Ni' guladxinë' lahuë' Festo yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' blau quequë' judío quië la'në' queë' Pablo, ati' gláta'yuë' lahuë' Festo ³ bi uzá' ladxë'ë quequë', gsölë'ë nup tsajxi'gac Pablo, quië udxinë' Jerusalén. Glë'nnë' la'bó' nisië' lë' la' nöz quië ludöddë' lë'. ⁴ Bubi'ë didza' Festo, gudxë' lequë':

—Lu yödza Cesarea nadzunë' Pablo, ati' ni' ral-la' tsija' cxö huidzj niz. ⁵ Qui lë ni na', núti'tëzl-li' dë lu na'li', ral-la' sá'lenli' neda', len chqui' nabaguë'ë zxguia' bönni' ni', huac uquili'-në'.

⁶ Gdzyenë' Festo Jerusalén gdu ca xunu' gbidz, ati' ni'r böjë' Cesarea. Cati' za' reni' yetú dza grö'ë ga rbequi xbeynë', len gna bé'inë' nup tsajxi'gac Pablo. ⁷ Cati' chbdxinë' ni' Pablo, gulagu'ë lë' li'aj bönni' judío narujquë' Jerusalén, len zian le gulanë' queë'. Guluquíë' lë' le tu'spaguë'ë lë' zxguia', san cutu guc lubíj lië' yugu' lë na' gulanë' queë'. ⁸ Ni'r bé'ë didza' Pablo uláz queë', gnë':

—Cutu bi le cunác bena' qui zxba quequë' bönni' judío, ni qui gdau' quequë', ni queë' César, bönni' rna bé'inë' rë'u.

⁹ Gu'nnë' Festo gunë' le la'dzág ládxi'quë' bönni' judío, ati' bubí'ë didza', gudxë' Pablo:

—¿I rë'nnu' sa'u Jerusalén, ati' ni' soa nu cuequi xbey li' ca nacgac lë ni ta'në' quiu'?

¹⁰ Bubi'ë didza' Pablo, gudxë' lë':

—Zoacza' ga rü' nu rbequi xbey uláz queë' César, ga na' ral-la' cuequi xbeynë' neda'. Cutu bi huia'dö' nuna' quequë' bönni' judío, ati' chnözcnu' lë ni. ¹¹ La'naru' nuna' tu le cunác, o bíti'tëz le run ga gbaga'a zxguia' gatia', cutu tá'baga'a gatia'. Na'a, chqui' cutu nuna' ca na' ta'në' quia' bönni' ni, nutu nu dë lu në'i udöd neda' lu na'quë'. Rnaba' tsija' lahuë' César ga cuequi xbeynë' neda'.

¹² Cati' chbé'lenë' yugu' bönni' yúlahui' didza' Festo, bubí'ë didza', gudxë' Pablo:

—Chgnabu' tsiju' lahuë' César. Lahuë' César uyiju'.

Ru'ë didza' Pablo lahuë' Agripa

¹³ Gdöd chop tsonn dza, bdxinë' Cesarea Agripa, bönni' rna bë'ë, dzagnu lë' Berenice, duyquë' Festo. ¹⁴ Cati' chgulacu'ë ni' zian dza, Festo gdíxjöi'në' Agripa, bönni' rna bë'ë, ca nac queë' Pablo. Gudxë' lë':

—Zoë' ni bönni' buca'në' lë' lidx guia Félix. ¹⁵ Cati' gzoa' Jerusalén, guladxinë' lahu' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i, ati' gulanë' queë' bönni' ni. Gulanabnë' neda' ghuga' queë' gatië'. ¹⁶ Neda' bubí'a didza', gudxë' lequë' cutu nalëbcnë' bönni' Roma la'chuguë' queë' bönni' gatië' chqui' cutu la'dxini lahuë' nup tu'quí lë', quië gac ubi'ë didza' ca nac lë na' ta'në' queë'.

¹⁷ Qui lë ni na', cati' guladxinë' lequë' ni, cutu ca' gdzeyda', san cati' gza' gyení' yetú dza grö'a ga rbequi xbeyda', ati' gna bé'ida' nup yajxi'gac bönni' ni. ¹⁸ Cati' gulacu'ë ni bönni' na' tu'quíë' lë', cutu bi gulanë' queë' ca busaca' quia' la'në'. ¹⁹ Gulanë' queë' la'gac didza' bizjx ca nac le ta'yejlë'ë Dios, len ca nac queë' bönni' lë' Jesús, nu na' gut, san Pablo runë' tsutsu xtídzë'ë rnë' ni zoë' nabanë' leyúbl. ²⁰ Le buchíxida' ca nacgac lë ni, gnabda'-në' Pablo chqui' rë'nnë' tsijë' Jerusalén, ati' ni' soa nu cuequi xbey lë' ca nacgac lë ni. ²¹ Ni'r

cati' gnabè' Pablo tsijè' lahuè' Augusto César quiè cuequi xbeynè' lè' ni', gna bé'ida' bönni' rjaquè' gdil-l lun chí'igarè' lè' cati' gal-la'r dza gsöla'a-nè' lahuè' César.

²² Ni'r Agripa gudxè' Festo na':

—Lèzca' neda' rè'nda' yönda' le gnè' bönni' na'.

Festo gudxè' lè':

—Cxö yönnu' le gnè'.

²³ Cati' za' reni' yetú dza, len ba zxon guladxinè' ni' Agripa len Berenice. Gulayaziè' ga ral-la' lu'è didza', dzagquè' lequè' bönni' uná bè', ati' gulasölè'è nup tsajxi'gac Pablo. ²⁴ Ni'r Festo gudxè' Agripa, bönni' rna bè'è:

—Bönni' uná bè', Agripa, len yúgu'tèli' zoali' ni tsaxxon len netu'. Ni zoè' rlé'ili'-nè' bönni' na', ta'nè' queè' yúgu'tè bönni' judío nacu'è Jerusalén lenca' nup nacuá' ni, tè' neda' ral-la' gatiè'. ²⁵ Runi neda' cutu bi benè' le nabaguè'è zxguia' gatiè', san le gnabè' lèczè' tsijè' ga cuequi xbeynè' lè' Augusto César, qui lè ni na' chnuna' quia' gsöla'a-nè' lahuè' Augusto. ²⁶ Le cutu nözda' bi ral-la' uzuja' lu guich le uqú bönni' ni, quiè gsöla'a lu nè'è César, xana', qui lè ni na' nachè'a-nè' lauli', len le nac' blau, nachè'a-nè' lau' li', Agripa, bönni' uná bè', quiè cati' udx gnabi yudxu'-nè', ni'r gnözda' bi ral-la' uzuja' lu guich ca nac queè' bönni' ni. ²⁷ Ráquida' cutu nac dxi'a gsöla'a-nè' ni' bönni' náguè'è chqui' cutu gac ulu'a le nabaguè'è.

26

Didza' bè'è Pablo uláz queè' lahuè' Agripa

¹ Ni'r Agripa gudxè' Pablo:

—Dè latj gu'u didza' uláz quiu'.

Bchilj nè'è Pablo lahuè' Agripa, ati' gzu lahuè' ru'è didza', rnè':

² —Bönni' uná bè', Agripa. Rdzag ladx'a le dè latj na'a gu'a didza' uláz quia' lau' li' ca nac yúgu'tè le nuquiquè' neda' bönni' judío. ³ Rdzag ládxi'ra' le núbè'u yúgu'tè le nalèbcnè' tunè' bönni' judío, lenca' yugu' lè ni rdil-ltu' didza'.

Yugu' le benè' Pablo zí'atèl

⁴ Gnè' ca' Pablo:

—Nözgaccznè' yúgu'tè bönni' judío ca na' bena' ga gdél-la'tè cuidia' ga nacuá' bunách uládz quia' lenca' lu yödz Jerusalén. ⁵ Nözgaccznè' ca' len huac la'guíxjö'è ca na' bena' dza ni'tè. Guca' bönni' fariseo. Yugu' bönni' fariseo tui' ládxi'crè' la'yíj ládxi'què' Dios ca tunè' yezíca'rè' bönni' judío. ⁶ Na'a, zoa' ni lauli' quiè nu cuequi xbey neda' le runa' löz Dios, uspanè' bönni' nat, gnè' ca na' gzxí' lu nè'è lauquè' xuz xtau'tu'. ⁷ Tunè' löz bönni' idxinnu cò' di'a dza queètu' la'dél-li'nè' lè na' gzxí' lu nè'è Dios. Qui lè ni na' ta'yíj ládxi'què' Dios len tunè' xchinè' rël len té dza. Le runa' löz lè ni, nuquiquè' neda' bönni' judío. Cni nac, bönni' uná bè', Agripa. ⁸ Na'a, ¿naru' ráquitsali' lbi'ili' cutu nac le tséjlè'ru', uspanè' Dios bönni' nat?

Gdxia ladxè'è bunách queè' Cristo Pablo

⁹ Gnè' ca' Pablo:

—Lèzca' neda', zí'atèl gúquida' le zian ral-la' guna', tá'baga'a-nè' Jesús, bönni' Nazaret. ¹⁰ Cni bena' lu yödz Jerusalén. Glu'a lidx guia zian bunách ta'yejlè' Jesús, le guludödè' lu na'a yöl-la' uná bè' bxuz uná bè'. Cati' guludöddè' bunách ni', bénlena' lequè' tuz didza'. ¹¹ Zian lzu busaca' zi'a yugu' bönni' ni' quiè lusán ládxi'què' ca ta'yejlè'è Cristo. Cni bena' gap nac lu yu'u ga

tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. Gléytsquida' lequë', ati' gdxia ladxa'a lequë' ga bdxintë gyija' gap nacua' yöd z'itu' yajxöngaca'-në'.

Rgu'xjö'ë ca böaquë' queë' Cristo Pablo

¹² Gnë' ca' Pablo:

—Quië guna' cni gyija' yöd Damasco, ati' nudödquë' lu na'a yöl-la' uná bë' bxuz uná bë' nasöla'quë' neda'. ¹³ Cni guc, bönni' uná bë', Agripa. Cati' ni' zija' la' nöz, ni' nac gdu huagbíd, blé'ida' tu yení' luzxbá le buzení'r ca gbidz. Buzení' ga na' zoa' len ga nacua' nup zjaclen neda'. ¹⁴ Ni'r yúgu'tëtu' gdzö'tu' lyu, ati' byönda' chi'i nu bulíd neda'. Bë'ë didza' hebreo, gnë': “Saulo, Saulo, çbíz quië rbia ladxu'u neda'? Run zi' cuinu', rdá'bagu'u neda'. Rac quiu' ca rac queëba' bëdx, run zi' cuimba', rchégu'ba' yag tuchi' le tundë'-ba' zi'.” ¹⁵ Ni'r gudxa'-në': “¿Nuzxa li', Xan?” Xanru' gudxë' neda': “Neda' ni Jesús, Nu na' rbia ladxu'u. ¹⁶ Na'a, gyas, len gzui, le buluí' lahua' li' na'a, quië uzó'a' li' gunu' xchina' len gunu' lna' lau qui lë ni chblé'ínu', lenca' quegac le uluí'ida' li', uluí' lahua' ga zu'. ¹⁷ Uslá' li' lu na'quë' bönni' uládz quiu', len lu na'quë' bönni' gza'a, laugac nup ni' rsöla'a li' na'a. ¹⁸ Rsöla'a li' ga na' nacué' quië gunu' ga luhuóálj yöj lauquë' len luhuóaquë' queë' Dios, luca'në' le nac chul xöhui' len la'dxinë' lu yení'. Lurujë' lu na' Satanás tu' xöhui' len la'yazië' lu në'ë Dios. Chqui' la'yejlë'ë neda', Dios unít lahuë' lequë', len ugüë' dul-la' nabága'quë', ati' la'dél-li'në' la'báblenë' bunách chnubijë' quizi queë' Dios.”

Benë' Pablo ca nac le buluí'inë' lë' Xanru'

¹⁹ Gnë' ca' Pablo:

—Qui lë ni na', bönni' uná bë', Agripa, cutu gdá'baga'a guna' le buluí'inë' neda' Dios, zoë' yehua' yubá. ²⁰ Buzéjni'da' nup nacua' yöd Damasco, len gdöd ni' nup nacua' Jerusalén len nup nacua' luyú Judea, len bunách yugu' yöd z'itu' quië lubí'i ládxi'gac len luhuóác queë' Dios, len lun le lac bë' chgulubí'i ládxi'gac. ²¹ Le bena' cni, gulazönë' neda' bönni' judío cati' ni' zoa' lö'a gdau', ati' glë'nnë' ludöddë' neda'. ²² Ni'r güclenë' neda' Dios, ati' ga rdxintë na'a dza zoa' gdu ladxa'a, runa' lna' lau lauquë' bönni' ca'z len lauquë' bönni' blau. Cutu ru'a didza' yubl, san ca gulanazë' z'ial bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios lenca' ca gnë' Moisés ca ral-la' gac. ²³ Gulanë': “Saca' quië Cristo, len töd gatië' gaquë' nu su lau ubán tsaz lu yöl-la' gut, quië ulu'ë lahui nac löz la'dxín latj yení' bunách, len ga lban quegac lë ni laugac bunách uládz queëtu' lenca' laugac bunách gza'a.”

Pablo ruzéjni'në' Agripa quië tsejlë'ë Cristo

²⁴ Cati' rzbë'ë yugu' didza' ni Pablo, le bë'ë uláz queë', ni'r bë'ë zidzj didza' Festo, gnë':

—Nachixi icju', Pablo. Le nazëdu' szxöni, chbchixi icju'.

²⁵ Ni'r Pablo gudxë' lë':

—Cutu nachixi icja', rëpa' li', Festo, ati' didza' ni ru'a nac gdu'të li, len nac lsaca'. ²⁶ Lëcznë' Agripa, bönni' ni rna bë'ë, nöczznë' yugu' lë ni, len qui lë ni na', gdu ladxa'a ru'a didza' lahuë' lë'. Nöczznë' yugu' lë ni, le cutu guc bagachi'z lë na' guc. ²⁷ Bönni' uná bë', Agripa. ¿Naru' réjlë'u le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios? Nözda' réjlë'u lë ni.

²⁸ Ni'r Agripa gudxë' Pablo:

—Yelatí'z la' ráquinu' gdél-li'nu' neda' gaca' queë' Cristo.

²⁹ Pablo gudxë' lë':

—Ni'a queë' Xanru' Dios rë'nda', zal-la' yelati'z o szxöni, clëgz li', san lëzca' yúgu'të nup ni ta'yöni neda', gacli' gdu ca naca' neda', náquida' queë' Cristo, san clëg gága'li' du guia ca ni nága'a neda'.

³⁰ Cati' budx bë'ë didza' ni Pablo, gyasë' bönni' blau uná bë' na', ati' gulayasë' ca' bönni' rna bë'ë len Berenice len nup röl'engac lequë'. ³¹ Cati' gularujë' quizi, glui' xtídz'a'quë', ta'në':

—Cutu bi nunë' bönni' ni le nabaguë'ë zxguia' gatië' len clëg tsazië' lidx guia.

³² Agripa gudxë' Festo:

—Huac usana'-në' bönni' ni la'naru' cu gnabë' tsijë' lahuë' César ga cuequi xbeynë' lë'.

27

Ta'sölë'ë Pablo yödZ Roma

¹ Cati' chglunë' quequë' la'sölë'ë netu' lë'i barco tsiajtu' Roma, luyú Italia, gulaguel-lë'ë Pablo len yela'gac nup nadzungac, ati' guludödë' lequë' lu në'ë Julio, bönni' yu'u lu në'ë tu cö' bönni' rjaquë' gdil-l nazi' lei: “Bönni' Queë' Augusto Rjaquë' Gdil-l”. ² Grentu' tu lë'i barco qui luyú Adramitio, le ral-la' töd yugu' yödZ gap ta'dxín barco ga nac luyú Asia, ati' yu'uztu' ca' lë'i barco na', gza'tu' Cesarea. Dzagüë' ca' netu' Aristarco, bönni' Tesalónica, le nabáb Macedonia. ³ Cati' za' reni' yetú dza, bdxintu' yödZ Sidón, ati' ni' Julio, bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, lu yöl-la' dxi'i ladxi' queë', bë'ë Pablo latj tsijë' ga nacu'ë böchi' lzë'ë quië láclenë' lë' bi ryadzj queë'. ⁴ Gdöd ni', bubentu' lë'i barco, ati' gza'tu' ni'. Gdödtu' tsla'a ga dë luyú bidx Chipre ga röl' dxi bö' na' reycj, le za' zaca' lautu' bö' reycj lu nis zxön na'. ⁵ Ni'r gdödtu' lu nis zxön ga nalá' luyú Cilicia len luyú Panfilia, ati' bdxintu' Mira, tu yödZ nabáb Licia.

⁶ Bönni' na', nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, nachë'ë netu', yajxaquë'ë ni' tu barco narúj yödZ Alejandria, barco na' zeaj luyú Italia. Lë'i barco na' glu'ë netu'. ⁷ Zian dza gza' tsahui' ládxi'dau' barco na', ati' len yöl-la' rzaca'z bdxintu' ga nalá' luyú bidx nazi' lei Gnido, ati', le ruzaga' netu' bö' na' reycj, gdödtu' tsla'a luyú bidx nazi' lei Creta ga röl' dxi bö' na' reycj, len gdödtu' ga nalá' yödZ Salmón. ⁸ Lu yöl-la' rzaca'z gdödtu' tsla'a ga dë luyú bidx Creta na', len bdxintu' tu latj ga ta'dxín barco, nazi' lei Buenos Puertos, le dë gal-la' ga na' dë yödZ Lasea.

⁹ Le chgdzëytsquitu', chgul-la' zoa banádx gac ditj bititëz barco rza' lu nis zxön na', le chgdöd yugu' dza tunë' gubás cati' zi'a gdxin beo' ziang cati' reycjtsca bö'. Qui lë ni na' buzëjni'në' lequë' Pablo, ¹⁰ rnë':

—Lbi'ilij', bönni', ráquibe'ida' ga tseaj barco ni, huazóa banádx gac ditj barco ni len yugu' yua' dzö' lë'i, len lëzca' soa banádx queëru' gatrul'.

¹¹ Bönni' na', nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, gyéjlë'rë' le gulanë' bönni' na' dë lu në'ë barco len bönni' xancz, ca le gnë' Pablo. ¹² Le cunác dxi'a latj ni' ga ta'dxín barco, nazi' lei Buenos Puertos, quië luga'në' ni' yugu' beo' ziang, qui lë ni na' yelati'z cuguluhuöatë' bönni' nacu'ë lë'i barco na' glun tuz xtídz'a'quë' luzë'ë ni', chqui' huac la'dxinë' ga ta'dxín barco lu yödZ Fenice, lëzca' dë luyú bidx na' nazi' lei Creta, le dë tsla'a ga rbia gbidz, ati' ni' glë'nnë' luga'në' yugu' beo' ziang.

Reycj bö' bduun' lu nis zxön

¹³ Le reycj tu bö'dau' za' zaca' tsla'a ga rdöd gbidz beo' ziang, táquinë' chrac lunë' ca tē'nnë', ati' gululisë' guia zi'i naga' du guia le ruzóa dxiz barco, ati' gdöd barco na' gal-la' ra' luyú bidx na' nazí' lei Creta. ¹⁴ Yetú chí'z ca', gyeycj bö' bdunu' za' lautu', nazi' lei Euroclidón. ¹⁵ Le ruzéaj tsla'l barco bö' na' reycj, ati' le cutu guc tseaj barco ga za' bö', ni'r bē'tu' latj bö' na' buzéaj barco na' ga rē'ni. ¹⁶ Cati' gdöd barco na' ga bdxintu' tsla'a tu luyú bidxdau' nazi' lei Cauda, tsla'a ni' cutu reycjsca bö', ni' lu yöl-la' rzaca'z buchistu' bárcodau' na'yj barco zxön ga na' yu'utu'. ¹⁷ Gdöd burentu' lei lahui barco zxön na', ni'r béga'ratu' barco zxön na'. Zxanti barco na' buchólitu' du, cui gguindj lu nis. Le gúdxitu' tód barco na', nidx lu yuzx lu nis zxön na', buzötjt'u' lari' qui, le rutúb bö' rusá' barco na'. Cniz bē'tu' latj buzéaj barco bö' na' reycj. ¹⁸ Cati' za' rení' yetú dza, len ni' ruzejtsca barco na' bö' bdunu' reycj, ni'r gru'ntu' lu nis zxön lati' yua' dzó' lē'i barco na'. ¹⁹ Dza bunn, len na' cuintu' gru'ntu' lu nis zxön le tun dxin qui barco na'. ²⁰ Cati' chguc zian dza cutu rlé'itu' gbidz ni bölj, len le reycjsca bö' na' ruzéaj barco na' yu'utu', cutur runtu' löz ulatu'.

²¹ Le chguc zian dza cutu nágutu', gzuinë' Pablo gatsj lahui'l lequë', len gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni', dxi'ar guc la'naru' uzé nagli' neda', len cutu uza'ru' luyú Creta, len cutu dutsagru' lē ni rzaca' rgu'ru', len yugu' lē ni rac ditj qui barco ni. ²² Na'õn, rēpa' lbi'ili': Tsutsu gul-gún ládxi'li', le cutu gatli' nituli' lbi'ili' tscali' zoali' ni, zal-la' gac ditj barco ni. ²³ Cni gac le dului' lahuë' neda' gdyël gbaz la'y queë' Dios. Dios ni náquida' queë' len runa' xchinë'. ²⁴ Gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': "Pablo, cutu gádxinu'. Run bayúdx gdxinu' lahuë' César. Le nadxi'inë' li' Dios, uslé' yúgu'të bunách nacua'len li' lē'i barco ni." ²⁵ Qui lē ni na', tsutsu gul-gún ládxi'li', le ruzxöni ladxa'a-në' Dios, gac ca na' chgudxë' neda' gbaz la'y queë'. ²⁶ Cni gac zal-la' run bayúdx gac ditj barco ni tu luyú bidxdau', ga ni' tsajcá'n rē'u.

²⁷ Cati' ni' chgdöd chidá' dza, ati' bö' na' reycj ruzéaj barco na' lu nis zxön nazí' lei Adriático, gdu ladxi' yël gláquinë' bönni' tunë' dxin lu barco na' chzoa gdxin barco gal-la' tu luyú bidx. ²⁸ Gularu'në' du lu nis zxön na', ati' gulanöznë' galj bös nac ga bdxintë ga rē' lu nis. Cati' gdöd yeláti'dau' barco na', gularu'në' du na' leyúbl, len gulanöznë' chnac chinu bös. ²⁹ Le gládxinë' tsajdín lu guiój barco na', qui lē ni na', zaca' tsla'a cudzi'l barco na' gularu'në' lu nis tap guia zi'i nága'gac du guia le tu'zóa dxiz barco. Lu yöl-la' ruúbi ruguí'iz ládxi'dau'quë' gulabözë' tsení'. ³⁰ Ni'r glë'nnë' bönni' tunë' dxin lu barco luzxundjé' lē'i barco na'. Guluzötjé' lu nis zxön bárcodau' na' dē lahui barco zxön na'. Glunë' ca tē'nnë' lu'ë yelati' zi'tu' guia zi'i na' naga' du guia le ruzóa dxiz barco na', le zoa zaca' tsla'a lahuil. ³¹ Ni'r Pablo gudxë' bönni' na' nacu'ë lu nē'ë bönni' rjaquë' gdil-l len bönni' na' rjaquë' gdil-l, gnë':

—Chqui' culuga'në' bönni' ni lē'i barco ni, cutu gac ulali'.

³² Ni'r gulachuguë' du naga' bárcodau' na' bönni' na' rjaquë' gdil-l, ati' glu'ë latj gbix lu nis zxön.

³³ Cati' chza' rení', gúta'yue' lauquë' Pablo bi lahuë' yúgu'të'. Gudxë' lequë':

—Na'a chguc chidá' dza rubíj yen lauli' len runli' gubás, cutu bi náguli'.

³⁴ Qui lē ni na', ráta'yua' lauli' gáguli' quië huöac ládxi'li', le cutu ca' gatli' nituli' lbi'ili'.

³⁵ Cati' budx bē'ë didza' ni Pablo, gdel-lē'ë yöt xtil, len gudxë' Dios: "Xclenu'." Cni benë' lauquë' yúgu'të'. Ni'r buzxuzxjé' yöt xtil na' len gzu lahuë' rahuë'. ³⁶ Ni'r guladíp ládxi'quë' yúgu'të', len glahuë'. ³⁷ Tscatu' zoatu'

lè'i barco na', guctu' gdu chop gayuá' yu tsonnlaj yu chizxoptu'. ³⁸ Gdöd glahuë', guluhuölnjë', ni'r gularu'në' lu nis xzoa' xtil dë lë'i barco na', quië lulahuë' yua' dzö' lë'i barco na'.

Rac ditj barco lu nis zxön

³⁹ Cati' chguc lahui' dza, cutu guluúnbë'ë luyú na' bönni' tunë' dxin lu barco na', ati' gualé'inë' ga rajrö' nis zxön na' gatsj lahui'l luyú bidx na', len dë latj ni' ga nac lachi' ra' nis zxön. Glë'nnë' lunë' ga tsaz ni' barco na'. ⁴⁰ Ni'r gulusedxë' yugu' du guia nága'gac guia zi'i tu'zóa dxiz barco na', len gulanë' leygac, ati' gulabix lu nis zxön. Gulusedxë' ca' du naga' në'i yag ruzéycj rudxi'i barco. Ni'r guluchisé' lari' qui, le rutúb bö' le zoa tsla'a lahuil barco na', ati' gzu lau rdöd barco zaca' ga rajrö' nis zxön gatsj lahui'l luyú bidx na'. ⁴¹ Cati' bdxin barco na' tu latj ga rdzag nis, ni' gnidx tsla'a lahuil barco na' lu yuzx lu nis zxön na', ati' bugá'nz ni' barco na'. Cutur guc bi utá lei, ati' tsla'a cudzi'l barco na', gzu lau rguitsj lei nis zxön na', len yöl-la' rza' qui. ⁴² Ni'r glë'nnë' bönni' rjaquë' gdil-l ludöcdë' bönni' nadzunquë', cui la'zxundjë', la'xzóë' lu nis. ⁴³ Gu'nnë' uslé' Pablo bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' na' rjaquë' gdil-l, ati' gna bé'inë' bönni' na' rjaquë' gdil-l cutu lunë' ca na' tē'nnë'. Ni'r gna bé'inë' bönni' tac la'xzóë' lu nis, zi'al lequë' la'yazië' lu nis quië la'dxinë' luyú bidx. ⁴⁴ Gna bé'inë' ca' bönni' naga'nquë' la'xzóë' lu blag, len yela'quë' láhuigac yagdau' qui barco na'. Cni guc, gululé' yúgu'të'. Cniz guladxinë' luyú bidx na'.

28

Le benë' Pablo luyú bidx nazí lei Malta

¹ Cati' chbulatu' yúgu'tëtu', gnözitu' nazí lei Malta luyú bidx ga na' zoatu'. ² Lu yöl-la' dxi'i ladxi' quequë' glunë' netu' ba la'n bönni' xidza' nacu'ë luyú bidx na'. Gulabequë' gui', ati' gululidzë' netu' yúgu'tëtu' dutsë'i cuintu', le ral guiöj len runtsca ziaq. ³ Ni'r gúchë'ë tsalén huag zxisi bidxdau' Pablo, len cati' glu'ë lei lu gui', brujba' ladjl zxisi na' tuba' bël snia', rrxundjba' böchla qui gui' na', ati' yaji'nba' yen në'ë Pablo. ⁴ Cati' gualé'inë' bël na' bönni' xidza' na', nála'ba' yen në'ë Pablo, glë' tuë' yetüë':

—Le nactë naquë' gdödi bunách bönni' ni. Zal-la' bulé' lu nis zxön, cutu ru'ë lë' latj soë' gbanë' dios queëru' lë Tshui'.

⁵ Butít në'ë Pablo, busládzu'ë-ba' bël snia' na'. Yajxóatëba' lu gui', ati' lë' cutu bi guc queë'. ⁶ Tu'yüë' Pablo bönni' xidza' nacu'ë ni', bat cal cö'ë gui, o tsö'të' gatië'. Ni'r cati' chgdzey ta'bözë', len gualé'inë' cutu bi rac queë', yetü le gláquinë', ati' gulanë' naquë' dioscz.

⁷ Latj ni'z dë xyuë' Publio, bönni' blau qui luyú bidx na', ati' benë' netu' ba la'n bönni' ni. Lu yöl-la' dxi'i ladxi' queë' glu'ë netu' lidxë' gdu tsonn dza. ⁸ Dza na' dë' ré'inë' xuzë' Publio na', yu'ë tu xla len ré'inë' guidz rön. Gyazië' Pablo zajyüë' lë', ati' gdöd bulidzë' Dios, ni'r bxoa në'ë bönni' huë' na', len bunë' lë'. ⁹ Le benë' lë ni Pablo, lëzca' guladxín ga zoë' nup te'i, nacuá' luyú bidx ni', ati' guluhuöaquë'. ¹⁰ Glunë' netu' ba la'n bönni' ni, zian le glunë' queëtu'. Cati' chzoa uza'tu' luyú ni', gulunödzejë' queëtu' yugu' le naquínitu'.

Rdxinë' Pablo lu yödZ Roma

¹¹ Cati' chguc tsonn beo' zoatu' ni', ni'r grentu' tu lë'i barco qui yödZ Alejandría, le bugá'n luyú bidx na' yugu' beo' ziaq. Barco ni da'gac tsla'a lahuil bdau' yag lëgac Cástor len Pólux, dios cuach quegac bunách Alejandría

na'. ¹² Gza' ni' barco na', ati' bdxin yödZ Siracusa, ga ni' buga'ntu' tsonn dza. ¹³ Buza'tu' ni', ati' gdödtu' tsla'l luyú ni', len bdxintu' yödZ Regio. Cati' za' reni' yetú dza, le reycj bö' za' zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, buza'tu' ni', ati' dza buróp na' bdxintétu' yödZ Puteoli. ¹⁴ Lu yödZ na' yajxáca'tu' böchi'ru' ta'yeylë'ë Cristo, ati' gláta'yué' lautu' ugá'nlentu' lequë' gdu xunu' dza. Cati' bza'a dza na' buza'tu' ni' quië tseajtu' Roma, rzë'i ní'atu'. ¹⁵ Chgulatorynnë' böchi'ru' nacu'ë Roma chzoa gdxintu' ni', ati' gularujë' duxí'gal-la'quë' netu'. Guladxinë' tu yödZdau' nazi' lei Yë'y Qui Apio. Yela'quë' guladxinë' tu latj nazi' lei Tsonn Yu'u Quequë' Bönni' Yu'uquë' Nöz. Cati' blé'inë' lequë' Pablo, bdp ladxë'ë len gudxë' Dios: "Xclenu'."

¹⁶ Cati' bdxintu' Roma, bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, bchë'ë bönni' na' nadzunquë', ati' budödë' lequë' lu në'ë bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, ati' bë'ë Pablo latj soë' queëzë', zóalenë' lë' tu bönni' rijë' gdil-l ruyúë' lë'.

Runë' Pablo lban lu yödZ Roma

¹⁷ Cati' chgdöd tsonn dza, bulidzë' Pablo yugu' bönni' blau quequë' bönni' judío nacu'ë Roma. Cati' chguludubë' ga na' zoë' Pablo, lë' gudxë' lequë':

—Lbi'ili', böcha'a, zal-la' cutu bi bena' quegac bunách ladzru', len clëg quegac le nalëbiru' runru' ca na' glunë' xuz xtau'ru', guludödë' neda' bönni' judío nacu'ë Jerusalén lu na'quë' bönni' Roma nacu'ë Jerusalén quië luseyjë' neda' lidx guía. ¹⁸ Ni'r cati' chgulanabi yudxnë' neda' bönni' Roma, glë'nnë' lusanë' neda', le gláquibe'inë' cutu nabaga'a zxguia' gatia'. ¹⁹ Guladá'baguë'ë nup na' glë'ni lusán neda' bönni' judío ni', ati' ben bayúdx gnaba' tsija' lahuë' César ga cuequi xbeynë' neda', len clëg quië uquía' bunách uládz queëru'. ²⁰ Qui lë ni na' bulidza' lbi'ili' quië glé'ida' lbi'ili' len güi'lena' lbi'ili' didza', le nága'a du guía ni le runa' löz le runru' löz rë'u, bunách Israel, gactë lë na' gzxí' lu në'ë Dios gata' queëru'.

²¹ Ni'r lequë' glë' Pablo:

—Cutu rdxini queëtu' guich le za' luyú Judea ca nac lë na' rac quiu', len nutu nu rdxini nu nac böchi'ru' judío, nu quixjöi' netu' nu bi rnë quiu' le cunác. ²² Na'a, rë'nitu' yönnitu' xtidzu'u, le rguindj icju', le chnözitu' yúgu'të latj ta'në bunách quegac nup ta'dá' didza' cub ni.

²³ Cni guc, guludxíë' bë' tu dza, ati' dza na' guladxinë' ga na' zoë' Pablo zianë'. Gzu lahuë' Pablo zildau' ati' ni' güli'ni buzéjni'në' lequë' len busálj la'në' le rna bë'ë Dios. Gu'nnë' ului'inë' lequë' nac gdutë li lban runë' queë' Jesús. Quië gunë' cni bugunë' dxin le rna bë' zxba queë' Moisés lenca' le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ²⁴ Gulazí' lu na'quë' didza' bë'ë Pablo la'quë', san yela'quë' cutu ca' gulayeylë'ë. ²⁵ Le gularujë' chopl, gulazú laquë' tu'zë'ë ni', ati' gudxë' lequë' Pablo, rnë':

—Didza' nacz bë'ë Dios Bö' La'y, lë na' gnë' Isaiás, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, ca na' buzéjni'në' xuz xtau'ru', gnë':

²⁶ Gyeaj laugac bunách ni', yjödX lequë':

Yöni nagli', san cutu tséjni'li'.

Uyuli' gna'li', san cutu glé'ili'.

²⁷ Bönni' ni chnazíd icj ládxi'dau'quë'

Len cutu ryaz icj nagquë'.

Glunë' ca tun nup nachúl láhuigac

Cui la'lé'inë' len yöj laquë'

Len cui la'yöni nagquë'

Len cui luzejni'i ládxi'quë'
 Len cui lë'nnë' luhuöaquë' queë' Dios
 Quië gac una' lequë'.

²⁸ Na'a, ral-la' gnözili' lë ni. Dios rsölë'ë netu' laugac bunách gza'a quië lulá, ati' lequë' la'yönnë'.

²⁹ Cati' budx bë'ë didza' ni Pablo, gularujë' bönni' judío, ta'dil-ltsca didzë'ë la' légaczë'.

³⁰ Gdu chop iz buga'në' ni' Pablo, zoë' lu yu'u ga na' rguizxjë', ati' benë' ba la'n yúgu'të nup duyugac Lë'. ³¹ Lu yöl-la' rugu ladxì' benë' lban ca rna bë'ë Dios. Busëdnë' bunách ca nac queë' Xanru' Jesucristo, ati' nutu nu buzaga' xnözë'. Ca' nac.

DIDZA' BSÖLÈ'È PABLO YÖDZ ROMA

Pablo rugapè' Dios bunách queè' Cristo nacu'è Roma

¹ Neda', Pablo, naca' bönni' nada'u queè' Jesucristo len gbaz queè', le bulidzè' neda' Dios len gröczè' neda' quiè guna' lban qui didza' dxi'a queè'.

² Dza ni'tè gzxi' lu në'è Dios gsölè'è queèru' didza' dxi'a na'. Gnè' cni len rú'aque' bönni' glu'è didza' uláz queè', ati' lequè' guluzujè' lei lu guich la'y queè' Dios. ³ Guluzujè' lu guich yúgu'tè le ral-la' gunè' Zxi'nè' Dios, Nu na' nac Xanru' Jesucristo. Lu yöl-la' bunách queè' naquè' zxi'n xsoè' David, ⁴ san ca nac bö' nacczè', le nac la'y, nac bè' naquè' Zxi'nè' Dios, len napsquè' yöl-la' huac. Nac bè' naquè' cni le bubanè' lu yöl-la' gut. ⁵ Ni'a qui le benè' Jesucristo ruzi'ru' xbey le ruzá' ladxè'è queèru' Dios ati' benè' ga naca' gbaz queè' quiè uláz queè' Lè' guna' ga la'yejlè' Lè' len lun ca rna xtidxè'è bunách gdutè yödzyú. ⁶ Bítša'li' lbi'ili' ladjgac bunách yödzyú na', san na'a nulidzè' lbi'ili' Dios quiè gáquili' queè' Jesucristo.

⁷ Rugapa' Dios lbi'ili', yúgu'tèli' zoali' Roma. Dios nadxi'inè' lbi'ili' len bulidzè' lbi'ili' quiè gacli' quizi queè'. Rnaba' lahuè' Xuzru' Dios lenca' lahuè' Xanru' Jesucristo, gunné' queèli' le ruzá' ladxè'è queèru' len le rbequi dxi ladxiru'.

Rè'nnè' Pablo tsajyúè' bunách queè' Cristo nacu'è Roma

⁸ Lè ni rzu lahua' ruzuja' lu guich: Le náquiru' queè' Jesucristo rëpa'-nè' Dios: "Xclenu'" ca nac queèli' yúgu'tèli', le ta'guixjò' bunách gdutè yödzyú ca réjlè'li' Jesucristo. ⁹ Gdu ladx'a' runa' xchinè' Dios, runa' lban qui didza' dxi'a ca nac queè' Zxi'nè'. Nözcznè' Dios rulídztzca'-nè', rnabda'-nè' gac dxi'a queèli'. ¹⁰ Rnábtezca' lahuè' Dios, chqui' nac le rè'nnè' Lè', gunné' neda' latj duyú'a' lbi'ili'. ¹¹ Cni rnabda'-nè' le rac ladx'a' glé'ida' lbi'ili' quiè gac guna' ga gata' queèli' tu le unödzejè' queèli' Dios Bö' La'y, le gun ga gal-li'. ¹² Lè na' rë'nda' nac utíp ladxiru' turu' yeturu', le réjlè'ru' Jesucristo tu turu'.

¹³ Böchi' lza'adau', rë'nda' gnözili' lè ni. Zian lzu bè' ladx'a' guida' ga zoali', san ga rdxintè na'a cutu runni quia'. Rë'nda' guida' ga zoali' quiè guna' ga uzi'li' xbey lban na' runa', ca na' tu'zì' xbey yela'gac bunách yödzyú ni. ¹⁴ Dè le ral-la' guna' quegac yúgu'tè bunách, quegac bunách nazèdgac len quegac bunách cunazèdgac, quegac bunách ta'yejni' len quegac bunách cuta'yejni'. ¹⁵ Qui lè ni na', tsca gac guna', zoa' rböza' guna' ca' lban qui didza' dxi'a ga ni' zoali' lbi'ili', zoali' Roma.

Yöl-la' huac zxön qui didza' dxi'a

¹⁶ Cutu ca' rutui'da' runa' lban qui didza' dxi'a, le nap yöl-la' huac queè' Dios gun ga lulá yúgu'tè nup ta'yejlè' lei. Ga rzu lau, rè'nnè' Dios la'yönnè' bönni' judío, ati' tód na' la'yöni' ca' bunách gza'a. ¹⁷ Didza' dxi'a ni rului' rë'u gunè' Dios ga huöacru' tsahui', chqui' huayéjlè'ru' Lè' len cugác chop ladxiru'. Ca nac lè ni nayúj ca' lu guich la'y, rna: "Nu nac tsahui' le réjlè' Dios, gata' qui nu ni yöl-la' na'bán."

Zxguia' nabága'gac bunách

¹⁸ Dios, Nu zoa yehua' yubá, bulu'è lahui cutu rlé'inè' dxi'a yúgu'tè le cunác len le cunác tsahui' tun bunách, ati' gunè' lequè' zxguia', bönni' na', lu yöl-la' cunác tsahui' quequè' ta'dá'baguè'è le nac gdutè li. ¹⁹ Cni gac quequè' le nalá'

lahui laugac yúgu'tè bunách le nac bè' zoaczé' Dios, le bului'czè' lahui Dios lè ni ga na' nacu'è. ²⁰ Dza ni'tè cati' zi'a guta' yödzylyú, ga rdxintè na'a dza, yugu' le nunè' Dios nacgac bè' le curlé'iru' queè' Dios, ca nac yöl-la' huac gdu queè' len le nacczé' Dios. Qui lè ni na', cutu gac la'nè' cutu nabága'què' zxguia'. ²¹ Cati' ni' glunbè'è Dios, cutu gulayj ládxi'què' Lè' ca ral-la' tsej ládxi'ru'-nè' Dios, len cutu glè' Lè': "Xclenu'." Qui lè ni na', ca'z böac le gulazá' ládxi'què', ati' gulachúl gulanitiè' le nazíd icj ládxi'dau'què'. ²² Zal-la' gláquinè' ta'yéjni'nè' szxöni, bönni' cunözi guluhuöaquè' ²³ le guluca'nè' yöl-la' yení' queè' Dios Nu zoatecz, ati' gulayj ládxi'què' bdau' guiöj bdau' yag, bdau' na' nacgac ca bönni' tatzè', len ca böa'dau' zoa xilcba', len ca böa' guixi' ta'daba' lu yu, len ca böa' bèl ta'yj lè'ba' lu yu ni.

²⁴ Qui lè ni na' bubj ladxè'è lequè' Dios quiè lunè' yugu' le ta'zè ládxi'què' le cunác, ati' cni guc, gulucá'n cuinquè' lu yöl-la' stu' tuè' len yetüè'. ²⁵ Guc cni le guluca'nè' xtídzè'è Dios, le nac gdutè li, ati' gulazí' lu na'què' tu le cunác. Glunè' ba la'n len gulayj ládxi'què' yugu' le benè' Dios len clèg Lèczè' Dios, Nu na' ral-la' gactecz queè' yöl-la' ba. Ca' gac.

²⁶ Qui lè ni na' bubj ladxè'è lequè' Dios quiè lunè' yugu' le ta'zè ládxi'què' le cunác. Guluca'nnu yöl-la' rzoalen bönni' ngul, quiè lunnu le cunác. ²⁷ Lèzca' cni glunè' bönni', guluca'nè' yöl-la' rzoalen ngul ati' gulazè ládxi'què' le cunác túnlenè' tuè' len yetüè', len glunè' le tun ga nu rutuí'i, gulacua'len la' lza'a bönni'gaczè'. Gulazaca' gulagui'è lu xpéla'què' bönni' glunè' cni le bubí'è quequè' Dios ca rajlöz dul-la' na' glunè' le nuca'nquè' Dios.

²⁸ Le cutu glè'nnè' lunè' Dios ba la'n, qui lè ni na' bubj ladxè'è lequè' Dios quiè la'zá' ládxi'què' le cunác len lunè' le cuzaca'.

²⁹ Tünteczè' yúgu'tè le cunác tsahui'.

Tunè' yugu' le nac stu'.

Tunè' le cunác.

Tu'huídi'nè'.

Cutu ta'lé'inè' dxi'a lza'què'.

Tu'zxé'inè' lza'què'.

Tu'döddè' lza'què'.

Ta'díl-lenè' lza'què'.

Ta'zi' yé'inè' bunách.

Zi'tè nacquè' xöhui'.

Ta'nè' qui lza'què'.

³⁰ Ta'nè' le cunác qui lza'què'.

Cutu ta'lé'inè' Dios dxi'a.

Nacquè' bönni' bizxj.

Tun cuinquè' blau.

Tun ba zxön cuinquè'.

Tu'guiljè' le cunác lunè'.

Ta'dá'baguè'è xuz xna'què'.

³¹ Nacquè' cuta'yeyni'i.

Tun ditjcnè' xtídzá'què'.

Cutu nacquè' dxi'i ládxi' ca ral-la' lacquè'.

Cutu tu'nít laquè' lza'què'.

Cutu tu'huechi' ládxi'què' lza'què'.

³² Nözgaccznè' le nuzóé' tsaz Dios ca ral-la' gac quegac nup tun yugu' le cni, lat tsaz. Zal-la' nözcnè' lè ni, clègz cni tunè', san ta'dzág ládxi'què' nup tun ca' cni.

2

Tsahui' nac gchuguë' quegac bunách Dios

¹ Qui lë ni na', cutu gac ubíj tsahui' cuinu', núti'tëz nu nacu', rulág yudxu' lza'u. Cati' rulág yudxu' lza'u, ruspága' cuinu' xzguia', le rulág yudxu' lza'u len tuz ca runu' li'. ² Nöziczru' ca rbequi xbeynë' Dios. Nac gdutë li ca rbequi xbeynë' nup tun le cunác. ³ Li' rulág yudxu' nup tun le cunác, len tuz ca runu' li'. ¿Naru' ráquitsanu' udöd gunznu' cati' cuequi xbeynë' Dios? ⁴ ¿Naru' ruca'ntsu' ca'z yöl-la' dxi'i ladxi' gdu queë' Dios len yöl-la' rböz xzön ladxi' queë' len ca runë', rdzeynë' quië leynë' li'? ¿Naru' cu nözcznu' ruzá' ladxë'ë quiu' Dios yöl-la' dxi'i ladxi' queë' quië gunë' ga ubí'i ladxu'u? ⁵ Lu yöl-la' ládxi'dau' zid quiu' cutu rubí'i ladxu'u. Qui lë ni na' rutúp rutsagu' xzguia' gunë' li' Dios cati' cuequi xbeynë' bunách ati' gac bë' nac ca ral-la' gunë' Dios cati' gchuguë' quegac bunách. ⁶ La' dza ni'z ubi'iczé' Dios qui queë bunách tsca nac le glunë' tu tuë'. ⁷ Yöl-la' na'bán gdu unödzejë' quegac nup tuntecz le nac dxi'a, le tui' ládxi'que' luzi'ë xbë' Dios len luruje' dxi'a lahuë' Lë' len la'cu'ë tsalzú. ⁸ Lu yöl-la' rley queë', Dios gunë' xzguia' nup ta'dá'baga' len cutu tē'ni lun ca rna le nac gdutë li, san tun ca rna le cunác tsahui'. ⁹ La'zaca' la'gui'ë len hu'i'nitsca ládxi'que' yúgu'të bönni' tunë' le cunác. Ga rzu lau gac cni quegac bunách judío, len gac ca' cni quegac bunách gza'a. ¹⁰ Dios gunë' ga lacquë' bica' ba, len gunë' lequë' ba la'n, len gu'ë le cuequi dxi ládxi'que' yúgu'të bönni' tunë' le nac tsahui'. Ga rzu lau gunë' cni quegac bunách judío, len gunë' ca' cni quegac bunách gza'a.

¹¹ Cni cuequi xbeynë' bunách Dios, ati' Lë' cutu rubíj bë'ë bunách. ¹² Yúgu'të bönni' na' cugulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios len glunë' dul-la', lëzca' latië', zal-la' cutu táquibe'inë' guladá'baguë'ë le rna bë' zxba na', ati' yúgu'të bönni' gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios len glunë' dul-la', Lë' cuequi xbeynë' lequë' ca nac le rna bë' zxba na'. ¹³ Cni gac, le cutu nacquë' tsahui' lahuë' Dios bönni' ta'yöniznë' zxba queë' Dios, san luhuöaquë' tsahui' bönni' na' tunë' ca rna bë' zxba queë' na'. ¹⁴ Bönni' na' cunacquë' judío len cutu gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios, san tunczë' ca rna bë' zxba queë' na', bönni' ni, zal-la' cutu gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios, zoalen lequë' tu zxba le nuzóë' Dios icj ládxi'dau'que'. ¹⁵ Nup ni tu'lu'i' lahui le run zxba na' nayúj lu icj ládxi'dau'que'. Le yu'u icj ládxi'dau'que' nac bë' nac cni. Ca ta'zá' ládxi'que', tu'quië' lza'que' o tu'bíj tsahui' lza'que' tuë' yetüë'. ¹⁶ Cni ubi'ë quequë' Dios dza ni' cuequi xbeynë' lu na' Jesucristo yugu' le nunquë' len le gulazá' ládxi'que' yúgu'të'. Cni rusëdi didza' dxi'a runa' lban qui.

Yugu' bönni' judío len zxba queë' Dios

¹⁷ Nul-li' rnali' nacli' judío len ruzxöni ládxi'li' zxba queë' Dios, len run ba xzön cuinli' le núnbë'li'-në' Dios, ¹⁸ nöziczli' le rë'nnë' Dios gunli' len le rusëdi lbi'ili' zxba queë', len ráquibe'ili' le nactër dxi'a. ¹⁹ Ráquili' gac ului'ili' nöz dxi'a nup ta'dá ga yubl ca nu nachúl lahui len gac uzéjni'li' nup nachúl nanitgac. ²⁰ Ráquili' gac usédili' nup cuta'yejni' len nup ta'yejni' láti'dau'z, le dë lu na'li' zxba queë' Dios le rusëdi bunách ca nac yöl-la' rejni'i gdu len le nac gdutë li. ²¹ Na'a, lbi'ili' rusédili' yezica' bunách. ¿Naru' cu ral-la' usëdi cuinli'? Lbi'ili' rnali': "Cutu cuanu'." ¿Naru' rbántsali' lbi'ili'? ²² Rnali' ca': "Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'." ¿Naru' rúntsali' lbi'ili' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'? Lbi'ili' cutu rlé'ili' dxi'a bdau' guiöj bdau' yag. ¿Naru' rbántsali' le dzö' lu gdau' quegac? ²³ Run ba xzön cuinli' le dë

lu na'li' xzba queë' Dios. ¿Naru' rucá'ntsali' Dios ca'z, rguitsjli' xzba le gna bē'ē Lē'? ²⁴ Nayúj lu guich la'y ca runli', rna: "Ni'a qui le runli' lbi'ili' ta'nē zi' queë' Dios nup cunacgac judío." ²⁵ Le nactē ruzi'u xbey lē na' narugu lu xpēlu'u le nac bē' náquinu' queë' Dios chqui' runu' ca rna bē' xzba queë' Dios, san chqui' rguitsju' xzba le gna bē'ē Lē', nuhuōacu' ca bönni' cunáquinē' queë' Dios. ²⁶ Qui lē ni na', chqui' zoë' bönni' cunarugu lu xpēl'ē lē na' nac bē' nu naqui queë' Dios, san runē' gdu'tē ca rna bē' xzba queë' Lē', bönni' ni naquē' lahuē' Dios ca bönni' narugucz lu xpēl'ē lē na' nac bē' zal-la' cunarugu lu xpēla'czē'. ²⁷ Bönni' na' cunarugu lu xpēl'ē lē na' nac bē' nu naqui queë' Dios, san runē' gdu ca rna bē' xzba queë' Dios, ca runē' bönni' ni rulu' nabága'li' lbi'ili' xzguia', zal-la' dē lu na'li' xzba queë' Dios len narugu lu xpēla'li' lē na' nac bē' náquili' queë' Dios, san cutu runli' ca rna bē' xzba queë' na'. ²⁸ Cutu naquē' gdu bönni' judío bönni' naquē' cni lu yōl-la' bunáchz queë', ati' cutu nac gdu lē na' nac bē' le naruguz lu xpēl'ē bönni'. ²⁹ Naquē' gdu bönni' judío bönni' na' naquē' cni lu icj ládxi'dau'huē', len le nac gdu le narugu lu xpēl'ē bönni' le nac bē' nu naqui queë' Dios, nac tu le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách. Nac qui bö' nacczru' len clēg qui yōl-la' bunáchz queëru'. Bönni' naquē' cni, cutu tun lē' ba la'n bunách, san Dioscz gunē' lē' ba la'n.

3

¹ Chqui' cni nac, ¿bizxa ruzi'tsē' xbey bönni' le naquē' judío? ¿Bizxa ruzi'ē xbey le narugu lu xpēl'ē bönni' judío? ² Szxōni ruzi'ē xbey, len zian ca ruzi'ē xbey. Le nac zi'al, Dios glu'ē lu na'quē' bönni' judío didza' la'y queë'. ³ La'quē' cutu ta'yeljē'ē Dios. ¿Naru' ráquitsanu' cutu gunē' Dios ca rna xtídz'ē le cuta'yeljē'ē Lē'? ⁴ Cutu ca' gac. Ral-la' gáquibe'iru' rúnteczē' Dios ca rna didza' bē'ē, zal-la' ta'z'í yē' yúgu'tē bunách. Ca nac queë' nayúj lu guich la'y, rna:

Gac bē' nacu' tsahui' ni'a qui didza' ru'u
 Len uruju' tsahui' chqui' nu cuequi xbey Li'.

⁵ Cati' runru' le cunác, Dios rnē' cutu nac tsahui' le runru'. Lē ni nac bē' tsahui' naquē' Dios. Nacuá' nup ta'ná: "Le cunác runru' nac bē' tsahui' naquē' Dios ati' qui lē ni na' cutu ral-la' gunē' rē'u xzguia'." ⁶ Cutu ca' nac cni. La'naru' ruzi'ē xbey Dios le cunác runru', ¿nacxcz gac cuequi xbeyne' bunách yōdzlyú ni? ⁷ Cati' nu rzi' yē', Dios rnē' cutu rui' didza' nu na' ca runē' Lē'. Lē ni nac bē' nac gdu'tē li didza' ru'ē Dios. Nacu'ē bönni' ta'nē' le ta'z'í yē'ē lequē' run ga gac queë' Dios yōl-la' ba, ati' cutu ral-la' gchuguē' quequē', cugnē' nabága'quē' dul-la'. Ca' ta'nē'. ⁸ ¿Naru' huanátsaru': "Gua'ru' dō' quiē gac le nac dxi'a"? Nup na' ta'nē' zi' queëru' ta'ná rusēdiru' cni, ati' tsahui' nac gchuguē' quegac Dios.

Yúgu'tēru' nabága'ru' dul-la'

⁹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Ca nac queëtu' netu', bönni' judío, ¿ba nactru' tsahui' ca yezica' bunách? Cutu ca' nactu', le chbulu'a ni, nabága'gac dul-la' bunách judío, ati' nabága'gac ca' dul-la' bunách gza'a. Yúgu'tē' nabága'quē' dul-la'.

¹⁰ Nayúj lu guich la'y, rna:

Nutu nu zoa nac tsahui', nutu nucz.

¹¹ Nutu nu rejni'i.

Nutu nu rguilj Dios.

¹² Yúgu'tē' ta'dē' ga yubl; yúgu'tē' nanitquē'.

Nutu nu run le nac dxi'a, nutu nucz.

¹³ Lba'quē' nacgac ca yeru ba nayaljgac.

Len yöl-la' rnëz quequë' ta'zi' yé'inë' lza'quë'.

Didza' r-ruj rú'acquë' nac ca le yudzu láya'ba' bël snia'.

¹⁴ Len yugu' didza' tu'ë, tu'didza' yudxnë' bunách len ta'në zi'ë quegac bunách na'.

¹⁵ Nacu'ë sina' tu'dödcde' bunách.

¹⁶ Gáti'tëz ga ta'dödë' tu'snitie' len tu'saca' zi'ë lza'quë'.

¹⁷ Cutu ta'záqui'në' la'bözë' dxí'adau'.

¹⁸ Cutu ca' tádxinë' Dios.

¹⁹ Nöziru' yúgu'të didza' ni bë'ë Dios, rë' bönni' na' dë lu na'quë' zxba queë'. Qui lë ni na' nutu nu gac gna cutu nabaga' dul-la', ati' yúgu'të bunách gdu'të yödzlyú, cuequi xbeyne' lequë' Dios. ²⁰ Tui' ládxi'quë' bönni' judío lunë' yugu' le rna bë' zxba queë' Dios quië luhuöaquë' tsahui', san nutu nu huöac tsahui' cni, le nuzöë' Dios zxba queë' quië gáquibe'iru' nabága'ru' dul-la'.

Ularu' le réjlë'ru' Jesucristo

²¹ Na'a, chbuluí' lahui ca gac huöacru' tsahui' lahuë' Dios. Cutu gac huöacru' tsahui' le runru' ca rna bë' zxba queë' Dios, zal-la' lu zxba queë' na' len lu guich la'y ga nayujgac le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, rui' didza' ca gac huöacru' tsahui'. ²² Dioscz runë' ga huöacru' tsahui' le réjlë'ru' Jesucristo ati' gunë' ga luhuöac tsahui' yúgu'të nup la'yejlë' Lë'. Tuz ca nacgac yúgu'të bunách ²³ le nunquë' dul-la' yúgu'të' len cutu ca' nacquë' tsahui' ca na' naquë' gdu tsahui' Dios. ²⁴ Dios ruzá' ladxë'ë queëru' len nunzë' rë'u tsahui' le böa'uë' rë'u Jesucristo. ²⁵ Dios budödë' uláz queëru' Jesucristo. Lë' bulaljë' xchönë', le rgua dul-la', lë na' uzi'ru' xbey chqui' huayéjlë'ru' Lë'. Cni benë' Dios quië gac bë' naquë' tsahui' Lë' zal-la' lu yöl-la' rböz zxön ladxí' queë' budödë' ca'z yugu' dul-la' benru' dza ni'të. ²⁶ Cni benë' Dios, buluí' cuinë' tsahui' dza ni zoaru' na'a, ati' ruga'në' tsahui' zal-la' rugüë' dul-la' nabága'gac bunách, runë' ga tu'huöac tsahui' nup ta'yejlë' Cristo.

²⁷ ¿Naru' huactsa gun ba zön cuinru' ca nac queëru'? Cutu ca' gacru'. ¿Bizx quië na'? Nac le nularu', clëg le runru' ca rna bë' zxba queë' Dios, san le réjlë'zru' Jesucristo. ²⁸ Na'a, rusáca'ru' queëru' nuhuöaquë' tsahui' bönni' le réjlë'ë Jesucristo, len clëg le runë' ca rna bë' zxba queë' Dios.

²⁹ ¿I' naquë' Dios Dios quegac bunách judío? ¿Naru' cu naquë' ca' Dios quegac bunách gza'a? Ja, naquë' ca' Dios quegac bunách gza'a na' ³⁰ le zoa tuz Nu nac Dios. Dios ni gunë' ga luhuöaquë' tsahui' le ta'yejlë'ë Jesucristo bönni' judío, narugu lu xpëla'quë' lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios, len lëzca' cni gunë' ga luhuöaquë' tsahui' le ta'yejlë'ë Jesucristo bönni' gza'a, cunarugu lu xpëla'quë' lë na' nac bë'. ³¹ Na'a, chqui' nularu' le réjlë'zru' Jesucristo, ¿ba nagá'n ca'z zxba queë' Dios? Cutu ca' nac ca', san nagá'nr tsutsu zxba queë' na'.

4

Rusëdi rë'u le benë' Abraham

¹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Bizxa bdél-li'në' Abraham, xuz xtau'tu' netu', nactu' judío? ² La'naru' böaquë' tsahui' Abraham le zoa le benzë' lë', gunn gun ba zön cuinë', san clëg lahuë' Dios. ³ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: "Abraham gyejlë'ë Dios, ati' qui lë ni na' Dios benë' ga böaquë' tsahui' lahuë' Lë'." ⁴ Chqui' zoa nu bönni' runë' xchinru', le rguizxjru'-në' cutu nac tu le ruzá' ládxi'ru' queë', san nac tu le rál-la'ru' queë' bönni' na'. ⁵ Lëzca' cni chqui' réjlë'ë Dios bönni', zal-la' cutu bi dxin benë' bönni' na', Dios, Nu run ga

luhuóac tsahui' bunách cunacgac tsahui', rnë' naquë' tsahui' lahuë' Lë' bönni' na', le rejle'ë Lë'. ⁶ Lëzca' cni bë'ë didza' David ca naquë' bica' ba bönni', Dios rnë' naquë' tsahui' zal-la' cutu bi dxin nunë' bönni' na'. ⁷ Cni gnë' David:

Bica' ba bönni' na' Dios runít lahuë' le cunác nunë',

Len rugüë' yugu' dul-la' nabaguë'ë.

⁸ Bica' ba bönni' na', Dios cutu ruspaguë'ë lë' zxguia' ni'a qui dul-la' benë' bönni' na'.

⁹ ¿Naru' nacquë' bica' ba cni tuzquë' bönni' na' narugu lu xpëla'quë', o ba nacquë' ca' cni bönni' na' cunarugu lu xpëla'quë'? Chgnaczru' böaquë' tsahui' Abraham lahuë' Dios le gyejlë'ë Dios. ¹⁰ ¿Batx böaquë' tsahui' cni Abraham? ¿Naru' guc cati' ni' chnarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë', o ba guc zi'al? Cutu guc cati' chnarugu lu xpëlë'ë, san zi'al guc. ¹¹ Abraham gyejlë'ë Dios cati' ni' cutu narúguni lu xpëlë'ë lë na' nac bë'. Gdöd na' grugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë', le ruluí'z chnuhuóaquë' tsahui' lahuë' Dios. Guc cni quië gaquë' Abraham ca xuzquë' bönni' la'yejlë'ë Dios zal-la' cunarugu lu xpëla'quë' lë na' nac bë'. Le ta'yejlë'ë Dios, huac gnë' Dios nacquë' tsahui' lahuë' Lë'. ¹² Naquë' Abraham xuz xtau'quë' bönni' judío ta'yejlë'ë Dios. Clëgz naquë' xuzquë' bönni' na' narugu lu xpëla'quë' lë na' nac bë', san lëzca' naquë' xuzquë' bönni' na' tunë' ca benë' Abraham, ta'yejlë'ë Dios ca na' benë' Abraham cati' ni' cutu narúguni lu xpëlë'ë lë na'.

Le gzxi' lu në'ë Dios gata' queëru' le réjlë'ru' Lë'

¹³ Gzxi' lu në'ë Dios bi unödzej' quequë' Abraham len zxi'n xsoë', gata' quequë' la' yödzyú niz. Gac cni, clëg le tunë' ca rna bë' zxba queë' Dios, san le nuhuóacquë' tsahui' lahuë' Lë' le ta'yejlë'ë Dios. ¹⁴ La'naru' gata' quegac nup tun ca rna bë' zxba queë' Dios yödzyú ni, cutu gun bayúdx nu tsejlë' Lë', ati' daduz gac le gzxi' lu në'ë Dios. ¹⁵ Ruluí' rë'u zxba queë' Dios nabága'ru' zxguia', le run ga gchuguë' queëru' Dios. Ga ni' cutu rdxini zxba queë' na', cutu gac la'dá'baga' bunách le rna bë' zxba na'.

¹⁶ Qui lë ni na' uzi'ru' xbey le gzxi' lu në'ë Dios le réjlë'ru' Lë', quië gac bë' nac tu le ruzá' ladxë'ë queëru'. Cni nac, quië gac bë'tsca gata' quegac yúgu'të zxi'n xsoë' Abraham lë na' gzxi' lu në'ë Dios, clëgz quequë' bönni' na' dë lu na'quë' zxba queë' Dios, san lëzca' quegac nup ta'yejlë' Dios ca na' gyejlë'ë Dios Abraham. Abraham na' naquë' ca xuz xtau'ru' yúgu'tëru' rë'u, réjlë'ru'-në' Dios. ¹⁷ Cni naquë' ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Nuzóa' li' ca xuzgac bunách gdutë yödzyú.

Cni nac, lahuë' Dios, Nu na' gyejlë'ë Abraham, naquë' xuz xtau'ru' yúgu'tëru'. Dios ni ruspanë' nup chnatgac len ru'ë didza' qui nu cutu zuini tscá choacz nu na' cutu zuini.

¹⁸ Cni nac le gudxë' Abraham Dios: "Ziantër la'cuá' zxi'n xsu'." Gyejlë'ë Dios Abraham len benë' löz lë na' gzxi' lu në'ë Dios, zal-la' cutu guc glé'inë' lë na' runë' löz, ati' cni guc, bdél-li'në' naquë' xuzgac bunách gdutë yödzyú. ¹⁹ Cutu guc chop ladxë'ë Abraham ca na' rejle'ë Dios, zal-la' chyü'ë ca tu gayuá' iz len yajneynë' ca nac qui gdu ca nayá' nabanë', chnatcz le chnagultsquë', lenca' ca nac queënu Sara queë', nacnu ngul huöd. ²⁰ Cutu guc chop ladxë'ë, len cutu guquë' curejlë' ca nac le gzxi' lu në'ë Dios gunë' queë', san bdip ladxë'ë le gyejlë'ë Dios, ati' glu'ë Dios yöl-la' ba. ²¹ Gdu ladxë'ë benë' löz Dios, napë' yöl-la' huac gunë' gdutë lë na' gzxi' lu në'ë. ²² Qui lë ni na', le gyejlë'ë Dios Abraham, Dios buzóë' queë' naquë' tsahui'.

²³ Nayúj lu guich la'y, rna: "Dios buzóè' queè' naquè' tsahui'." Nayúj lu guich cni, clègz quiè uzi'è xbey Abraham ²⁴ san quiè uzi'ru' xbey ca' rè'u. Rè'u ni, Dios gunè' ga huòacru' tsahui' lahuè' Lè' chqui' huayéjlè'ru' Lè', buspanè' Xanru' Jesús lu yöl-la' gut. ²⁵ Jesús na', Dios budödè' Lè' gutiè' ni'a qui dul-la' nabágaru', ati' buspanè' Lè' lu yöl-la' gut, quiè gac gunè' ga huòacru' tsahui' lahuè' Lè'.

5

Le rata' queëru' le rnè' Dios nuhuòacru' tsahui'

¹ Na'a, rnè' Dios nuhuòacru' tsahui' lahuè' Lè' ni'a qui le benè' Xanru' Jesucristo, chqui' réjlè'ru' Lè', ati' qui lè ni na' nuhuòacru' tuz len Lè'. ² Le réjlè'ru' Jesucristo, ruzi'ru' xbey le ruzá' ladxè'è queëru' Dios, le rutíp ládxi'ru'. Rudzjiru' le runru' löz uzi'ru' ca' xbey yöl-la' yení' queè' Dios. ³ Clègz cni rudzjiru', san rudzjiru' ca' cati' rzaca' rgui'ru', le nöziru' le rzaca' rgui'ru' rusèdi rè'u cözru' zxön ladxí'. ⁴ Cati' rbözru' zxön ladxí' ruruju' dxi'a lahuè' Dios, len cati' chnuruju' dxi'a runru' löz Lè' gáclenczè' rè'u. ⁵ Cati' runru' löz Lè', cutu ca' rac chop ládxi'ru'. Cni nac, le nuhuòlj nadzè'i icj ládxi'dau'ru' yöl-la' nadxí'i queè' Dios rè'u. Runè' ga rac cni Dios Bó' La'y, Nu bsólè'è queëru' Dios.

⁶ Cati' ni' cutu ca' guc ularu' racz queëru', cati' gul-la'r dza queè', Cristo gutiè' uláz queëru', ni' nacru' bunách dul-la'. ⁷ Nutu nu guè'ni gat uláz queè' bönni' tsahui'. Nazx ca' nu urugui gat uláz queè' bönni' naquè' gdu dxi'a. ⁸ Dios rului'inè' rè'u ca nadxí'itsquinè' rè'u, le gutiè' Cristo uláz queëru' cati' ni' nacru' bönni' dul-la'. ⁹ Chnuhuòacru' tsahui' lahuè' Dios le gutiè' Cristo uláz queëru', bulaljè' xchönè'. Qui lè ni na' chnactsca löz queëru' Lè' uslé' rè'u lu dza gchuguè' quegac bunách dul-la' Dios. ¹⁰ Cati' ni' cutu rlé'iru'-nè' Dios dxi'a, gutiè' uláz queëru' Zxi'nè' Dios quiè huòacru' tuz len Lè'. Na'a, le zoè' nabanè' len chnuhuòacru' tuz len Dios, chnactsca löz queëru' ularu'. ¹¹ Lèzca' rudzjiru' lahuè' Dios ni'a qui le benè' Xanru' Jesucristo, le nuhuòacru' tuz len Dios ni'a qui lè na' benè' Lè'.

Le benè' Adán len le benè' Cristo

¹² Gyu'u dul-la' yödzyú ni ni'a qui le benè' tuzè' bönni', ati' le benè' dul-la', gyu'u ca' yöl-la' gut. Qui lè ni na' lat yúgu'tè bunách le nabága'gac dul-la' yúgu'tè bunách. ¹³ Zí'atèl ga bdxintè zxba queè' Dios, glun dul-la' bunách yödzyú ni, san cutu buspaguè'è bunách na' zxguia' Dios ca nup ta'dá'baga' zxba queè' ni'a qui dul-la' na', le cutu rdxini quequè' zxba queè'. ¹⁴ Ga gdel-la' zoè' Adán ga bdxintè zoè' Moisés glat yúgu'tè bunách le gulabaga' dul-la', zal-la' cutu guladá'baga' tu le gna bè'è Dios ca benè' Adán. Nacgac tuz len Adán yúgu'tè bunách le nacgac zxi'n xsoè'. Lè ni ruluí'i rè'u ca lac tuz len Cristo yúgu'tè nup la'yejlè' Lè'.

¹⁵ Le runnzè' queëru' Dios cutu nac ca le guc queëru' ni'a qui dul-la' benè' Adán. Ni'a qui dul-la' benè' tuzè' bönni', lat yúgu'tè bunách. Dxí'atèr nac le ruzá' ladxè'è queëru' Dios len le runnzè' queëru'. Ruzá' ladxè'è queëru' lè ni ni'a qui le benè' yetuzè' Bönni', Jesucristo. ¹⁶ Le runnzè' queëru' Dios cutu nac ca le guc queëru' ni'a qui dul-la' na' benè' tuzè' bönni' na'. Le bchuguè' Dios queè' Adán ni'a qui dul-la' na' benè', bchuguè' ca' Dios quegac yúgu'tè bunách. Le runnzè' queëru' Dios nac quiè huòacru' tsahui' lahuè' Lè' zal-la' zian dul-la' nabágaru'. ¹⁷ Gyu'u yöl-la' gut ni'a qui dul-la' benè' tuzè' bönni'.

Nactër löz la'del-li' yöl-la' na'bán nup luhuóac tsahui' lahuë' Dios le zoa le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios ni'a qui le benë' yetuzë' Bönni', Jesucristo.

¹⁸Dios bchuguë' quegac yúgu'të bunách lat ni'a qui dul-la' benë' tuzë' bönni' na'. Lëzca' cni gac luhuóac tsahui' yúgu'të bunách ni'a qui le nac tsahui' benë' yetuzë' Bönni' na', gata' quequë' yöl-la' na'bán gdu. ¹⁹Guluhuóac huen dul-la' bunách zian le cutu benë' ca rna xtídzë'ë Dios tuzë' bönni'. Lëzca' cni luhuóac tsahui' bunách zian le benë' ca rna xtídzë'ë Dios yetuzë' Bönni'.

²⁰Gyu'u yödzyú ni xzba queë' Dios quië gac bë'tsca nabága'gac dul-la' bunách. Le guc bë'r nabága'gac dul-la', guc bë'r ca' xzöntër nac le buzá' ladxë'ë quegac bunách Dios. ²¹Guta' qui dul-la' yöl-la' huac uná bë' gdödi rë'u. Lëzca' cni nap yöl-la' huac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, gun ga huóacru' tsahui' lahuë' Lë' ati' gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo.

6

Tsaz chnatzru' quië cutur gunru' dul-la' le nabániru'-në' Jesucristo

¹¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' gúntsaru' dul-la' quië gata'r queëru' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios? ²Cutu gunczru' ca'. Nac queëru' ca tsaz chnatzru' quië cutur gunru' dul-la'. ¿Naru' gúnteczru' dul-la'? ³¿Naru' cu nözili' ca na' nac queëru'? Chqui' bdilru' nis quië huóacru' tuz len Cristo, lë na' bdilru' nis rulu'i rë'u chgdódrü' lu yöl-la' gut tsaxón len Lë'. ⁴Ca na' guc, gútlenru'-në' tsaxón, lëzca' cni tsaxón bgáchi'lenru'-në' lu yeru ba cati' ni' bdilru' nis. Ca na' benë' Dios, len yöl-la' huac xzön queë' buspanë' Cristo lu yöl-la' gut, lëzca' cni nubánlenru'-në' tsaxón Jesús quië gacru' gdu bunách cub queë'.

⁵Chqui' nunru' tsaxón Cristo, gutru' ca na' gutië' Lë', lëzca' cni gunru'-në' tsaxón, ubanru' lu yöl-la' gut ca na' bubanë' Lë'. ⁶Chnöziczru' lë ni, gda'len Lë' tsaxón lë'i yag cruz yöl-la' bunách queëru' le gzoa zi'al, quië nit yöl-la' bunách queëru' na' bënlenru' lei dul-la', quië cutur gna be'i rë'u le nac dul-la'. ⁷Chqui' nacru' tuz len Nu na' gut ni'a qui dul-la', nuhuóacru' tsahui' lahuë' Dios le cutur nabága'ru' dul-la' na', ati' cutur yu'uru' lu na' dul-la'. ⁸Na'a, chqui' nátlenru'-në' tsaxón Cristo, réjlë'ru' ubánlenru'-në' ca' tsaxón ⁹le nöziru' chbubanë' Cristo lu yöl-la' gut len cutur gatië'. Qui lë ni na' cutur bi gac gun queë' yöl-la' gut na'. ¹⁰Ca na' guc, gutië' Lë', tu lzuz gutië' ni'a qui dul-la' quegac yugu'të bunách, san ca na' nac, zoë' nabanë', nabánlenë' Dios. ¹¹Lëzca' cni ral-la' usáca'li' queëli' nac queëli' ca chnatzcli' quië cutur gunli' dul-la', san zoali' nabanli' quië gunli' ca rna xtídzë'ë Dios le nacli' tuz len Xanru' Jesucristo.

¹²Qui lë ni na', cutu güi'li' latj le nac dul-la', cui gun ga gunli' dul-la' lu gdu ca nayá' nabinli' le gatz. Cutu gunli' ca nac le rzë ládi'li' le cunác, lu gdu ca nayá' nabinli'. ¹³Cutu udöd cuinli' lu dul-la', cugunli' le cunác, san gul-död cuinli' lu në'ë Dios le nubanli' lu yöl-la' gut, len gul-död lu në'ë gdu ca nayá' nabinli' quië ugúnlenë' lei le nac dxi'a. ¹⁴Cutu güi'li' latj le nac dul-la', cui gun ga gunli' dul-la', le nuzóé' lbi'ili' Dios, clëg quië gna be'i lbi'ili' xzba queë', san quië gna be'i lbi'ili' le ruzá' ladxë'ë queëru'.

Le run lsaqui' ca nac qui bönni' nada'u

¹⁵¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' gúntsaru' dul-la' le cutur rna be'i rë'u xzba queë' Dios, san rna be'i rë'u le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios? Cutu ca' gac cni. ¹⁶Chnöziczli' dxi'a chqui' udöd cuinli' lu në'ë bönni' quië gacli' bönni' nadá'ugac queë' len gunli' ca rna xtídzë'ë, tsaz nacli' bönni' nadá'ugac queë'

bönni' na' runli' ca rna xtidzë'ë. Lëzca' cni gac chqui' udöd cuinli' quië gunli' dul-la' le gun ga gatli', o chqui' udöd cuinli' quië gunli' ca rna xtidzë'ë Dios, Nu gun ga huöacl'i' tsahui'. ¹⁷ Na'a, xclenë' Dios. Zal-la' zi'al gucli' bönni' nadá'ugac lu na' dul-la', na'a gdu ládxi'li' runli' ca rna bë' zxba na' budöd cuinli' lu në'i. ¹⁸ Le chnulali' lu na' dul-la', nuhuöacl'i' ca bönni' nadá'ugac lu na' le nac dxi'a. ¹⁹ Ruí'lena' lbi'ili' didza' ca tui' didza' bunách, le cutu réjni'li' gdu, lu yöl-la' bunách queëli'. Zi'al budöd cuinli' gdu ca nayá' nabinli' lu na' le cunác len lu na' le cunác tsahui', gucli' ca bönni' nadá'ugac qui, len benli' xchini le cunác na'. Na'a, gul-död gdu ca nayá' nabinli' lu na' le nac tsahui', gacli' ca bönni' nadá'ugac lu në'i, gunli' xchini lë na' nac tsahui' quië gacli' bunách narujgac quizi queë' Dios.

²⁰ Cati' ni' nacli' ca bönni' nadá'ugac lu na' dul-la', cutu benli' xchini le nac tsahui'. ²¹ Na'a, ¿naru' buzí'tsali' xbey lë na' benli' zi'al? Na'a run ga rutui'li' lë na' benli', le run ga nu gat tsaz. ²² Na'a chnulali' lu na' dul-la', len nacli' ca bönni' nadá'ugac queë' Dios, le ruzi'li' xbey le run ga nacli' bunách narujgac quizi queë' Dios len le run ga dë queëli' yöl-la' na'bán gdu. ²³ Lazxj nu run dul-la' nac yöl-la' gut, san le runnzë' queëru' Dios nac yöl-la' na'bán gdu, le rata' queëru' le nacru' tuz len Xanru' Jesucristo.

7

Le run lsaqui' yöl-la' nutság na'

¹ Böcha'adau', nul-li' núnbë'li' zxba queë' Dios. NözicZli' rna be'i bönni' zxba na' tsal ni zoë' nabanë'. ² Lëzca' cni yu'unu lu në'ë bönni' queënu ngul nutság ná'lennu-në' bönni' tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu na' ca rna bë' zxba qui yöl-la' nutság na', san chqui' chnatië', nurujnu lu na' zxba na'. ³ Cni nac, tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu, chqui' utság ná'lennu-në' yetüë' bönni', gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', san chqui' chnatië' bönni' queënu na', nurujnu lu na' zxba na', ati' na'a, chqui' utság ná'lennu-në' bönni' yubl, cutu gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

⁴ Lëzca' cni rac queëli', böcha'a. Le dzagli' Cristo chnatczli' lbi'ili' quië cutur gna be'i lbi'ili' le rna bë' zxba, quië gáquili' qui Nu yubl. Na'a chnáquili' queë' Cristo, Nu na' bubán lu yöl-la' gut. Cni nac, quië gac gunru' le rdzag ladxë'ë Dios. ⁵ Tsal ni' gyu'ru' lu na' yöl-la' bunáchz queëru', le rna bë' zxba na' ben ga glac bë' le gzë ládxi'ru' le cunác, le glun dxin lu gdu ca nayá' nabinru' quië lun ga gatra'. ⁶ Na'a nularu' lu na' zxba na' le natzcru' tsca nac le rna bë' zxba na' gna be'i rë'u zi'al. Cni nac quië gac gunru' xchinë' Dios lu yöl-la' na'bán cub le runnë' queëru' Dios Bö' La'y, len clëg gunru' xchinë' lu lë na' chnac gul, le nac zxba queë'.

Le dzag neda' le nac dul-la'

⁷ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' runtsa ga runa' dul-la' zxba queë' Dios? Cutu ca' run cni, san la'naru' cu buzejni'i neda' le rna bë' zxba na' cutu gnözda' nac dul-la' le runa'. La'naru' cuzóa lu zxba le rna: "Cutu së ladxu'u le dë qui lza'u", cutu gnözda' nac dul-la' yöl-la' rzë ladx'i' le dë qui lza'a. ⁸ Cati' bdxin quia' zxba na', guc bë' le nac dul-la' na' run dxin lu gdu ca nayá' nabana', ati' ben ga gúquibe'ida' rzë ladx'a a yúgu'të le cunác. Ga cutu rdxini zxba na', cutu nac bë' le nac dul-la'. ⁹ Dza ni'të, zí'atël ga bdxin quia' zxba queë' Dios, ni' ráquida' zoa' nabana', san cati' bdxin quia' zxba na', gúquibe'ida' nabaga'a dul-la' len chnatcza'. ¹⁰ Dios gna bë'ë zxba na' quië gun ga gata' queëru' yöl-la' na'bán, san ben ga gúquibe'ida' chnatcza'. ¹¹ Guc bë'

nazi' yé'ida' ca nac dul-la', le ben zxba na' ga gúquibe'ida' nabaga'a dul-la' len ral-la' gatia'.

¹² Qui lè ni na', la'y nac zxba queè' Dios, ati' la'y len tsahui' len dxi'a nac le gna bè'è. ¹³ ¿Naru' bentsa ga bdxin quia' yöl-la' gut lè na' nac dxi'a? Cutu ca' nac ca', san le nac dul-la' bugún dxin lè na' nac dxi'a len ben ga gúquibe'ida' chnatcza' quiè gac bè' nac dul-la' le runa'. Cni guc, quiè gac bè' ni'a qui zxba na' nactër xöhui' yúgu'tè le nac dul-la'.

¹⁴ Nöziru' bennè' queèru' zxba na' Dios Bö' La'y, san neda' naca' bunáchz len yu'a lu na' dul-la' ca bönni' nada'u qui. ¹⁵ Na'a, le runa' cutu réjni'da'. Rè'nda' guna' ca rna bè' zxba na', san cutu runa' lè na' rè'nda' guna'. Le nac dul-la' le curlé'ida' dxi'a, lè na' runa'. ¹⁶ Runa' dul-la' zal-la' cutu rè'nda' guna' dul-la' na', le rusèdi neda' zxba na' nac le cunác dxi'a. Qui lè ni na' nac bè'tsca nac dxi'a le rna bè' zxba na'. ¹⁷ Cni nac, clég neda'z runa' dul-la' na', san dul-la' na' dzag neda' run ga runa' dul-la' na'. ¹⁸ Nözda' cutu zoalen neda' le nac dxi'a, o huac gnía', lè na' nac dxi'a cutu zoalen le nac yöl-la' bunáchz quia'. Rè'nda' guna' le nac dxi'a, san la' neda'z cutu gac guna' lè na' nac dxi'a. ¹⁹ Cutu runa' le nac dxi'a le rè'nda' guna', san rúntezca' le cunác le cutu rè'nda' guna'. ²⁰ Qui lè ni na', chqui' runa' dul-la' na' cutu rè'nda' guna', clég néda'cza' runa' lei, san dul-la' na' dzag neda' run ga runa' dul-la' na'.

²¹ Cni nac le rac queèru' yúgu'tèru'. Catí' rë'niru' gunru' le nac dxi'a, dzag rë'u le run ga runru' le cunác. ²² Lu icj ládxi'dau'hua' rdzag ladxa'a zxba queè' Dios ²³ san ráquibe'ida' dzag gdu ca nayá' nabana' le rna be'i neda', ati' lè ni rdá'bagá' zxba queè' Dios yu'u icj ládxi'dau'hua'. Lè na' dzag gdu ca nayá' nabana' run ga runa' dul-la'.

²⁴ Bica' bayechi' neda'. ¿Nuzxa caz gac uslá neda' lu yöl-la' bunáchz quia' le run ga runa' dul-la'? ²⁵ Xclenè' Dios, chnularu' na'a ni'a qui le benè' Xanru' Jesucristo. Qui lè ni na', tsca nac le yu'u icj ládxi'dau'hua' runa' ca rna bè' zxba queè' Dios, zal-la' yöl-la' bunáchz quia' run ga rè'nda' guna' dul-la'.

8

Le runru', le zóalenè' rë'u Dios Bö' La'y

¹ Qui lè ni na', cutur bi zxguía' nabága'què' bönni' náquicnè' queè' Jesucristo, bönni' na' cutur tunè' ca rë'ni yöl-la' bunáchz quequè', san ca rë'nnè' Dios Bö' La'y tunè'. ² Le naca' tuz len Jesucristo, ráclenè' neda' Dios Bö' La'y, Nu na' nabániru'. Qui lè ni na', nulá' lu lè na' ben ga bena' dul-la' lenca' lu yöl-la' gut. ³ Chnunè' Dios le cutu guc gun zxba na', le cutu bi gzxaqui' gun le nacru' bunáchz. Dios bsölè'è Zxi'nczè', guquè' bunáchcz ca nacru' rë'u, nacru' bunách dul-la', san cutu bi dul-la' benè' Lè'. Buspaga' cuinë' dul-la' nabága'ru' rë'u, ati' cni guc, bhuguè' qui dul-la' runru' lu yöl-la' bunáchz queèru'. ⁴ Cni benè' quiè gac gunru' gdu le nac tsahui' le rna bè' zxba queè', nulru' na' cutur runru' ca rë'ni yöl-la' bunáchz queèru', san ca rë'nnè' Dios Bö' La'y runru'.

⁵ Bönni' tunè' ca rë'ni yöl-la' bunáchz quequè', tui' ládxi'què' le nac qui yöl-la' bunáchz quequè', san bönni' tunè' ca rë'nnè' Dios Bö' La'y, tui' ládxi'què' le nac queè' Dios Bö' La'y. ⁶ Chqui' rui' ládxi'zru' le nac qui yöl-la' bunáchz queèru', tsaz gatu', san chqui' rui' ládxi'ru' le nac queè' Dios Bö' La'y, chdè queèru' yöl-la' na'bán gdu len rbözru' dxi ladxi'. ⁷ Núti'tèz nu rui' ladxi'z le nac qui yöl-la' bunáchz qui, cutu rdzag Dios dxi'a, le cutu run nu na' ca rna

bè' zxba queè' Dios, len cutu ca' gac gun cni. ⁸ Qui lè ni na', cutu gac lunè' le rdzag ladxè'è Dios bönni' na' tunè' ca rè'ni yöl-la' bunáchz quequè'.

⁹ Na'a, cutur runli' ca rè'ni yöl-la' bunáchz queèli', san runli' ca rè'nnè' Dios Bò' La'y le zóalenczè' lbi'ili' Lè'. Cutu naquè' queè' Cristo bönni' cuzóalenè' lè' Dios Bò' La'y, Nu rsölè'è queèru' Cristo. ¹⁰ Chqui' zóalenè' lbi'ili' Cristo, chnatz gdu ca nayá' nabinli' ni'a qui dul-la', san na'a nabánili'-nè' Dios Bò' La'y le nunè' lbi'ili' tsahui' Dios. ¹¹ Zoalen lbi'ili' Bò' La'y queè' Dios, Nu na' buspán Jesús lu yöl-la' gut. Léczè' Dios, Nu buspán Jesucristo lu yöl-la' gut, gunè' ga ubanli' lu gdu ca nayá' nabinli' le ratcz. Cni gunè' le zóalenè' lbi'ili' Dios Bò' La'y.

¹² Qui lè ni na', böcha'a, dè tu le rál-la'ru', san clèg qui yöl-la' bunáchz queèru', cui gunru' ca rè'ni yöl-la' bunáchz queèru' na'. ¹³ Chqui' runli' ca rè'ni yöl-la' bunáchz queèli', tsaz gatli', san chqui', len yöl-la' huac queè' Dios Bò' La'y, runli' ga la'nít le runli' lu yöl-la' bunáchz queèli', gata' queèli' yöl-la' na'bán gdu.

¹⁴ Nacgac zxi'nè' Dios yúgu'tè nup tun ca rè'nnè' Dios Bò' La'y. ¹⁵ Cutu nuzóè' lbi'ili' leyúbl ca bönni' nadá'ugac quiè gadxi gdzóbili' Dios Bò' La'y na' zóalenè' lbi'ili', san chnunè' ga nacli' zxi'nè' Dioscz Dios Bò' La'y, len runè' ca' ga rulidzru'-nè' Dios, rnaru': "Xúztu'dau'." ¹⁶ Ruzéjni'nè' bõ' nacczru' Léczè' Dios Bò' La'y, runè' ga nõziru' nacru' zxi'nè' Dios. ¹⁷ Chqui' chnacru' zxi'nè' Dios, tsaxxón len Cristo gata' ca' queèru' le naqui queè' Xuzru' Dios. Cni gac queèru' chqui' rzaca' rgui'lenru'-nè' tsaxxón Cristo quiè tsaxxón len Lè' uzi'ru' xbey yöl-la' yení' queè'.

¹⁸ Runi neda', cutu nac le sáqui'ru' lahui yugu' lè ni rzaca' rgui'ru' na'a tsca nac yöl-la' yení' na' gata' queèru' dza zi'a za'. ¹⁹ Ta'böz yúgu'tè le nunè' Dios, sxzóni ta'zé ládxi'gac gdxintè dza na' ulu'è lahui Dios bönni' nacque' zxi'nczè'. ²⁰ Guladóð lu na' le run ga la'nít yúgu'tè lè na' nunè' Dios, clèg le glè'nicz gac cni, san le benè' ga nac cni Dios. Benè' ca' ga nac lõz qui lè na' nunè' ²¹ ati'lulá yúgu'tè le nunè' Dios lu lè na' run ga la'nít. Cni gac, luzí' ca' xbey yöl-la' ruslá le záqui'tsqui na' luzi'è xbey zxi'nè' Dios. ²² Nõziru' ta'zaca' ta'gui'i ga rdxintè na'a dza yúgu'tè le nunè' Dios, ca na' rzaca' rgui'nu ngul chzoa soabi' bi'idau' queènu. ²³ Rzaca' rgui'i, clègz yödzyú ni, san rzaca' rgui'ru' ca' rè'u, zal-la' zóalenè' rè'u Dios Bò' La'y, Nu nac queèru' le ruluí' rè'u ca ral-la' gacczru'. Rzaca' rgui'ru' tsal ni rbözru' dza ni' ulu'è lahui Dios nacru' gdu zxi'nè', dza ni' unè' ca' gdu ca nayá' nabinru'. ²⁴ Le runru' lõz lè ni, nularu' rè'u, san chqui' gac glé'iru' lè na' runru' lõz, cutu nac tu le rbözru'. Cutu rbözru' le chlè'iru'. ²⁵ Na'a, chqui' runru' lõz le curlé'iru', lu yöl-la' rböz zxón ladxí' rbözru' lei.

²⁶ Lèzca' cni ráclenè' rè'u Dios Bò' La'y cati' rudú ládxi'ru', le cutu nõziru' bi ral-la' gnábiru'-nè' Dios, san rudódè' xtídza'ru' lahuè' Dios Léczè' Dios Bò' La'y, ati' lu yöl-la' r nab yudxi queè' rnètsca ladxè'è, tsca le cutu gac nu gna. ²⁷ Dios ruyúè' le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách, len nõznè' le rè'nnè' gnè' Dios Bò' La'y na', ati' Lè', ca rè'ncznè' Dios, rudódè' lahuè' Dios xtídza'gac nup náquigac quízi queè' Cristo.

Nadél-li'tèr-ru' le zóalenè' rè'u Cristo

²⁸ Nõziru' tu'zi'è xbey yúgu'tè le rac quequè', bönni' na' nadxi'icnè' Dios, bönni' na' bulidzè' lequè' Dios ca nuzoaczè' gunè'. ²⁹ Nup na' gróczè' queè' zí'atèl Dios, buzóè' ca' quequè' zí'atèl lacquè' tuz ca nacczè' Zxi'nè', quiè gáctèrè' blau Zxi'nè' ladj zian böché'è. ³⁰ Nup na' buzóè' quequè' zí'atèl Dios

ca ral-la' lacquë', bulidzë' ca' lequë', ati' yugu' bönni' na' bulidzë', benë' lequë' tsahui', ati' yugu' bönni' na' benë' lequë' tsahui', benë' ga tu'zi'ë ca' xbey yöl-la' yení' queë'.

³¹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a ca nacgac lë ni? Chqui' ráclenë' rë'u Dios, cutu ral-la' gádxiru' zal-la' bi lun queëru' bunách. ³² Dios, gdu ladxë'ë bennë' queëru' Zxi'nczë', budödë' lë', gutië' uláz queëru'. Chqui' cni benë' Dios, ¿naru' cu gunntsquë' queëru' tsaxõn len Zxi'në' yúgu'të le dë? ³³ ¿Nuzxa caz gac bi uspaga' nup na' gröczë' queë' Dios? Nutu nu gac, le runczë' Dios ga nuhuöacru' tsahui'. ³⁴ ¿Nuzxa caz gac gchugu queëru'? Nutu nu gac, le gutczë' uláz queëru' Cristo, len le nacr blau, bubanë' lu yöl-la' gut, ati' na'a zoë' cuit lë'ë yubël Dios ga náctërë' xõn, rnë' dxi'a uláz queëru' lahuë' Dios. ³⁵ Zal-la' bi rac queëru', nõziczru' nadxi'inë' rë'u Cristo. Nõziru' nadxi'inë' rë'u zal-la' rzaca' rgui'ru',
o zal-la' rsëbi ládxi'ru',
o zal-la' ta'bía ládxi'gac rë'u bunách,
o zal-la' rdunru',
o zal-la' ryadzj le gácuru',
o zal-la' zoa banádx queëru',
o zal-la' ludöddë' rë'u bönni'.

³⁶ Ca nacgac lë ni nayúj lu guich la'y, rna:

Le náquitu' quiu' Li',
Tuntecz bunách ga gattu'.
Nactu' ca bö'cu' zxila',
Nadödcba' lu na' nu gdödi lecba'.

³⁷ Na'a, le zoalen rë'u Nu na' nadxí'i rë'u, nactër lõz uxicjru' lu le rac queëru'.

³⁸⁻³⁹ Qui lë ni na' runi neda':

Cutu bi saqui' gun ga cutur gdx'i'inë' rë'u Dios.
Nadxi'inë' rë'u le náquiru' queë' Xanru' Jesucristo.
Cutu saqui' gun cni yöl-la' gut o yöl-la' na'bán,
o yugu' gbaz la'y o nup ta'ná bë',
o yugu' yöl-la' huac qui tu' xõhui',
o bíti'tëz bi zoa o bíti'tëz le zi'a za',
o tu le dë xtsa'l o tu le dë cadxí'l,
o bíti'tëz bi nunë' Dios.

9

Dios gröczë' queë' bunách Israel

¹ Ru'a didza' gdu'të li le náquida' queë' Cristo ati' rajlöz didza' ni le nac queë' Dios Bö' La'y le yu'u icj ládxi'dau'hua'. Cutu rzi' yë'a. ² Ruhuí'ntsquida' len rsëbitecz ladxa'a ³ le rac ladxa'a guna' ga lulë' böchi' lza'a, bönni' uláz quia'. La'naru' huac len lequë', guë'niczda' ubíj ladxë'ë neda' Dios len ulá'alena' Cristo. ⁴ Nacquë' zxi'n xsoë' Israel bönni' uládz quia' na', ati' Dios bë'ë lequë' latj lacquë' zxi'nczë'. Gzoalen lequë' yöl-la' yení' queë' Dios, ati' Dios budödë' lu na'quë' didza' rucá'n tsahui' lenca' zxba queë'. Bulidzë' lequë' quie' la'yíj ládxi'quë' Lë', len bë'lenë' lequë' didza' yugu' le gzxi' lu në'ë Dios gunë' le gaclen bunách. ⁵ Nacquë' zxi'n xsoaquë' xuz xtau'tu' Abraham len Isaac len Jacob, ati' ladj di'a dza quequë', ca nac yöl-la' bunách queë', guljë' Cristo, Nu naccz Dios len rna bé'inë' yúgu'të. Ractecz queë' yöl-la' ba. Ca' gac.

⁶ Zal-la' cutu nazí' lu na'quë' Cristo yúgu'të bönni' uládz quia', cutu ral-la' gnaru': "Daduz böac xtidxë'ë Dios." Clëg yúgu'të zxi'n xsoë' Israel nacquë'

gdu bunách Israel, nup nácquigac queë' Dios. ⁷ Zal-la' guljquë' zian zxi'n xsoë' Abraham, cutu glaquë' gdu zxi'n xsoë' Abraham yúgu'të', san guc ca na' nayúj lu guich la'y, rna: "Yugu' zxi'n xsoë' Isaac lac gdu zxi'n xsu'." ⁸ Cni nac, nup nacgac zxi'në' bönni' náquinë' queë' Dios, clëg yúgu'të' nacquë' zxi'në' Dios. Lëzca' cni, nacgac gdu zxi'n xsoë' Abraham nupz na' naljgac ni'a qui lë na' gzxi' lu në'ë Dios. ⁹ Lë na' gzxi' lu në'ë Dios unödzejë' queë' Abraham rna cni: "Yetú iz na'a dza huöda', ati' Sara quiu' uzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau'."

¹⁰ Clëgz lë ni guc cni, san lëzca' cati' Rebeca ni' nua'nu-bi' yugu' bi'i bönni'dau' queë' Isaac, xuz xtau'tu', ¹¹⁻¹³ cati' ni' zi'a laljbi' len cutu bi núnicbi' le nac dxi'a o le cunác, Dios gudxë'-nu Rebeca na', gnë': "Bi'i bönni' zi'al quiu' gunbi' xchinbi' bi'i buróp." Didza' ni rajlóz lë na' nayúj lu guich ca gnë' Dios, rna: "Bdxi'ida'-në' Jacob, len clëg Esaú." Cni guc, bugá'n tsutsu le buzóë' tsaz Dios ca nac lë na' chgröczë'. Qui lë ni na' cutu rac cni ni'a qui tu le gac lun bunách, san nac cni le rböczë' Dios nu rulidzë'.

¹⁴ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' runtsë' Dios le cunác? Cutu ca' runë' cni. ¹⁵ Dios gudxë' Moisés, gnë': "Huechi' ladxa'a nu rë'nda' huechi' ladxa'a, len udúl-li'da' nu rë'nda' udúl-li'da'." ¹⁶ Qui lë ni na', cutu rac cni ni'a qui le të'nicz bunách, o le runë' bayúdx bönni', san nac le rë'ncznë' Dios, ruhuechi' ladxë'ë bunách. ¹⁷ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y ca na' Dios gudxë' Faraón, gnë': "Qui lë ni na' buzóa' li' ga rna bë'u quië ulu'a lahui yöl-la' huac quia' ga zu', len guna' ga lumbë' le naca' bunách gdutë yödzyú." ¹⁸ Cni nac, Dios ruhuechi' ladxë'ë nu rë'ncznë', len lëzca' cni runë' zid icj ládxi'dau'huë' nu bönni' rë'nnë' gunë' zid icj ládxi'dau'huë' bönni' na', ca na' benë' queë' Faraón na'.

¹⁹ Na'a guiëli' neda': "Chqui' cni nac, ¿bizx quië ruspaguë'ë bunách zxguia' Dios? ¿Nuzxa caz gac tá'baga' le rë'ncznë' Dios gunë'?" ²⁰ Cutu ca' nac cni. ¿Nuzxa caz li' rutság yudxnu' Dios? ¿Naru' huactsa guië bönni' huen rë'ö tu yusu' náquini yu, gna: "¿Bizx quië benu' neda' cni?" ²¹ ¿Naru' cu dë lu në'ë bönni' huen rë'ö gunë' qui guna' na' tu yusu' nu ugún lei dxin ga lna', len qui la' guna' na'z gunë' yetú yusu' nu ugún lei dxin ga cunác lna'?

²² Rë'ncznë' Dios ulu'a gunë' zxguia' le cunác len gunë' ga gac bë' yöl-la' huac queë', san lu yöl-la' rböz zxön ladx' queë' bia' blenë' bönni' ni' ral-la' gchuguë' quequë', nup na' nabága'gac zxguia', le run bayúdx usnitië' lequë'. ²³ Cni runë' Dios quië gac bë' nactër lsaca' yöl-la' ruzá' ladx' queë', lë na' rulu'ë lahui laugac nup na' ruhuechi' ladxë'ë, nup na' buzóë' quequë' zí'atël luzi'ë xbey yöl-la' yení' queë'. ²⁴ Bunách cni bulidzë' Dios. Clëgz bulidzë' netu', bunách judío, san lëzca' bulidzë' bunách gza'a. ²⁵ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y ca na' bë'të didza' Oseas uláz queë' Dios, gnë':

Nup cunacgac bunách quia',

Gu'a lagac: bunách quia'.

Ati' nup na' cutu bdx'ida',

Gu'a lagac: nup nadxi'ida'.

²⁶ La' na'z ga gnía' quequë':

"Cutu nacli' bunách quia'"

Ni' si' laquë': "Yugu' zxi'në' Dios ban."

²⁷ Na'a, ca nac quegac zxi'n xsoë' Israel, Isaías gnë':

Zal-la' la'yán zxi'n xsoë' Israel,

Lacquë' tsa rö' yuzx ra' yegu,

Lulë' nababzë'.

²⁸ Xanru' la' guntë' ga utság dëra

Le bchuguè' quegac bunách yödzyú ni.

²⁹ Lézca' cni bè'è didza' zí'atèl Isaiás, gnè':

Dios, Xanru' uná bè' gdu,

La'naru' cu buca'nè' queèru' yugu' zxi'n xsoaru',

Uga'nru' ca yödZ Sodoma len Gomorra,

Yugu' yödZ na' busnitiè' Dios.

Bunách Israel len didza' dxi'a

³⁰ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Chguladél-li'nè' nuhuöacquè' tsahui' lahuè' Dios bönni' cunababquè' Israel len cutu gulazú gulabö'è luhuöaquè' tsahui' lahuè' Dios, san nuhuöacquè' tsahui' le ta'yejlè'è Dios. ³¹ Na'a, zal-la' gulazú gulabö'è bönni' Israel lunè' ca rna bè' zxba queè' Dios, le ral-la' gun ga lacquè' tsahui', cutu bdél-li'cnè' le ral-la' gata' quequè' le tunè' ca rna bè' zxba na'. ³² ¿Bizx quiè na' guc cni? Cni guc, le cutu glunè' cni lu yöl-la' rejllè' quequè' Dios, san racz quequè' glè'nnè' lunè' ca rna bè' zxba na', ati' qui lè ni na' gulachíxinè', o huac gnaru': Yajchégu'què' lu lè na' nazí' lei: Guiöj Ga Nu Rajchegu'. ³³ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna:

Gul-yú. Uzóa'-nè' yödZ Sión bönni'

Gaquè' ca guiöj ga nu tsajchegu',

Guiöj na' gun ga nu gchixi gnigui.

Nu tsejlè' Lè', cutu ca' utuí'i nu na'.

10

¹ Böcha'adau', le rzè ladxa'a len le rnaba' lahuè' Dios gunè' quegac bunách Israel nac gunè' ga lulè'. ² Runa' lna' lau quequè', gdu ládxi'què' tui' ládxi'què' Dios, san clèg len yöl-la' rejni'i gdu. ³ Cutu nözcne' ca runè' Dios, runzè' ga nacru' tsahui', san tè'nnè' lun cuinquè' tsahui' racz quequè', len cutu ta'cu'è nòxj ladxí' lahuè' Dios quiè gac gunè' lequè' tsahui'. ⁴ Budx benè' Cristo le rè'ni gun zxba queè' Moisés, benè' ga gac luhuöac tsahui' yúgu'tè nup la'yejlè' Lè'.

⁵ Ca nac qui nu huöac tsahui' le run ca rna bè' zxba queè' Dios, buzujè' lu guich Moisés le rna cni: "Bönni' na' gunè' gdutè ca rna bè' zxba na', soè' gbanè' le gunè' cni." ⁶ Na'a, ca nac qui nu huöac tsahui' le rejllè' Dios, rna cni: "Cutu gnau' lu icj ládxi'da'u, cugnáu': ¿nuzxa caz cuen ni' yehua' yubá?", lè na' nac, quiè nu gun ga huötjè' Cristo, ⁷ len cutu gnau': "¿Nuzxa caz huötj ga dè latj qui nup chnatgac?", lè na' nac, quiè nu gun ga cuenè' Cristo, urujè' lu yöl-la' gut. ⁸ Na'a, ¿bizxa caz rna? Cni rna: "Gal-la' ga zu' zoacZ xtídzè'è Dios. Lu ru'u len lu icj ládxi'da'u zoa xtídzè'è na'." Lè ni nac didza' qui le réjllè'ru' Dios runtu' lban qui, rnatu': ⁹ "Chqui' didza' gu'u gac bè' Jesús naquè' Xanu', len huayéjlè'u gdu ladxu'u Dios buspanè' Lè' lu yöl-la' gut, uláu' li'." ¹⁰ Lu icj ládxi'dau'ru' réjllè'ru' Jesús quiè gacru' tsahui' ati' len didza' rui'ru', rului'ru' lahui le naquè' queèru' Jesucristo quiè ularu'.

¹¹ Nayúj lu guich la'y le rna: "Cutu ca' lutuí'i yúgu'tè nup ta'yejlè' Lè'." ¹² Dios, la' tuz ca rui' ladxè'è yugu' bönni' judío lenca' bönni' gdutè yödzyú, le naquè' Xanquè' yúgu'tè' léczè' Xanru', len napsquè' bi unödZjè' quegac yúgu'tè nup tu'ídz Lè'. ¹³ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna: "Lulá yúgu'tè nup lulídz Lè' Xanru'." ¹⁴ ¿Nacx gac lulídzè' Lè' chqui' cutu ta'yejlè'è Lè'? ¿Nacx gac la'yejlè'è Lè' chqui' gatga gulayönnè' ca nac queè'? ¿Nacx gac la'yönnè' chqui' nutu nu zoa nu gun lban lauquè'? ¹⁵ ¿Nacx gac lunè' lban chqui' nutu nu gsöla' lequè'? Ca nac lè ni nayúj lu guich, rna: "Bica' bagac nup na'

la'dxinè' ga nacuá' bönni' rjenquè' lban qui le rbequi dxi ládxi'ru', len tunè' lban qui didza' dxi'a."

¹⁶ Na'a, clég yúgu'tè' gulazí' lu na'què' didza' dxi'a. Ca nac lè ni, Isaías gnè': "Xan, ¿nuzxa caz gyejlè' le bentu' lban qui?" ¹⁷ Cni nac, la'yejlè' Lè' nup la'yöni, ati' lè na' ral-la' la'yöni nac xtídzè'è Cristo.

¹⁸ Na'a rnia': "¿Naru' cu gulayönnè'?" Le nactè gulayönnè', ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Gdutè yödzyú gulayön chi'iquè';

Yúgu'tè latj guladxin xtídzá'què'.

¹⁹ Lèzca' rnia': "¿Naru' cu gláquibe'inè' lè ni bönni' Israel?" Le nactè gláquibe'inè' lei. Ga rzu lau, bè'è didza' uláz queè' Dios Moisés, gnè':

Guncza' ga uzxé'ili',

Le gdxi'ida' bunách cunababgac lbi'ili'.

Ni'a quegac bunách cuta'yejni'i guna' ga leyli'.

²⁰ Gdöd ni' guctsquè' rugu ladxí' Isaías na', bè'è didza' uláz queè' Dios, gnè':

Guladzöli neda' nup cutu gulaguílj neda'.

Buluí' lahua' lauquè' bönni' cutu gulanabè' neda'.

²¹ Na'a, ca nac quequè' bönni' Israel, bè'è didza' uláz queè' Dios Isaías na', gnè': "Gdu dza bulí' na'a, bulidza' bunách cutún ca rna xtídzá'a len ta'dá'bagá' neda'."

11

Nup nulagac ladj bunách Israel

¹ Na'a rnia': ¿Naru' nubíj ladxè'è bunách Israel Dios? Cutu ca' nac cni. Néda'ca' naca' bönni' Israel. Naca' xzi'n xsoè' Abraham, len nababa' di'a dza queè' Benjamín, xzi'nczé' Israel na'. ² Dios cutu nubíj ladxè'è bunách queè', nup na' gröczè' queè' dza ni'tè. ¿Naru' cu nözili' lè na' nayúj lu guich la'y ca na' benè' Elías? Bulidzé' Dios len buquíè' bunách Israel, gnè': ³ "Xan, chguluödöcdé' bönni' glu'è didza' uláz quiu', len guluquindjè' yugu' bcugu la'y quiu' ga buzégui'gactu'-ba' lau' Li' böa' bédxdau'. Tuza' neda' naga'na' quiu', ati' té'nnè' ludóddè' ca' neda'." ⁴ Na'a, ¿bizxa didza' bubí'è Dios? Cni gnè': "Nun chí'igaccza'-nè' quia' tsonnlalj yu chi gayu'è bönni' cutu tu'zechu zxbiquè' lau bdau' guiöj na' nazí' lei Baal." ⁵ Lèzca' cni nac dza ni zoaru' na'a, naga'ngac la'gac bunách Israel, nup na' gröczè' queè' Dios le ruzá' ladxè'è cni quequè'. ⁶ Chqui' nac le ruzá' ladxè'è cni quequè', cutu nac ni'a qui tu le gac lunè'. La'naru' guc ni'a qui tu le gac gunru', lè na' ruzá' ladxè'è queèru' Dios cutur gac tu le ruzá' ladxè'è queèru'.

⁷ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Lè na' gulaguiljè' bönni' Israel, cutu guladél-li'nè', san chguladél-li'nè' lei nup ni' gröczè' queè' Dios, ati' yezíca'rè' na', Dios benè' zid icj ládxi'dau'què'. ⁸ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna: "Dios benè' ga nacque' chul nit." Cni benè', len zal-la' gac la'lé'inè' le runè' len la'yönnè' xtídzè'è, cutu ca' nayéjni'cnè'. Cni nac quequè' ga rdxintè dza ni zoaru' na'a.

⁹ Ca nac lè ni bè'è didza' ca' David, gnè':

Luhuóac le la'zön lequè' lni quequè'

Len ca tu yal-lj ga la'rölinè'.

Lac ca' le lun ga la'chíxinè',

Len ca tu le uzí' la lequè'.

¹⁰ La'chúl yöj lauquè', cui la'lé'inè',

Len tsaz la'yechu cúdzu'què' lu'è yua'.

Ca gac lulá bunách cunacgac judío

¹¹ Na'a rnia': ¿Naru' gulachíxinè' bönni' judío ga bdxintè gulanitiè' tsaz? Cutu ca' guc ca', san guladá'baguè'è xtídzè'è Dios, ati' na'a Dios ru'è latj lulá nup cunacgac judío quiè gunè' ga luzxé'inè' lequè' bönni' judío. ¹² Le glunè' bönni' judío, gulachíxinè', ben ga bdxin quegac bunách yödzyú ni le nac ca tu yöl-la' tsahui'. Chqui' cni guc, guta' yöl-la' tsahui' quegac nup cunacgac judío le gulanitiè' bönni' judío, szxónitèr gata' quegac bunách yödzyú ni cati' luhuöaquè' queè' Dios bönni' judío na'.

¹³ Na'a rëpa' lbi'ili' cunacli' judío, rnia': Le naca' gbaz nasölè'è Dios laugac nup cunacgac judío, runa' zxon lè na' dè lu na'a ¹⁴ quiè nazx ca' huac guna' ga luzxé'inè' lbi'ili' bönni' uládz quia', len cni guna' ga lulè' la'què'. ¹⁵ Chqui' guluhuöac queè' Dios bunách nacua' gdu yödzyú le gulanitiè' xlatjqquè' bönni' judío, szxónitèr gata' quegac bunách yödzyú na' cati' luhuöaziè' xlatjqquè' na'. Gac ca rac cati' tu'bán nup chnatgac. ¹⁶ Chqui' rgu'ru' quizi queè' Dios ca nildau' rubijru' zi'al, lèzca' cua na' nagá'n nac quizi queè', len chqui' uzoaru' quizi queè' Dios luí yag, lèzca' lac quizi queè' zxuza' nè'i yag na'.

¹⁷ Nacquè' la'què' bönni' judío ca zxuza' nè'i tu yag olivo narúgugac, ati' lbi'ili', ca zxuza' nè'i tu yag olivo gui'a, yajta'li' yag olivo dxi'a na', buazli' xlatjgac nup na' grúgugac, len ruzi'li' xbey luí len xchöni yag olivo dxi'a na'. ¹⁸ Qui lè ni na', cutu gun ba zxon cuinli', cu uzoali' tsal' nup nacgac ca zxuza' nè'i na' narúgugac. Chqui' run ba zxon cuinli', ral-la' gnözili' clèg lbi'ili' rugáguli' luí yag na', san luí yag na' rugagu lbi'ili'.

¹⁹ Nazx ca' gnau': "Gularugu zxuza' nè'i yag na' quiè gac tsazia' neda' xlatjgac." ²⁰ Nactè didza' ru'u, san gularuguè' le cutu gulayejlè'è ati' yajta'u li' yag na' le réjlè'u Dios. Qui lè ni na', cutu ral-la' gun ba zxon cuinu', san ral-la' gádxinu' Dios. ²¹ Chqui' benè' leygac zxguia' Dios, nup na' nacgac gdu zxuza' nè'i yag dxi'a na', gunè' zxguia' ca' li'. ²² Byutsca' na'a ca naquè' dxi'i ladxí' Dios, len ca runtsquè' ca' zxguia'. Le nactè runtsquè' zxguia' nup na' gulachixi, san naquè' dxi'i ladxí' len li'. Qui lè ni na', ral-la' gúnteczu' le rajlöz yöl-la' dxi'i ladxí' queè' na', cui gchuguè' ca' li' lu yag queè' na'. ²³ Lèzca' cni gac quequè' chqui' cutu luga'nè' lu yöl-la' curejlè' quequè', tsajta'què' leyúbl lu yag na', le napè' Dios yöl-la' huac gunè' ga tsajta'què' lei leyúbl. ²⁴ Nacu' li' ca zxuza' nè'i grugu lu yag olivo gui'a len yajta'u yag olivo dxi'a ga nutu nu udá' zxuza' nè'i yag gui'a. Szxónitèr huac quequè', nup nacgac ca zxuza' nè'i gdu qui yag dxi'a na', huac tsajta'què' leyúbl lu yag quegacczè' na'.

Ca gac lulá bunách Israel

²⁵ Böcha'adau', rè'nda' gnözili' lè ni bgachi', cui gun ba zxon cuinli' ca nac yöl-la' rejni'i queè'li'. Guluhuöac zid ladxí' la'gac bunách Israel, ati' cni lacquè' ga gdxinr dza chnayazgac ga rna bè'è Dios yúgu'tè bunách cunacgac judío, nup na' ral-la' lulá. ²⁶ Töd na' gata' latj lulè' ca' yúgu'tè bönni' Israel, ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Gruj Sión Nu ruslá,

Len ugúa le cunác nungac zxi'n xsoè' Jacob.

²⁷ Lè ni nac didza' dzag gúnlena' lequè'

Cati' ugúa' dul-la' nabága'què'.

²⁸ Cni nac, guladá'baguè'è didza' dxi'a ati' Dios nubíj ladxè'è lequè' quiè gac ulali' lbi'ili', san nadxi'inè' ca' lequè' Dios, le gröczè' queè' xuz xtau'què'.

²⁹ Tsaz runödzejè' Dios le runödzejè', len tsaz rulidzè' bunách. ³⁰ Ca na' nac

queëli', zí'atël cutu benli' ca rna xtidzë'ë Dios, ati' na'a ruhuechi' ladxë'ë lbi'ili' Dios le cutu glunë' ca rnë' bönni' judío, ³¹ lëzca' cni nac quequë' na'a, cutu tunë' ca rnë' Dios, san cni gacz ga gdxinr dza huechi' ladxë'ë lequë' Dios, le ruhuechi' ladxë'ë lbi'ili' na'a. ³² Dios bubíj ladxë'ë yúgu'të bunách quië la'dá'baguë'ë xtidzë'ë, quië gac huechi' ladxë'ë yúgu'të'.

³³ Zxöntër nac yöl-la' tsahui' queë' Dios, lë na' nac yöl-la' rac zxön len yöl-la' rejni'i queë'. Nutu nu gac tsejni'i le nuzóë' Dios gunë', len cutu gac nu gnózi yugu' le runë' Dios. ³⁴ ¿Nuzxa caz gyejni'i le gza' ladxë'ë Xanru'? ¿Nuzxa caz buzejni'i Lë'? ³⁵ ¿Nuzxa caz bi bunódzj queë' Dios quië gun bayúdx bi ubi'ë Dios qui? ³⁶ Yúgu'të le dë narujgac lu në'ë Dios, len tac lu në'ë, len nacgac quië uzi'ë xbeygac. Gactecz queë' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

12

Ral-la' udöd cuinru' quizi queë' Dios

¹ Böchi' lza'adau'. Ruhuechi' ladxë'ë rë'u Dios. Qui lë ni na' ráta'yua' lauli' udöd cuinli' lu në'ë Dios, gacli' ca tu le nac ban rgu'ru' lu në'ë Dios, quië gacli' quizi queë', le gac tu le gdzag ladxë'ë Dios. Lë ni ral-la' gunli', le rajlöz le rej ládxi'ru'-në' Dios. ² Cutur gunli' la' tuz ca tun bunách dza ni zoaru' na'a, san gul-gác bunách cub le nucubë' Dios icj ládxi'dau'li'. Gul-gún cni quië gac gnózi'li' le nac dxi'a rë'nnë' Dios gunli', lë na' rdzag ladxë'ë, len le nac gdu.

³ Na'a, le zoa le buzá' ladxë'ë quia' Dios, rëpa' yúgu'tëli': Cutu gun ba zxön cuinli', le cural-la' gunli', san ral-la' gacli' nöxj ladxí' ca rbequi icjli', tsca nac yöl-la' rejle' queëli' Dios le bennë' qui queëli'. ⁴ Ca na' nac tuz gdu ca nayá' nabinru', zal-la' zian le nagudi' dzáglenru', len clëg tuz dxin tun yúgu'të le zian na' nagudi' dzáglenru', ⁵ lëzca' cni nac queëru'. Zal-la' zianru' zoaru', nacru' ca tuz le nayá' nabinru' le nacru' tuz len Cristo, ati' qui lë ni na' yúgu'tëru' nacru' tuz turu' len yeturu'.

⁶ Tu turu' dë lu na'ru' tu le bennë' queëru' Dios, ati' nadza'gac tu tu tsca nac le buzá' ladxë'ë qui queëru'. Bönni' na' Dios bunódzjë' queë' gu'ë didza' uláz queë', tsca rejle'ë Lë', ral-la' gu'ë didza' bönni' na'. ⁷ Bönni' na' Dios bunódzjë' queë' gunë' xchinë', dxi'adau' ral-la' gunë' dxin na'. Bönni' na' Dios bunódzjë' queë' usëdnë' bunách, dxi'adau' ral-la' usëdnë' bunách. ⁸ Bönni' na' Dios bunódzjë' queë' uzéjni'në' bunách, dxi'adau' ral-la' uzéjni'në' lequë'. Bönni' bi unódzjë' qui nu yubl, gdu ladxë'ë ral-la' unódzjë'. Bönni' rna bé'inë' bunách, gdu ladxë'ë ral-la' gunë' cni. Bönni' ráclenë' lzë'ë, len yöl-la' rudziji ral-la' gunë' cni.

Yugu' le ral-la' gun nu naqui queë' Cristo

⁹ Ral-la' gdxí'ili' lza'li' gdu ládxi'li'.

Gul-cuasi le cunác.

Gul-güi' ládxi'li' gunli' le nac dxi'a.

¹⁰ Gul-dxi'i-cnë' lza'li' ca nadxi'igacli'-në' böchi'czli'.

Ca runli'-në' ba la'n lza'li' ral-la' gunli' ga gacrë' blau lza'li' ca nacli' la' cuinzli'.

¹¹ Gul-tiptecz ládxi'li' len cutu gacli' zxhuëd.

Gul-gún xchinë' Xanru' gdu ládxi'li'.

¹² Gul-dziji le zoa le runli' löz.

Gul-cóz zxön ladxí' cati' bi rzaca' rgui'li'.

Gul-lídzteczë' Dios.

¹³ Gul-nódzj quegac bunách queë' Cristo tsca nayadzjcnë'.

Gul-güi' latj ga la'cuá' nup ta'dxín queëli'.

¹⁴ Gul-náb-në' Dios gunë' dxi'a quegac nup ta'bía ládxí'gac lbi'ili'.

Gul-náb gac dxi'a quequë', len cutu udxiali' lequë' dö'.

¹⁵ Gul-dzjilen nup tu'dziji.

Gul-cödxlen nup ta'bödx.

¹⁶ Gul-gác tuz len lza'li'.

Cutu gun ba zxön cuinli', san gul-gún-que' tsazxön bönni' nöxj ladxi'.

Cutu gáquili' chnadél-li'li' yöl-la' rejni'i' gdu.

¹⁷ Nutu nu ubi'ili' qui, cu gua'li' dö' qui nu rua' dö' queëli'.

Gul-gún dxi'a quegac yúgu'të bunách.

¹⁸ Chqui' huac, tsca sáqui'li', gul-cöz dxi'a len yúgu'të bunách.

¹⁹ Böchi' lza'adau', cutu uzí' lali' bunách la' lbi'izli', san gul-güi' latj ubi'ë Dios quegac bunách na', le nayúj lu guich la'y le rna: "Néda'cza' uzí' la'. Neda' ubi'a quegac bunách." Cni gnë' Xanru' Dios. ²⁰ Lëzca' cni rna: "Chqui' zoë' bönni' curdzaguë' li' dxi'a len rdunë', bë'ë le gahuë'. Chqui' rbidxë' nis, bë'ë le gui'jë'." Cati' gunu' cni, gunu' ga utui'në' bönni' na'. ²¹ Cutu gu'u latj uxícj li' le cunác, san buxícj le cunác na', ugunu' dxin le nac dxi'a.

13

¹ Yúgu'tëli' ral-la' gunli' ca ta'në' bönni' yúlahui'. Dioscz budödë' lu na'quë' yöl-la' uná bë' napquë', len nucu'ë xlatjqüë' bönni' ni dë lu na'quë' yöl-la' uná bë'. ² Qui lë ni na', nu rdá'baga' yúlahui' rdá'baga' le nuzöë' Dios, ati' nup ta'dá'baga' cni, grugu quegac. ³ Nacu'ë bönni' yúlahui', clëg quië luzeynë' ba naxd nu run le nac dxi'a, san quië luzeynë' ba naxd nu rua' dö'. Chqui' rë'nnu' gunu' ga cutu luzeynë' li' ba naxd, ben le nac dxi'a, ati' uruju' dxi'a lauquë'. ⁴ Naquë' bönni' yúlahui' ni'a në'ë Dios quië gáclenë' li', san chqui' runu' le cunác, ral-la' gádxinu', le cutu nu'ë daduz xuyág yúlahui'. Naquë' ni'a në'ë Dios quië uzí' lë', gunë' zxguia' nu rua' dö'. ⁵ Qui lë ni na' run bayúdx gunli' ca rnë' bönni' na' dë lu në'ë, clëgz le budödë' Dios lu në'ë gunë' lbi'ili' zxguia', san lëzca' quië soa dxiz ládxí'dau'li' lahuë' Dios. ⁶ Qui lë ni na' ca' rguixzj lazli' qui yúlahui', le nacquë' bönni' yúlahui' ni'a në'ë Dios len tunë' le nudödë' lu na'quë'.

⁷ Gul-quízxj yúgu'të bunách le rál-la'li' quequë'. Gul-quízxj lazli' lu na' nu ral-la' uquízxj lazli'. Gul-quízxj dumí nu ral-la' quízxjli'. Gul-gadxi nu ral-la' gádxili', len gul-gún ba la'n nu ral-la' gunli' ba la'n. ⁸ Nutu nu bi ral-la' gál-la'li' qui, san tuz ral-la' gdxi'ili' lza'li', le chben gdu ca rna bë' zxba queë' Dios nu nadxí'i lzë'i. ⁹ Cni ta'ná bë' zxba na': Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu gdöddu' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Cutu së ladxu'u le dë qui lza'u.

Yugu' zxba ni len yúgu'të zxba yezica', udx gun nu run ca rna didza' rna cni: "Bdxí'i lza'u ca nadxí'i cuinu'." ¹⁰ Nu na' nadxí'i lzë'i cutu bi run qui lzë'i le cunác. Cni nac, nu na' nadxí'i lzë'i run gdu ca rna bë' zxba queë' Dios.

¹¹ Gul-gún cni le nözili' ca rac dza ni zoaru' na'a, len nözili' ca' chbdxin dza uspán ládxí'li' ca rubán nu chgux, le chzoar gal-la' dza ularu' lu le cunác ca guc cati' ni' gzu lauru' réjlë'ru' Cristo. ¹² Ga zoaru' na'a nac ca chdzö'l, ati' chzoa töd rël na', san ga na' zoë' Cristo nac ca lahui' dza ati' chzoa tsajsoaru' ni'. Qui lë ni na' ral-la' uca'nru' le tun bunách ga chul xöhui'. Ca na' rugacu cuinë' le

run chi'i lè' lu gdil-l bönni' rijè' gdil-l, ral-la' taru' lu yení' queè' Dios, le gun chi'i rè'u lu na' tu' xòhui'. ¹³ Quiè gunru' cni ral-la' gunru' dxi'a ca ral-la' gun nu rda lahui' dza. Cutu ral-la' súdxiru' len cutu gágulè'ru'. Cutu ral-la' gunru' le cunác len clèg le gun ditj rè'u. Cutu ral-la' tíl-lenru' lza'ru' len cutu uzxé'iru' lza'ru'. ¹⁴ Na'a, ral-la' un cuinli' lu icj ládxi'dau'li' ca naquè' Xanru' Jesucristo, len cutu güi' ládxi'li' gunli' le rzè ládxi'li' lu yöl-la' bunáchz queèli'.

14

Cutu si' quída'ru' böchi' lza'ru'

¹ Gul-güi' latj gun tsaxxön lbi'ili' nu rejlé' Cristo zal-la' cutu nac gdu ca rejlé' Lè' nu na'. Cutu tíl-lenli' nu na' ca nacgac le runi nu na' huac nu gun. ² Ca nela lè ni, nacu'è bönni' runi lequè' huac lahuè' yúgu'tè le tagu bunách, san yela'què' bönni', cunác gdu ca ta'yeylè'è Cristo, tahuè' tuz le raz ruzoaru'. ³ Na'a, bönni' na' rahuè' yúgu'tè cutu ral-la' uzóè' tsla'l bönni' cutu rahuè' yúgu'tè, len lèzca' cni, bönni' na' cutu rahuè' yúgu'tè cutu ral-la' si' quidzè'è bönni' na' rahuè' yúgu'tè, le nazí' lu nè'è Dios gropè' bönni' na' ta'yeylè'è Cristo. ⁴ ¿Nuzxa caz li', rzí' quidzu'u bönni' huen dxin qui nu yubl? Bönni' na' naquè' huen dxin queè' Dios, lahuè' Xanczè' urujè' tsahui' o cutu urujè' tsahui'. Urujè' tsahui' lahuè' Dios, le gunczè' Xanru' Dios ga urujè' tsahui'.

⁵ Nazx ca' zoè' bönni' runrè' xzön tu dza ca runè' xzön yezica' dza, ati' bönni' yubl, tuz ca runè' xzön yúgu'tè dza. Tu turu' ral-la' usèdtscaru' chqui' nac dxi'a le runru'. ⁶ Bönni' na' runè' xzön tu dza, runè' lei xzön quiè tsej ladxè'è Xanru', ati' bönni' na' cutu runè' xzön dza na', quiè tsej ladxè'è Xanru' cutu runè' xzön dza na'. Lèzca' cni, bönni' na' rahuè' yúgu'tè, rahuè' cni quiè tsej ladxè'è Xanru', le rè'è Dios: "Xclenu'", ati' bönni' na' cutu rahuè' yúgu'tè, cutu rahuè' lei quiè tsej ladxè'è Xanru', len rè'è ca' Dios: "Xclenu'."

⁷ Cutu zoè' nabanè' queèzè' nitué' bönni' ladjru' rè'u, len cutu ratiè' queèzè' nitué' bönni'. ⁸ Chqui' zoaru' nabanru', quiè tsij ládxi'ru'-nè' Xanru' zoaru' nabanru', len chqui' gatru', quiè gac yöl-la' ba queè' Xanru' gatru'. Cni nac, chqui' zoaru' nabanru' o chqui' gatru', náquiczru' queè' Xanru'. ⁹ Qui lè ni na' ca' gutiè' Cristo len bubanè', quiè gaquè' Xangac nup chnatgac len nup nabangac.

¹⁰ Na'a li', ¿bizx quiè rulág yudxu' böchi' lza'u? ¿Bizx quiè ruzú' tsla'l böchi' lza'u? Yúgu'tèru' gdxinru' lahuè' Cristo ga cuequi xbeynè' rè'u. ¹¹ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna:

Rnè' Xanru': "Ni'a quia' néda'cza', Luzechu zxibgac lahua' neda' yúgu'tè bunách. La'guixjö' yalj lulu naca' Dios."

¹² Cni nac, cuequi xbeynè' yúgu'tèru' Dios.

Cutu gunru' ga gchixi gnignè' böchi' lza'ru'

¹³ Qui lè ni na', cutu ral-la' ulág yudxru' lza'ru', san ral-la' gun yudxru' cui gunru' ga gchixi gnignè' böchi' lza'ru', len cui gunru' ga gunè' dul-la' lza'ru' na'. ¹⁴ Nòzczda' cutu bi dè le ráguru' le gac gun ga cutur nacru' dxi'a lahuè' Dios, ati' rajlóz lè ni didza' bè'è Xanru' Jesús. Chqui' ráquinè' bönni', zoa bi gac gun ga cutur naquè' dxi'a lahuè' Dios, queè' bönni' ni, cni nac. ¹⁵ Chqui' rushui'nnu' böchi' lza'u, le ragu' le runi lè' cural-la' gáguru', cutu runu' ca ral-la' gun nu nadxi'i böchi' lzè'i. Cutu bi ral-la' gagu' le gun ga gac chop ladxè'è bönni' na', gutiè' Cristo uláz queè'. ¹⁶ Qui lè ni na', cutu bi gunli' le gun ga la'nè xòhui' bunách qui le runi lbi'ili' nac dxi'a. ¹⁷ Cati' rna bé'inè'

rè'u Dios, cutu rui' ládxi'ru' le gui'j gáguru', san rui' ládxi'ru' gacru' tsahui' len soaru' dxi ladxi', len udz'jiru', yugu' le gac gunru' le zóalenè' rè'u Dios Bó' La'y. ¹⁸ Núi'tèz nu run xchinè' Cristo ca nacgac lè ni, run le rdzag ladxè'è Dios, ati' urú'j dxi'a laugac bunách.

¹⁹ Qui lè ni na' ral-la' gunru' le lun ga gata' quegac bunách le rbequi dxi ládxi'ru', len le lun tsutsu turu' yeturu' ca réjlè'ru' Cristo. ²⁰ Cutu bí ral-la' gáguru' le gun ga gac chop ladxí' nu na' nuzóè' Dios. Nactè le ta'ná bunách: "Yúgu'tè dè latj gáguru'", san gunru' le cunác chqui' gunru' ga gchixi gnignè' lza'ru' ni'a qui lè na' ráguru'. ²¹ Dxi'ar gac cutu gagu' bèla' len cutu gui'ju' xisi uva, len cutu bi gunu' le gun ga gchixi gnignè' böchi' lza'u, o le gun ga gac chop ladxè'è, o le gun ga huöta' ggul ladxè'è ca rejlé'è Cristo. ²² Chqui' réjlè'u dè latj bi gunu', ral-la' gunu' cni lahuè' Dios ga zu' tuzu'. Bica' ba bönni' na' cutu ruxòs lè' ládxi'dau'huè' ni'a qui lè na' runi lè' dè latj gunè', ²³ san bönni' na' rac chop ladxè'è ni'a qui le rahuè', nabaguè'è zxguia', le runè' le cutu runi lè' dè latj gunè'. Nac dul-la' yúgu'tè le runru', le cutu runi rè'u dè latj gunru'.

15

Gunru' le rdzag ladxè'è böchi' lza'ru'

¹ Qui lè ni na', chqui' nacru' tsutsu ca réjlè'ru' Cristo, ral-la' gua' glenru' nup na' nòta' nagúl ládxi'gac ca ta'yejlè' Cristo. Cutu ral-la' gunru' le rdzag ládxi'ru' la' cuinzru'. ² Yúgu'tèru' ral-la' gunru' le rdzag ladxè'è böchi' lza'ru' quiè gac dxi'a queè', len gdip ladxè'è ca rejlé'è Cristo. ³ Cni ral-la' gunru', le cutu benè' Cristo le bdzag ladxè'è la' cuinzè', san guc queè' ca na' nayú'j lu guich la'y, rna: "Dubága'gac neda' didza' xöhui' glui' nup gulanè xöhui' quiu' Li', Dios." ⁴ Yúgu'tè le guluzujè' lu guich la'y dza ni'tè, guluzujè' lu guich quiè usèdi rè'u. Lè na' nayú'j lu guich la'y run ga rbözru' zxon ladxí' len ruhuí' zxon rè'u. Qui lè ni na' zoa le runru' löz. ⁵ Rnabda'-nè' Dios, Nu run ga rbözru' zxon ladxí' len Nu ruhuí' zxon rè'u, gunè' ga gacli' tuz ca runi lbi'ili', gacli' ca na' rè'nnè' Jesucristo. ⁶ Cni ral-la' gunli' quiè gacli' tuz, tsaxxon cu'li'-nè' yöl-la' ba Dios, Xuzè' Xanru' Jesucristo. ⁷ Qui lè ni na', quiè gac yöl-la' ba queè' Dios, gul-sí' lu na'li' tuli' yetuli' ca na' Cristo gzxi' lu nè'è ca' rè'u. ⁸ Cni ral-la' gunli', le rëpa' lbi'ili': Bidè' Jesucristo, gúclenè' bunách judío ati' cni bulu'è lahui nac gdu'tè li didza' ru'è Dios, ati' benè' ga guludxín le gzxi' lu nè'è Dios unödzejè' quequè' xuz xtau'tu'.

La'yöni didza' dxi'a bunách gza'a

⁹ Bidè' ca' Cristo quiè benè' ga la'gú'u Dios yöl-la' ba nup cunacgac judío le ruhuechi' ladxè'è lequè' Dios. Ca nac lè ni nayú'j lu guich la'y, rna:

Qui lè ni na', laugac bunách gdu'tè yödzyú,

Ulu'a lahui le nacu' Li',

Len gul-la' quiu' yöl-la' ba.

¹⁰ Ga yubl nayú'j lu guich la'y, rna:

Lbi'ili', bunách gdu'tè yödzyú,

Gul-dz'ijilen bunách queè' Dios.

¹¹ Ga yubl nayú'j ca' lu guich la'y, rna:

Gul-cu'è Xanru' yöl-la' ba,

Yúgu'tèli' cunacli' judío.

Gul-tsj ládxi'li' Lè',

Yúgu'tèli' zoali' gdu'tè yödzyú.

¹² Lëzca' cni buzujë' lu guich Isaías le rna:
 Gla' lahui Nu nabáb di'a dza queë' Isái.
 Gac blau Nu na' quië gna be'i nup cunacgac judío.
 Nup ni lun löz Lë'.

¹³ Rnaba' lahuë' Dios, Nu run ga runru' löz, gunë' ga udzjitsquili' len ga soali' dxi ladxí' le réjlë'li' Lë', len gunë' ga gac gdu ca runli' löz, le zoalen lbi'ili' yöl-la' huac queë' Dios Bó' La'y.

¹⁴ Böchi' lza'adau'. Chnözczda' rúnteczli' le nac dxi'a len dëtsca queëli' yöl-la' rejni'i quië gac uzéjni'li' lza'li'. ¹⁵ Na'a naca' rugu ladxí', ruzuja' queëli' lu guich ni, böcha'a, rusá'a ladxí'li' le zoa le buzá' ladxë'ë quia' Dios. ¹⁶ Qui lë ni na' runa' xchinë' Jesucristo laugac bunách cunacgac judío, len runa' lban qui didza' dxi'a queë' Dios, quië gac ugu'a lu në'ë Dios bunách cunacgac judío, nup na' gröczë' queë' Lë' Dios Bó' La'y. Lacquë' ca tu le rgu'ru' lu në'ë Dios, le rdzag ladxë'ë Lë'.

¹⁷ Na'a, le rúnlena' tsaxzön Jesucristo dxin, dë lu na'a gdzag ladxa'a ca nac le nuna' lu xchinë' Dios. ¹⁸ Lëzca' rurúguida' gnia' ca nac lë na' benë' Cristo lu na'a neda', benë' ga tun ca rna xtidzë'ë Dios bunách cunacgac judío. Lë ni benë' Lë', bugunë' dxin didza' bë'a neda' len yugu' dxin bena' neda'. ¹⁹ Lu na'a neda' bugunë' dxin ca' le nacgac bë' bulu'ë lahui Lë' len yugu' yöl-la' huac xzön benë', len yöl-la' huac queë' Dios Bó' La'y gzoalen neda'. Cni guc, gzu lahua' runa' lban lu yödZ Jerusalén, ati' gdu zbi'il ga rdxintë luyú Ilírico, chnuna' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Cristo. ²⁰ Bë' ladxa'a bena' lban qui didza' dxi'a ga cutu gulayöni bunách ca nac queë' Cristo. La'naru' guna' lban ga chgulayöni bunách, guna' neda' ca runë' bönni' ruguel-lë'ë lahui dxin xzön chnunë' bönni' yubl. ²¹ Ca bena' neda' nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna: La'le'i nup nacua' ga nutu nu ben lban queë' Lë', Len la'yejni'i nup gatga gulayöni ca nac queë'.

Rë'nnë' Pablo tsijë' Roma

²² Qui lë ni na', zal-la' zian lzu gu'nda' guida' ga zoali', cutu guc guida'.
²³ Na'a, chbudx bena' dxin quia' yugu' latj ni, len chrë'nda' zian iz guida' ga zoali'. ²⁴ Qui lë ni na', cati' tsija' luyú España, töda' ga zoali' lbi'ili', le runa' löz duyúa' lbi'ili', len udzjilenda' lbi'ili'. Töd ni' huac ugu'li' neda' nöz. ²⁵ Na'a ral-la' tsija' Jerusalén, tsju'a ni' tu le gaclen nup ni' náquigac queë' Cristo. ²⁶ Cni guna', le guladzág ladxí'quë' bönni' nacu'ë luyú Macedonia len luyú Acaya, gulutubë' bi tu'nödZjë' quegac bunách yechi' dzaggac bunách queë' Cristo, nacu'ë Jerusalén. ²⁷ Guladzág ladxí'quë' bönni' cunacquë' judío glunë' lë ni. Le nactë nac tu le tal-lë'ë quegac bunách judío ni'. Chqui' bönni' cunacquë' judío tu'zi'ë xbey le nacgac queë' Dios ni'a qui le nungac bunách judío, lëzca' ral-la' láclenë' bunách judío na', lugunë' dxin le dë quequë'. ²⁸ Qui lë ni na', cati' udx udöda' lu na'gac bunách judío lë na' gulunödZjë' bönni' ni, ni'r töda' ga zoali' lbi'ili' cati' tsija' luyú España. ²⁹ Cati' guida' ga zoali', runa' löz gdxínlena' yúgu'të le ruzi'ru' xbey ni'a qui didza' dxi'a queë' Cristo.

³⁰ Ni'a queë' Xanru' Jesucristo len ni'a qui yöl-la' nadxí'i ruchizië' icj ladxí'dau'ru' Dios Bó' La'y, ráta'yua' lauli', böcha'adau', ulidzli'-në' tsaxzön len neda' Dios, gnábili'-në' gáclenë' neda'. ³¹ Gul-náb lahuë' Dios gunë' ga ulá' neda' lu na'quë' bönni' cuta'yejlë'ë nacu'ë luyú Judea, len gunë' ca' ga la'dzag ladxí'quë' la'zi'ë lë na' tsju'a bönni' nacquë' queë' Cristo, nacu'ë Jerusalén. ³² Gul-náb ca' lahuë', chqui' nac ca rë'nnë' Dios, gunnë' neda' latj gdxina'

queëli' len yöl-la' rudziji quia', quië uzí' ládxi'lena' lbi'ili'. ³³ Na'a rnabda'-në' Dios, Nu run ga zoaru' dxi ladxi', sóalenë' yúgu'tëli'. Ca' gac.

16

Tu'gáp Dios Iza'gac bunách queë' Cristo

¹ Rgu'a-nu lu na'li' Febe, ngul zanru' da'nu Xanru'. Nacnu ngul huen dxin queë' Dios dzagnu bunách queë' Cristo lu yödZ Cencrea. ² Uláz queë' Xanru' gul-si' lu na'li'-nu ngul na', ca ral-la' lun bunách queë' Cristo. Gul-gaclen lënu, unödZjli' queënu bíti'tëz bi rquinnu. Lëcznu gúclennu bunách zian, len gúclennu ca' neda'.

³ Gul-gáp Dios Priscila len Aquilo, nup na' glunlen neda' tsaxön dxin queë' Jesucristo. ⁴ Chopë' ni guladödë' ga gzoa banádx latië' quië glunë' ga cugatia' neda', ati' rëpa' lequë': xclenli', len clëg neda'z, san lëzca' të'ë lequë': xclenli', yúgu'të böchi' Iza'ru' nababquë' gap nacua' bunách queë' Cristo cunacgac judío. ⁵ Gul-gáp ca' Dios bunách queë' Cristo tu'dubë' lu yu'u lidxquë' Priscila len Aquilo na'. Gul-gáp ca' Dios Epeneto, bönni' na' nadxi'ida'. Bönni' ni gyejlë'ë Cristo zí'atël ca yúgu'të bunách luyú Acaya. ⁶ Gul-gáp Dios María, ngul na' bennu dxin zxön queë' Cristo ga ni' rudubli' lbi'ili'. ⁷ Gul-gáp Dios Andrónico len Junias, yugu' bönni' uládz quia'. Bönni' ni guladzúnlenë' neda' tsaxön lidx guia, len nadël-la'quë' latj blau ladj bönni' gbaz nasölë'ë Cristo. Lëzca' gulayejlë'ë Cristo zí'al ca neda'.

⁸ Gul-gáp Dios Amplias, bönni' na' nadxi'ida' le náquinë' queë' Xanru'. ⁹ Gul-gáp Dios Urbano, bönni' na' bënlenë' netu' tsaxön dxin queë' Jesucristo. Gul-gáp ca' Dios Estaquis, bönni' na' nadxi'ida'. ¹⁰ Gul-gáp Dios Apeles, bönni' na' nac bë' rejllë'ë Cristo. Gul-gáp ca' Dios nup nacua' lidxë' Aristóbulo. ¹¹ Gul-gáp Dios Herodión, bönni' uládz quia'. Gul-gáp ca' Dios nup nacua' lidxë' Narciso, ta'yejlë'ë Xanru'. ¹² Gul-gáp Dios Trifena len Trifosa, ngul na' tunnu dxin queë' Xanru'. Gul-gáp ca' Dios Pérsida, ngul na' bennu dxin zxön queë' Xanru', ati' nadxi'iru'-nu. ¹³ Gul-gáp Dios Rufo, bönni' rō queë' Xanru'. Gul-gáp ca' Dios xnë'ë Rufo na', nacnu ca' ca xna'cza'. ¹⁴ Gul-gáp ca' Dios Asíncrito, len Flegonte, len Hermas, len Patrobas, len Hermes, lenca' yugu' böchi' Iza'ru' da'quë' Xanru', nacua'lenë' lequë'. ¹⁵ Gul-gáp ca' Dios Filólogo len Julia, len Nereo, len ngul zanë' Nereo na', lenca' Olimpas len yúgu'të böchi' Iza'ru' ta'yejlë'ë Cristo, nacua'lenë' lequë'.

¹⁶ Gul-gáp Dios Iza'li', unida'li' Iza'li' lu yöl-la' nadxi'í queëli'. Tu'gapë' Dios lbi'ili' yúgu'të böchi' Iza'ru' nababquë' gap nacua' bunách queë' Cristo ni.

¹⁷ Na'a, ráta'yua' lauli', böcha'adau', gul-gún ga lac bë' nup tun ga grujli' chopl len tun ga gchixi gníguli', le tu'sëdi le cutu rajlöz le nazëdi'. Gul-cuít ga nacua' bunách cni ¹⁸ le cutu tun xchinë' Jesucristo. Tunë' dxin quië bi gata' queë'gacZë', len ta'zí' yé'inë' yugu' bönni' nōxj ladxi', tu'gunë' dxin didza' nōxj ladxi' len didza' tsëjlë'ru' le cunác. ¹⁹ Rzë didza' ca na' runli' ca rna xtidzë'ë Xanru', ati' ta'yöni yúgu'të bunách. Qui lë ni na' rudzijda' ni'a qui le runli' lbi'ili'. Na'a, rë'nda' gacli' sina' gunli' le nac dxi'a, len clëg gunli' le cunác. ²⁰ Dios, Nu run ga zoaru' dxi ladxi', zi'a gunë' ga uxicijli' Satanás, tu' xōhui'. Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' le gaclen lbi'ili'.

²¹ Rugapbi' lbi'ili' Dios bi'i Timoteo, bi' na' rúnlenbi' neda' tsaxön dxin. Tu'gapë' ca' lbi'ili' Dios Lucio len Jasón len Sosíater, yugu' bönni' uládz quia'.

²² Neda', Tercio, ruzuja' lu guích didza' ni ru'ë Pablo, rugapa' ca' lbi'ili' Dios, dzaguë' neda' Xanru'.

²³ Rugapë' ca' lbi'ili' Dios Gayo, bönni' ni ru'ë neda' latj zoa' lidxë', len ru'ë ca' latj tu'dúb ni yúgu'të bunách queë' Cristo. Rugapë' lbi'ili' Dios Erasto, bönni' yu'u lu në'ë dumí qui yödz ni. Rugapë' ca' lbi'ili' Dios Cuarto, bóchi'ru'dau'.

²⁴ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' yúgu'tëli' le gaclen lbi'ili'. Ca' gac.

Yöl-la' ba Dios

²⁵ Na'a, rgu'tu'-në' yöl-la' ba Dios, Nu gac gun tsutsu lbi'ili' ca nac didza' dxi'a runa' lban qui, len ca nac lban runa' ca nac queë' Jesucristo, len ca nac le bulu'ë lahui Dios qui le bgachi' queë', lë na' bucachë'ë Lë' dza ni'të ga bdxintë na'a dza. ²⁶ Na'a chbulu'ë lahui lë ni yugu' lu guich guluzujë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca na' gnacžë' Dios, Nu zoatecz. Na'a rac lban qui laugac yúgu'të bunách quië gac la'yejlë' Cristo len lun ca rna xtidžë'ë.

²⁷ Ni'a qui le benë' Jesucristo, gactecz yöl-la' ba queë' la'z dui Dios, Nu ractërcz. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BSÖL'Ë PABLO YÖDZ CORINTO

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Corinto

¹ Ca rë'necznë' Dios bulidzë' neda', Pablo, quië gaca' gbaz queë' Jesucristo. Runë' neda' tsaxxón böchi'ru' Sóstenes. ² Rugapa' Dios lbi'ili', böchi' lza'adau', rudubli' queë' Dios lu yödZ Corinto, len nacli' quizi queë' Dios le nacli' tuz len Jesucristo. Dioscz bulidzë' lbi'ili' quië gáquili' quizi queë' tsaxxón len yúgu'të nup nacua' yúgu'të latj len tu'lidzë' Dios, tu'gunë' dxin lë' Xanru' Jesucristo, Xanquë' lenca' Xanru'. ³ Ráta'yua' lahuë' Xuzru' Dios len lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxida'u'li'.

Yugu' le ruzi'ru' xbey le náquiru' queë' Cristo

⁴ Rëpteczä-në' Dios: "Xclenu'" ca nac queëli', le zoa le buzä' ladxë'ë queëli' Dios le nacli' tuz len Jesucristo. ⁵ Le nacli' tuz len Cristo, Dios chnagu'tsquë' xnözi queëli' yúgu'të le naqui queë'. Ráclenë' lbi'ili' ca nac yúgu'të didza' ru'li' len runë' ga réjni'li' yúgu'të. ⁶ Cni nac, le gzxi' lu na'li' gdu ládxili' le runtu' lna' lau ca nac queë' Cristo. ⁷ Qui lë ni na', cutu bi ryadzj queëli' qui le runnë' queëru' Dios Bö' La'y, tsal ni rbözli' dza na' gla' lahuë' Xanru' Jesucristo. ⁸ Lëczë' utipë' ládxili' quië gac gua' glenli' yúgu'të ga gdxintë dza udx, cui gac nu bi gnë queëli' dza ni' huödë' Xanru' Jesucristo. ⁹ Dios runë' ca rnë', len Lëczë' bulidzë' lbi'ili' quië gacli' tuz len Zxi'në', Xanru' Jesucristo.

Narujgac chopl bunách queë' Cristo nacu'ë Corinto

¹⁰ Ni'a queë' Xanru' Jesucristo ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', gul-gún tuz xtídza'li' yúgu'tëli'. Cutu grujli' chopl, san gul-gác tuz ca rza' ládxili', len ca runi lbi'ili'. ¹¹ Cni rëpa' lbi'ili', böchi' lza'adau', le gulagu'xjöri'në' neda' ca runli' bönni' nacu'ë lidxnu Cloé, ta'në' rdil-l dídza'li'. ¹² Lë ni rnial: "Nadzäl dídza' ru'li' tu tuli'." La'li' rnali' da'li' Pablo. Yela'li' rnali' da'li' Apolos. Yela'li' rnali' da'li' Cefas, ati' yela'li' rnali' da'li' Cristo. ¹³ ¿Naru' brujtsë' chopl Cristo? ¿Naru' gda'tsa' neda', Pablo, lë'i yag cruz uláz queëli'? ¿Naru' bdiltsali' nis quië gacli' tuz len neda'? ¹⁴ Rëpa'-në' Dios: "Xclenu'", le cutu buquila' nis nitúr lbi'ili', san chopzë' Crispo len Gayo. ¹⁵ Qui lë ni na' cutu gac gnali' bdil-li' nis quië gacli' tuz len neda'. ¹⁶ Lëzca' buquila' nis Estéfanos, len nup nacua' lidxë'. Cutu rajneyda' chqui' buquila' nis nu yubl. ¹⁷ Bsölë'ë neda' Cristo, clëg quië uquila' bunách nis, san quië guna' lban qui didza' dxi'a. Ru'a didza', san clëg lu yöl-la' rac sxöni queëcza', cui ucacha'a yöl-la' huac qui le benë' Cristo lë'i yag cruz.

Cristo napczë' yöl-la' huac len yöl-la' rejni'i queë' Dios

¹⁸ Nup nacgac chul nit taqui ca'z nac lban runru' queë' Jesús, ca na' gutië' lë'i yag cruz, san rë'u na' nularu', ráquibe'iru' dzag lei yöl-la' huac queë' Dios uslá rë'u. ¹⁹ Cni nac, le nayúj lu guich la'y, rna:

Guna' ga huóac daduz yöl-la' rac sxöni

Quegac nup tac sxöni.

Tsla'l uca'na' yöl-la' rejni'i

Quegac nup ta'yejni'i sxöni.

²⁰ ¿Bizxa caz uzi'tsë' xbey bönni' réjni'në' sxöni? ¿Bizxa caz uzi'tsë' xbey bönni' nazëdtsquë'? ¿Bizxa caz uzi'tsë' xbey bönni' nabé'itsquinë' ru'ë didza'? Dios chbenë' ga böac ca'z yöl-la' rejni'i quegac bunách yödZlyú ni. ²¹ Dios, lu

yöl-la' rejni'i queë', cutu bë'ë latj lunbë' Lë' bunách yödzyly ni ni'a qui yöl-la' rac szxöni quequë'. Dios bdzag ladxë'ë buslé' nup ta'yejlë' Lë' ni'a qui lban na' runru', zal-la' taqui bunách ca'z nac.

²² Të'nnë' bönni' judío la'lë'inë' yöl-la' huac nacgac bë', ati' bönni' gza'a ta'guiljë' yöl-la' rejni'i. ²³ Rë'u ni runru' lban queë' Cristo, ca na' gutië' lë'i yag cruz. Le nactë, lban runru' ca gutië' Cristo, run ga ta'chixi ta'nigui bunách judío, ati' yezica' bunách taqui ca'z nac. ²⁴ Nup na' bulidzë' lequë' Dios, zal-la' nacquë' bönni' judío o bönni' gza'a, táquibe'inë' napczë' Cristo yöl-la' huac queë' Dios len yöl-la' rejni'i queë' Dios. ²⁵ Taqui bunách yödzyly ni le benë' Dios nac bë' cunözi naquë', san lë na' benë' napr yöl-la' rejni'i ca yöl-la' rejni'i quegac bunách. Taqui le benë' Dios nac bë' nacuidi'në', san lë na' benë' napr yöl-la' huac ca yöl-la' huac quegac bunách. ²⁶ Na'a, böchi' lza'adau', gul-tsajnéy ca gucli' cati' bulidzë' lbi'ili' Dios. Cutu bítsa'quë' ladjli' zian bönni' ta'yéjini'në' lu yöl-la' bunáchz quequë', len cutu bítsa'quë' ladjli' zian bönni' uná bë', len clëg zian bönni' nacquë' blau. ²⁷ Yugu' bönni' na' gröë' Dios, taqui bunách yödzyly ni cunözi nacquë'. Cni benë' Dios quië gunë' ga lutu'i nup ta'yéjini'i. Lëzca' cni gröë' Dios nup nacuidi'gac yödzyly ni quië gunë' ga lutu'i nup nalgac. ²⁸ Lëzca' cni, nup na' gröë' Dios, taqui bunách yödzyly ni nacquë' ca'z len cutu bi nacquë', len nacuidi'quë'. Cni benë' Dios quië gunë' ga lugá'n ca'z lë na' tun zxön bunách yödzyly ni. ²⁹ Qui lë ni na', nutu nu gac gun ba zxön cuini lahuë' Dios. ³⁰ Dioscz benë' ga nacru' tuz len Jesucristo, len benë' ga napru' yöl-la' rejni'i queë' Cristo. Le naquë' tuz len rë'u Cristo, nuhuöacru' tsahui', len náquiru' quizi queë' Dios, len nularu'. ³¹ Nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna: "Chqui' zoa nu bí rë'ni gun zxön, ral-la' gun zxön Xanru'."

2

Lban runru' queë' Cristo, ca gdë'ë lë'i yag cruz

¹ Cni gac, böchi' lza'adau', cati' bdxina' queëli'. Bena' lban lauli' qui xtidzë'ë Dios, clëg len yöl-la' rejni'i quia', len cutu bë'a didza' lu yöl-la' rac szxöni quia'. ² Cati' ni' gzóalena' lbi'ili', bë' ladxa'a cugu'a didza' qui le yubl, san tuz ca nac queë' Jesucristo bë'a didza', ca na' gdë'ë lë'i yag cruz. ³ Gzóalena' lbi'ili' lu yöl-la' rcuidi' quia', ati' lu yöl-la' radxi quia' gzxiztsca'. ⁴ Bë'lëna' lbi'ili' didza' len bena' lban qui xtidzë'ë Dios, clëg ca tui' didza' bunách lu yöl-la' rac szxöni quegac, san gzóalënë' neda' Dios Bó' La'y, ati' gzoalen neda' yöl-la' huac queë' Dios, le gac bë' nac gdutë li didza' bë'a. ⁵ Cni bena' quië gac tséjilë'li' Dios, clëg le byönili' yöl-la' rac szxöni quegac bunách, san le blë'ili' yöl-la' huac queëczë' Dios.

Dios Bó' La'y runë' ga núnbë'ru'-në' Dios

⁶ Rui'tu' didza' lu yöl-la' rac szxöni laugac nup chnacr gdu ca ta'yejlë' Dios. Yöl-la' rac szxöni ni cutu nac ca le napgac bunách yödzyly ni, len cutu nac ca le napquë' bönni' ta'ná bë'ë dza ni zoaru' na'a, nup na' ta'nítz. ⁷ Rui'tu' didza' qui yöl-la' rac szxöni nagachi', lë na' runödzejë' Dios, le bgachi' yöl-la' rac szxöni na' buzöë' Dios dza ni'të quië uzi'ru' xbey. ⁸ Cutu glunbë'ë yöl-la' rac szxöni na' bönni' ta'ná bë'ë dza ni zoaru' na'a. La'naru' glunbë'ë lei, cutu ludë'ë lë'i yag cruz Xanru' nactërë' blau. ⁹ Nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna: Chnupë'ë Dios le luzi' xbey nup nadxi'igac Lë', Yugu' le nutu nu ble'i, len cutu byöni, Len cutu gulazá' ladx'i'gac bunách ca nac qui.

¹⁰ Na'a, Dios nuzéjni'nè' rè'u yugu' lè ni lu nê'è Dios Bò' La'y, le ruyuczè' yúgu'tè Dios Bò' La'y, lenca' le yu'u icj ládxi'dau'huè' Dioscz.

¹¹ ¿Naru' gac gnöznè' bönni' le yu'u icj ládxi'dau'huè' yetüè' bönni'? Tuz bö' nacczè' bönni' na' nözi lè na'. Lèzca' cni, nutu nu nözi le yu'u icj ládxi'dau'huè' Dios. Tuzè' Dios Bò' La'y nöznè' lè ni. ¹² Rè'u ni, cutu nazí' lu na'ru' bö' rdaz yödzlyú ni, san nazí' lu na'ru' Dios Bò' La'y, Nu na' ruchiziè' rè'u Dios quiè gac gûnbè'ru' yugu' le buzá' ladxè'è queèru' Dios. ¹³ Yugu' lè na' buzá' ladxè'è queèru' Dios rui'ru' didza' qui, clèg len didza' tu'sèdi rè'u bunách len yöl-la' rac szxöni quegac, san len yugu' didza' rusèdnè' rè'u Dios Bò' La'y. Cni nac, rzéjni'ru' bunách zóalenè' lequè' Dios Bò' La'y ca nac le rusèdnè' rè'u Dios Bò' La'y.

¹⁴ Cutu rzi' lu nê'è le rusèdnè' rè'u Dios Bò' La'y bönni' cuzóalenè' lè' Dios Bò' La'y, le ráquinè' ca'z nac. Cutu gac tséjni'nè' lè ni bönni' na', le gac gáquibe'inè' le zaca' lè ni tuzè' bönni' zóalenè' lè' Dios Bò' La'y. ¹⁵ Gac gáquibe'inè' le zaca' yúgu'tè, bönni' zóalenè' lè' Dios Bò' La'y, san nutu nu gac gáquibe'i le záca'czè' bönni' na'. ¹⁶ Nayúj lu guich la'y, rna:

¿Nuzxa caz nözi le rza' ladxè'è Xanru'?

¿Nuzxa caz gac uzejni'i Lè'?

San yu'u icj ládxi'dau'ru' rè'u le rza' ladxè'è Cristo.

3

Nacru' huen dxin tsaxön len Dios

¹ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', cutu guc gü'lèna' lbi'ili' didza' ca ru'lèna'-nè' didza' bönni' zóalenè' lè' Dios Bò' La'y, san bé'lèna' lbi'ili' didza' ca ru'lèna' nu nac bunáchz didza', cuzóalenè' nu na' Dios Bò' La'y. Nacli' ca bi'i huè'n, cunacli' tsutsu ca réjlè'li' Cristo. ² Busèdda' lbi'ili' le cunác baníg, lè na' guc ca nidxi' gü'li'. Cutu busèdda' lbi'ili' le nac baníg ca bèla' gáguli'. Cutu guc tséjni'li' le nac ca bèla' gáguli', len cutu racli' na'a. ³ Cni nac, le nacli' ca nu nac bunáchz ga rdxintè na'a dza. Tsal ni ruzxé'ili' lza'li' len rdíl-l didza'li' len r-rujli' chopl, nacli' ca nu nac bunáchz, len runli' tuz ca tun bunách yödzlyú ni. ⁴ Cati' zoalen lbi'ili' nu rna da' Pablo nu na', len yetú nu rna da' Apolos, nacli' ca nu nac bunáchz.

⁵ ¿Nuzxa caz naca' neda', Pablo? ¿Nuzxa caz na' Apolos? Nactu' huen dxin queè' Dios, ati' ni'a qui le bentu' gyéjlè'li' Cristo. Tu tutu' runtu' dxin na' bennè' qui queètu' Xanru'. ⁶ Dxin bentu' lu icj ládxi'dau'li' nac ca dxin run nu raz ruzóa. Neda' guza' xseydau', ati' Apolos glu'è nis, san Dios benè' ga blen len gzxön xseydau' na' nadúz icj ládxi'dau'li'. ⁷ Cni nac, lati'z zaquè' bönni' guz, len lati'z ca' bönni' rgu'è nis, san záqui'tsquinë' Dios Nu run ga rlen len rzxön xseydau' na'. ⁸ Tuz ca nacque' bönni' razè' len bönni' rgu'è nis. Dios ubi'è qui queèquè' tsa' nac dxin tunè'. ⁹ Nactu' huen dxin tsaxön len Dios, ati' lbi'ili' nacli' ca la' yèl queè' Dios ga runtu' dxin.

Lèzca' cni nacli' ca tu yu'u runè' Dios. ¹⁰ Ca nac le buzá' ladxè'è quia' Dios, naca' ca huen zö'ö blau. Neda' glu'a xlibi zö'ö, ati' nu yubl rchis zö'ö na'. Tu turu' ral-la' uyuru' ca rchisru' zö'ö lahui xlibi zö'ö na'. ¹¹ Dios chglu'è xlibi zö'ö le nac Lèczè' Jesucristo, ati' nutu nu gac cu'u yetú xlibi zö'ö. ¹² Dxin runru' queè' Cristo nac ca rchisru' zö'ö lahui xlibi zö'ö na'. Lahui xlibi zö'ö na' gac nu gun dxin rchis zö'ö le nac ca le náquini oro, o plata, o guiöj záqui'tsquisgac, o gac nu gun dxin le nac ca rchis zö'ö le náquini yag, o guixz, o guixi' ca'z. ¹³ Gac bè' ca nac dxin nungac tu tu bunách. Cati' gdxin dza

gchuguë' quegac bunách Dios, gla' lahui dxin nunru', le töd lu gui' dxin na', ati' gui' na' si' bë' dxin nungac tu tu bunách. ¹⁴ Chqui' urúj dxi'a lu gui' na' dxin nunë' bönni' le nac ca tu zö'ö bchisë', Dios ubi'ë queë' ca rajlöz dxin nunë'. ¹⁵ Chqui' tsegui dxin nunë' bönni' le nac ca tu zö'ö bchisë', unitië' le rë'nnë' ubi'ë queë' Dios, san ulaczë' lë', gac queë' ca rac qui nu rulá tu lu gui'.

¹⁶ ¿Naru' cu nözili' nacczli' gdau' queë' Dios, ati' zoë' icj ládxi'dau'li' Dios Bó' La'y? ¹⁷ Chqui' nu usnit gdau' queë' Dios, Dios usnitië' nu na', le nacla'y gdau' queë' Dios, ati' lbi'icZli' nacli' gdau' na'.

¹⁸ Cutu si' ye'i cuinli'. Chqui' raqui nu nutsa' ladjli' rac szxöni ca tac szxöni bunách yödZlyú ni, ral-la' huöac nu na' ca bönni' cunözi, quië gata' qui yöl-la' rac szxöni le nac gdu. ¹⁹ Bönni' napzë' yöl-la' rac szxöni qui yödZlyú ni naquë' cunözi lahuë' Dios. Nayúj lu guich la'y, rna: "Dios runë' ga la'chixi la'nigui nup tac szxöni, rugunë' dxin yöl-la' rac szxöni quegac." ²⁰ Lëzca' cni rna: "Xanru' nöznë' daduz nac le ta'bequi icjgac bunách tac szxöni." ²¹ Qui lë ni na', cutu ral-la' gunli' zXön le gac gunë' bönni'. Naqui queëli' yúgu'të. ²² Náquigac queëli' Pablo, len Apolos, len Cefas, len yödZlyú ni, len yöl-la' na'bán, len yöl-la' gut, len dza ni zoaru' na'a, len dza zi'a za'. Yúgu'të naqui queëli', ²³ ati' lbi'ili' náquili' queë' Cristo, ati' Cristo náquinë' queë' Dios.

4

Dxin tunë' bönni' gbaz nasölë'ë Cristo

¹ Qui lë ni na', ral-la' gáquili' nactu' netu' huen dxin queë' Cristo, len dë lu na'tu' le nagachi' queë' Dios. ² Yugu' bönni', Dios nudödë' lu na'quë' lugunë' dxin le naqui queë', run bayúdx lunë' gdu dxi'a le tunë'. ³ Cutu bi' rui' ladxa'a chqui' cuequi xbeyli' neda', o chqui' la'bequi xbey neda' bunách yödZlyú ni. Cutu ca' rbequi xbey cuina'. ⁴ Cutu ruxös neda' ládxi'dau'hua'. Lë ni cutu nac bë' cunabaga'a xzguia'. Xanru' naquë' Nu rbequi xbey neda'. ⁵ Qui lë ni na', nutu nu ral-la' cuequi xbeyli' zi'al ca gdxin dza qui. Gul-cöz dza ni' huödë' Xanru', ati' Lë' ubijë' ga lna' le nagachi' ga chul, len ulu'ë lahui le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách. Ni'r Dios ubi'ë qui queëgac bunách le gun ba la'n lequë' ca ral-la' gunë'.

⁶ Na'a, böchi' lza'adau', ca nac lë ni, bë'a didza' qui le runtu' netu', Apolos len neda'. Huac usëdli' ca runtu' netu' quië gunli' le nayúZ lu guich la'y, cutu gunli' zXön tu bönni' len cutu uzoali' tsla'l yetué'. ⁷ ¿Nuzxa caz ben ga nacu' li' blau? ¿Bizxa caz bdél-li'nu' li' le cutu bennë' quiu' Dios? Chqui' Lë' bennzë' quiu' lë na' dë lu na'u, ¿bizx quië run ba zXön cuinu', ráquinu' racz quiu' bdél-li'nu' lë na'?

⁸ ¿Naru' ráquitsali' nadél-li'tërli'? ¿Naru' ráquitsali' rlé'ili' yöl-la' tsahui' queëli'? ¿Naru' ráquitsali' rna bë'li', zal-la' cutu rna bë'tu' netu'? Ni'a queë' Xanru' Dios rë'nda' gna bë'li' quië gac gna bë'lentu' lbi'ili' tsaxöñ. ⁹ Runi neda' nac queëtu', bönni' gbaz queë' Dios, ca nuzóë' netu' zeajtu' xbanti ca na' rac quequë' bönni' chnarugu quequë' latië' lahui' laugac bunách. Nactu' ca tu le tu'yutsca bunách yödZlyú ni, lenca' ca tu le tu'yutsquë' gbaz la'y queë' Dios.

¹⁰ Le rë'nitu' guntu' xchinë' Cristo, rui'tu' bunách latj taqui nactu' cunözi, san lbi'ili' ráquili' racli' szxöni le nacli' queë' Cristo. Lbi'ili' ráquili' chnal-li', san taqui bunách nacuídi'tu' netu'. Tu'zóa netu' tsla'l bunách, san tu lbi'ili' ba la'n. ¹¹ Ga rdxintë' na'a dza, rduntu' len rbidxtu' nis. Cutu dë lari' gácutu'. Tun netu' zi' bunách len cutu zoa lidxtu'. ¹² Rusaca' zi' cuintu', la' netu'z runtu' dxin. Tu'lídZ netu' zi' bunách, san netu' rnabtu' le gaclen lequë'. Ta'bía

ládxi'gac netu' bunách, san rua' rlentu' lei. ¹³ Ta'né' queëtu', san lu yöl-la' nöxj ladxi' ruí'lentu' lequë' didza'. Ga rdxintë na'a dza nactu' ca bëb qui yödzyly ni len ca tu le ta'rú'n ni'l yúgu'të bunách.

¹⁴ Ruzuja' queëli' cni lu guich, clëg le rë'nda' guna' ga utui'li', san rë'nda' uzéjni'da' lbi'ili', runa' ca runë' bönni' ruzéjni'në' yugu' zxi'nczë' nadxi'inë' lecbi'. ¹⁵ Zal-la' gac la'cua'len lbi'ili' zian gayu'ë bönni' lusëdnë' lbi'ili' ca nac queë' Cristo, tuz nu zoa nac ca xuzli', nu na' ben ga náquili' queë' Cristo. Lu yöl-la' na'bán cub napli' le dzagli' Cristo, néda'cza' naca' ca xuzli' le busyönda' lbi'ili' didza' dxi'a. ¹⁶ Qui lë ni na', ráta'yua' lauli' güi' ládxi'li' gunli' ca runa' neda'.

¹⁷ Qui lë ni na' ca' rsöla'a-bi' queëli' bi'i Timoteo. Le réjlë'bi' Xanru' nachi' ca zxi'ncza', nachi' gdu ladxi', ati' nadxi'ida'-bi'. Gunbi' Timoteo ga tsajneyli' yugu' zxba rusëdda' le náquida' queë' Cristo, yugu' le rusëdda' yúgu'të latj laugac yúgu'të cö' bunách queë' Cristo. ¹⁸ La'li' run ba zxön cuinli' le ráquili' cutur udxina' ga zoali'. ¹⁹ Na'a, la' udxintea' ga zoali' chqui' gunnë' neda' latj Xanru'. Ni'r gáquibe'ida', clëg didza'z tu'ë bönni' tun ba zxön cuinquë', san gáquibe'ida' chqui' zoalen lequë' yöl-la' huac queë' Dios. ²⁰ Chqui' nazí' lu na'li' rna bë'inë' lbi'ili' Dios, cutu nac bë' nac cni le rnazli' ca'. Nac bë' nac cni chqui' zoalen lbi'ili' yöl-la' huac queë' Dios. ²¹ ¿Bizxal ré'nili'? ¿Naru' ré'nili' udxina' ga zoali' len gba'y, gut quina' lbi'ili', o len yöl-la' nadxi'i len lu yöl-la' nöxj ladxi'?

5

Pablo rbequi xbeynë' bönni' runë' le cunác

¹ Rzë didza' zóalenë' lbi'ili' bönni' runë' le cunác, zóalenë' ngul queë' xuzë'. Le cunác cni cutu ca' tun bunách cunúnbë'gac Dios. ² Lbi'ili' run ba zxön cuinli', san ral-la' huí'nili' len ubiajli' ga zoali' nu na' run dul-la' na'. ³ Zal-la' cutu zóalena' lbi'ili' lu gdu ca nayá' nabana', le nactë zóalena' lbi'ili' lu bö' naccza'. Ca chzóalencza' lbi'ili' chglequi xbeyda' nu na' run dul-la' na'. ⁴ Cati' udubli' queë' Xanru' Jesucristo guna' lbi'ili' tsaxxön lu bö' naccza'. Ni'r, len yöl-la' huac queë' Xanru' Jesús ⁵ gul-dödë' bönni' na' lu na' Satanás tu' xöhui' quië nit gdu ca nayá' nabanë', san ulá bö' nacczë' dza ni' huödë' Xanru'.

⁶ Cutu nac dxi'a gun ba zxön cuinli' ca nac le runli'. ¿Naru' cu nözili' didza' na' rna: "Xné'idau'z yöt xtil gun ga gyazx gdu'të cua nazí' lei."? ⁷ Na'a, gul-cúa ga zoali' dul-la' na' le nac ca tu xnë'i gul, quië gacli' dxi'a. Ni'r gacli' ca tu cua cub cunazí' xnë'i, ca na' le nactë chnacli'. Nac queëru' ca chozaru' Lni Pascua cati' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i, len chgludödë'dë'-ba' uláz queëru' bö'cu' zxila' qui Lni Pascua na', bö'cu' zxila' na' naquë' Lëczë' Cristo. ⁸ Qui lë ni na' ral-la' gunru' lni na', clëg zoalen rë'u xnë'i gul na' ruluí' le cunác len le cuzaca', san ral-la' ugunru' dxin yöt xtil na' cunazí' xnë'i, yöt xtil na' ruluí' le nac gdu dxi'a len le nac gdu'të li.

⁹ Cati' buzuja' queëli' lu guich zi'al, gudxcza' lbi'ili' cutu gunli' tsaxxön bönni' tunë' le cunác. ¹⁰ Gudxa' lbi'ili' cni, clëg quië ucuitli' tsaz ga nacuá' bunách yödzyly ni, tun le cunác, len ga nacuá' bunách ta'zë ládxi'gac le dë qui lza'gac, len ga nacuá' gban, len bunách ta'yj ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag. Quië gunli' cni gun bayüdx grujli' yödzyly ni. ¹¹ Le rë'ni gna didza' na' buzuja' queëli' lu guich, nac cuí gunli' tsaxxön bönni' rnë' náquinë' queë' Cristo, san runë' le cunác, o rzë ladxë'ë le dë qui lzë'ë, o rej ladxë'ë bdau' guiöj bdau' yag, o rnë xöhuë'ë, o rzúdxinë', o rbanë'. Cutu ca' gágulenli' tsaxxön bönni'

cni. ¹²⁻¹³ Cutu naqui quia' neda' cuequi xbeyda' nup cunababgac rè'u. Dios cuequi xbeynè' lequè'. Lbi'iczli' ral-la' cuequi xbeyli' nup nababgac lbi'ili'. Qui lè ni na', gul-cùè' ga zoali' bõnni' xõhui' na'.

6

Cutu ral-la' gchè'ru' böchi' lza'ru' laugac bunách yúlahui'

¹ Cati' rdil-l dídza'li' tuli' len yetuli', ¿nacxcz rurúguili' tseajli' yúlahui' ga la'bequi xbey lbi'ili' nup cuta'yejlè' Cristo? Dxi'ar tseajli' laugac bunách queè' Cristo quiè la'bequi xbey lbi'ili'. ² ¿Naru' cu nõzili' ral-la' la'bequi xbey yúgu'tè bunách yõdzlyú nup náquigac queè' Cristo? Chqui' lbi'iczli' cuequi xbeyli' bunách yõdzlyú, ¿naru' cu napli' yõl-la' rejni'i cuequi xbeyli' didza' bizxj cni? ³ ¿Naru' cu nõzili' ral-la' cuequi xbeyru' yugu' gbaz la'y? Runtèr bayúdx cuequi xbeyru' le tac yõdzlyú ga ni zoaru' na'a. ⁴ Na'a, chqui' rac tu le run bayúdx nu cuequi xbey, lè na' rac yõdzlyú ni, ¿bizx quiè rucua'li' nup la'bequi xbey lei, nup na' cutu bi dè lu na'gac ladjac bunách queè' Cristo? ⁵ Rnia' cni quiè guna' ga utui'li'. ¿Naru' cu zoalen lbi'ili' nu rac lati' nu gac cuequi xbey le rac quequè' böchi' lza'li'? ⁶ ¿Nacxcz gac bõnni' rejlè'è Cristo gchè'è böchi' lzè'è yúlahui' ga la'bequi xbey lequè' bunách cuta'yejlè'?

⁷ Le nactè rchixi rníguili' le rdil-l dídza'li'. ¿Bizx quiè cutu gua' glenli' nu rua' dõ' queèli'? ¿Bizx quiè cutu gua' glenli' nu rucáchi'lan le dè queèli'? ⁸ Lbi'ili' rua'li' dõ' len rucachi' lanli', ati' runli' cni quequè' böchi' lza'li' ta'yejlè'è Cristo.

⁹⁻¹⁰ ¿Naru' cu nõzili' cutu la'yáz ga rna bè'è Dios bunách cunacgac tsahui'? Cutu si' ye'i cuinli'.

Cutu ca' tsaz ga rna bè'è Dios nitú nu run le cunác.

Nitú nu rej ladxj' bdau' guiõj' bdau' yag,

Len nitú nu rguitsj zxba qui yõl-la' nutság na',

Len nutu nu bõnni' run cuinè' ca ngul,

Len nutu nu bõnni' zóalenè' la' lzè'i bõnni'zè',

Len nitú gban,

Len nitú nu ruhuidi',

Len nitú nu rzudxi,

Len nitú nu rnè xõhui',

Len nitú nu rucáchi'lan.

Cutu ca' tsaz ga rna bè'è Dios nu run cni.

¹¹ Cni gucli' la'li' lbi'ili', san na'a chnuhuõacli' dxi'a ca nac dul-la' gbága'li', len chnáquili' quizi queè' Dios, len chnuhuõacli' tsahui' ni'a qui le benè' Xanru' Jesús. Bõ' La'y queè' Dios runè' ga rac cni.

Naqui quizi queè' Dios gdu ca nayá' nabinru'

¹² Ta'ná bunách: "Yúgu'tè dè latj gunru'." Zal-la' nactè didza' ni, cutu ral-la' gunru' yúgu'tè. Zal-la' dè latj guna' yúgu'tè, cutu gu'a latj bi gna be'i neda'.

¹³ Ta'ná ca' bunách: "La' huagu nacz le tsaz lè'ru', ati' lè'ru' nacz ga tsudzu la' huagu." Nactè didza' ni, san gdxin dza usnitiè' Dios la' huagu lenca' lè'ru'. Dios benè' gdu ca nayá' nabinru', clèg quiè ugunru' lei dxin gunru' le cunác. Nac quiè uzi'è xbey Xanru', ati' Xanru' naquè' quiè uzi' xbe' gdu ca nayá' nabinru'. ¹⁴ Dios uspanè' Xanru' lu yõl-la' gut. Lèzca' cni, len yõl-la' huac queè' uspanè' rè'u.

¹⁵ ¿Naru' cu nõzili', lu gdu ca nayá' nabinli' nacli' tuz len le nacczè' Cristo? ¿Nacxcz gac cúali' tu le da' Cristo len gunli' ga ta' ngul udá dzag? Cutu ca' ral-la'

gunli' cni. ¹⁶ ¿Naru' cu nõzili' chqui' zóalenë' ngul udá dzag bönni', naquë' tuz len lënu? Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: "Lacquë' ca tuz bunách gropë'." ¹⁷ Na'a, nu bönni' naquë' tuz len Xanru', naquë' tuz len Lë' lu bö' nacczë'.

¹⁸ Qui lë ni na', cutu ca' gunli' le cunác. Biti'tëz dul-la' yubl runë' bönni', ni' lu le nacczë' runë' dul-la' na'. Nu bönni' runë' le cunác, runë' dul-la' le dzag lëczë'. ¹⁹ ¿Naru' cu nõzili' nac gdau' queë' Dios Bò' La'y na', ati' Lë' zoë' icj ládxi'dau'li'. Qui lë ni na' cutu naqui queëzli' gdu ca nayá' nabinli'. Na'a, naqui queë' Dios. ²⁰ Dios gu'uë' lbi'ili' len tu le zxon' gdixjé'. Gul-gún dxin gdu ca nayá' nabinli' lenca' bö' nacczli' quië gac queë' Dios yöl-la' ba, le náquigac queë' Dios gdu ca nayá' nabinli' lenca' bö' nacczli'.

7

Rusëdnë' Pablo ca nac qui yöl-la' nutság na'

¹ Na'a, ubi'a didza' yugu' le gnábili' neda', le buzujli' quia' lu guich. Gac dxi'a queë' bönni' chqui' cutu sóalenë'-nu ngul. ² Le tuntsca le cunác bunách ga ni' zoali', ral-la' la'cuá'lenë'-nu ngul qui queëquë' yúgu'të bönni' nababquë' lbi'ili', ati' ral-la' la'cuá'lennu-në' bönni' qui queëcnu yúgu'të ngul. ³ Bönni' na' zoanu ngul queë' ral-la' gunë' queënu ngul queë' ca nac yöl-la' run qui yöl-la' nutság na', len la' tuz ca ral-la' gunnu ngul len bönni' queënu. ⁴ Cutu dë lu na'znu ngul gdu ca nayá' nabannu, san bönni' queënu dë lu në'ë ca' lei. Lëzca' cni, cutu dë lu na'zë' bönni' gdu ca nayá' nabanë', san ngul queë' dë lu na'nu ca' lei. ⁵ Cutu ral-la' la'dá'baguë'ë lza'quë' bönni' len ngul na' nutság na'quë'. Huac tuz chqui' lunë' tuz didza' cutu la'dzaguë' tu chi'z quië gac lulidzë' Dios gdu ládxi'quë'. Töd na', leyúbl ral-la' sóalenë'-nu ngul queë' bönni' na', cui saqui' Satanás tu' xöhui' gun ga tsazquë' nõz dul-la' le cutu gac la'ná be'i cuinquë'.

⁶ Lë ni rëpa' lbi'ili' nac tu le runnë' lbi'ili' latj Xanru'. Cutu nac le gna bëtë. ⁷ Runi neda' gacr dxi'a luga'në' tuz yúgu'të bönni', ca na' zoa' tuza' neda'. Tu tuë' bönni' rzi'ë tscá le runödzejë' queë' Dios gunë'. Tuë' rzi'ë tu le runödzejë', ati' yetüë' rzi'ë yetú le runödzejë'.

⁸ Na'a, rëpa' nup nacuá' tuz lenca' yugu' ngul uzëb, rnia': Gac dxi'a quequë' luga'në' tuz ca na' zoa' tuza' neda'. ⁹ Chqui' cutu gac la'ná be'i cuinquë', huac lutság na'quë', le gacr dxi'a lutság na'quë' len cu la'zë' ládxi'quë' le cunác.

¹⁰ Rna bé'ida' nup chnutság na'gac, len clëg neda'z runa' zxba ni, san Lëczë' Xanru' runë' lei, ati' rna: "Cutu ulá'alennu-në' bönni' queënu ngul." ¹¹ Chqui' ulá'alennu-në' bönni' queënu ngul, ral-la' uga'nnu tuznu, o huóacnu tuz len bönni' queënu na'. Lëzca' cni cutu uca'në'-nu ngul queë' bönni'.

¹² Na'a, neda'z rëpa' yezica' bunách len clëg rnë' cni Xanru', rnia': Chqui' zoë' böchi' lza'ru' rejlé'ë Cristo, ati' cutu rejlé'nu Xanru' ngul queë', len chqui' rë'ninu ugá'nlennu lë', cutu ulá'alennë'-nu. ¹³ Lëzca' cni rnia': Chqui' zoanu ngul zanru' rejlé'nu Cristo, ati' bönni' queënu cutu rejlé'ë Xanru', len chqui' rë'nnë' ugá'nlenë'-nu, cutu ulá'alennu lë'. ¹⁴ Cni ral-la' lunë'. Bönni' curejlë' na', Dios rlé'inë' lë' ca bönni' náquinë' quizi queë' le naquë' tuz len ngul queë' rejlé'nu Cristo, ati' ngul cni, curéjlë'nu, Dios rlé'inë'-nu ca ngul náquinu quizi queë' le nacnu tuz len bönni' queënu naquë' böchi' lza'ru' rejlé'ë Cristo. La'naru' cu nac cni, lachi' zxi'nli' ca yugu' bi'i lagu' lahuë' Dios. Na'a, nacchi' quizi queë' Dios. ¹⁵ Nu bönni' o ngul curejlë' Cristo, chqui' rë'ni ula'alennu na' nutság na'len, huac ca'. Cutu run bayúdx uga'nlen nu na' böchi' lza'ru' o

zanru' rejle'ë Cristo, le bulidzè' rè'u Dios quiè cözü' dxi'adau'. ¹⁶ Cni ral-la' gac. Nazx ca' li', ngul, huac gunu' ga ulè' bönni' quiu', ati' nazx ca' li', bönni', huac gunu' ga ulanu ngul quiu'.

¹⁷ Ral-la' gunru' tu turu' tsa le bunödzejè' queëru' Xanru', lenca' tsa guc queëru' cati' bulidzè' rè'u Dios quiè gáquiru' queè'. Zxba ni rusèdda' yúgu'tè cö' bunách queè' Cristo. ¹⁸ Chqui' Dios bulidzè' bönni' narugu lu xpèlè'è le nac bè' náquinè' queè' Dios, ral-la' uga'nè' cni, zoa lu xpèlè'è le na' nac bè'. Lèzca' cni, chqui' Dios bulidzè' bönni' cunarugu lu xpèlè'è le na' nac bè', cutu ral-la' gchuguè' lu xpèlè'è le na'. ¹⁹ Cutu bi zaca' le na' narugu lu xpèlè'è bönni', len chqui' cunarugu lu xpèlè'è bönni' le na' nac bè', cutu bi zaca'. Le nactsa lsaca' nac gunru' ca rna bè' zxba queè' Dios. ²⁰ Ral-la' uga'nè' bönni' ca na' guquè' cati' ni' bulidzè' le' Dios. ²¹ Chqui' bulidzè' li' cati' ni' nacu' bönni' nada'u, cutu cö'u bagu'i le nacu' cni, san chqui' gata' quiu' latj gruju' lu na' xanu', buzi' xbey latj na' gata' quiu' gruju'. ²² Chqui' bulidzè' nu bönni' Xanru' cati' ni' nada'ue', lahuè' Xanru' naquè' ca bönni' narujè' lu nè'è xanè' na', quiè gunè' xchinè' Xanru'. Lèzca' cni, chqui' bulidzè' nu bönni' Xanru' cati' ni' narujè' lu nè'è xanè' na', bönni' ni naquè' ca bönni' nada'u queè' Cristo. ²³ Zxöntèr le gdixjè' Dios, gu'ue' lbi'ili'. Qui le ni na' cutu ral-la' guti' cuinli' lu na'gac bunách. ²⁴ Qui le ni na' ca', böchi' lza'adau', ral-la' soali' lahuè' Dios tsa guc queèli' tu tuli' cati' ni' bulidzè' lbi'ili' Dios.

²⁵ Ca nac quegac nup cunutság na'gac, cutu bi gna bé'inè' neda' Xanru'. Cni runi neda', ati' huac uzxöni ládxi'li' neda' le ruhuechi' ladxè'è neda' Xanru'. ²⁶ Le tac zian le rac queëru' dza ni zoaru' na'a, runi neda' gac dxi'a chqui' luga'nè' yúgu'tè bönni' ca nacque' na'a. ²⁷ Chqui' nutság ná'lenu'-nu ngul, cutu ulá'alenu'-nu. Lèzca' cni, chqui' zu' tuzu', cutu quilju'-nu ngul, cutu utság ná'lenu'-nu. ²⁸ Na'a, chqui' utság ná'lenu'-nu ngul, cutu gunu' dul-la', len chqui' utság ná'lenbi'-nè' bönni' bi'i ngul, cutu gunbi' dul-la', san la'zaca' la'gu'i yödzyü ni nup nutság na'gac, ati' rè'nda' guna' ga ulali' lu yöl-la' rzaca' rgu'i na'.

²⁹ Na'a, le ni rèpa' lbi'ili', böchi' lza'adau'. Chzoa gdxin dza udx. Qui le ni na', ral-la' lui' ládxi'què' Dios bönni' nutság ná'lenquè'-nu ngul ca run nu cunutság na'len ngul. ³⁰ Lèzca' cni, ral-la' ludziji lahuè' Dios nup ta'bödx yechi' ca run nu curbödx, ati' ral-la' la'cuá' nöxj lahuè' Dios nup tu'dziji ca run nu curudziji, ati' ral-la' lac nup ta'u ca nu cutu bi dè qui. ³¹ Ral-la' lac nup tu'gün dxin le dè yödzyü ni ca nu cutu rui' ladxè' le dè yödzyü ni, le huadöd quegac le rlé'iru' yödzyü ni.

³² Rè'nda' cutu ubi ugu'i'ili'. Rui' ladxè'è le naqui queè' Xanru', nac gunè' le rdzag ladxè'è Xanru', bönni' cuzoanu ngul queè'. ³³ Rui' ladxè'è le rac yödzyü, nac gunè' le rdzag ládxi'nu ngul queè', bönni' nutság ná'lenè'-nu ngul. ³⁴ Lèzca' cni rac queënu ngul nutság ná'lennu-nè' bönni' len queënu ngul zoanu tuznu. Ngul na' zoanu tuznu rui' ládxi'nu le naqui queè' Xanru', nac soanu quizi queè' Dios lu gdu ca nayá' nabannu len lu bö' naccznu. Ngul na' nutság ná'lennu-nè' bönni' rui' ládxi'nu le rac yödzyü ni, nac gunnu le rdzag ladxè'è bönni' queënu.

³⁵ Yugu' le ni rèpa' lbi'ili' quiè uzi'li' xbey le ni len clèg quiè uzaga'a xnözli'. Rè'nda' gunli' le ral-la' gunli', gunli' xchinè' Xanru' gdu ládxi'li'.

³⁶ Chqui' zoè' bönni' ráquinè' cunác dxi'a uga'nbi' tuzbi' bi'i ngul ra'bandau' queè', len chzoa iz queëbi', len bayúdx ré'nibi' utság ná'lenbi'-nè' bönni', huac utság ná'lenbi'-nè'. Cutu gunbi' dul-la'. ³⁷ Chqui' chnun tsutsu xtidzè'è bönni'

na', len cutu run bayúdx gunë' cni, len dë lu në'ë nac gunë', len chnun tsutsu xtidzë'ë uga'nbi' tuzbi', gunë' le nac dxi'a bönni' na'. ³⁸ Cni nac, nu rui' latj bi'i qui utság ná'lenbi'-në' bönni', run le nac dxi'a, san nu run ga uga'nbi' tuzbi' run le nacr dxi'a.

³⁹ Ngul nutság ná'lennu-në' bönni', rna be'i lënu zxba qui yöl-la' nutság na' tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu. Chqui' gatië' bönni' queënu, gata' lu na'nu utság ná'lennu-në' nu bönni' ré'ninu, chqui' rejlë'ë Xanru' bönni' na'. ⁴⁰ Runi neda' gacru nica' ba chqui' uga'nnu tuznu, len ráquida' runë' neda' tzazxón Bò' La'y queë' Dios.

8

Le ta'gú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag

¹ Na'a, gu'a didza' ca nac qui le ri'j ráguru', lë na' gulagú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag. Ta'ná bunách: "Yúgu'tëru' napru' yöl-la' rejni'." Nactë lë ni. Yöl-la' rejni'i cni run ga run ba zxön cuinru', san yöl-la' nadxí'i queëru' lza'ru' run ga ráclenru' lza'ru'. ² Chqui' zoë' bönni' ráquinë' chréjni'në', cutu bi réjni'nidë' ca ral-la' tséjni'në', ³ san nu bönni' nadxi'inë' Dios, Dioscz zóalenë' bönni' na'.

⁴ Na'a, ca nac qui le ri'j ráguru', lë na' gulagú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag, nõziru' cutu bi záca'gac yödzyú ni bdau' guiøj bdau' yag na', len nutur nu zoa nac Dios. ⁵ Zal-la' nacua' le taqui bunách nacgac dios, le nacua' luzxbá, len le nacua' luyú, ati' zian le tu'lídz bunách, tui' lagac dios lenca' xan, ⁶ san queëru' rë'u:

Tuzë' Naquë' Dios, Lë' Xuz.

Lë' benë' yúgu'të le rlë'iru',

Ati' zoaru' nabanru' quië tsej ládxi'ru' Lë'.

Tuzë' Naquë' Xanru', Lë' Jesucristo.

Lu në'ë Lë', Dios benë' yúgu'të le dë,

Ati' nabániru' Lë'.

⁷ Clëg yúgu'të böchi' lza'ru' ta'yéjni'në' lë ni. La'quë', nup ni' zi'al gulayíj ládxi'gac bdau' guiøj bdau' yag, ga rdxintë na'a dza ti'j tahuë' le gulagú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag, ati' táquinë' nap yöl-la' huac qui bdau' na'. Le cutu nac gdu ládxi'quë', qui lë ni na' táquinë' nabága'quë' zxguia' le tahuë' lë na'. ⁸ Cutu gun ga gunë' rë'u ba la'n Dios le gui'j gáguru', le chqui' gáguru', cutu gacr-ru' dxi'a, len chqui' cutu gáguru', cutu gacr-ru' ca'z. ⁹ Dë lu na'li' gui'j gáguli' bíti'tëz. Gul-gún chi'i cuinli' cui gunli' ga la'chixi la'nigui nup cunác gdu ca ta'yejlë' Cristo. ¹⁰ Nazx ca' li' ráquinu' napu' yöl-la' rejni'i ca nac lë ni len huac gagu' bíti'tëz. Chqui' cö'u xlatj bdau' guiøj bdau' yag len gui'j gagu' le gulagú'u bunách lau bdau' guiøj bdau' yag na', ati' chqui' glé'inë' lí' rō'u ragu' ni' böchi' lza'u cunác gdu ladxë'ë, nazx ca' gunu' ga gahuë' lë na' gulagú'u bunách lau bdau' guiøj bdau' yag na'. ¹¹ Cni gac, le ráquinu' napu' yöl-la' rejni'i, gunu' ga gchixi gnignë' böchi' lza'u cutu nac gdu ladxë'ë. ¿Naru' guntsau' cni queë' böchi' lza'u, ni'a qui nu na' gutië' Cristo? ¹² Chqui' cni gunu', gunu' dul-la' le uspagu'u böchi' lza'u zxguia' len gunu' ga gchixi gnignë' le cutu nac gdu ladxë'ë, len gunu' ca' dul-la' le ruzóa Cristo tsal'l. ¹³ Qui lë ni na', chqui' le gui'j gahua' gun ga gchixi gnignë' böchi' lza'a, cutur gahua' bëla' na', cui guna' ga gunë' dul-la' böchi' lza'a.

9

Le dë lu në'ë bönni' gbaz nasölë'ë Cristo

¹ ¿Naru' cu naca' gbaz nasölë'ë Cristo? ¿Naru' cu nadél-li'da' yöl-la' ruslá? ¿Naru' cu blé'ida'-nè' Xanru' Jesús? ¿Naru' cu nacli' queë' Cristo ni'a qui dxin bena' uláz queë' Xanru'? ² Nazx ca' taqui yezica' bunách cutu naca' gbaz nasölë'ë Cristo. Lbi'ili' run bayúdx gáquili' naca' gbaz queë' Cristo. Le nacli' queë' Xanru', le nacczli' nac bé' naca' gbaz nasölë'ë Xanru'.

³⁻⁴ Nacuá' nup ta'zì' quidza' neda'. Cni rubi'a didza', rëpa' lequë': Dë lu na'a gnaba' le gui'j gahua' le runa' dxin ni. ⁵ Lëzca' cni dë lu na'a utság ná'léna'-bi' bi'i ngul zanru' réjilë'bi' Cristo quië gunbi' neda' tsaxxón ga rda', ca na' tunë' yezica'rè' gbaz nasölë'ë Cristo len yugu' bönni' böch'è' Xanru' len Pedro. ⁶ ¿Naru' ráquili' tuza' neda' len Bernabé ral-la' guntu' dxin lahui' dza, quië gdzölitu' le gágutu'? ⁷ ¿Nuzxa caz bönni' rijë' gdil-l ati' rguizxjé' la' cuinzé'? ¿Nuzxa caz bönni' rud'é' tu la' yël qui lba uva len cutu gahuë' le rbia lba na'? ¿Nuzxa caz bönni' ruyüé'-ba' bö'cu' xzila' len cutu gui'jé' nidxi' quecha'? ⁸ Cutu gáquili' la' neda'z ru'a cni didza'. Lëzca' cni rna le nayúj lu guich lu xzba queë' Moisés. ⁹ Lu xzba queë' Moisés nayúj lu guich, rna: "Cutu cu'u du rú'aba' bëdx cati' rulibba' xzoa' xtil." Bë'ë didza' ni Dios, clëgz le rui' ladxë'ë-ba' bëdx, ¹⁰ san quië uzi'ru' ca' xbey rë'u. Qui lë ni na' nayúj lu guich didza' na', ati' bönni' ruga'në'-ba' bëdx lenca' bönni' runë' ga tu'libba' xzoa' xtil bëdx, gropë' na' ral-la' lunë' löz la'zi'ë qui le rulá' luyú na'. ¹¹ Na'a, chqui' bentu' dxin ga zolali', le nac ca dxin guz gu'n, lë na' nac queë' Dios Bö' La'y, ¿naru' ráquitsali' cutu ral-la' uzi'tu' xbey tu le dau' dë queëli' ca na' ruzi'ë xbey le rlapë' bönni' guz gu'n? ¹² Tu'zì' xbey le dë queëli' yezica' bunách tu'zejni'i lbi'ili'. ¿Naru' cu ral-la'tër uzi'tu' xbey netu' le dë queëli'?

Gatga buzi'tu' xbey lë ni dë lu na'tu', san bia' blentu' yúgu'të quië gac guntu' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Cristo. ¹³ Nöziczli' ca rac quegac nup tun dxin qui gdau', tu'zì' xbey gun qui gdau'. Lëzca' cni nup ta'gú'u lu bcugu la'y queë' Dios rön quecha' böa' bëdx, tahuë' bëla' quecha' böa' bëdx na'. ¹⁴ Lëzca' cni nuzóë' Xanru' ca ral-la' gac quequë' bönni' tunë' lban qui didza' dxi'a. Ral-la' lugagu lequë' nup tu'zì' xbey lban na' tunë'. ¹⁵ Neda' gatga buzi'a xbey lë ni dë lu na'a, ati' lë ni ruzuja' lu guich ni cutu nac le rnabi nu bi gunn quia'. Run ba zxon cuina' le cunazxja' cati' runa' lban qui didza' dxi'a. Gué'ntërda' gatga ca gu'a latj nu gna runa' lban qui didza' dxi'a le nazxja'.

¹⁶ Cutu dë lu na'a gun ba zxon cuina' le runa' lban qui didza' dxi'a, le run bayúdx guna' lban qui. Bica' bayechi' neda' chqui' cutu guna' lban qui didza' dxi'a. ¹⁷ La'naru' runa' lban le rë'nczda', huac gnaba' lazxja', san run bayúdx guna' lban, le nac tu le buspaguë'ë neda' Dios guna'. ¹⁸ ¿Bizxa lazxja' uzi'tsa' xbey chqui'nu'? Ruzi'a xbey le rdzag ladxa'a le cunazxja' cati' runa' lban qui didza' dxi'a. Cutu ca' ruzi'a xbey lë na' dë lu na'a le runa' lban qui didza' dxi'a.

¹⁹ Na'a, zal-la' nutu nu yu'a lu në'i, chben cuina' ca bönni' nada'u quegac yúgu'të bunách quië gac guna' ga lulá ziantër ca' bunách. ²⁰ Cati' runa' lban laugac bunách judío, run cuina' ca bönni' judío quië gac guna' ga lulá bunách judío na'. Bunách judío na' tun ca rna bé' xzba queë' Moisés. Qui lë ni na' run cuina' ca bönni' runë' ca rna bé' xzba na' zal-la' cutu yu'a lu na' xzba na'. Cni runa' quië gac guna' ga lulá nup tun ca rna bé' xzba na'. ²¹ Cati' runa' lban laugac bunách gza'a, nup curná be'i leygac xzba queë' Moisés, run cuina' ca tu bönni' gza'a na', quië gac guna' ga lulé'. Cutu ruca'na' ca'z xzba queë' Dios.

Neda' runa' ca rna bē' xzba queē' Cristo. ²² Run cuina' ca bōnni' cunác gdu ca rejlē'ē Cristo quiē gac guna' ga lulá nup na' cunác gdu ca ta'yejlē' Lē'. Run cuina' ca nacgac yúgu'tē bunách quiē gac guna' ga lulá la'gac bunách na'. ²³ Lu yúgu'tē lē ni runa', runa' ga ta'yōni bunách didza' dxi'a, quiē gac uzi'a xbey tsaxōn len lbi'ili' didza' dxi'a na'.

²⁴ Chnōziczli' ca tunē' bōnni' nūtsa'quē' lu huitj. Ta'xítī'ē yúgu'tē', san gdél-li'nē' tuzē' bōnni' uzi'ē xbey latj blau. Lēzca' cni ral-la' gunli' xchinē' Dios, gacli' ca bōnni' nūtsa'quē' lu huitj, quiē gdél-li'li' uzi'li' xbey le ubi'ē queēli' Dios. ²⁵ Yúgu'tē bōnni', cati' tu'pá' cuinquē' quiē gac la'yaziē' lu huitj, ta'ná be'i' cuinquē' lu yúgu'tē le tunē'. Tunē' cni quiē la'dél-li'nē' tu bregui' zin le nittē, san gdél-li'ru' rē'u tu le uzí'teczru' xbey. ²⁶ Qui lē ni na', naca' neda' ca bōnni' gdu ladxē'ē rxítī'ē. Naca' ca' ca bōnni', gdu ladxē'ē rdil-lē', cutu rdi'a lu bōtz. ²⁷ Ca runē' bōnni' rulidzē' bunách tsajtsazgac lu huitj, runa' ca' neda', runa' lban quiē lulá bunách. Bōnni' na' nutsē'ē lu huitj runē' ga gal gdu ca nayá' nabanē' len rna bé'inē' lei. Lēzca' cni runa' neda', cui unítia' xlatja' lu dxin queē' Dios.

10

Cutu tsej ládxi'ru' bdau' guiōj bdau' yag

¹ Rē'nda' uzéjni'da' lbi'ili', bōchi' lza'adau', ca guc quequē' xuz xtau'tu'. Dios benē' ga glu'u xzul bōaj yúgu'tē'. Lēzca' cni, guladōdē' yúgu'tē' gatsj lahui' nis xzōn. ² Lu bōaj ni' len lu nis xzōn ni', guc quequē' ca rac qui nu rdil nis. Lē na' guc quequē' guc bē' glaquē' tuz len Moisés. ³ Lēzca' cni, glahuē' yúgu'tē' yōt xtildau' na' bunōdzjē' quequē' Dios Bō' La'y. ⁴ Gli'jē' yúgu'tē' nis na' bunōdzjē' quequē' Dios Bō' La'y, le gli'jē' nis bruj lē'i guiōj na' bulu'ē lahui Dios Bō' La'y, guiōj na' gulabáninē' lequē'. Ca guc guiōj na' nacczē' Cristo, nabániru' Lē'. ⁵ Zal-la' guc cni, cutu bdzag ladxē'ē yúgu'tē' Dios. Qui lē ni na' glatiē' lu latj ca'z.

⁶ Yúgu'tē lē ni nac tu le ruzejni'i rē'u, cui sē ládxi'ru' le cunác, ca na' gulazē ládxi'quē' lequē'. ⁷ Cutu ral-la' tsej ládxi'ru' bdau' guiōj bdau' yag, ca na' glunē' la'quē' lequē'. Nayúj lu guich la'y, rna: "Gulabō'ē bōnni' ni', gli'j glahuē', ati' gulayasē', glunē' lni qui bdau' na'." ⁸ Cutu ral-la' gunru' le cunác, ca na' glunē' le cunác la'quē' lequē', ati' tu dzaz glatiē' gdu ca tsonnáruá' milē'. ⁹ Cutu ral-la' si' bē'ru' Xanru', ca na' gulazi' bē'ē Lē' la'quē' lequē', ati' glatiē' le gláguya'aba' lequē' bēl snia'. ¹⁰ Lēzca' cni, cutu ral-la' gnēru' queē' Dios ca na' gulanē' queē' la'quē' lequē', ati' busnitiē' lequē' tuē' gbaz la'y queē' Dios.

¹¹ Yúgu'tē lē ni guc quequē' xuz xtau'tu', tu'zejni'i rē'u, len nayúj lu guich la'y quiē gun gadxi rē'u, le chozaru' dza chzoa udx qui yōdzlyú ni. ¹² Qui lē ni na', nu raqui chnal, ral-la' gun chi'i cuini, cui gchixi gnigu'. ¹³ Ca nac le ta'zi' bē' lbi'ili' rac ca' quegac yúgu'tē bunách. Dios runē' ca rnē' len cutu gu'ē latj bi si' bē' lbi'ili' le cugác gua' glenli', san cati' bi si' bē' lbi'ili', ului'inē' lbi'ili' nac gac grujli' lu na' tu' xōhui', quiē gac gua' glenli'.

¹⁴ Qui lē ni na', bōchi' lza'adau', cutu tsej ládxi'li' bdau' guiōj bdau' yag. ¹⁵ Ruí'lēna' lbi'ili' didza' ca ruí'lēna' didza' nup ta'yejni'i. Gul-bequi xbey didza' ni gu'a. ¹⁶ Cati' gnábiru-nē' Dios gun la'yē' le ri'jru' cati' ruspanru' ca gutiē' Cristo, lē na' ri'jru' ruluí' nacru' tuz len Cristo le ruzi'ru' xbey le benē' Cristo cati' bulaljē' xchōnē', gutiē' lē'i yag cruz. Lēzca' cni, yōt xtil na' ruzxuzjru', ráguru', ruluí' dzagru-nē' Cristo le ruzi'ru' xbey le benē' Cristo

cati' budödè' uláz queèru' gdu ca nayá' nabanè. ¹⁷ Zal-la' zianru' nacru', yúgu'tèru' ráguru' tuz yöt xtil na' len qui lè ni na' nacru' ca tuz bunách.

¹⁸ Gul-yutsca' ca tunè' bönni' Israel. Bönni' ni' tahuè' lahuè' Dios le ta'gu'è lu bcugu la'y queè', lè na' tahuè' ruluí' dzagquè' Dios. ¹⁹ ¿Bizxa rna didza' ni ru'a? Cutu rnia' nap yöl-la' huac bdau' guiöj' bdau' yag, len cutu nap yöl-la' huac le ta'gú'u bunách laugac bdau' guiöj' bdau' yag na'. ²⁰ Cni rnia': Lè na' ta'gú'u laugac bdau' guiöj' bdau' yag bunách cunúnb'ègac Dios, ta'gú'u laugac bô' xöhui', len clèg lahuè' Dios. Rè'nda' cutu gdzagli' yugu' bô' xöhui'. ²¹ Cutu gac gui'jli' le ruluí' nacru' tuz len Xanru' lenca' lè na' uluí' nacli' tuz len yugu' bô' xöhui'. Cutu gac gáguli' le ruluí' dzagru'-nè' Xanru', lenca' le uluí' dzagli' yugu' bô' xöhui'. ²² ¿Naru' gúntsaru' ga uxzè'inè' Xanru'? ¿Naru' ráquitsali' náptèrli' yöl-la' huac ca napè' Lè'?

Le dè lu na'ru' gunru' len ca ral-la' gdx'i'cru'-nè' böchi' lza'ru'

²³ Nac gdutè li didza' na' rna: “Yúgu'tè dè lu na'ru' gunru'.” Na'a, neda' rnia': Clèg yúgu'tè ral-la' gunru'. Yúgu'tè dè lu na'ru' gunru', san clèg yúgu'tè gun ga gac gdu ca réjlè'ru' Cristo. ²⁴ Ral-la' güi' ládxi'ru' gunru' le gun ga gac dxi'a quequè' böchi' lza'ru', len clègz le gun ga gac dxi'a qui la' cuinzru'.

²⁵ Bítitèz bi tuti' bunách lu yè'y, huac gáguli', len cutu bi ral-la' gnabli' qui, cui cuequi baguí' ládxi'dau'li'. ²⁶ Nayúj lu guich le rna: “Queè' Xanru' naqui yödzyú ni, lenca' yúgu'tè le dè yödzyú ni.”

²⁷ Chqui' ulidzè' lbi'ili' bönni' curejlè'è Dios guidli' lidxè', ati' guè'nili' tseajli', gul-gagu yúgu'tè le gdx'iè' lauli', len cutu bi gnabli' qui, cui cuequi baguí' ládxi'dau'li'. ²⁸ Chqui' nútítèz nu guiè lbi'ili': “Lè ni gulagu'è lau bdau' guiöj' bdau' yag”, cutu gáguli' lè na' quiè gac dxi'a qui nu na' gdixjöi' cni lbi'ili', len cui cuequi baguí' ládxi'dau'huè'. ²⁹ Rnia': “Cui cuequi baguí' ládxi'dau'huè' bönni' na' gdixjöi'nè' cni lbi'ili'”, len clèg cui cuequi baguí' ládxi'dau'li' lbi'iczli'.

Nazx ca' nu gnabi neda', gna: “¿Bizx quiè ral-la' uzóa' tslal' le dè lu na'a guna' le rbequi baguí' ládxi'dau'huè' bönni' yubl'?” ³⁰ Huac gna ca' nu na': “Chqui' gyèpa'-nè' Dios: Xclenu, ni'a qui lè na' rahua', ¿bizx quiè nu uqui neda' ni'a qui lè na' rahua'?” ³¹ Chqui' bi gáguli' o bi gui'jli', o bítitèz bi gunli', gul-gún yúgu'tè quiè gac queè' Dios yöl-la' ba. ³² Cutu bi gunli' le gun ga la'chixi la'nigui bunách judío, len cutu gunli' le gun ga la'chixi la'nigui bunách cunacgac judío, len cutu gunli' le gun ga la'chixi la'nigui bunách queè' Dios. ³³ Gul-gún ca runa' neda', rui' ladxa'a guna' le la'dzág ládxi'gac yúgu'tè bunách, len cutu rui' ladxa'a guna' le uzi'a xbey la' neda'z, san le luzi' xbey yezica' bunách quiè lulá.

11

¹ Gul-gún ca runa' neda', ca na' neda' ca' runa' ca benè' Cristo.

Le tunnu ngul laugac bunách queè' Cristo

² Runa' lbi'ili' zxön, böchi' lza'adau', le rajnéyteczli' neda', len nazi' lu na'li' zxba budöda' lu na'li'. ³ Na'a, rè'nda' tséjni'li' rna bé'inè' yúgu'tè bönni' Cristo, ati' bönni' rna bé'inè'-nu ngul, ati' Dios rna bé'inè' Cristo. ⁴ Chqui' rulidzè' Dios bönni' o ru'è didza' uláz queè' Dios, len dxia icjè' xlu'è, ruca'nè' ca'z Cristo. ⁵ Na'a, chqui' rulidznu Dios ngul o rui'nu didza' uláz queè' Dios len cutu bi zxoa icjnu, ruca'nnu ca'z bönni' queènu, len nac queènu ca nac queènu ngul narugu guitsa' icjnu. ⁶ Chqui' cutu bi zxoa icjnu ngul, ral-la' grugu ca'

guitsa' icjnu. Chqui' gun ga utui'nu ngul na' chqui' nu gchugu guitsa' icjnu, ral-la' bi gxoa icjnu. ⁷ Cutu bi ral-la' udxía icjè' bönni' cati' rdxinë' lahuë' Dios, le naquë' ca nacczè' Dios ati' lè na' naquë' bönni' ruluí' lahui yöl-la' xzön queë' Dios, san le nacnu ngul na' ruluí' lahui yöl-la' xzön queë' bönni' queënu. ⁸ Cati' benë' bunách Dios, cutu bubijè' bönni' na' lu ngul. Ngul na', lu bönni' na' bubijè'-nu. ⁹ Lëzca' cni, cutu benë' bönni' Dios quië uzi'nu xbè' ngul, san ngul quië uzi'è xbanu bönni' benë'-nu. ¹⁰ Qui lè ni na', ral-la' gxoa icjnu ngul na' le ruluí' zoa nu rna be'i lënu le tu'yüé' rë'u gbaz la'y queë' Dios. ¹¹ Na'a, lahuë' Xanru', rquíninè'-nu ngul queë' bönni', ati' rquíninu-në' bönni' queënu ngul. ¹² Ca na' benë' Dios, bubijè'-nu ngul lu bönni', lëzca' cni na'a, náljlenë'-nu ngul bönni', ati' yúgu'tè r-ruj lu në'è Dios.

¹³ Gul-bequi xbey la' lbi'izli'. ¿Naru' ral-la' ulidznu-në' Dios ngul cutu bi xzoa icjnu? ¹⁴ ¿Naru' cu rusèdi lbi'ili' yöl-la' nacz quegac bunách, ral-la' utui'në' bönni' na' ru'è latj gtunn guitsa' icjè'? ¹⁵ Na'a, chqui' natúnn guitsa' icjnu ngul, nac yöl-la' lach queënu, le bë'è queënu Dios guitsa' icjnu quië uspín icjnu. ¹⁶ Chqui' zoa nu gué'ni tá'baga' didza' ni, cniz nazi' lu na'tu' runtu', len la' tuz ca tun yugu' cò' bunách queë' Dios.

Tu'cá'n ca'z le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru' bunách Corinto

¹⁷ Cutu ba la'n runa' lbi'ili' ca nac le uzéjni'da' lbi'ili' na'a. Cutu run ga rac dxi'a queëli' le runli' cati' rudubli' queë' Cristo, san run ga rac queëli' le cunác dxi'a. ¹⁸ Rzu lahua' ruzéjni'da' lbi'ili' lè ni ta'guixjöi' neda' bunách, ta'ná: "Cati' rudubli' queë' Cristo, narujli' chopl", ati' réjlè'a nazx ca' nac cni. ¹⁹ Run bayúdx la'cua'len lbi'ili' nup tu'sèdi le cunác quië lac bë' nup nacgac gdu bunách queë' Cristo. ²⁰ Qui lè ni na', cati' rudubli', lè na' ráguli' tsaxzön cutu nac le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru'. ²¹ Cni nac, le runli' bayúdx tu tuli' ráguli' le nua'li' qui queëli' cati' ráguli' tsaxzön, ati' qui lè ni na' rdunli' la'li' ati' yela'li' ri'j ráguli' ga rdxintè rzúdxili'. ²² ¿Naru' cu zoa lidxli' ga huac gui'j gáguli'? Ca na' runli', ruca'nli' ca'z bunách queë' Dios, len runli' ga tu'tuí'i nup cutu bi dè quegac. ¿Bizxa caz gyëpa' lbi'ili'? ¿Naru' guntsa' lbi'ili' ba la'n? Cutu ca' runa' lbi'ili' ba la'n ca nac lè ni runli'.

Le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru'

²³ Xanru'cz budödè' lu na'a lè na' busèdda' lbi'ili', ca na' benë' Xanru' Jesús yël ni' cati' nu budöd Lè' lu na'quë' bönni' guludöddè' Lè'. Gdel-lè'è yöt xtil, ²⁴ len cati' budx gudxè' Dios: "Xclenu'", buzxuzxjè' lei len gnè: "Gul-gagu. Lè ni nac xpèla'a le nuzxj uláz queëli'. Gul-gún cni, uspanli' ca gac quia' neda'." ²⁵ Lëzca' cni, gdöd glahuë', gdel-lè'è zxíga'dau' len gnè: "Le yudzu zxíga'dau' ni nac xchóna', le run tsutsu didza' cub rucá'n tsahuí'. Gul-gún cni yúgu'tè lzu gui'jli' lei, uspanli' ca gac quia' neda'." ²⁶ Cni gac ga gdxintè dza huödè' Xanru', yúgu'tè lzu gáguli' yöt xtil cni len gui'jili' zxíga'dau' cni, ului'li' lahui ca gutië' Xanru'.

Ca ral-la' gunru' cati' gui'j gáguru', uspanru' ca gutië' Xanru'

²⁷ Qui lè ni na', nútítèz nu gagu yöt xtil ni o gui'iji zxíga'dau' ni queë' Xanru', len cutu run lei ba la'n, nabaga' zxguia' nu na', le run dul-la', rucá'n ca'z xpèlè'è Xanru' lenca' xchönè'. ²⁸ Qui lè ni na', ral-la' cuequi xbeyru' la' cuinzru' tu turu', ati' ni'r huac gáguru' yöt xtil ni, len gui'jiru' zxíga'dau' ni. ²⁹ Nútítèz nu ri'j ragu lè ni len cutu run lei ba la'n le cutu ráquibe'i ruluí' le guc queë' Xanru', ruspaga' cuini dul-la' ni'a qui lè na' rë'j ragu. ³⁰ Qui lè ni na' te'i

zian nup dzaggac lbi'ili', len ta'cuídi'në', ati' zianquë' chnatquë'. ³¹ La'naru' cuequi xbeyru' la' cuinzru', cutu cuequi xbeynë' rë'u Xanru'. ³² Chqui' gun bayúdx cuequi xbeynë' rë'u Xanru', usaca' zi'ë rë'u, cui grugu queëru' cati' gchuguë' quegac bunách yödzyú.

³³ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', cati' udubli' quië gui'j gáguli', uspanli' ca gutië' Xanru', gul-cöz tuli' yetuli'. ³⁴ Chqui' zoa nu rdun, ral-la' gagu nu na' ga nac lu yu'u lidx, cui gun bayúdx cuequi xbeynë' lbi'ili' Dios cati' udubli'. Nacuá' yela'gac le runli', san uca'na' tshhui' yugu' lë na' cati' duyúa' lbi'ili'.

12

Yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y

¹ Na'a, böchi' lza'adau', rë'nda' tséjni'li' ca nac yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y.

² Nözcizli' ca guc cati' ni' curéjlë'nili' Cristo, bë'li' latj gulachë' lbi'ili' ga yubl bunách. Gyij ládx'i'li' bdau' guiöj bdau' yag cuta'në'. ³ Qui lë ni na', ruzéjni'da' lbi'ili' cni, rnia': Ladj yúgu'të nup tui' didza' uláz queë' Bö' La'y queë' Dios, nutu nu gac gnë xöhui' queë' Jesús, len nutu nu gac gna: "Jesús naquë' Xanru'", chqui' cuzóalenë' nu na' Dios Bö' La'y.

⁴ Na'a, nadza'gac tu tu le runnë' queëru' Dios Bö' La'y, san tuzë' naquë' Bö' La'y na'. ⁵ Lëzca' cni, nadza'gac tu tu dxin rgu'ë lu na'ru' Xanru', san tuzë' naquë' Xanru' na'. ⁶ Nadza'gac ca' tu tu yöl-la' huac napru' le rúniru' xchinë' Dios, san tuzë' naquë' Dios, runnë' queëru' yöl-la' huac na'. ⁷ Dios runnë' qui queëru' tu le nac bë' napru' yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y, lë na' ruzi'ru' xbey yúgu'tëru'. ⁸ Dios Bö' La'y runödzjë' queë' tu bönni' yöl-la' huac ru'ë didza' len yöl-la' rac szxöni, ati' yetué' bönni', Lëczë' Bö' La'y runödzjë' queë' yöl-la' huac ru'ë didza' lu yöl-la' rejni'. ⁹ Lëzca' cni, Lëczë' Dios Bö' La'y na' runödzjë' queë' yetué' bönni' yöl-la' rejle' Cristo bi gunë', ati' yetué' bönni' runödzjë' queë' yöl-la' huac ruünë' nup te'i. ¹⁰ Yetué' bönni' runödzjë' queë' yöl-la' huac runë' yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá, ati' yetué' bönni' ru'ë lë' latj ru'ë didza' uláz queë' Dios, ati' yetué' bönni' runödzjë' queë' yöl-la' huac ráquibe'inë' chqui' bö' dzag bunách naqui queë' Dios o naqui qui tu' xöhui'. Runödzjë' queë' yetué' bönni' yöl-la' huac ru'ë didza' yubl cunazëdë', ati' queë' yetué' bönni' yöl-la' huac rudödë' didza' yubl na' cunazëdë'. ¹¹ Yúgu'të lë ni runë' Lëczë' Dios Bö' La'y, le runödzjë' qui tu tu bunách tsca rë'ncznë'.

Yúgu'tëru' nacru' ca tuz bunách

¹² Ca na' nac tuz gdu ca nayá' nabinru', zal-la' zian le nagudi' dzáglenru', ati' le zian na' nagudi' dzáglenru' nacgac tuz le nayá' nabinru', lëzca' cni nac queë' Cristo. ¹³ Le zóalenë' rë'u Lëczë' Dios Bö' La'y, lë ni nac queëru' ca tu le nadi'ru' nis, le nac bë' nacru' ca tuz bunách, zal-la' nacru' yugu' bönni' judío, len yugu' bönni' gza'a, lenca' bönni' nadá'ugac, len bönni' cunadá'ugac. Yúgu'tëru', Dios bë'ë rë'u latj si'ru' le runödzjë' Lëczë' Bö' La'y.

¹⁴ Na'a, lu gdu ca nayá' nabinru', zian le nagudi' dzáglenru' len clëg tuz. ¹⁵ La'naru' huac güi' didza' ní'aru', huaná: "Le cutu naca' në'ë bönni', cutu náquida' queë'", didza' ni cutu gun ga cutu naqui queë' bönni' na'. ¹⁶ La'naru' huac güi' didza' nagru', huaná: "Le cutu naca' yöj lahuë', cutu náquida' queë' bönni' ni", didza' ni cutu gun ga cutu naqui queë' bönni' na'. ¹⁷ La'naru' nac yöj lauru' gdutë le nayá' nabinru', ¿nacx gac yöniru'? La'naru' nac nagru' gdutë, ¿nacx gac gle'i xzína'ru'? ¹⁸ Na'a, Dios nucu'ë yúgu'të le nagudi'

dzáglenru' ca gu'ncznè' Lè'. ¹⁹ La'naru' nac tuz le nagudi' dzáglenru', cutur soa gdu ca nayá' nabinru'. ²⁰ Na'a, ca nacru', zian le nagudi' dzáglenru', san tuz le nacru'.

²¹ Qui lè ni na', cutu gac guiè na'ru' yøj lauru', gna: "Cutu rquinda' li'." Lèzca' cni, cutu gac guiè ní'aru' icjru', gna: "Cutu rquinda' lbi'ili'." ²² Na'a, yugu' le nagudi' dzáglenru', lè na' ráquiru' nacgac cuidi'z, lè ni naquínir-ru'. ²³ Lèzca' cni, yugu' le nagudi' dzáglenru' le ráquiru' nacgac ca'z, lè ni rugácur-ru' dxi'a, len yugu' le ráquiru' cutu ral-la' gla' lahui, rugácur-ru' ca' dxi'a. ²⁴ Cutu run bayúdx gunru' cni qui le nacr lach qui le náquiniru'. Dios benè' gdu ca nayá' nabinru', len benè' ga nacr lsaca' lè na' ráquiru' rè'u nacr ca'z. ²⁵ Cni benè', ati' cutu narujgac chopl le nagudi' dzáglenru', le tun chi'i lza'gac tu yetú. ²⁶ Chqui' gac zi' tu le náquiniru', lac zi' tsaxxón len lei yúgu'tè le náquiniru' na', len chqui' tu le náquiniru', zoa bi ruzi' xbey, yúgu'tè le náquiniru' tu'zi' xbey tsaxxón len lei.

²⁷ Na'a, lbi'iczli' dzagli' gdu ca nayá' nabanè' Cristo, ati' tu tuli' nacli' ca yugu' le nagudi' dzáglenè'. ²⁸ Lèzca' cni, ladj bunách queè' Cristo, Dios nucu'è nup tun xchinè'. Ga nac zi'a nucu'è bönni' gbaz queè' Cristo. Ga nac buróp nucu'è bönni' tu'è didza' uláz queè', len ga bunntè nucu'è bönni' tu'sèdi, ati' ní'r nucu'è nup tun yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá. Ní'r nucu'è nup tu'ún nup te'i. Ní'r nucu'è nup taclen böchi' lza'ru'. Ní'r nucu'è bönni' tu'lu'i'inè' rè'u dxin gunru'. Ní'r nucu'è bönni' tu'è didza' yubl cunazèdquè'. ²⁹ Clèg yúgu'tè' nacque' gbaz queè' Cristo. Clèg yúgu'tè' tu'è didza' uláz queè' Dios. Clèg yúgu'tè' tu'sèdnè'. Clèg yúgu'tè' tunè' yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá. ³⁰ Clèg yúgu'tè' dè lu na'què' luúnè' nup te'i. Clèg yúgu'tè' tu'è didza' yubl cunazèdquè'. Clèg yúgu'tè' tu'dödè' didza' yubl cunazèdquè'. ³¹ Gul-güi' lãdxi'li' cu'è lu na'li' Dios yugu' yöl-la' huac na' nacgac lsaca'. Na'a, ului'ida' lbi'ili' tu le nacr lsaca' ca yúgu'tè lè ni.

13

Yöl-la' nadxí'i

¹ Zal-la' gac gu'a xtídza'gac bunách le cunazèda', lenca' xtídza'què' gbaz la'y queè' Dios, san chqui' cunadxi'ida' lza'a, didza' gu'a cutu gacr lsaca' ca bõ run gui rucõdxru' o guía rutil-lru' lzè'i. ² Zal-la' dè lu na'a gu'a didza' uláz queè' Dios len tséjni'da' yúgu'tè le nagachi', len yúgu'tè didza' rejni'i, len zal-la' nac gdu ca réjlè'a Dios ga rdxintè huac cúa' yugu' gui'a, san chqui' cunadxi'ida' lza'a, cutu bi lsaca' naca'. ³ Zal-la' quisia' gdutè le dè quia' ugahua' bunách yechi', len zal-la' udõda' gdu ca nayá' nabana' ga luzegui' lei bunách le réjlè'a Cristo, san chqui' cunadxi'ida' lza'a, cutu ca' uzi'a xbey lè na' runa'.

⁴ Nu bönni' nadxi'inè' lzè'è, rbözè' zxõn ladxi'. Naquè' dxi'i ladxi' len cutu ruzxé'inè' lzè'è. Bönni' na' nadxi'inè' lzè'è cutu run ba zxõn cuinè', len cutu run cuinè' blau. ⁵ Bönni' na' nadxi'inè' lzè'è cutu runè' le cunác, len cutu rudúl-li'nè' le dè queè', len cutu rléytenè', len cutu rajneynè' dö' glui' queè' bunách. ⁶ Bönni' na' nadxi'inè' lzè'è cutu ca' rudzijne' cati' nu run le cunác. Rudzijne' cati' nu run le nac gdutè li. ⁷ Bönni' na' nadxi'inè' lzè'è rua' rlenè' bíti'tèz bi gun queè' lzè'è, len réjlè'teczè' lzè'è, len rúnteczè' löz gun le nac dxi'a lzè'è, len rbözeczè' zxõn ladxi'.

⁸ Cutur tõd qui yöl-la' nadxí'i. Huadõd qui le dè lu na'gac bunách lui' didza' uláz queè' Dios. Huadxín dza cati' cutur gata' lu na'gac bunách lui' didza' yubl cunazèdgac, ati' huadõd qui yöl-la' rejni'i quegac bunách. ⁹ Lati'z réjni'ru'

na'a, len lati'z ca' rui'ru' didza' uláz queë' Dios. ¹⁰ Cati' gdxin le nac gdu, ni'r udx qui lë na' nac lati'z.

¹¹ Cati' ni' naca' bi'idau', bë'a didza' ca bi'idau', len glequi icja' ca bi'idau', len gza' ladxa'a ca bi'idau'. Cati' gzxöna' buca'na' le naqui qui bi'idau'hua'. ¹² Na'a le rlé'iru' nacz ca le rlé'iru' cati' ruyú cuinru' tu lu guia dxildau'. Cutu rlé'iru' gdu ca nac. Dza ni'r glé'iru' gdu ca nac yúgu'të. Na'a núnbë'a lati'z. Dza ni'r gúnbë'a yúgu'të ca na' Dioscz nunbë'ë neda'. ¹³ Na'a, nacua'tecz yöl-la' rejlë' queëru' Dios, len yöl-la' run löz queëru' Dios, len yöl-la' nadxí'i queëru' lza'ru'. Nacuá' yonn ni, san le nac blau nac yöl-la' nadxí'i.

14

Yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y

¹ Gul-gún bayúdx gdxí'ili' lza'li' len gul-güi' láchxi'li' si'li' ca' yugu' yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y, len le nac blau, yöl-la' huac güi'li' didza' uláz queë' Dios. ² Nu rui' didza' yubl cunazéd, clëg bunách rui'len didza' nu na'. Dios rui'len didza' nu na', le nutu nu zoa rejni'i didza' rui' nu na'. Dios Bö' La'y ru'ë nu na' latj rui' didza' ca nacgac le nagachi' queë' Dios. ³ Nu na' rui' didza' uláz queë' Dios, rui'len bunách didza' quië gac gdu ca ta'yejlë' Cristo. Rutíp láchxi'quë' len ruhuí' zxon lequë'. ⁴ Nu na' rui' didza' yubl cunazéd run tsutsu la' cuinz, san nu rui' didza' uláz queë' Dios run tsutsu yúgu'të bunách queë' Cristo.

⁵ Rac ladxa'a güi'li' didza' yubl cunazëdli' yúgu'tëli', san le nac blau, rë'nda' güi'li' didza' uláz queë' Dios. Ruzi'r-ru' xbey nu rui' didza' uláz queë' Dios ca ruzi'ru' xbey nu rui' didza' yubl cunazéd, chqui' cuzóa nu udöd didza' yubl na' cunazéd, quië lac tsutsu bunách queë' Cristo. ⁶ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', cati' guida' ga zoali', chqui' güi'lëna' lbi'ili' didza' yubl cunazëda', cutu bi uzi'li' xbey. Uzi'li' xbey tuz didza' na' güi'lëna' lbi'ili' le nului'inë' neda' Dios, o didza' uzejni'i rë'u, o didza' gu'a uláz queë' Dios, o le nac zxba queë'.

⁷ Lëzca' cni rac qui le ta'gú'u bö, yugu' le cunabangac, ca nac gui rucödru', o ca nac guitarra, chqui' cutu tul-l ca ral-la' lun, ¿nacxcz gúnbë'ru' bizzal le tul-l na', lë na' rul-l gui na' o guitarra na'? ⁸ Chqui' cutu cödx ca ral-la' gun trompeta na' ulídz rë'u lu gdil-l, ¿nuzxa cac upá' cuini tseaj lu gdil-l na'? ⁹ Lëzca' cni rac queëli'. Chqui' len lúdxí'li' güi'li' didza' le cutác bunách, cutu ca' la'yejni'i didza' güi'li'. Cni gac, daduz güi'li' didza'. ¹⁰ Le nactë yödzlyú ni nacua' zian didza' yubl tui' zian cö' bunách gza'a, ati' nacua' bunách ta'yejni'i tu tu didza' na'. ¹¹ Na'a, chqui' cutu réjni'da' didza' ru'ë bönni', gaca' ca bönni' gza'a lahuë' bönni' na' ru'ë didza', ati' bönni' na' ru'ë didza' gaquë' ca' lahua' neda' ca bönni' gza'a. ¹² Lëzca' cni nac queëli'. Rui'tsca láchxi'li' si'li' yugu' le runnë' queëru' Dios Bö' La'y. Qui lë ni na', gul-güi' láchxi'li' si'li' yugu' le lun ga lacr tsutsu bunách queë' Cristo.

¹³ Qui lë ni na' ca', nu rui' didza' yubl cunazéd ral-la' ulídz Dios gnabi Lë' gunnë' qui yöl-la' huac quixjö' le rë'ni gna didza' na' rui' nu na'. ¹⁴ Cati' rulidza'-në' Dios, chqui' ru'a didza' yubl cunazëda', lu bö' naccza' rulidza'-në' Dios, san le cutu réjni'da' didza' ru'a, lu yöl-la' rejni'i quia' cutu ruzi'a xbey didza' na' ru'a. ¹⁵ ¿Nacxcz ral-la' guna' chqui'nu'? Ulidza'-në' Dios lu bö' naccza', lenca' lu yöl-la' rejni'i quia' ulidza'-në' Dios. Gul-la' yöl-la' ba lu bö' naccza' lenca' lu yöl-la' rejni'i quia' gul-la' yöl-la' ba. ¹⁶ Chqui' tuz lu bö' nacczu' rulídz la'yu'-në' Dios, ati' zoa ni' nu ryöniz, san chqui' cutu rejni'i

didza' ru'u, çnacxcz gac gna: "Ca' gac", ni'a qui didza' ru'u, rë'u-në' Dios: "Xclenu'?" 17 Nazx ca' dxí'adau' ru'u didza', rë'u-në' Dios: "Xclenu'." Chqui' cutu rejni'i didza' ru'u, cutu bi uzi' xbey nu na' ryöni. 18 Rëpa'-në' Dios: Xclenu', le rui'ra' didza' yubl cunazëda' ca yúgu'tëli'. 19 Laugac bunách queë' Dios gué'ntërda' gu'a gayu'z didza' le gac la'yejni'i bunách ca zian gayuá' didza' yubl cunazëda' ati' nutu nu gac tsejni'i. Gac usëdda' yezica' bunách tuz chqui' la'yejni'i didza' gu'a.

20 Böchi' lza'adau', cutu gacli' ca bi'idau' ca nac le rza' ládxi'li'. Gul-gác ca bi'idau' cui gunli' le cunác, san gul-gác bönni' chnacgac ca nac le rza' ládxi'li'. 21 Nayúj lu guich la'y, rna: "Len didza' yubl len lu rú'agac bunách gza'a güi'lëna' bunách ni didza'. Zal-la' guna' cni, cutu luzë naggac xtidza'a." Cni rnë' Xanru'. 22 Cni nac, Dios ru'ë rë'u latj rui'ru' didza' yubl cunazëdru' quië gac tu le nac bë' laugac bunách cuta'yëjlë' len clëg laugac nup ta'yëjlë' Cristo. Ru'ë rë'u latj rui'ru' didza' uláz queë' Lë' le luzi' xbey nup ta'yëjlë' Cristo len clëg bunách na' cuta'yëjlë'. 23 Qui lë ni na', cati' udubli' tsazxön, yúgu'tëli' na' náquili' queë' Cristo, chqui' güi'li' didza' yubl cunazëdli' yúgu'tëli', ati' tsazgac nup nazëdgac lati'z o nup cuta'yëjlë' Cristo, çnaru' cu la'ná: "Nachixi icjli'?" 24 Na'a, chqui' yúgu'tëli' güi'li' didza' uláz queë' Dios, ati' tsaz nu curejlë' Cristo o nu nazëd lati'z, gáquibe'i nu na' nabaga' xzguia' ati' Dios cuequi xbeynë' lë'. Cni gáquibe'i nu na', le yöni didza' güi'li' yúgu'tëli'. 25 Gáquibe'í ca nac le rza' ladxi' nu na', lë na' bgachi', ati' uzechu zxib nu na' len tsej ladxi' Dios, gna: "Le nactë Dios zóalenë' lbi'ili'."

Ca ral-la' gunru' ga rudubru' queë' Cristo

26 Qui lë ni na', böchi' lza'adau', cati' rudubli' queë' Cristo, rul-lë' tu salmo tuë' bönni' dzaguë' lbi'ili', ati' rusëdnë' tu zxba yetúë', ati' rguixjöi'në' lbi'ili' tu le bului'inë' lë' Dios yetúë', ati' ru'ë didza' yubl cunazëdë' yetúë', ati' rudödë' didza' yubl na' cunazëdë' yetúë'. Yúgu'të le gunli' ral-la' gac le luzi' xbey nup tu'dúb queë' Cristo. 27 Cati' nacuá' ni' nup tui' didza' yubl cunazëdgac, cutu ral-la' güi'li' didza' cni zianr ca chop tsonnzli'. Huac gu'ë didza' tuzë' bönni' na', ati' töd na' huac gu'ë didza' yetúë', san run bayúdx soa nu udöd didza' yubl na' cunazëdli'. 28 Chqui' nutu nu zoa nu gac udöd didza' yubl na' cunazëdli', ral-la' soa dxiz ga na' nudubli' nu na' rui' didza' yubl cunazëd, ati' huac güi'lëne' Dios didza' na' lu icj ládxi'dau'huë'. 29 Lëzca' cni, bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios ral-la' lu'ë didza' chop tsonnzë', ati' yezica'rë' bönni' na' tu'ë didza' uláz queë' Dios ral-la' la'bequi xbeynë' didza' ru'ë bönni' na'. 30 Chqui' Dios ului'inë' tu bönni' rō'ë ni' le rë'ni gna xtidzë'ë, ral-la' soa dxiz nu na' rui' didza'. 31 Yúgu'tëli' huac güi'li' didza' uláz queë' Dios tu tuli' quië gzëdli' yúgu'tëli' len gdip ládxi'li' ca' yúgu'tëli'. 32 Bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios huac la'ná be'i cuinquë', la'cu'ë dxiz. 33 Clëg Dios nu run ga runru' rusbō, le rë'nnë' Lë' gacru' ba'a ladxi', ca na' runë' ga nacuá' yúgu'të có' bunách queë' Cristo.

34 Ral-la' la'cua'nu dxiz ngul queëli' ga na' rudubli'. Cutu dë lu na'cnu lui'nu didza' ni'. Ral-la' la'cua'nu nöj ca na' rna bë' zxba queë' Dios. 35 Chqui' tē'ninu la'yëjni'nu lati', ral-la' la'nábinu bönni' qui queëcnu cati' ni' nacu'ë lidxquë'. Cutu ral-la' lui'nu didza' ngul ga na' tu'dubë' queë' Dios.

36 ÇNaru' ráquitsali' bunödzejë' xtidzë'ë Dios lu rú'ali' lbi'izli'? ÇNaru' ráquitsali' bdxin queëzli' xtidzë'ë Dios? 37 Chqui' nutsë'ë ladjli' bönni' ráquinë' ru'ë didza' uláz queë' Dios, o ráquinë' zóalenë' lë' Dios Bó' La'y, bönni' ni ral-la' si' lu

nè'è nac zxba queë' Xanru' le ruzuja' queëli' lu guich ni. ³⁸ Na'a, chqui' cutu rui' ladxë'è didza' ni, cutu güi' ládxi'li'-në' bönni' na'.

³⁹ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', gul-güi' ládxi'li' güi'li' didza' uláz queë' Dios, len cutu gna bé'ili' nu rui' didza' yubl cunazéd. ⁴⁰ Yúgu'të ral-la' gunru' ca sa'yéaj, len ca rajlöz yöl-la' ba'a ladxì'.

15

Bubanë' Cristo lu yöl-la' gut

¹ Na'a, böchi' lza'adau', rgujxjöi'da' lbi'ili' ca nac didza' dxi'a na' bena' lban qui ga zoali', lë na' gzxì' lu na'li' len run ga nacr gdu ca réjlë'li' Cristo. ² Ni'a qui didza' ni ulali', chqui' gunli' ca rna didza' dxi'a na' bena' lban qui ga zoali', chqui' le nactë gyéjlë'li' Cristo.

³ Ga gzu lau budöda' lu na'li' le budödë' Dios lu na'a neda'. Cni rna: "Gutië' Cristo uláz queëru' le nabága'ru' dul-la'." Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, ben bayúdx benë'. ⁴ Rna ca': "Bgachë'è yeru ba, len cati' bza'a tsonn dza, bubanë' lu yöl-la' gut", ca na' nayúj ca' lu guich la'y, ben bayúdx guc queë'. ⁵ Gdöd ni' buluí' lahuë' Cristo, blé'inë' Lë' Pedro, len gdöd ni', gualé'inë' Lë' idxínnutë' gbaz queë'. ⁶ Ni'r buluí' lahuë' lauquë' zianr ca gayu' gayu'è böchi' lza'ru' ta'yeylë'è Cristo, cati' ni' nudubquë' tsaxxön. Yelati'z cugululuhoatë' böchi'ru' ni nacu'è nabanquë' na'a, zal-la' la'quë' chnatquë'. ⁷ Ni'r blé'inë' Lë' Jacobo, len gdöd ni' buluí' lahuë' lauquë' yúgu'të bönni' gbaz queë'.

⁸ Ga yajseytë buluí' lahuë' ca' lahua' neda'. Ca guc lë ni, naca' ca bi'idau' guljbi' cati' chgdöd dza ral-la' galjbi'. ⁹ Cni nac, le nacra' neda' cuidi'z ca yúgu'të bönni' gbaz queë', len cutu naca' neda' lsaca' si' la' gbaz queë', le gdxia ladxa'a bunách queë' Dios. ¹⁰ Na'a, le buzá' ladxë'è quia' Dios naca' le naca' na'a, len clëg daduz buzá' ladxë'è quia'. Béntëra' xchinë' ca yezica'rë' gbaz queë', zal-la' clëg racz quia' bena' dxin na'. Dioscz, lu yöl-la' ruzá' ladxì' queë', bugunë' neda' dxin. ¹¹ Na'a, chqui' bena' lban neda' o chqui' glunë' lban yela'quë' bönni', lë ni le runtu' lban qui len le gyéjlë'li' lbi'ili'.

Ubanru' lu yöl-la' gut

¹² Runtu' lban queë' Cristo ca na' bubanë' lu yöl-la' gut. Chqui' cni nac, çnaxcz nac, rnalì' la'li': "Cutu lubán nup chnatgac"? ¹³ La'naru' cu lubán nup chnatgac, cutu bubanë' Cristo, ¹⁴ len la'naru' cu bubanë' Cristo, daduz nac le bentu' lban qui, len daduz nac yöl-la' rejllë' queëli' Lë'. ¹⁵ Yetú ca', la'naru' cu bubanë' Cristo, rzi' yë'tu' cati' runtu' lna' lau queë' Dios, rnatu' buspanë' Cristo, ati' la'naru' cu uspanë' nup chnatgac, Dios cutu buspanë' Cristo. ¹⁶ La'naru' cu lubán nup chnatgac, cutu bubanë' Cristo, ¹⁷ len la'naru' cu bubanë' Cristo, daduz nac yöl-la' rejllë' queëli' Lë', ati' naga'ngac dul-la' nabága'li'. ¹⁸ Lëzca' cni, nup na' chnatgac len gulayeylë' Cristo, tsaz glat chqui' cutu bubanë' Lë'. ¹⁹ Chqui' tuz tsal ni zoaru' nabanru' huac uzi'ru' xbë' Cristo, nacr-ru' bayechi' ca yúgu'të bunách.

²⁰ Na'a, le nactë bubanë' Cristo lu yöl-la' gut, len naquë' nu gzu lau lubán tsaz ladj yúgu'të nup lubán tsaz lu yöl-la' gut. ²¹ Ca na' gyu'u yöl-la' gut ni'a qui le benë' tuë' bönni', lëzca' cni, ni'a qui le benë' yetué' bönni' gyu'u yöl-la' rubán quegac nup chnatgac. ²² Ca na' tat yúgu'të bunách le náljengac Adán, lëzca' cni lubán yúgu'të nup na' náljengac Cristo. ²³ Tu tuë' ubanë' ca ral-la' gac. Zi'al bubanë' Cristo, ati' töd ni lubán nup náquigac queë' Cristo cati' huödë'. ²⁴ Ni'r gdxin dza udx cati' ugüë' Cristo gdu'të le dë lu në'i len gdu'të yöl-la' uná bë' len

gdutë yöl-la' huac qui tu' xöhui', ati' udödë' lu në'ë Dios Xuz le rna bé'inë' Lë'.
²⁵ Run bayúdx gna bë'ë Cristo ga gdxintë dza chbenë' Dios ga luzechu zxibgac lahuë' Lë' yúgu'të nup ta'dá'baga' Lë'. ²⁶ Le rdá'baga' Lë' le usnië' ga udx nac yöl-la' gut. ²⁷ Dios chnudödë' yúgu'të lu në'ë Zxi'në' quië gna bé'inë' lei. Nayúj lu guich la'y, rna: “Budödë' yúgu'të lu në'ë quië gna bé'inë' lei.” Na'a, nac bë' cutu budöd cuinë' lu në'ë Zxi'në', le nacczë' Lë' Nu rudöd lu në'ë Zxi'në' yúgu'të. ²⁸ Cati' gdxin dza ni' chnudödë' Dios lu në'ë Cristo yúgu'të quië gna bé'inë' lei, ni'r Lëczë' Zxi'në' udöd cuinë' lu në'ë Dios, Nu na' budöd lu në'ë Zxi'në' yúgu'të, ati' ga udx, Dios gna bé'inë' tsaz yúgu'të.

²⁹ La'li' rdil-li' nis uláz quegac nup chnatgac. Chqui' ráquili' cutu lubán nup na' chnatgac, ¿bizx quië rdil-li' nis uláz quegac nup chnatgac?

³⁰ Zoa banádx queëtu' gattu' yúgu'të dza. ¿Bizx quië rui'tu' latj gac cni chqui' cutu ubanru' lu yöl-la' gut? ³¹ Yúgu'të dza zoa banádx gatia'. Rguíxjöi'da' lbi'ili' lë ni, böchi' lza'adau', le rdzag ladxa'a le bena'. Bena' ga réjlë'li' Xanru' Jesucristo. ³² Chqui' le gu'nzda' gdíl-lena' böa' guixi' snia' lu yödz Éfeso, ¿bizxa caz uzi'a xbey? Chqui' cutu lubán nup chnatgac, ral-la' gunru' ca ta'ná bunách: “Gui'j gáguru' le huatru' cxö huidzj.”

³³ Cutu güi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili'. Chqui' si' lu na'li' lati'z le cutu nac, gdútëli' huöacl'i' chul nit. ³⁴ Gul-bí'i ládxi'li' len cutu gunli' dul-la' le cunúnbë'li'-në' Dios la'li' lbi'ili'. Rnia' cni quië guna' ga utui'li'.

Ca lac nup lubán lu yöl-la' gut

³⁵ Nazx ca' zoa nu gna: “¿Nacx lubán nup chnatgac? ¿Nacx gac gdu ca nayá' nabinquë' cati' ludxinë'?” ³⁶ Li', bönni' cunözi. Lë na' razu' luyú cutu glen chqui' cutu nit. ³⁷ Lë na' razu' luyú nac tu xseydau'z, nazx ca' qui' zxo'a' xtil o qui' yetú guixi' cuandau'. Lë na' razu' cutu nac guixi' cuandau' na' ral-la' glen. ³⁸ Dios runë' ga gac guixi' cuandau' ca nunczë' qui. Ca nac tu tu xseydau' na' runë' ga gac guixi' cuandau' qui. ³⁹ Lëzca' cni, cutu nac tuz ca nac bëla' qui queëcba' yúgu'tëba' böa' guixi'. Zoa tu bëla' quegac bunách len yetú ca nac bëla' quecba' böa' guixi'. Yetú ca nac bëla' quecba' bguinn len yetú ca nac bëla' quecba' bö. ⁴⁰ Lëzca' cni nadzá' gdu ca nayá' nabingac nup nacua' yehua' yubá ca nac gdu ca nayá' nabingac nup nacua' luyú ni. Zoa tu yöl-la' lach quegac nup nacua' yehua' yubá, len yetú ca nac yöl-la' lach quegac nup nacua' luyú ni. ⁴¹ Zoa tu yöl-la' lach qui gbidz, len yetú qui beo', len yetú quegac bölj luzxbá. Yöl-la' lach qui tu bölj luzxbá nadzá' ca nac yöl-la' lach qui yetú bölj luzxbá. ⁴² Lëzca' cni gac cati' lubán nup chnatgac. Cati' rgachi' yeru ba nac tu bëla' nit. Cati' ubán, ni'r gac tu le soa tsaz. ⁴³ Cati' rgachi' yeru ba nac tu bëla' ca'z len le nacuidi'. Cati' ubán, ni'r gac tu le lach len le nal. ⁴⁴ Cati' rgachi' yeru ba nac tu bëla' qui yödzlyú ni. Cati' ubán, ni'r gac tu le soa tsaz yehua' yubá. Zoa tu bëla' qui yödzlyú ni, len yetú ca gac le gdzag bö' nacczru'.

⁴⁵ Nayúj lu guich la'y le rna: “Bönni' na' gzu lahuë' zoë' luyú ni, lë' Adán, Dios benë' lë' bönni' ban”, san Bönni' gyazië' xlatjë' Adán, Lë' Cristo, Dios benë' ga naquë' Bö' nabániru'. ⁴⁶ Cutu bdxin zi'al lë na' nac Bö'. Bdxin zi'al lë na' nac qui yöl-la' bunách queëru', ati' ni'r bdxin lë na' nac Bö'. ⁴⁷ Bönni' ni' gzoë' zi'al, gúquinë' lu. Bönni' na' zoë' burópl, Nu na' nac Xanru', brujë' yehua' yubá. ⁴⁸ Nup nacua' luyú ni nacgac ca guquë' bönni' na' gúquinë' yu, ati' nup ral-la' tsajcuá' yehua' yubá lac ca nac Nu na' bruj yehua' yubá. ⁴⁹ Ca

na' na'a dē queëru' tu bêla' le nac ca guc bêla' queë' bōnni' na' gúquinē' yu, lēzca' ral-la' huóáquiru' ca náquinē' Nu na' bruj yehua' yubá.

⁵⁰ Cni rē'ni gna lē ni rēpa' lbi'ili', bōchi' lza'adau', rnia': Le náquini bêla' len rōn cutu ca' tsaz ga ni' rna' bê'ē Dios, len lēzca' cni, lē na' nit cutu gdel-li' lē na' zoa tsaz. ⁵¹ Gul-yutsca', rēpa' lbi'ili' tu le bgachi': Cutu gatra' yúgu'tēru', san Dios utsé'ē ca nacru' yúgu'tēru'. ⁵² Tu tsalz gac, tsca nac tu le rutáz yój lauru', cati' cōdx trompeta le rajseytē. Cōdx trompeta na', ati' lubán nup chnatgac, láquini tu le soa tsaz, ati' Dios utsé'ē le náquiniru' yúgu'tēru'. ⁵³ Lē na' nacru' le rnit ral-la' huóac le soa tsaz, ati' le náquiniru', lē na' ral-la' gat, huóac tu le gatga gat. ⁵⁴ Cati' lē na' rnit chnuhuóac le soa tsaz, lenca' lē na' ral-la' gat chnuhuóac le gatga gat, ni'r utság lē na' nayúj lu guich la'y, rna:

Nadúa tsaz yól-la' gut.

Chbdél-li'nē' Cristo.

⁵⁵ Cutur gna be'i rē'u yól-la' gut.

Cutur bi gac gun queëru' yól-la' gut.

⁵⁶ Huac bi gun queëru' yól-la' gut le nabága'ru' dul-la', ati' nabága'ru' dul-la' le rdá'baga'ru' zxba queë' Dios. ⁵⁷ Xclenē' Dios. Lēczē' runē' ga nularu' lu yól-la' gut ni'a qui le benē' Xanru' Jesucristo.

⁵⁸ Qui lē ni na', bōchi' lza'adau', gul-zóa tsutsu. Gul-gác gdu ládxi'li', gúnteczli' xchinē' Xanru' le nōziczli' cutu runli' daduz xchinē' Xanru'.

16

Tu'nōdzj quequē' bōchi'gac ta'yadzjnē' bunách Corinto

¹ Na'a, ca nac qui dumí na' unōdzjli' le gaclen bōchi'ru' ta'yejlē'ē Cristo nacu'ē Jerusalén, gul-gún na'a ca na' gna bé'ida' yugu' cō' bunách queë' Cristo, nacúa' luyú Galacia. ² Yugu' dza domingo, tu tuli' ral-la' cu'li' quizi lati' dumí, tsca na' Dios runnē' queéli'. Gul-gún chi'i lei, cui gun bayúdx bi utubli' cati' gdxina' ga zoali'. ³ Cati' ni' gdxina' ga zoali', gsóla'a Jerusalén nup na' ucua'li' lbi'ili'. Uzuja' lu guich le gun ga lac bê'quē', ati' lu'ē dumí na' unōdzjli'. ⁴ Chqui' ral-la' tsija' ca' neda', tsjáclenē' neda'.

Le rē'nnē' gunē' Pablo

⁵ Guida' ga zoali' cati' udx tōda' yugu' yōdz luyú Macedonia, le run bayúdx tōda' yugu' yōdz na'. ⁶ Ráquida' ugá'nlena' lbi'ili' tu chi'i o nazx ca' uga'na' ni' yugu' beo' ziaq. Ni'r huac gáclenli' neda', ugu'li' neda' nōz gátitēz ga ral-la' tsija'. ⁷ Cati' guida' duyúa' lbi'ili' cutu rē'nda' tōdza' ni'. Runa' lōz sóalena' lbi'ili' xtsey, chqui' gunnē' neda' latj Xanru'. ⁸ Uga'na' ni lu yōdz Éfeso ga gdxinr dza Pentecostés ⁹ le dē latj ni guna' tu dxin zxōn queë' Xanru', zal-la' zian nup ta'dá'baga' neda'.

¹⁰ Chqui' gdxinbi' ga zoali' bi'i Timoteo, gul-güi' ládxi'li'-bi', cui ubi ugu'i'ibi' tsal ni' sóaleni' lbi'ili', le runbi' xchinē' Xanru' ca na' runa' xchinē' neda'. ¹¹ Qui lē ni na', nutu nu ral-la' uzóa lēbi' tsal'. Gul-gaclen-bi', ugu'li'-bi' nōz gdu tsáhu'i'dau', quiē udxinbi' ga ni zoa' neda', le rbōza'-bi' lēbi' lenca' bōchi'ru' túnlenē'-bi' tsaxxōn dxin.

¹² Ca nac queë' bōchi'ru' Apolos, sxzōni gúta'yua' lahuē' tsijē' tsajyúē' lbi'ili' tsaxxōn len yugu' bōchi'ru'. Cutu rē'nnē' tsijē' na'a. Guidē' cati' sáqui'nē'.

Didza' ru'ē Pablo ga ruúdx

¹³ Gul-spán ládxi'li' len gul-gác tsutsu ca réjlē'li'-nē' Cristo. Gul-gác rugu ladxí' len gul-típ ládxi'li'. ¹⁴ Len yól-la' nadxi'í gul-gún bíti'tēz bi gunli'.

¹⁵ Na'a, böchi' lza'adau', chnöziczli' ca nac queë' Estéfanos lenca' quegac di'a dza queë'. Nacgac nup gulazú laugac ta'yejlë' Cristo ladj bunách nacuá' luyú Acaya. Guludód cuinquë' bönni' ni quië lunë' xchingac bunách queë' Dios. ¹⁶ Ráta'yua'lauli', böchi' lza'adau', gunli' ba la'n nup nacgac ca böchi'ru' na', lenca' ca nacgac nup tunlen lequë' tsaxxón dxin len taclen lequë'. ¹⁷ Rudzijda' le guladxinë' ga zoa' Estéfanos, len Fortunato, len Acaico, le gláclenë' neda' uláz queëli'. ¹⁸ Guluhuí' zxonë' neda' ca na' guluhuí' zxonë' ca' lbi'ili'. Gul-gún ba la'n bunách cni.

¹⁹ Tu'gáp Dios lbi'ili' yugu' có' bunách queë' Dios luyú Asia ni. Tu'gapë' Dios lbi'ili' Aquilo len Priscila lenca' nup tu'dúb queë' Dios ga nac lu yu'u lídxquë'. ²⁰ Tu'gapë' Dios lbi'ili' yúgu'të böchi'ru' ni. Gul-gáp Dios tuli' yetuli', unída'li' lza'li'.

²¹ Neda', Pablo, na' cuincza' ruzuja' lu guich lë ni, rnia': Rugapa' Dios lbi'ili'.

²² Nu cunadxí'i Xanru' Jesucristo, chnabía dö' nu na'.

Gda Xanru'.

²³ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli'. ²⁴ Nadxi'ida' yúgu'tëli' le nacru' tuz len Xanru' Jesucristo. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BSÖLË'Ë PABLO YÖDZ CORINTO

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Corinto

¹Neda', Pablo, naca' gbaz queë' Jesucristo le rë'nnë' cni Dios. Runbi' neda' tsaxxón bi'i böchi'ru' Tímoteo. Rugapa' Dios lbi'ili', rudubli' queë' Dios lu yödZ Corinto, len yúgu'tëli' náquili' quizi queë' Dios luyú Acaya. ²Rnabda'-në' Xuzru' Dios len Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Yugu' le gzxaca' gdi'ë Pablo

³Yöl-la' ba Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo, le naquë' Xuzru', ruhuechi' ladxë'ë rë'u, len naquë' ca' Dios, ruhuí' xzönteczë' rë'u. ⁴Ruhuí' xzönë' rë'u Dios cati' rac bíti'tëz bi rac queëru', quië gac hui' xzönru' ca' nup bi rac quegac. Ruhuí' xzönru' lequë' ca na' ruhuí' xzönë' rë'u Dios.

⁵Tsca ta'yán le rzaca' rguí'ru', ca na' gzxaca' gdi'ë Cristo, lëzca' cni ta'yán le tu'huí' xzön rë'u, le nacru' tuz len Cristo. ⁶Qui lë ni na', chqui' bi rzaca' rguí'tu', rac cni queëtu' quië gac hui' xzöntu' lbi'ili' len guntu' ga ulali'. Chqui' Dios ruhuí' xzönë' netu', rac cni quië gac hui' xzöntu' lbi'ili', ati' lu yöl-la' rböz xzön ládxi' queëli', gac gua' glenli' yugu' le saca' quí'li', ca na' rac ca' queëtu'. ⁷Ruzxöni ládxi'tu'-në' Dios gúnteczë' ga gac dxi'a queëli', le nözitu' ca na' rzaca' rguí'li' tsaxxón len netu', lëzca' cni ruzi'li' xbey tsaxxón len netu' le ruhuí' xzönë' rë'u Dios.

⁸Rë'nitu' gnözili', böchi' lza'adau', ca nac le zian le glac queëtu' luyú Asia. Gdódi bë'i lë na' guc queëtu', guc zi'tër ca le guc gua' glentu'. Ca' guc, cutur bentu' löz soatu' gbantu'. ⁹Gúquitu' guc queëtu' ca rac quequë' bönni' chnarugu quequë' latië'. Guc cni queëtu' cui uzxöni ládxi'tu' la' cuinztu', san uzxöni ládxi'tu'-në' Dios, Nu ruspán nup chnatgac. ¹⁰Dios buslë' netu' lu lë na' ben ga gzoa banádx gattu', ati' ruslë' netu' yugu' dza. Runtu' löz uslë' netu' Lë' cni leyúbl ¹¹chqui' gácenli' netu', ulidzli'-në' Dios gnábili'-në' gácenë' netu'. Dios gunë' ca na' gnábili'-në' tsaxxón len bunách zian, uzá' ladxë'ë queëtu', ati' la'ná xclenë' Dios uláz queëtu'.

Rguíjõ'ë Pablo bizx quië rdzeynë' gdxinë' Corinto

¹²Lë ni le run ga rudzjitu'. Bö' naccztu' ruluí'ni netu', len yöl-la' ba'a ládxi' queëtu' len gdu ládxi'tu' runtu' bi runtu' yödZlyú ni, len cni bentu' ca' ga ni' zoali'. Cni bentu', le guclen netu' le buzá' ladxë'ë queëtu' Dios, len clëg len yöl-la' rejni'i queëtu' bentu' cni. ¹³Ruzujtu' queëli' lu guich tuz le gac ulabli' len le gac tséjní'li'. Rac ladxa'a tséjní'li' gdu ¹⁴lë na' réjní'li' lati'. Ní'r cati' gdxin dza huödë' Xanru' Jesucristo, gac gunli' netu' xzön ca na' netu' guntu' lbi'ili' xzön.

¹⁵⁻¹⁶Le bena' löz lë ni, gza' ladxa'a guida' ga zoali' zi'al cati' gdöda' luyú Macedonia, ati' guida' ga zoali' leyúbl cati' uzá'a ni quië uzi'li' xba' chop lzu. Töd ni' huac gácenli' neda' ugu'li' neda' nöz tsija' luyú Judea. Cni gu'nda' guna'. ¹⁷¿Naru' ráquitsali' gzxí' yë'a le butsa'a ca guna'? ¿Naru' ráquitsali' lu yöl-la' bunáchz quia' runa' le rdxinx icja', len bë'za' ca' didza' cati' gnia': Cni guna'? ¹⁸Ni'a quë' Xanru' Dios, Nu run gdu'të ca rna xtídzë'ë, cutu bë'za' ca' didza' cati' bë'lëna' lbi'ili' xtídzë'ë Dios. ¹⁹Jesucristo, Zxi'në' Dios, Nu na' bentu' lban qui ga zoali', neda' len Silvano len Tímoteo, cutu rui'zë' ca' didza'. Lë' ru'ë didza' gdu'të li. ²⁰Cristocz runë' ga nac gdu'të löz yúgu'të le gzxí' lu

në'ë Dios, ati' ni'a queë' Lë' gac gnaru': "Ca' gac", quië gac queë' Dios yöl-la' ba. ²¹ Dioscz runë' ga runtu' löz tsaxxón len lbi'ili' náquiru' queë' Cristo, len budödë' lu na'tu' dxin queë' runtu'. ²² Bennë' queëru' le nac bë' náquiru' queë', bchizië' icj lãdxi'dau'ru' Dios Bö' La'y, Nu nac queëru' le run ga nac löz yúgu'të le gunnë' queëru' Dios.

²³ Ni'a queë' Xanru' Dios, Nu nözi le rza' ladxa'a, ru'a didza' gdutë li. Nözcznë' Lë' cutu bida' ga zoali' lu yödZ Corinto, cui gun bayúdx guna' ga huí'nili'. ²⁴ Cutu ré'nitu' gna bé'itu' lbi'ili' ca réjlë'li' Cristo, le chnacli' tsutsu ca réjlë'li' Lë'. Ré'nitu' guntu' le gun ga udziji lãdxi'li'.

2

¹ Qui lë ni na' bë' ladxa'a cu guidtea' queëli' leyúbl, cui guna' ga huí'nili'. ² Chqui' guna' neda' ga huí'nili', ¿nuzxa caz gun ga udzijda' neda'? ¿Naru' gunsa' ga hui'ni nu ral-la' gun ga udzijda' neda'? ³ Qui lë ni na' buzuja' queëli' lu guich zi'al. Cutu gu'nda' guida' ga zoali', cui gunli' ga hui'nda', lë ral-la' gunli' lbi'iczi'li' ga udzijda' neda'. Le ruzxöni ladxa'a lbi'ili', nözda' udziji'li' yúgu'tëli' chqui' udzijda' neda'. ⁴ Cati' ni' buzuja' queëli' lu guich lë na', gsëbitsqui ladxa'a, len bu'nitsqui ladxa'a ga bdxintë grödxa'. Buzuja' cni lu guich, clëg quië guna' ga huí'nili' san quië gnözili' ca nãdxí'itsquida' lbi'ili'.

Ral-la' unít lauru' nu rua' dö'

⁵ Chqui' zoë' ni' bönni' na' bushui'nnë' rë'u, clëg neda'z bushui'nnë', san yúgu'tëli' lbi'ili' bushui'nnë' lati'. Rnia': Lati', cui töd bë'i gchugu bë'a queë' bönni' na'. ⁶ Tscati' gaz zxguia' chbenli' queë' bönni' na' yelati'z cunuhuöátëli'. ⁷ Na'a, ral-la' unít lauli' bönni' na' len utipli' lãdxë'ë, cui töd bë'i hui'nnë' len cui gac tsax chop lãdxë'ë. ⁸ Qui lë ni na' ráta'yua' lauli' gunli' le gac bë' nãdxi'ili'-në' gdu lãdxi'li'. ⁹ Qui lë ni na' ca' buzuja' queëli' lu guich lë na'. Gu'nda' si' bë'a lbi'ili' quië gnözda' chqui' rúnteczli' ca rna xtidza'a. ¹⁰ Cati' nu runít lauli' lbi'ili', neda' ca' runít lahua' nu na'. Cati' nu runít lahua', chqui' bi ben nu na' runít lahua', runa' cni uláz queë' Cristo quië gac bi uzi'li' xbey. ¹¹ Cni runa', cui saqui' Satanás tu' xöhui' uxíci' rë'u, le chnöziru' yugu' le rë'ni gun queëru'.

Grö'ë baguí'i Pablo lu yödZ Troas

¹² Cati' bdxina' lu yödZ Troas quië guna' lban qui didza' dxi'a queë' Cristo, benntsquë' neda' latj Xanru' guna' lban ni'. ¹³ Zal-la' guc cni, grö'a baguí'i le cutu yaxaca'a-bi' ni' bi'i böchi'ru' Tito. Qui lë ni na' buzá'lena' bunách ni', giya' luyú Macedonia.

Gdél-li'ru' le zóalenë' rë'u Cristo

¹⁴ Xclenë' Dios, rchë'teczë' rë'u ca tu le nac bë' bdél-li'në' Cristo yöl-la' ruslá queëru'. Dios rugunë' dxin rë'u quië rulu'ë lahui ca gac lumbë' Cristo bunách. Le nacru' nac ca tu le rla' zxiX, le rguis gáti'tëz. ¹⁵ Nacru' ca tu nör rla' zxiX, le ruzégu'i'ë Cristo lahuë' Dios, len le rguisië' laugac nup nulagac len nup nanitgac. ¹⁶ Laugac nup na' nanitgac nacru' ca tu le rla' zgut le nac bë' latië', san laugac nup na' nulagac nacru' ca tu le rla' zxiX le nac bë' gbánteczru'. ¿Nuzxa caz nac lsaca' gun cni? ¹⁷ Cutu runtu' ca tun zian bunách tu'gún dxin xtidzë'ë Dios ca tu le tuti' len ta'u bunách, san le nasölë'ë netu' Dios, gdu lãdxi'tu' rui'tu' didza' lahuë' Lë' le nactu' tuz len Cristo.

3

Ca nac didza' ruún rë'u tuz len Dios

¹ ¿Naru' ráquitsali' run ba zxön cuintu' cati' rui'tu' cni didza'? ¿Naru' runtsa bayúdx ului'itu' lbi'ili' guich le rului' le nactu'? ¿Naru' ral-la' gnábitu' lbi'ili' gunnli' queëtu' tu guich cni, ca na' tun la'gac bunách? ² Lbi'iczli' nacli' ca tu guich le rului' le nactu', le nayúj lu icj ládxi'dau'tu', ati' yúgu'të bunách gac luláb lei len luúnbë' lei. ³ Le nacli' nalá' lahui ca tu guich nuzujë' Cristo, le bsölë'ë lu na'tu'. Cutu nayúj tu lu guich, san Bô' La'y queë' Dios ban nuzujë' lei, clëg tu lu guiöj blag, san lu icj ládxi'dau'li' nuzujë'.

⁴ Rui'tu' cni didza' le ruzxöni ládxi'tu'-në' Dios le zóalenë' netu' Cristo. ⁵ Cutu ráquitu' bi gac guntu' racz queëtu', san Dios runnë' queëtu' yöl-la' huac bi guntu'. ⁶ Dioscz bennë' queëtu' yöl-la' huac guntu' xchinë' lu didza' cub na' ruún rë'u tuz len Dios. Didza' ni cutu nac tu zxba nayúj lu guich, san nac tu le rusëdnë' rë'u Dios Bô' La'y. Zxba na' nayúj lu guichz rchugu queëru' gatra', san Dios Bô' La'y nabániru'.

⁷ Yugu' zxba queë' nayujgac lu guich, Dios buzujë' yugu' lu guiöj blag, ati' bulu'ë lahui yöl-la' yení' queë' cati' budödë' lei lu në'ë Moisés. Zal-la' gdöd qui, gyëptër yös yení' lahuë' Moisés. Cni guc, cutu guc luyú lahuë' Moisés bunách Israel. Chqui' yajtság zxba na' yöl-la' yení' cni, ati' zxba na' rchugu quegac bunách lat, ⁸ szxönitër ca' ral-la' gac yöl-la' yení' dzag yugu' le runë' Dios Bô' La'y. ⁹ Gzoa tu yöl-la' yení' yajtság lë na' ben ga narugu quegac bunách lat. Szxönitër nac yöl-la' yení' qui lë na' run ga rnë' Dios nacgac tsahui' bunách. ¹⁰ Le nactër lsaca' yöl-la' yení' nalá' lahui na'a, cuidi'z nagá'n yöl-la' yení' na' bla' lahui cati' Dios bunödzejë' quegac bunách zxba queë'. ¹¹ Chqui' gzoa yöl-la' yení' qui lë na' gzoa tu ch'i'dau'z, zxöntër nac yöl-la' yení' qui lë ni soa tsalzú.

¹² Le zoa queëru' lë ni runru' löz, rui'tu' didza' lu yöl-la' rugu ladxi' queëtu'. ¹³ Cutu runtu' ca benë' Moisés, bucachi' lahuë' len tu lári'dau', cui luyú bunách Israel yöl-la' yení' na' zeaj rnit. ¹⁴ Gulachúl gulanitië' bönni' ni'. Ga rdxintë na'a dza cati' tu'labë' guich qui didza' gul na' ruún bunách tuz len Dios, nac quequë' tsca nagá'n la' leyz lári'dau' na' lauquë', lë na' gac ugüë' tuzë' Cristo. ¹⁵ Ga rdxintë na'a dza, cati' tu'labë' guich ga na' nayúj didza' queë' Moisés, zxoa ca tu lári'dau' yöj lauquë' le run ga nachúl nanitquë'. ¹⁶ Cati' nu ruhuöác queë' Xanru', rdua lë na' run ga nachúl nanit nu na'. ¹⁷ Cati' ni rnatu': "Xanru'", rui'tu' didza' queë' Dios Bô' La'y. Ga zoë' Bô' La'y queë' Xanru', ni' zoacz yöl-la' nadzán. ¹⁸ Yúgu'tëru' rë'u cutu bi nuséyj lauru', san nacru' ca tu guía dxili ga nalá' yöl-la' yení' qui lahuë' Xanru', ati' yöl-la' yení' na' queë' Xanru', Nu nac Bô' La'y, rutsá' rë'u, len run ga zeaj racr-ru' ca naquë' Cristocz, len rata'r queëru' yöl-la' yení' queë'.

4

¹ Dios buechi' ladxë'ë netu' len budödë' lu na'tu' dxin ni runtu', len qui lë ni na' cutu rac chop ládxi'tu'. ² Chbuca'ntu' yugu' le tun bagachi'z bunách len le tun ga rutui'ru'. Nutu nu rzi' yé'itu', len cutu rutsa'tu' xtídzë'ë Dios. Le rui'tu' didza' qui le nac gdatë li, rui' ládxi'tu' guntu' le láquibe'i yúgu'të bunách nac dxi'a lahuë' Dios. ³ Chqui' zoa nu curejni'i didza' dxi'a runtu' Ina' lau qui, nacgacz nup nachúl nanitgac cutu ta'yejni'i lei. ⁴ Cutu ta'yejilë' bunách na', le ben ga nac cni tu' xöhui', nu nun cuini ca dios, len rna be'i bunách dza ni zoaru' na'a, le ben ga nachúl nanitgac, cui la'le'i yení' qui didza' dxi'a ca nac

yöl-la' yení' queë' Cristo, Nu na' rna' gdu ca naquë' Dioscz. ⁵ Cutu runtu' lban qui la' cuinztu', san runtu' lban queë' Jesucristo, rguíxjö'tu' naquë' Xanru', ati' netu' ni nactu' huen dxin queëli' le nadxi'itu'-në' Jesús. ⁶ Dios, Nu ben ga buzení' yení' ga ni' guc chul, naquë' Nu rgu'u yení' icj ládxi'dau'ru', le ruzejni'i rë'u quië gúnbë'ru' yöl-la' yení' queë' Dios, lë na' ruzeni' lahuë' Jesucristo.

Le réjlë'ru' Dios runru' ca rë'nnë' Lë'

⁷ Yöl-la' tsahui' ni yu'u icj ládxi'dau'ru' rë'u, nacru' ca yusu' náquicni yu, quië gac bë' naqui queë' Dios yöl-la' huac zxön na' len clëg queëzru'.

⁸ Tu'saca' zi' netu' bunách san cutu rudú ládxi'tu'.

Rö'tu' baguí'i san cutu rac chop ládxi'tu'.

⁹ Ta'bía ladxí' netu' bunách san cutu rubíj ladxë'ë netu' Dios.

Ta'z'éitsqui netu' yu, san cutu tu'snít lau netu'.

¹⁰ Lu gdu ca nayá' nabintu' ráttectzu' tsaxxön len Jesús, san rac bë' lu gdu ca nayá' nabintu' nabánitu' Lë'. ¹¹ Tsal ni zoatu' nabantu', zoatecz banádx gattu' le náquitu' queë' Jesús quië gac bë' nabánitu' Lë' lu gdu ca nayá' nabintu' le rnit. ¹² Cni nac, zoa banádx queëtu' gattu', san ni'a qui lë ni rata' queëli' yöl-la' na'bán.

¹³ Nayúj lu guich la'y, rna: “Gyéjlë'a Dios, ati' qui lë ni na' bë'a didza.” Lëzca' cni rac queëtu', réjlë'tu' Dios, len qui lë ni na' rui'tu' didza'. ¹⁴ Nözitu' ca gunë' Dios, Nu buspán Xanru' Jesús, uspanë' ca' netu' tsaxxön len Jesús len uschinë' netu' tsaxxön len lbi'ili' lahuë' Lë'. ¹⁵ Rac cni yúgu'të lë ni quië gac bi uzi'li' xbey, ati' chqui' la'del-li' zianr ca' bunách le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, la'në': “Xclenë' Dios”, ati' gac queë' Dios yöl-la' ba.

¹⁶ Qui lë ni na', cutu rac chop ládxi'tu'. Zal-la' rnit gdu ca nayá' nabintu', yúgu'të dza rucubë' Dios le nactu' lu icj ládxi'dau'tu'. ¹⁷ Le cuidi'z rzaca' rguí'ru' ni tu chi'idau'z run ga gata' queëru' le uzí'tscaru' xbey le soa tsalzú len le nactër lsaca' ca gac gúnbë'ru'. ¹⁸ Cutu rui' ládxi'ru' le rlé'iru' luyú' ni, san le curlé'iru' rui' ládxi'ru'. Lë na' rlé'iru', tu chi'idau'z zoa, san le curlé'iru' soa tsalzú.

5

¹ Nöziru' cati' nit gdu ca nayá' nabinru', le nac ca tu yu'u lári'dau' yödzlyú ni, Dios chnupë'ë queëru' tu le cub, le nac ca tu yu'u zoa tsaz ni' yehua' yubá, lë na' nunczë' Lë'. ² Qui lë ni na' rnë ládxi'ru' le rë'niru' tsazru' le cub ni', lë na' nac ca tu lidxru' ni' yehua' yubá. ³ Tsazru' le cub ni' ca na' rácuru' tu lári', cui soaru' ga cuzóa gdu ca nayá' nabinru'. ⁴ Tsal ni zoaru' lu gdu ca nayá' nabinru', le nac ca tu yu'u lári'dau', rnë ládxi'ru' lu yöl-la' rsëbi ladxí' queëru'. Cutu runru' cni le rë'niru' uca'nru' gdu ca nayá' nabinru', san rë'niru' lászru' tsaz le cub ni'. Cni gac, uca'nru' gdu ca nayá' nabinru' le rnit, ati' tsazru' lu yöl-la' na'bán gdu. ⁵ Dios chnupë'ë queëru' yúgu'të lë ni, ati' bchizië' rë'u Dios Bö' La'y, Nu nac queëru' le nac bë' nac löz si'ru' lë na' nupë'ë queëru'.

⁶ Qui lë ni na' nadíp ládxi'ru'. Tsal ni yu'uru' lu gdu ca nayá' nabinru', nöziru' zoaru' zi'tu' ga zoa lidxë' Xanru'. ⁷ Runru' ca runru' le réjlë'ru'-në' Dios, len clëg le zoa bi rlé'iru'. ⁸ Le runru' löz lë ni, rë'niru' uca'nru' gdu ca nayá' nabinru' ni quië tsajsóalenru'-në' Xanru'. ⁹ Qui lë ni na' rui' lászru' gunru' le rdzag ladxë'ë Xanru', chqui' uga'nru' lu gdu ca nayá' nabinru' ni, o chqui' tsajsóalenru'-në' Xanru' ni'. ¹⁰ Cni runru' le run bayúdx gdxinru' yúgu'tëru' lahuë' Cristo ga ni' rë'ë rbequi xbeynë'. Ni'r ubi'ë qui queëru' tsca

nac le benru' tsal ni yu'uru' lu gdu ca nayá' nabinru', chqui' benru' le nac dxi'a o le cunác dxi'a.

Le ruún rë'u tuz len Dios

¹¹ Qui lë ni na', le rádxitu'-në' Dios, rui' ládxi'tu' uzéjni'tu' bunách. Nözcznë' Dios ca nac le yu'u icj ládxi'dau'tu', ati' ruzxöni ladxa'a nözili' dxi'a ca' lbi'ili' lë na' yu'u icj ládxi'dau'tu'. ¹² Cutu rubíj cuintu' dxi'a lauli', san rë'nitu' gata' queëli' latj gunli' netu' ba la'n, quië gac ubi'ili' didza', bi guiëli' bönni' tun ba zxön cuinquë' ca na' tu'luiz lahui cuinquë' len clëg ca nacquë' lu icj ládxi'dau'quë'. ¹³ Chqui' nachixi icjtu', nac quië gac yöl-la' ba queë' Dios, len chqui' cutu nachixi icjtu', nac quië gac bi uzi'li' xbey. ¹⁴ Run bayúdx bi guntu' le nadxi'inë' rë'u Cristo, le nöziru' tuz Nu gut uláz quegac yúgu'të bunách, len qui lë ni na' nac quegac yúgu'të bunách tsca nátlengac Lë' tsaxxön. ¹⁵ Lë' gutië' uláz quegac yúgu'të bunách quië cutur bi lunë' bönni' nabanquë' le naqui quegacze', san le naqui qui Nu na' gut uláz quequë' len bubán lu yöl-la' gut. ¹⁶ Qui lë ni na', cutur gúnbë'tu' bunách tsca nac le tu'luiz lahui, len zal-la' cniz bénbë'tu'-në' Cristo, cutu núnbë'tu'-në' cni na'a. ¹⁷ Chqui' nuhuóac tuz len Cristo núti'tëz bunách, chnac bunách cub nu na'. Chgdöd qui le glac zi'al, ati' chnucubgac yúgu'të.

¹⁸ Yúgu'të lë ni nunë' Dios, Nu bun rë'u tuz len Lë' lu në'ë Cristo, ati' budödë' lu na'tu' guntu' lban ca gac luhuóac tuz len Lë' yúgu'të bunách. ¹⁹ Lban runtu' rna cni: "Dios gzóalenë' Cristo, benë' ga gac luhuóac tuz len Lë' bunách yödzyú ni, len cutu rajneynë' dul-la' gulabaga'." Budödë' lu na'tu' didza' dxi'a ni, ca gac luhuóac tuz len Dios bunách. ²⁰ Na'a, nactu' gbaz queë' Cristo, len rac na'a ca Dioscz ráta'yue' lauli' lu rú'atu' netu'. Qui lë ni na' ráta'yutu' lauli' uláz queë' Cristo, gul-huóac tuz len Dios. ²¹ Cristo cutu bi dul-la' benë', san Dios budödë' Lë' ca bönni' dul-la' uláz queëru' quië gata' latj queëru' gacru' tsahui' ca naquë' Dioscz le nacru' tuz len Cristo.

6

¹ Le runtu' dxin tsaxxön len Dios, ráta'yutu' lauli', rnatu': Cutu udödli' ca'z le ruzá' ladxë'ë queëli' Dios. ² Nayúj lu guich la'y ca gnë' Dios, rna:

Tu dza buzá' ladxa'a quiu', byönda' li'

Ati' dza bena' ga gac uláu', gúclena' li'.

Gul-yutsca'. Na'a nac dza ruzá' ladxë'ë queëru'. Na'a nac dza gac ularu'.

³ Cutu rë'nitu' bi guntu' le gun ga nu gchixi gnigui, cui soa nu ucán ca'z dxin ni runtu'. ⁴ Ni'a qui bíti'tëz bi runtu', rui' ládxi'tu' gac bë' nactu' huen dxin queë' Dios. Qui lë ni na', len yöl-la' rböz zxön ladxí' rua' rleutu' yugu' le rzaca' rguí'tu', len yugu' le ryadzj queëtu' len le tun ga röt'u' baguí'i. ⁵ Cni bentu' zal-la' gulazé'itsqui netu' yu bunách len gulagu'ë netu' lidx guia, len gulabía nidië' netu'. Gdöd bë'i bentu' dxin, cutu guta' queëtu' latj gastu' o bi gágutu'. ⁶ Bë' ládxi'tu' gac bë' nactu' huen dxin queë' Dios. Guc bë' lë ni Le nactu' ba'a ladxí',

Len le naptu' yöl-la' rejni'i,

Len le rböztu' zxön ladxí',

Len le nactu' dxi'i ladxí',

Len le zóalenë' netu' Dios Bö' La'y,

Len le nac gdu ca nadxi'itu' lza'tu'.

⁷ Rui'tu' didza' gdutë li ati' zoalen netu' yöl-la' huac queë' Dios. Le nac tsahui' nac ca tu le rneytu' lu gdil-l, lenca' le run chi'i netu' lu gdil-l na'.

⁸ Nacuá' nup tun netu' ba la'n,
 Lenca' nup tu'zóa netu' tsal'.
 Nacuá' nup tu'lídž ditj netu',
 Lenca' nup tu'lídž tsahui' netu'.
 Zal-la' ta'ná bunách rzi' yè'tu',
 Rui'tu' didza' gđutè li.

⁹ Zal-la' nacuá' bunách cunúnbè'gac netu',
 Nacuá' ca' nup núnbè'gac netu'.
 Rdatu' ga zoa banádx gattu',
 San ni zoatu' nabantu'.
 Tunè' netu' zxguia',
 San cutu tu'dóddè' netu'.

¹⁰ Tu'shui'ni netu',
 San rudžjitecztu'.

Nactu' bönni' yechi',

San runtu' ga rata' quegac bunách zian yöl-la' tsahui' gdu.
 Zal-la' cutu bi dè queètu',
 Naqui queètu' yúgu'tè le dè.

¹¹ Gdu ládxi'tu' rui'lentu' lbi'ili' didza', böchi' lza'adau', zoali' Corinto.
 Bului'itu' lbi'ili' gdu ca rui' ládxi'tu' lbi'ili'. ¹² Chqui' cutu nacru' tuz cutu nac
 le curu' ládxi'tu' lbi'ili', san lbi'iczli' cutu rui' ládxi'li' netu'. ¹³ Na'a, rui'lena'
 lbi'ili' didza' ca runè' bönni' rui'lenè'-bi' didza' zxi'nè', rnia': Gul-bí'i queètu'
 ca rúnentu' lbi'ili'. Gul-gü' ladxi' netu'.

Nacru' ca tu gdau' ga yu'è Dios ban

¹⁴ Cutu gacli' tuz len bunách cuta'yejlè'.

¿Nacxcz gac lac tuz le nac tsahui' len le cunác tsahui'?

¿Nacxcz gac lac tuz le nac chul len le nac yení'?

¹⁵ ¿Nacxcz gac lacquè' tuz Cristo len Satanás, tu' xöhui'?

¿Nacxcz gac lacquè' tuz bönni' rejle'è Cristo len bönni' curejle'è?

¹⁶ ¿Nacxcz gac lac tuz gdau' queè' Dios len bdau' guiöj bdau' yag?

Lbi'iczli' nacli' ca tu gdau' ga yu'è Dios ban. Ca nac lè ni, Dioscz gnè':

Sóalena' lequè' len tálena' lequè'.

Gaca' Dios quequè',

Ati' lequè' lacquè' bunách quia'.

¹⁷ Qui lè ni na', gnè' ca' cni:

Gul-rúj ladjquè', len gul-la'alén lequè'.

Rnè' Xanru': "Cutu gútsa'li' le cunác,

Ati' si' lu na'a lbi'ili'.

¹⁸ Neda' gaca' xuzczli',

Ati' lbi'ili' gacli' zxi'na', bönni' len ngul."

Cni rnè' Xanru', napczè' gđutè yöl-la' huac.

7

¹ Yugu' lè ni gzxi' lu nè'è Dios náquigac queèru', böchi' lza'adau'. Qui lè ni na'
 ral-la' un cuinru' dxi'a, ubiajru' yúgu'tè le rucá'n ca'z gdu ca nayá' nabinru'
 len bö' nacczru'. Lu yöl-la' radxi queèru' Dios ral-la' gáquiru' quizi queè' Lè'.

Ca gulubí'i ládxi'gac nup ta'yejlè' Cristo

² Gul-sí' lu na'li' netu'. Nutu nu bia'tu' dè' qui, nu dzag lbi'ili'. Nutu nu
 bentu' ga gchixi gnigui. Nutu nu gzxi' yé'itu'. ³ Ru'a cni didza', clèg quiè
 uspaga'a lbi'ili' zxguia', san nac ca na' chgnia' zi'al, rnia': Zoa' sina' gbánlena'

lbi'ili' o gátlena' lbi'ili' le rui' ladxa'a lbi'ili'. ⁴ Ruzxõnitsca ladxa'a lbi'ili' len runtsca' lbi'ili' zxõn. Zal-la' zian le rzaca' rgui'tu', nadiptsca ladxa'a len rudzjitsqui ladxa'a.

⁵ Cati' bdxintu' luyú Macedonia, ga rdxintë na'a dza, cutu rata' queëtu' latj uzi' ládxi'tu', san le zian le rac queëtu'. Ta'dil-len netu' bunách, ati' lu icj ládxi'dau'tu' yu'ugac le tun ga rádxitu'. ⁶ Ni'r Dios, Nu rutíp ladx'i' nu chzoa gac chop ladx'i', butipë' ládxi'tu' cati' budxinbi' queëtu' bi'i Tito. ⁷ Cutu gucz le budxinbi' queëtu', san le gdxjõi'bi' ca' netu' ca na' butipli' ládxi'bi' lbi'ili'. Gdxjõi'bi' netu' ca na' ré'nitsquili' ulé'ili' neda', len ca na' ruhuí'nili' ni'a qui lë na' guc ni', lenca' ca rui' ládxi'li' neda'. Yúgu'të lë ni ben ga rudziji ladxa'a.

⁸ Zal-la' ben ga buí'nili' le buzujá' queëli' lu guich zi'al, cutu ruhuí'nda' na'a. Zi'al bui'nda' cati' gúquibe'ida' ben ga buí'nili' lbi'ili' tu chi'idau', ⁹ san na'a rudzijda', clëg le buí'nili', san le ben ga bubí'i ládxi'li' yöl-la' ruhui'ni queëli' na'. Dios bugunë' dxin yöl-la' ruhui'ni queëli', cui gchixi gníguili' ni'a qui le bentu' netu'. ¹⁰ Yöl-la' ruhui'ni na' rugunë' dxin Dios run ga nu ubí'i ladx'i' quië ulá nu na', ati' qui lë ni na' cutu ral-la' huí'niru' qui, san yöl-la' ruhui'ni le nac qui yödzyú ni run ga lat bunách. ¹¹ Gul-yutsca' ca bugunë' dxin Dios yöl-la' ruhui'ni queëli' na'.

Ben ga rui' ládxi'li'-në' Dios.

Ben ga gú'nili' urujli' dxi'a.

Ben ga gleyli' nu na' ben dul-la'.

Ben ga rádxili'-në' Dios.

Ben ga bë' ládxi'li' gunli' ca rna xtídzë'ë Dios.

Ben ga nadxi'ili'-në' Dios gdu ládxi'li'.

Ben ga gú'nili' gunli' zxguia' nu na' ben dul-la'.

Benli' le nac bë' cutu bi dul-la' nabága'li' ni'a qui lë na' guc.

¹² Qui lë ni na', zal-la' buzujá' cni lu guich na', cutu guc ni'a qui nu na' beñ dul-la', len clëg ni'a qui nu na' gzxaca' gdi'i, san quië gac bë' lahuë' Dios le nactë rui' ládxi'li' netu'. ¹³ Lë ni butíp ládxi'tu'. Clëgz bðip ládxi'tu' san rudzjitsqui ládxi'tu' le rudzjibi' bi'i Tito ni'a qui le benli' lbi'ili', butipli' ládxi'bi'.

¹⁴ Bena' lbi'ili' zxõn laubi' Tito, ati' cutu benli' ga utui'da'. Bë'lentecztu' lbi'ili' didza' gdutë li, ati' lëzca' cni nac gdutë li didza' bë'lentu'-bi' Tito cati' bentu' lbi'ili' ba la'n. ¹⁵ Zeaj racr gdu ca nadxi'ibi' lbi'ili' bi'i Tito cati' rajneybi' ca na' benli' ca rna xtídzá'tu', len ca na' benli'-bi' ba la'n lu yöl-la' radxi Dios queëli' len lu yöl-la' nõxj ladx'i' queëli'. ¹⁶ Rudzjitsquida' le gac uzxõni ladxa'a lbi'ili' gdu ladxa'a.

8

Ca ral-la' unödzy le dë qui, nu rejle' Cristo

¹ Na'a, böchi' lza'adau', ré'nitu' quíxjõi'tu' lbi'ili' ca nac le buzá' ladxë'ë Dios quegac yugu' cõ' bunách queë' Cristo luyú Macedonia. ² Zal-la' szxõni gulazaca' gulagui'ë lu yugu' le gzx'i' bë' lequë', szxõnitër guludzijnë' len gdu ládxi'quë' gulunödzyë' szxõni zal-la' nacquë' bunách yechi'. ³ Neda' runa' lna' lau quequë', gdu ládxi'quë' gulunödzyë' yúgu'të tsa gulazáqui'në', len gulunödzyë' tsa gulazáqui'në'. ⁴ Bayúdx yágnabnë' netu' len szxõni gláta'yüë' lautu' güi'tu' lequë' latj tsaxxõn len netu' lácnenë' böchi'ru' ta'yejle'ë Cristo. ⁵ Glunrë' ca guqui icjtu' lunë', le guludöd cuinquë' zi'al lu në'ë Xanru' lenca' lu na'tu' netu', le nac le rdzag ladxë'ë Dios. ⁶ Qui lë ni na' gnábitu'-bi'

bi'i Tito udx gunbi' xchinbi' ga ni' zoali', utubbi' dumí runödzejli' lu yöl-la' dxi'i ladxi' queëli', ca na' gzu laubi' benbi' zi'al. ⁷Nacli' blau ca nac yúgu'tè le runli', ca réjlè'li' Cristo, len ca réjni'li', len ca ruzéjni'li' bunách, len ca rui' ládxi'li' lza'li', lenca' ca nadxi'ili' netu'. Lézca' cni ral-la' gacli' blau ca gáclenli' lza'li', lu yöl-la' dxi'i ladxi' queëli' bi unödzejli' quequè'.

⁸Cutu rna bé'ida' lbi'ili' gunli' cni. Ru'a didza' ca tun yela'gac bunách, tu'nödzej gdu ládxi'gac, quiè guna' ga gunli' le gac bè' nac gdu ca nadxi'ili' lza'li'. ⁹Nöziczli' le buzá' ladxè'è queëru' Xanru' Jesucristo. Blé'inè' yöl-la' tsahui' san quiè gáclenè' lbi'ili' böaquè' yechi' quiè gata' queëli' yöl-la' tsahui', le guquè' Lè' yechi'.

¹⁰Cni runi neda: Dxi'ar gac queëli' udx gunli' lè na' gzu lauli' runli' chguc tu iz. Gucli' blau, clégz ca bunödzejli', san lézca' ca gú'nili' unödzejli'. ¹¹Na'a, gdu ládxi'li' gul-syúdx gunli' lè na' gzu lauli' runli', gdu ládxi'li' bunödzejli'. Gul-nödzej na'a tsca sáqui'li'. ¹²Chqui' ré'nili' bi unödzejli', Dios runè' ba la'n le runödzejli' tsca nac le dèz queëli'. Cutu rna bè' unödzejli' tsca le dèz queëli'.

¹³Cutu ré'nda' guna' ga unödzejli' le gaclen yezica' bunách ga gdxintè yadzj queëli'. ¹⁴Rè'nda' gac tuz ca dè queëli', len quequè'. Na'a szxöni dè queëli' le gac unödzejli' quiè bi gata' quegac nup ni' ryadzj quequè'. Ni'r cati' bi yadzj queëli', lequè' huac bi lunödzejli' queëli' quiè cni gac tuz ca dè queëli' len quequè' yúgu'tèli'. ¹⁵Lézca' cni nayúy lu guich la'y, rna: "Nu na' butúb szxöni, cutu bugá'n qui, ati' nu na' butúb lati'z, cutu byadzj qui."

Ca runbi' Tito lenca' nup dzaggac lèbi'

¹⁶Xclenè' Dios, Lè' benè' ga rui' ládxi'bi' lbi'ili' bi'i Tito ca na' rui' ladxa'a lbi'ili' neda'. ¹⁷Clégz runbi' ca rna xtida'za' bi gnabda'-bi', san le rui' ládxi'czbi' lbi'ili', racz queëbi' gú'nibi' tsajyubi' lbi'ili'.

¹⁸Rsöla'tu'-nè' tsaxön len lèbi' böchi'ru' na' tun lè' ba la'n yúgu'tè cö' bunách queë' Cristo, le runè' dxi'a dxin qui didza' dxi'a. ¹⁹Yetú ca', gulabö bönni' ni yugu' cö' bunách queë' Cristo quiè tséajlenè' tsaxön netu' gua'tu' lè na' runödzejli' quiè gac yöl-la' ba queë' Xanru', len gac bè' ca' rui' ládxi'ru' lza'ru' ta'yejlè'è Cristo. ²⁰Cni gac, gunè' netu' tsaxön quiè nutu nu bi gac gnè queëtu' ca rúnlentu' dumí na' runödzejli' szxöni, le gaclen bunách yechi'. ²¹Rui' ládxi'tu' guntu' le nac dxi'a, clégz lahuè' Xanru', san lézca' laugac bunách.

²²Rsöla'tu'-nè' ca' tsaxön len lequè' yetúè' böchi'ru', zian lzu gzxì' bè'tu' lè', ati' nac bè' ré'nnè' gáclenè' rè'u gdu ladxè'è. Yetú ca', le ruzxöni ladxè'è lbi'ili', ré'ntèrnè' ca' gáclenè' rè'u lu dxin ni. ²³Chqui' nu bi gnab ca naci' bi'i Tito, nabi' lza'a, rúnlenbi' neda' tsaxön dxin quiè gáclentu' lbi'ili'. Chqui' nu bi gnab ca nacquè' yezica'rè' böchi'ru' na', nasöla'gac lequè' yugu' cö' bunách queë' Cristo, ati' tunè' ga gac queë' Cristo yöl-la' ba. ²⁴Gul-gún ga gac bè' nadxi'ili' lequè' quiè láquibe'i runli' cni yugu' cö' bunách queë' Cristo, len la'nözi nac gdu'tè li didza' dxi'a rui'tu' ca nac queëli'.

9

Ca nac dumí rutubru' le gaclen böchi'ru'

¹Ca nac le runödzejli' quequè' böchi'ru' ta'yejlè'è Cristo, cutu run bayúdx uzujá' queëli' lu guich ni. ²Chnözda' ca ré'nili' gunli' lè ni, ati' ru'a didza' laugac bunách ta'yejlè'è Cristo luyú Macedonia ni ca nac le dxi'a runli'. Rguíxjöi'da' lequè' ca nac queëli', zoali' luyú Acaya, chguc tu iz chzoa gunli' lè ni, ati' le rui' ládxi'li' gunli' lè ni, bdip ládxi'gac yelati'z cuguluhuöatè bunách

ni ta'yejlè' Cristo. ³ Na'a, rsöla'a queëli' yugu' böchi'ru' ni quië gac bè' nac gduté lí didza' rui'tu' ca nac queëli', ati' nac ca na' chgnia' queëli', chzoa gunli' lè na' gaclen lza'ru'. ⁴ Chqui' la'za'clen tsaxón neda' la'gac bunách Macedonia ta'yejlè' Cristo, ati' gac bè' cutu tsini gunli' lè na', ni'r utui'tu' le buzxóni ládxi'tu' lbi'ili', ati' lbi'iczli' ca' ral-la' utui'li'. ⁵ Qui lè ni na' gúquida' ral-la' gsöla'a yugu' böchi'ru' ni la'dxín ga zoali' zi'al ca neda', ati' laclen lbi'ili' quië udx utubli' lè na' gzxi' lu na'li' unödzejli'. Cni gac, udx utubli' dumí na' zi'al ca gdxina', ati' gac bè' runödzejli' le ré'niczli' len clèg le rqui'itu' lbi'ili' bi unödzejli'.

⁶ Gul-tsajnéy lè na' rna:

Nu raz ruzóa lati'z, lati'z ca' uzí'.

Nu raz ruzóa sxóni, sxóni ca' uzí'.

⁷ Tu tuli' ral-la' unödzejli' tsca na' chnuzoali' icj ládxi'dau'li', len clèg lu yöl-la' ruhui'ni queëli' o le run bayúdx, le nadxi'inè' Dios nu runödzej gdu ládxi'.

⁸ Dios gac gunnè' queëli' sxónitèr ca rquínili' quië gata' queëli' yúgu'tè lè na' rquínili', ati' ugá'n queëli' quië gac gácleni' nu bi ryadzj qui. ⁹ Lèzca' cni nayúy lu guich la'y, rna:

Gdu ladxè'è bunödzejè' quegac bunách yechi'.

Nac bè'tecz yöl-la' dxi'i ládxi' queë'.

¹⁰ Dios, Nu runn queëru' bi gaz uzoaru', lenca' bi guil'j gáguru', gunnè' ca' queëli' bi unödzejli', le nac ca lè na' nu raz ruzóa, len gunè' ca' ga la'yán le lapli' le nacgac le dxi'a runli'. ¹¹ Dios gunè' ga gáta'tèr queëli' yöl-la' tsahui' quië gac unödzejli' sxóni. Cni gac, yugu' le unödzejli', lè na' quistu' uláz queëli', gun ga la'ná bunách zian: "Xclenè' Dios." ¹² Lè na' runödzejli' le gaclen böchi'ru', clègz güi' quequè' le ta'yadzjnè', san gun ga la'nè' xclenè' Dios. ¹³ Cati' gunli' cni, la'gu'è Dios yöl-la' ba le gac bè' runli' ca rna didza' dxi'a queë' Cristo ca na' rnalí' runli'. La'gu'è Lè' yöl-la' ba ca', le nacli' dxi'i ládxi', runödzejli' quequè' lenca' quegac yezica' bunách. ¹⁴ Lulidzè' Dios la'nabnè' Lè' gáclenè' lbi'ili' le nadxi'icnè' lbi'ili' ni'a qui le buza'tsca ladxè'è queëli' Dios. ¹⁵ Xclenè' Dios, bennè' queëru' tu le nactèr Isaca'.

10

Yöl-la' uná bè' dè lu nè'è Pablo

¹ Ta'ná bunách naca' nöxj ládxi' cati' zóalena' lbi'ili', san cati' zoa' zi'tu' ga zoali' rsídxtsquida' lbi'ili' ca ruzuja' lu guich. Le naquè' nöxj ládxi' len dxi'i ládxi' Cristo, neda', Pablo, ráta'yua' lauli' ² cui gunli' ga gun bayúdx gsidxda' lbi'ili' cati' gdxina' ga zoali'. Chzoa gsidxda' nup ni' ta'ná runtu' dxin ni lu yöl-la' bunáchz queëtu'. ³ Le nactè nactu' bunách, san clèg racz queëtu' runtu' xchinè' Dios. ⁴ Yugu' le rneytu' lu gdil-l, cutu nacgac ca le ta'néy lu gdil-l bunách yödzyú ni, san yugu' le rneytu' lu gdil-l napgac yöl-la' huac queë' Dios, le ruguntu' dxin rusnittu' le nalgac qui tu' xöhui'.

⁵ Rusnittu' yugu' didza' cunác tu'zxóni ládxi'gac bunách len yúgu'tè le tun ga tun ba zxón cuinquè' len le tun ga cutu lumbè'è Dios. Runtu' ga gac la'ná bé'inè' yúgu'tè le ta'zá' ládxi'què', lè na' tun ga ta'dá'baguè'è Dios, ati' runtu' ca' ga tunè' ca rnè' Cristo. ⁶ Töd gunli' le gac bè' nac gdu ca runli' ca rna xtídzè'è Cristo, soatu' sina' guntu' xzguia' yúgu'tè nup ni' ta'dá'baga' xtídzè'è.

⁷ Ruyuli' le nalá' lahuiz. Chqui' ráquinè' náquinè' queë' Cristo nu bönni' dzaguè' lbi'ili', ral-la' gáquibe'inè' ca' lè ni: Ca na' lè' náquinè' queë' Cristo, lèzca' cni netu' náquitu' queë' Cristo. ⁸ Cutu ca' rutui'da' zal-la' gdöd bè'i ben

ba zxön cuina' ca nac yöl-la' uná bé' budödë' lu na'tu' Xanru'. Lë na' dë lu na'tu' nac quië guntu' ga gacr gdu ca réjlë'li' Cristo, len clëg quië usnittu' lbi'ili'. ⁹ Cutu rë'nda' gáquili' rë'nda' gun gádxida' lbi'ili' ni'a qui le ruzuja' queëli' lu guich ni. ¹⁰ Nacuá' ni' nup la'ná: "Yugu' le ruzujë' queëru' lu guich Pablo, rsidxnë' len rdínlenë' rë'u, san cati' zóalenë' rë'u runë' nöxj ladxi', len didza' gul-l ru'ë." ¹¹ Nu na' rui' cni didza' ral-la' gáquibe'i lë ni: Ca na' nactu' cati' bi ruzujtu' queëli' lu guich tsal ni zoatu' zi'tu' ga zoali', gactu' ca' lu le guntu' cati' ni' sóalentu' lbi'ili'.

¹² Le nactë cutu nactu' rugu ladxi' quië gnatu' nactu' tuz ca nacgac nup ni' tun ba zxön cuingac. Bunách cunözi nacgac nup ni'. Lu le ta'zá'z ládxi'quë' tu'zôé' ca ral-la' lac bunách, len ta'bequi xbeynë' la' légaczë' tsca nac lë na' ta'zá'z ládxi'quë'. ¹³ Netu' cutu gunr ba zxön cuintu' ca ral-la' guntu', san ca nacz dxin budödë' lu na'tu' Dios, ati' lu dxin ni, ral-la' guntu' lei ga ni' zoali' lbi'ili'. ¹⁴ Chqui' budödë' lu na'tu' Dios dxin guntu' ga zoali', cutu ca' gdöd bë'itu' ca bentu' cati' bdxintu' ga zoali', bentu' lban ga zoali' qui didza' dxi'a. ¹⁵ Cutu run ba zxön cuintu' ca nac dxin nungac yezica' bunách, san ca nacz dxin na' budödë' Dios lu na'tu'. Runtu' löz gacr gdu ca réjlë'li' Cristo quië gac guntu' dxin ga zoali' le nacr lsaca', tsca nac le budödë' lu na'tu' Dios guntu'. ¹⁶ Ni'r gac guntu' lban qui didza' dxi'a ga nacuá' yödz dzö' zi'tu'r ga zoali'. Cni gac, cutu gun bayúdx gun ba zxön cuintu' ni'a qui dxin nungac yezica' bunách, lë na' budödë' Dios lu na'gac.

¹⁷ Nayúj lu guich la'y le rna:

Nu rë'ni bi gun zxön,
Le benczë' Xanru' ral-la' gun zxön.

¹⁸ Nurujë' dxi'a bönni' cati' rnë' Xanru' nurujë' dxi'a len clëg cati' ru'ë cni didza' qui la' cuinzë' bönni' na'.

11

Ca naquë' Pablo, len ca nacquë' bönni' tun cuinquë' gbaz queë' Cristo

¹ Rë'nda' gua' glenli' neda' tsal ni gu'a didza' lu yöl-la' cunözi quia'. Gul-zá' ládxi'li' quia'. ² Rui' ladxa'a lbi'ili' ca na' Dioscz rui' ladxë'ë lbi'ili', le nacli' ca nachi' tubi' bi'i ngul ra'bandau', nac gdu ládxi'bi', buschina'-bi' lahuë' Cristo quië utság ná'lenbi' Lëczë'. ³ Rádxida' gdxin queëli' nu si' ye'i lbi'ili', gun ga usanli' ca nadxi'ili'-në' Cristo gdu ládxi'li', ca na' guc queënu Eva cati' lu yöl-la' sina' qui gzxì' ye'i lënu Satanás tu' xöhui'. ⁴ Cni rnia' le rui'li' latj gdu ládxi'li' nu za' queëli', run lban qui zxba queë' Jesús, le nadzá' ca nac zxba bentu' lban qui netu', ati' rzi' lu na'li' tu bô' len tu didza' dxi'a nadza'gac ca nac Bö' La'y na' len didza' dxi'a na' gzxì' lu na'li' lu na'tu' netu'. ⁵ Ráquida' cutu nacra' cuidi'z ca nacquë' bönni' ni' náctërquë' blau, ráquili' nacquë' gbaz queë' Cristo. ⁶ Nazx ca' naca' cuidi'z ca ru'a didza', san cutu naca' cuidi'z ca nac yöl-la' rejni'i napa'. Zian lzu, len zian ca bului'itu' lbi'ili' ca nac yöl-la' rejni'i naptu'.

⁷ Nazx ca' cutu nac dxi'a tu le bena', cutu bi buquixxa' lbi'ili' cati' bena' lban ga zoali' qui didza' dxi'a. Ben cuina' ca'z, san bena' ga gucli' lbi'ili' zxön. ⁸ Buguna' dxin le naqui quegac yezica' cö' bunách queë' Cristo, le gzxì'a dumí gulunödzjë' quia' lequë' quië guc bena' dxin ga zoali' lbi'ili'. ⁹ Cati' gzóalena' lbi'ili' len byadzj quia', cutu busaca' zi'a nituli' lbi'ili', san lë na' byadzj quia', gulunödzjë' quia' böchi'ru' guladxinë' quia', gularujë' luyú Macedonia. Gatga busaca' zi'a lbi'ili', ati' la' tuz ca guna'. ¹⁰ Ni'a qui le nac gdu'të li queë' Cristo zoalen neda', cutu soa' dxiz, gun ba zxön cuina' ca nac lë

ni gdu luyú Acaya. ¹¹ ¿Naru' ráquitsali' rnia' cni le cunadxi'ida' lbi'ili'? Nözcznè' Dios nadxi'ida' lbi'ili'.

¹² Gúntecza' ca runa' na'a, cui gata' latj quequè' lun ba zxön cuinquè' bönni' ni' ta'nè' nacquè' gbaz queè' Cristo len ta'nè' tunè' xchinè' Lè' ca runtu' netu'.

¹³ Cutu ca' nacquè' gbaz nasölè'è Cristo. Ta'zi' yè'è ca nac dxin tunè' len tun cuíngaczè' gbaz queè' Cristo. ¹⁴ Cutu ral-la' ubániru' ca tunè' bönni' na'. Lèzca' Satanászc, tu' xöhui', ruluí' cuini ca gbaz la'y queè' Dios, rdè' lu yení'. ¹⁵ Qui lè ni na' cutu ral-la' ubániru' chqui' yugu' huen dxin qui tu' xöhui' na' tu'luí' cuinquè' ca nup tun xchini Nu na' nac tsahui'. Udx quequè' ca rajlöz le tunè'.

Yugu' le gzaca' gdi'è Pablo

¹⁶ Leyúbl rëpa' lbi'ili': Nutu nu ral-la' gaqui nachixi icja'. San chqui' ráquili' nachixi icja', gul-güi' neda' latj gu'a didza' ca bönni' nachixi icjè', gun ba zxön cuina' tu chí'idau'. ¹⁷ Didza' ni ru'a cutu nac le rna bè'è Xanru', san ru'a didza' ca bönni' nachixi icjè', run ba zxön cuina'. ¹⁸ Nacu'è zian bönni' tun ba zxön cuinquè' ca nacgac le tunè' lu yöl-la' bunáchz quequè'. Qui lè ni na', neda' ca' gun ba zxön cuina'. ¹⁹ Le ráquili' racli' szxöni, gdu ládxi'li' ru'li' latj lu'è didza' bönni' nachixi icjquè'. ²⁰ Rui'li' ca' latj nu gun lbi'ili' bönni' nadá'ugac, o nu cua le dè queèli', o nu gna be'i lbi'ili', o nu ucá'n lbi'ili' ca'z, o nu capa' rú'ali'.

²¹ Rutu'í'da' rnia' lè ni: Cutu bentu' cni queèli' le gdöd bè'i guctu' nöxj ladxi'. Chqui' zoa nu nac rugu ladxi' gun ba zxön cuini, neda' ca' gaca' rugu ladxi', gu'a didza' ca bönni' nachixi icjè'.

²² ¿Naru' nacquè' bönni' hebreo? Ca' naca' neda'.

¿Naru' nacquè' bönni' Israel? Ca' naca' neda'.

¿Naru' nacquè' zxi'n xsoè' Abraham? Ca' naca' neda'.

²³ ¿Naru' nacquè' huen dxin queè' Cristo? Ca' nactëra' neda' zal-la' ru'a didza' ca bönni' nachixi icjè' cati' rnia' cni.

Béntëra' dxin ca glunè' lequè'.

Gyu'a lidx guia zianr lzu ca gulayu'è lequè'.

Gulazé'itsqui neda' yu bunách zianr lzu ca guc quequè'.

Gzoa banádx gatia' zianr lzu ca gzoa quequè'.

²⁴ Gayu' lzu gulaguinë' neda' guid bönni' judío.

Tu tu lzu na' gulaguinë' neda' chënna uruá' lzu.

²⁵ Tsonn lzu gulaguinë' neda' gba'y.

Tu lzu gululadxè' neda' guiöj.

Tsonn lzu gzoa' tu lè'i barco ditz, böjt lu nis zxön.

Tu lzu gzoa' gdu tu yèl len tu dza lu nis qui nis zxön.

²⁶ Zian lzu cati' ni' yu'a nöz,

gdöda' gap gzoa' banádx yugu' lu yegu,

len gap gzoa' banádx lu na'què' gban,

len gap gzoa' banádx lu na'què' bönni' uládz quia',

len gap gzoa' banádx lu na'què' bönni' gza'a,

len gap gzoa' banádx lu yödz,

len gap gzoa' banádx lu latj ca'z,

len gap gzoa' banádx lu nis zxön,

len gap gzoa' banádx lu na'què' bönni' ta'zi' yè'è, ta'nè' nacquè' böchi'ru' ta'yejlè'è Cristo.

²⁷ Dxin zxön bena' len budú ladxa'a.

Zian lzu cutu guta' quia' latj gasia'.

Gduna' len gbidxa'.

Zian lzu cutu guta' quia' bi gahua', o ga utsé'i cuina', o lari' gacua'.

²⁸ Yetú ca', yúgu'tè dza ruúbi rugui'ida' le rui'tsca ladxa'a yúgu'tè cò' bunách queé' Cristo. ²⁹ Cati' nu rcuidi', neda' ca' rcuidi'da'. Cati' nu run ga gchixi gnignè' tu bóchiru', rleyda' nu run cni. ³⁰ Chqui' run bayúdx gun ba zxön cuina', gun ba zxön cuina' ca nac le nacgac bē' rcuidi'da'. ³¹ Dios, Xuzē' Xanru' Jesucristo, gactecz queé' yöl-la' ba. Lē' nöczznē' ru'a didza' gdutē li. ³² Cati' ni' gzoa' lu yödz Damasco, bönni' ni' guta' lu nē'ē uláz queé' bönni' rna bē'ē, lē' Aretas, bucu'ē bönni' gulabō' nisiē' quiē la'zönē' neda' ³³ san bóchiru' ni' guludödē' neda' tu ga ra'a yení' qui yu'u, yu'a tu bdō'a zxön, guluzötjē' neda' ni'l lu zō'ō run chí'i yödz na'. Cni guc, bulá' lu na'quē' bönni' ni' gulabō' nisiē' neda'.

12

Yugu' le bului'inē' Pablo Dios

¹ Le nactē cutu ral-la' gun ba zxön cuina'. Zal-la' cni nac, na'a gu'a didza' ca nacgac le bului'inē' neda' Xanru' len le buzējni'nē' neda'. ² Núnbē'a-nē' bönni' rejlē'ē Cristo, chguc chidá' iz zoa nu bchē' lē' yehua' yubá. Cutu nözda' chqui' gyijjē' ni' lu gdu ca nayá' nabanē' o lu bō' nacczē'. Tuzē' Dios nöznē'. ³ Nözda' gyaziē' latj lach queé' Dios, nazi' lei paraíso. Cutu nözda' chqui' gyijjē' ni' lu gdu ca nayá' nabanē' o cutu. Tuzē' Dios nöznē'. ⁴ Tsal ni' zoē', byönnē' le tun ga nu rubani, yugu' le cudē latj nu güi' didza' qui. ⁵ Bönni' ni huac guna' lē' zxön, san cutu gun ba zxön cuina'. Tuz gun ba zxön cuina' le rcuidi'da'. ⁶ La'naru' guē'nda' gun ba zxön cuina', cutu gaca' cunözi, le gnia' le nac gdutē li. Na'a, cutu gun ba zxön cuina' le cutu rē'nda' nu gunr neda' ba la'n tsca le blē'i bena' neda', o tsca nac didza' byöni bē'a neda'.

⁷ Ni'r, cui tōd bē'i gun ba zxön cuina' le blē'ida' lē na' tun ga nu rubani, Dios buzōē' lu xpēla'a tu huē' rlatzca ca rla ga rnē' yōtsi'. Huē' na' guc ca tu le bugún dxin tu' xōhui', busaca' zi' neda'. Cni guc quia' cui tōd bē'i gun ba zxön cuina'. ⁸ Tsonn lzu gúta'yua' lahuē' Xanru', gnabda' Lē' ugúē' xhuē'a na'. ⁹ Xanru' gudxē' neda': "Nactē quiu' le ruzá' ladxa'a quiu'. Uzi'tēru' xbey le ruzá' ladxa'a quiu' cati' rcuidi'nu'." Qui lē ni na', rudzljtsquida' le rcuidi'da'. Le rac cni quia', ráclentēr neda' yöl-la' huac queé' Cristo. ¹⁰ Qui lē ni na', le nadxi'ida'-nē' Cristo, rudzijda' cati' rcuidi'da', len cati' nu rulídz neda' zi', len cati' bi ryadzj quia', len cati' nu rbia ladxi' neda', len cati' bi rac quia'. Cati' nacuidi'da', náptērcza' yöl-la' huac queé' Lē'.

Pablo rui' ladxē'ē bunách queé' Cristo nacudá' Corinto

¹¹ Naca' cunözi le bē'a didza' ca nac le dxi'a bena' neda'. Lbi'iczlí' benli' bayúdx bena' cni. Lbi'ilí' ral-la' gunlí' neda' ba la'n, ati' zal-la' cutu bi naca' neda', cutu ca' nacra' cuidi' ca nacquē' bönni' ni' nácgactērē' blau, ta'nē' nacquē' gbaz queé' Cristo. ¹² Yugu' le bena' lu yöl-la' rböz zxön ladxi' quia' ga ni' zoali' nacgac bē' naca' gbaz queé' Cristo. Blē'ilí' yugu' le bena', le nacgac bē' len le tun ga nu rubani, len yugu' yöl-la' huac zxön qui yehua' yubá. ¹³ Tuz le cutu bena' ga zoali' le bena' ga nacudá' yezica' cō' bunách queé' Cristo. Cutu busaca' zi'a lbi'ilí' bi gunlí' le gui'j gahua'. Gul-nít lau neda' le cutu bena' cni queēli'.

¹⁴ Chzoa guida' ga zoali' le bunn lzu. Cutu bi gnaba' gunlí' quia'. Rē'nda' gunn cuinczli' quia' len clēg bi dē queēli'. Yugu' bi'i huē'ndau', cutu run bayúdx lugágubi' xuz xna'cbi'. Xuz xna'cbi' na' ral-la' lugahuē' xzi'nquē'. ¹⁵ Gdu ladxa'a utōa' yúgu'tè le dē quia' len udöd cuina' ni'a queēli' quiē gac bi

uzi'li' xbey, zal-la' ráquida' cati' nadxi'irda' lbi'ili', zeaj rhuechi' yöl-la' nadxi'i queëli' neda'.

¹⁶ Nöziczli' cutu busaca' zi'a lbi'ili'. Na'a, la'li' gnali' guca' sina', ati' len didza' cunáč buzí'a xballi'. ¹⁷ ¿Naru' ráquitsali' gzxi' yé'ida' lbi'ili' cati' bsöla'a queëli' yugu' gbaz quia'? ¹⁸ Gúta'yua' laubi' bi'i Tito guidbi' ga zoali', ati' bsöla'a-né' tsaxón len lébi' böchi'ru' na'. ¿Naru' ráquitsali' buzí'bi' xballi' bi'i Tito? ¿Naru' cu bentu' la' tuz ca runtu' bi'i Tito len neda', lenca' la' tuz didza' bétu'?

¹⁹ ¿Naru' ráquitsali' rubíj cuintu' dxi'a lauli' lbi'ili'? Lahué' Dios rui'tu' didza' uláz queé' Cristo, ati' yúgu'té le runtu' nac quié gacr gdu yöl-la' rejlé' queëli' Cristo, böchi' lza'adau'. ²⁰ Ráxdida' cutu gacli' ca rē'nda' gacli' cati' guida' ga zoali', ati' neda' cutu gaca' ca rē'nili' lbi'ili' gaca'. Ráxdida' rdil-li' didza' len ruzxé'ili' lza'li', len rleyli' lza'li', len rulíd ditjli' lza'li', len rnéli' qui lza'li', len runli' ba zxon len runli' rusbó. ²¹ Cati' guida' ga zoali', chqui' cni rac queëli', ráxdida' guné' Dios ga utuí'da' ca nac queëli', ati' gun bayúdx cödx'a' ni'a quegac zian nup ni' glun dul-la' len cutu gulubí'i ládxi'gac ca nacgac le cunáč dxi'a gluné', len yugu' le gulazé ládxi'qué' le cunáč.

13

Pablo ruzéjni'né' bunách Corinto len rugapé' Dios lequé'

¹ Le bunn lzu ni guida' ga zoali'. Nayúj lu guich la'y, rna: “Run bayúdx la'cuá' chop tsonn nup lun lna' lau chqui' nu bi uqui lzéi.” ² Chbuzéjni'da' nup glun dul-la' cati' ni' gzóalena' lbi'ili' le buróp lzu, ati' na'a ruzéjni'da' lequé' leyúbl lenca' yúgu'té nup tun dul-la', zal-la' ni zoa' zi'tu', rnia': Chqui' guida' ga zoali' leyúbl cutu gaca' nöxj ladxi' huadil-la' lequé'. ³ Rnabli' tu le gac bē' ru'a didza' uláz queé' Cristo. Lē na' guna' gac bē' ru'a cni didza'. Cutu ca' rcuíd'i'né' Cristo cati' bi runé' queëli', san lu yöl-la' huac zxon queé' runé' bi runé' queëli'. ⁴ Le nacté gdé'ē lē'i yag cruz ca nu rcuidi', san zoé' nabané' le zoalen Lē' yöl-la' huac queé' Dios. Netu' ca' rcuidi'tu' tsaxón len Lē' san le nactu' tuz len Lē' nabantu', zoalen netu' yöl-la' huac queé' Dios bi guntu' ga ni' zoali'.

⁵ Gul-yú cuinli' chqui' réjlē'li' Cristo o cutu. Gul-sí' bē' la' cuinzli'. ¿Naru' cu nözili' zóalené' lbi'ili' Jesucristo chqui' le nacté réjlē'li' Lē'? ⁶ Runtu' löz nöziczli' le nacté netu' réjlē'tu' Cristo. ⁷ Rulidztu'-né' Dios rnábitu'-né' gáclené' lbi'ili', cui gua'li' dö', clég quié urujtu' dxi'a netu', san quié gunli' lbi'ili' le nac dxi'a zal-la' gáquili' rchixi rníguitu' netu'. ⁸ Cutu ca' gac tá'baga'tu' le nac gdu'té li san gacz guntu' le rajlöz le nac gdu'té li. ⁹ Qui lē ni na' rudzítu' cati' rcuidi'tu' ati' lbi'ili' rdip ládxi'li'. Rulídztectzu'-né' Dios, rnábitu'-né' guné' ga gac gdu ca réjlē'li' Cristo. ¹⁰ Qui lē ni na' ruzuja' queëli' lu guich lē ni tsal ni zoa' zi'tu' ga zoali'. Ni'r cati' guida' ga zoali' cutu gun bayúdx usaca' zi'a lbi'ili', uguna' dxin yöl-la' uná bē' nudödē' lu na'a Xanru', le nac quié utipa' ládxi'li' len clég quié usnitia' lbi'ili'.

¹¹ Na'a, böchi' lza'adau', dip ládxi'li'. Gul-güi' ládxi'li' gac gdu ca réjlē'li' Cristo. Gul-güi' ládxi'li' ca' lē ni rēpa' lbi'ili'. Gul-gác tuz len lza'li' len gul-cöz dxí'adau'. Rnabda'-né' Dios sóalene' lbi'ili'. Lē' nadxi'iné' rē'u len runé' ga rbözru' dxí'adau'. ¹² Gul-gáp Dios lza'li', tuli' yetuli', unída'li' lza'li'. ¹³ Yúgu'té böchi' lza'ru' ni tu'gapé' Dios lbi'ili'.

¹⁴ Rnabda'-në' Dios gunë' ga gata' queëli' yúgu'tëli' le ruzá' ladxë'ë queëru' Xanru' Jesucristo, len gdxí'iné' ca' lbi'ili', len guné' ga gacli' tuz len Dios Bö' La'y. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLÈ'È PABLO LUYÚ GALACIA

Pablo rugapè' Dios bunách queè' Cristo nacu'è luyú Galacia

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz queè' Cristo. Cutu gulasöla' neda' bunách. Jesucristocz bsölè'è neda' ati' nunè' tsaxxõn Lè' Xuzru' Dios, Nu na' buspán Jesús lu yöl-la' gut. ² Rugapa' Dios lbi'ili', nababli' yugu' cõ' bunách queè' Cristo luyú Galacia, ati' nunquè' neda' tsaxxõn böchi'ru' ni. ³ Rnabda'-nè' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo uzá' ladxè'è queèli' len gunè' ga soa dxi icj lãdxi'dau'li'. ⁴ Jesucristocz budöd cuinë' lu yöl-la' gut ni'a qui dul-la' nabága'ru', buslè' rë'u lu le cunác rac dza ni zoaru' na'a. Benè' cni le nac le rë'ncznè' Xuzru' Dios. ⁵ Gactecz queè' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

Tuz nac didza' dxi'a queè' Jesucristo

⁶ Rubántsquida' ca runli', rucá'ntèli'-nè' Dios. Lè' bulidzè' lbi'ili' quiè gáquili' queè' ni'a qui le ruzá' ladxè'è queèru' Jesucristo, san na'a rë'nili' si' lu na'li' tu didza' dxi'a nadzá'. ⁷ Le nactè cutu ca' zoa yetú didza' dxi'a san ru'a cni didza' le nacu'è bönni' tu'tsè'è lbi'ili' len tè'nnè' lutsé'è didza' dxi'a queè' Cristo. ⁸ Chqui' zoa nu gun lna' lau qui tu didza' dxi'a le cutu nac tuz ca nac lè na' bentu' lna' lau qui lauli' lbi'ili', rnabda'-nè' Dios gunè' xzguia' nu na' run cni. Ral-la' gunè' néda'cza' xzguia' chqui' cni guna', ati' chqui' gunè' cni tuè' gbaz la'y queè' Dios len zè'è yehua' yubá, Dioscz gunè' lè' ca' xzguia'. ⁹ Chgnacza' cni zi'al, ati' na'a rnia' cni leyúbl: Chqui' zoa nu gun lna' lau qui tu didza' dxi'a le cutu nac tuz ca nac lè na' chgzxi' lu na'li', rnabda'-nè' Dios gunè' xzguia' nu na'.

¹⁰ ¿Naru' ráquitsali' rë'nda' gunli' neda' ba la'n cati' ru'a cni didza'? Cutu ca'. Rë'nda' uruja' dxi'a lahuè' Dios. ¿Naru' ráquitsali' rë'nda' la'dzág lãdxi'gac neda' bunách? La'naru' rë'nda' la'dzág lãdxi'gac neda' bunách, cutu gaca' huen dxin queè' Cristo.

Ca guc, böaquè' Pablo gbaz queè' Cristo

¹¹ Na'a, ral-la' gnözili' lè ni, böchi' lza'adau'. Didza' dxi'a na' runa' lban qui cutu blen lu icj lãdxi'dau'gac bunách. ¹² Clëg bönni' budödè' lu na'a didza' dxi'a na', len clëg bönni' busèdnè' neda' lei. Jesucristocz buzèjni'nè' neda' ca nac didza' dxi'a queè'. ¹³ Chbyõniczli' ca na' bencza' neda' zi'atèl cati' ni' nazí' lu na'a ca ta'yíj lãdxi'què' Dios bönni' judío. Nõziczli' ca bena', szxõni gdxia ladxa' a bunách queè' Dios ta'yejlè' Cristo, len gu'nda' usnitia' leygac. ¹⁴ Ca nac le ta'yíj lãdxi'què' Dios bönni' judío, gúctèra' neda' blau ca yelati'z cuguluhuõatè' lza'a bönni' judío yu'ujuè' iz ca yu'a neda', le gzxir' lu na'a neda' ca lequè' le guludödè' lautu' ca glunczè' xuz xtau'tu'. ¹⁵ Cni guca' neda', san le naquè' dxi'i lãdxi' Dios, grõczè' neda' zi'atèl ca gulja' len bulidzè' neda' quiè guna' xchinè'. ¹⁶ Ni'r, cati' gu'ncznè' Dios, benè' ga bénbè'a-nè' Zxi'nè' quiè bsölè'è neda' tsjena' lban qui didza' dxi'a ca nac queè' Lè' laugac bunách gza'a. Cati' benè' cni, cutu yajtíjja' nu nac bunách nu usèdi neda', ¹⁷ len cutu gyija' Jerusalén tsajyúa' nup ni' nacgac gbaz queè' Cristo zi'al ca neda', san gyija' luyú Arabia, ati' gdöd ni' böja' yõdz Damasco.

¹⁸ Cni guc, chgdöd tsonn iz cati' ni' gyija' Jerusalén, yajyúa'-nè' Pedro, ati' bugá'nlena' lè' gdu ca chidá' gbidz. ¹⁹ Tsal ni' zoa' cutu ca' blé'ida' yeturè'

gbaz queë! Cristo. Tuzë Jacobo, böchë'ë Xanru' blé'ida'-në'. ²⁰ Didza' ni ruzuja' queëli' lu guich nac gdutë li. Nözcznë' Dios cutu ca' rzi' yë'a.

²¹ Gdöd ni' gyija', gdöda' yugu' lu yödz luyú Siria len luyú Cilicia. ²² Yugu' dza ni' cutu nünbë'icnë' neda' böchi'ru' náquicnë' queë! Cristo luyú Judea.

²³ Gulanöznë' tuz lë na' gulaguixjö' quia' yezica' bunách, gulaná: "Bönni' na' gdxia ladxë'ë rë'u zi'al, runë' lban na'a qui le réjlë'ru', lë na' gu'nnë' usnitie'."

²⁴ Cni guc, gulagu'ë Dios yöl-la' ba ni'a qui le runa' neda'.

2

Ta'zi' lu na'quë' Pablo yezica'rë' gbaz queë' Cristo

¹ Cati' chgdöd chidá' iz, gyéajlena' Bernabé, budxina' Jerusalén, ati' bchë'a-bi' bi'i Tito, dzagbi' neda'. ² Gyija' ni' le bului'inë' neda' Dios ral-la' tsija'. Cati' bdxina' ni' bé'lengaca'-në' didza' tsla'l bönni' ni' dë lu na'quë' dxin queë! Cristo, ati' gdxijöi'da' lequë' ca nac lban runa' qui didza' dxi'a laugac bunách gza'a. Cni bena' le gu'nda' cutu ugá'n daduz dxin na' chbena', lenca' dxin ni runa' na'a. ³ Zal-la' cunacbi' judío bi'i Tito, bi'i lza'a, cutu glunë' ga grugu lu xpëla'bi' lë na' nac bë' nu nac queë! Dios ca tunczë' bönni' judío. ⁴ Le nactë gulacuá' ni' la'gac bunách, lu yöl-la' rguilj ladxi' quequë' ta'në' nacquë' böchi'ru', ati' glë'nnë' lunë' ga grugu lu xpëla'bi' bi'i Tifo lë na' nac bë'. Yugu' bönni' ni nunquë' tsazxön rë'u, len tu'yúlanzë' ca runru' quie' láquibe'inë' ca nularu' lu na' le rna bë' zxba queë! Moisés le nacru' tuz len Jesucristo. Glë'nnë' lunë' ga huöacru' leyúbl ca bönni' nadá'ugac lu na' zxba na'. ⁵ Nitú chiz, cutu ca' bë'tu' lequë' latj. Cni bentu' quie' gac gun ch'itu' le nac gdutë li qui didza' dxi'a quie' gac uzi'li' xbey didza' dxi'a na'.

⁶ Yugu' bönni' ni' ráquiru' dë lu na'quë' dxin queë! Cristo cutu bi gulaná bé'inë' neda' le cub. Cutu bi rui' ladxa'a ca nacquë', le cutu rbequi xbeynë' rë'u Dios ca ta'bequi xbey rë'u bunách. ⁷ Cutu gulaná bé'inë' neda' le cub, le gláquibe'inë' nudödë' Dios lu na'a dxin queë', rjena' lban qui didza' dxi'a laugac bunách gza'a, la' tuz ca na' nudödë' Dios lu në'ë Pedro dxin queë', runë' lban qui didza' dxi'a laugac bunách judío. ⁸ Len yöl-la' huac queë', Dios benë' neda' gbaz queë' quie' usëdda' bunách gza'a, la' tuz ca benë' Pedro gbaz queë' quie' usëdnë' bunách judío.

⁹ Jacobo len Pedro len Juan, bönni' ni' ráquiru' dë lu na'quë' dxin queë! Cristo, gláquibe'inë' nudödë' Dios lu na'a dxin ni. Qui lë ni na' gulazi' lu na'quë' neda' len Bernabé, ati' bentu' tuz didza' tsjentu' xchinë' Dios laugac bunách gza'a neda' len Bernabé, ati' lequë' lunë' xchinë' Dios laugac bunách judío. ¹⁰ Gláta'yuë' lautu' tuz tsajneytu' gáclentu' bunách yechi', ati' lë ni rui'tecz ladxa'a runa'.

Pablo rdil-lë' Pedro lu yödz Antioquia

¹¹ Ni'r cati' bdxinë' Pedro Antioquia, gdil-la' lë', le bchixinë' ca benë'. ¹² Cni guc, le gdágulenë' zi'al tsazxön bunách gza'a ni', benë' cni cati' guladxinrë' la'quë' bönni' da'quë' Jacobo. Ni'r gzu lahuë' rubiguë'ë, len cutur gdágulenë' tsazxön bunách gza'a na' le gúdxinë' bi lunë' bönni' na' nazi' lu na'quë' tunë' ga grugu lu xpëla'quë' bönni' gza'a ca rna bë' zxba queë! Moisés. ¹³ Ni'r yela'quë' bönni' judío ni' ta'yeljë'ë Cristo glunë' tsazxön Pedro ca runë' lu yöl-la' radxi' queë', ati' cni guc ga bdxintë glunë' ga gúdxinë' ca' Bernabé ati' lë' benë' tsazxön lequë'. ¹⁴ Ni'r cati' blé'ida' cutu tunë' ca rna le nac gdutë li le rusëdi rë'u didza' dxi'a, gudxa'-në' Pedro lauquë' yúgu'të bönni' queë! Cristo nacu'ë ni', gnia': "Li' nacu' bönni' judío, san runu' li' ca tun bunách gza'a len

clég ca tunè' bönni' judío. ¿Bizx quiè rè'nnu' gunu' ga lun bunách gza'a ca tunè' bönni' judío?"

Nulagac bunách judío le ta'yejlè' Cristo ca nulagac ca' bunách gza'a

¹⁵ Gudxa'-nè' ca' Pedro: "Rè'u ni nacru' bönni' judío le nacquè' judío xuz xna'ru', len clég nacru' bunách gza'a, cunúnbè'gac Dios. ¹⁶ Nőziczru' nutu nu huóac tsahui' lahuè' Dios le run nu na' ca rna bè' zxba queè' Moisés. Tuz huóac tsahui' nu na' rejle' Jesucristo. Lēzca' cni rè'u réjlè'ru' Jesucristo quiè huóacru' tsahui' lahuè' Dios, len clég le runru' ca rna bè' zxba queè' Moisés. Nutu nu huóac tsahui' lahuè' Dios le runè' ca rna bè' zxba queè' Moisés."

¹⁷ Na'a, ráquiru' nuhuóacru' tsahui' le réjlè'ru' Cristo, san chqui' nac bè' nacru' bönni' dul-la' ca nacgac bunách gza'a, ¿naru' gnátsaru' runè' Cristo ga runru' dul-la'? Cutu ca'. ¹⁸ Chqui' rui' ladxa'a uchisa' zxba le chbuquindja', lè ni nac bè' rguitsja' zxba queè' Dios. ¹⁹ Le cutu guc guna' ca rna bè' zxba queè' Moisés, chnac quia' tsca chnatia'. Le nac cni, nulá' na'a lu na' zxba na' quiè soa' gbana' len guna' ca rè'nnè' Dios. ²⁰ Nac quia' ca chgútlena' tsaxxón Cristo lè'i yag cruz ga na' gutiè' Lè'. Qui lè ni na' clég neda' ni zoa' nabana', san zoè' nabanè' Cristo lu icj lādxi'dau'hua'. Tsca nac, zoa' nabana' na'a, nac le réjlè'a Zxi'nè' Dios, Bönni' na' bdx'i'inè' neda' len budód cuinè' lu yöl-la' gut uláz quia' neda'. ²¹ Cutu rè'nda' uzóa' tsala' le ruzá' ladxè'è queèru' Dios. La'naru' huac huóaquè' tsahui' lahuè' Dios bönni', le runè' le rna bè' zxba queè' Moisés, ni'r daduz gutiè' Cristo.

3

Le rna bè' zxba queè' Moisés, len le réjlè'ru' Cristo

¹ Lbi'ili', bönni' cunözi. Lbi'ili', bönni' Galacia. ¿Nuzxa caz bentsa queèli' yöl-la' udzá' quiè cutur gunli' ca rna le nac gdu'tè li? Gazzj ga rè' bului'itu' lbi'ili' le rata' queèru' le gutiè' Jesucristo lè'i yag cruz. ² Gul-quixjöi' neda' lè ni. ¿Naru' dúsóalenè' lbi'ili' Dios Bō' La'y le benli' ca rna bè' zxba queè' Moisés o le gyéjlè'li' didza' dxi'a byónili'? ³ ¿Nacxcz guc nacli' cunözi cni? Gzu lauli' nacli' queè' Dios le zóalenè' lbi'ili' Dios Bō' La'y. ¿Naru' ráquitsali' udx gunli' ga gáquili' queè' Dios racz queèli'? ⁴ ¿Naru' daduz guc queèli' yúgu'tè lè na' gzxaca' gd'i'li'? Cutu ca' gac cni. ⁵ Cati' Dios rsölè'è queèli' Dios Bō' La'y len runnè' lbi'ili' latj gunli' yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá, ¿i runè' cni le runli' ca rna bè' zxba queè' Moisés o le réjlè'li' didza' dxi'a na' byónili'?

⁶ Lu guich la'y rna: "Gyejlè'è Dios Abraham, ati' Dios gnè' naquè' tsahui' le gyejlè'è Lè'." ⁷ Qui lè ni na' ral-la' gnózili', nacgac gdu zxi'n xsoè' Abraham nup na' ta'yejlè' Dios. ⁸ Nayúj lu guich la'y, rui' didza' zí'atèl' ca gunè' Dios, gnè' nacquè' tsahui' bönni' gza'a la'yejlè'è Lè'. Qui lè ni na' Dios gdíxjöi'nè' Abraham zí'atèl' ca nac didza' dxi'a, gnè': "Lu nè'è Zxi'n Xsu' guna' ga gac dxi'a quegac bunách gdu'tè yödzyú." ⁹ Cni nac, gyejlè'è Dios Abraham, ati' Dios benè' ga guc dxi'a queè'. Lēzca' cni na'a, runè' Dios ga rac dxi'a quegac yúgu'tè nup ta'yejlè' Lè'.

¹⁰ Nabága'què' zxguia' bönni' na' tu'zxöni lādxi'què' luhuóaquè' tsahui' le tunè' ca rna bè' zxba queè' Moisés. Cni nac, le nayúj lu guich la'y, rna: "Nabága'què' zxguia' yúgu'tè bönni' cutu tunè' gdu'tè le rna bè' zxba na'."

¹¹ Na'a, nac bè' nutu nu huóac tsahui' lahuè' Dios le run nu na' le rna bè' zxba na', le nayúj lu guich la'y, rna: "Soa gban le rejle' Lè' nu na' nuhuóac tsahui' lahuè' Dios." ¹² Ca na' nuhuóac tsahui' lahuè' Dios nu rejle' Cristo nadzá' ca

nac qui bõnni' ruzxõni ladxë'ë nuhuõaquë' tsahui' le runë' ca gna bë'ë Moisés. Nayúj lu guich la'y, rna: "Soa gban nu run gdtutë le rna bë' zxba na'."

¹³ Cristo buslë' rë'u lu na' le rchugu queëru' le nayúj lu zxba na', le bë'ë latj nu bchugu queë' uláz queëru'. Cni nac, le nayúj lu guich la'y, rna: "Narugu quegac yúgu'të nup da'gac lë'i yag." ¹⁴ Cni guc queë' Cristo quië gac gunë' Dios ca na' gzxi' lu në'ë queë' Abraham, gnë' gunë' ga gac dxi'a quegac bunách gza'a lu në'ë Jesucristo quië gac gunë' ga dusóalënë' rë'u Dios Bõ' La'y chqui' huayéjlë'ru' Lë', ca na' gzxi' lu në'ë Dios gunë'.

Zxba queë' Moisés len le gzxi' lu në'ë Dios gunë'

¹⁵ Na'a, böchi' lza'adau', rëpa' lbi'ili' tu le run lsaqui', tu le rac queëru', rnia': Cati' chglunë' tuz xtídza'quë' chopë' bõnni' len chglunë' tsutsu didza' na', nutu nu gac utsá' didza' na', len cutu gac nu gzan didza' na'. ¹⁶ Dios gzxi' lu në'ë bi gunë' queë' Abraham len qui zxi'n xsoë'. Ga nayúj lu guich lë ni, cutu rna: "Quegac zxi'n xsoë'", le rui' didza' quegac bunách zian, san rna: "Qui zxi'n xsu'." Lë ni rui' didza' queë' tuzë' bõnni', Lë' Cristo. ¹⁷ Lë ni rë'nda' gnia': Dios benë' tuz didza' len Abraham len gzxi' lu në'ë gunë' ca rna didza' bë'ë. Na'a, le nayúj lu zxba queë' Dios, le benë' Dios tap gayuá' yu chi uruá' iz gdöd ni' cati' gudxë' cni Abraham, cutu gac ugia lë na' gzxi' lu në'ë Dios gunë', len cutu gac usúl lei. ¹⁸ Na'a, chqui' ral-la' gunru' ca rna bë' zxba na' quië si'ru' le gzxi' lu në'ë Dios gunzë', cutur nac tu le gzxi' lu në'ë gunzë'. Dios runzë' cni le gzxi' lu në'ë gunë' cni queë' Abraham.

¹⁹ Chqui' cni nac, ¿bizx quië gna bé'inë' bunách Dios le nayujgac lu zxba queë'? Dios gna bé'inë' cni bunách quië gac bë' zxguia' nabága'gac, san guc cni tuz ga bdxintë dza na' bla' lahuë' zxi'n xsoë' Abraham na', Nu na' gzxi' lu në'ë Dios gunë' qui lë na'. Le nayujgac lu zxba queë' Dios, bsölë'ë Lë' yödzyly ni lu na'quë' gbaz la'y queë', ati' Moisés budödë' didza' ca nacgac zxba na'. ²⁰ Cati' tuzë' bõnni' bi rzi' lu në'ë gunë' cutu naquín nu udöd didza', ati' Dios, tuzë' naquë'.

Bizx quië gna bé'inë' bunách Dios le nayujgac lu zxba queë'

²¹ Na'a, le nayujgac lu zxba queë' Dios, ¿naru' ta'dá'baga' lë na' gzxi' lu në'ë Dios gunë'? Cutu ca'. La'naru' gna bé'inë' rë'u Dios le gac gun ga soaru' gbanru' tsaz, ni'r huac huõacru' tsahui' lahuë' Dios chqui' gunru' ca rna bë' zxba na'. ²² San tsca nac lë na' nayúj lu guich la'y, rna nabága'ru' dul-la' yúgu'tëru'. Cni nac quië gac si'ru' lë na' gzxi' lu në'ë Dios gata' queëru' cati' tséjlë'ru' Jesucristo.

²³ Zí'atël' ga bdxin dza gac tséjlë'ru' Cristo, gna be'i rë'u le rna bë' zxba na', ca na' zoa le rna be'i bõnni' yu'ë lidx guia. Cni guc ga bdxintë dza guc bë' gac huõacru' tsahui' chqui' huayéjlë'ru' Lë'. ²⁴ Cni nac, gna be'i rë'u le rna bë' zxba queë' Dios ati' lei guc queëru' ca tu nu rusëdi rë'u ga bdxintë dza bla' lahuë' Jesucristo, quië gac huõacru' tsahui' lahuë' Dios chqui' huayéjlë'ru' Lë'. ²⁵ Na'a, le chbdxin dza gac huõacru' tsahui' chqui' huayéjlë'ru' Cristo, cutur rna be'i rë'u lë na' busëdi rë'u.

²⁶ Yúgu'tëli' nacli' zxi'nczë' Dios le réjlë'li' Jesucristo, len chnacli' tuz len Lë'. ²⁷ Yúgu'të nup nadilgac nis quië luhuóac tuz len Jesucristo, nuhuóacgac ca nacczë' Lë'. ²⁸ Cutur narujgac chopl bõnni' judío len bõnni' gza'a, len cutur narujgac chopl bõnni' nada'u' len bõnni' cunada'u, len cutur narujgac chopl bõnni' len ngul. Cati' böacl'i tuz len Jesucristo, yúgu'tëli' böacl'i ca' tuz len lza'li' tuli' len yetuli'. ²⁹ Na'a, chqui' náquili' queë' Cristo, nacli' ca' zxi'n xsoë' Abraham, len nazi'li' lë na' gzxi' lu në'ë Dios gunnë' queë' Abraham.

4

¹ Lë ni le rë'nda' gnia': Tsal ni rbözbi' tubi' bi'i bönni'dau' dza ulu'ë xuzbi' si'bi' bi ral-la' gunnë' queëbi' xuzbi', ni' naci' bi'idau' len cutu nactërbi' blau ca tu bönni' nada'u, zal-la' le nactë gaqui queëbi' yúgu'të. ² Tsal ni naci' bi'idau', nacuá' nup ta'ná be'i lëbi' len tu'gún dxin le gaqui queëbi' ga gdxintë dza chnunë' queëbi' xuzbi'. ³ Lëzca' cni rac queëru'. Tsal ni' gucru' ca bi'idau', gna be'i rë'u xzba ca rac yödzlyú ni. ⁴ Ni'r cati' bza'a dza, Dios bsölë'ë ni Zxi'nczë'. Guquë' zxi'nnu tunu ngul ca nacru' rë'u, ati' gna be'i Lë' le rna bë' xzba quequë' bönni' judío. ⁵ Cni guc queë' quië guc buslë' nup na' rna be'i lequë' le rna bë' xzba na', quië huöacru' zxi'në' Dios.

⁶ Quië gac bë' chnacli' zxi'nczë', Dios buchizië' icj lãdxi'dau'li' Dios Bö' La'y, ati' Lëczë' rulidzë' Dios uláz queëli', rnë': "Dad." ⁷ Cni nac, chnacli' zxi'në' Dios, len cutur nacli' ca bönni' nadá'ugac. Na'a, le nacli' zxi'nczë', Dioscz nazí' lu n'ë' gaqui queëli' le naqui queë' le nacli' tuz len Cristo.

Pablo rui' lãdxë'ë bönni' Galacia ta'yejlë'ë Cristo

⁸ Cati' ni' cunúnbe'ili'-në' Dios, gucli' ca bönni' nadá'ugac, benli' dxin quegac bdau' guiöj bdau' yag. Cutu ca' nacgac Dios bdau' na'. ⁹ Na'a, le núnbë'li'-në' Dios, o huac gnaru': Le nunbë'ë lbi'ili' Dios, ¿bizx quië rë'nili' ubi'ili' lu na' xzba na' nutu nu uzí' xbey? ¿Naru' rë'nitsali' gacli' leyúbl bönni' nadá'ugac, gunli' dxin qui le rna bë' xzba na'? ¹⁰ Runli' xzön tu tu dza, len tu tu beo', len tu tu le rac, len tu tu iz. ¹¹ Rãdxida' bi gac queëli'. ¿Naru' nuhuöác daduz dxin bena' quië gúnbë'li' le nac gdutë li? ¹² Ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', gacli' ca naca' neda', nulá' lu na' le gna bë'ë Moisés. Cni ral-la' gunli' le böaca' neda' ca gucli' lbi'ili'. Cutu bi benli' quia' neda' le cunác dxi'a.

¹³ Chnöziczli' bizx quië na' gzu lahua' runa' lban lauli' qui didza' dxi'a. Bena' lban ni' le güi'tsquida'. ¹⁴ Cutu buca'nli' neda' ca'z, len cutu buzoali' neda' tsla'l zal-la' bgütüli' ni'a qui guidzhuë' quia' na'. Benli' neda' ba la'n, tuz ca gunli'-në' ba la'n gbaz la'y queë' Dios, o ca gunli'-në' ba la'n Jesucristocz. ¹⁵ Budzjitsquili' dza ni'. ¿Bizxa caz guc queëli' le cutur rac cni queëli'? Lë ni gac gnia' ca guc queëli': "La'naru' guc le sáqui'li' gunli', huabijli' yöj lauczli', gunnli' quia'." ¹⁶ Na'a, ¿ba ráquili' nuhuöaca' nu curle'i lbi'ili' dxi'a le gudxa' lbi'ili' catëz nac?

¹⁷ Tui' lãdxi'quë' lbi'ili' bönni' ni' tu'tsë'ë lbi'ili', san clëg quië gac dxi'a queëli'. Të'nnë' lunë' ga ubj lãdxi'li' netu' ati' güi' lãdxi'li' lequë'. ¹⁸ Na'a, nac dxi'a zoa nu rui' lãdxi' lbi'ili', san tuz chqui' nac quië gac dxi'a queëli'. Cni rui'tecz lãdxa'a lbi'ili', len clëgz cati' ni' zóalena' lbi'ili'. ¹⁹ Lbi'ili', zxi'na'dau'. Ca na' rac queënu ngul chzoa soabi' bi'idau' queënu, rzaca' rguinu, rzaca' rguia' neda' leyúbl ni'a queëli' ga gdxinr dza gacli' gdu ca naquë' Cristo. ²⁰ La'naru' sóalena' lbi'ili' na'a quië gac güi'lëna' lbi'ili' didza' nadzá', le ruúbi rugui'da' ni'a queëli'.

Le run lsaqui' le guc quecnu Agar len Sara

²¹ Na'a, nul-li' rë'nili' udöd cuinli' lu na' xzba queë' Moisés, gul-na'tsca' didza' ni gu'a. ¿Naru' gatga buzë nagli' le rna bë' xzba na'? ²² Lu xzba na' rna cni: "Gulacua'bi' chopbi' bi'i bönni'dau' queë' Abraham. Tubi' guchi' zxi'nnu ngul nadá'unu, ati' yetubi' guchi' zxi'nnu ngul cunadá'unu. ²³ Zxi'nnu ngul nadá'unu na' guljbi' lu ni'a lu na' bunách tsa taljbi' yúgu'tëbi' bi'idau', san zxi'nnu ngul cunadá'unu na' guljbi' le gzxi' lu n'ë'ë Dios gunë' ga galjbi'." ²⁴ Lë ni nac tu le run lsaqui'. Ca guc quecnu chopnu ngul ni ruluí' ca nac chop didza' dzag bënlenë' bunách Dios. Tu didza' dzag na' nac le benë' Dios lu gui'a

Sinaí, le ruluí' lë na' guc queënu Agar. Bönni' na' rna be'i lequë' didza' dzag ni, nacquë' ca zxi'nnu Agar len nacquë' ca bönni' nadá'ugac lu na' didza' dzag na'. ²⁵ Le gucnu Agar na' ruluí' ca' ca nac gui'a Sinaí zoa luyú Arabia, len ruluí' ca' ca nac yödZ Jerusalén na'a dza, le nac ca tu bönni' nada'u tsazxön len nup nacua' lu yödZ na'. ²⁶ San nadzán Jerusalén na' zoa yehua' yubá, ati' rë'u ni nacru' bunách uládz qui yödZ ni'. ²⁷ NayúJ lu guich la'y le rna:

Budziji, ngul huödx, cunacua' zxi'nu'.

Lu yöl-la' rudziji quiu' grödxya'a,

Zal-la' gatga guc quiu' le rzaca' rgui'nu ngul

Chzoa soabi' bi'idau' queënu.

Budziji. Zal-la' nubj ládxi'gac li' bunách,

Dios gunë' ga la'yantër zxi'nu'

Ca bi'i queënu ngul zóalenu bönni' queënu.

²⁸ Böchi' lza'adau', rë'u ni nacru' ca guchi' Isaac, zxi'në' Abraham. Nacru' ca zxi'n xsoë' Abraham, gzxi' lu në'ë Dios la'cua'bi' queë'. ²⁹ Dza ni', bi'i na' guljbi' ca taljbi' yúgu'tëbi' bi'idau', gdxia ládxi'bi' bi'i na' guljbi' ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. Lëzca' cni rac queëru' na'a, ta'bia ládxi'gac rë'u bunách yödZlyú ni. ³⁰ Na'a, ¿bizxa caz rna le nayúJ lu guich la'y? Cni rna: "Gru'n-nu ni'l ngul nadá'unu na' tsazxön len zxi'nnu, le cutu gac si'bi' zxi'nnu ngul na' tsazxön len zxi'nnu ngul cunadá'unu le gzxi' lu në'ë Dios gaqui queëbi' zxi'nnu ngul cunadá'unu na'." ³¹ Cni nac, böchi' lza'adau'. Cutu nacru' ca nacbi' zxi'nnu ngul nadá'unu na'. Rë'u nacru' ca zxi'nnu ngul cunadá'unu.

5

Gul-gún chi'i cuinli', uga'nli' lu yöl-la' nadzán

¹ Chnadzanru' le busanë' rë'u Cristo. Gul-zóa tsutsu chqui'nu', uga'nli' lu yöl-la' nadzán na'. Cutu gzoa cuinli' leyúbl lu na' zxba queë' Moisés, cui gacli' ca bönni' nadá'ugac.

² Gul-zë nagli' didza' ru'a. Neda', Pablo, rëpa' lbi'ili' chqui' güi'li' latj nu gchugu lu xpëla'li' ca rna bë' zxba na', cutu ca' uzi'li' xbey le benë' Cristo.

³ Leyúbl rë'nda' gyëpa' núti'tëz bönni' ru'ë latj nu gchugu lu xpëlä'ë cni, run bayúdx gunë' gdutë le rna bë' zxba queë' Moisés. ⁴ Nul-li' ráquili' huöacl'i tsahui' lahuë' Dios le runli' ca rna bë' zxba na', chnulá'alenli'-në' Cristo. Chbusanli' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. ⁵ Rë'u ni ruzxöni ládxi'ru' huöacru' tsahui' lahuë' Dios ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y le réjlë'ru' Cristo. ⁶ Chqui' nacru' tuz len Jesucristo, cutu bi zaca' chqui' narugu lu xpëla'ru' ca rna bë' zxba na' o chqui' cunarugu cni lu xpëla'ru'. Le nactër lsaca' nac tséjlë'ru' Cristo, le gun ga gdx'i'ru' lza'ru'.

⁷ Dxí'adau' guc ca gzu lauli' runli' dza ni'. ¿Nuzxa caz ben ga buca'nli' le nac gdutë li? ⁸ Cutu benë' ga benli' cni Dios, Nu rulídZ lbi'ili'. ⁹ Cutu gal ládxi'li' lë ni rna: "Lati'z xnë'i yöt xtil run ga ruhuáxZ gdutë cua nazi' xnë'i na'." ¹⁰ Le nacru' tuz len Xanru', runa' löz ca nac queëli', sa' ládxi'li' tuz ca rza' ladxa'a neda', ati' Dios gunë' zxguia' bönni' ni' rutsë'ë lbi'ili', núti'tëz nu naquë' bönni' na'.

¹¹ Na'a, ca nac quia' neda', böchi' lza'adau', nacua' nup ta'ná rusëdda' bunách ral-la' grugu lu xpëla'quë' bönni' ca rna bë' zxba queë' Moisés. Chqui' runa' cni, ¿bizx quië ta'bia ládxi'quë' neda' bönni' judío? La'naru' rusëdda' cni,

nutu nu ley neda' le runa' lban ca gutië' Cristo lë'i yag cruz. ¹² Ca nac qui nup ni' tu'tsa' lbi'ili', tē'ni grugu lu xpēla'li' lē na', la'naru' la'chugu tsaz cuingac.

¹³ Ca nac queēli', böchi' lza'adau', Dios bulidzē' lbi'ili' quiē gacli' bunách nadzangac. Cutu ugunli' dxin yöl-la' nadzán na' quiē gunli' ca rzēz ládxi'li', san quiē gunli' dxin qui lza'li' tuli' yetuli', le nadxi'ili' lza'li'. ¹⁴ Yúgu'tē le rna bē' zxba queē' Dios run nu na' run ca rna bē' zxba na' rna: "Ral-la' gdx'i'inu' lza'u ca nadxi'i' cuinu'." ¹⁵ Na'a, chqui' rzi' quídza'li' lza'li' tuli' yetuli', runli' ca tunba' böa' guixi' snia', táguya'aba' len tagu lza'cba', gul-yú qui nadxi usnitli' lza'li' tuli' yetuli'.

Le runru' racz queēru' len le runru' len yöl-la' huac queē' Dios Bö' La'y

¹⁶ Lē ni rēpa' lbi'ili': Gul-güi' latj gna bé'inē' lbi'ili' Dios Bö' La'y, ati' ni'r cutur gunli' ca rzēz ládxi'li' lu yöl-la' bunáchz queēli'. ¹⁷ Yugu' le rzē ládxi'ru' gunru' lu yöl-la' bunáchz queēru' cutu rajlözgac le rē'nnē' gunru' Dios Bö' La'y, ati' lē na' rē'nnē' Dios Bö' La'y cutu rajlöz yugu' le rē'niru' gunru' lu yöl-la' bunáchz queēru'. Chop ni, cutu rajlözgac, len qui lē ni na' cutu gac gunli' ca rē'niczli'. ¹⁸ Na'a, chqui' rui'li' latj gna bé'inē' lbi'ili' Dios Bö' La'y, cutur gna be'i lbi'ili' le rna bē' zxba queē' Moisés.

¹⁹ Nacgac bē' le tun bunách, nup tun ca rē'ni yöl-la' bunáchz quegac: Ta'guitsjē' zxba qui yöl-la' nutság na'.

Tunē' le cunác.

Tunē' le nacgac xöhu' len le cunacgac tsahui'.

²⁰ Ta'yíj ládxi'quē' bdau' guiöj bdau' yag.

Tunē' yöl-la' udzá'.

Cutu ta'lé'inē' lza'quē' dxi'a.

Ta'díl-lenē' lza'quē'.

Tu'zxé'inē' lza'quē'.

Ta'leynē'.

Tu'huídi'nē'.

Ta'rujē' chopl.

Tu'bijē' tsla' l nup da'gac lequē'.

²¹ Ta'zē ládxi'quē' le dē qui lza'quē'.

Tu'dödcdē' bunách.

Ta'zúdxinē' len tágulē'ē.

Ta'död bé'inē' ca tunē'.

Le zian le cni tunē'. Neda' ruzeyda' lbi'ili' bach na'a cui gunli' cni ca na' buzeyda' lbi'ili' bach zi'al, rnia': Nup tun cni cutu ca' la'del-li' la'yáz ga na' rna bē'ē Dios.

²² Na'a, nac bē' runē' dxin lu icj ládxi'dau'ru' Dios Bö' La'y le runru' cni:

Nadxi'iru' lza'ru'.

Rudziji ládxi'ru'.

Zoa dxi icj ládxi'dau'ru'.

Rbözru' zxón ladxí'.

Rui' ládxi'ru' lza'ru'.

Nacru' dxi'i ladxí'.

Runru' ca rnarú'.

²³ Nacru' nöxj ladxí'.

Rna be'i cuinru'.

Cutu ca' gna bé'inē' rē'u Moisés cui gunru' yugu' le cni. ²⁴ Bönni' náquicnē' queē' Cristo cutur tunē' ca tē'ncznē', len cutu tunē' le ta'zēz ládxi'quē' lu

yöl-la' bunáchz quequè'. ²⁵ Dios Bò' La'y nabániru'. Lëczë' ral-la' gna bé'inë' rë'u ca nac yúgu'të le runru'.

²⁶ Cutu ral-la' gun ba zxon cuinru', len cutu utsa'ru' lza'ru' turu' yeturu', len cutu uzxë'iru' lza'ru' turu' yeturu'.

6

Ral-la' gáclenru' lza'ru'

¹ Na'a, böchi' lza'adau', chqui' glé'ili' runë' dul-la' böchi' lza'li', ni'r nul-li' zóalenë' lbi'ili' Dios Bò' La'y, ral-la' gunli' ga ubí'i ladxë'ë bönni' na', san run bayúdx gunli' cni lu yöl-la' nõxj ladxí' queëli' len uyú cuinli' qui nadxi cu'u lbi'ili' nõz dul-la' tu' xõhui'. ² Gul-gaclen lza'li' tuli' yetuli' tsa nac yua' nabága'li'. Chqui' gunli' cni, gunli' ca rna le gna bé'inë' rë'u Cristo.

³ Chqui' zoa nu bönni' ráquinë' chnadél-li'në' yöl-la' zxon, san cutu bi nadél-li'në', bönni' ni rzi' yé'inë' la' cuinzë'. ⁴ Tu tuë' bönni' ral-la' cuequi xbeynë' le runë'. Ni'r chqui' urujë' dxi'a, huac gun ba zxon cuinë' ca nac le chnunë' len cutu gun bayúdx uyúë' ca nungac yezica' bunách chqui' benë' le nacr dxi'a o cutu. ⁵ Tu tuë' bönni' ral-la' gu'ë le nuspaguë'ë lë' Dios.

⁶ Chqui' zoa nu rusëdi lbi'ili' ca nac didza' dxi'a, ral-la' unödzjli' qui nu na' rusëdi lbi'ili' lati' le dë queëli'.

⁷ Cutu si' ye'i cuinli', le cutu gac si' yé'ili'-në' Dios. Lapli' tsa le razli'. ⁸ Chqui' le razli' nacgac le runli' ca rzëz ladxí'li' lu yöl-la' bunáchz queëli', le lapli' gac yöl-la' gut. Chqui' le razli' nacgac le runli' ca rdzag ladxë'ë Dios Bò' La'y, lapli' le gunnë' queëli' Dios Bò' La'y, le nac yöl-la' na'bán gdu. ⁹ Cni nac, cutu ral-la' gsanru' gunru' le nac dxi'a, ati' chqui' cutu gcuidi' ladxí'ru', huadxín dza lapru'. ¹⁰ Qui lë ni na', bátti'tëz gata' queëru' latj, ral-la' gunru' le nac dxi'a quegac yúgu'të bunách, len le nac blau, ral-la' gunru' cni quegac böchi' lza'ru' ta'yejlë'ë Cristo.

Le buzujë' lu guich Pablo ga ruúdx

¹¹ Gul-yú cati' zxon didza' ni ruzuja' queëli' lu guich na' cuina'. ¹² Nup ni' tē'ni lun ga grugu lu xpëla'li' ca rna bē' zxba queë' Moisés, tunë' cni quië lurujë' dxi'a laugac bunách len cui la'bia ladxí'gac lequë' bunách le tunë' lban ca gutië' Cristo lë'i yag cruz. ¹³ Na'a, bönni' ni' narugu lu xpëla'quë' ca rna bē' zxba queë' Moisés, cutu tunë' gdutë ca rna le nayúj lu zxba na'. Të'nnë' lunë' ga grugu lu xpëla'li' quië gac lutz ba zxon cuinquë' le la'dél-li'në' la'ná bé'inë' lbi'ili'. ¹⁴ Ca nac quia' neda', guna' zxon tuz le benë' Xanru' Jesucristo cati' gutië' lë'i yag cruz. Ni'a qui le benë' Cristo lë'i yag cruz, le dë yödzyú ni nac quia' ca tu le chnat, cutu rui' ladxá'a lei, ati' neda' naca' quegac bunách yödzyú ni ca bönni' nat, cutu tui' ladxí'quë' neda'. ¹⁵ Chqui' nacru' tuz len Jesucristo, cutu bi zaca' chqui' narugu lu xpëla'ru' ca rna bē' zxba na' o chqui' cunarugu cni lu xpëla'ru'. Le nactër lsaca' nac gacru' bunách cub lu ícj ladxí'dau'ru'. ¹⁶ Yúgu'të bönni' na' tunë' ca rna bē' zxba runa' ni, len yúgu'të bönni' na' náquicnë' queë' Dios, rnabda'-në' Dios gunë' ga soa dxi ícj ladxí'dau'quë' len huechi' ladxë'ë lequë'.

¹⁷ Na'a su lau, cutur ral-la' nu utsá' neda', le nacué' lu xpëla'a btsoj nacgac bē' naca' huen dxin queë' Xanru' Jesús.

¹⁸ Na'a, böchi' lza'adau', rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ ĘFESO

Pablo rugapĚ' Dios bunách queĚ' Cristo nacu'Ě Ęfeso

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz nasölĚ'Ě Jesucristo le gu'ncznĚ' Dios gaca' cni. Rugapa' Dios lbi'ili', náquili' quizi queĚ' Dios len réjlĚ'li' Jesucristo, zoali' Ęfeso. ² Rnabda'-nĚ' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo uzá' ladxĚ'Ě queĚ'li' len gunĚ' ga soa dxi icj lădxi'dau'li'.

Rata' queĚ'ru' le nac queĚ' Dios Bō' La'y

³ Ral-la' cu'ru'-nĚ' yōl-la' ba Dios, XuzĚ' Xanru' Jesucristo. Le nacru' tuz len Cristo, Dios chbuzá' ladxĚ'Ě queĚ'ru' yúgu'tĚ le nac dxi'a qui yehua' yubá, le runĚ' ga rata' queĚ'ru' Dios Bō' La'y. ⁴ Zí'atĚl ca benĚ' yōdzlyú ni, Dios grōczĚ' rĚ'u quiĚ gáquiru' quizi queĚ' tsaxzōn len Cristo, gacru' bunách la'y queĚ' len gacru' gdu dxi'a lahuĚ' LĚ'. ⁵ Dios bucōzĚ' zí'atĚl si' lu nĚ'Ě rĚ'u ca zxi'nczĚ' tsaxzōn len Jesucristo, le bdzag ladxĚ'Ě gac cni len le nac le gu'ncznĚ' gunĚ'. ⁶ Ral-la' cú'teczru'-nĚ' Dios yōl-la' ba ni'a qui le buzá' ladxĚ'Ě queĚ'ru', yugu' le bennzĚ' queĚ'ru' le nacru' tuz len Zxi'nĚ', Nu na' nadxi'inĚ'. ⁷ Cristo bōa'uĚ' rĚ'u cati' ni' gutiĚ' uláz queĚ'ru' quiĚ gac unít lahuĚ' rĚ'u Dios ca nac dul-la' nabága'ru'. ZxōntĚr nac le buzá' ladxĚ'Ě queĚ'ru' Dios, ⁸ lĚ na' runtsquĚ' queĚ'ru' LĚ'. Lu yōl-la' rac szxōni queĚ' len lu yōl-la' rejni' queĚ' ⁹ benĚ' Dios le bucōzĚ' queĚ'ru', bului'inĚ' rĚ'u lĚ na' bgachi', le buzoaczĚ' zí'atĚl uschinĚ' lu nĚ'Ě Cristo. ¹⁰ LĚ na' buzoaczĚ' Dios uschinĚ' cati' gza'a dza, nac gunĚ' ga lac tuz, la'cuá' lu nĚ'Ě Cristo yúgu'tĚ le dĚ, le nacuá' yehua' yubá len le nacuá' yōdzlyú ni.

¹¹ Le nacru' tuz len Cristo, Dios grōczĚ' rĚ'u zí'atĚl quiĚ gaqui queĚ'ru' le naqui queĚ' Xuzru' Dios, lĚ na' bucōzĚ' queĚ'ru' ca nac le gu'ncznĚ' Dios, Nu run yúgu'tĚ ca rĚ'ncznĚ' LĚ'. ¹² Cni benĚ' Dios quiĚ cu'ru'-nĚ' yōl-la' ba ca nac yōl-la' yení' queĚ', rĚ'u ni ruzxōni lădxi'ru'-nĚ' Cristo zí'atĚl ca yezica' bunách. ¹³ LĚzca' cni gac queĚ'li'. Cati' byōnili' didza' gduĚ' li, didza' dxi'a ca gac ularu', gyĚjlĚ'li' Cristo, ati' Dios buzōĚ' queĚ'li' le nac bĚ' nacli' queĚ', buchiziĚ' icj lădxi'dau'li' Dios Bō' La'y, Nu na' gzxi' lu nĚ'Ě Dios gsölĚ'Ě queĚ'ru'. ¹⁴ Le zóalenĚ' rĚ'u Dios Bō' La'y, nac lōz gaqui queĚ'ru' le naqui queĚ' Xuzru' Dios cati' udx huōa'uĚ' rĚ'u, rĚ'u na' chnáquiru' queĚ'. Cni nac quiĚ gac yōl-la' ba qui yōl-la' yení' queĚ'.

Pablo rnabnĚ' Dios ünōdzĚ' quegac bunách ta'yĚlĚ' Cristo yōl-la' rejni'

¹⁵ Qui lĚ ni na', cati' byōnda' ca réjlĚ'li'-nĚ' Xanru' Jesús, len ca nadxi'ili' yúgu'tĚ bunách queĚ' Dios, ga rdxintĚ na'a dza ¹⁶ cutu ca' rusana' rĚpa'-nĚ' Dios: Xclenu', ca nac queĚ'li'. Rajneyda' lbi'ili' cati' rulidza'-nĚ' Dios. ¹⁷ Rnabda'-nĚ' Dios queĚ' Xanru' Jesucristo, naquĚ' Xuzru' náctĚrĚ' blau, rnabda'-nĚ' gsölĚ'Ě queĚ'li' Dios Bō' La'y, Nu runn queĚ'ru' yōl-la' rejni' len rulu'i' rĚ'u ca nacczĚ' Dios, quiĚ gac gdu ca núnbĚ'ru'-nĚ'. ¹⁸ Rnabda'-nĚ' Dios uzĚjni'nĚ' lbi'ili' lu icj lădxi'dau'li' quiĚ gac gnōzili' ca nac le runru' lōz, lĚ na' bulidzĚ' lbi'ili' quiĚ uzi'li' xbey, len quiĚ gnōzili' ca nac yōl-la' tsahui' qui yehua' yubá le gaqui quegac nup náquigac queĚ' Dios, ¹⁹ lenca' quiĚ gnōzili' cati' zxōn nac yōl-la' huac queĚ', le raclen rĚ'u ni réjlĚ'ru' LĚ'. Yōl-la' huac zxōn ni nac la' leyz na' bulu'Ě lahui Dios ²⁰ cati' ni' buspanĚ' Cristo lu yōl-la' gut len benĚ' ga grōĚĚ cuit lĚ'Ě Dios ga náctĚrĚ' blau ni' yehua' yubá. ²¹ Ni' rna

bé'inè' nup ni' ta'ná bè' len nup ni' dè lu na'gac, len nup ni' nadél-li'gac yöl-la' huac, len nup ni' nacgac xan. Cristo náctèrè' blau ca yúgu'tè nup nadél-li'gac yöl-la' uná bè' yödzyly ni len lu yödzyly zi'a za'. ²² Dios budödè' lu nè'è Cristo yúgu'tè le dè quiè gna bé'inè' lei, len buzóè' Lè' quegac bunách queè' quiè gaquè' Xanru' lu yúgu'tè le naqui queèru'. ²³ Nacgac ca gdu ca nayá' nabanè' Cristo bunách queè', ati' raquè' gdu lu le nayá' nabanè' na'. Runczè' Lè' ga rac gdu yúgu'tè le dè.

2

Nularu' le nadx'i'inè' rè'u Dios

¹ Dios chbennè' queèli' yöl-la' na'bán gdu, zal-la' zí'atèl gucli' ca bönni' natgac ni'a qui dul-la' nabága'li' len ni'a qui dö' bia'li'. ² Dza ni' benli' tuz ca tun bunách cunacgac tsahuí' nacuá' yödzyly ni, len benli' ca gu'ni tu' xöhui', nu rna bè' lu böz len rugún dxin nup cutún ca rna xtidzè'è Dios. ³ Lëzca' cni gucru' yúgu'tèru' rè'u, le benru' ca gzèz ládxi'ru' len ca bdzag ládxi'ru' lu yöl-la' bunáchz queèru'. Qui lè ni na' gbága'ru' dul-la' lahuè' Dios le ben ga gunè' rè'u zxguia' ca gunè' quegac yezica' bunách. ⁴⁻⁵ Ni'r cati' ni' nacru' ca bönni' natgac ni'a qui dul-la' gbága'ru', Dios buspanè' rè'u lu yöl-la' gut tsaxón len Cristo le buechi' ladxè'è rè'u len bdxí'itsquinè' rè'u. Nulali' le zoa le buzá' ladxè'è queèli' Dios. ⁶ Dios buspanè' rè'u tsaxón len Cristo quiè gunè' ga cö'ru' tsaxón len Lè' ga ni' rna bè'è yehua' yubá. ⁷ Cni benè' Dios, bului'inè' bunách zi'a za'c ca nac yöl-la' tsahuí' qui le buzá' ladxè'è queèru', bsölè'è queèru' Jesucristo, le nac bè' ca nadx'i'itsquinè' rè'u. ⁸ Nulali' le zoa le buzá' ladxè'è queèli' Dios le réjlè'li' Cristo. Buslè' lbi'ili', clèg le nacuá' le nac dxi'a benli' lbi'ili', san le nac le runzè' Dios. ⁹ Nutu nu gac gun ba zxón cuini le nulá, le cutu nulá le nacuá' le nac dxi'a nun nu na'. ¹⁰ Le nacru' nac le nunczè' Dios. Le nacru' tuz len Jesucristo, buzóè' rè'u quiè gunru' le nacgac dxi'a, le bucözè' zí'atèl gunru'.

Rö' dxi icj ládxi'dau'ru' lahuè' Dios ni'a qui le benè' Cristo

¹¹ Gul-tsajnéy ca gucli' zí'atèl. Gucli' bunách gza'a, len qui lè ni na' yugu' bönni' judío, bönni' na' ta'chuguè' lu xpéla'què' le nac bè' náquicnè' queè' Dios, len nazí' laquè' bönni' narugu lu xpéla'què', ta'nè' queèli' nacli' bönni' cunarugu lu xpéla'què'. ¹² Dza ni' nubíga'li' ga zoè' Cristo. Gucli' bönni' gza'a laugac bunách Israel, len cutu buzi'li' xbey didza' benè' tsutsu Dios le gzxi' lu nè'è gata' quegac bunách queè'. Gzoali' yödzyly ni, cuzóa le runli' löz, len cunúnbè'nili'-nè' Dios. ¹³ Na'a, nacli' tuz len Jesucristo. Zí'atèl nubíga'li' lbi'ili' zi'tu' ga zoè' Dios, san na'a nudxiguè'è lbi'ili' gal-la'z Dios le gutiè' Cristo uláz queèru'. ¹⁴ Lëczè' Cristo runè' ga rö' dxi icj ládxi'dau'ru' lahuè' Dios. Lè' benè' ga guluhuöaquè' tuz bunách yugu' bönni' judío len yugu' bönni' gza'a, busulè' yöl-la' rley le bubíj lequè' chopl ca tu zö'ö. ¹⁵ Lè ni benè' Cristo cati' gutiè' uláz queèru', busulè' yugu' zxba len yugu' le rna bè' nayujgac lu zxba quegac bunách judío, ati' chop cö' bunách na', bunè' tuz bunách cub, nup nacgac tuz len Lëczè'. Cni benè', glequi dxiè' yöl-la' rley na'. ¹⁶ Le gutiè' Cristo lè'i yag cruz, busulè' yöl-la' rley na', ati' chop cö' bunách na', bunè' lequè' ca tuz bunách len glequi dxiè' icj ládxi'dau'què' lahuè' Dios.

¹⁷ Cni guc, bului' lahuè' Cristo len benè' lban qui didza' dxi'a ca rbequi dxiè' yúgu'tè bunách, lbi'ili' na' nacli' bunách gza'a len zoali' zi'tu' ga zoè' Dios, lenca' bunách judío nacuá' gal-la'z. ¹⁸ Na'a, ni'a qui le benè' Cristo, gac

gbíga'ru' lahuë' Xuzru' Dios, le zóalenë' rë'u la' Lëzczë' Dios Bö' La'y, zal-la' nacru' bunách judío o bunách gza'a. ¹⁹ Qui lë ni na', lbi'ili', bunách gza'a, cutur nacli' ca bunách zi'tu' zoali' tu luyú cunaqui queëli', san nabábleni' bunách queë' Dios. Chnacli' di'a dza queë' Dios. ²⁰ Lbi'ili' nacli' ca tu yu'u zoa tsaz. Nacli' ca guiøj xzoagac lahui xlibi zö'ö, le gulucu'ë bönni' gbaz queë' Cristo len bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, ati' Lëczë' Jesucristo naquë' ca guiøj blau qui xlibi zö'ö na'. ²¹ Gdütë yu'u na' le nacli' lbi'iczli' ryas lahui xlibi zö'ö na' nacczë' Cristo, nacuá' tu'láp guiøj qui, quië gac tu gdau' la'y le nac tuz len Xanru'. ²² Lbi'iczli' nacli' tuz len Cristo Nu buzóa lbi'ili' quië gacli' ca tu yu'u ga na' yu'ë Dios, le zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

3

Naquë' Pablo huen lban qui didza' dxi'a laugac bunách gza'a

¹ Qui lë ni na', neda', Pablo, yu'a lidx guia le runa' lban queë' Jesucristo quië uzi'li' xbë', lbi'ili', bunách gza'a. ² Ráquida' chnöziczli' ca benë' Dios, budödë' lu na'a dxin runa' quië uzi'li' xbey le ruzá' ladxë'ë queëru'. ³ Dios bulu'ë lahui le bgachi' queë', len buzéjni'në' neda' ca nac. Ca nac lë ni chbuzuja' queëli' lu guich láti'dau'. ⁴ Cati' ulabli' lë ni, gúnbë'li' le réjni'da' ca nac le bgachi' ca nac queë' Cristo. ⁵ Dza ni'të nutu nu buzéjni'në' Dios ca nac le bgachi' na', san na'a, lu në'ë Dios Bö' La'y, chbulu'ë lahui Dios ca nac, bului'inë' yugu' bönni' gbaz la'y queë' len bönni' tu'ë didza' uláz queë'. ⁶ Cni rna lë na' bgachi': "Ni'a qui didza' dxi'a la'del-li' bunách gza'a tsazxón len bunách judío le naqui queë' Dios, luhuöaquë' ca tuz bunách, len luzi'ë xbey tsazxón len lequë' le gzxi' lu në'ë Dios unödzië' quequë' le dzagquë' Jesucristo." ⁷ Dios buzá' ladxë'ë quia' le bennë' quia'. Lu yöl-la' huac xzón queë' benë' neda' huen lban qui didza' dxi'a queë'. ⁸ Nacra' cuidi'z ca yúgu'të bunách queë' Dios, san Lë' buzá' ladxë'ë quia' gaca' huen lban laugac bunách gza'a qui didza' dxi'a ca nac yöl-la' tsahui' queë' Cristo, le záqui'tsqi. ⁹ Dios budödë' lu na'a guna' ga láquibe'i yúgu'të bunách ca nac le buzoaczë' Dios dza ni'të, lë na' nac tu le bgachi' queë' Dios, Nu ben yúgu'të le rlé'iru'. ¹⁰ Cni guc, quië láquibe'i na'a gdu ca nac yöl-la' rejni'i queë' Dios yúgu'të nup ta'ná bë' len nup dë lu na'gac ni' yehua' yubá, cati' la'le'i ca nacgac bunách queë' Cristo. ¹¹ Dios benë' lë ni, buschinë' lë na' buzoaczë' dza ni'të, le benë' lu në'ë Xanru' Jesucristo. ¹² Le nacru' tuz len Cristo, nazi'ru' latj gbíga'ru' lahuë' Dios, nacru' rugu ladxí' le réjlë'ru' Lë'. ¹³ Qui lë ni na' ráta'yua' lauli' cugác chop ladxí'li' ni'a qui le rzaca' rgu'a neda' quië gáclena' lbi'ili', le nac tu le uzi'li' xbey.

Ca nac yöl-la' nadxí'i queë' Cristo

¹⁴ Qui lë ni na' ruzechu xziba' lahuë' Xuzë' Xanru' Jesucristo. ¹⁵ Ca lë' nazi' ca' lagac yúgu'të bunách queë', nup nacuá' yehua' yubá len nup nacuá' yödzyú ni. ¹⁶ Rnabda'-në' Xuzru' Dios, lu yöl-la' yení' záqui'tsqi queë' gunnë' queëli' yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y len gunë' ga gal-li' lu icj ladxí'dau'li'. ¹⁷ Rnabda'-në' Cristo soë' icj ladxí'dau'li' le réjlë'li' Lë'. Rnabda'-në' gunë' ga soali' tsaz lu yöl-la' nadxí'i queë', cutséaj bö' icj ladxí'dau'li' ca nadxí'ili'-në', ¹⁸ quië gac tséjni'li' tsazxón len yúgu'të bunách queë' Cristo ca nac yöl-la' nadxí'i queë', tsca ga rdxin ni'l len na'l, len dxi'l len xtsa'l. ¹⁹ Rnabda'-në' Dios gunë' ga gúnbë'li' yöl-la' nadxí'i na', le cugác gúnbë'ru' gdu ca nac, quië gdu soalen lbi'ili' gdu le nacczë' Dios.

²⁰ Na'a, yöl-la' ba Dios, Nu gac guntër ca gac gnabru' o ca gac sa' ládxi'ru', ugunë' dxin yöl-la' huac queë' lu icj ládxi'dau'ru'. ²¹ Gactecz queë' Dios yöl-la' ba laugac bunách queë' Cristo len lahuë' Lëczë' Jesucristo, na'a dza len yúgu'të dza zi'a za'c. Ca' gac.

4

Nunë' rë'u tuz Dios Bö' La'y

¹ Na'a, ráta'yua' lauli' neda', yu'a lidx guia ni le runa' lban queë' Cristo, rnabda' lbi'ili' gunli' gdu ca ral-la' lun nup bulidzë' Dios quië láquigac queë', ca na' bulidzë' ca' lbi'ili'. ² Gul-gác nöxj ladx' len dxi'i ladx'. Gul-cöz zxon ladx' len gul-güi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli' lu yöl-la' nadxi'i queëli'. ³ Gul-güi' ládxi'li' gácteczli' tuz ca na' chnunë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, gunli' cni lu yöl-la' rböz dxi'adau' queëli' le rutság lbi'ili'.

⁴ Tuz nac gdu ca nayá' nabanë' Cristo le dzagru' rë'u.

Tuzë' naquë' Dios Bö' La'y zóalenë' rë'u.

Tuz nac le runru' löz, lë na' bulidzë' rë'u Dios quië uzi'ru' xbey.

⁵ Tuzë' naquë' Xanru'.

Tuz le réjlë'ru'.

Tuz le bðilru' nis.

⁶ Tuzë' naquë' Dios Nu nac Xuzru' yúgu'tëru'.

Lë' rna bé'inë' yúgu'tëru' len rugunë' dxin yúgu'tëru' len rbözcë' Lë' lu icj ládxi'dau'ru' yúgu'tëru'.

⁷ Tu turu' nazi'ru' tu yöl-la' huac queë' Dios tsca nac le bennë' queëru' Cristo. ⁸ Nac cni ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Buëpë' yehua' yubá, rchë'ë zian bunách guladzungac.

Gdisië' quegac bunách le runnzë' quequë'.

⁹ ;Bizxa rë'ni gna lë na' rna: "Buëpë'?" Rusëdi rë'u bötjë' zi'al, bdxinë' dxi'l yödzyú ni. ¹⁰ Nu na' bötj nac la' leyz Nu na' buëp xtsa'tër ni' yehua' yubá quië gdu budzë'ë yúgu'të len le nacczë' Lë'. ¹¹ Cristocz bennë' qui queëru' yugu' yöl-la' huac queë':

Bë' latj la'quë' bönni' lacquë' gbaz queë'.

Benë' ga tu'ë didza' uláz queë' Dios yela'quë' bönni'.

Bsölë'ë yela'quë' bönni' tsjenquë' lban qui didza' dxi'a.

Bucu'ë yela'quë' bönni' quië lun chi'ë bunách queë'.

Bucu'ë yela'quë' quië lusëdnë' bunách queë'.

¹² Cristocz bupë'ë cni bunách queë' quië gac lun xchinë', quië lun ga lac gdu

nup nacgac ca gdu ca nayá' nabanë' Lë'. ¹³ Cni gac ga gdxintë dza huöacru' tuz

yúgu'tëru' ca réjlë'ru' Cristo len ca núnbë'ru'-në' Zxi'në' Dios. Gacru' nal len

huöacru' gdu ca naquë' Lëczë' Cristo. ¹⁴ Cutur gacru' ca bi'idau', ca nacgac

nup na' tu'tsa'të ca tun, len nacgac ca tu le nachë' lu yegu, o ca tu le rchë'

bíti'tëz bö' reycj, ta'zi' lu na'gac bíti'tëz didza' nu rusëdi lequë', nu na' rzi'

ye'i lequë' len yöl-la' sina' qui len run ga ta'chixi ta'nignë'. ¹⁵ Na'a, rë'u ni,

le nadxi'iru' lza'ru', ral-la' güi'ru' didza' le nac gdu'të li quië gac huöacru' gdu

ca naquë' Cristo, len gacru' tuz len Lë', Nu nac Xani gdu ca nayá' nabanë' le

nacru' rë'u. ¹⁶ Cristocz runë' ga rdzag dxi'a gdu ca nayá' nabanë' le nacru'

rë'u, ati' gdu'të ca nayá' nabanë' na' naguel-la' tsaxxon ni'a qui lë na' run

tuz gdu ca nayá' nabanë'. Cati' runru' xchinru' tu turu' rë'u na' dzagru' gdu

ca nayá' nabanë', gdu'të rrxön len rac gdu, ca na' zeaj racr gdu ca nadxi'iru'

lza'ru'.

Yöl-la' na'bán cub napru' le nacru' tuz len Cristo

¹⁷ Uláz queé' Xanru' rëpa' lbi'ili' lë ni len rgu'a lei lu na'li', rnia': Cutur gunli' ca tun nup cunúbë'gac Dios, nup na' ca ta'zá'z ládxi'gac tun ¹⁸ len nachúl nanítgac icj ládxi'dau'gac. Le nacquë' cunözi len nazidquë', cutu nazi'quë' yöl-la' na'bán na' runné' queëru' Dios. ¹⁹ Cutu ca' tu'tui'në'. Nudöd cinguë' lu le cunác. Gdu ládxi'quë' tunë' yúgu'të le cunác. ²⁰ Nup ni' gulusëdi lbi'ili' ca nac queë' Cristo, cutu ca' gulusëdi lbi'ili' gunli' ca tun bunách cni. ²¹ Le nac gdutë li byönil' ca nac queë' Cristo, len le nacli' queë' tu'sëdi lbi'ili' le nac gdutë li na' zoalen Jesús. ²² Gul-ná be'i yöl-la' bunáchz queëli' le gucli' zi'al, lë na' rnit ni'a qui yöl-la' rzë ladx' queëli' le cunác le gzxi' ye'i lbi'ili'. ²³ Ral-la' huöacl' cub lu icj ládxi'dau'li' len lu bö' nacczli'. ²⁴ Ral-la' si'li' yöl-la' bunách cub le nunë' Dios ca nacczë' Lë' le rulu' cuini le run ga runli' le nac dxi'a len le nac tsahui'.

²⁵ Qui lë ni na', cutur si' yë'li'. Yúgu'tëru' ral-la' güi'lenru' lza'ru' didza' le nacz, le dzagru' yúgu'tëru' gdu ca nayá' nabanë' Cristo.

²⁶ Chqui' hualeyli', cutu ral-la' gunli' dul-la'. Cutu leyli' xtsey. ²⁷ Cutu bi gunli' le güi' latj tu' xöhui' uxícj lbi'ili'.

²⁸ Nu bönni' rbanë' ral-la' usanë' yöl-la' gban queë' len tsazië' huen dxin quië gata' queë' bi önödzejë' quegac nup ta'yadzji.

²⁹ Cutu güi'li' didza' xöhui', san güi'li' didza' dxi'a, yugu' le laclen nu yöni len lun ga gac dxi'a qui nu na'. ³⁰ Cutu ushu'nil' Dios Bö' La'y, le nac bë' náquili' queë' Dios le zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, ati' gdxin dza udx uslé' lbi'ili' lu dul-la'.

³¹ Gul-cúa ladj lbi'ili' yöl-la' ruzxë'i len yöl-la' rdza'a len yöl-la' rley, len yöl-la' rdil-l didza' len yöl-la' rutság yudxi, len yúgu'të yöl-la' curle'i lza'li' dxi'a. ³² Ral-la' gacli' dxi'i ladx' len huechi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli' len unit lauli' lza'li' tuli' yetuli', ca na' benë' Dios, bunít lahuë' lbi'ili' le nacli' tuz len Cristo.

5

Ca ral-la' lac nup nacgac xzi'në' Dios

¹ Le nacli' xzi'nczë' Dios ati' nadxi'inë' lbi'ili', gul-güi' ládxi'li' gacli' ca naquë' Lë'. ² Ca nac yúgu'të le runli', ral-la' gdx'i'li' lza'li', ca na' benë' Cristo, bdx'i'inë' rë'u len budöd cuinë' lu yöl-la' gut uláz queëru', ben cuinë' ca böa' bëdxdau' rudödiru'-ba' lahuë' Dios ni'a qui dul-la' nabága'ru'. Guquë' ca' ca tu le rla' zxi' rdzag ladxë'ë Dios le rgu'ru' lu bcugu la'y queë'.

³ Le nacli' queë' Dios, cutu ca' gunli' le cunác, len cutu gunli' le cural-la' gunli', len cutu uhuídi'li'. Ni'r nutu nu gac bi gnë queëli'. ⁴ Cutu güi'li' didza' xöhui' o didza' cunác o didza' ca'z, yugu' le cural-la' gunli', san nacr dxi'a guiëli'-në' Dios: "Xclenu'." ⁵ Chnöziczli' cutu ca' tsazië' ga rna bë'ë Cristo tsazxön len Dios nitüë' bönni' runë' le cunác, o nu bönni' runë' le cural-la' gunë', o bönni' ruhuídi'në'. Nu na' ruhuídi' nac ca nu rij ladx' bdau' guiöj bdau' yag. ⁶ Cutu güi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili' len didza' cunác. Ni'a qui dul-la' cni Dios gunë' xzguia' nup cutún ca rna xtídzë'ë. ⁷ Cutu ca' gunli' tuz bunách cni.

⁸ Zí'atël gzoali' ga chul xöhui', san na'a zoali' lu yení', le nacli' tuz len Xanru'. Gul-gác ca bunách qui yení', ⁹ le run yení' na' ga gacru' dxi'i ladx' len ga güi'ru' didza' le nac gdutë li, len ga gacru' tsahui'. ¹⁰ Gul-güi' ládxi'li' gnözili' le rdzag ladxë'ë Xanru'. ¹¹ Cutu gútsa'li' nup tun le cunác, lë na' tunë' ga chul xöhui', san gul-bíj ga lna' yugu' lë na' tunë'. ¹² Utui'ru' güi'ru' didza' ca nac le

tun bagachi'z bunách. ¹³ Cati' bi ubijru' ga lna', gac bë' yúgu'të tsca nacgac, le gun le nac yení' ga gac bë' yúgu'të. ¹⁴ Qui læ ni na' nayúj lu guich læ na' rna: Bubán, li' na' rasiu'. Gyas ladj nup natgac. Cristo uzéni'ë quiu'.

¹⁵ Gul-yú cuinli' ca runli'. Cutu gacli' curejni'i, san gul-gác bunách ta'yejni'i. ¹⁶ Gul-sí' xbey latj dë queëli' le chozaru' dza curác dxi'a queëru'. ¹⁷ Cutu gacli' cunözi. Gul-güi' ládxi'li' tséjni'li' le rë'nnë' Xanru' gunli'. ¹⁸ Cutu súdxili', le gun yöl-la' rzudxi ga nitli' tsaz. Gul-güi'tsca latj gna bé'inë' lbi'ili' Dios Bö' La'y. ¹⁹ Gul-güi'len lza'li' didza' tuli' yetuli' ugunli' dxin yugu' le rul-l lëgac salmo, len yugu' le rul-l yöl-la' ba Dios, len yugu' le rul-l nagu'ë icj ládxi'dau'ru' Dios Bö' La'y. Gdu ládxi'ru' ral-la' gul-lru' queë', cu'ru'-në' Dios yöl-la' ba. ²⁰ Gul-gún dxin læ' Xanru' Jesucristo, len gul-guiéteczë' Xuzru' Dios: Xclenu', ca nac yúgu'të.

Ca ral-la' gunru' quegac di'a dza queëru'

²¹ Gul-gún ca rna xtídza' lza'li' tuli' yetuli' quië cni gunli'-në' Dios zxön. ²² Lbi'ili', ngul, gul-gún ca rna xtídza'quë' bönni' qui queëli', ca na' ral-la' gunli' ca rna xtídzë'ë Xanru'. ²³ Cni ral-la' gunli', le rna bé'inë' ngul bönni' ca na' runë' Cristo, rna bé'inë' bunách queë'. Cristo naquë' ca' Nu ruslá bunách queë', nup na' dzaggac gdu ca nayá' nabanë' Lë'. ²⁴ Ca na' tun ca rna xtídzë'ë Cristo bunách queë', lëzca' cni ral-la' lunnu ngul ca rna xtídza'quë' bönni' qui queëcnu ca nac yúgu'të le rac.

²⁵ Lbi'ili', bönni', ral-la' gdxí'ili'-nu ngul qui queëli' ca na' Cristo nadxi'inë' bunách queë' len budöd cuinë', gutië' uláz quequë'. ²⁶ Cni gutië' Cristo quië bubijë' quizi queë' Dios bunách queë' na', ati' nayargac tu lu nis le nac xtídzë'ë. ²⁷ Gutië' uláz quequë' quië gac uschinë' lequë' lahuë' Dios, nacquë' ca tu lari' lach, cutu nua' bösj le ni'aj, len cutu naxú'n, len cutu zoa nitú le run díj lei, san runë' ga lacquë' gdu dxi'a, nutu nu gac bi gnë' quequë'. ²⁸ Ral-la' gdxí'ili'-nu ngul qui queëli' ca na' nadxí'i cuinli'. Nu bönni' nadxi'inë'-nu ngul queë', nadxí'i cuinë'. ²⁹ Nutu nu bönni' runi zi' cuinë', san rugagu len run chí'i cuinë', ca runë' ca' Cristo le rúnlenë' bunách queë', ³⁰ nup dzaggac gdu ca nayá' nabanë', ati' rë'u ni dzagru' gdu ca nayá' nabanë' Lë'. Náquiniru' xpëlë'ë len dxit queë'. ³¹ Lëzca' cni nayúj lu guich la'y, rna: "Qui læ ni na' bönni' ral-la' uca'në' xuz xnë'ë quië tsajsóalenë'-nu ngul queë', ati' groptë' luhuóaquë' tuz." ³² Lë na' nayúj lu guich ni rului' lahui tu le nac gdutë' li, ati' neda' ráquida' rui' didza' ca' ca nac queë' Cristo len bunách queë' na'. ³³ Lëzca' rui' didza' ca nac queëli'. Yúgu'tëli' lbi'ili', bönni', ral-la' gdxí'ili'-nu ngul qui queëli' ca na' nadxí'i cuinli', ati' ral-la' lunnu ba la'n bönni' qui queëcnu ngul.

6

¹ Lbi'ili', bi'idau', ral-la' gunli' ca rna xtídza'quë' xuz xna'li' quië cni gunli' ca rna xtídzë'ë Xanru'. Le nac tsahui' ral-la' gunli'. ² Zxba na' benë' zi'al Dios le nachë' tu le gzxi' lu në'ë Dios gunë', nac læ na' rna: "Ben ba la'n xuz xna'u, ³ ati' gac dxi'a quiu' len xtsey su' gbanu' yödzyú ni."

⁴ Lbi'ili', xuz, cutu gun leyli' xzi'nli', san gul-súcl-cbi', gut quincli'-bi' len usédicli'-bi' ca rdzag ladxë'ë Xanru'.

⁵ Lbi'ili', nul-li' nacli' bönni' nadá'ugac, gul-gún ca rna xtídza'quë' xanli' luyú ni gdu ládxi'li', gunli' lequë' ba la'n lu yöl-la' radxi queëli', gunli' xchinquë' ca ral-la' gunli' xchinë' Cristo. ⁶ Gul-gún xchinquë', clëgz cati' ni'

tu'yüé' lbi'ili' quié urujli' dxi'a lauqué', san gdu ládxi'li' gul-gún xchinqué' ca rdzag ladxé'è Dios, ca na' ral-la' gunli' xchiné' Cristo. ⁷ Gdu ládxi'li' gul-gún xchinqué', ati' cni gac, gunli' xchiné' Xanru' len clëgz xchingac bunách. ⁸ Nózcizli' ca guné' Xanru'. Gunné' qui queëru' tsa nac le dxi'a runru' zal-la' nadzanru' o zal-la' nacru' bönni' nadá'ugac.

⁹ Lbi'ili', nacuá' queéli' bönni' nadá'ugac, gul-gún dxi'a cni quegac huen dxin queéli' na', cutu uzeyli' ba nadx lequé'. Gul-tsajnéy ca nac queéli', yu'uli' lu në'é Xanru' zoé' yehua' yubá la' tuz ca nac quequé', ati' Lè' cutu rutsé'è ca runé' qui queé bunách.

Runné' queëru' Dios le tun chi'i rë'u

¹⁰ Na'a, böchi' lza'adau', gul-gác tsutsu le nacli' tuz len Xanru', zoalen lbi'ili' yöl-la' huac zxön queé'. ¹¹ Gul-gún chi'i cuinli', ugunli' dxin yugu' le runné' queëru' Dios, le tun chi'i rë'u, quié gac soali' tsutsu cati' gué'ni si' bē' lbi'ili' tu' xöhui'. ¹² Cutu rdíl-lenru' bunách náquicni bëla' len dxit, san rdíl-lenru' yöl-la' uná bē' quegac bö' xöhui' ta'dá lu bō'z, dzaggac nup ta'na bē', len nup nadé-li'gac yöl-la' uná bē', len nup dē lu na'gac, nacuá' yödzyú ni ga nac chul xöhui'. ¹³ Qui lē ni na', Gul-sí' yúgu'tē le runné' queëru' Dios, le tun chi'i rë'u, quié cati' gdxin queëru' dza ni' lac le nacgac xöhui', gac gua' glenli', len cati' udx gunli' cni, uga'nli' tsutsu.

¹⁴ Gul-zóa tsutsu.

Gul-sí' le nac gdutē li, le gac queéli' ca tu guid guga' lē'li'.

Gul-gác tsahui', le gun chi'i lbi'ili' le nac tsahui' ca run tu lari' yödx run chi'i lchu'è bönni' rijē' gdil-l.

¹⁵ Gul-zóa sina' quié gunli' lban qui didza' dxi'a le rbequi dxi icj ládxi'dau'ru' lahué' Dios, ca na' ruzóa cuiné' sina' rdé'è löl'è bönni' rijē' gdil-l.

¹⁶ Le nac blau, yöl-la' rejlē' queéli' Cristo gac queéli' ca tu le nac tsutsu uzéli' lauli', cui gál-la'-lí' yugu' le usán tu' xöhui', le nacgac ca yag uxiti' zoa gui' láhuigac.

¹⁷ Yöl-la' ruslá gac queéli' ca tu lu'u guia le gun chi'i icjli'.

Xtidzē'è Dios gac queéli' ca tu guia tuchi' le runné' queëru' Dios Bö' La'y, utíl-lenru' le nac xöhui'.

¹⁸ Gul-gún yúgu'tē lē ni len gul-lidzē' Dios, gnábili'-nē' gáclenē' lbi'ili'.

Gul-lidzeczē' Dios, zóalenē' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

Quié gunli' cni, ral-la' uspán ládxi'li' len cuhuōa ládxi'li', gnábili'-nē' Dios gáclenē' nup náquigac queé'. ¹⁹ Gul-lidzē' Dios, gnábili'-nē' gáclenē' ca' neda', gunné' quia' didza' cati' ral-la' gu'a didza', len guné' ga gaca' rugu ladxí' cati' guna' lban quié uzéjni'da' bunách ca nac le bgachi' qui didza' dxi'a. ²⁰ Dios budödē' lu na'a didza' dxi'a na' quié guna' lban qui, ati' le bena' cni yu'a lidx guia ni. Gul-lidzē' Dios chqui'nu', gnábili'-nē' guné' ga gaca' rugu ladxí' quié guna' lban qui didza' dxi'a, ca ral-la' guna'.

Ruúdx didza' bē'è Pablo

²¹ Tíquico, böchi'ru' na' nadxí'iru'-nē', len runé' xchiné' Xanru' gdu ladxé'è, quíxjöi'nē' lbi'ili' gdu ca rac quia' len ca runa' neda' ni. ²² Qui lē ni na', gsöla'a-nē' queéli' ati' ului'nē' lbi'ili' ca rac queëtu', ati' cni utipē' ládxi'li'.

²³ Rnabda'-nē' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo guné' ga soa dxi icj ládxi'dau'li', len gata' queéli' yöl-la' nadxí'i le dzag yöl-la' rejlē' queéli' Cristo, yúgu'tēli' na' nacli' queé'. ²⁴ Le ruzá' ladxé'è queëru' Dios gac queéli', yúgu'tēli' na' nadxí'ili'-nē' Xanru' Jesucristo, nac gdu yöl-la' nadxí'i queéli' Lē'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ FILIPOS

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacué' Filipos

¹ Neda', Pablo, lenca' bi'i Timoteo, nactu' huen dxin queë' Jesucristo. Rugapa' Dios lbi'ili', réjlë'li' Cristo, len lbi'ili', dë lu na'li' xchinë' Cristo, len lbi'ili', run chi'li' bunách queë' Cristo, zoali' Filipos, náquili' queë' Dios len nacli' tuz len Jesucristo. ² Rnabda'-në' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo gunnë' queëli' le ruzá' ladxë'ë queëru' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Pablo rnabnë' Dios bi gunë' quegac bunách ta'yejlë' Cristo

³ Rëpa'-në' Dios: Xclenu', cati' rza' ladxá'a queëli'. ⁴ Cati' rulidza'-në' Dios len rnabda'-në' gáclenë' lbi'ili', rudziji ladxá'a ⁵ le rajneyda' ca bënlenli' neda' tsaxxön dxin qui didza' dxi'a, gzu lauli' runli' dxin na' dza ni' zi'a byönili', len runli' lei ga rdxintë na'a dza. ⁶ Dios gzu lahuë' runë' tu le nac dxi'a lu icj ládxi'dau'li'. Ruzxöni ladxá'a Lë' gúnteczë' cni ga gdxintë dza huödë' Jesucristo. ⁷ Ca na' rza' ladxá'a queëli' nac ca ra-la' guna' le nadxí'itsquida' lbi'ili'. Yúgu'tëli' ruzi'li' xbey tsaxxön len neda' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, tsal ni yu'a lidx guia, len lëzca' cni benli' cati' ni' bë'a didza', bena' lban qui didza' dxi'a len bena' ga bdxin queëli' tsaz. ⁸ Nözcne' Dios ca nadxí'itsquida' lbi'ili', nac ca na' nadxí'itsquinë' rë'u Lëczë' Jesucristo. ⁹ Rnabda'-në' Dios gunë' ga gdxí'irli' lza'li', len gáta'tsca queëli' yöl-la' rac sxxöni len yöl-la' rejni'i gdu ¹⁰ quië gac cöli' le nactër dxi'a. Chqui' gac cni queëli', gacli' gdu dxi'a ati' nutu nu gac bi gnë queëli' dza ni' huödë' Cristo. ¹¹ Le nacli' nac bë' le nac dxi'a runë' Cristo lu icj ládxi'dau'li' quië gla' lahui yöl-la' yení' queë' Dios len gac queë' yöl-la' ba.

Zoaru' nabanru' quië gacru' ca naquë' Cristo

¹² Böchi' lza'adau', rë'nda' gnözili' lë ni: Yúgu'të le guc quia' guclen neda' quië gzxáqui'rda' bena' lban qui didza' dxi'a. ¹³ Cni guc, yúgu'të ni'a na'quë' bönni' yúlahui' len yezíca'rë' bönni' ni nözcne' yu'a lidx guia ni le runa' xchinë' Cristo. ¹⁴ Le yu'a neda' lidx guia ni ben ga nácgacrë' rugu ladxí' yelatiz cunuhoágactë' böchi'ru', tu'zxöni ládxi'quë' Xanru' len cutur tádxinë' tunë' lban qui xtídzë'ë Dios.

¹⁵ Le nactë tunë' lban queë' Cristo la'quë' le tu'zxë'inë' neda' len ta'dil-lë', san yela'quë' tunë' lban queë' gdu ládxi'quë'. ¹⁶ Bönni' tu'zxë'inë' na' tunë' lban queë' Cristo lu yöl-la' run ba zxön cuinquë' len clëg gdu ládxi'quë'. Të'nnë' lusaca' zi'ë neda' tsal ni yu'a lidx guia. ¹⁷ Bönni' gdu ládxi'quë' na', lu yöl-la' nadxí'i quequë' tunë' lban queë', le nözcne' Dioscz budödë' lu na'a dxin runa', runa' lban qui didza' dxi'a. ¹⁸ Cutu run ga rö'a baguí' i lë na'. Rudzijda' le rac lban queë' Cristo nácti'tëz, zal-la' tunë' lban gdu ládxi'quë' o cutunë' lei cni.

Na'a, rudzijrda' ¹⁹ le nözda' ulá' lu le rac quia', yu'a lidx guia ni, le rulidzli'-në' Dios len le ráclenë' neda' Dios Bö' La'y, Nu rsölë'ë queëru' Jesucristo. ²⁰ Cni rë'nda', len ruzxöni ladxá'a-në' Dios, gunë' ga cutu utui'da', len gunë' ga gac gu'a didza' lu yöl-la' rugu ladxí', ati' lu na'a neda' gactecz yöl-la' ba queë' Cristo na'a dza len yugu' dza zi'a za'c, zal-la' gun bayúdx gattea' o soa' gbana'. ²¹ Ca runi neda', chqui' zoa' nabana', nac quië gaca' ca naquë' Cristo, len chqui' gatia', nac tu le uzi'ra' xbey. ²² Chqui' huac guna' dxin le gaclen

didza' dxi'a queë' Cristo chqui' soaza' gbana', cutu nözda' bizzal ral-la' cöa'.
²³ Nac baníg cöa'. Rë'nda' gattea' quië tsajsóalentea'-në' Cristo, le gactër dxi'a
 quia' lë na', ²⁴ san runr bayúdx soaza' gbana' quië sáqui'da' gáclena' lbi'ili'.
²⁵ Le nözda' nac cni, nözda' ca' ugá'nlena' lbi'ili' quië gáclena' lbi'ili' quië gacr
 gdu ca réjlë'li' Cristo, ati' udzjirli' le réjlë'li' Lë'. ²⁶ Cni nac, dusóalena' lbi'ili'
 leyúbl, le gun ga gdxag ládxi'li'-në' Jesucristo ni'a qui le gunë', gáclenë' chqui'.
²⁷ Gul-güi' ládxi'zli' gacli' ca rajlóz didza' dxi'a queë' Cristo. Cni gac, chqui'
 duyúa' lbi'ili' o chqui' soa' zi'tu', huayönda' nacli' tsutsu len nacli' tuz, runli'
 tsazxón dxin qui le réjlë'ru' le za' queëru' ni'a qui didza' dxi'a. ²⁸ Cutu güi'li'
 latj lun gadxi lbi'ili' nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Lë ni uluí' lequë' la'nitië', san
 ulali' lbi'ili', le gac bë' ráclenë' lbi'ili' Dioscz. ²⁹ Dios ru'ë lbi'ili' latj gunli'
 xchinë' Cristo, clëgz ca réjlë'li' Lë', san lëzca' ca rzaca' rgu'i'li' runli' xchinë'.
³⁰ Na'a, gac gunli' neda' tsaxón güi' ládxi'ru' gunru' lban qui didza' dxi'a.
 Blé'iczli' ca gzxaca' gdi'a cati' bena' cni zi'al, ati' ryónili' ca rzaca' rgu'i'a ca'
 na'a.

2

Guquë' nöxj ladxí' Cristo, ati' bdél-li'në' yöl-la' xzön

¹ Chqui' rutipë' ládxi'li' Cristo, len chqui' lu yöl-la' nadxí'i queë' ruhuechi'
 ladxë'ë lbi'ili', len chqui' nacli' tuz len Dios Bö' La'y, len chqui' nadxí'ili' lza'li'
 len ruhuechi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli', ² gul-gún ga udziji ladxá'a. Quië gunli'
 cni, ral-la' gacli' tuz len lza'li' len gac tuz ca nadxí'ili' lza'li' tuli' yetuli'. Lëzca'
 cni ral-la' gacli' tuz lu bö' nacczli' len ca rza' ládxi'li'. ³ Ca nac le runli', cutu bi
 ral-la' gunli' lu yöl-la' rudul-lí' queëli' o quië gun ba xzön cuinli', san dxi'adau'
 ral-la' gunli' yúgu'të, cutu gáquili' nadél-li'rli' lbi'ili' ca lza'li'. ⁴ Gul-güi' ládxi'li'
 gac dxi'a ca' qui lza'li' len clëg queëzli'.

⁵ Ral-la' gacli' nöxj ladxí' ca na' guquë' nöxj ladxí' Jesucristo. ⁶ Lë' nacczë'
 tuz ca naquë' Dioscz, san cutu gúquinë' ral-la' gunë' bayúdx uga'në' tuz ca na'
 naquë' Dios. ⁷ Buca'nczë' yúgu'të le napë', len ben cuinë' ca tu bönni' nada'u.
 Guljë' ca talj bunách len guquë' gdu bunách. ⁸ Cati' ni' naquë' bönni', guquë'
 nöxj ladxí' len benë' ca rna xtídzë'ë Dios, gutië'. Gdë'ë lë'i yag cruz ca na' rac
 queë' bönni' gdödi bunách. ⁹ Qui lë ni na' Dios buchisë' Lë', benë' ga naquë'
 blau ni' yehua' yubá, len benë' ga lë' le nactër blau ca yúgu'të lagac bunách.
¹⁰ Cni benë' Dios quië cati' la'yöni ca na' lë' Jesús, luzechu zxibgac yúgu'të nup
 nacuá' yehua' yubá, len yödzyú, len lu latj chul. ¹¹ Yúgu'të' la'guixj'ö'ë yalj lulu
 naquë' Xanru' Jesucristo quië gac yöl-la' ba queë' Xuzru' Dios.

Ral-la' gacru' ca le ta'gú'u yení' yödzyú ni

¹² Qui lë ni na', böchi' lza'adau', ca na' benli' ca rna xtídzá'a cati' ni' zóalena'
 lbi'ili', runr bayúdx gunli' ca rna xtídzá'a na'a, tsal ni zoa' zi'tu' ga zoali'.
 Gul-gún xchinë' Xanru' ga gdxintë dza udx uslé' lbi'ili'. Gul-gún cni lu yöl-la'
 radxi queëli' Lë' len lu yöl-la' rrxiz. ¹³ Lëczë' Dios runë' dxin lu icj ládxi'dau'li',
 runë' ga rë'nili' gunli' le rdzag ladxë'ë Lë' len runë' ca' ga sáqui'li' gunli' lë na'.

¹⁴ Gul-gún yúgu'të le ral-la' gunli', cutu bi gnëli' qui, len cutu til-l dídza'li'.
¹⁵ Cni ral-la' gunli', cui gac nu bi gnë queëli', san quië gacli' zxi'në' Dios, nacli'
 gdu dxi'a yödzyú ga ni zoali' ladj bunách cunacgac tsahui' len nuca'ngac
 Dios. Lbi'ili' rgu'li' yení' ladjquë' ca na' ta'gú'u yení' bölj luzxábá cati' ni nac
 chul, ¹⁶ rui'li' lauquë' didza' gbánicnë'. Chqui' cni gunli', huac udzjitsquida'
 dza huödë' Cristo ni'a qui le nacczli', le gnözda' cutu guc daduz gzoa' banádx
 gatia' len clëg daduz bena' dxin. ¹⁷ Yöl-la' rejllë' queëli' Cristo nac tu le rdzag

ladxë'ë Dios. Zal-la' gun bayúdx gatia' quië gac gdu yöl-la' rejlä' queëli' Lë', udzijda' len uzí'lëna' xbey tsaxxón yúgu'tëli'. ¹⁸ Lëzca' cni ral-la' udzójili' lbi'ili' len uzí'lënli' tsaxxón neda' xbey.

Ca tunbi' bi'i Timoteo len bi'i Epafrodito

¹⁹ Chqui' cni rë'nnë' Xanru' Jesús, runa' löz gsöla'tea'-bi' queëli' bi'i Timoteo, ati' ni'r udzijda' cati' huödbi' dudíxjô'bi' neda' catëz rac queëli'. ²⁰ Tuzbi' lëbi' rza' lãdxi'bi' ca na' rza' ladxa'a neda', len sxzöni rui' lãdxi'bi' lbi'ili'. ²¹ Yúgu'të bönni' yezica', le nac quégaczë' tui' lãdxi'quë'. Cutu tui' lãdxi'quë' xchinë' Cristo. ²² Nöziczli' ca benbi' bi'i Timoteo, burujbi' dxi'a. Tsaxxón bënlenbi' neda' dxin qui didza' dxi'a, nachi' quia' ca tubi' bi'i bönni', tsaxxón rúnlenbi'-në' xuzbi' dxin. ²³ Gsöla'a-bi' ga zoali' bi'i Timoteo cati' gnözda' nacx gac quia' ni' ²⁴ zal-la' ruzxöni ladxa'a-në' Xanru' gunë' ga duyutea' lbi'ili'.

²⁵ Lëzca' ráquida' run bayúdx gsöla'a-bi' ga zoali' bi'i böchi'ru' Epafrodito. Bi'i ni bënlenbi' neda' tsaxxón dxin queë' Cristo, gdí-lentu' tu' xöhui'. Lbi'iczli' bsöla'li'-bi' ga zoa' quië gáclenbi' neda'. ²⁶ Lëczbi' rë'nibi' duyubi' lbi'ili' len sxzöni rui' lãdxi'bi' lbi'ili' le nözili' ben bayá' queëbi'. ²⁷ Le nactë güi'bi', guqui gatbi', san buechi' ladxë'ë-bi' Dios, len clëgz lëbi', san buechi' ladxë'ë ca' neda', cui gsëbir ladxa'a ca na' rsëbi ladxa'a na'a. ²⁸ Qui lë ni na', gu'nrda' gsöla'a-bi' queëli' quië gac udzójili' leyúbl cati' ulé'ili'-bi', len cutur gsëbi ladxa'a neda'. ²⁹ Gul-sí' lu na'li'-bi' lu yöl-la' rudziji queëli', nachi' bi'i böchi'ru' réjlä'bi' Cristo. Gul-gún ba la'n yúgu'të bunách nacgac ca nachi' lëbi', ³⁰ le gzoa banádx queëbi' gatbi' le benbi' xchinë' Cristo len le gúclenbi' neda' uláz queëli'.

3

Le nac gdu tsahui'

¹ Na'a, böchi' lza'adau', gul-dziji le nacli' tuz len Xanru'. Cutu rupíxjz neda' uzuja' queëli' leyúbl lë na' buzuja' queëli' zi'al, le gaclen lbi'ili' lë ni'. ² Gul-gún chí' cuinli' laugac nup ni' tun le cunác, nacgac ca bö'cu' snia', nup na' tun bayúdx ga grugu lu xpëla'quë' bönni' le nac bë' nacquë' queë' Dios. ³ Rë'u nadé-li'ru' lë na' nac gdu'të li, le nac bë' náquiru' queë' Dios. Le réjlä'ru' Dios, zóalenë' rë'u Dios Bö' La'y, ati' rudzójiru' le nacru' tuz len Jesucristo. Cutu ca' ruzxöni lãdxi'ru' tu le runru' racz queëru'. ⁴ La'naru' ruzxöni lãdxi'ru' lë ni, lëzca' neda' chnadé-li'da' bi' uzxöni ladxa'a. Chqui' zoë' bönni' ráquinë' ulé' le nacué' le nunë', neda' nadé-li'rda' ca bönni' na'.

⁵ Grugu lu xpëla'a lë na' nac bë' cati' ni' gúquida' xunu' dza.

Gulja' ladj dí'a dza guegac bunách Israel.

Naca' zxi'n xsoë' Benjamín.

Xuz xna'a nacquë' gdu bunách hebreo.

Guca' bönni' gdau' fariseo ca na' bena' ca rna bë' zxba queë' Dios.

⁶ Sxzöni bë' ladxa'a zxba na' ga bdxintë gdxia lãdxi'gaca' bunách queë' Cristo. Tsca gac gaquë' tsahui' bönni' le runë' ca rna bë' zxba na', nutu nu bi guc gnë quia'.

⁷ Na'a, yúgu'të lë na' bena' xzön zi'al, nuzó'a' tsla'l le náquida' queë' Cristo.

⁸ Clëgz yugu' lë na', san nuzó'a' ca' tsla'l yúgu'të le dë, quië gac gúnbë'a-në' Xanru' Jesucristo, le nactër Isaca' ca yúgu'të lë na'. Quië gúnbë'a Lë' gru'na' ni'l yúgu'të, ráquida' nac ca bëb, quië uzi'a xbë' Cristo, ⁹ len quië gaca' tuz len Lë'. Nuhuöaca' tsahui', clëgz le runa' ca rna bë' zxba na', san bunë' neda'

tsahui' Dioscz le réjlë'a Cristo, ca na' ruñë' tsahui' yúgu'të nup ta'yejlë' Lë'. ¹⁰ Rë'nzda' gúnbë'a-në' Cristo len soalen neda' yöl-la' huac queë' Dios le buspán Cristo lu yöl-la' gut, len quië guna' Lë' tsaxxón, saca' qui'a ca na' gzxaca' gdi'ë Lë', len quië soa' sina' gatia' ca gutië' Lë', ¹¹ le runa' löz Dios, uspanë' ca' neda' lu yöl-la' gut.

Le runru' quië gdxinru' xlatjru'

¹² Cutu rnia' chnadél-li'da' yúgu'të lë ni gunnë' quia' Dios, len cutu ráquida' chnaca' gdu tsahui'. Na'a, runa' bayúdx gdél-li'da' yúgu'të lë na', le chbdél-li'në' neda' Jesucristo. ¹³ Böchi' lza'adau', cutu ca' nadél-li'da' yugu' lë ni, san tuz le runa' bayúdx. Ruzál ladxa'a le chbdél-li'da', ati' runa' bayúdx gdél-li'da' le zi'a za'. ¹⁴ Runa' ca runë' bönni' jarélu'ë rxiti'ë quië gdxinë' xlatjë' gdél-li'në' tu le uzi'ë xbey. Cni runa' quië gdél-li'da' lë na' bulidzë' rë'u Dios quië gata' queëru' ni' yehua' yubá le nacru' tuz len Jesucristo.

¹⁵ Cni ral-la' gunru' yúgu'tëru' rë'u, nac gdu ca réjlë'ru' Cristo. Chqui' ráquili' la'li' ral-la' gunli' tu le yubl, Dios uzéjní'në' lbi'ili'. ¹⁶ Na'a, ca nac lë na' bdél-li'ru', ral-la' gúnteczru' cni.

¹⁷ Böchi' lza'adau', gul-gún ca na' runa' neda'. Chbului'itu' lbi'ili' ca ral-la' gunli'. Gul-yú ca tun nup na' tun ca na' bentu' netu'. ¹⁸ Chgudxcza' lbi'ili' zian lzu, ati' répa' lbi'ili' leyúbl len yöl-la' rbödx quia', rnia': Le tunë' zian bönni' run ga nacque' ca nup cuta'le'i Cristo dxi'a, le tu'zöé' tsala' le benczë' Lë' lë'i yag cruz. ¹⁹ Bönni' tunë' cni, lu gui' gabíl tsjaquë', le nac dios quequë' le ta'zëz ládxi'quë', ati' tun ba zxon cuinquë' ni'a qui le tunë' le ral-la' gun ga lutui'inë'. Tui' ládxi'zë' le dë yödzyú ni, ²⁰ san rë'u ni rui' ládxi'ru' le dë yehua' yubá ga nababru', len rbözru' dza huödë' Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rë'u, urujë' yehua' yubá na'. ²¹ Lë' utsé'ë gdu ca nayá' nabinru', le rnitcz, gunë' ga huöac ca nac gdu ca nayá' nabanë' Lë', le soa tsalzú. Cni gunë' len yöl-la' huac zxon queë' le ugunë' dxin quië gna bé'inë' yúgu'të.

4

Ral-la' udzjilenteczru'-në' Xanru'

¹ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', gul-gác tsutsu ca réjlë'li' Xanru'. Nadxi'itsquida' lbi'ili' len rë'nda' duyúa' lbi'ili'. Runli' ga rudzijda' len nacli' ca tu le ruzi'a xbey.

² Lbi'ili', Evodia len Síntique, ráta'yua' lauli' gacli' tuz ca ral-la' lac nup náquigac queë' Xanru'. ³ Na'a, böcha'a gdu, rë'nda' gáclenu' gropnu ni, le glúnennu neda' dxin, bentu' lban qui didza' dxi'a, ati' guladzaguë' ca' netu' Clemente len yezíca'rë' lza'a na'. Chnayujgac laquë' yehua' yubá ga na' nayujgac lagac nup chnadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu.

⁴ Gul-dzjilentecz-në' Xanru'. Leyúbl, rnia': Gul-dziji. ⁵ Gul-gác dxi'i ladxí' len yúgu'të bunách. Chzoa huödë' Xanru'.

⁶ Cutu ubi ugu'i'ili', san gul-náb lahuë' Dios le rquínili' len gul-guië': "Xclenu'", ca nac yúgu'të lë na' rnabli'. ⁷ Dios gunë' ga gac queë'li' le cuequi dxi icj ládxi'dau'li', lë na' nadódr bë'i ca le gac la'yejní'i bunách. Lë na' rbequi dxi icj ládxi'dau'ru' gun chi'i icj ládxi'dau'li' len le rza' ládxi'li' le nacli' tuz len Jesucristo.

Ral-la' sa' ládxi'ru' le nacgac dxi'a

⁸ Ga ruúdxte, böchi' lza'adau', gul-sá' ládxi'li': yúgu'të le nac dxi'a,

len le nac bica' ba,
 len le nac gdutë li,
 len le nac gdu,
 len le nac tsahui',
 len le nac ba'a,
 len le nac lach,
 len le ral-la' gunru' ba la'n.

⁹ Gul-gún ca na' busëdda' lbi'ili', lë na' gzxi' lu na'li' tsca na' bë'lena' lbi'ili' didza' len tsca na' bena' ga ni' zoali'. Dios, Nu runn queëru' le rbequi dxi icj lãdxi'dau'ru' sóalenë' lbi'ili'.

Le dxi'a glunë' queë' Pablo bönni' Filipos

¹⁰ Rudzjilenda'-në' Xanru' le rui' lãdxi'li' neda' leyúbl. Cutu rnia' gul lãdxi'li' neda', san cutu guta' queëli' latj gáclenli' neda' zi'al. ¹¹ Lëzca' cni, cutu rnia' cni le zoa bi ryadzj quia', le nazëda' gdzag ladxa'a le dëz quia'. ¹² Chgdöda' lu yöl-la' yechi' len lu yöl-la' tsahui'. Nazëda' soa' nácti'tëz, zal-la' nöljda' o nabí l rduna', len zal-la' dë quia' szxöni o zoa bi ryadzj quia'. ¹³ Yúgu'të huazáqui'da' le rutipë' ladxa'a Cristo. ¹⁴ Benli' dxi'a cati' ni' gúclenli' neda', butipli' ladxa'a cati' gzxaca' gdi'a.

¹⁵ Lbi'ili', bönni' Filipos, nõziczli' ca guc quia' dza ni' cati' buzá'a luyú Macedonia, yjena' lban qui didza' dxi'a. Tsca nacuá' bunách queë' Cristo, nutur nu guclen neda', san lbi'izli' gúclenli' neda'. Bsöla'li' quia' bi bunödzejli', le gzxi' lu na'li' lban bena' neda'. ¹⁶ Tsal ni' gzoa' Tesalónica, tu chop lzu bsöla'li' quia' le bunödzejli' cati' ni' byadzj quia'. ¹⁷ Cutu rui' ladxa'a bi si'a, san rë'nda' gata'r queëli' le uzi'li' xbey yehua' yubá. ¹⁸ Rëpa' lbi'ili': Chgzxi'a yúgu'të lë na' bsöla'li' quia', ati' gdödti bë'i tsca le byadzjda'. Ben ga nac cni lë na' bsöla'li' lu na'bi' bi'i Epafrodito. Lë na' bunödzejli' nac ca tu le rla' zxix rdxintë lahuë' Dios, len ca tu le rgu'ru' lahuë' Dios le rdzag lãdxë'ë. ¹⁹ Dios gunnë' queëli' yúgu'të le ryadzj queëli', tsca nac yöl-la' tsahui' rë' yehua' yubá, le nacli' tuz len Jesucristo. ²⁰ Gactecz queë' Xuzru' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

Tu'gáp Dios lza'gac bunách queë' Cristo

²¹ Uláz quia' neda', gul-gáp Dios nup ni' náquigac queë' Dios le nacgac tuz len Jesucristo. Tu'gapë' lbi'ili' Dios böchi' lza'ru' ni nunquë' neda' tsaxxön.

²² Lëzca' tu'gáp lbi'ili' Dios yúgu'të nup ni náquigac queë' Dios, len lëzca' cni, tu'gapë' lbi'ili' Dios yugu' huen dxin nacu'ë lidxë' bönni' rna bë'ë gdu luyú Romá.

²³ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' lãdxë'ë queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ COLOSAS

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Colosas

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz queë' Jesucristo le rë'nnë' cni Dios, dzagbi' neda' bi'i böchi'ru' Timoteo. ² Rugapa' Dios lbi'ili', nacli' quizi queë' Dios, len nacli' böchi'tu' réjlë'li' Cristo zoali' Colosas. Rnabda'-në' Xuzru' Dios uzá' ladxë'ë queëli', len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Pablo rulidzë' Dios, rë' Lë': "Xclenu"

³ Rétecztu'-në' Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo: Xclenu', cati' rulidztu'-në' Dios, rnábitu'-në' bi gunë' queëli' ⁴ le byönitu' didza' ca réjlë'li' Jesucristo, len ca nadxi'ili' yúgu'të nup náquigac quizi queë' Dios. ⁵ Cni runli' le runli' löz le nuzöë' queëli' Xanru' ni' yehua' yubá, lë na' byönili' qui cati' bé'lentü' lbi'ili' didza' le nac gdu'të li qui didza' dxi'a. ⁶ Didza' dxi'a na' bdxin queëli' ca rdxin ca' gdu'të yödzyú. Run dxin len rac lban qui, gdu'të yödzyú, la' tuz ca rac ga zoali', dza ni'të ga rdxintë na'a dza, cati' ni' byönili' len le nactë bénbë'li' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. ⁷ Busëdnë' lbi'ili' lë ni Epafras, bönni' nadxi'iru'-në', rúnlenë' netu' tsaxxón dxin len naquë' ca' huen dxin gdu queë' Cristo, ráclenë' lbi'ili'. ⁸ Bönni' ni gdxjõi'në' netu' ca nadxi'ili' lza'li', le runë' Dios Bö' La'y ga gac gunli' cni.

⁹ Qui lë ni na' netu' ca', dza ni'të ga rdxintë na'a dza cati' gúquibe'itu' lë ni, cutu ca' rzoa dxitu' rulidztu'-në' Dios, rnábitu'-në' gáclenë' lbi'ili', len rnabtu' lahuë' gunë' ga gúnbë'li' gdu le rë'ncznë' Lë', len gunnë' queëli' yúgu'të yöl-la' rac szxóni len yöl-la' rejni'i le rgu'ë rë'u Dios Bö' La'y. ¹⁰ Cni rnábitu'-në' quië gac gunli' ca ral-la' lun nup náquigac queë' Xanru', gunli' yúgu'të le rdzag ladxë'ë Lë', len sáqui'li' gunli' yúgu'të le nac dxi'a, len gacr gdu ca núbë'li'-në' Dios. ¹¹ Rnábitu'-në' utipë' ládxi'li', gunnë' queëli' yöl-la' huac gdu queë', quië gac gua' glenli' yúgu'të, len cözli' zxón ladxi' len udziji ládxi'li'. ¹² Lu yöl-la' rudziji queëli' gul-guië' Dios Xuz: "Xclenu'", le budödë' lu na'ru' gata' queëru' latj lu yení' queë', gunru' tsaxxón nup náquigac quizi queë'. ¹³ Dios Xuz na' buslé' rë'u lu na' nu rna bé' latj chul, len budödë' rë'u ga na' rna bé'ë Zxi'nczë', Nu nadxi'inë'. ¹⁴ Zxi'në' na' bõa'uë' rë'u, gutië' uláz queëru', len bunit lahuë' rë'u ca nac dul-la' gbága'ru'.

Nuhuöacru' tuz len Dios le gutië' uláz queëru' Cristo

¹⁵ Cristo naquë' tuz ca naquë' Dioscz, Nu curlë'iru'. Zoaczë' Lë' zí'atël ca yúgu'të le benë' Dios. ¹⁶ Lu në'ë Cristo benë' Dios yúgu'të le dë, le nacua' luzxbá, len le nacua' luyú, yugu' le rlé'iru' len yugu' le curlë'iru', lë na' nacgac latj blau, len yugu' yöl-la' uná bë', len le nadël-li'gac yöl-la' zxón, len yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá len qui luyú ni. Yúgu'të benë' Dios lu në'ë Cristo quië uzil'ë xbey Lë'. ¹⁷ Cristo zoaczë' zi'al ca yúgu'të le dë, ati' yúgu'të nacua'tecz ni'a queë' Lë'. ¹⁸ Cristo naquë' Xangac bunách queë', len runödzejë' quequë' yöl-la' na'bán. Naquë' ca' Nu gzu lau bubán tsaz lu yöl-la' gut. Zí'al Lë' bubanë' tsaz lu yöl-la' gut quië gáctërë' blau ca yúgu'të le dë. ¹⁹ Cni guc, le bdzag ladxë'ë Dios Xuz soalen Cristo gdu le nacczë' Lë'. ²⁰ Ni'a qui le benë' Cristo, Dios benë' ga gac luhuöác tuz len Lë' yúgu'të le dë, le nacua' luyú, len le nacua' luzxbá. Bunë' leygac tuz len Lë' le bulaljë' xchönë' Cristo, gutië' lë'i yag cruz.

²¹ Lbi'ili', zí'atèl nulá'alenli'-nè' Dios len gucli' ca bönni' cuta'le'i Dios dxi'a lu icj ládxi'dau'li' ni'a qui dö' bia'li', san na'a chbunè' lbi'ili' tuz len Lè'. ²² Cni guc, le budöd cuinè' Cristo, gutiè' uláz queèli' quiè gac uschinè' lbi'ili' lahuè' Dios, nacli' quizi queè' len gacli' gdu dxi'a, nutu nu bi gac gnè queèli'. ²³ Cni gac chqui' uga'nli' tsutsu ca réjlè'li' Cristo, gacli' ca tu yu'u zxa ga rè' xlibi zö'ö qui, len cutu tseaj bö' ládxi'dau'li' ca runli' löz didza' dxi'a byónili', lè na' rac lban qui gdu'tè yödzyly le benè' Dios zxa lu'zxbá. Dios buzóè' neda', Pablo, quiè gaca' huen dxin qui didza' dxi'a na'.

Dxin budödè' Dios lu në'è Pablo

²⁴ Rudzijda' na'a ca nac le rzaca' rgu'la quiè gáclena' lbi'ili', len ruúdx rza'a lu gdu ca nayá' nabana' le rzaca' rgu'lèna' tsaxón Cristo uláz qui gdu ca nayá' nabanè' Lè' le nac bunách queè'. ²⁵ Dios benè' ga naca' huen dxin quegac bunách queè' Cristo, runa' xchinè' Dios, le budödè' lu na'a guna' quiè gáclena' lbi'ili', quíxj'ó'a gdu ca nac xtídzè'è Dios. ²⁶ Ruzéjni'da' bunách le nagachi', lè na' bgachi' dza ni'tè, nutu nu benbè' lei, san na'a Dios chbului'inè' bunách náquigac quizi queè' ca nac qui. ²⁷ Dios gu'ncznè' gunè' ga lumbè' yugu' yöl-la' tsahui' gdu qui le nagachi' ni, lè na' ta'yóni bunách gza'a. Cni rna lè na' bgachi': "Cristo naquè' tuz len lbi'ili', len naquè' le nac löz gdél-li'li' tsazli' lu yení' queè'."

²⁸ Runtu' lban queè' Cristo, rusa'tu' ládxi'gac yúgu'tè bunách, len gazxj ga rè' ruséditu' lequè' yöl-la' rejni'i, quiè gac uschintu' lahuè' Dios yúgu'tè bunách, nacquè' gdu ladxi' le nacquè' tuz len Jesucristo. ²⁹ Quiè gac cni runa' dxin, len rui' ladxa'a udx guna' lè ni, ruguna' dxin yöl-la' huac gdu na' runnè' quia' Cristo.

2

¹ Rè'nda' gnözili' rui'tsca ladxa'a runa' le gaclen lbi'ili' lenca' le gaclen bunách yödZ Laodicea, len le gaclen ca' yúgu'tè nup gatga gulale'i neda'. ² Runa' cni quiè la'díp ládxi'què', len lacquè' tuz lu yöl-la' nadxi'i, len luzi'è xbey yúgu'tè yöl-la' tsahui' qui yöl-la' run löz gdu le runn queèru' yöl-la' rejni'i. Cni rac quiè lumbè'è le bgachi' queè' Dios Xuz, lè na' nacczè' Cristo. ³ Lu në'è Cristo ruzi'ru' xbey yúgu'tè yöl-la' tsahui' qui yöl-la' rac sxzóni len yöl-la' rejni'i. ⁴ Lè ni répa' lbi'ili', cui gac nu si' ye'i lbi'ili', nu güi' didza' tséjlè'ru' le cunácZ. ⁵ Zal-la' zoa' zi'tu' ga zoali' lu gdu ca nayá' nabana', lu bö' naccza' zóalena' lbi'ili' len rudzijda' le rlé'ida' rø' zxbá queèli' len nac tsutsu ca réjlè'li' Cristo.

⁶ Qui lè ni na', ca na' gzxi' lu na'li' Xanru' Jesucristo, lèzca' cni ral-la' gunli' yúgu'tè le gunli', dzaguè' lbi'ili' Lè'. ⁷ Ca na' nun luí yag ga rè', lenca' ca na' nayás zö'ö lu xlibi zö'ö, gul-zoalen Cristo. Gul-zóa tsutsu ca réjlè'li' Lè', ca na' chnazèdli'. Gul-guiètecZè' Dios: "Xclenu'."

Le cub nacru' le dzagru'-nè' Cristo

⁸ Gul-gún chi'i cuinli' cuigü'li' latj nu si' ye'i lbi'ili', nu ugún dxin yöl-la' rejni'i quegac bunách len yugu' didza' ta'nazè' nac gdu'tè li, ca nac le ta'lèbi bunách tun, len ca nac le tu'sèdi bunách le nac qui yödzyly ni len clèg le nac xtídzè'è Cristo.

⁹ Zoalen Cristo gdu'tè le nacczè' Dios zal-la' böaquè' bunách, ¹⁰ ati' lbi'ili' napli' gdu'tè le naquè' Dios le dzagli'-nè' Cristo, Nu rna be'i yúgu'tè nup ta'ná bè' len bönni' bi dè lu na'què'. ¹¹ Narugu lu xpèla'què' bönni' judío le ruluí' náquicnè' queè' Dios, san lbi'ili', le dzagli' Cristo, zoalen lbi'ili' le ruluí' náquili'

queë' Dios, le cunáquini lu ni'a lu na'gac bunách. Tu'gúë' tu guiddau' bönni' judío, san lbi'ili', nadúa gdutë' yöl-la' bunách queëli' bénlenli' dul-la'. Cni nac queëli' le benli' tsaxxón Cristo cati' gutië' lë'i yag cruz. ¹² Cati' bdil-li' nis bgäch'i lenli'-në' Cristo tsaxxón yeru ba len bubánlenli'-në' tsaxxón le gyéjlë'li' Dios, len yöl-la' huac queë' buspanë' Cristo lu yöl-la' gut. ¹³ Zí'atël gucli' ca nup chnatgac ni'a qui dul-la' gbága'li' len cutu gzoalen lbi'ili' le ruluí' náquili' queë' Dios, san na'a Dios nunë' ga nabánlenli'-në' tsaxxón Cristo, len bunít lahuë' lbi'ili' ca nac yúgu'të' dul-la' gbága'li'. ¹⁴ Dios busulë' yugu' le nabága'ru' le nayujgac lu zxba queë', lë na' tu'quí rë'u. Bugúë' lë na' nabága'ru' len bdë'ë lei lë'i yag cruz ca tu le nabaguë'ë Cristo. ¹⁵ Cati' gutië' Cristo lë'i yag cruz, bugúë' yöl-la' huac uná bë' quegac bö' xöhui' uná bë' len quegac nup dë lu na'gac yöl-la' huac xöhui', le bulu'ë lahui le nacgac bö' xöhui' len bugúë' yöl-la' huac uná bë' quegac, le gutië' lë'i yag cruz na'.

Ral-la' güi' ládxi'ru' le nac qui yehua' yubá

¹⁶ Qui lë ni na', cutu güi'li' latj nu uquí lbi'ili' ca nac le ri'j ráguli' o le curunli' zxön yugu' dza lni, o le curunli' zxön beo' zi'a ruzé, o le curunli' zxön yugu' dza la'y quegac bunách. ¹⁷ Yúgu'të lë ni nac ca tu bxin qui le ral-la' gac, ati' le ruluí' yúgu'të lë ni naquë' Cristocz. ¹⁸ Cutu güi'li' latj nu gun ga unitli' le ral-la' si'li', nu runtsca bayúdx ga lac nöxj ládxi'gac bunách len lun zxön yugu' gbaz la'y. Tu'gutsa' cuinquë' le cutu gualé'inë', len tun ba zxön cuinquë' ca nac le dzö'z icjuë' lu yöl-la' bunáchz quequë'. ¹⁹ Nu run cni cutu da' Cristo, Nu nac Xanru' len ruzóë' tsutsu gdu ca nayá' nabanë', le nacru' rë'u. Rugahuë' lei, len runë' ga nac tuz ni'a qui le zeaj lu dxit lu bin, ati' rrxön gdu ca nayá' nabanë' ca rë'nnë' Dios uxönë' lei.

²⁰ Lbi'ili' chnátlenli'-në' Cristo quië cutur la'ná be'i lbi'ili' zxba qui yödzyú. ¿Bizx quië runli' tscá ni nacli' qui yödzyú, len runli' ca ta'ná bë' zxba qui? ²¹ Cni ta'ná yugu' zxba qui yödzyú ni:

Cutu quitjnu' lë ni;
Cutu gagu' lë na';
Cutu canu' yetú le dë.

²² Yúgu'të lë ni la'nít cati' chbugunru' leygac dxin. Cni nacgac le ta'ná bë' bunách len yugu' zxba nazi' lu na'quë'. ²³ Le nactë, yugu' zxba ni, ráquiru' napgac yöl-la' rejni'i. Tun ga ruluí' cuinru' ca bunách gdau', len ga ruluí' cuinru' nöxj ladxi', len ga rusaca' zi'ru' gdu ca nayá' nabinru', san zxba ni cutu ca' taclen rë'u quië gac gna bé'iru' yugu' le rzë ládxi'ru' lu yöl-la' bunáchz queëru'.

3

¹ Na'a, chqui' nubánlenli'-në' Cristo, gul-güi' ládxi'li' le nacgac qui yehua' yubá ga ni' rë'ë Cristo cuit lë'ë yubél Dios, ga naquë' blau. ² Gul-sá' ládxi'li' le tac txsa', len clëg le tac luyú ni. ³ Nac queëli' tscá chnatli', ati' yöl-la' na'bán queëli' run chi'ë Cristo ga ni' zoaczë' Dios. ⁴ Cristo nabánili' lbi'ili'. Cati' uluí' lahuë' Lë', ni'r uluí' lauli' ca' lbi'ili' tsaxxón len Lë' lu yení' queë'.

Yöl-la' na'bán gul len yöl-la' na'bán cub

⁵ Qui lë ni na', gul-gún ga la'nít le nacua'len lbi'ili' qui yödzyú ni:
yugu' le cunác,
len le nacgac xöhui',
len yugu' le rzë ládxi'li' le cunác,

len yugu' le rzë lãdxi'li' le nac xõhui',
 len yõl-la' ruhuidi',
 le nac tuz ca nu rij ladxi' bdau' guiõj; bdau' yag, le cutu rij ladxi' Dios nu ruhuidi'. ⁶ Le tun yugu' le cni, Dios gunë' zxguia' yúgu'të nup cutún ca rna xtídze'ë. ⁷ Yugu' dul-la' cni benli' ca' lbi'ili' cati' ni' nadõdli' lu na'gac. ⁸ Na'a, cutur gunli' yugu' lë ni:
 cutur gdza'ali';
 cutur leyli';
 cutur nú gunli' zi';
 cutur gnë xõhui'li';
 cutur gnali' le cunác.

⁹ Cutu si' yé'ili' lza'li' tuli' yetuli' le chnuca'nli' le gucli' zi'al, len yugu' le benli' zi'al. ¹⁰ Chnacli' bunách cub, len tu tu dza rcubli', ruhuöacrlí' ca nac Nu na' bun lbi'ili', quië gúnbë'li' Lë' gdu ca naquë' Lë'. ¹¹ Le chdzagru'-në' Cristo: cutur nacru' bönni' gza'a len bönni' judío;
 cutur nacru' bönni' narugu lu xpëla'quë' le nac bë' nu naqui queë' Dios len bönni' cunarugu lu xpëla'quë' lë na' nac bë';
 cutur nacru' bönni' ta'yejni'i len bönni' cuta'yejni'i;
 cutur nacru' bönni' nadá'ugac len bönni' cunadá'ugac.

Na'a, Cristo naquë' yúgu'të le nac lsaca' len dzaguë' yúgu'tëru'.

¹² Dios nadxi'inë' lbi'ili' len grõë' lbi'ili' quië gáquili' quizi queë'. Qui lë ni na', ral-la':
 güi' lãdxi'li' lza'li',
 len gacli' dxi'i ladxi',
 len nõxj ladxi',
 len cuidi' ladxi',
 len cõzli' zxõn ladxi'.

¹³ Chqui' rac didza' bizxj tuli' len yetuli', gul-guá' glen lza'li' tuli' yetuli', len gul-nít lau lza'li' tuli' yetuli' ca na' benë' Cristo, bunit lahuë' lbi'ili'. ¹⁴ Le nactër blau ca yúgu'të lë ni, ral-la' gdx'i'ili' yúgu'të bunách, le nac yõl-la' nadxi'i' le run ga nacru' tuz len ga nacru' gdu. ¹⁵ Gul-güi' latj gna be'i icj lãdxi'dau'li' le rbequi dxi icj lãdxi'dau'ru', le runnë' queëru' Dios. Qui lë ni na' bulidzë' lbi'ili', quië gacli' tuz lu gdu ca nayá' nabanë' Cristo. Gul-guië' Dios: "Xclenu'."

¹⁶ Gul-sí' lu na'li' xtídze'ë Cristo le gac queëli' ca tu yõl-la' tsahui' zxõn. Le zoalen lbi'ili' yõl-la' rejni'i queë' Dios, gul-sëdi len gul-zejni'i lza'li' tuli' yetuli'. Gdu lãdxi'li' gul-gúl-l queë' Dios yugu' salmo, len yugu' le rul-l yõl-la' ba len yugu' le rul-l la'y, guiëli'-në' Dios: "Xclenu'." ¹⁷ Yúgu'të le runli', le nac didza' rui'li' o le nac dxin runli', gul-gún yúgu'të lu lë' Xanru' Jesús, len guiëli'-në' Dios Xuz: "Xclenu'", dzaguë' lbi'ili' Cristo.

Le ral-la' gunru' qui lza'ru' le náquiru' queë' Cristo

¹⁸ Lbi'ili', ngul nutság ná'lenli' bönni', gul-gún ca rna xtídza'quë' bönni' qui queëli' ca ral-la' gunli', le náquili' queë' Xanru'.

¹⁹ Lbi'ili', bönni' nutság ná'lenli' ngul, gul-dxi'i ngul qui queëli', len cutu uzeyli' ba nadx lecnu.

²⁰ Lbi'ili', bi'i ra'bán, gul-gún ca rna yúgu'të xtídza'quë' xuz xna'li'. Lë ni rdzag ladxë'ë Xanru'.

²¹ Lbi'ili', nul-li' nacli' xuzgac bi'idau', cutu tõd bë'i gut quinli' zxi'nli', cui huõa lãdxi'cbi'.

²² Lbi'ili', nul-li' nacli' bönni' nadá'ugac, gul-gún ca rna yúgu'të xtídza'quë' xanli' luyú ni. Clëgz gunli' cni cati' tu'yúë' lbi'ili' ca na' tun nup tē'ni lun ga

la'dzág ládxi'gac bunách, san gdu ládxi'li' gul-gún xchinquë' ca ral-la' lun nup tadxi Dios. ²³Ca nac yúgu'të le runli', gul-gún gdu ládxi'li', gac ca runli' xchinë' Xanru' len clëgz ca runli' xchingac bunách. ²⁴Chnöziczli' ubi'ë queëli' Xanru', gunnë' queëli' le chnupë'ë Dios quegac nup nacgac zxi'nczë'. Cni gac, le runli' xchinë' Xanru' Jesucristo. ²⁵Nu rua' dô', ubi'ë qui nu na' Xanru' ca nac dô' rua' nu na', le cutu utsë'ë Dios ca ral-la' ubi'ë qui queëgac bunách.

4

¹Lbi'ili', nul-li' nacli' xangac bunách, gul-gún le nac tsahui' len le nac dxi'a ca rugunli' dxin yugu' huen dxin queëli'. Gul-tsajnéy zoa ca' queëli' Xanli' ni' yehua' yubá.

²Lbi'ili', yúgu'tëli', gul-lídzteczë' Dios. Gul-spán ládxi'li' ulidzli'-në' Dios, len gul-guië': "Xclenu'." ³La' na'z cati' rulidzli'-në' Dios, gul-náb-në' ca' gáclenë' netu', gunnë' netu' latj guíxjö'tu' xtídzë'ë Xanru', quië gac uzéjni'tu' bunách le bgachi' ca nac queë' Cristo. Le runa' cni nadzuna' lidx guía ni. ⁴Gul-náb-në' ca' Dios, gunnë' neda' latj usálj la'ana' le bgachi' na' ca ral-la' guna'.

⁵Lu yöl-la' rejni'i queëli', gul-gún le runli' laugac nup cuta'yejlë' Cristo. Gul-guntsca dxin yugu' dza uzá' ladxë'ë queëli' Dios, gunli' xchinë'. ⁶Ral-la' güi'li' didza' ca rdzag ladxë'ë Dios len ca ral-la' gun nup náquigac queë'. Ral-la' gnözili' ca' nac ral-la' ubi'ili' didza', bi guiëli' tu tu bunách.

Tu'gáp Dios lza'gac bunách queë' Cristo

⁷Le rac quia' ni guíxjöi'në' lbi'ili' Tíquico, naquë' böchi'ru' nadxi'iru'-në'. Naquë' ca' huen dxin gdu queë' Xanru', rúnlenë' neda' tsaxón dxin queë' Xanru'. ⁸Qui lë ni na' rsöla'a-në' ga zoali', quië uzéjni'në' lbi'ili' le rac quia', len utipë' ládxi'li'. ⁹Zéajlenë' lë' tsaxón Onésimo, böchi'ru' na' nabáblenë' lbi'ili'. Naquë' ca' böchi'ru' nadxi'iru'-në', len rejle'ë Xanru'. Chopë' ni la'guíxjöi'në' lbi'ili' yúgu'të le rac ni.

¹⁰Rugapë' Dios lbi'ili' Aristarco, yú'ulenë' neda' tsaxón lidx guía. Rugapë' Dios ca' lbi'ili' bi'i Marcos, bi'i bönni' queënu ngul zanë' Bernabé. Chgudxa' lbi'ili' bi' gunli' queëbi' bi'i Marcos na'. Chqui' huidbi' ga zoali', gul-gún-bi' ba la'n. ¹¹Rugapë' Dios ca' lbi'ili' bönni' ni lë' Jesús, zoa yetú lë' Justo. Nacuá' zian bunách judío ta'yejlë' Cristo, san tsonnzë' ni ladj bunách judío tunë' tsaxón len neda' dxin qui le rna bë'ë Dios, len szxöni tu'huí' zxönë' neda'. ¹²Rugapë' Dios lbi'ili' Epafras, bönni' na' nababë' ca' lbi'ili', naquë' huen dxin queë' Cristo. Gdu ladxë'ë rulidzë' Dios, ráta'yuteczë' lahuë' gáclenë' lbi'ili' quië soali' gdu ladxí', len soali' ca' sina' gunli' yúgu'të le rë'ncznë' Dios. ¹³Runa' lna' lau queë' Epafras na', rui'tsca ladxë'ë lbi'ili' lenca' nup nacua' Laodicea, len nup nacua' Hierápolis. ¹⁴Rugapë' Dios lbi'ili' Demas, lenca' Lucas, bönni' na' ruún bunách, ati' nadxi'iru'-në'.

¹⁵Gul-gáp Dios böchi'ru' nacu'ë Laodicea, lenca' Ninfas len bunách queë' Cristo nacua' lidxnu Ninfas na'. ¹⁶Cati' udx ulabli' guich ni ga ni' zoali', gul-gún ga luláb lei bunách queë' Cristo nacua' Laodicea. Gul-láb ca' lbi'ili' guich na' la'söla' queëli' bunách Laodicea na'. ¹⁷Gul-guië'ë Arquipo: "Bë' ladxu'u gunu' dxin na' budödë' lu na'u Xanru'."

¹⁸Neda', Pablo, ruzujcza' lu guich dídza'dau' ni, rnia': Rugapa' Dios lbi'ili'. Gul-tsajnéy ca rac quia' ni nadzuna' lidx guía. Nabda'-në' Dios uzá' ladxë'ë queëli' le nac dxi'a. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ TESALÓNICA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Tesalónica

¹ Neda', Pablo, dzagquë' neda' Silvano len bi'i Timoteo, rugapa' Dios lbi'ili', náquili' queë' Cristo, len zoali' Tesalónica, nacli' tuz len Dios lenca' len Xanru' Jesucristo. Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios lenca' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ladxí'dau'li'.

Le rac bë' ta'yejlë' Dios bunách Tesalónica

² Rétecztu'-në' Dios: Xclenu', cati' rajneytu' ca nac queëli' yúgu'tëli'. Rajnéycztu' lbi'ili', bi rnabtu' queëli' lahuë' Dios cati' rulidztu'-në'. ³ Lahuë' Xuzru' Dios rajnéycztu' ca nac le runli' le réjlë'li' Cristo, len ca nac dxin runli' le nadxi'ili'-në', len ca na' nácteczli' tsutsu le runli' löz Xanru' Jesucristo. ⁴ Böchi' lza'tu', Dios nadxi'inë' lbi'ili', ati' nözitu' gröczë' lbi'ili' Lë'. ⁵ Cni nac, le bdxin queëli' didza' dxi'a runtu' lban qui, clëg len didza'z, san lëzca' len yöl-la' huac bdxin queëli', ati' benë' tsutsu lei Dios Bö' La'y, ati' gdu ladxí'li' benli' löz lei. Nözcizli' ca guctu' ga zoali' le nadxi'itu' lbi'ili'.

⁶ Lbi'ili' butsá' cuinli', runli' ca runtu' netu', lenca' ca benë' Xanru', le gzxi' lu na'li' xtidzë'ë, ati' zal-la' szxöni gzxaca' gdi'li', budzjili' le zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y. ⁷ Cni nac, chnacli' tu le nac bë' laugac yúgu'të bunách ta'yejlë' Cristo nacu'ë luyú Macedonia len luyú Acaya. ⁸ Cni nac, le gzë xtidzë'ë Xanru' ni'a queëli'. Clëgz luyú Macedonia len luyú Acaya, san lëzca' yúgu'të latj gzë didza' ca réjlë'li' Dios. Cni nac, cutu bi run bayúdx gnatu', ⁹ le ta'guixjö' queëru' la' leygacz bunách ni' ca benli' netu' ba la'n, len ca na' butsá' cuinli', buca'nli' yugu' bdau' guiöj bdau' yag len böaclí' queë' Dios quië gunli' xchinë' Dios ban, Nu nac gdu Dios. ¹⁰ Na'a, rbözli' dza huödë' Zxi'në' Dios, grujë' yehua' yubá. Dios buspanë' Lë' lu yöl-la' gut. Nu ni nac Jesús, Nu ruslá rë'u lu dul-la', cui soa le gun ga gchuguë' queëru' Dios dza zi'a za'.

2

Xchinë' Dios benë' Pablo yödZ Tesalónica

¹ Böchi' lza'tu', nöziczli' cutu guc daduz dxin queë' Dios bentu' cati' ni' bdxintu' ga zoali'. ² Nözili' ca guc queëtu' lu yödZ Filipos, ca na' gzxaca' gdi'tu', ati' glua' dö' queëtu' bunách ni'. Ni'r cati' bdxintu' ga zoali' guctu' rugu ladxí' le gzóalenë' netu' Dios queëru', ati' bentu' lban lauli' qui didza' dxi'a le budödë' lu na'tu' Dios. Cni bentu' zal-la' szxöni guladá'baga' netu' bunách ladzli'. ³ Cati' ni' buchiztu' icj nagli' xtidzë'ë Dios, bë'tu' didza', clëg le nazí' ye'i netu', len clëg bi gzë ladxí'tu' le dë queëli', len cutu gzxi' yé'itu' lbi'ili'. ⁴ Le nuzxöni ladxë'ë netu' Dios, budödë' lu na'tu' guntu' lban qui didza' dxi'a queë', ati' cniz rui'tu' didza'. ⁵ Nöziczli' gatga bë'lentu' lbi'ili' didza' le gun zxön lbi'ili', len cutu bubj tsahui' cuintu' ca run nu bi rzë ladxí' le dë queëli'. Nözcznë' Dios nac cni. ⁶ Cutu gdiljtu' yöl-la' ba le nac qui yödZlyu' ni, lë na' cu'li' netu' lbi'ili', len clëg le la'gú'u netu' bunách. Zal-la' dë lu na'tu' gna bé'itu' lbi'ili' le nactu' gbaz nasölë'ë Cristo ⁷ gzóalentu' lbi'ili' dxi'i ladxí'dau', bentu' ca runnu xna'cbi' bi'i huë'ndau', run chi'inu lecbi' dxi'i ladxí'dau'. ⁸ Cni guc, bdxí'itsquitu' lbi'ili', ga bdxintë gú'nitu' udödtu' lu

na'li', clëgz didza' dxi'a queë' Dios, san yelati'z cugúc udödöcztu' yöl-la' na'bán queëtu', le nadxi'itsquitu' lbi'ili'. ⁹ Rajneyli', böchi' lza'tu', ca na' guc cati' ni' bentu' lban lauli' qui didza' dxi'a queë' Dios, ca bëntecztu' dxin baníg, ati' rël len të dza bentu' dxin cui usaca' zi'tu' nituli' lbi'ili'.

¹⁰ Lbi'ili' na' réjlë'li' Cristo, huac gunli' lna' lau, ati' nözcznë' Dios ca na' gdälentu' lbi'ili' gdu ca rdzag ladxë'ë Dios len gdu dxi'adau', len ca na' nutu nu gac bi gnë qui. ¹¹ Lëzca' cni nözili' ca bentu' ca runë' bönni' quecbi' zxi'në', buchiztu' icj nagli' len butiptu' ladxli'li' tu tuli'. ¹² Busa'tu' ladxli'li' gunli' ca ral-la' gun nu naqui queë' Dios. Lëczë' bulidzë' lbi'ili' quië gac tsazli' ga na' rna bë'ë Lë' lu yení' queë'.

¹³ Qui lë ni na' ca', rëtecztu'-në' Dios: Xclenu'. Cni runtu' le gzxi' lu na'li' xtidzë'ë Dios le byönili' bë'tu' didza', clëg ca xtidza' bunách, san ca le nactë nac, xtidzë'ë Dios nac. Xtidzë'ë na' run dxin lu icj ladxí'dau'li' lbi'ili', réjlë'li' Cristo. ¹⁴ Böchi' lza'tu', rac queëli' ca rac quegac bunách queë' Dios, nup náquigac queë' Jesucristo, nacu'ë luyú Judea. Cni nac le chgzxaca' gdi'li' szxöni lu na'gac bunách uládz queëli', la' tuz ca na' gulazaca' gulagui'ë lequë' lu na'gac bunách uládz quequë', nup ni' nacgac bönni' judío. ¹⁵ Yugu' bönni' judío na' guludöddë' Xanru' Jesús len guludöcdë' ca' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Gulabía ladxí'quë' len gululaguë' ca' netu'. Cutu tunë' le rdzag ladxë'ë Dios, le cuta'lé'inë' dxi'a yúgu'të bunách gza'a. ¹⁶ Tu'zaguë'ë ca' netu', cui guntu' lban laugac bunách gza'a na' cunababgac lequë', le ruí'lentu' leygac didza' quië lulá. Cni rac, tu'zánteczë' dul-la' nabága'quë', len chnabága'quë' zxguia' le run ga gchuguë' quequë' Dios.

Pablo rë'nnë' tsajyüë' böchi'ru' nacu'ë Tesalónica

¹⁷ Na'a, böchi' lza'tu', ruhuí'nitu' ca runë' bönni' uzëb le nulá'alentu' lbi'ili' tu chi'idau', san zal-la' cutu rlé'itu' lbi'ili', cutu nal ladxí'tu' lbi'ili'. Qui lë ni na', ruí' ladxí'rtu' ulé'itu' lauli', le rzëtsca ladxí'tu' cni guntu'. ¹⁸ Qui lë ni na' ca' gú'nitu' guidtu' ga zoali', ati' neda', Pablo, le nactë bë' ladx'a guida' chop tsonn lzu, san buzaga' xnöztu' Satanás tu' xöhui'. ¹⁹ ¿Bizxa caz nac le run ga runtu' löz, o le run ga rudzjijitu', o le ral-la' gdél-li'tu', le uzi'tu' xbey lahuë' Xanru' Jesucristo cati' huödë'? ¿Naru' clëg lbi'iczli' na'? ²⁰ Lbi'iczli' nacli' le run ga nactu' bica' ba, len le run ga rudzjijitu'.

3

¹ Qui lë ni na', cati' cutur guc gua' glentu', ben xtí'dza'tu' uga'ntu' choptu' lu yödz Atenas ² ati' bsöla'tu'-bi' ga zoali' bi'i böchi'ru', Timoteo. Nachi' bi'i huen dxin queë' Dios, rúnlenbi' neda' tsazxön lban qui didza' dxi'a queë' Cristo. Bsöla'tu'-bi' ga zoali' quië cuëquibi' lbi'ili' tsutsu, len uchizbi' icj nagli' ca ral-la' tséjlë'li' Cristo, ³ cui soa nu gac chop ladxí' ni'a qui le tu'saca' zi' netu' bunách ni, le nöziczli' zoaru' yödzlyú ni quië gua' glenru' le cni. ⁴ Lëzca' cati' ni' gzóalentu' lbi'ili', gdíxjöi'tu' lbi'ili' ca chzoa gac queëru' le lusaca' zi' rë'u, gac ca na' chguc queëtu' ati' nöziczli' lë ni. ⁵ Qui lë ni na', cati' cutur guc gua' glena', bsöla'a-bi' ga zoali' bi'i Timoteo quië dudíxjöi'bi' neda' ca nac queëli' ca réjlë'li' Cristo, len chqui' cutu glu'u lbi'ili' nöz dul-la' tu' xöhui', nu na' rgu'u bunách nöz dul-la', len chqui' cuböác daduz dxin na' bentu' ga zoali'.

⁶ Cati' buza'bi' ga zoali' bi'i Timoteo, len budxinbi' ga zoatu', gdíxjöi'bi' netu' le nac dxi'a, bë'bi' didza' ca na' réjlë'li' Cristo, len ca na' nadxi'igacli'-në' böchi' lza'ru', len ca na', lu yöl-la' dxi'i ladxí' queëli' rajnéyteczli' netu', lenca' ca na' rzë ladxí'li' ulé'ili' netu', ca na' netu' rzë ladxí'tu' ca' ulé'itu' lbi'ili'. ⁷ Qui

lë ni na', böchi' lza'tu', cati' ni' gzxaca' gdi'tu' yúgu'të lë ni len zian le guc queëtu', bdxin queëtu' didza' bui' zxön netu' cati' byönitu' ca réjlë'li' Cristo. ⁸Na'a, nuhuóac ládxi'tu' le ryönitu' rë'li' tsutsu ca réjlë'li' Xanru'. ⁹¿Nacxzc gac giüetu'-në' Dios: Xclenu', ca ral-la' guntu' ni'a qui yúgu'të le run ga rudziji ládxi'tu' lahuë' Dios queëru' ni'a qui le nacli' lbi'ili'? ¹⁰Bayúdx rulidztu'-në' Dios, rnabtu' lahuë' rël len të dza quië gac ulé'itu' lbi'ili' len usa'tu' le ryadzj queëli' ca nac le réjlë'li' Cristo.

¹¹Na'a rnabtu' lahuë' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo, cu'ë netu' nöz ga gdxintu' ga zoali'. ¹²Lëzca' rnabtu' lahuë' Xanru' gunë' ga xön len gac gdu ca nadxi'ili' lza'li' tuli' yetuli', len ca nadxi'ili' yúgu'të bunách, ca na' netu' nadxi'itu' ca' lbi'ili'. ¹³Rnabtu' ca' lahuë' gunë' ga gac tsutsu len gdu dxi'a icj ládxi'dau'li' lahuë' Xuzru' Dios ca rajlöz le nac la'y, gunë' cni ga gdxinr dza huödë' Xanru' Jesucristo, dzaggac Lë' bunách la'y queë'.

4

Le runru' le rdzag ladxë'ë Dios

¹Yetú ca', böchi' lza'tu', ni'a queë' Xanru' Jesús ráta'yutu' lauli' len ruchiztu' icj nagli' quië gunli' ca nac lë chnazëdli' lu na'tu' ca ral-la' gunli' le rdzag ladxë'ë Dios. Ca na' chrunli', ca'tecz gunli'.

²Chnöziczli' yugu' le gna bé'itu' lbi'ili' uláz queë' Xanru' Jesús. ³Le rë'nnë' Dios nac gacli' gdu dxi'a, len cutur gunli' le cunác, ⁴len gnözili' tu tuli' nacx ral-la' sóalenli'-nu ngul qui queëli' gdu ca rajlöz le nac la'y, len gunli' lecnu ba la'n. ⁵Cutu ral-la' sóalenli'-nu ngul queëli' lu yöl-la' rzë ladx' le cunác, ca na' tun bunách cunabagac Dios len cunúbë'gac Dios. ⁶Ca nacgac lë ni, nutu nu ral-la' töd bë'i len cusí' ye'i böchi' lzë'i bagachi'z, le gchuguë' quegac yúgu'të nup tun le cni Lëczë' Xanru', gunë' ca na' chgudxtu' lbi'ili' len bentu' lna' lau qui lauli'. ⁷Dios bulidzë' rë'u, clëg quië gunru' le cunác, san quië gacru' gdu dxi'a. ⁸Cni nac, nu ruzóa tsla'l lë ni, clëg bunáchz ruzóa tsla'l, san Dioscz ruzóa tsla'l, le bsölë'ë queëru' Dios Bë' La'y Nu rui' cni didza'.

⁹Cutu run bayúdx uzuja' queëli' lu guich ca ral-la' gdx'i'icli'-në' böchi' lza'li', le chnazëdli' la' lbi'izli' lu në'ë Dios gdx'i'ili' lza'li' tuli' yetuli'. ¹⁰Le nactë nadxi'icli'-në' yúgu'të böchi' lza'ru' nacu'ë luyú Macedonia. Na'a, ráta'yutu' lauli', böchi' lza'tu', quië gdx'i'igacri'-në' ca' böchi' lza'li'. ¹¹Ráta'yutu' lauli' ca', güi' ládxi'li' cözli' dx'i'adau', len gunli' yugu' le dë lu na'zli', len gunli' dxin len na'czli' ca na' chgna bé'itu' lbi'ili'. ¹²Gna bé'itu' lbi'ili' cni quië gac gunli' le nac dx'i'adau' laugac nup cunabagac lbi'ili', len cni gac, cutu bi yadzj queëli'.

Ca gac cati' huödë' Xanru' Jesucristo

¹³Lëzca', böchi' lza'tu', rë'nitu' gnözili' ca rac quegac nup chnatgac, cui huí'nili' ca tun yezica' bunách cuzóa le tun löz. ¹⁴Chqui' réjlë'ru' gutië' Jesús len bubanë', lëzca' cni ral-la' uzxöni ládxi'ru'-në' Dios gunë' ga huödlengac tsaxön Jesús nup ni' chglat len gulayejlë' Lë'.

¹⁵Qui lë ni na' rguíxjöi'tu' lbi'ili' xtidzë'ë Xanru' le rna cni: "Rë'u ni zoaru' nabanru' len uga'nru' ga gdxinr dza huödë' Xanru' Jesucristo, cutu tsazsagru'-në' Cristo zia'al ca nup chglat." ¹⁶Cni gac, le huötjë' Lëczë' Xanru' grujjë' yehua' yubá, ati' yön chi'ë, len yöl-la' uná bë' ulidzë', ati' yön ca' chi'ë gbaz la'y blau, ati' yön ca' trompeta queë' Dios, ati' lubán nup na' chglat len gulayejlë' Cristo. ¹⁷Ni'r rë'u ni zoaru' nabanru' len naga'nru' luyú ni, uchisë'

rë'u tsaxxõn len lequë' lu böaj luzxbá quië tsajtsagru'-në' Xanru' lu bö'z. Cni gac, sóalenteczru'-në' Xanru'. ¹⁸ Qui læ ni na', gul-hui' zxõn lza'li' tuli' yetuli' ca nacgac didza' ni.

5

¹ Na'a, ca nac dza na' o rël na' cati' lac læ ni, cutu run bayúdx uzuja' queëli' lu guich, böchi' lza'tu'. ² Lbi'ili' chnöziczli' dxi'a ca gac dza cati' huödë' Xanru'. Gdxinë' tu tsalz ca rdxinë' gban chdzõ'l. ³ Cati' la'ná bunách: "Rac dxi'a queëru' len cutu bi gac queëru'", ni'r la' gdxintë le usnít lequë', læ na' gdxin quequë' ca na' rdxin le rzaca' rgu'nu ngul chzoa soabi' bi'idau' queënu, ati' nutu nu nutsa' ladj bunách yödzlyú ni nu ulá cati' gac læ na' ral-la' gac. ⁴ Na'a, böchi' lza'tu', cutu zoali' chul nit, len qui læ ni na' cutu gdxin queëli' bagachi'z dza ni' ca rdxinë' gban. ⁵ Yúgu'tëli' nacli' bunách qui yení' len qui lahui' dza. Cutu nacru' bunách qui chdzõ'l len clëg qui le nac chul. ⁶ Qui læ ni na', cutu ral-la' töd yël lauru' ca rac quegac nup cunababgac rë'u, san ral-la' uspán ládxi'ru' len cözru' ba'a ládxi'dau'. ⁷ Nup tas, chdzõ'l tas, len nup ta'zudxi, chdzõ'l ca' ta'zudxi. ⁸ Na'a, rë'u ni, nacru' qui lahui' dza len ral-la' cözru' ba'a ládxi'dau', le chnácuru' xzaru' le run chi'i rë'u, le nac yöl-la' rejilë' queëru' Dios len yöl-la' nadxí'i, ati' le runru' löz ularu' nac ca lu'u guia le run chi'i icjru'. ⁹ Cni nac, le nuzóë' rë'u ni Dios, clëg quië gdxinru' ga gchuguë' queëru', san quië ularu' le runru' löz Xanru' Jesucristo, ¹⁰ le gutië' uláz queëru' Jesús quië soaru' gbanru' tsaxxõn len Lë' cati' huödë', zal-la' chnatru' o soaru' gbanru' dza ni'. ¹¹ Qui læ ni na' ral-la' utipli' ládxi'li' tuli' yetuli' len gunli' tsutsu tuli' yetuli' ca na' chrunli'.

Pablo ruchizië' icj nagquë' böchi' lzë'ë ta'yeylë'ë Cristo

¹² Ráta'yutu' lauli', böchi' lza'tu', gúnbë'li' nup tun xchinë' Xanru' ga zoali', nup na' ta'ná be'i lbi'ili' uláz queë' Xanru', len tu'sá ládxi'li'. ¹³ Ráta'yutu' lauli' ca', gunli' lequë' ba la'n lu yöl-la' nadxí'i queëli', le tunë' dxin na'. Gul-cöz dxi'adai' tuli' len yetuli'.

¹⁴ Lëzca' cni ruchiztu' icj nagli', böchi' lza'tu', quië usa'li' ládxi'gac nup cutún dxin, len utipli' ládxi'gac nup tu'huõa ládxi'gac, len gáclenli' nup cunác tsutsu ca ta'yeylë' Cristo, len gacli' nõxj ladxi' laugac yúgu'të bunách.

¹⁵ Gul-gún chi'i cuinli' cui uzí' la lza'li', cui gua'li' dö' qui nu rua' dö' queëli', san gul-güi' ládxi'li' gúnteczli' le nac dxi'a qui lza'li' tuli' yetuli' len quegac yúgu'të bunách.

¹⁶ Gul-dzjítecz ¹⁷ len gul-lídzteczë' Dios ¹⁸ len gul-guië' Lë': "Xclenu'." Cni ral-la' gunli' ca nac yúgu'të le rac queëli', le nacgac læ ni le rë'nnë' Dios gunli' le nacli' queë' Jesucristo.

¹⁹ Cutu guzóa dxili' le rulidzë' lbi'ili' Dios Bö' La'y ²⁰ len cutu guzoali' tsla'l xtidzë'ë bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios ²¹ san gul-sí' bë' yúgu'të. Gul-sí' lu na'li' le nac dxi'a ²² len cutu bi gútsa'li' le cunác.

²³ Lëczë' Dios, Nu run ga zoa dxi' icj ládxi'dau'ru', gunë' ga gacli' gdu dxi'a, ati' gun chi'ë bö' nacczli', len icj ládxi'dau'li' len gdu ca nayá' nabinli', ati' nutu nu gac bi gnë queëli' dza ni' huödë' Xanru' Jesucristo. ²⁴ Runë' ca rnë' Dios, Nu bulídz lbi'ili'. Lëczë' gunë' yugu' læ ni.

Pablo rgu'ë lu në'ë Dios yugu' böchi' lzë'ë

²⁵ Böchi' lza'tu', gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' netu'.

²⁶ Gul-gáp Dios yúgu'të böchi' lza'ru', unída'li' lequë' lu yöl-la' nadxí'i queëli'.

²⁷ Ni'a queë' Xanru' Dios rna bé'ida' lbi'ili' ulabli' guich ni laugac yúgu'të böchi' lza'ru' nababquë' Cristo.

²⁸ Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxé'ë queëli' le nacgac dxi'a queë'. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ TESALÓNICA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Tesalónica

¹ Neda', Pablo, dzagquë' neda' Silvano len bi'i Timoteo, rugapa' Dios lbi'ili', nacli' queë' Xuzru' Dios len queë' Xanru' Jesucristo, zoali' Tesalónica. ² Rnabtu' lahuë' Xuzru' Dios len lahuë' Xanru' Jesucristo, uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Dios gchuguë' quegac bunách dul-la' cati' huödë' Cristo

³ Ral-la' guiëtecztu'-në' Dios: Xclenu', ca nac queëli', böchi' lza'tu', ati' nac dxi'a guntu' cni, le zeaj ractër gdu ca réjlë'li' Dios. Lëzca' cni, ca nadxi'ili' lza'li' tuli' yetuli' zeaj racr gdu. ⁴ Qui lë ni na', len yöl-la' rudziji rguíxjõ'tu' ca nac queëli' laugac bunách queë' Dios ni, le rbözli' zxön ladxì', len réjlë'li' Dios zal-la' szxöni ta'bía ládxi'gac lbi'ili' bunách len szxöni rzaca' rgui'li', san rua' rlenli'. ⁵ Yugu' lë ni tac bë' nac tsahui' ca rbequi xbeynë' bunách Dios. Ru'ë latj rzaca' rgui'li' na'a, quië gacli' lsaca' tsazli' ga ni' rna bë'ë Lë'.

⁶ Nac tsahui' ca gunë' Dios, ubi'ë quegac nup tu'saca' zi' lbi'ili', gunë' ga la'zaca' la'gui'i' nup na'. ⁷ Yetú ca', lbi'ili' rzaca' rgui'li' na'a, ati' ubi'ë queëli' Dios, gunë' ga uzí' ládxi'li' tsazxön len netu', dza ni' gla' lahuë' Xanru' Jesucristo, grujë' yehua' yubá. Lunë' Lë' tsazxön gbaz la'y ni'a në'ë, len lulu'ë lahui yöl-la' huac zxön queë'. ⁸ Gla' lahuë' Cristo dza ni' ca tu gui' zxön cati' ni' uzí' lë' nup cunúnbë'gac Dios len cutún ca rna didza' dxi'a queë' Xanru' Jesucristo. ⁹ Bunách cni, uzí' lë' lequë', ati' tsaz tsajtsu'quë' lu gui' gabíl. Tsaz la'cuitë' lahuë' Xanru' len ga nala'gac yöl-la' yení' queë' len yöl-la' huac zxön queë'. ¹⁰ Cni gac dza ni' cati' huödë' quië gac queë' yöl-la' ba ni'a qui le nacgac bunách la'y queë', ati' lubani queë' ca nacgac yúgu'të nup ta'yejlë' Lë'. Cni gac ca' queëli' le gyëjlë'li' le bentu' lna' lau qui lauli' ca nac queë' Jesús.

¹¹ Qui lë ni na' ca', rulídztecztu'-në' Dios queëru', rnábitu'-në' gáclenë' lbi'ili', len gunë' ga gacli' lsaca' gdél-li'li' lë na' bulidzë' lbi'ili' quië uzí'li' xbey. Lëzca' rnabtu' lahuë' gunë' ga gac gdu yúgu'të le rui' ládxi'li' gunli' le nac dxi'a len yúgu'të dxin runli' lu yöl-la' rejlé' queëli' Lë'. Len yöl-la' huac queë' Dios gunli' lë ni. ¹² Cni gac, gac yöl-la' ba qui lë' Xanru' Jesucristo ni'a qui le runli', ati' gacli' lbi'ili' bica' ba ni'a qui le gunë' Lë', gac ca nac le buzá' ladxë'ë queëli' Dios queëru' lenca' Xanru' Jesucristo.

2

Ulu' lahuë' Bönni' Xöhui'

¹ Na'a, ca nac qui dza huödë' Xanru' Jesucristo, len ca gac, dutubë' rë'u queë' Lë', ráta'yutu' lauli', böchi' lza'tu', ² cui güi'li' latj nu gun chixi lbi'ili' ca nacgac le gzxi' lu na'li'. Cutu cuequi bagu'i' icj ládxi'dau'li' ni'a qui bi ta'guíxjõ'ë bönni' ta'zí' yë'ë, ta'në' zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y, o ni'a qui bi didza' tui' bunách, o ni'a qui bi nayúj tu lu guich ta'në' netu' bsóla'tu', le ta'ná: "Chgdöd dza huödë' Xanru'." ³ Cutu ca' güi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili', le cutu gdxin dza ni' huödë' Jesús chqui' cutu la'lá' lahui zi'al zian nup la'dá'baga' Dios, ati' gla' lahuë' Bönni' Xöhui', bönni' na' ral-la' tsazië' lu gui' gabíl. ⁴ Bönni' ni' gzaguë'ë, len lu yöl-la' run ba zxön cuinë' tá'baguë'ë yúgu'të le naqui queë'

Dios o le tun zxön bunách lu yöl-la' run Dios ba la'n quequë'. Gunë' cni bönni' na' ga gdxintë cõ'ë ca Dioscz lu gdau' ga nac xlatjé' Díos, len gun cuinë' ca Dios.

⁵ ¿Naru' cu rajneyli' gdíxjõ'da' lbi'ili' yugu' lë ni cati' ni' zóalena' lbi'ili'?
⁶ Na'a, núnbë'li' Nu ruzaga' xnözë' Bönni' Xõhui' na', cui gla' lahuë' zi'al ga gdxinr dza queë'.
⁷ Chrun dxin le nagachi' qui le nac xõhui', san na'atë zoa Nu ruzaga' xnözë' Bönni' Xõhui' na' ga gdxinr dza ucuít cuini Nu na' ruzaga' xnözë'.
⁸ Ni'r gla' lahuë' Bönni' Xõhui' na', ati' Xanru' Jesucristo uxicjé' lë' len bö' gruj ru'ë, len usnitië' lë' len le tsëp yös yení' qui dza huödë'.
⁹ Cati' gdxinë' Bönni' Xõhui' na', len yöl-la' huac qui Satanás tu' xõhui' gla' lahuë'. Len yöl-la' huac qui le cunác, gunë' yúgu'të yöl-la' huac zxön, len yúgu'të le lac bë', len yúgu'të le lun ga lubani bunách.
¹⁰ Len yöl-la' huac qui le cunác, gunë' cni laugac nup la'nít le cugulazí' lu na'quë' gdu ládxi'quë' le nac gdutë li, quië lulé'.
¹¹ Qui lë ni na' Dios gu'ë latj gdxin quequë' tu le run yöl-la' huac le si' ye'i lequë' quië la'yejlë'ë le cunác.
¹² Cni gac quië la'baga' zxguia' yúgu'të nup cutu gulayejlé' le nac gdutë li, san guladzág ládxi'gac le cunác tsahui'.

Nup grözë' Dios quië lulá

¹³ Böchi' lza'tu', lbi'ili' na' nadxi'inë' lbi'ili' Xanru', ral-la' guiëtecztu'-në' Dios: "Xclenu!", ni'a qui le nac queë'li, le chgrözë' lbi'ili' Dios dza ni'të quië ulali' ni'a qui le runë' Dios Bö' La'y, quië gacli' gdu dxi'a le réjlë'li' le nac gdutë li.
¹⁴ Quië gac cni queë'li, Dioscz bulidzë' lbi'ili', quië gdél-li'li' gunli' tsazxön Xanru' Jesucristo lu yení' queë'. Cni gac ni'a qui didza' dxi'a runtu' lban qui.

¹⁵ Qui lë ni na', böchi' lza'tu', gul-zóa tsutsu len gul-gún chi'i didza' na' nazëdli', le bë'lentu' lbi'ili' len buzujtu' queë'li' lu guich.
¹⁶⁻¹⁷ Rnabtu' lahuë' Xanru' Jesucristo len lahuë' Xuzru' Dios, utipë' ládxi'li' len gunë' ga gacli' tsutsu ca nac yúgu'të le nac dxi'a runli' len yúgu'të didza' dxi'a rui'li'. Lëczë' nadxi'inë' rë'u len bennë' queëru' le ruhuí' zxöntecz rë'u len le nac dxi'a runru' löz, yugu' lë na' buzá' ladxë'ë queëru' Dios.

3

Le ral-la' gnábiru'-në' Dios

¹ Yetú ca', böchi' lza'tu', gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' netu', runtu' lban ni, quië së xtidzë'ë Xanru' ati' lun lei ba la'n bunách, gac ni ca na' guc ga ni' zoali'.
² Gnabli' ca' quië ulatu' lu na'quë' bönni' xõhui' tua'dõ', le cutu ta'yejlë' Dios yúgu'të bunách.
³ Na'a, le runë' ca rnë' Xanru', gunë' ga gacli' tsutsu len gun chi'ë lbi'ili', cui gdzunli' lu na' tu' xõhui'.
⁴ Ruzxõni ládxi'tu'-në' Xanru' ca nac queë'li, gunli' yugu' lë ni zi'a gnabtu' lauli', ca na' chrunli'.
⁵ Rnabtu' lahuë' Xanru' usë'ë ládxi'li' quië gdxí'ili'-në' Dios, len cõzli' zxön ladxi' ca na' benë' Cristo.

Ca run bayúdx gunru' dxin

⁶ Ni'a qui lë' Xanru' Jesucristo rna bé'itu' lbi'ili', böchi' lza'tu', gcuitli' ga nacu'ë böchi' lza'ru' ta'dazë' ca' len cutu tunë' ca nac zxbá busëditu' lbi'ili'.
⁷ Nõziczli' ral-la' gunli' ca runtu' netu', le cutu ca' gdaztu' ca' netu' ga ni' zoali'.
⁸ Cutu gdagu dáduztu' le bennli' queëtu', san lu yöl-la' ruúbi ruguí'i len lu yöl-la' rcuidi' bentu' dxin rël len té dza cui usaca' zi'tu' nituli' lbi'ili'.
⁹ Cni bentu' quië gactu' lauli' ca tu le ruluí'i lbi'ili' ca ral-la' gunli', zal-la' dë lu na'tu' gnabtu' bi gunli' queëtu'.
¹⁰ Lëzca' cati' ni' gzóalentu' lbi'ili', gna bé'itu' lbi'ili' cni, le rna: "Chqui' cutu rë'nnë' gunë' dxin nu bönni', cutu güi'li' le gahuë' bönni' na'."
¹¹ Cniz rnatu' le ryõnitu' nútsa'quë' ladjli' bönni' ta'dazë'

ca', cutu bi dxin tunë', san ta'dazë' ca' bi tun bi ta'në'. ¹² Ni'a queë' Xanru' Jesucristo rna bé'itu' bönni' tunë' cni, len ruchiztu' icj nagquë' lunë' dxin lu yöl-la' rböz dxi'adau', quië gac lahuë' le naqui quégaczë'.

¹³ Na'a, böchi' lza'tu', cutu soa dxili', gúnteczli' le nac dxi'a. ¹⁴ Chqui' nút'i'tëz bönni' cutu gunë' ca rna xtídza'tu' ruzujtu' lu guich ni, gul-gún ga gac bë'ë bönni' na', len cutu gunli' tsaxxón lë' quië utui'në'. ¹⁵ Cutu ral-la' glé'ili'-në' ca bönni' curlé'inë' lbi'ili' dxi'a, san gul-sá' ladxë'ë ca böchi'czli'.

Pablo rgu'ë lu në'ë Dios böchi'ru' nacu'ë Tesalónica

¹⁶ Rnabtu' lahuë' Xanru' gúnteczë' ga soa dxi icj lãdxi'dau'li' ca nac yúgu'të le runli' len sóalenë' yúgu'tëli'. Lëczë' runë' ga zoa dxi icj lãdxi'dau'ru'.

¹⁷ Neda', Pablo, len na'cza' ruzuja' lu guich ni le rugapa' Dios lbi'ili', ati' nac tu le nac bë' yúgu'të guich rsöla'a. Cniz ruzuja' lu guich. ¹⁸ Le ruzá' ladxë'ë queëru' Xanru' Jesucristo gac queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BSÖLĚ'Ě PABLO QUEËBI' BI' TIMOTEO

Pablo rugapë' Dios bi'i Timoteo

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz nasölĚ'Ě Jesucristo. Cni naca' le gna bĚ'Ě cni Dios, Nu ruslă rĚ'u, lenca' le gna bĚ'Ě cni Xanru' Jesucristo, Nu na' runru' löz. ² Rugapa' Dios li', böcha'adau' Timoteo, nacu' ca xzi'ncza' le réjlĚ'ru' Dios. Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios len lahuë' Xanru' Jesucristo uză' ladxĚ'Ě quiu', len huechi' ladxĚ'Ě li', len gunĚ' ga soa dxi icj lădxi'da'u.

Pablo rusĚ'Ě lădxi'bi' Timoteo ca nac zxba cunăc gdu

³ Răta'yua' lau' na'a gunu' ca na' gŭta'yua' lau' cati' ni' gyija' luyú Macedonia, quiĚ uga'nu' lu yödZ Ēfeso len gna bĚ'Ěnu' la'quĚ' bönni' ni' cui lusĚdnĚ' zxba yubl ⁴ len cui lunĚ' zXön yugu' didza' rdaz, len lagac ziantĚr cö' xuz xtau'gac bunăch, yugu' le tun ga tui' lădxi'gac bunăch le nacgac daduz. Yugu' le cni cutu tun tsutsu bunăch queĚ' Dios ca nac le ta'yĚjlĚ' LĚ'.

⁵ Le rĚ'ni gun lĚ ni rĚpa' li', nac quiĚ la'dxi'i lza'gac bunăch, nac gdu lădxi'dau'gac, len gac dxi'a le ta'ză' lădxi'gac, len gac gdu le ta'yĚjlĚ' Dios. ⁶ Ca nacgac lĚ ni, cutu gulurujĚ' dxi'a la'quĚ' bönni', san gulaguel-lĚ'Ě nöz yubl, len tunĚ' ba la'n yugu' le cunăcz. ⁷ TĚ'nnĚ' lusĚdnĚ' bunăch ca nac le rna bĚ' zxba queĚ' Dios, zal-la' cutu ta'yĚjni'nĚ' lĚ na' ta'nĚ', len cutu ta'yĚjni'nĚ' le tun tsutsu xtġdza'quĚ'.

⁸ RĚ'u nöziru' nac dxi'a zxba gna bĚ'Ě Dios, chqui' nu rugún lei dxin ca ral-la' gun. ⁹ LĚ ni nöziru': Dios gdixjĚ' zxba queĚ', clĚg quiĚ gna be'i bunăch tsahui', san quiĚ gna be'i bunăch cni:

nup ta'dă'baga' le rna bĚ' zxba na',

nup cutún ca rna bĚ' zxba na',

nup tu'că'n ca'z Dios,

nup tun le nac xöhui',

nup cutún Dios zXön,

nup tu'că'n ca'z le naqui queĚ' Dios,

nup tu'dödi xuz xna'gac,

nup tu'dödi bunăch,

¹⁰ nup tun le cunăc,

bönni' nacuă'lenĚ' la' racz lza' bönni'quĚ',

nup ta'bán bi'idau',

nup ta'zi' yĚ',

nup tun tsutsu xtġdza'gac, ta'nă le cunăcz,

nup ta'dă'baga' zxba tsahui'.

¹¹ Nöziru' nac cni le bdxin queĚru' didza' dxi'a buză' ladxĚ'Ě queĚru' Dios Nu nac la'y, le budödĚ' lu na'a guna' lban qui.

Pablo rĚ' Cristo: "Xclenu'", le buechi' ladxĚ'Ě lĚ'

¹² Xclenu', rĚpa'-nĚ' Xanru' Jesucristo, Nu rutġp ladxa'a, le buzXöni ladxĚ'Ě neda', len buzöĚ' neda' guna' xchinĚ'. ¹³ Cni benĚ' zal-la' zi'al neda' gnĚ zi'a queĚ', len gdxia ladxa'a bunăch queĚ', len zian le bi'a dö' quequĚ', san Cristo buechi' ladxĚ'Ě neda', le bena' cni lu yöl-la' curejni'i quia' cati' ni' cutu

réjlè'da' Lè'. ¹⁴ Na'a, zxöntër nac le buzá' ladxë'ë quia' Xanru', lè na' run ga réjlè'ru' Lè' len run ca' ga nadxi'iru'-nè' Jesucristo.

¹⁵ Didza' gdu'tè li lè ni len le nac Isaca' la'zì' lu na'gac yúgu'tè bunách, le rna: "Lèczè' Jesucristo bidè' yödzyú ni quiè buslè' bunách dul-la'", ati' buslè' neda' zal-la' nacra' bönni' dul-la' ca yúgu'tè bunách. ¹⁶ Qui lè ni na' buechi' ladxë'è neda', bulu'è lahui Jesucristo ni'a quia' neda' bönni' dul-la', ca nac yöl-la' zxon ladxì' gdu queè', quiè gaca' tu le rulu' laugac nup ral-la' la'yejlè' Lè', gata' quequè' yöl-la' na'bán gdu. ¹⁷ Na'a rnia': Yöl-la' ba Dios, Nu rna bè'tecz, Nu gatga udx qui, len Nu curlé'iru', la'z dui Dios Nu nözicz yúgu'tè. Queè' Lè' gactecz yöl-la' run ba la'n len yöl-la' ba, na'a dza len yúgu'tè dza zì'a za'c. Ca' gac.

¹⁸ Zxì'na'dau' Timoteo, rudöda' lu na'u zxba ni quiè gunu' xchinè' Dios ca bönni' gdu ladxë'è rijè' gdil-l, len quiè uzì'u xbey yugu' le gulaguixjò' quiu' zì'al nup ni' glui' didza' uláz queè' Dios. ¹⁹ Len yöl-la' rejle' quiu' Cristo ral-la' gunu' cni, nac gdu dxi'a icj ladxì'da'u, le chgulachixi gulanigui la'gac bunách, nup guluzóa tsla'l le réjlè'ru' Cristo. ²⁰ Cni glunè' Himeneo len Alejandro, nup na' busana' lu na' Satanás tu' xöhui' quiè la'zèdè' ca ral-la' lunè', cui la'nè zì'è qui le naqui queè' Dios.

2

Le rusèdi rè'u ulidzru'-nè' Dios

¹ Qui lè ni na' le nac blau ruchizia' icj naggac bunách nac ca ral-la' ulidzru'-nè' Dios len ca ral-la' gáta'yuru' lahuè', len ca ral-la' gnabru' lahuè' bi rquíniru', len ca ral-la' guièru'-nè': Xclenu'. Yugu' lè ni ral-la' gunru' uláz quegac yúgu'tè bunách. ² Lèzca' cni ral-la' gunru' uláz quegac nup ta'ná bè', len quegac yúgu'tè nup nacgac blau. Cni ral-la' gunru' quiè gac dxi'a queèru' len gac queèru' yöl-la' rböz dxi'adau'. Ral-la' gunru' cni lu yöl-la' rejle' queèru' Dios len lu yöl-la' ba'a ladxì' queèru'. ³ Lè ni nac dxi'a len le rdzag ladxë'è Dios, Nu ruslá rè'u. ⁴ Dioscz rè'nnè' lulá yúgu'tè bunách len rè'nnè' lunbè' le nac gdu'tè li. ⁵ Tuzè' naquè' Dios, len tuzè' bönni' ruúnè' dzag Dios len bunách. Nu ni nac Jesucristo, Nu böac bunách. ⁶ Lèczè' budöd cuinë' lu yöl-la' gut, le gdizxjnè' qui dul-la' nabága'gac yúgu'tè bunách. Dios benè' lna' lau queè' cati' bdxin dza queè' gutiè'. ⁷ Ca nac lè ni, Dios buzóè' neda' quiè guna' lban qui, len gaca' gbaz nasölè'è Cristo, quiè usédgacda' bunách gza'a ca nac le réjlè'ru' Cristo len ca nac le nac gdu'tè li. Blítèda' len cutu ca' rzi' yè'a.

⁸ Na'a, rè'nda' lulidzè' Dios bönni', láta'yue' lahuè' gáti'tèz, nacquè' gdu dxi'a, len cula'leynè' lza'què', len cula'díl-l didza'què'. ⁹ Lèzca' cni, rè'nda' lácunu ngul le nac ba'a. Le nac lach le ral-la' lului'nu lahui nac yöl-la' nòxj ladxì' len le nac gdu ladxì', len clèg le tu'pa'znu icj laucnu len oro, len yugu' bga, len lari' záqui'tsqi. ¹⁰ Yugu' le dxi'a tunnu lului' lahui le naccnu ca na' run le tácunu le nac ba'a. Cni ral-la' lunnu ngul núnbè'cnu Dios. ¹¹ Ral-la' la'cua'nu dxiz ngul cati' nu rusèdi lecnu len la'cua'nu nòxj. ¹² Cutu runna' latj ngul lusèdinu len cula'ná bé'ínu bönni'. Ral-la' la'cua'nu dxiz ga nudubgac bunách queè' Cristo. ¹³ Cni ral-la' gac, le buzóè' Dios zì'al Adán, ati' gdöd na' buzóè'-nu Eva. ¹⁴ Adán na', cutu gzxi' ye'i lè' tu' xöhui', san ngul queè', gzxi' ye'i lènu. Cni guc, gditsjnu zxba queè' Dios, ¹⁵ san ulanu ngul ruzoanu-bi' bi'idau' chqui' gúntecznu ca rajlöz le réjlè'ru' Dios len yöl-la' nadxi'i, len chqui' gacnu gdu dxi'a len gdu ladxì'.

3

Ca ral-la' lacquë' bönni' tun chi'ë bunách queë' Cristo

¹ Didza' gdu lë ni rna: "Chqui' rui' ladxë'ë bönni' gaquë' nu gun chi'i bunách queë' Cristo, dxin dxi'a rzë ladxë'ë." ² Run bayúdx nu run chi'i bunách queë' Cristo gac bönni' nutu nu gac bi gnë queë', len soa tuznu ngul queë'. Ral-la' gaquë' ban ladxí', len gdu ladxí', len nõxj ladxí'. Ral-la' gu'ë ga la'cu'ë böchi'ru' ta'dxinë' lidxë', len gaquë' ca' bönni' nazáqui'tsquinë' usëdnë' bunách. ³ Cutu gaquë' bönni' ri'ljë', len clëg bönni' snia', len clëg bönni' rzë ladxí'zë' si'ë dumí, san ral-la' gaquë' bönni' dxi'i ladxí', len zxön ladxí'. Cutu gaquë' bönni' ruhuídi'në'. ⁴ Ral-la' gaquë' ca' bönni' rna bé'inë' dxi'a bunách nacua' lidxë', nacua'bi' zxi'në' tunbi' ca rna xtídzë'ë lu yöl-la' run ba la'n xuzchi'. ⁵ ¿Naru' huactsa gun chi'ë bunách queë' Dios tu bönni' chqui' cutu rac gna bé'inë' dxi'a bunách nacua' lidxë'? ⁶ Cutu ral-la' gaquë' bönni' zi'a gzu lahuë' të'ë Cristo, cui töd bë'i gun ba zxön cuinë' len cugác queë' ca na' guc qui tu' xöhui', ben ba zxön cuini, ati' Dios bchugüë' qui. ⁷ Lëzca' ral-la' gaquë' bönni' ta'ná dxi'a queë' nup cunababgac bunách queë' Cristo, cui soa nu uzóa lë' tsla'l, cui gdzunë' lu yal-lj qui tu' xöhui'.

Ca ral-la' lacquë' bönni' nadöd lu na'quë' láclenë' bunách queë' Cristo

⁸ Lëzca' cni ral-la' lacquë' bönni' nadöd lu na'quë' láclenë' bunách queë' Cristo. Ral-la' lacquë' bönni' gdu ladxí', tunë' ca ta'në'. Cutu lacquë' bönni' ti'ljë', len culacquë' bönni' ta'zë ladxí'zë' la'zi'ë dumí. ⁹ Ral-la' lacquë' bönni' tun chi'ë ca nac gdu'të le réjlë'ru' Cristo, nac gdu dxi'a icj ladxí'dau'quë'. ¹⁰ Yugu' bönni' ni ral-la' si' bë'li' lequë' zi'al, ati' ni'r gata' lu na'quë' lacquë' bönni' nadöd lu na'quë' láclenë' bunách queë' Cristo, chqui' cuzóa nu gac bi gnë quequë'. ¹¹ Lëzca' cni, ngul qui queëquë' ral-la' la'cua'nu gdu ladxí'cnu, len culacnu unë qui lzë'i. Ral-la' lacnu zxön ladxí', len lacnu gdu ca nac yúgu'të le tunnu. ¹² Yugu' bönni' nadöd lu na'quë' láclenë' bunách queë' Cristo ral-la' lacquë' bönni' zoa tuznu ngul qui queëquë'. Lëzca' ral-la' la'ná bé'inë' dxi'a zxi'nquë' len bunách ulídx qui queëquë'. ¹³ Run bayúdx gac cni, le ta'dél-li'në' latj ga lun ba la'n xtídz'a'quë' bunách, chqui' tunë' dxi'a dxin tunë' táclenë' bunách queë' Cristo, ati' lacré' rugu ladxí' lu'ë didza' ca nac le réjlë'ru' Jesucristo.

Le bgachi' qui le rej ladxí'ru'-në' Dios

¹⁴ Yugu' didza' ni ruzuja' quiu' lu guich, zal-la' runa' löz duyutea' li'. ¹⁵ Chqui' huadzeyda', ruzuja' quiu' didza' ni quië gnöznu' nac ral-la' gunu' laugac bunách nacua' lidxë' Dios, nup nacgac bunách queë' Dios ban, len nacquë' tsutsu, ta'guíxjö'ë le nac gdu'të li. Nacquë' ca yugu' yzxön len le nunída'gac zö'ö, nacgac tsutsu, len ta'zón yu'u. ¹⁶ Le nactë, zxöntër nac le bgachi' qui le rej ladxí'ru'-në' Dios, ca na' nayúj lu guich, rna: Dios buluí' lahuë', guquë' bunách. Guc bë' naquë' tsahui' le gzóalenë' Lë' Dios Bö' La'y. Gulalé'inë' Lë' gbaz la'y queë' Dios. Guc lban queë' laugac bunách gza'a. Gulayejlë' Lë' bunách yödzylyú. Dios buchisë' Lë' xtsa' ga náctërë' blau.

4

Nup luhuöa ladxí'gac ca nac le réjlë'ru' Cristo

¹Yalj lulu rguixjö'ë Dios Bö' La'y, rnë: "Dza tsajséytëgac, la'dá'baga' Cristo la'gac bunách." Luhuõa ládxì'quë' ca nac le réjlë'ru' Cristo. Luzé nagquë' xtídzá'gac bunách nacua'len lequë' bö' rzi' yë', atí' luzé nagquë' yugu' zxba quegac bö' xõhui'. ²Luzé nagquë' xtídzá'gac bunách tu'luí'z tsahui' cuingac len tui' didza' le cunác, chnazíd ládxì'dau'gac, cui uxõs lequë'. ³Cni nac, tu'zaguë'ë xnõzgc nup tē'ni lutság na'gac, len ta'ná bé'inë' bunách cui lagu le nagu'ë Dios quië uzi'ru' xbey, lë na' huac lagu nup ta'yejlë' Dios, nup na' chnúnbë'gac le nac gdutë li, len tē' Dios: "Xclenu'", cati' tahuë' lei. ⁴Dxi'a nac yúgu'të le benë' Dios, len cutu bi ral-la' uzoaru' tsala' chqui' ráguru' lei, rëru'-në' Dios: Xclenu'. ⁵Rusëdi rë'u xtídzë'ë Dios, Lë' unë' dxi'a yúgu'të le ral-la' gáguru' chqui' ulidzru'-në' Dios gnábiru'-në' gun la'yë' lë na' gáguru'.

Ca rurujë' dxi'a huen dxin queë' Jesucristo

⁶Chqui' usëdcnu' böchi' lza'ru' yugu' didza' ni, uruju' dxi'a, gacu' huen dxin queë' Jesucristo, len gac bë' nazëdu' dxi'a ca nac didza' qui le réjlë'ru' Cristo len ca nac zxba dxi'a run chi'u. ⁷Gru'n yugu' didza' rdaz qui yödzyú ca nac didza' tui'nu ndau' gul. Bentecz le run ga gacu' tsutsu quië gunu' ca rë'nnë' Dios. ⁸Lati'z uzi'u xbey gunu' le gun ga gac nal ni'a na'u, san gdu uzi'u xbey gunu' ca rë'nnë' Dios. Cati' runru' cni, lë ni run ga runru' löz soaru' gbanru' yödzyú ni, lenca' soaru' gbanru' dza zi'a za'c, töd uza'ru' yödzyú ni. ⁹Didza' gdutë li lë ni, len le nac lsaca' la'zi' lu na'gac yúgu'të bunách. ¹⁰Qui lë ni na', szxõni rusaca' zi' cuinru' runru' dxin, le runru' löz Dios ban. Cristo gutië' quië uslé' yúgu'të bunách. Ruslé' nup na' ta'yejlë' Lë'.

¹¹Gna be'i len bsëdi bunách lun yugu' lë ni. ¹²Nutu nu ral-la' uzóa li' tsala' le nacu' bi'i ra'bán, san ral-la' gunu' le uluí' nup ta'yejlë' Dios ral-la' lun ca runu' li'. Cni uluí'inu' lequë':

len didza' ru'u,

len le runu',

ca nadxi'inu' lza'u,

ca ru'u latj zóalenë' li' Dios Bö' La'y,

ca runu' ca rnau',

ca nacu' gdu dxi'a.

¹³Tsal za'a gdxina' quiu', bë'tecz ladxu'u ulabu' guich la'y laugac bunách nacua' ga ni' zu'. Bchiz icj nagquë' lë ni, len bsëdi lequë'. ¹⁴Cutu udõdu' ca'z le buzá' ladxë'ë quiu' Dios, lë na' bennë' quiu' ca na' gulaná quiu' nup ni' glui' didza' uláz queë' Dios, cati' ni' gulaxóa na'quë' li' len gululidzë' Dios bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo.

¹⁵Bentecz yugu' lë ni. Bë'tecz ladxu'u gunu' cni, quië la'le'i yúgu'të bunách ca na' zeaj rdél-li'nu' le naqui queë' Cristo. ¹⁶Ben chi'i cuinu' len ben chi'i zxba rusëdiru'. Bentecz yugu' lë ni, atí' chqui' runu' cni, uláu' li' len lulá ca' nup la'yõni li'.

5

Ca ral-la' gunbi' Timoteo quegac bunách queë' Cristo

¹Cutu uzeycnu'-në' ba nacdx bönni' gul, san bchiz icj nagquë' didza', tsca nacquë' xuczcu'. Bchiz icj nagcbi' bi'i bönni' ra'bán didza', tsca naccbi' bi'i böchi'czu'. ²Bchiz icj nagcnu ndau' gul didza', tsca nacnu xna'czu'. Bchiz icj nagcbi' bi'i ngul ra'bán didza', tsca naccbi' bi'i zanczu', ca na' rajlöz le nac gdu dxi'a.

³ Ben ba la'n yugu' ngul uzëb, naccnu gdu uzëb. ⁴ Chqui' zoanu ngul uzëb nacua'bi' bi'i queënu o zxi'n xsoanu, ral-la' la'zëdbi' lunbi' ca rë'nnë' Dios, lácienbi' zi'al bunách nacua' lidxcbi', len lubi'ibi' quequë' xuz xna'chi'. Lë ni nac dxi'a len le rdzag ladxë'ë Dios. ⁵ Na'a, ngul na' nacnu gdu uzëb, len naga'nnu tuznu, runnu löz Dios ati' rël len të dza rnábtecznu lahuë' Dios len rulidznu Lë' ni'a quegac bunách queë', ⁶ san ngul uzëb na' runnu ca nac le rzë ládxi'nu nacnu ca ngul chnatnu cati' ni zoanu nabannu. ⁷ Lëzca' cni, gna be'i bunách nacua' ga ni' zu', quië lun ca rajlöz yugu' lë ni, quië lac bunách nutu nu gac bi gnë quegac. ⁸ Chqui' zoa nu bönni' curugahuë' yugu' di'a dza queë', len le nacr blau, chqui' curugahuë' bunách nacua' lidxë', chgdá'baguë'ë le réjlë'ru' Cristo bönni' na' len nacrë' xöhui' ca nu curejlë' Dios.

⁹ Huac ghabnu nup gácienli' tuznu ngul uzëb na' chyu'urnu ca tsonnlaj iz, len chqui' cutu buca'nnu-në' bönni' queënu quië sóalennu-në' yetué' bönni'. ¹⁰ Run bayúdx soa nu gun lna' lau queënu ca naccgac le dxi'a runnu. Gácienli'-nu chqui' buscul-lnu-bi' yugu' bi'idau', len chqui' rui'nu ga la'cuá' böchi'ru' za'quë' yöd z yubl ta'dxinë' lidxnu, len chqui' rui'nu le li'j lagu bunách queë' Dios, len chqui' ráclennu nup ta'zaca' ta'gui'i, len chqui' rúntecznu yúgu'të le nac dxi'a.

¹¹ Yugu' ngul uzëb cutu yui'icnu tsonnlaj iz, cutu ghabcnu nup gácienli', le lunnu ca ta'zëz ládxi'cnu, la'dá'baga'nu Cristo, len lé'ninu lutság na'cnu leyúbl. ¹² Cni gac, la'bága'nu dul-la' le tu'zoanu tsla' le gulayéjlë'nu Cristo zi'al. ¹³ Lëzca' lacnu ngul unë qui lzë'i len tsjítša'cnu ga yubl, len la'nanu le cunác. ¹⁴ Qui lë ni na', rë'nda' lutság na'cnu leyúbl ngul uzëb ni yu'ucnu iz cuidi', len luscúl-lnu-bi' yugu' bi'idau', len la'ná bé'ínu bi'i nacua'bi' yu'u qui queëcnu, cui lui'nu latj bi gnë queëru' nu rdá'baga' rë'u, rë'u na' réjlë'ru' Cristo. ¹⁵ Cni ral-la' gac, le chgulubíga'nu la'cnu, ati' tunnu ca rë'ni Satanás tu' xöhui'.

¹⁶ Chqui' nútí'tëz bönni' o ngul nu rejle' Cristo, nacua'nu ngul uzëb lidxgac nup na', ral-la' laclen lecnu, cui lusaca' zi' bunách queë' Cristo. Cni gac, bunách queë' Cristo na' gac laclen ngul naccnu gdu queë'.

¹⁷ Benr ba la'n bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo, bönni' na' ta'ná bë'ë dxi'a, len bentër ca' ba la'n bönni' gul na' tunë' dxin, tunë' lban len tu'sëdnë' bunách. ¹⁸ Nayúj lu guich la'y le rna: "Cutu cu'u du rú'aba' bëdx na' rulibba' zxoax' xtil." Rna ca: "Naquë' lsaca' si'ë lazxjë' bönni' huen dxin."

¹⁹ Cutu si' lu na'u didza' rui' nu ruquí bönni' gul run chi'ë bunách queë' Cristo, chqui' cutu nacua' chop tsonn nup tun lna' lau qui le benë'. ²⁰ Nup tuntecz dul-la', bsidx lequë' laugac yúgu'të bunách queë' Cristo quië ladxí Dios yezica' bunách ni'. ²¹ Ni'a queë' Xanru' Dios len ni'a queë' Xanru' Jesucristo, len ni'a quequë' gbaz la'y rö queë', rna bé'ida' li' gunu' ca ta'ná didza' ni. Tuz ca ral-la' cuequi xbeynu' yúgu'të bunách, cugunu' ba la'n tuzë' bönni'. ²² Nutu nu bönni' gxoatë na'u, cugunu' ga gaguë' huen dxin queë' Cristo, cui gbagu'u le runë' chqui' gunë' dul-la' bönni' na'.

²³ Cutur gui'ju' nisz. Le ré'itecznu' ral-la' gui'ju' láti'dau' xisi uva quië soa dxi'a lë'u.

²⁴ Yugu' dul-la' quegac la'gac bunách la'lá' lahui zi'al cati' zi'a la'dxinë' ga cuequi xbeynë' lequë' Dios, ati' tód ni' la'lá' lahui dul-la' quegac yezica' bunách. ²⁵ Lëzca' cni, la'lá' lahui dxin dxi'a nungac bunách, ati' chqui' cunala'gac lahui, nutu nu gac ucachi' tsaz dxin na' nunquë'.

6

¹ Ral-la' luntsquë' ba la'n xanquë' yúgu'të bönni' nadá'ugac, cui gac nu gnë zi' qui lë' Dios len qui zxba queë'. ² Nup ni' nacu'ë xangac ta'yejlë'ë Cristo, cutu ral-la' lucá'n ca'z lequë' le nacquë' böchi'quë'. Ral-la' lunrë' dxi'a xchinquë' le ta'yejlë'ë Cristo bönni' ni' tu'zi'ë xbey dxin dxi'a na', le nadxi'inë' lequë' Lëczë'. Ca nac lë ni, bsëdi bunách nacua' ni', len bchiz icj nagquë'.

Le rej ládxi'ru'-në' Dios le ruzi'ru' xbey

³ Chqui' zoa nu bönni' rusëdnë' zxba yubl, len cutu rusëdnë' yugu' didza' dxi'a queë' Xanru' Jesucristo, ca nac zxba na' rusëdi rë'u ca ral-la' gunru' ca rë'nnë' Dios, ⁴ bönni' ni run ba zxon cuinë' len cutu bi nöznë'. Didza' cunác dxi'a rzë ladxë'ë ca nacgac didza' baníg len didza' bizxj, le tun ga tu'zxe'i lza'gac len ta'dil-len lza'gac didza' bunách. Lëzca' tun didza' cni ga ta'në zi' qui lza'gac bunách, len ta'zá' ládxi'gac qui lza'gac le cunác. ⁵ Lëzca' cni tun ga ta'dil-ltecz didza' bunách cuta'yejni'i, nup cuta'zi' lu na'gac le nac gdu'të li. Táquinë' huac la'zi'ë dumí zian chqui' lunë' tsaxxon nup ta'yíj ládxi'gac Dios. Bcuit ga nacua' bunách cni. ⁶ Zxon nac le ruzi'ru' xbey cati' len yöl-la' rböz zxon ladxí' rej ládxi'ru'-në' Dios. ⁷ Cutu bi nua'ru' cati' bdxinru' yödzyú, len lëzca' cni, cutu bi ua'ru' cati' uza'ru' yödzyú ni. ⁸ Qui lë ni na', chqui' dë queëru' le gáguru' len le gácuru', ral-la' udzíruru'. ⁹ Bönni' tē'nnë' gata' quequë' yöl-la' tsahui', gac quequë' le si' bē' lequë' le xōhui', ati' la'yu'ë lu yal-lj qui tu' xōhui', ati' lu yöl-la' cunōzi quequë' zian le la'zë ládxi'quë', le lun ditj lequë'. Yugu' lë ni lusnít lequë' len lun ga la'nitië' tsaz. ¹⁰ Le ta'zë ládxi'gac dumí bunách, run ga tun yúgu'të le cunác. La'quë' bönni', le ta'zë ládxi'quë' lei, guluca'në' le gulayejlë'ë Cristo, len chrac quequë' zian le tu'saca' zi' lequë'.

Nu run dxin queë' Cristo nac ca bönni' rijë' gdil-l

¹¹ Na'a, bönni' queë' Dios, bcuit ga rac le cni. Bë'tecz ladxu'u gunu' le nac tsahui' len le rë'nnë' Dios. Gyëjlë'teczë' Cristo, len bdxí'i yugu' lza'u. Bë' ladxu'u gacu' zxon ladxí' len nöxj ladxí'. ¹² Ca runë' bönni' gdu ladxë'ë rijë' gdil-l, ben dxin qui le réjle'ru' Cristo, len beni quiu' yöl-la' na'bán gdu. Quië gac cni bulidzë' li' Dios. Dxi'a gac le gnau' yalj lulu ca réjle'u Cristo, lë na' gnau' laugac zian nup tun lna' lau qui didza' bē'u. ¹³⁻¹⁴ Ni'a queë' Xanru' Dios, Nu na' nabánigac yúgu'të le nacua', lenca' ni'a queë' Jesucristo, Nu ben lna' lau qui le nac dxi'a le gnë' yalj lulu lahuë' Poncio Pilato, rna bé'ida' li' gun chi'u yugu' lë na' gna bé'inë' rë'u Cristo. Ral-la' gacu' gdu dxi'a len cutu bi gunu' le güi' latj nu bi gnë' quiu', ga gdxintë dza ni' ulu'i lahuë' Xanru' Jesucristo. ¹⁵ Catí' gdxin dza na' huödë' Jesús, Dios ulu'ë lahui' Lë'. Dios naquë' la'y. Tuzë' Lë' dë lu nē'ë yöl-la' uná bē', len rna bé'inë' yúgu'të nup ta'ná bē', len naquë' ca' Xangac yúgu'të nup nacgac xan. ¹⁶ Tuzë' Lë' zóateczë', ati' zoë' lu yení' ga cutu gac nu gdxin racz qui. Gatga nu ble'i Lë' len cutu gac nu gle'i Lë'. Queë' Lë' gactecz le run Lë' ba la'n len yöl-la' uná bē'. Ca' gac.

¹⁷ Gna be'i bönni' dë quequë' yöl-la' tsahui' dza ni zoaru' na'a, cui lun ba zxon cuinquë', len cui luxxoní ládxi'quë' yöl-la' tsahui' na' cunác löz. Ral-la' lunë' löz Dios ban, Nu runntsca queëru' yúgu'të le ruzi'ru' xbey. ¹⁸ Gna be'i lequë' lunë' le nac dxi'a, quië la'yantsca dxin dxi'a tunë', lë na' nac tu yöl-la' tsahui' gdu. Ral-la' bi lunödzejë' quegac bunách yechi', len lui' ládxi'quë' leygac. ¹⁹ Chqui' lunë' cni, lutubë' yöl-la' tsahui' na' nac gdu, le luzi'ë xbey dza zi'a za', len la'dél-li'në' yöl-la' na'bán gdu.

Le glu'ë Pablo lu na'bi' bi'i Timoteo

²⁰ Bõcha'adau' Timoteo, ben chi'i le nadõd lu na'u, len bcuit ga nacua' nup tui' didza' ca'z len yugu' didza' cuzaca', len yugu' didza' bizxj, yugu' didza' na' tui' nup ta'náz tac szxõni, ati' nazi' yé'igac ca nac lë na' tun. ²¹ La'gac bunách gulazí' lu na'gac yugu' didza' cni, ati' gulachixi gulanigui ca nac le réjlë'ru' Cristo.

Rnaba' lahuë' Dios uzá' ladxë'ë quiu' le nacgac dxi'a queë'. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BSÖLĚ'Ě PABLO QUEĚBI' BI'I TIMOTEO

Pablo rugapĕ' Dios bi'i Timoteo

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz nasölĕ'ĕ Cristo. Cni naca' le rĕ'nnĕ' gaca' cni Dios, quiĕ cni utság le gzx'i' lu nĕ'ĕ, gunnĕ' queĕru' yöl-la' na'bán gdu, le ruzá' ladxĕ'ĕ queĕru' Jesucristo. ² Rugapa' Dios li', böcha'adau' Timoteo, nacu' ca zxi'ncza' le réjlĕ'ru' Cristo, ati' nadxi'ida' li'. Rnaba' lahuĕ' Xuzru' Dios lenca' lahuĕ' Xanru' Jesucristo, uzá' ladxĕ'ĕ quiu' len huechi' ladxĕ'ĕ li', len gunĕ' ga soa dxi icj ládxi'da'u.

Timoteo ral-la' gunbi' lna' lau queĕ' Jesucristo

³ Xclenu', rĕpa'-nĕ' Dios ca nac quiu' cati' rulidza'-nĕ' Dios. Cutu rzoa dxia' rnaba' ni'a quiu' rĕl len tĕ dza lahuĕ' Dios, Nu na' runa' xchinĕ' gdu ladxa'a ca na' glunĕ' xuz xtau'hua'. ⁴ Cati' rajneyda' ca na' grödxu', rzĕ ladxa'a ulĕ'ida' li', quiĕ gac udzijda' gdu ladxa'a. ⁵ Rĕpa'-nĕ' Dios: Xclenu', le bdxin quia' le run ga rajneyda' ca réjlĕ'u Cristo gdu ladxu'u. Lĕzca' cni, zi'al ca li' gulayĕjlĕ'nu Lĕ' xna'u gul Loida len xna'u Eunice, ati' runa' löz, lĕzca' cni réjlĕ'u Lĕ' na'a.

⁶ Le nac cni, rusá'a ladxu'u uspanu' le bennĕ' quiu' Dios, lĕ na' bdxin quiu' cati' ni' bxoá na'a li' len bulidza'-nĕ' Dios. ⁷ Bö' bennĕ' queĕru' Dios cutu nac bö' gun ga gádxiru', san bennĕ' queĕru' Bö' run ga naqui queĕru' yöl-la' huac len run ga nadxi'iru' lza'ru' len run ca' ga rna be'i cuinru'. ⁸ Qui lĕ ni na', cutu utui'nu' gunu' lna' lau queĕ' Xanru', len cutu utui'nu' ca rac quia' neda' ni, nadzuna' lidx guia le runa' xchinĕ', san ben tsaxxón nup ta'zaca' ta'gu'i le tun lban qui didza' dxi'a. Dios gunnĕ' quiu' yöl-la' huac gunu' cni. ⁹ Dioscz buslé' rĕ'u len bulidzĕ' rĕ'u quiĕ gacru' gdu dxi'a. Cutu bulidzĕ' rĕ'u le zoa le dxi'a benru' san bulidzĕ' rĕ'u le gu'ncznĕ' Lĕ', len le ruzá' ladxĕ'ĕ cni queĕru'. Dza ni'tĕ buzóĕ' cni queĕru' zí'atĕl ca guta' yödzylyú ni, le náquiru' queĕ' Jesucristo. ¹⁰ Na'a, chbuluí' lahui le ruzá' ladxĕ'ĕ queĕru' Dios, le buluí' lahuĕ' Jesucristo Nu ruslá rĕ'u. Bugúĕ' yöl-la' gut len bulu'ĕ lahui yöl-la' na'bán gdu na', le cutu ca' nit. Cni nac ca rna didza' dxi'a.

¹¹ Cristo buzóĕ' neda' quiĕ guna' lban qui didza' dxi'a na', len quiĕ gaca' gbaz queĕ' quiĕ usĕdgacda' bunách gza'a. ¹² Qui lĕ ni na' rzaca' rgui'a ca' yugu' le rac quia' ni, san cutu rutui'da', le núnbĕ'a Nu na' réjlĕ'a. Runa' löz Lĕ', napĕ' yöl-la' huac gun chi'ĕ le budöda' lu nĕ'ĕ ga gdxintĕ dza ni' huödĕ'.

¹³ Didza' dxi'a na' byönnu' bena' lban qui ral-la' gac quiu' tu le ruluí' ca ral-la' usĕdnu' bunách ca réjlĕ'ru' Jesucristo len ca nadxi'iru' Lĕ'. ¹⁴ Ben chi'i le nac dxi'a na' nadöd lu na'u, gunu' cni len yöl-la' huac queĕ' Dios Bö' La'y, Nu zoalen rĕ'u.

¹⁵ Chnözcznu' ca na' gulubj ládxi'quĕ' neda' yúgu'tĕ bönni' ta'yejlĕ'ĕ Cristo nacu'ĕ luyú Asia. Nútsa'quĕ' ladjquĕ' Figelo len Hermógenes. ¹⁶⁻¹⁷ Rnaba' lahuĕ' Xanru' Dios huechi' ladxĕ'ĕ bunách nacuá' lidxĕ' Onesiforo, le butipĕ' ladxá'a zian lzu bönni' ni. Cati' bdxinĕ' Roma, gdu ladxĕ'ĕ buguiljĕ' neda', ati' budzölnĕ' neda'. Cutu butui'nĕ' ni'a quia' neda' le nadzuna' lidx guia ni, nága'a du guia. ¹⁸ Rnaba' lahuĕ' Xanru' huechi' ladxĕ'ĕ lĕ' dza ni' gdxinĕ' lahuĕ' Dios. Chnözcznu' ca na' güclenĕ' rĕ'u bönni' ni, cati' ni' gzoaru' Éfeso.

2

Ral-la' gacbi' Timoteo ca bönni' gdu ladxë'ë rijë' gdil-l

¹ Na'a, zxi'na'dau', btip ladxu'u ca nac le ruzá' ladxë'ë quiu' Jesucristo.

² Didza' byönnu' bë'a laugac zian nup tun lna' lau qui, didza' ni bdöd lu na'quë' bönni' tunë' ca ta'në', bönni' gac lusëdnë' ca' yela'gac bunách.

³ Ral-la' gua' glenu' le lusaca' li' zi' ca na' rua' rlen nu nac bönni' queë' Jesucristo gdu ladxë'ë rijë' gdil-l. ⁴ Nu bönni' rijë' gdil-l, cutu ca' gútsë'të yugu' le tun bunách yödzyú ni, quië gdzag ladxë'ë lë' bönni' na' nuzóë' lë' gaquë' bönni' queë' rijë' gdil-l. ⁵ Lëzca' cni, nu nutsa' lu huitj, cutu bi gdel-li' chqui' cutu run ca ral-la' gun. ⁶ Bönni' guz gu'n runë' dxin, zi'al lë' uzi'ë xbey lë na' razë'. ⁷ Busá' ladxu'u lë ni rëpa' li', ati' Xanru'cz gunë' ga tséjni'nu' yúgu'të.

⁸ Yajnéy ca guc queë' Jesucristo. Guljé', guquë' zxi'n xsoë' David, len gdöd gutië', bubané' lu yöl-la' gut. Cni rna didza' dxi'a runa' lban qui. ⁹ Le runa' lban qui didza' dxi'a, rzaca' rgui'a le rac quia', ga rdxintë nága'a lidx guia ni, ca rac queë' bönni' huia'dó', san cutu ca' nága'të xtidzë'ë Dios. ¹⁰ Qui lë ni na' rua' rlena' yúgu'të lë ni le nadxi'ida' nup gröë' Dios, quië lulë' ca' lequë'. Jesucristocz runë' ga lulá bunách na' quië la'cuá' lu yeni' gdu queë'. ¹¹ Catéz nac lë ni rna:

Chqui' nátlenru' Lë',

Sóalenru'-në' ca' gbanru'.

¹² Chqui' gua' glenru' le saca' qui'ru',

Gna bë'lenru' ca' Lë'.

Chqui' rdá'baga'ru' Lë',

Lë' tá'baguë'ë ca' rë'u.

¹³ Zal-la' cutu runru' ca rnaru',

Lë' rúnteczë' ca rnë'.

Lë' cutu gac tá'baguë'ë le naquë'.

Bönni' huen dxin queë' Cristo rurujë' dxi'a

¹⁴ Bsa' ládxi'gac nup nacuá' ga ni' zu' ca nac lë ni, ati' ni'a queë' Xanru' Dios gna be'i lequë' cui la'díl-l didzë'ë ca nacgac didza' cuzaca'gac. Yugu' didza' cni tun ga la'nít nup ta'yöni leygac. ¹⁵ Bë'tecz ladxu'u uruju' dxi'a lahuë' Dios quië gacu' ca bönni' huen dxin cutu rutui'në' ca nac dxin nunë'. Dxi'adau' ral-la' ugunu' dxin didza' gdu'të li. ¹⁶ Na'a, bcuit ga nacuá' nup tui' didza' cuzaca' len didza' ca'z, le tun didza' cni ga lunrë' le curë'nnë' Dios. ¹⁷ La'zë didza' tu'ë ca rrxön huë' nudzu' le rdudu' rla. Nütsa'quë' ladj nup tui' didza' cni Himeneo len Fileto. ¹⁸ Gropë' ni gulachixi gulanigné' ca nac le nac gdu'të li, le ta'në' chgdöd dza ral-la' lubán nup chnatgac, len gulabequë' bröli la'gac bunách ga rdxintë cutur ta'yejlë' Cristo. ¹⁹ Le benë' tsutsu Dios zoatecz, len dë tu le rac bë', le rna: "Nunbë'ë Dios nup náquigac queë'." Rna ca': "Gul-cuít ga dë le cunác, yúgu'tëli' lbi'ili' náquili' queë' Cristo."

²⁰ Tu lu yu'u xzön yu'ugac le náquini, clëgz oro len plata, san lëzca' le náquini yag len yu. La'gac tu'gún leygac dxin bunách ga lna', ati' yela'gac tu'gún leygac dxin bunách ga cunác lna'. ²¹ Quië gacru' ca nac lë na' tu'gún dxin bunách ga lna', len quië gac gunru' le nac dxi'a len gacru' lsaca' ugunë' rë'u dxin Xanru', ral-la' gcuitru' ga rac le cunác. Chqui' gunru' cni, gacru' lsaca' gunru' yúgu'të dxin dxi'a.

²² Gru'n le tun ga nu së ladxí' le cunác ca rac quequë' bönni' ra'bandau'. Bë' ladxu'u gacu' tsahui'. Ben le run ga réjlë'u Cristo len le run ga nadxi'icnu'

lza'u, len le run ga rbözu' dxi'adau'. Ca nacgac lë ni, ben tsaxxön nup tu'lídz Xanru', nac gdu dxi'a icj ládi'dau'gac. ²³ Na'a, gru'n yugu' didza' ca'z len didza' cuzaca', le nözcnu' tun ga ta'díl-l didza' bunách. ²⁴ Bönni' huen dxin queë' Xanru' cutu ral-la' tít-lenë' bunách didza', san ral-la' gaquë' nöxj ladxi' laugac yúgu'të bunách. Ral-la' gac usëdnë' bunách, len gaquë' ca' zxön ladxi'. ²⁵ Lu yöl-la' nöxj ladxi' ral-la' uzéjni'në' nup ta'dá'baga' le runë' lban qui. Chqui' gunë' cni, nazx ca' gu'ë lequë' latj Dios lubi'i ládi'que' quië lunbë'ë le nac gdu'të li. ²⁶ Cni lulë' lu yal-lj qui tu' xöhui' ga nadzunquë', ati' luhuöaquë' tsahui' quië lunë' ca rë'nnë' Dios.

3

Ca lac bunách dza tsajséytëgac

¹ Lëzca' ral-la' gnöznü' lë ni: Dza tsajséytëgac lac dza la'zaca' la'gui'i bunách.
² Yugu' dza ni' la'cu'ë bönni' lacquë' cni:
 La'dxi'i la' cuíngaczë' len luhuídi'në'.
 Lun ba xön cuinquë' len luluí' cuinquë' blau.
 La'në' zi'ë qui le nac la'y.
 La'dá'baguë'ë xuz xna'quë'.
 Lacquë' curdzág ladxi'.
 Cutu lunë' ca rë'nnë' Dios.
³ Cutu la'dxi'inë' ca ral-la' lunë'.
 Lacquë' zidzj ladxi'.
 La'në' qui lza'quë'.
 Cutu la'ná be'i cuinquë'.
 Lacquë' bönni' dza'a.
 Cutu la'lé'inë' dxi'a le nac dxi'a.
⁴ Lacquë' udöd lzë'i len cutu la'dzaguë' dxi'a.
 Luluí' cuinquë' ca bönni' nayëpsëtërquë'.
 La'dxi'inë' le la'dzágz ládi'quë' len clëg Dios.
⁵ Luluí' cuinquë' ca bönni' núnbë'quë' Dios, san la'dá'baguë'ë le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. Bcuit ga nacuá' bunách cni. ⁶ Lëzca' cni, lu yöl-la' banís quequë' la'yazië' gap nac lu yu'u len la'zi' yé'inë' yugu' ngul cunözi quië la'zi' lu na'cnu le lu'sëdnë'. La'bága'nu dul-la' zian ngul na', len lui' ládi'cnu yugu' le la'zëz ládi'cnu le cuzaca'. ⁷ La'yönitecznu ngul ni didza' lun lban qui bunách, san cutu ca' la'dél-li'nu la'yéjni'nu le nac gdu'të li. ⁸ Ca na' glaquë' Janes len Jambres, bönni' ni' guladá'baguë'ë Moisés, lëzca' cni lacquë' bönni' ni, la'dá'baguë'ë le nac gdu'të li. Lacquë' chul nit len la'chíxinë' ca nac le réjlë'ru' Cristo. ⁹ Cutu la'dél-li'rnë', san gac bë' nacquë' cunözi laugac yúgu'të bunách, gac quequë' ca na' guc quequë' Janes len Jambres na'.

Le rgu'ë Pablo lu na'bi' bi'i Timoteo

¹⁰ Nözcnu' ca nac le rusëdda' bunách len ca runa'. Nöznü' ca' le rui' ladxa'a guna' len ca réjlë'a Cristo, len ca naca' nöxj ladxi', len ca nadxi'ida' lza'a, len ca rböza' zxön ladxi'. ¹¹ Nöznü' ca' yugu' le gulabía ládi'gac neda' bunách, len yugu' le gzxaca' gdi'a, le glac quia' lu yödZ Antioquia len lu yödZ Iconio, len lu yödZ Listra. Yugu' le gulabía ládi'gac neda' bunách ni' bia' blena', ati' Xanru' Jesús buslë' neda' lu yúgu'të lë na'. ¹² Yúgu'të nup të'ni lac gdu dxi'a le náquigac queë' Jesucristo, lëzca' la'zaca' la'gui'ë yugu' le la'bía ládi'gac lequë' bunách.

¹³ Na'a, lacrè' xöhui' bönni' tua'dö' len bönni' ta'zì' yè'è. La'zì' yé'inè' bunách, ati' la'zì' ye'i' ca' lequè' bunách.

¹⁴ Na'a, ben chi'i yugu' le gzèdu' len le gzxi' lu na'u, le núnbè'czu' nup gulusèdi li'. ¹⁵ Ga gdel-la' nacu' bi'idau' núnbè'u le nayujgac lu guich la'y, le huac luzéjni'tsqui li' quiè uláu' le réjlè'u Jesucristo. ¹⁶ Yúgu'tè le nayúj lu guich la'y bchiziè' Dios icj ládxi'dau'gac bunách queè', nup na' guluzúj lu guich didza' na' bè'è Dios. Lè na' nayúj lu guich nactsca lsaca' usèdi rè'u, len ubjg ga lna' le runru', len ugú'u rè'u tu nöz, len usèdi rè'u quiè gacru' tsahui'. ¹⁷ Cni run, quiè gac sina' nu nac queè' Dios, len gactsca gun yúgu'tè le nac dxi'a.

4

¹⁻² Ni'a queè' Xanru' Dios, lenca' ni'a queè' Xanru' Jesucristo, rna bé'ida' li' gunu' lban qui xtidzè'è Xanru'. Lèczè' cuequi xbeyne' nup ni nabangac len nup chnatgac, dza ni' huödè' duná bè'è. Bè' ladxu'ca' gunu' lè ni chqui' rac dxi'a quiu' o curác dxi'a. Lu yöl-la' zxön ladxì', bubjg ga lna' le tun bunách, len bsa' ládxi'què' len bchiz icj nagquè' ca nac lè na' rusèdiru'. ³ Cni ral-la' gunu' le gdxin dza cati' cutu luzé nagquè' zxba dxi'a, san lè'nnè' la'yönnè' le ta'dániznè'. Ca ta'zèz ládxi'què' lutubè' quequè' nup lusèdi lequè'. ⁴ Luca'nè' le nac gdu'tè li, len la'zì' lu na'què' yugu' didza' rdaz. ⁵ Na'a, ral-la' gacu' zxön ladxì' ca nac yúgu'tè le runu'. Bia' blen le lusaca' li' zì'. Ben lban qui didza' dxi'a. Gdu ladxu' ben dxin le budödè' lu na'u Cristo gunu'.

⁶ Ca nac quia' neda', nudöd cuina' lu nè'è Dios ati' chzoa ludöddè' neda' le runa' xchinè', ati' dza uzá'a yödzyú ni chzoa gdxin. ⁷ Ca runè' bönni' gdu ladxè'è rijè' gdil-l, lèzca' cni bena' neda' dxin, len chbudx bena' le budödè' lu na'a Cristo guna', le bena' gdu ca rajlöz le réjlè'ru' Cristo. ⁸ Yetú ca', nac löz quia' gdél-li'da' le ral-la' la'zì' nup nacgac tsahui', le gunnè' quia' Xanru' dza ni', ati' tsahui' nac ca rbequi xbeyne' rè'u. Clègz quia' neda' gunnè' lei, san lèzca' gunnè' lei quegac yúgu'tè nup ta'dxì'i Lè', len gdu ládxi'què' ta'bözè' dza huödè'.

Le buzujè' lu guich Pablo gunbi' Timoteo

⁹ Bè' ladxu'ca' guidteo' ga ni zoa' ¹⁰ le bubj ladxè'è neda' Demas, le nadxi'inè' le ruzi'è xbey yödzyú ni, ati' gyijè' yödZ Tesalónica. Crescente gyijè' luyú Galacia, ati' bi'i Tito gyeajbi' luyú Dalmacia, le cni ben bayúdx lunè'. ¹¹ Tuzè' Lucas zóalenè' neda'. Bchè'-bi' bi'i Marcos guídenbi' li' tsaxön, le nachì' gúnlenbi' neda' tsaxön xchinè' Cristo. ¹² Bsöla'a-bi' bi'i Tíquico lu yödZ Éfeso. ¹³ Cati' guidu', bia' quia' lari' guitsa' na' buca'na' lu yödZ Troas lu yu'u lidxè' Carpo, len bia' ca' quia' yugu' guich, len le nacr blau, bia' quia' guich náquicni guid.

¹⁴ Alejandro, bönni' bèdx guia, zian le bi'è dö' quia'. Lèczè' Xanru' ubi'è queè' ca nacgac le benè' quia' bönni' ni. ¹⁵ Ben chi'i cuinu' queè' bönni' ni, le rdá'baga'tsquè' didza' runru' lban qui.

¹⁶ Cati' zi'al lzu bdxina' lauquè' bönni' yúlahui', nutu nu guclen neda', san gulubj ládxi'gac neda' yúgu'tè bunách. Cutu rè'nda' uzi' lè' lequè' Dios. ¹⁷ Gzóalenè' neda' Xanru', len butipè' ladxa'a quiè udx guna' lban qui xtidzè'è quiè la'yöni yúgu'tè bunách gza'a. Cni guc, buslè' neda' Xanru'. Guc quia' tscabulá' lu rú'aba' bèdx guixi'. ¹⁸ Lèczè' Xanru' uslè' neda' lu yúgu'tè le curác dxi'a, len gun chi'è neda' ga gdxintea' ga rna bè'è Lè' ni' yehua' yubá. Gactecz queè' yöl-la' ba yúgu'tè dza zi'a za'c. Ca' gac.

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo

- ¹⁹ Bgap Dios Priscila len Aquilo, lenca' bunách nacué' lidxë' Onesíforo.
²⁰ Buga'në' Erasto lu yödz Corinto, ati' buca'na'-në' Tróximo luyú Mileto le ré'inë'. ²¹ Bë' ladxu'u guidu' ga zoa' zi'al cati' gdxin beo' ziaq. Tu'gapë' Dios li' Eubulo len Pudente len Lino, len Claudia, len yúgu'të böchi' lza'ru' ni.
²² Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo sóalenë' li'. Gaclen li' le ruzá' ladxë'ë quiu' Dios. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO QUEĚBI' BI'I TITO

Pablo rugapĚ' Dios bi'i Tito

¹ Neda', Pablo, naca' huen dxin queĚ' Dios len gbaz nasölĚ'Ě Jesucristo. BsölĚ'Ě neda' quiĚ guna' ga la'yějlĚ' Cristo bunách chgröczĚ' Dios, quiĚ luúnbĚ' le nac gduťĚ li ca ral-la' gun nu nunbĚ' Dios. ² Cni naca' le runa' löz uzi'a xbey yöl-la' na'bán gdu le gzxi' lu nĚ'Ě Dios gunnĚ' queĚru' dza ni'tĚ, cati' zi'a gzu lau rata' yúgu'tĚ le dĚ, ati' runczĚ' LĚ' le rzi' lu nĚ'Ě gunĚ'. ³ Cati' bdxin dza qui, Dios bulu'Ě lahui xtidzĚ'Ě, le glu'Ě lu na'a guna' lban qui. Cni gna bé'inĚ' neda' Dios, Nu buslá rĚ'u. ⁴ Rugapa' Dios li', böcha' adau' Tito, nacu' gdu zxi'ncza' le nac tuz ca réjlĚ'ru' Cristo. Rnaba' lahuĚ' Dios Xuz len lahuĚ' Xanru' Jesucristo Nu buslá rĚ'u, uzá' ladxĚ'Ě quiu' len huechi' ladxĚ'Ě li', len gunĚ' ga soa dxi icj ládxi'da'u.

Dxin queĚ' Cristo runbi' bi'i Tito luyú Creta

⁵ Qui lĚ ni na' buca'na' li' luyú Creta, quiĚ gsa'u le ryadzj quegac bunách queĚ' Cristo nacua' ni', quiĚ lacquĚ' gdu bunách queĚ' Cristo, len quiĚ ucú'u-quĚ' yúgu'tĚ yödZ bönni' gul lun chi'Ě bunách queĚ' Cristo nacua' tu tu yödZ ni', ca na' chgna bé'ida' li' gunu'. ⁶ Bönni' gul na' run chi'Ě bunách queĚ' Cristo ral-la' gaquĚ' bönni' nutu nu bi gac gnĚ queĚ', len zoa tuznu ngul queĚ'. Yugu' zxi'nĚ' ral-la' la'yějlĚ'bi' Cristo, len cuzóa nu gac gnĚ quechi' ta'dá dzagzbi' ca', o ta'dá'bagab'i' xuz xna'cbi'. ⁷ Bönni' run chi'Ě bunách queĚ' Cristo run bayúdx gaquĚ' bönni' curunĚ' le güi' latj nu bi gnĚ queĚ' ca runĚ' xchinĚ' Dios. Cutu ral-la' gaquĚ' bönni' zid o bönni' icj dza'a o bönni' ri'jĚ', o bönni' rbizxjnĚ', o bönni' rzĚ ládxi'zĚ' dumí. ⁸ Ral-la' gu'Ě ga la'cu'Ě böchi'ru' ta'dxinĚ' lidxĚ'. Ral-la' sĚ ladxĚ'Ě gunĚ' le nac dxi'a. Ral-la' gaquĚ' bönni' rejni'i len bönni' tsahui'. Ral-la' gádxinĚ' Dios, len gna bé'i cuinĚ'. ⁹ Ral-la' gun chi'Ě didza' gduťĚ li ca chnazĚdĚ', quiĚ gac uchiziĚ' icj naggac bunách ca rajlöz xzba dxi'a len quiĚ gac useyjĚ' rú'agac bunách ta'nĚ qui.

¹⁰ Cni ral-la' gaquĚ' le ta'dá'baguĚ'Ě zian bönni' len tu'Ě didza' cuzaca' len ta'zi' yĚ'inĚ' bunách. Zian bönni' tunĚ' cni nacquĚ' judío. ¹¹ Yugu' bönni' ni, run bayúdx gunu' ga tseyj rú'aquĚ', le tunĚ' ga ta'chixi ta'nigui yúgu'tĚ bunách nacua' yu'u gap ta'yaziĚ', len tu'sĚdnĚ' le cural-la' lusĚdnĚ'. Cni tunĚ' quiĚ la'zi'zĚ' dumí.

¹² TuĚ' bönni' gbabĚ' bunách Creta ga na' zu', bönni' na' bĚ'Ě didza' uláz qui gdau' quequĚ', gnĚ: "Ta'zi' yĚ'teczĚ' bönni' Creta, len nacquĚ' ca böa' guixi' snia'. NacquĚ' bönni' huágulĚ'Ě zxhuĚd." ¹³ Didza' ni benĚ' lna' lau quequĚ' nac gduťĚ li. Qui lĚ ni na' gdil-l lequĚ' quiĚ gac gdu ca ta'yějlĚ'Ě Cristo, ¹⁴ len cui luzĚ nagquĚ' yugu' didza' rdaz quequĚ' bönni' judío, len cutu lunĚ' ca ta'ná bĚ' bunách nuca'ngac le nac gduťĚ li.

¹⁵ Yúgu'tĚ nac dxi'a quegac nup nacgac dxi'a, san quegac nup nacgac xöhui' len cuta'yějlĚ', cutu bi nac dxi'a, san nacquĚ' xöhui' ga rdxintĚ le ta'bequi icjqüĚ' len le ta'zá' ládxi'quĚ'. ¹⁶ Ta'nĚ' núnbĚ'quĚ' Dios, san le tunĚ' cutu rajlöz le ta'nĚ', le nacquĚ' bönni' cuta'dzág ládxi'quĚ'. Cutu tunĚ' ca ta'nĚ', len cutu gac lunĚ' nitú le nac dxi'a.

2

Zxba dxi'a ral-la' usëdiru'

¹ Na'a, ral-la' gu'u didza' le rajlöz zxba dxi'a.

² Bsëdi bönni' gul cui li'jè', san lacquë' ba'a ladxi', len bönni' ta'yejni'i. Ral-la' gac gdu ca ta'yejlë'ë Cristo. Ral-la' la'dxi'inë' lza'quë' len la'bözë' zxon ladxi'.

³ Bsëdi ndau' gul lunnu le rdzag ladxë'ë Dios len cui la'nënu qui lza'cnu, len cui li'ajnu. Ral-la' lusëdinu le nac dxi'a, ⁴ quië gac lusëdinu ngul ni' yu'ucnu iz cuidi' quië la'dxi'inu bönni' qui queëcnu, lenca' zxi'ncnu. ⁵ Ral-la' lacnu ngul ta'yejni'i len ngul dxi'a ladxi'. Ral-la' lun chi'inu le dë lidxcnu len lacnu dxi'a, len lunnu ba la'n bönni' qui queëcnu, len cutu bi lunnu le güi' latj nu gnë zi' qui xtidzë'ë Dios.

⁶ Bsëdi bönni' ni' nacu'ë iz cuidi' quië lacquë' bönni' ta'yejni'i. ⁷ Ral-la' gúnteczu' le nac dxi'a, ului'inu' lequë' cni ca ral-la' lunë'. Ca rusëdnu' ral-la' ului' nacu' gdu ladxi' len ba'a ladxi'. ⁸ Ral-la' usëdnu' didza' dxi'a le cugác nu bi gnë qui, quië utui'në' bönni' rdá'baguë'ë, len cugác bi gnë' queëli' le cunác.

⁹ Bsëdi böchi'ru' ni' ta'yejlë'ë Cristo len nadá'uquë', quië la'cu'ë nöxj lauquë' xanquë'. Ral-la' lunë' yúgu'të le la'dzág ládxi'quë' xanquë', len cutu lusáqui'në' didza'. ¹⁰ Cutu ral-la' lucachi' lanë', san ral-la' lului' cuinquë' tshui' ca nac yúgu'të le tunë'. Yúgu'të le tunë' ral-la' ului' nac dxi'a zxba queë' Dios, Nu buslá rë'u.

¹¹ Bönni' na' buzá' ladxë'ë queëru' Dios chbulu' lahuë' laugac yúgu'të bunách quië lulá. ¹² Lë' rusëdnë' rë'u uca'nru' le curdzág ladxë'ë Dios len cui së ládxi'ru' le nac qui yödzyú ni, san cözru' zxon ladxi' len gacru' tshui' dza ni zoaru' na'a, len gunru' ca rë'ncznë' Dios. ¹³ Ral-la' cözru' le runru' löz le gdu ga gacru' bica' ba, lë na' gac dza ni' cati' ului' lahuë' Jesucristo lu yení' gdu queë', naquë' Dios zxon, Nu ruslá rë'u. ¹⁴ Lëczë' budód cuinë' uláz queëru', quië böa'uë' rë'u lu yúgu'të le nac xöhui', ati' ruúnë' rë'u dxi'a quië gacru' bunách queë' len güi' ládxi'ru' gunru' le nac dxi'a.

¹⁵ Yugu' lë ni bë' didza' len bchiz icj naggac bunách ni', ati' len yöl-la' uná bë' gdil-l lequë'. Bentecz cni, cui si' latj nu ucá'n ca'z xtidzu'u.

3

Le ral-la' lun bunách ta'yejlë' Cristo

¹ Bsa' ládxi'quë' böchi'ru' ni' lunë' ca ta'në' bönni' dë lu na'quë' len yugu' bönni' yúlahui', quië lunë' ca rna xtidza'quë'. Ral-la' la'cu'ë sina' lunë' le nac dxi'a. ² Cutu bi le cunác ral-la' la'në' qui lza'quë', len cutu la'díl-lenë' lequë' didza', san ral-la' lacquë' nöxj ladxi' len gdu ladxi' laugac yúgu'të bunách.

³ Lëzca' rë'u, zi'al gucru' bönni' cuta'yejni'i len gdá'baga'ru' Dios. Gdaru' nanitru' len gacru' ca bönni' nadá'ugac, benru' le gzë ládxi'ru' le cunác len yela'gac le bdzag ládxi'ru'. Benru' ca' le cunác len buzxë'iru' lza'ru'. Cutu gulale'i rë'u dxi'a bunách, ati' rë'u cutu blé'iru' dxi'a lza'ru' turu' yeturu'.

⁴ Ni'r bulu'ë lahui' Dios, Nu ruslá rë'u, le nac bë' naquë' gdu dxi'a len nadxi'inë' yúgu'të bunách, ⁵ le buslé' rë'u, clëg le zoa bi le nac dxi'a benru' rë'u, san le buechi' ladxë'ë rë'u. Bunë' rë'u dxi'a len benë' ga nacru' bunách cub. Dios Bó' La'y bucbubë' rë'u. ⁶ Dios bsölë'ë queëru' Dios Bó' La'y le náquiru' queë' Jesucristo Nu ruslá rë'u. ⁷ Buzá' ladxë'ë queëru' len bunë' rë'u tshui' quië gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu, le runru' löz gunnë' queëru'.

⁸ Didza' gdu'të li lë ni nuzuja' lu guich. Rë'nda' usëdtsquinu' bunách ni' yugu' lë ni quië lui' ládxi'quë' lúnteczë' le nac dxi'a bönni' ni' ta'yejlë'ë Dios.

Lë ni nac dxi'a len nactsca lsaca' la'zi' lu na'gac yúgu'të bunách. ⁹ Na'a, cutu gu'u latj nu güi' didza' cuzaca', o nu güi' ladxi' ca nacgac lagac ziantër cõ' xuz xtau'gac bunách, o nu tsjitsa' yugu' didza' bizxj, len yugu' le rdil-l didza' ca nac qui zxba queë' Moisés, le cutu bi záca'gac yugu' le cni, ati' nutu nu uzí' xbey didza' cni.

¹⁰ Chqui' zoa ni' bönni' rubijë' choapl bunách queë' Cristo, töd usa'u ladxë'ë tu yetú'zlu, bubijë' bönni' na'. ¹¹ Nözcnu' chböaquë' bönni' cunác tsahui' bönni' cni, len runë' dul-la'. Chnabaguë'ë zxguia' ni'a qui lë na' runë'.

Le buzujë' lu guich Pablo gunbi' bi'i Tito

¹² Cati' gsöla'a-në' quiu' Artemas o Tíquico, bë' ladxu'u guidu' ga ni zoa' lu yödz Nicópolis, le chnuna' quia' uga'na' ni yugu' beo' ziaq. ¹³ Zenas, bönni' na' rudödë' didza' ca rna bë' zxba qui yúlahui', lenca' Apolos, la'dxinë' ga ni' zoali'. Bugú'u lequë' nöz lu yöl-la' raclen, cui bi yadzj quequë'. ¹⁴ Bsëdi böchi' lza'ru' lúnteczë' le nac dxi'a, bi lunödzejë' quegac nup bi ryadzj quegac, quië gac bë' cni le nacquë' queë' Cristo.

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo

¹⁵ Tu'gáp Dios li' yúgu'të nup nacua'len neda'. Bgap Dios nup ni' nadxi'igac rë'u le ta'yejlë' Dios. Le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios gaclen yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO QUEĚ' FILEMÓN

Pablo rugapĕ' Dios Filemón

¹ Neda', Pablo, dzagbi' neda' bi'i böchi'ru' Timoteo, ati' nadzuna' lidx guia le runa' xchinĕ' Jesucristo, rugapa' Dios li', Filemón, nacu' bönni' nadxi'itu' len runu' xchinĕ' Cristo ca runtu' netu'. ² Rugapa' Dios Apia, ngul quiu', nacnu zanru' réjlĕ'nu Cristo. Rugapa' Dios ca' zxi'nu', Arquipo, nabi' queĕ' Jesucristo ca bönni' rijĕ' gdil-l, runbi' xchinĕ' Lĕ' ca runtu' netu'. Lĕzca' rugapa' Dios bunách queĕ' Cristo tu'dubĕ' lu yu'u lidxu'. ³ Rnaba' lahuĕ' Xuzru' Dios lenca' lahuĕ' Xanru' Jesucristo, uzá' ladxĕ'ĕ queĕli' len gunĕ' ga soa dxi icj lădxi'dau'li'.

Ca runĕ' Filemón le réjlĕ'Ě Cristo

⁴ Xclenu', rĕtecza'-nĕ' Dios queĕru', len rajnéyteczda' li' cati' rulidza'-nĕ' Dios. ⁵ Cni runa' le rdxin quia' didza' ca nadxi'inu'-nĕ' Xanru' Jesús len réjlĕ'u Lĕ', len nadxi'inu' ca' yúgu'tĕ bunách chnubijĕ' quizi queĕ'. ⁶ Rnaba' lahuĕ' Dios gunĕ' ga guntsca dxin lban runu' ca nac le réjlĕ'u Cristo, quiĕ luzi' xbey nup nacua' ni' yúgu'tĕ le nac dxi'a, le ruzá' ladxĕ'ĕ queĕru' Jesucristo. ⁷ Rudzija' len ruzi' zxóna' le nadxi'icnu'-nĕ' böchi'ru', len benu' li', böcha'a, ga guluhuôac lădxi'gac bunách ta'yejlĕ' Cristo.

Ral-la' unĭ lahuĕ'-bi' Filemón Onésimo, bi'i nada'u queĕ'

⁸ Qui lĕ ni na', zal-la' dĕ lu na'a le naca' gbaz nasölĕ'Ě Cristo gna bé'ida' li' ca ral-la' gunu' ⁹ ni ráta'yua' lau' len yöl-la' nadxi'i, neda' ni chnaca' bönni' gul len yu'a lidx guia le runa' xchinĕ' Jesucristo. ¹⁰ Ráta'yua' lau' uláz queĕbi' Onésimo, bi'i na' bena' ga böacbi' queĕ' Cristo, len qui lĕ ni na' nabi' ca zxi'ncza' ga ni nadzuna' lidx guia.

¹¹ Bi'i ni, zi'al cutu gacbi' lsaca' quiu', san na'a nabi' lsaca' quiu' li' lenca' quia' neda'. ¹² Bi'i ni rusóla'a-bi' ga zu'. Na'a, ben ba la'n lĕbi' ca néda'cza' runu' ba la'n, le nadxi'ida'-bi'. ¹³ Gu'nda' ugá'nlenbi' neda' ni, quiĕ uláz quiu' gunbi' xchina' tsal ni yu'a lidx guia le runa' lban qui didza' dxi'a ¹⁴ san cutu bi'rĕnda' guna' le cutu nac didza' quiu', cui guna' bayúdx gáclenu' neda', san huac gáclenu' neda' le rĕ'ncznu' ca'. ¹⁵ Nazx ca' qui lĕ ni na' buza'bi' ga zu' Onésimo tu chi'idau' quiĕ udxinbi' tsaz ga zu'. ¹⁶ Na'a, cutur gacbi' quiu' ca bi'i nada'u, san gacbi' quiu' ca bi'i böchi'czu', nabi' bi'i böchi'ru' réjlĕ'bi' Cristo, len nadxi'iru'-bi'. Nabi' cni quia' neda', ati' ral-la' gacrb'i' ca' cni quiu', clĕgz ca böchi' lza'u, san lĕzca' ca bi'i böchu'u réjlĕ'bi' Xanru' Jesucristo.

¹⁷ Qui lĕ ni na', chqui' nunu' neda' tuz, ben ba la'n lĕbi' ca néda'cza' runu' ba la'n. ¹⁸ Chqui' bi' zxguia' benbi' quiu' o chqui' bi' rál-la'bi' quiu', gnatĕz neda' ral-la'a. ¹⁹ Neda', Pablo, len na'cza' ruzuja' quiu' lu guich lĕ ni: Néda'cza' quixxa' bi' rál-la'bi', len clĕg gyĕpa' li': Lĕzca' ral-lu'u quia' yúgu'tĕ le dĕ quiu' le bena' neda' ga napu' yöl-la' na'bán gdu. ²⁰ Ca' gac, böcha'a. Chqui' dĕ le uzi'a xbau' le náquiru' queĕ' Xanru', ben lĕ na' chgúta'yua' lau' le naca' böchu'u réjlĕ'a Cristo, ati' cni gunu' ga huôac ladxa'a.

²¹ Ruzuja' quiu' lu guich ni, le ruzxóni ladxa'a li', gunu' ca rna xtidza'a, len nõzda' gunu' yelati' ca lĕ na' chgúta'yua' lau'. ²² Lĕzca' rnaba' lau' upa'u quia' ga soa' lu yu'u lidxu', le runa' löz uruja' lidx guia ni, ati' guida' ga zoali' le rulidzli'-nĕ' Dios rnabli' neda' lahuĕ'.

Pablo ruzujë' lu guich le rugáp Dios Filemón

²³ Rugapë' Dios li' Epafra, yú'ulenë' neda' tsaxón lidx guia ni le runë' xchinë' Jesucristo. ²⁴ Lëzca' tu'gapë' Dios li' Marcos len Aristarco, len Demas len Lucas, bönni' ni túnlenë' neda' tsaxón dxin queë' Cristo.

²⁵ Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli'. Ca' gac.

DIDZA' RUZEJNI'I BUNÁCH HEBREO

Dios bé'lené' rē'u didza' lu ru'ē Zxi'nczē'

¹ Zian lzu len zian ca benē' Dios, bé'lené' xuz xtau'ru' didza' dza ni'tē lu rú'acquē' bōnni' glu'ē didza' uláz queē'. ² Na'a, ga ruúdx xtidzē'l'ē, dza ni zoaru' na'a, Dios bé'lené' rē'u didza' lu ru'ē Zxi'nczē'. Dios buzóé' Lē' quiē gaqui queē' Zxi'nē' yúgu'tē le naqui queē' Lē', ati' lu nē'ē Zxi'nē' na', Dios benē' yōdzlyú ni. ³ Zxi'nē' na' naquē' ca tu le rgu'u yení' qui yōl-la' yení' queē' Dios, len ca naquē' Zxi'nē' ruluí' lahui gdu ca naquē' Dioscz. Runczē' ga nacua'tecz yúgu'tē, rugunē' dxin didza' ru'ē len yōl-la' huac queē'. Cati' budx benē' le ruún rē'u dxi'a ca nac dul-la' nabága'ru', yajchō'ē cuit lē'ē yubél Dios, Nu rō' rna bē' xtsa'tēr.

Zxi'nē' Dios náctērē' blau ca yugu' gbaz la'y

⁴ Zxi'nē' Dios náctērē' blau ca yugu' gbaz la'y queē' Dios, le nactēr blau le lē', lē na' Dios glu'ē Lē' le naquē' Zxi'nczē', ca laquē' gbaz la'y queē' na'. ⁵ Dios gatga gudxē' tuē' gbaz la'y queē' ca na' gudxē' Zxi'nē', gnē':

Zxi'na' nacu',

Buzóa' Li' na'a.

Gatga bē'ē didza' queē' tuē' gbaz la'y ca na' bē'ē didza' queē' Zxi'nē', gnē':

Gaca' Xuzē',

Ati' Lē' gaquē' Zxi'na'.

⁶ Lēzca' cni, cati' Dios buzóé' Bi'í queēcžē' lu yōdzlyú ni, gnē':

La'yíj lādxi'quē' Lē' yúgu'tē gbaz la'y queē' Dios.

⁷ Ca nacquē' gbaz la'y queē', rna:

Lē' runē' ga nacquē' ca bō' reycj gbaz la'y queē',

Ati' gbaz la'y tunquē' xchinē', runē' ga nacquē' ca gui'.

⁸ Na'a, ca nacczē' Zxi'nē', rnē':

Ga rō'u rna bē'u, gna bē'teczu', Dios.

Tsahui' nac ca rna bē'u.

⁹ Nadxi'inu' le nac tsahui', len clēg le cunác.

Qui lē ni na' Dios budōdē' lu na'u yōl-la' uná bē',

Len benē' ga ruzí'tēru' Li' xbey yōl-la' uná bē'

Ca le tu'zí' xbey lza'u.

¹⁰ Lēzca' cni rnē':

Li', Xan, cati' gzu lau, benu' yōdzlyú,

Len lu na'zu' buzú' luzxbá.

¹¹ Huadōd quegac, san Li', tsaz gdi'u.

Yúgu'tē gtēbgac ca rtēb lari',

¹² Len ca lari' utubcu' lei, len utsa'cu' lei,

San Li', gatga utsá' cuinu'

Len gatga ggulu'.

¹³ Dios gatga gudxē' tuē' gbaz la'y queē' ca gudxē' Zxi'nē', gnē':

Grō' cuit lē'a yubél

Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau'

Nup cuta'le'í Li' dxi'a.

¹⁴ Yúgu'tē gbaz la'y queē' Dios nacquē' bō' huen dxin queē' Dios, nasölē'ē lequē' lácenē' nup ni nulagac.

2

Cutu ral-la' uca'nru' ca'z yöl-la' ruslá

¹ Qui læ ni na', szxõnitèr ral-la' gũi' lãdxi'ru' le chbyõniru', cui gac chop lãdxi'ru'. ² Guc bẽ' nac gdutè li didza' na', dza ni'tè bdxin lu na'quẽ' gbaz la'y queẽ' Dios, ati' yũgu'tè nup guladõd bẽ'i ca rna bẽ' didza' na' len cutu glun ca rna didza' na', Dios benẽ' lequẽ' zxguia' ca na' rajlõz le glunẽ'. ³ Lẽzca' cni cutu ca' ularu' rẽ'u lu zxguia' na' chqui' uca'nru' ca'z yöl-la' ruslá ni, læ na' benẽ' lban qui zi'al Lẽczẽ' Xanru', ati' nup gulayõni Lẽ' gulului' rẽ'u nac gdutè li. ⁴ Lẽzca' cni Dioscz benẽ' tsaxõn lequẽ' lna' lau, le benẽ' le nacgac bẽ' len le tun ga rubãniru', len yugu' yöl-la' huac zxõn. Gdisiẽ' ca' quequẽ' yugu' le runõdzjẽ' Dios Bõ' La'y tsca gu'ncznẽ' Dios.

Dios benẽ' ga bõaquẽ' Jesús gdu ca nacru' rẽ'u

⁵ Dios cutu budõdẽ' lu na'quẽ' gbaz la'y queẽ' yõdzlyú zi'a za', læ na' rui'ru' didza' qui. ⁶ Na'a, ca nac læ ni, nayúj lu guich la'y didza' bẽ' nu run lna' lau, rna:

Dios, rubãntsquida' le rui' lãdxi'cu' bunách.

Rubãntsquida' le ráclenu' lequẽ'.

⁷ Yelati'z cuidi' ca yugu' gbaz la'y quiu' benu' lequẽ'.

Buzú' quequẽ' yöl-la' zxõn len yöl-la' run ba la'n

Len budõdu' lu na'quẽ' yũgu'tè le benu' Li'.

⁸ Yũgu'tè budõdu' lu na'quẽ' quiẽ la'ná bé'inẽ' lei.

Nayúj lu guich la'y læ na', rna: "Budõdu' lu na'quẽ' yũgu'tè." Cutu bi buca'nẽ' le cutu budõdẽ' lu na'quẽ', san ga rdxintè na'a dza, cutu rlé'iru' yu'u lu na'quẽ' yũgu'tè. ⁹ Ráquibe'iru' bi guc queẽ' Jesús. Tu chi'z, Dios benẽ' ga bõaquẽ' yelati'z cuidi' ca yugu' gbaz la'y queẽ', bõaquẽ' bunách quiẽ gutiẽ', gzxaca' gdi'ẽ Jesús lu yöl-la' gut uláz quegac yũgu'tè bunách, le buzá' lãdxẽ'ẽ queẽru' cni Dios. Le benẽ' cni Jesús, Dios benẽ' ga rata' queẽ' yöl-la' yeni' len yöl-la' run ba la'n.

¹⁰ Dios benẽ' yũgu'tè le rlé'iru' len runẽ' ga nacua'tecz. Dios benẽ' ca ral-la' gunẽ' cati' benẽ' ga nac bẽ' naquẽ' gdu Cristo ni'a qui le gzxaca' gdi'ẽ. Cni benẽ' Dios queẽ' Cristo, Nu bdel-li' yöl-la' ruslá quiẽ gac gchẽ'ẽ bunách zian yehua' yubá queẽ'. ¹¹ Ruúnẽ' dxi'a bunách quiẽ laqui quizi queẽ' Dios. Nup na' ruúnẽ' Cristo dxi'a, tuzẽ' naquẽ' Xuzquẽ' len Xuzczẽ'. Qui læ ni na', cutu ca' rutui'nẽ' Zxi'nẽ' Dios, rnẽ' nacquẽ' bõchi' lzẽ'ẽ. ¹² Ca nac læ ni nayúj lu guich la'y, rna:

Quíxjõr'da' bõchi' lza'a ca nacu' Li', Dios.

Gatsj lahui'l bunách tu'dúb quiu',

Gul-la' quiu' yöl-la' ba.

¹³ Lẽzca' cni rnẽ':

Uzxõni ladxa'a-nẽ' Dios.

Ga yubl nayúj, rnẽ':

Gul-yutsca' neda' len yugu' zxi'nẽ',

Nup na' Dios bennẽ' quia'.

¹⁴ Qui læ ni na', le náquicnẽ' bẽla' len rön yugu' zxi'nẽ' na', læzca' cni Cristo ben cuinẽ' ca nacquẽ', bõáquinẽ' bẽla' len rön. Cni benẽ' quiẽ guc gutiẽ' len cni guc busnitĩ' yöl-la' huac uná bẽ' qui tu' xõhui', nu na' dẽ lu nẽ'i gdõdi bunách. ¹⁵ Cni benẽ' Cristo quiẽ guc busanẽ' yũgu'tè nup glac ca bõnni' nadá'ugac tsal ni nacuá' nabangac, le gladxi yöl-la' gut. ¹⁶ Nac bẽ' cutu benẽ' cni quiẽ gáclenẽ' yugu' gbaz la'y queẽ' Dios, san quiẽ gúclenẽ' yugu'

zxi'n xsoë' Abraham. ¹⁷ Qui lè ni na', ben bayúdx böaquë' Cristo gdu ca nacquë' böchi' lzë'è na', quië gaguë' lahuë' Dios tu bxuz blau, runë' ca rnë' len ruhuechi' ladxë'ë bunách, lenca' quië gunë' le gun ga gata' lu në'ë ugúë' dul-la' nabága'gac bunách. ¹⁸ Na'a, le gzxaca' gdi'ë Lëczë' Cristo, ati' gzxì' bè' Lë' tu' xòhui', qui lè ni na' napë' yöl-la' huac gáclenë' nup ni, rzi' bè' lequë' tu' xòhui'.

3

Jesús nactërë' blau ca Moisés

¹ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', lbi'ili' na' nacli' quizi queë' Dios le bulidzë' lbi'ili' Dios, gul-yú dxi'a ca naquë' Jesucristo. Naquë' gbaz nasölë'ë Dios lenca' bxuz blau qui le nazi' lu na'ru'. ² Jesús ni runë' ca rna xtidzë'ë Dios, Nu na' buzóa Lë' xlatjë', ca na' benë' ca' Moisés, benë' ca rna xtidzë'ë Dios laugac yúgu'të bunách queë' Dios. ³ Nactërë' blau Jesús ca Moisés, quië gac queë' yöl-la' ba, ca na' nacrë' blau bönni' naqui queë' tu yu'u ca nac huen dxin zoë' lu yu'u na'. ⁴ Yúgu'të yu'u, zoa nu ben lei, san Dios naquë' Nu ben yúgu'të le rlé'iru'. ⁵ Le nactë Moisés benë' ca rna xtidzë'ë Dios laugac bunách queë' Dios, guquë' ca bönni' huen dxin, len benë' lna' lau qui didza' ral-la' gu'ë Dios, ⁶ san Cristo runë' ca rna xtidzë'ë Dios, len naquë' Zxi'nczë', nacuá' lu në'ë bunách queë' Dios. Rë'u ni, nacrú' bunách na' queë' Dios chqui' gacru' tsutsu ga gdxinr dza udx, gacru' tsutsu ca rdip lãdxi'ru' lenca' ca rudzi' jilenru' lè na' runru' löz.

Dë latj ga luzí' lãdxi'gac bunách queë' Dios

⁷ Qui lè ni na', nayúj lu guich ca rnë' Dios Bö' La'y, rna:

Na'a, chqui' ryónili' didza' ru'ë Dios,

⁸ Cutu gacli' zid lu icj lãdxi'dau'li'

Ca na' glac nup ni' guladá'baga' Dios

Cati' ni' gulazí' bë' Lë' lu latj ca'z.

⁹ Ni' gulazí' bë'ë neda' xuz xtau'li'

Zal-la' gulalé'inë' le bena' gdu ca choa' iz.

¹⁰ Qui lè ni na' gleyda' bunách dza ni'

Len gnia': "Ta'chíxitecznë' ca ta'zá' lãdxi'quë'.

Cutu tē'nnë' la'nöznë' le rē'nda' lunë'."

¹¹ Qui lè ni na' gleyda' lequë' len bena' tsutsu xtidza'a, gnia':

"Cutu la'yazië' ga luzí' lãdxi'quë' tsaxxón len neda'."

¹² Gul-gún chi' cuinli', böchi' lza'adau', cui gacli' curejlë' xòhui' nituli'

lbi'ili', len cui usanli'-në' Dios ban. ¹³ Na'a, gul-zejni'i tuli' yetuli' yúgu'të dza,

tsal ni nac dza ni zoaru' na'a, cui si' ye'i lbi'ili' le nac dul-la', len cui gacli'

zid lu icj lãdxi'dau'li' nituli' lbi'ili'. ¹⁴ Yúgu'tëru' gunru' tsaxxón Cristo chqui'

gacru' tsutsu ga gdxinr dza udx, ca na' gzu lau rdip lãdxi'ru'.

¹⁵ Cni ral-la' gunru' tsal ni rna:

Na'a, chqui' ryónili' chi'ë Dios,

Cutu gacli' zid lu icj lãdxi'dau'li',

Ca na' glac nup ni' guladá'baga' Dios.

¹⁶ ¿Nupx na' gulayöni xtidzë'ë Dios len guladá'baga' Lë'? Glun cni yúgu'të nup

ni' bubijë' lequë' luyú Egipto Moisés. ¹⁷ ¿Nupx na' gleyne' Dios gdu ca choa'

iz? Glac nup ni' glun dul-la', ati' glat lu latj ca'z. ¹⁸ ¿Nupx ni' benë' tsutsu

xtidzë'ë Dios, gnë' cutu la'yazië' ga luzí' lãdxi'quë' tsaxxón len Lë'? Glac nup

ni' cutu glun ca rna xtidzë'ë Dios. ¹⁹ Na'a, ráquibe'iru' cutu guc la'yazië' le cutu gulayejlë'ë Dios.

4

¹ Na'a, tsal ni nagá'n queëru' le gzxi' lu në'ë Dios quië gac tsazru' latj queë' ga uzí' ládxi'ru', ral-la' gádxiru' qui nadxi unitli' latj tsazli' ni'. ² Byóniru' rë'u didza' dxi'a ca na' gulayönnë' lequë', san lequë' cutu guluzi'ë xbey didza' na' gulayönnë', le cutu gulayejlë'ë Dios cati' gulayönnë' lei. ³ Rë'u ni réjlë'ru' Dios, ati' tsazru' latj queë' ga uzí' ládxi'ru'. Rac ca na' gnë' Dios:

Qui lë ni na' gleyda' lequë'

Len bena' tsutsu xtidza'a, gnia':

Cutu la'yazië' ga luzí' ládxi'quë' tsaxxón len neda'.

Dë latj tsazru' ga uzí' ládxi'lenru'-në' Dios, zal-la' budx benë' xchinë' dza ni'të Dios cati' ni' benë' yödzlyú ni len chruzí' ladxë'ë. ⁴ Nayúj lu guich la'y ga rui' didza' ca nac qui dza bugádx, rna: "Buzí' ladxë'ë Dios dza bugádx yugu' lu dxin benë'." ⁵ Ga yubl rna: "Cutu la'yazië' ga luzí' ládxi'quë' tsaxxón len neda'." ⁶ Nup ni', zi'al gulayöni didza' dxi'a, cutu gulayáz ni' le cutu glun ca rna xtidzë'ë Dios. Qui lë ni na', ral-la' la'yáz ni' bunách yubl. ⁷ Qui lë ni na' ca', Dios bulu'ë tu dza yubl, gnë': "Na'a dza." Cni nac, cati' chgdòd iz zian, bë'ë didza' Dios lu ru'ë David, ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Na'a dza, chqui' ryónili' didza' ru'ë Dios,

Cutu gacli' zid lu icj ládxi'dau'li'.

⁸ La'naru' benë' Josué ga guluzí' ládxi'quë', cutu bë'ë didza' Dios gdöd ni' qui yetúr dza cati' nu uzí' ládxi'len Lë'. ⁹ Qui lë ni na', nagá'n quegac bunách queë' Dios latj la'dél-li'në' ga luzí' ládxi'quë'. ¹⁰ Nup la'yáz ga luzí' ládxi'gac tsaxxón len Dios, luzí' ládxi'quë' lu dxin tunë', ca na' buzí' ladxë'ë Dios yugu' lu dxin benë' Lë'. ¹¹ Qui lë ni na', ral-la' güi' ládxi'ru' tsazru' ga ni' uzí' ládxi'lenru'-në' Dios. Cutu ral-la' tá'baga'ru' xtidzë'ë ca na' glun nup ni' cutu gulayejlë' Dios, len cutu gulayáz ni'.

¹² Bancz nac xtidzë'ë Dios len napcz yöl-la' huac. Rchugur ga rë' ca guia tuchi' natuchi' grop rui'i. Rchugu rdxin ga ta'dzág bö' nacczru' len le zoa lu icj ládxi'dau'ru', lenca' röxj ga rdxintë lu dxit lu bin. Run ga nac bë' le rbequi icjru' len le rza' ládxi'ru'. ¹³ Cutu bi gac ucáchi'ru' ga cugác glé'inë' lei Dios. Yúgu'të le nunczë' Dios nalá' lahui len narúj ga lna' lahuë' Dios. Lahuë' Lë' run bayúdx quíxjö'ru' le nunru'.

Jesús naquë' bxuz blau, náctërë' zxön

¹⁴ Zoa queëru' tu bxuz blau, náctërë' zxön, Nu na' gdöd ni' yehua' yubá, Jesús, Zxi'në' Dios. Qui lë ni na' ral-la' uga'nru' tsutsu ca nac le nazí' lu na'ru'.

¹⁵ Zoa queëru' tu bxuz blau, Nu gac huechi' ladxí' rë'u ca nacgac le rac queëru', le gzxi' bë' Lëczë' tu' xöhui' gdu'te ca na' rzi' bë' rë'u tu' xöhui' na', san cutu bi dul-la' benë' Lë'. ¹⁶ Qui lë ni na', gdu ládxi'ru' ral-la' gbíga'ru' gal-la' ga rö'ë rna bë'ë Dios, Nu ruzá' ladxí' queëru', gnabru' lahuë' huechi' ladxë'ë rë'u len uzá' ladxë'ë queëru', gáclenë' rë'u cati' bi rac queëru'.

5

¹ Dios rböczë' nútí'tëz bxuz blau ladj bunách, len ruzóë' lë' gunë' uláz quegac bunách yugu' le runë' lahuë' Dios, len cu'ë lahuë' Dios yugu' le tu'nódzj bunách len yugu' böa' bëdx tu'dödcde'-ba' lu bcugu la'y ni'a qui dul-la' nabága'quë'. ² Bxuz blau na', le rac queë' tuz ca rac quegac bunách,

gac gaquë' xzön ladxì' len nup nacgac cunözi len nup ta'chixi ta'nigui. ³ Qui lë ni na', le naquë' bunáchz bxuz blau na', ni'a qui dul-la' nabága'czë' ral-la' cu'ë lahuë' Dios böa' bèdx na' tu'döcdë'-ba' lu bcugu la'y, ca na' runë' ca' ni'a qui dul-la' nabága'gac bunách.

⁴ Nutu nu gac gun cuini bxuz blau, san Dios rulidzë' nu ral-la' gac bxuz blau, ca na' bulidzë' Aarón. ⁵ Lëzca' cni guc queë' Cristo, cutu ben cuinë' bxuz blau, san Dios buzöë' Lë' ca bxuz blau. Ca nac lë ni, Dios gudxë' Lë': Li' nacu' Zxi'na'.

Buzóa' Li' na'a.

⁶ Lëzca' cni gudxë' Lë' le nayúj ga yubl, gnë':

Li' nácteczu' bxuz,

Ca na' guquë' bxuz Melquisedec.

⁷ Cristo, cati' ni' zoaczë' yödzlyú ni, bulidzë' Dios len gúta'yuë' lahuë'. Grödxýë'ë len grödxë' lahuë' Dios, Nu guc uslá Lë' lu yöl-la' gut, ati' Dios byönnë' Lë' le gúdxinë' Lë' gdu ladxë'ë. ⁸ Zal-la' guquë' Zxi'në' Dios, bzëdë' gunë' ca rna xtudzë'ë Dios le glac queë' le gzxaca' gdi'ë. ⁹ Cati' chguquë' Cristo gdu ca ral-la' gaquë' bxuz blau, Dios benë' Lë' Nu ruslá tsaz yúgu'të nup tun ca rna xtudzë'ë. ¹⁰ Ni'r Dios buzöë' Lë' naquë' bxuz blau ca na' guquë' bxuz blau Melquisedec.

Zoa banádx queëru' hueycju' tá'baga'ru'-në' Cristo

¹¹ Ca nac lë ni, zian le ral-la' gü'fentu' lbi'ili' didza', le nac baníg quíxjöi'tu' lbi'ili', le curéjni'nili'. ¹² Chgdöd dza ral-la' gac usédili' bunách xtudzë'ë Dios, le chbyönilí' xtsey, san rquínili' nu quíxjöi' lbi'ili' leyúbl yugu' le cunác baníg nazi' lu në'i nu zi'a rejle'. Naga'nli' ca bi'i huë'ndau' ta'quínibi' nidxi' len clëg la' huagu tsutsu. ¹³ Yúgu'të bönni' naquincnë' nu usëdi lequë' lë na' cunác baníg, nacquë' ca bi'idau' ti'jbi' nidxi'. Cutu nazëdquë' ca rajlöz le nac tsahui'. ¹⁴ La' huagu tsutsu tu'zi' xbey nup chnalgac, nup na' gac láquibe'i le nac dxi'a len le cunác dxi'a, le nugunquë' dxin yöl-la' rejni'i quequë'.

6

¹ Qui lë ni na', cutu ral-la' usëdteczru' yugu' zxba bzëdru' cati' zi'a gzu lau ryöniru' ca nac queë' Cristo. Ral-la' nör-ru' quië gacru' gdu bunách queë' Cristo. Cutu naquín usëdru' leyúbl yugu' zxba cunác baníg ca ral-la' ubí'i ládxi'ru' len ca cutur gunru' le cunác, len ca ral-la' tséjlë'ru'-në' Dios, ² len ca nac zxba qui le rdílru' nis, len ca rxoa na'ru' bunách ta'yejlë' Cristo, len ca ral-la' lubán nup natgac, lenca' ca gunë' Dios, gchuguë' quegac bunách tua'dö', chqui' chnazëdru' yúgu'të lë ni. ³ Cni gunru' chqui' gunnë' rë'u latj Dios.

⁴⁻⁶ ¿Naru' huactsa gunru' ga lubí'i ládxi'gac leyúbl nup tu'huéycj ta'dá'baga' Dios? Chqui' bdxin quequë' yení' queë' Dios, len guluzi'ë xbey le runödzejë' Dios zoë' yehua' yubá, len glaquë' tuz len Dios Bö' La'y, len chqui' guluzi'ë xbey didza' dxi'a queë' Dios len yöl-la' huac qui dza zi'a za', len chqui' ni'r tu'huéycj ta'dá'baga' Dios, cutu ca' gac nu gun ga lubí'i ládxi'gac leyúbl, le gac tsca ludë'ë leyúbl lë'i yag cruz Zxi'në' Dios len lunë' tsca lutitjë' Lë' lahui' laugac bunách. ⁷ Nup tun cni nacgac ca yu na' ruzi' xbey nis guiöj le rbix lahui zian lzu. Chqui' yu na' runödzej le tu'zi' xbey nup ta'n yu na', rdzag ladxë'ë lei Dios, ⁸ san chqui' ruzóaz lba yötsi' len bëscá' yu na', nac ditj len nabía dö', len nac quië nu uzeguí' lei.

Le runru' löz le run ga nacru' tsutsu

⁹ Zal-la' rui'tu' cni didza', lbi'ili' na' nadxi'itu', ráquitu' ruzi'li' xbey le nacgacr dxi'a, le tu'zí' xbey nup nulagac. ¹⁰ Dios naquë' tsahui' len cutu gal ladxë'ë dxin dxi'a benli' len yugu' le benli' le nadxi'ili' Lë', güclenli' nup náquigac quizi queë' Dios len runli' xchingac. ¹¹ Na'a, rë'nitu' güi' ládi'li' tu tuli' gunli' cni ga gdxinr dza udx, quië gata' gdu queëli' lë na' runli' löz. ¹² Rë'nitu' cugacli' zxhuëd, san gunli' ca tun nup ta'yejlë' Dios len ta'böz zxön ladxí, ati' gdél-li'li' yugu' le gzxi' lu në'ë Dios gunnë' queëru'.

¹³ Cni gac, le benë' tsutsu xtídzë'ë Dios cati' gzxi' lu në'ë bi gunnë' queë' Abraham. Le cutu zoa nu nacr blau ca Dios, qui lë ni na' gney cuinë', cati' ni' benë' tsutsu xtídzë'ë. ¹⁴ Cni gnë' Dios: "Le nactë guna' ga gac dxi'a quiu', len guna' ga la'yántscabi' zxi'n xsu'." ¹⁵ Glözë' zxön ladxí' Abraham, ati' bdél-li'në' le gzxi' lu në'ë Dios gunnë' queë'. ¹⁶ Cati' runë' tsutsu xtídzë'ë bönni', rneynë' nu nactë' blau ca lë', ati' lë ni ruzóa dxiz yúgu'të didza' bizxj, le nunë' tsutsu xtídzë'ë. ¹⁷ Qui lë ni na' benë' tsutsu le gzxi' lu në'ë Dios gunë', gney cuinë', le gu'nnë' ului'inë' nup luzi' xbey le gzxi' lu në'ë unödzejë' quequë', nactsca löz len tsaz nac le nuzóa lahuë' gunë'. ¹⁸ Le gzxi' lu në'ë Dios len le benë' tsutsu, chop ni gatga gdza'gac, len ca nac quegac chop ni, cutu gac si' yë'ë Dios. Cni benë' Dios quië gactsca löz queëru' tu le hui' zön rë'u. Ruzxóni ládi'ru' Lë' gdél-li'ru' lë na' runru' löz le nuzóë' queëru'. ¹⁹ Lë na' runru' löz ruzoatecz tsutsu icj ládi'dau'ru', len nac ca tu du guía ruzóa dxiz barco. Lë na' runru' löz run chi'ë ni'a queëru' Cristo ga ni' zoë' Dios yehua' yubá, le nadxín lu latj la'y na' zoa cudzi'lari' nal-la' lu gdau' zoa ni' yehua' yubá. ²⁰ Ga ni' zoë' Dios, gyazië' Jesús uláz queëru' ca Nu rnör lauru', ati' Dios nuzóë' Lë' naquë' tsaz bxuz blau ca na' guquë' bxuz blau Melquisedec.

7

Jesús naquë' bxuz blau ca guquë' Melquisedec

¹ Melquisedec guquë' bönni' rna bë'ë lu yödZ Salem, lenca' bxuz queë' Dios, nactërë' blau. Cati' zuzë'ë Abraham, zuhuöjë' gdöd guc gdil-l cati' buxijcë' bönni' ta'ná bë'ë, brujë' Melquisedec na', yajtsaguë' Abraham len gnabnë' Dios gun la'yë' Abraham. ² Abraham bë'ë queë' tu cuia tsa tu chi cuia qui yúgu'të le bdél-li'në' lu gdil-l na'. Ca lë' Melquisedec na' rna lu didza' xidza': "Bönni' Uná Bë' Tsahui'", len naquë' ca' Bönni' rna bë'ë lu yödZ Salem, le rna lu didza' xidza': "Bönni' Uná Bë' Rbequi Dxië'." ³ Cutu zoa lu guich le rna gulacu'ë xuz xnë'ë, o xuz xtau'huë', len cutu nayúj dza guljë' o dza gutië', san naquë' ca naquë' Zxi'në' Dios le naquë' tsaz bxuz blau.

⁴ Gul-yutsca' na'a, ca na' guquë' zxön Melquisedec na', le bë'ë queë' lëczë' xuzru' Abraham tu cuia tsa tu chi cuia qui lë na' glijë' lu na'quë' bönni' ta'ná bë'ë ni' buxijcë' lu gdil-l. ⁵ Lu xzba queë' Moisés, Dios rna bé'inë' yugu' zxi'n xsoë' Leví, nup nacgac bxuz, la'zi'ë tu cuia tsa tu chi cuia qui le ta'zi' bunách Israel, zal-la' nacgac di'a dza quequë', le nacquë' yúgu'të' zxi'n xsoë' Abraham. ⁶ Melquisedec na' cutu naquë' di'a dza quequë', san gzxi'ë tu cuia tsa tu chi cuia lu në'ë Abraham, nu na' bdél-li' yugu' le gzxi' lu në'ë Dios gunnë' queë'. Lëzca' Melquisedec na' gnabnë' Dios gun la'yë' Abraham ⁷ ati' nutu nu gac tá'baga' lë na' rna: "Nu nadel-li'r lahuë' Dios rnabi Dios gun la'yë' nu nacr cuidi'z." ⁸ Na'a, dza ni zoaru' na'a, nup ta'zi' tu cuia tsa tu chi cuia lu na'gac bunách nacgac ca' bunách tatz, san Melquisedec na', zoa le run lna' lau queë', rna zoë' nabanë'. ⁹ Na'a, huac gnaru' queë' Leví len quegac zxi'n xsoë', nup na' ta'zi' tu cuia tsa tu chi cuia lu na'gac bunách, lëzca' gulaguizxjë'

tu cuia tsa tu chi cuia cati' ni' Melquisedec na' gzxi'ë tu cuia tsa tu chi cuia lu në'ë Abraham, xuz gul gdöd quequë'. ¹⁰ Cni nac, le huac gnaru' Abraham ni' nu'ë lë'ë Leví len yugu' zxi'n xsoë' cati' ni' yajtsaguë' lë' Melquisedec, le cunaljcdë'.

¹¹ Ta'zì' zxba gna bë'ë Moisés bunách Israel lu na'gac bxuz, nup nacgac zxi'n xsoë' Leví ga nababë' ca' Aarón, bxuz blau. Na'a, la'naru' guc luhuóac gdu tsahui' bunách lahuë' Dios le tun ca rna bë' zxba queë' Moisés, cutu ben bayúdx soa yetú bxuz ca guquë' Melquisedec len clëg ca guquë' Aarón. ¹² Chqui' rutsë'ë Dios ca ral-la' gaquë' bxuz, run bayúdx utsë'ë ca' ca nac zxba queë'. ¹³ Xanru', Nu na' nayúj lu guich ca nac queë' yugu' lë ni, nababë' yetúr cö' zxi'n xsoë' Israel ca le nababë' Leví na', len qui cö' zxi'n xsoë' ga nababë' Xanru', nutu nu guc bxuz lahuë' Dios. ¹⁴ Nac cni le nac bë' guljé' Xanru' lu có' di'a dza queë' Judá, ati' Moisés cutu bë'ë didza' queë' Judá na' cati' bë'ë didza' quegac nup ral-la' lac bxuz.

¹⁵ Nactër bë' lë ni ni'a qui le rac na'a. Ca na' guquë' bxuz Melquisedec, chbulu' lahuë' yeturë' bxuz, Jesús. ¹⁶ Bönni' ni, cutu guquë' bxuz le rna bë' zxba ca ral-la' lac di'a dza queë', san naquë' bxuz le napë' yöl-la' huac qui yöl-la' na'bán le gatga udx. ¹⁷ Nayúj lu guich la'y le run lna' lau queë', rna: Tsaz nacu' bxuz
Ca na' guquë' bxuz Melquisedec.

¹⁸ Na'a, nadúa zxba gul ni', le cutu gdap yöl-la' huac uná bë', len cutu bi guc gun. ¹⁹ Zxba queë' Moisés na' cutu guc un gdu tsahui' bunách. Na'a, chgyu' tu le runru' löz le nacr dxi'a, le run ga gac gbíga'ru' gal-la' ga zoë' Dios.

²⁰ Cati' benë' Dios ga naquë' bxuz Jesús, benë' tsutsu xtidzë'ë. ²¹ Cutu benë' tsutsu xtidzë'ë Dios cati' bucu'ë bunách ni' ca bxuz, san cati' benë' ga naquë' bxuz Jesús, benë' tsutsu xtidzë'ë, gnë':
Bena' tsutsu xtidza'a neda', Xanu', gnia':

“Cutu utsá'a ca guna'.

Tsaz nacu' bxuz

Ca na' guquë' bxuz Melquisedec.”

²² Qui lë ni na', Cristo naquë' Nu run ga nac löz didza' rucá'n tsahui' le nacr dxi'a ca lë na' guc zi'al. ²³ Yugu' bxuz ni', bönni' zian glaquë', le cutu guc luga'në' ni le glatië', ²⁴ san le zóateczë' Jesús, tsaz naquë' bxuz len cutu gac nu huaz xlatjé' gac bxuz. ²⁵ Qui lë ni na', tsaz gac uslé' nup ta'biga' gal-la' ga zoë' Dios, tu'gún dxin Lë', le zóateczë' nabanë' rnë' dxi'a uláz quequë' lahuë' Dios.

²⁶ Ben bayúdx soa queëru' tu bxuz blau cni. Naquë' la'y, len gdu dxi'a, len cutu dzaguë' bunách dul-la', san náctërë' blau ca yúgu'të le nacua' ni' yehua' yubá. ²⁷ Jesús ni, cutu naquë' ca yugu' bxuz blau yödzyú ni, le ben bayúdx yugu' dza gulagu'ë rön lahuë' Dios, guludöcdë'-ba' böa' bëdx lahuë' Lë' ni'a qui dul-la' nabága'gacczë', ati' gdöd ni' glunë' cni ni'a qui dul-la' nabága'gac bunách. Na'a, Jesús, tsaz glu'ë rön lahuë' Dios, cati' ni' budöd cuinë' lahuë' Dios, bulaljé' xchönczë' ni'a qui dul-la' nabága'gac yúgu'të bunách. ²⁸ Lu zxba queë' Moisés nacgac bxuz bunách cunacgac gdu dxi'a, san gdöd bdxin ni zxba queë' Moisés, Dios benë' tsutsu xtidzë'ë, benë' ga naquë' bxuz blau Zxi'nczë', le naquë' gdu dxi'a ca ral-la' gaquë' bxuz.

8

¹ Na'a, ca rna lè na' zi'a gnia', nac cni: Zoa queëru' tu bxuz blau cni, Nu na' grö' cuít lè'ë yubél Dios ga ni' rö'ë, rna bè'ë yehua' yubá. ² Lè' runè' dxin ca bxuz blau lu latj nactër la'y, le nac gdau' nac gdu'tè, lè na' buchisè' Xanru', len clëg bunách. ³ Dios rucu'è yúgu'tè bxuz blau quiè la'gu'è lahuè' Dios yugu' le tu'nódzj bunách, lenca' xchöncba' böa' bédx. Qui lè ni na' ben bayúdx soa ca' bi gl'u'è Cristo lahuè' Dios. ⁴ La'naru' zoè' luyú ni, cutu ca' gaquè' bxuz, le nacua'teczè' bxuz ni, nup ta'gú'u lahuè' Dios yugu' le tu'nódzj bunách ca rna bè' zxba queè' Moisés. ⁵ Yugu' bxuz ni tunè' dxin qui tu le rulu'iz, len le nac ca bxin qui lè na' zoa yehua' yubá. Cni nac, le gudxtsquè' Moisés Dios cati' zi'a uchisè' yu'udau' na' náquini guid, gnè': "Byutsca', ben yúgu'tè gdu ca nac lè na' bului'ida' li' lu gui'a ni'." ⁶ Na'a, bxuz blau queëru' ni runè' dxin qui le nactër lsaca', ati' ni'a qui le benè' Lè' zoa queëru' tu didza' rucá'n tsahui' le nactër lsaca' le rui' didza' qui le nactër lsaca' gzxi' lu nè'ë Dios gata' queëru'.

⁷ La'naru' gdap gdu'tè yöl-la' huac didza' na' rucá'n tsahui' gzoa zi'al, cutu ben bayúdx soa didza' buróp ni rucá'n tsahui'. ⁸ Na'a, Dios rulu'è cutu glac gdu dxi'a bunách ni' cati' bè'ë didza' ca na' nayúj lu guich la'y, gnè':

Gul-yutsca', gnè' Xanru'. Za'c dza

Cati' uzóa' tu didza' cub ucá'n tsahui',
Le gúnlena' bunách Israel len bunách Judá.

⁹ Cutu gac ca guc didza' ni' rucá'n tsahui',

Lè na' bénlena' xuz xtau'què',

Dza ni' gdèl-la'a na'què',

Bubija' lequè' luyú Egipto.

Le guluca'nè' didza' quia' rucá'n tsahui',

Neda' buca'na' lequè', rnè' Xanru'.

¹⁰ Qui lè ni na', cni gac didza' ucá'n tsahui'

Gúnlena' bunách Israel

Töd yugu' dza ni', rnè' Xanru'.

Uchizia' icj ládxi'dau'què' zxba quia'

Len uzuja' lei lu icj ládxi'dau'què'.

Ni'r gaca' Dios quequè'

Ati' lequè' lacquè' bunách quia'.

¹¹ Cutu gun bayúdx nu usèdi lzè'i, gna:

Benbè'ë Xanru',

Le lumbè'ë neda' yúgu'tè',

Ga su lau nu nac ca'z,

Ga gdxintè nu nac blau.

¹² Huechi' ladxa'a lequè',

Len unít lahua' le cunác tsahui' glunè',

Len cutur tsajneyda' dul-la' nabága'què'.

¹³ Cati' ni' ru'è didza' Dios qui tu didza' cub rucá'n tsahui', nac le chbgul lè na' gzoa zi'al, ati' chzoa gdua lè na' nagúl len chnac glas.

9

Latj la'y zoa luyú len latj la'y zoa yehua' yubá

¹ Na'a, didza' rucá'n tsahui' gzoa zi'al, dzaggac lei zxba ca ral-la' la'yij ládxi'gac Dios bunách, ati' guc qui luyú ni latj la'y bdzag lei. ² Cni nac latj la'y na' náquini guid. Lu latj na' dè lahuil, nazi' lei Latj La'y, gulacua' le nua' gui' len bcugu la'y ga ni' gulagu'è lahuè' Dios yugu' yöt xtildau'. ³ Cudzi'l le buróp lari' nal-la' lu yu'u na' zoa latj ni' nazi' lei, Latj Nactër La'y, ⁴ ati'

lu latj ni' gulacua' tu bcugu naquini oro ga na' guluzégui'è nör, lenca' tu gui'n ga yu'u didza' rucá'n tsahui', len nacu gui'n na' oro, ati' lu gui'n na' gulacua' zxíga'dau' na' náquini oro, nadzá' yöt xtildau' na' nazi' lei maná, lenca' xuyág queë' Aarón, lè na' bubó' zxuza' në'i, lenca' yugu' guiöj blag na', nayúj láhuilgac didza' rucá'n tsahui'. ⁵⁻⁶ Lahui gui'n na' gulacua' chop gbaz la'y náquini oro, légac querubín qui latj ga buluí' lahuë' Dios, ati' guluzóa xilgac lahuil latj ga ni' glu'è rön bxuz blau ni'a qui dul-la'. Cni gulucu'è yugu' lè ni. Cutu gac quíxjö'a na'a gdu ca nacgac lè ni.

Ta'yázteczè' bxuz lu latj zoa lahuil, tunè' ca nac dxin quequè' qui le ta'yíj ládxi'què' Dios. ⁷ Lu latj buróp ni', tuzè' bxuz blau gyaziè' tu lzuz tu iz, len bi'è rön, le glu'è lahuë' Dios ni'a qui dul-la' nabága'czè' lenca' ni'a qui dul-la' nabága'gac bunách, dul-la' glunè' le cutu gláquibe'inè'. ⁸ Cni ruzéjni'nè' rè'u Dios Bö' La'y, cutu ca' gac gdxinru' lahuë' Dioscz tsal ni' tu'gunè' dxin latj la'y na' zoa lahuil lu yu'u la'y na' náquini guid, le bdzag didza' rucá'n tsahui' gzoa zi'al. ⁹ Yugu' lè ni nac tu le ruluí'z le rac na'a dza. Yugu' le gulagu'è lahuë' Dios len rön quecba' böa' bédx na' guludödcde'-ba' lahuë' Dios cutu gac luún gdu dxi'a icj ládxi'dau'què' bönni' ni' gulayíj ládxi'què' Dios cni. ¹⁰ Yugu' lè ni glui' didza' quegacz le gli'j glahuë', len ca ral-la' la'guí b cuinquè', len quegac zxba ca ral-la' gac qui gdu ca nayá' nabinquè'. Yugu' lè ni buzóè' quequè' Dios ga bdxintè' dza ral-la' utsé'è yúgu'tè.

¹¹ Na'a, chduluí' lahuë' Cristo, naquè' bxuz blau qui le nac gdu dxi'a, le bla' lahui ni'a qui le benè' Lè'. Latj la'y ga na' gyaziè' Lè' nacr blau len nacr gdu, len cutu náquini lu ni'a lu na'gac bunách, len cutu nac qui luyú ni. ¹² Na'a, chgyaziè' Cristo lu latj la'y na', clég len xchöncba' bédxdau' len xchöncba' chivo, san len rön queéczè'. Tu lzuz gyaziè' lu latj nactèr la'y, ati' cni gac, benè' ga nularu' tsaz. ¹³ Le nactè' xchöncba' bédx len chivo, len dö queëba' bédxdau' guluzégui'è-ba', yugu' le gulagu'è lu icjgac nup nabága'gac dul-la', gac lugúa dul-la' na' nabága'gac bunách quiè luún lequè' dxi'a gdu ca nayá' nabinquè' ca nac qui yöl-la' gdau' quequè'. ¹⁴ Na'a, guntèr ca' xchönè' Cristo, le budöd cuinè' queë' Dios, guquè' gdu tsahui', zóalenè' Lè' Dios Bö' La'y, Nu zoatecz. Na'a, xchönè' Cristo ruún gdu dxi'a icj ládxi'dau'ru' lu yugu' le gbága'ru' le tun ga nu gat, quiè gac gunru' xchinè' Dios ban.

¹⁵ Qui lè ni na' naquè' Jesucristo Nu ben tsutsu didza' cub rucá'n tsahui', le gutiè' Lè', bugüè' dul-la' gulabaga' bunách cati' ni' zoa didza' gul rucá'n tsahui'. Gutie' ca' quiè gac la'zi'è lè na' gzxi' lu në'è Dios unödzejè' quequè' bönni' bulidzè', le zoatecz. ¹⁶ Cati' ratiè' nu bönni' len nuca'nè' didza' ca ral-la' la'guisiè' le naqui queë', run bayúdx gac bé' chnatiè' bönni' na' quiè gac lunè' ca rna didza' na' nuca'nè'. ¹⁷ Cati' chnatiè' bönni' na', gac lunè' ca rna didza' na', san tsal ni' zoè' nabanè', cutu ca' gac lunè' ca rna didza' na'. ¹⁸ Qui lè ni na', didza' na' rucá'n tsahui' gzoa zi'al gac lsaca' le bdzag lei rön, le ruluí' zoa nu gut. ¹⁹ Cati' ni' gdíxjöi'nè' bunách ni' Moisés ca nacgac yúgu'tè zxba queë' Dios, gdèl-lè'è rön quecba' bédxdau' len quecba' chivo, nutsi'i nis, ati' len tu guíxi'dau' nazi' lei hisopo len lítsa'ba' bö'cu' zxila' le ni'aj xna, buchijè' rön len nis na' lahui guich ga na' nayúj zxba na', lenca' láhuigac bunách. ²⁰ Ni'r gudxè' lequè': "Lè ni nac rön run tsutsu didza' rucá'n tsahui' le gna bé'inè' rè'u Dios gunru' ca rna." ²¹ Lèzca' cni buchijè' rön na' Moisés lu latj la'y náquini guid len lahui yúgu'tè le tu'gunè' dxin quiè la'yíj ládxi'què' Dios. ²² Ca na' rna bè' zxba na', yelati'z cuguluhuóatè yúgu'tè ral-la' un dxi'a leygac rön, ati' chqui' cutu tu'laljè' rön, cutu gdua dul-la'.

Xchönë' Jesucristo rugúa dul-la'

²³ Cni nac, ben bayúdx gzoa le bun dxi'a gdau' luyú ni le nac tu le rulu'z ca nac lë na' dë yehua' yubá, san ca nac lë na' dë ni' yehua' yubá, ben bayúdx soa le un dxi'a nup la'yáz lei, le nacr lsaca' ca xchöncba' böa' bëdxau' cni. ²⁴ Cutu gyazië' Cristo latj la'y náquini lu ni'a lu na'gac bunách, lë na' nac tu le rulu'z ca nac le nac gdu, san gyazië' la' yehua' yubáz quië gac uluí' lahuë' na'a lahuë' Dios uláz queëru'. ²⁵ Bxuz blau zoë' luyú ni ryazië' latj nactër la'y tu tu iz len rön quecba' böa' bëdx, san cutu run bayúdx tsazië' Cristo zian lzu quië udöd cuinë' lahuë' Dios. ²⁶ La'naru' guc cni, gun bayúdx saca' qui'ë Cristo, gatië' zian lzu dza ni'të cati' guta' yödzyú ga rdxintë na'a dza, san na'a cati' nac dza udx, tsaz buluí' lahuë' tu lzuz len budöd cuinë' lahuë' Dios, gutië' quië bugüë' dul-la' queëru'. ²⁷ Ca na' run bayúdx lat bunách tu lzuz ati' töd ni' cuequi xbeynë' leygac Dios, ²⁸ lëzca' cni, tu lzuz gutië' Cristo, budöd cuinë' lahuë' Dios quië bugüë' dul-la' nabága'gac bunách zian. Na'a, uluí' lahuë' le buróp lzu, clëg quië ugüë' dul-la', san quië uslé' tsaz nup ta'bóz Lë'.

10

¹ Zxba na' gna bë'ë Moisés guc tu le rulu'z ca nac le dxi'a zi'a za'c, len cutu guc gdu ca nacgac. Qui lë ni na', zxba na' queë' Moisés cutu guc un gdu tsahui' nup ni' guláxín lahuë' Dios, nua'gac rön quecba' böa' bëdxau', lë na' gulagú'uteczë' lahuë' Dios yugu' iz. ² La'naru' guc un lequë' gdu tsahui', cutu gulagú'uteczë' rön ni' lahuë' Dios, le cutur láquibe'inë' bönni' guc cni quequë' nabága'quë' dul-la' chqui' chguluhuöaquë' gdu tsahui'. ³ Rön ni' gulagu'ë lahuë' Dios yugu' iz yajsá' ládxí'quë' nabága'quë' dul-la'. ⁴ Cni guc, le cutu ca' guc ugúa dul-la' xchöncba' bëdx len chivo.

⁵ Qui lë ni na', cati' bdxinë' Cristo yödzyú ni, gudxë' Dios ca na' nayú j lu guich la'y, rna:

Cutu rë'nnu' nu cu'u lau' rön quecba' böa' bëdx

San benu' ga naca' bunáchz.

⁶ Cutu rdzag ladxu'u nu uzegui'-ba' lau' böa' bëdx,

O nu cu'u lau' xchöncba' ni'a qui dul-la'.

⁷ Ni'r gnia': "Ni zoa' guna' ca rë'nnu' Li', Dios."

Nac ca na' nayú j lu guich la'y ca gac quia'.

⁸ Lë na' nayú j zi'al rna: "Cutu rë'nne' Dios nu cu'u lahuë' rön quecba' böa' bëdx." Didza' ni rulu'i' rë'u cutur rdzag ladxë'ë lë ni Dios zal-la' lu zxba queë' Moisés rna bé'inë' Dios nu gun cni. ⁹ Gdöd ni' rna: "Ni zoa' guna' ca rë'nnu' Li', Dios." Didza' ni rulu'i' rë'u rugüë' Dios lë na' gulagu'ë lahuë' zi'al len ruzöë' xlatj le glu'ë lahuë' Zxi'nczë'. ¹⁰ Na'a, Dios ruúnë' rë'u gdu dxi'a le benë' Cristo ca rë'nnë' Dios cati' ni' budöd cuinë' lahuë' Dios uláz queëru', gatië' tu lzuz.

¹¹ Le nactë yúgu'të bxuz luyú ni, yugu' dza zuicnë', tunë' xchinquë', len la' tuz ca tunë', zian lzu ta'gu'ë lahuë' Dios xchöncba' böa' bëdx, yugu' le cutu ca' gac lugúa dul-la'. ¹² Na'a, Cristo, tu lzuz, tu le glu'ë tsaz lahuë' Dios ni'a qui dul-la', ati' ni'r yajchö'ë cuit lë'ë yubél Dios. ¹³ Ni' rbözë' dza gunë' Dios ga luzechu xzibgac lahuë' nup cuta'le'i Lë' dxi'a. ¹⁴ Ni'a qui tuz le glu'ë lahuë' Dios, tsaz benë' ga nacgac gdu nup na' bunë' dxi'a, bubijë' lequë' quizi queë' Dios. ¹⁵ Lëzca' cni runë' lna' lau lauru' Dios Bö' La'y, le gnë' zi'al lë na' nayú j lu guich, rna:

¹⁶ Cni gac didza' ucá'n tsahui' gúnlena' lequë'

Töd yugu' dza ni', rnë' Xanru'.
 Uchizia' icj lãdxi'dau'quë' zxba quia',
 Len uzuja' lei lu icj lãdxi'dau'quë'.

¹⁷ Gdöd na' gnë':

Cutur tsajneyda' dul-la' nabãga'quë'
 Len dö' bia'quë'.

¹⁸ Qui lê ni na', chqui' chnadúa dul-la', cutur run bayúdx nu bi cu'u lahuë'
 Dios ni'a qui dul-la'.

Huac gbíga'ru' gal-la' ga zoë' Dios

¹⁹ Na'a, böchi' lza'adau', gdu lãdxi'ru' gac gdxinru' lahuë' Dioscz, ni'a qui xchönë' Jesucristo. ²⁰ Tséajlenru' tu nöz cub len gdu le nuzóë' Cristo le rdxin cudzi'l lari' na' buséyj ga nu ryaz latj nactër la'y na', huac gnaru', nöz na' bsaljë' queëru' le budödë' xpëla'czë'. ²¹ Jesús naquë' queëru' tu bxuz náctërë' blau, len rna bé'inë' bunách queë' Dios. ²² Qui lê ni na' huac gbíga'ru' gal-la' ga zoë' Dios gdu lãdxi'ru', len lu yöl-la' run löz queëru', le réjlë'ru' Cristo, le chbunë' dxi'a icj lãdxi'dau'ru', cui uxös rë'u lãdxi'dau'ru', ati' gdibë' gdu ca nayá' nabinru' len tu nis nactër gdu. ²³ Ral-la' gacru' ca' tsutsu len cui gac chop lãdxi'ru' ca nac le runru' löz qui le nazi' lu na'ru', le gzxi' lu në'ë Dios gunnë' queëru', ati' Lë' runë' ca rnë'. ²⁴ Ral-la' utíp lãdxi'ru' ca' turu' yeturu', gunru' ga gdxí'iru' lza'ru' len gunru' ca' le nac dxi'a. ²⁵ Cutur tu'dúb len rë'u la'gac bunách. Cutu ral-la' gunru' ca tun bunách na', san ral-la' utíp lãdxi'ru' turu' yeturu', len gunr-ru' cni le rlé'iru' chzoa gdxin dza huödë' Xanru'.

²⁶ Chqui' zéajlenru' runru' dul-la' töd núnbë'ru' le nac gdutë li, cutu ca' nagá'n bi gac cu'ru' lahuë' Dios le ugúa dul-la'. ²⁷ Nup tun cni, lu yöl-la' radxi rdzöbi quequë' ta'bözë' dza gchuguë' quequë' Dios, la'yazië' lu gui' gabíl, lê na' uzégui'tecz nup ta'dá'baga' Dios. ²⁸ Cati' buzóë' tsla'l zxba queë' Moisés bönni', guludöddë' lë' chqui' glun lna' lau qui le benë' chop tsonn bunách, ati' nutu nu buechi' lãdxi' bönni' na'. ²⁹ Na'a, gbãga'rë' ca' zxguia' bönni' uzóë' tsla'l Zxi'në' Dios, len uzóë' tsla'l ca' xchönë' run tsutsu didza' rucá'n tsahui', le ruún rë'u dxi'a. Nu bönni' gunë' cni uca'në' ca'z Dios Bö' La'y, Nu ruzá' lãdxi' queëru' le rquíniru'. ³⁰ Cni gac, le núnbë'ru'-në' Dios, Nu gna: "Quia' neda' naqui yöl-la' ruzi' la. Neda' ubi'a quegac bunách, rnë' Xanru'." Lëzca' cni gnë': "Xanru' cuequi xbeynë' bunách queë'." ³¹ Ral-la' gadxi gdzöbi nu ral-la' si' zxguia' lu në'ë Dios ban.

³² Gul-tsajnyë dza chguladöd cati' ni' zi'a bdxin queëli' yení', ati' bia' blenli' zian le gulusaca' zi'ë lbi'ili'. ³³ Gululídz ditj lbi'ili' bunách, len guludxía lbi'ili' dö' lahui' laugac bunách, ati' benli' tsazxón ca' nup gulazaca' gulagu'i' cni. ³⁴ Cni gac, le buechi' lãdxi'li' nup nadzungac lidz guia, len lu yöl-la' rudziji queëli' bia' blenli' nup gulabíj lidxli' yugu' le guta' queëli'. Cni benli' le nözili' naqui queëli' le nacr dxi'a len le zoatecz ni' yehua' yubá. ³⁵ Na'a, cutu uca'nli' lê na' runli' löz, le nachë' tu le zxón ubi'ë queëli' Dios. ³⁶ Run bayúdx cözi' zxón lãdxi', quië cati' chbenli' ca rë'nnë' Dios, si'li' le gzxi' lu në'ë gunnë' queëli', ca na' nayúj lu guich la'y, ca gnë' Dios, rna:

³⁷ Yetú chí'idau'z

Gdxinë' Bönni' na' ral-la' guidë',
 Len cutu ca' tseyne'.

³⁸ Ni'r nu nac tsahui' lahua' neda',
 Ulá nu na' le réjlë' neda'.

Chqui' hueycj tá'baga' neda',

Cutur gdzag ladxa'a lè'.

³⁹ Na'a, rè'u ni, cutu nacru' ca nup tu'huéycj ta'dá'baga' Dios len la'nít, san réjlè'ru' Cristo len nadél-li'ru' yòl-la' ruslá.

11

Ca nac yòl-la' réjlè' queëru' Dios

¹ Na'a, le réjlè'ru' Dios, nac löz queëru' si'ru' le runru' löz ati' nac bë' le curlè'iru'. ² Cni gulayejlè'è Dios xuz xtau'ru', ati' qui lè ni na' nayúj lu guich la'y ca guc quequè', rna: "Gulurujè' dxi'a lahuè' Dios."

³ Le réjlè'ru' Dios, ráquibe'iru' benè' yödzyú ni Lè' len didza' bë'zè'. Lëzca' cni, cati' benè' Dios yúgu'tè le rlé'iru', bugunè' dxin le cutu zuini.

⁴ Le gyejlè'è Dios Abel, glu'è lahuè' Dios rön queëba' böa' bëdxdau', tu le nactèr lsaca' ca le glu'è lahuè' Dios Caín, len qui lè ni na' Dios benè' lna' lau queè' Abel na', gnè' naquè' tsahui', len benè' ba la'n lè na' glu'è lahuè'. Zal-la' chnatiè' Abel na', ga rdxintè na'a dza, nac tsca ru'è didza', le gyejlè'è Dios.

⁵ Le gyejlè'è Dios Enoc, gdödè' ni' yehua' yubá len cutu ca' gutiè', ati' cutur nu budzöli lè', le buchè'è lè' Dios, ati' nayúj lu guich la'y ca nac queè', rna: "Zi'al ca buchè'è lè' Dios, benè' Enoc le rdzag ladxè'è Dios." ⁶ Na'a, chqui' cutu réjlè'ru' Dios, cutu gac gunru' le rdzag ladxè'è Lè', ati' quiè gbíga'ru' gal-la' ga zoè' Dios, run bayúdx tséjlè'ru' zoaczè' Lè', len rubi'è qui nu rui' ladxi' Lè'.

⁷ Cati' ni' Dios buzéjni'nè' Noé ca ral-la' lac le cutu ráquini Noé na', le gyejlè'è Dios Noé, benè' ca rna xtídzè'è Dios len bupè'è barco zxön na' nazí' lei Arca, ati' lè'i barco na' gululá bunách di'a dza queè' Noé. Le gyejlè'è Dios Noé, benè' ga nac bë' narugu quegac bunách yödzyú, len bdél-li'nè' guquè' tsahui' lahuè' Dios, le ta'del-li' nup ta'yejlè' Lè'.

⁸ Cati' ni' Dios bulidzè' Abraham, le gyejlè'è Lè' Abraham, benè' ca rna xtídzè'è Dios len buzè'è ladzè' quiè tsijè', latj ni' ral-la' si'è ca tu le gaqui tsaz queè', ati' brujè' ladzè' zal-la' cutu nõznè' gazz ni' ral-la' tsijè'. ⁹ Le gyejlè'è Dios Abraham, guquè' ca tu bönni' zi'tu', gzoè' luyú na' Dios gzxi' lu nè'è gunnè' queè'. Gzoè' lu yu'u lári'dau', len la' tuz ca glunè' Isaac len Jacob, zxi'n xsòè' Abraham, nup ni' gzxi' lu nè'è Dios unödzyè' quequè' lè na' gzxi' lu nè'è gunnè' queè' Abraham. ¹⁰ Cni benè' Abraham, le benè' löz gdél-li'nè' yödzyú na' zoa tsaz xlibi zò'ò qui, le nuzòè' Dios xlibi zò'ò qui, len glu'è ga na' zoè' Lëczè'.

¹¹ Lëzca' cni Sara, zal-la' chnacnu ngul huödx, gyéjlè'nu Dios, ati' Lè' bë'è queënu yòl-la' huac buzoanu-bi' bi'idau'. Buzoanu-bi' bi'i bönni'dau' zal-la' chgdöd iz queënu, le gyéjlè'nu Dios gunè' ca rna xtídzè'è na' gzxi' lu nè'è queënu. ¹² Qui lè ni na', zal-la' chbgultsquè' Abraham, gulacua'bi' ziantèrbi' zxi'n xsòè', glacbi' tsca rò'ba' bölj lutzbá, len tsca rò' yuzx ra' nis zxön, nutu nu gac uláb leygac.

¹³ Yúgu'tè bönni' ni glatiè' len cutu gulazi'è lè na' gzxi' lu nè'è Dios unödzyè' quequè', san gulayejlè'è Dios, len zi'tu' zi'tu'z gualé'inè' lè na' ral-la' la'zi'è. Gulayejlè'è Dios, len glunè' lna' lau qui lè ni. Cni guc, gululu'è nacquè' ca bönni' zi'tu' len bönni' ta'dazè' yödzyú ni. ¹⁴ Bönni' tu'è cni didza', tu'lu'è ta'guiljè' tu latj gac ladzquè'. ¹⁵ La'naru' gulazá' ládxi'què' cni qui luyú ga ni' gularujè', le nactè ludzölnè' naxc huöjquè' ni', ¹⁶ san gulazá' ládxi'què' qui luyú na' nacr dxi'a, le zoa yehua' yubá. Qui lè ni na' cutu rutui'nè' Dios cati' ta'nè' naquè' Dios quequè', le chnupè'è quequè' tu yödzyú.

¹⁷ Le gyejlè'è Dios Abraham, cati' gzxi' bë'è lè' Dios, budödè'-bi' lahuè' Dios bi'i Isaac queè' ca na' tu'dödè'-ba' lahuè' Dios böa' bëdç tu'döcdè'-ba'. Gzoè'

sina' Abraham udödë'-bi' lahuë' Dios bi'i bönni' zi'al queë' na' zal-la' nacbi' bi'i na' gzxì' lu në'ë Dios gunnë' queë'. ¹⁸ Cni benë' zal-la' gudxë' lë' Dios, gnë': "Lu na'bi' bi'i Isaac quiu' gchísaca'-bi' zxi'n xsu'." ¹⁹ Cni benë' Abraham, le gúquibe'inë' napë' Dios yöl-la' huac uspanë'-bi' lu yöl-la' gut, ati' ca tu le run Isaquì' huac gnaru' buzi'ë-bi' lu yöl-la' gut zal-la' cutu gutbi'.

²⁰ Le gyejlë'ë Dios Isaac, gnabnë' Dios gun la'yë'-bi' bi'i Jacob lenca' bi'i Esaú ca nacgac le luzi'bi' xbey dza zi'a za'. ²¹ Le gyejlë'ë Dios Jacob, cati' ni' chzoa gatië' gnabnë' Dios gun la'yë'-bi' tu tubi' zxi'në' José, ati' gyij ladxë'ë Dios, ni' nayechuë' lu xuyág queë'. ²² Le gyejlë'ë Dios José, cati' ni' chzoa gatië', bë'ë didza' qui dza na' la'rujë' luyú Egipto zxi'n xsoë' Israel, ati' gna bë'ë ca ral-la' lu'ë dxit queë' luyú ga na' tsajcu'ë.

²³ Le gulayejlë'ë Dios, cati' guljbi' bi'idau' Moisés, gulucachë'ë-bi' xuz xna'bi' gdu ca tsson beo', le gualalë'inë' nacbi' lach bi'i bönni'dau' na', len cutu gládxinë' bönni' rna bé'inë' bunách Egipto, bönni' na' gna bë'ë ludödcde'-bi' bi'i bönni'dau' na'. ²⁴ Le gyéjlë'bi' Dios Moisés, cati' gzxönbi', cutur bë'bi' latj nu uzóa lëbi' bi'i bönni' queënu ngul zxi'në' Faraón, bönni' na' rna bé'inë' bunách Egipto. ²⁵ Cni benbi' le gúquibi' nacr dxi'a nu usaca' zi' lëbi' tsaxxón len bunách queë' Dios ca uzi'bi' xbey tu chi'z yugu' le tu'zi' xbey nup tun dul-la'. ²⁶ Gúquibi' nacr Isaca' nu ulíd ditj lëbi', ca na' guc queë' Cristo, ca gdél-li'bi' yugu' yöl-la' tsahui' quegac bunách Egipto, le gza' ládxi'bi' ca nac le ubi'ë queëbi' Dios. ²⁷ Gdöd ni', le gyejlë'ë Dios Moisés, brujë' luyú Egipto, len cutu gúdxinë' yöl-la' rley queë' bönni' rná bé'inë' bunách Egipto, ati' bia' blenë' ca run nu rle'i Dios, Nu na' curlé'iru'.

²⁸ Le gyejlë'ë Dios Moisés, benë' Lni Pascua ca gna bé'inë' lë' Dios, len buchijë' rön gap nu ryaz lidxquë', cui gdödi zxi'nquë' nu na' ral-la' usnít yugu' bi'i bönni' zi'al quegac bunách Egipto. ²⁹ Le gulayejlë'ë Dios, guladödë' bönni' Israel luyú bidx gatsj lahui'l nis zxon nazi' lei Nis Xna. Cati' glë'nnë' la'dödë' ca' ni' bönni' Egipto, gulayëpinë' nis.

³⁰ Le gulayejlë'ë Dios, cati' budx guladödë' bönni' Israel gdu zbi'il yödz Jericó yugu' dza gdu gadx dza, gulaguíndj zö'ö tun chi'i yödz na'. ³¹ Le gyéjlë'nu Dios Rahab, ngul rui'nu latj bunách, cutu gutnu tsaxxón len bunách Jericó na' cuglún ca rna xtídzë'ë Dios, le bennu ba la'n bönni' Israel na' duyúlanquë' le raclen bunách Jericó.

³² ¿Bizxar ral-la' gnia'? Ryadz latj gu'a didza' ca glunë' Gedeón, len Barac, len Sansón, len Jefté, len David, len Samuel lenca' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ³³ Le gulayejlë'ë Dios, guluxicjé' zian yödz zxon, len glunë' le nac tsahui', ati' guladél-li'në' yugu' le gzxì' lu në'ë Dios unödzjé' quequë'. Guluseyjé' rú'acha' bëdx guixi'. ³⁴ Gululë' yugu' lu gui' zxon. Gularujé' lu na'gac nup ludödi lequë' len guia tuchi'. Dios bunë' lequë' tsutsu cati' ni' gulacuíd'i'në', ati' guluhuóaquë' ca' tsutsu lu gdil-l. Gululaguë' bönni' rjaquë' gdil-l guizx yu quequë' bönni' gza'a. ³⁵ Yugu' ngul dza ni' guluzi'nu bi'i qui queëcnu nubanchi' lu yöl-la' gut.

Yela'quë' bönni' ni' glatië' lu na'quë' bönni' ni' gulusaca' zi'ë lequë', len le cutu glë'nnë' luca'në' Dios, cutu gulazi'ë latj nu usán lequë', quie' la'dél-li'në' yöl-la' rubán lu yöl-la' gut, lë na' gláquinë' nactër dxi'a. ³⁶ Yela'quë' bia' blenquë' yöl-la' rufítj len zxguia' qui gba'y, ati' guladzunë' lidx guia, nága'quë' du guia. ³⁷ Gululadxi' la'quë' guiöj bunách, len gulachözë'ë yela'quë'. Gulazí' bë' lequë', len guludöddë' la'quë' len guia tuchi'. Guladödë' na'l ni'l, nácuquë' guid zxacba' bö'cu' zxila' len chivo. Glaquë' yechi' len

gulazaca' gulagui'ë, ati' guludxía lequë' dö' bunách. ³⁸ Cni glaquë' bönni' na', ati' cutu glac Isaca' bunách yödzlyú ni luzi' xbeyquë'. Guladazë' lu latj ca'z len yugu' lu gui'a, ati' gulacua'zë' yugu' bloj len yugu' yeru luyú. ³⁹ Yúgu'të' gulusujë' dxi'a lahuë' Dios le gulayejlë'ë Lë', zal-la' cutu gulazi'ë luyú ni gzxi' lu në'ë Dios unödzjë' quequë'. ⁴⁰ Cni guc, le nupë'ë queëru' Dios tu le nacr dxi'a quië cati' unë' lequë' gdu, rë'u ni gunru' tsaxxön lequë'.

12

Ral-la' uyuru'-në' Cristo

¹ Qui lë ni na', lëzca' rë'u, le nacua' gdu zbi'il ga ni zoaru' ziantër nup tun lna' lau ca ta'yejlë' Dios, ral-la' uca'nru' yúgu'të le cunác le nac ca tu le nac zi'i nua'ru', lenca' yúgu'të dul-la' ta'zön rë'u, ati' lu yöl-la' rböz zxön ladxi' queëru', ral-la' gunru' xchinë' Dios, le nac tsca xíti'ru' lu huitj le zoa lauru'.

² Ral-la' uyuru'-në' Jesús, Nu na' run ga gac tséjlë'ru' Dios len Nu run ga rac gdu yöl-la' rejlë' queëru' Lë'. Jesús gzxaca' gdi'ë lë'i yag cruz, len bia' blenë' yöl-la' rutuí' qui, le gu'nnë' gdél-li'në' yöl-la' rudziji na' uzi'ë xbey, ati' yajchö'ë cuít lë'ë yubél Dios, ga ni' rö'ë rna bë'ë.

³ Gul-yüë' Jesús, ca na' gzxaca' gdi'ë le gulusaca' zi'ë Lë' bönni' dul-la', cui gcuidi'li' len cui gac chop lãdxi'li'. ⁴ Ga rdxintë na'a dza, cutu ca' bia' blenli' ga gdxintë nu gun lbi'ili' huë' le rdá'baga'li' le nac dul-la'. ⁵ Nazx ca' chgul lãdxi'li' lë na' ruzéjni'në' lbi'ili' Dios, nacli' ca yugu' zxi'nczë', le nayúj lu guich, rnë':

Zxi'na', cutu uzú' tsla'l le gunë' Xanu',
Usëdi uzéjni'në' li',

Len cutu huõa ladxu'u cati' gut quinë' li'.

⁶ Xanru' rut rguinë' nu nadxi'inë',

Len rusëdi ruzéjni'në' yúgu'të nup nazí' lu në'ë lac zxi'nczë'.

⁷ Ral-la' gua' glenli' le gut quinë' lbi'ili' Dios, le runë' Dios cni queëli' tsca nacli' zxi'nczë'. Cutu ca' zoabi' tubi' bi'idau' cutu gut quinë'-bi' xuzbi'. ⁸ Na'a, chqui' cutu rut rguinë' lbi'ili' Dios ca na' runë' quegac yúgu'të zxi'nczë', ni'r nacli' ca yugu' bi'i lagu', len cutu nacli' gdu zxi'në' Dios. ⁹ Yetú ca', cati' ni' nacrú' bi'idau', gulacu'ë xuz xna'ru' luyú ni, glut gulaguinë' rë'u, san runru' lequë' ba la'n. Ca' nac, ral-la' gunr-ru' ca rna xtídzë'ë Xuzru' zoë' yehua' yubá quië soaru' gbanru'. ¹⁰ Yugu' xuz xna'ru', tu chi'z glut gulaguinë' rë'u tsca le gláquiznë' nac dxi'a, san cati' rut rguinë' rë'u Dios, nac quië gac tu le uzi'ru' xbey, gacru' gdu la'y ca nacczë' Lë'. ¹¹ Le nactë cutu nalá' lahuí' na'a le uzi'ru' xbey qui le rut rguinë' rë'u, san run ga ruhu'niru'. Chqui' güi'ru' latj usëdi rë'u le rut rguinë' rë'u, gun ga cözru' dxí'adau' len ga gacru' tsahui'.

Soa banádx queëru' chqui' cutu uzë nagru' chi'ë Dios

¹² Qui lë ni na' gul-ún tsutsu na'li' rajxáqui'gac, lenca' zxibli' ta'zxi'z, quië gdip lãdxi'li' gunli' le nac dxi'a. ¹³ Gul-zóa tu nöz tsahui', cui gunli' ga ucá'n nöz na' nu rcuidi' ladxi', san gul-gún ga huõac ladxi' nu na'.

¹⁴ Gul-güi' lãdxi'li' cözlenli' dxi'a yúgu'të bunách, len gacli' qui' queë' Dios, le chqui' cugunli' cni, cutu gac glé'ili'-në' Xanru'. ¹⁵ Gul-gún chi'i cuinli' cui soa nu ucá'n le ruzá' lãdxë'ë queëru' Dios, len cui soa nu gac ca tu guixi' sla', cui utsá' lbi'ili', len cui gun ga cugacli' tsahui' zianli' lbi'ili'. ¹⁶ Gul-gún chi'i cuinli' cui gun le cunác o le cunác tsahui' nu dzag lbi'ili', ca na' benë' Esaú, bönni' ni', quië si'ë tu le gáguzë' bëti'ë le dë lu në'ë le naquë' bi'i bönni'

zi'al queë' xuzë'. ¹⁷ Chnöziczli' ca na' guc queë' Esaú gdöd ni' cati' gu'nnë' gdél-li'në' le gnabnë' Dios xuzë' quië gac dxi'a queë'. Buzechë' queë' xuzë' ati' cutu guta' latj ubi'i ladxë'ë Esaú na' zal-la' gdilj ladxë'ë lei len yöl-la' rbödx queë'.

¹⁸ Ca rac queëli' cutu nac ca guc quequë' bönni' Israel, gulabiguë'ë gal-la' ga zoa tu gu'a le gac nu can, ati' gyegui gui'a ni', len böac chul lahui' dza le grö' böaj gasj, len gyeycj bö' bdunu'. ¹⁹ Gulayönnë' ta'bödx trompeta, lenca' chi'ë Dios Nu bë' didza'. Cati' gulayönnë' lë ni, gláta'yuë' lahuë' Moisés cutur güi'lenë' lequë' didza' Dios. ²⁰ Cni' glunë' le cutu guc gua' glenquë' lë na' gna bé'inë' lequë' Dios, gnë': "Chqui' tsajlibba' gui'a ni tuba' böa' guixi'dau'z, ral-la' luladxë'-ba' guiöj, o ludödë'-ba' yag tuchi'." ²¹ Szxonitër ben gadxi lequë' lë na' gualë'inë', ati' Moisés gnë': "Radxi rdzöbda' len rzxiztsca'."

²² Na'a, lbi'ili' ral-la' gádxitërli' le rbíga'li' gal-la' tu lu gui'a nazí' lei Siön, len ga zoa yödz queë' Dios ban, le nazí' lei Jerusalén qui yehua' yubá, ga na' nacu'e' gbaz la'y guizx yu queë' Dios. ²³ Rbíga'li' gal-la' ga ni' nudubgac lahuë' Dios zxi'nczë', nup na' nayujgac lagac lu guich ni' yehua' yubá, lenca' ga zoë' Dios Nu rbequi xbey yúgu'të bunách, len ga na' nacuá' bö' glacczë' bönni' tsahui', Dios bunë' lequë' dxi'a. ²⁴ Rbíga'li' ca' ga zoë' Jesús, Nu ben tsutsu didza' cub na' rucá'n tsahui', lenca' ga nagu'ë rön queë' Jesús le run ga runit lahuë' rë'u Dios, rön na' run le nacr dxi'a ca le ben xchönë' Abel, le ben ga nu gchuguë' qui Dios.

²⁵ Qui lë ni na', gul-gún chi'i cuinli' cui tá'baga'li' Nu na' rui' didza'. Cutu ca' gululá nup ni' guladá'baga' nu na' bulídz lequë' luyú ni. Nazxgar rë'u, cutu ca' ularu' chqui' tá'baga'ru' Nu na' rulídz rë'u, zoë' yehua' yubá. ²⁶ Dza ni' gzxiz luyú ni le byön chi'ë Dios, san na'a chgzxi' lu në'ë, gnë': "Yetú luz, len clëgz luyú uxizia', san luzxbá ca' uxizia'." ²⁷ Cati' ni' rnë': "Yetú lzuz", lë ni rulu'i' rë'u ral-la' gdua le gac la'zxíz, lë na' rö' yödzlyú ni, ati' lugá'n le cugác la'zxíz, lë na' rö' yehua' yubá. ²⁸ Qui lë ni na', le ral-la' gdél-li'ru' tu latj ga gna bë'ru', le cugzxíz, guiëru'-në' Dios: "Xclenu'", ati' lu yöl-la' ba'a ladxí' len lu yöl-la' radxi Lë' tsej ládxi'ru' Lë' ca na' rdzag ladxë'ë Lë', ²⁹ le naquë' Dios queëru' ca tu gui' rusnít le cunác gdu dxi'a.

13

Le ral-la' gunru' le rdzag ladxë'ë Dios

¹ Ral-la' gdxí'iteczli' lza'li' tuli' yetuli'. ² Gul-tsajnéy ral-la' uzoali' lidxli' nu gdxin ga zoali'. Cati' glun cni la'gac bunách, gulucu'ë lidxquë' gbaz la'y queë' Dios, zal-la' cutu gláquibe'inë' nacquë' gbaz la'y.

³ Gul-tsajnéy nup nadzungac lidx guia tsca nunli' tsaxxön lequë', nadzunli' ca' lidx guia. Gul-güi' ládxi'li' bönni' ta'bía ládxi'gac lequë' bunách, tsca lbi'ili' rzaca' rgui'lenli' tsaxxön lequë'.

⁴ Ral-la' gunli' ba la'n yöl-la' nutság na', ati' lu yöl-la' ba'a ladxí' queë' ral-la' sóalenë'-nu ngul queë' bönni', le gchuguë' Dios quegac nup tun le cunác len nup ta'guíts zxba qui yöl-la' nutság na'.

⁵ Cutu bi uhuídi'li', san gul-dzág ládxi'li' tsca le dë queëli' na'a, le chgnë' Dios: "Gatga uca'na' li', len cutu ubíj ladx'a'a lí'." ⁶ Cni' nac, huac gnaru' gdu ládxi'ru' lë na' rna:

Xanru' naquë' Nu raclen neda'.

Cutur gádxida' bi gun quia' bunách.

⁷ Gul-tsajnéy yugu' bönni' tu'yúé' lbi'ili', nup na' tu'sédi lbi'ili' xtidzè'è Dios. Gul-yú ca nadél-li'què', len gul-gún ca tunè' lu yöl-la' rejle' quequè' Dios.

⁸ Tuz ca naquè' Jesucristo, nij, len na'a, len tsalzú. ⁹ Cutu güi'li' latj gchè'gac lbi'ili' ga yubl yugu' zxba gza'a len zxba nadzá'. Nac dxi'a gunli' tsutsu icj ládxi'dau'li' ca nac le ruzá' ladxè'è queëli' Dios, len clèg ca nacgac zxba qui le ri'j ráguru', lè na' cutu luzi' xbey nup tui' ládxi'gac leygac.

¹⁰ Zoa queëru' tu bcugu la'y, le cutu luzí' xbey nup tun dxin qui didza' rucá'n tsahui' bla' zi'al. ¹¹ Bxuz blau qui yu'u la'y na' glu'è xchöncba' böa' bédx lu latj nactèr la'y ni'a qui dul-la', san guluzégui'è bèla' ca'z quecba' ga nac ni'l ra' yöd. ¹² Lèzca' cni gzxaca' gdi'è Jesús ni'l ra' yöd quiè bunè' bunách dxi'a len rön queëczè'. ¹³ Tsajta'aru'-nè' Jesús, zal-la' la'bíj rè'u lu yöd bunách, len si'ru' tsaxón len Lè' lè na' gululíd ditj Lè' bunách. ¹⁴ Cutu zoa queëru' yödzyú ni tu yöd zoa tsaz, san rguiljru' lè na' zi'a za'. ¹⁵ Qui lè ni na', ral-la' cú'teczru'-nè' Dios yöl-la' ba, ugunru' dxin lè' Jesucristo. Yöl-la' ba na' nac ca tu le rgu'ru' lahuè' Dios. Ru'a cuinru' guiëru'-nè' Dios xclenu' ni'a qui le naquè'. ¹⁶ Cutu gal ládxi'li' gunli' le nac dxi'a len gáclenli' lza'li' tuli' yetuli', le nac lè ni ca tu le rgu'ru' lahuè' Dios le rdzag ladxè'è Lè'.

¹⁷ Gul-gún ca rna xtídza'què' böchi'ru' tu'yúé' lbi'ili', len gul-güi' latj la'ná bé'inè' lbi'ili', le tun chi'è icj ládxi'dau'li', ca tunquè' bönni' ral-la' la'guixjò'è lahuè' Dios le nunquè'. Gul-gún cni quiè lunè' dxin na' lu yöl-la' rudziji quequè' len clèg lu yöl-la' rsèbi ladxì' quequè', le cutu ca' uzi'li' xbey dxin na' lunè' lu yöl-la' rsèbi ladxì' quequè'.

¹⁸ Gul-lidzè' Dios, gnábili'-nè' gáclenè' netu', le runtu' löz soa dxi icj ládxi'dau'tu', cutu uxós netu', len rui' ládxi'tu' gúntecztu' le nac dxi'a. ¹⁹ Le nacr blau, ráta'yua' lauli' gnábili'-nè' Dios ugu'è neda' tu nöz udxina' queëli' bayönr.

Dios uzá' ladxè'è queëru' le gaclen rè'u

²⁰ Na'a, rnábitu'-nè' Dios, Nu run ga rac dxi'a queëru' len Nu buspán Xanru' Jesucristo lu yöl-la' gut, Nu na' nac Bönni' Blau Uyú Bö'cu' Zxila', le bulaljè' rön queè' le run tsutsu didza' rucá'n tsahui', le zoa tsaz, ²¹ rnábitu'-nè' gunè' ga gacli' gdu, quiè gac gunli' yúgu'tè dxin dxi'a, len gunli' ca rè'nnè' Lè', ati' gunè' queëli' le rdzag ladxè'è Lè', le náquili' queè' Jesucristo. Queè' Cristo gacecz yöl-la' ba. Ca' gac.

²² Ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', güi' ládxi'li' didza' ni ruzejni'i lbi'ili', le nac láti'dau'z lè ni ruzuja' queëli' lu guich. ²³ Ral-la' gnözili' chburujbi' lidx guia bi'i Timoteo, bi'i böchi'ru'dau', ati' chqui' gdxíntèbi' quia' ni, gunbi' neda' tsaxón duyutu' lbi'ili'.

²⁴ Gul-gáp Dios böchi'ru' tu'yúé' lbi'ili', lenca' yúgu'tè bunách nubijè' quizi queè' Dios. Tu'gáp lbi'ili' Dios bunách ta'yejlè' Cristo nacuá' luyú Italia.

²⁵ Dios uzá' ladxè'è queëli' yúgu'téli'. Ca' gac.

LE BUZUJË' LU GUICH SANTIAGO

Santiago rugapë' Dios bönni' judío ta'dë'ë Cristo

1 Neda', Santiago, naca' huen dxin queë' Dios lenca' queë' Xanru' Jesu-cristo. Rugapa' Dios lbi'ili', nacli' idxinnu cö' di'a dza quegac bunách Israel, násasli' gdu yödzyú ni.

Yöl-la' rejni'i runnë' queëru' Dios

2 Böchi' lza'adau', cati' gac bi gac queëli' le si' bë' lbi'ili', ral-la' udzjili' gdu láchxi'li' ³ le nöziczli', cati' bi rac queëli' le rzi' bë' lbi'ili' ca réjlë'li' Cristo, lë ni rusëdi lbi'ili' cözli' zxon láchxi'. ⁴ Gul-güi' láchxi'li' gac gdu yöl-la' zxon láchxi' queëli', quië udx gacli' bönni' ta'yejni'i, len cutu bi yadzj queëli' ca nacgac lë ni.

⁵ Chqui' zoa ladj lbi'ili' nu curëjni'ni, ral-la' gnab lahuë' Dios nu na', ati' Dioscz gunnë' qui yöl-la' rejni'i, le runödzejë' szxöni quegac yúgu'të bunách, len cutu ca' rgaccznë' gunnë' queëru'. ⁶ Na'a, nu bi rnab lahuë' Dios, run bayúdx tsejlë' Lë', len cugác chop láchxi'. Nu rac chop láchxi', rac qui ca rac qui bdxina' qui nis zxon cati' rutá lei bö', ruzéaj lei bö' na'l ni'l. ⁷ Nu nac cni cutu ral-la' gun löz si' bi unödzejë' Xanru'. ⁸ Bönni' na' reaj bö' láchxi'dau'huë' cutu rdzölnë' nacl gunë'.

⁹ Chqui' zoë' bönni' böchi'ru' rejlë'ë Cristo, len naquë' cuidi'z yödzyú ni, ral-la' udzijnë' le chnadë-li'në' naquë' blau lahuë' Dios. ¹⁰ Bönni' böchi'ru' na' dë yöl-la' tsahui' queë' ral-la' udzijnë' cati' runë' Dios ga cutur ruzxöni láchxë'ë lë na' dë queë'. Nu ruzxöni láchxi' yöl-la' tsahui' qui, gac qui nu na' ca rac qui xyiji guíxi'dau', la' rdödtë qui. ¹¹ Cni nac, le gac qui nu na' ca rac qui xyiji guíxi'dau' na' cati' rlen gbidz rudzá'atsca, la' rbidxtë guixi' na' ati' rguindj xyiji, len rnit yöl-la' lach qui. Lëzca' cni gac queë' bönni' dë yöl-la' tsahui' queë', nitië' tsal ni' runë' dxin rgüijjë' yöl-la' tsahui' na'.

Le ta'zi' bë' rë'u

¹² Bica' ba bönni' na' rua' rlenë' le rzi' bë' lë'. Cati' chburujë' dxi'a, gdél-li'në' yöl-la' na'bán gdu, ca na' rdel-li' nu nutsa' lu huitj, nu rdel-li' tu bregui' yöj. Gdél-li'në' bönni' na' yöl-la' na'bán gdu na' gzxi' lu në'ë Dios unödzejë' quegac nup nadxi'igac Lë'. ¹³ Cati' bi rac queëru' le run ga guë'niru' gunru' le cunác, cutu ral-la' gnaru': "Dios rzi' bë'ë rë'u len le nac xöhui'." Dios, nutu nu rzi' bë'ë len le nac xöhui'. ¹⁴ Na'a, chqui' nu bi rac qui le rzi' bë' lei le nac xöhui', nac le rzë láchxi' le cunác, ati' lë ni ben ga gu'ni gun le cunác. ¹⁵ Lë na' rzë láchxi'ru' le cunác run ga gunru' dul-la', len cati' chbudx benru' dul-la' na', la' dul-la' na'z ruspaga' rë'u zxguia' gatra'.

¹⁶ Böchi' lza'adau', cutu si' ye'i la' cuinzli'. ¹⁷ Yúgu'të le nac dxi'a len yúgu'të le nac gdu le ruzi'ru' xbey, za' zaca' xtsa'l, r-ruj ga zoë' Xuzru' Dios, Nu ben le ta'yëp yös luzxbá, le tu'tsá' cuingac, san Lë' cutu rutsá' cuinë' len cutu rutsë'ë ca runë', rúmnteczë' queëru' le nac dxi'a. ¹⁸ Ca rë'ncznë' Dios, benë' ga nacru' bunách cub queë'. Bugunë' dxin didza' queë' le nac gdu'të li, quië gacru' ca tu glap zi'al queë' ladj yúgu'të nup na' benczë' Dios.

Le rej láchxi'ru'-në' Dios le nac gdu

¹⁹ Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili', böchi' lza'adau', yúgu'tëli' ral-la' soali' sina' yönili', san cutu ral-la' gnëtëzli' len cutu léytëzli'. ²⁰ Nu na' rleytëz cutu run le

nac tsahui' lahuë' Dios. ²¹ Qui lë ni na', gul-cá'n yúgu'të le cunác, len yúgu'të le zian le cunác tsahui', ati' lu yöl-la' nöxj ladxí' gul-sí' lu na'li' didza' na' chnayáz icj ládxi'dau'li', le huac gun ga ulali' didza' ni.

²² Na'a, gul-gún ca rna didza' ni, len clëg tsajzëz nagli'. Chqui' yönizli' didza' ni, la' cuinzli' si' yé'ili'. ²³ Nu ryöniz didza' ni len cutu run ca rna, nu ni nac ca bönni' ruyü'ë lahuë' lu guia dxili, ²⁴ le ruyü cuinë' len zhuöjë', ati' la' raltë ladxë'ë ca rnë'ë. ²⁵ Na'a, nu cutu ral ladxí' le ryöni, san rui' ladxí' zxba queë' Dios le nac gdu len le gac gun ga ularu', ati' tsutsu ugá'n, len guntecz ca rna bë' zxba na', gac bica' ba nu ni ca nac yúgu'të le run.

²⁶ Chqui' nu bönni' ladj lbi'ili' ráquinë' nac dxi'a ca rej ladxë'ë Dios, san cutu run chi'ë ludxë'ë cui gnëzë' ca', bönni' ni rzi' yé'inë' la' cuinzë' ati' cutu rdzag ladxë'ë Dios ca rej ladxë'ë Lë' bönni' na'. ²⁷ Le rej ládxi'ru'-në' Dios, le nac gdu len le nac dxi'a, nac gáclengacru'-bi' bi'i uzëbdau' lenca' gáclengacru'-nu ngul uzëb, cati' ta'zaca' ta'gu'i nup na', len cui gútsa'ru' le cunác rac yödzyü ni.

2

Tuz ca ral-la' gunru' bunách ba la'n

¹ Böchi' lza'adau', chqui' réjlë'li' Xanru' Jesucristo, Nu nactër blau, cutu ral-la' utsa'li' ca gunli' ba la'n tu tu bunách. ² Chqui' tsazië' bönni' ga na' nudubli', nagu'ë xbönni' në'ë le náquini oro, len nacué' lari' záqui'tsqüi, ati' tsazië' ca' bönni' yéchi'dau', nacué' lari' ca'z, ³ len chqui' gunli' ba la'n bönni' na' nacué' lari' záqui'tsqüi, len guiëli'-në': "Grö'len rë'u ga ni nac dxi'a", san guiëli' bönni' yéchi'dau' na': "Na'z gzui", o guiëli'-në': "Grö'lyu ni", ⁴ chqui' cni runli', rutsa'li' ca runli' ba la'n tu lza'li', len run cuinli' ca nu rbequi xbey lzë'i, ati' cutu nac dxi'a ca rza' ládxi'li'.

⁵ Böchi' lza'adau', gul-zë nagli' lë ni. Dios gröczë' yugu' bönni', taqui bunách yödzyü ni nacqué' yéchi', quië la'dél-li'në' yöl-la' tsahui' lahuë' Lë' le ta'yejlë'ë Cristo, len gata' quequë' latj ga ni' rna bë'ë Lë'. Gata' quequë' lë na' gzxi' lu në'ë Dios önödzejë' quegac nup ta'dxí'i Lë'. ⁶ Lbi'ili' ruca'nli' ca'z bunách yéchi' len runcli'-në' ba la'n bönni' dë yöl-la' tsahui' quequë', ati' tu'saca' zi'ë lbi'ili' bönni' na' dë yöl-la' tsahui' quequë', tu'gunë' lbi'ili' dxin. Lëzca' tu'dödë' lbi'ili' lu na'quë' bönni' yúlahui'. ⁷ Yugu' bönni' na' dë yöl-la' tsahui' quequë' ta'në' zi'ë ca' qui lë' Jesucristo le nactër blau, len ca nac lë' nazí' lali' bunách queë' Cristo.

⁸ Dxi'a runli' chqui' runli' gdu ca rna bë' zxba blau, le nayúj lu guich len rna cni: "Ral-la' gdxí'inu' lza'u ca nadxi'i cuinu'." ⁹ Na'a, chqui' rutsa'li' ca runli' ba la'n tu tu bunách, runli' dul-la', len nabága'li' zxguia' lu zxba queë' Dios, le rguitsjli' zxba na'. ¹⁰ Chqui' runë' bönni' gdu ca rna bë' zxba queë' Dios, san chqui' gchíxinë' ca nac tuz le rna bë' zxba na', chnabaguë'ë zxguia' qui gdu'të le rna bë' zxba na'. ¹¹ Lëczë' Dios gnë': "Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'", len gnë' ca': "Cutu gdödu' bunách." Na'a, chqui' cutu runu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', san rudödu' bunách, nabagu'u zxguia' qui gdu'të zxba queë' Dios. ¹² Ca gnali' len ca gunli', ral-la' gunli' ca ral-la' lun nup cuequi xbeynë' lequë' Dios ca rna bë' zxba na', le run ga ularu'. ¹³ Nup cutu tu'huechi' ládxi'gac lza'gac, cuequi xbeynë' lequë' Dios ati' nutu nu huechi' ladxí' lequë', san nup na' tu'huechi' ládxi'gac lza'gac lurúj dxi'a cati' cuequi xbeynë' lequë' Dios.

Le ral-la' gunru' le réjlë'ru' Cristo

¹⁴ Böchi' lza'adau', cutu bi uzi'è xbey bönni' chqui' gnè': "Réjlè'a Cristo", san cutu runè' le nac dxi'a. Cutu gac ulé' bönni' na' chqui' gnazè' rejle'è Cristo. ¹⁵ Chqui' nacu'è böchi' lza'ru' ta'yejlè'è Cristo, len cutu dè le lacuè', len cutu dè le lahuè' ¹⁶ ati' chqui' tu nu dzag lbi'ili' guièz lequè': "Böaj lidxli' dxi'adau'; chbölj bdzé'ili'", san chqui' cutu unódzj quequè' lè na' ta'yadzjnè', cutu ca' guclen lequè'. ¹⁷ Lézca' cni rac qui nu rnaz rejle' Cristo. Chqui' cutu run le nac bè' nac gdu ca rejle' Lè', cutu nac lsaca' yöl-la' rejle' qui nu na'.

¹⁸ Nazx ca' guiè' lzè'è bönni': "Li' réjlè'zu' Cristo, ati' neda' runa' le nac dxi'a. Cutu gac ului'inu' neda' réjlè'u Cristo chqui' cuzóa le nac dxi'a runu'. Neda' ului'ida' li' réjlè'a Cristo ni'a qui le nac dxi'a runa'." ¹⁹ Li' réjlè'u tuzè' naquè' Dios. Nac dxi'a ca runu'. Lézca' cni ta'yejlè' bö' xöhui', len ta'zxiztsca tadxi Lè'. ²⁰ Li', bönni' cunózi. Ral-la' gnóczznu' chqui' zoa nu rnaz rejle' Cristo, san cutu run le nac dxi'a, cutu nac lsaca' yöl-la' rejle' Lè' qui nu na'. ²¹ Nac bè' burujè' dxi'a xuzru' Abraham lahuè' Dios ni'a qui lè na' benè', cati' ni' glu'è-bi' lahuè' Dios bi'i Isaac queè'. Glu'è-bi' ca na' tun bunách ta'gú'u le tu'zegui' lahuè' Dios, zal-la' cutu buzégui'è-bi'. ²² Na'a gac gnózili' ca gac queè' Abraham. Lè na' benè' gac bè' gyejlè'è Dios. Qui lè ni na' nac bè' gac gdu ca gyejlè'è Dios ni'a qui lè na' benè'. ²³ Cni gac lè na' nayúj lu guich la'y, rna: "Gyejlè'è Dios Abraham, ati' Dios blé'inè' lè na' benè' ca tu le ben ga böaquè' tsahui' Abraham." Qui lè ni na' gzxi' lè': "Lzè'è Dios."

²⁴ Na'a, rlé'iczli' nac bè' rurujè' dxi'a bönni' ni'a qui le runè', len clègz le rejle'è Dios. ²⁵ Lézca' cni gac queènu Rahab, ngul bè'nu latj bunách. Lézca' nac bè' burujnu dxi'a le zoa tu le dxi'a bennu, lè na' bennu cati' ni' bennu ba la'n yugu' bönni' uyulan, len guclennu lequè' quiè guluguel-lè'è yhuöjquè' nöz yubl. ²⁶ Ca na' rac qui gdu ca nayá' nabinru' chqui' cutu yu'u bö', chnat, lézca' cni nac qui le réjlè'ru' Cristo chqui' cutu nalá' yöl-la' run qui, cutu nac lsaca'.

3

Yugu' le rna lúdxiru'

¹ Böchi' lza'adau', cutu guntèz zian cuinli' nup tu'sèdi bunách, le chnóziczli' zi'tèr cuequi xbeynè' rè'u Dios, nulru' rusèdiru' bunách. ² Yúgu'tèru' runru' zian le rchixi rníguiru'. Chqui' cutu rchixi rniègnè' bönni' ca nac didza' ru'è, bönni' ni naquè' gdu tsahui', len rac gna be'i cuinè' ca nac yúgu'tè le runè'. ³ Cati' rgu'ru' guia rú'acba' böa' quiè gunru' ga lunba' ca rē'niru', rac gna bé'iru' lecha' gdutè ca tunba'. ⁴ Gul-yú ca' ca rac quegac barco. Zal-la' zxöntèr nac barco len szxöni reycj bö' ruzéaj lei, cuidi'dau'z nac nē'i xyagui barco na' le ruzéycj rudxí'i barco quiè tseaj gáti'tèz ga guè'nnè' bönni' rusè'è lei. ⁵ Lézca' cni nac lúdxiru'. Zal-la' cuidi'tèr nac, ziantèr le rna lúdxiru' na'. Gul-yutsca' ca run gui'. Zal-la' gui'dau'z rbibru', gui'a sib huayegui. ⁶ Lézca' nac ca tu gui' lúdxiru' na'. Yúgu'tè le cunác rac yódzlyu' ni rna lúdxiru', len le dzag gdu ca nayá' nabinru' lúdxiru' na', qui lè ni na' run ga rac xöhui' gdutè le nacru'. Rbequi gui' le rna lúdxiru', le ruzegui' rè'u ca nac yúgu'tè le runru', ati' le rna cni lúdxiru' na', nac qui, tsca chnagué-la'tè gui' le nabequi tu' xöhui'. ⁷ Yúgu'tèba' böa' guixi' ta'daba' luyú, len yugu' böa' zoa xilcha', len yugu' böa' ta'yjlè'ba' luy, lenca' yúgu'tèba' böa' dzö'ba' lu nis zxon, huac la'na' be'i lecha' bunách luy ni, ⁸ san nutu nu bönni' gac gna bé'inè' lúdxé'è, le rna lúdxiru' le cunác len cutu gac nu uzaga' xnózi, ati' ziantèr le rna lúdxiru' le nac ca tu le naché' yöl-la' gut. ⁹ Len la' lúdxiru' na'z rulídz tsahui'ru'-nè' Dios Xuz, len rulídz ditjru'-nè' ca' bönni', bönni' na' benè' lequè' Dios ca nacczé' Lè'.

¹⁰ Cni nac, len la' rú'azru' na' rulídz tsáhui'ru' bunách len rulídz ditjru' bunách. Böchi' lza'adau', cutu ral-la' gac cni. ¹¹ Cutu ca' ta'lén nis ziziá' len nis zóna' la' tuz ga ta'lén. ¹² Böchi' lza'adau', cutu gac cuia le rbia yag olivo tu lu yag higo, len lèzca' cni, cutu gac cuia le rbia yag higo na' tu lu lba uva. Lèzca' cni, nitú ga rlen nis cutu gac la'lén nis zóna' len nis ziziá'.

Yöl-la' rejni'i le nac gdu

¹³ Chqui' zoé' ladjli' bönni' raquë' szxöni len réjni'tsquinë', lu yöl-la' nöxj ladxi' queé' ral-la' ulu'ë naquë' cni ni'a qui le nac dxi'a runë'. ¹⁴ Na'a, chqui' ruzxé'ili' lza'li' len runli' dxin quië la'gú'u lbi'ili' yöl-la' ba bunách, cutu ral-la' gun ba zxön cuinli' ca nac yöl-la' rejni'i queéli'. Nu run cni rzi' yë', len rdá'bagá' le nac gdutë li. ¹⁵ Yöl-la' rejni'i cni cutu nac le runödzejë' Dios, san qui yödzyú ni nac, len qui bunách yödzyú ni, len qui tu' xöhui'. ¹⁶ Bönni' tu'zxé'inë' lza'quë' len tē'nnë' la'gú'u lequë' yöl-la' ba bunách, lèzca' ta'díl-didzë'ë len tunë' yúgu'të le cunác. ¹⁷ Bönni' napquë' yöl-la' rejni'i na' runödzejë' Dios:

tunë' le nac gdu dxi'a,
len ta'bözë' dxi'adau',
len nacquë' zxön ladxi',
len nacquë' nöxj ladxi'.
Tu'huechi' ládxi'quë' bunách,
len tunë' le nac dxi'a.
Tuz ca ta'bequi xbey lza'quë',
len cutu ta'bíj bë'i lza'quë'.

¹⁸ Nup tui' ládxi'gac la'bequi dxi le rac, ta'böz dxi'adau', quië gac ca' dxi'a gdutë le nacgac.

4

Nup tun zxön le nacua' yödzyú

¹ ¿Bízx quië na' rdil-li' len rac didza' bízxj queéli'? Rac cni queéli' le rzë ládxi'li' zian le rzë ládxi'li' tu tuli', len qui lë ni na' rdíl-lenli' lza'li'. ² Zian le ruhuídi'li' len le cutu rzi'li' lei, qui lë ni na' rudödili' bunách. Ruzxé'ili' le dë qui lza'li', len le cutu rdél-li'li' lei, qui lë ni na' rzu rbö'li' len rdil-li'. Cutu rata' queéli' le rē'nili', le cutu rnabli' lei lahuë' Dios. ³ Zal-la' zoa bi rnabli', cutu bi rzi'li', le cutu nac dxi'a ca rnabli', le rē'nili' lë na' rnabli' quië ugunli' lei dxin ca dzagz ládxi'li'. ⁴ Lbi'ili', bunách nusanli'-në' Dios, ¿naru' cu nözili' chqui' runli' zxön le nacua' yödzyú ni, chnuhuöacl'i' ca nu curle'i Dios dxi'a? Nütí'tëz nu rē'ni gun zxön le nacua' yödzyú ni, nuhuöac ca nu curle'i Dios dxi'a. ⁵ Cutu rnaz ca' le nayúj lu guich la'y, rna: "Dios rsölë'ë queëru' Dios Bö' La'y, Nu zoalen rē'u, ati' Lë' nadxi'inë' rē'u len rudúl-li'në' rē'u chqui' rusanru'-në'." ⁶ Na'a, zxöntër le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, le nayúj lu guich la'y, rna: "Dios ruzaguë'ë xnözgac nup tun ba zxön cuingac, san ruzá' ladxë'ë quegac nup nacgac nöxj ladxi'." ⁷ Qui lë ni na', gul-zóa nöxj ladxi' lahuë' Dios. Gul-ná be'i tu' xöhui', ati' uzxúndj ga zoali'. ⁸ Gul-güí' ládxi'li' sóalenli'-në' Dios, ati' Lë' dusóalenë' lbi'ili'. Lbi'ili', bunách dul-la', gul-gác dxi'a, len cutur gunli' dul-la'. Lbi'ili', nul-li' reaj bö' ládxi'dau'li', len chop le nadxi'ili', gul-gún dxi'a icj ládxi'dau'li'. ⁹ Gul-sëbi ládxi'li', len gul-hui'ni, len gul-cödx. Na'a ruzxidxli' san ral-la' cödxli'. Rudzjili' san ral-la' huí'nili'. ¹⁰ Gul-gác nöxj ladxi' lahuë' Xanru', ati' Lë' gunë' ga gacli' blau.

Cutu ral-la' glag yudxru' le run lza'ru'

¹¹ Böchi' lza'adau', cutu gnëli' qui lza'li' tuli' yetuli'. Nu rnë qui böchi' lzë'i, len rlag yudx le run nu na', nu ni rnë qui zxba queë' Dios, len rbequi xbey le rna bë' zxba na'. Na'a, chqui' rbequi xbeynu' le rna bë' zxba na', run cuinu' nu rbequi xbey lei, len cutu runu' ca rna bë' zxba na'. ¹² Na'a, tuzë' naquë' Dios, Nu ben zxba na', len naquë' ca' Nu rbequi xbey le runru'. Lëczë' gac uslé' bunách o usnitië' bunách na'. Na'a, ¿núzxtë run cuinu', rlag yudxu' lza'u?

Cutu gunru' löz le gac cxö huidzj

¹³ Na'a, gul-zë nagli', nul-li' rnali': "Cxö huidzj tseajtu' yödz ni', ati' soatu' ni' tu iz len zian le gá'utu' len úti'tu', ati' cni gáta'tsca queëtu' dumí." ¹⁴ Cutu nözili' bizxa gac cxö huidzj. ¿Nacxcz nac queëru', tsca zoaru' yödzlyú ni? Nacru' ca böchlá le nalá' tu chi'idau'z, len la' rnittë. ¹⁵ Qui lë ni na', cni ral-la' gnali': "Chqui' guë'nnë' Xanru', soaru' gbanru', len tu le gunru'." ¹⁶ Na'a, lbi'ili', lu yöl-la' run ba zxon queëli' rgu'li' yöl-la' ba la' cuinzli'. Le cunác nac yúgu'të le cni runli'. ¹⁷ Chqui' nöziru' le nac dxi'a le ral-la' gunru', len cutu gunru' lë na', dul-la' runru'.

5

Santiago rusë'ë ládxi'que' bönni' dë yöl-la' tsahui' quequë'

¹ Lbi'ili', bönni' rlë'ili' yöl-la' tsahui', gul-cödx len gul-cödxya'a, le zi'a za' dza glé'ili' yöl-la' yechi'. ² Chnac ditj yöl-la' tsahui' queëli', ati' chnutöcba' le náculi' bëldau' qui. ³ Chnac qui dumí oro len dumí plata queëli' ca nac qui guía zön xquë'i, ati' xquë'i na' nac ca tu le ruquí lbi'ili', ati' gac queëli' ca tu gui' le usnít lbi'ili'. Cni gac queëli', le busá' butubli' queëzli' yöl-la' tsahui' dza ni zoaru' chrajséytegac. ⁴ Gul-yutsca'. Chta'náb yudxnë' lazjxquë' bönni' huen dxin gulalapë' yöl queëli', le cutu rguíxjnili' lequë', ati' lë na' ta'nabë' bönni' huen dxin na' chbó'u didza' na' lahuë' Xanru', ati' Lë' rna bé'inë' ni'a në'ë guizx yu. ⁵ Yödzlyú ni benli' ga bunë'ili' len güi' gdáguteczli' le rnaz queëli'. Buxón cuinli', san chzoa gdxin queëli' dza udx queëli'. Gac queëli' ca rac queëba' bëdx renni', chbdxin dza gdödiru'-ba'. ⁶ Rchúguli' quequë' bönni' tsahui' len rudödili' lequë', ati' lequë' cutu ta'dá'baguë'ë lbi'ili' rudödili' lequë'.

Cözru' zxon ladxli' len ulidzru'-në' Dios

⁷ Na'a, böchi' lza'adau', gul-cöz zxon ladxli' ga gdxinr dza huödë' Xanru'. Gul-yú ca runë' bönni' guz gu'n. Lu yöl-la' rböz zxon ladxli' rbözë' guiöjsiu' len guiöj beo' lin, ati' töd ni' lapë', len szxöni utubë' yöz. ⁸ Lëzca' cni, lbi'ili' na' réjlë'li' Cristo, gul-cöz zxon ladxli' len gul-típ ládxi'li', le chza' gal-la' dza huödë' Xanru'. ⁹ Böchi' lza'adau', cutu gnëli' qui lza'li' tuli' yetuli', cui gbága'li' zxguia'. Gul-yutsca'. Chrdzag lau udxinë' Xanru', Nu cuequi' xbey le runli'. ¹⁰ Böchi' lza'adau', gul-yú ca gac quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Xanru'. Nacquë' ca tu le ruluí'i rë'u ca ral-la' saca' qui'ru' len cözru' zxon ladxli'. ¹¹ Na'a, nacua'ru' lequë' ca bönni' glaquë' bica' ba, nup ni' gulazaca' gulagu'i. Chbyönili' ca benë' Job. Glözë' zxon ladxli' zal-la' szxöni gzxaca' gdi'ë, ati' nözili' ca' ca benë' queë' Xanru' ga budxtë. Ruhuéchi'tsca ladxë'ë rë'u Xanru' len rui' ladxë'ë rë'u.

¹² Böchi' lza'adau', le nactër blau nac lë ni rëpa' lbi'ili': cutu gneyli' Nu zoa yehua' yubá, len cutu gneyli' le nacua' luyú ni, len cutu gneyli' bíti'tëz bi run tsutsu xtídza'li'. Cati' gnali': "Ja", ral-la' gnazli': "Ja." Cati' gnali': "Cutu", ral-la' gnazli': "Cutu." Cni ral-la' gunli', cui gbága'li' zxguia' lahuë' Dios.

¹³ Chqui' rzaca' rgui'i nu dzag lbi'ili', ral-la' ulídz Dios nu na'. Chqui' zoa nu rudziji, ral-la' gul-l yöl-la' ba nu na'. ¹⁴ Chqui' re'i nu dzag lbi'ili', ral-la' ulídz bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo, quië lulidzë' Dios, la'nabnë' Lë' unë' bönni' huë' na'. Ral-la' la'gu'ë lë' le za, len lugunë' dxin lë' Xanru'. ¹⁵ Cati' lulidzë' Dios, len ta'yejlë'ë gunë' Cristo ga huöaquë' bönni' huë' na', ni'r gunë' Xanru' ga huas uzóë', len chqui' benë' dul-la' bönni' huë' na', Xanru' unít lahuë' lë'. ¹⁶ Qui lë ni na', gul-xoalëp dul-la' nabága'li' tuli' yetuli', len gul-náb qui lza'li' tuli' yetuli' lahuë' Dios quië unë' lbi'ili', urúj guidzhuë' na' ré'ili'. Le rulidzë' Dios bönni' tsahui', le runë' gdu ladxë'ë, nactsca lsaca'. ¹⁷ Elías, bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, guquë' bönni' yödzyú ca nacru' rë'u, san cati' bulidzë' Dios, gnabë' lahuë' cui gal guiöj, gdu tsonn iz yu xop beo' cutu gul guiöj luyú ni. ¹⁸ Gdöd ni' bulidzë' Dios leyúbl, ati' böal guiöj, ati' bunödzy le glazë' bönni' dza ni'.

¹⁹ Böchi' lza'adau', lë ni ral-la' gnözili'. Chqui' nunbë' le nac gdutë li nu dzag lbi'ili' len rchixi rnigui, ati' zoa nu gun ga ubí'i ladxi' nu na' rchixi rnigui, ²⁰ nu na' gun ga ubí'i ladxë'ë bönni' dul-la' na' gdë' ga yubl, uslé' lu yöl-la' gut bönni' dul-la' na', len gunë' ga unít lahuë' Dios dul-la' zian nabaguë'ë bönni' na'. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BUZUJË' LU GUICH PEDRO

Pedro rugapë' Dios nup ta'dá' Cristo

¹ Neda', Pedro, naca' gbaz nasölë'ë Jesucristo. Ruzuja' queëli' lu guich ni, lbi'ili' náslasli' zi'tu' gap dë ladzli', zoali' luyú Ponto, len luyú Galacia, len luyú Capadocia, len luyú Asia, len luyú Bitinia. ² Gröczë' lbi'ili' Xuzru' Dios ca na' bucözë' dza ni'të quië gáquili' quizi queë' lu në'ë Dios Bô' La'y, len gunli' ca rna xtádzë'ë Cristo len gacli' gdu dxi'a ni'a qui xchönë' Cristo. Rnabda'-në' Dios uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Le rúnteczru' löz

³ Yöl-la' ba Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo. Lu yöl-la' ruhuechi' ladxì' xzön queë' bucubë' yöl-la' na'bán queëru' le buspanë' Jesucristo lu yöl-la' gut. Lë ni run ga rúnteczru' löz, ⁴ len gun ga gdél-li'ru' lë na' run chi'ë queëru' Dios yehua' yubá. Lë na' run chi'ë Dios, le unödzejë' quegac bunách queë', cutu nit, len cutu gtëb, len cutu ggul. ⁵ Le réjlë'li' Lë', lu yöl-la' huac xzön queë', Dios gun chi'ë lbi'ili' cati' gdxinr dza ni' uzi'li' xbey yöl-la' ruslá gdu na' chnupë'ë queëru' len ulu'ë lahui dza udx.

⁶ Qui lë ni na' rudzjitsquili', zal-la' na'a ral-la' saca' qui'li' tu chi'idau' le rac zian le ta'zi' bë' lbi'ili'. ⁷ Le rua' rlenli' yugu' lë na' ta'zi' bë' lbi'ili', nac bë' nac gdu ca réjlë'li' Cristo. Lëzca' cni rzi' bë'ru' oro, le nit, runru' lei dxi'a lu gui'. Qui lë ni na', cati' chnazí' bë' yöl-la' réjlë' queëli' Cristo, le nacr Isaca' ca oro, gac queëli' yöl-la' xzön len yöl-la' run ba la'n dza ni' ulu' lahuë' Jesucristo.

⁸ Lbi'ili' nadxi'ili'-në' Cristo zal-la' gatga blé'ili' Lë'. Réjlë'li' Lë' zal-la' cutu rlé'ili'-në' na'a, ati' rudzjili'. Gdu nac yöl-la' rudziji xzön queëli' le cutu gac quíxjö'ru' tsca nac. ⁹ Cni nac, le rdél-li'li' yöl-la' ruslá qui bó' nacczli' le rata' queëli' le réjlë'li' Cristo.

¹⁰ Dza ni'të gulusëdë' dxi'adau' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca nac yöl-la' ruslá na' dë queëru' na'a, ati' glu'ë didza' ca nac le ruzá ladxë'ë queëru' Dios. ¹¹ Bô' La'y dzaguë' Cristo buzéjni'në' zí'atël bönni' na' glu'ë didza' uláz queë' Dios, bului'inë' lequë' ca ral-la' saca' qui'ë Cristo, lenca' ca gac queë' yöl-la' yení' töd na'. Qui lë ni na' glu' ládxi'quë' la'nöznë' batx gac lë ni len nuzza na' gac qui lë na' bului'inë' lequë' Bô' dzaguë' Cristo. ¹² Dios bului'inë' bönni' na' glu'ë didza' uláz queë' cutu nac tu le la'lé'inë' lequë', san rë'u ni glé'iru' lë na' glu'ë didza' qui, ati' lbi'ili' ryónili' na'a ca nac qui. Lë ni tu'ë didza' qui bönni' tunë' lban qui didza' dxi'a, zoalen lequë' yöl-la' huac queë' Dios Bô' La'y, Nu na' rsölë'ë queëru' Dios zoë' yehua' yubá, ati' të'nnë' gbaz la'y queë' Dios la'nöznë' ca nac lë na' glu'ë didza' qui dza ni'të.

Dios rulídzë' rë'u quië gacru' la'y

¹³ Qui lë ni na', gul-zóa ban ladxì' len gul-cöztec ba'adau'. Gdu ládxi'li' gul-zxöni ládxi'li' lë na' uzá' ladxë'ë queëli' Dios dza ni' ulu' lahuë' Jesucristo. ¹⁴ Gul-gún ca rna xtádzë'ë Dios len cutu güi'li' latj la'ché' lbi'ili' ga yubl yugu' le rzë ládxi'li', ca na' benli' dza ni' cutu núnbë'nili'-në' Dios. ¹⁵ Ral-la' gacli' la'y ca nac yúgu'të le runli', ca na' naquë' la'y Dios, Nu bulídz lbi'ili' quië gáquili' queë'. ¹⁶ Lëzca' cni nayúj lu guich la'y, ca na' gnë' Dios, rna: "Gul-gác la'y, le naca' neda' la'y."

¹⁷ Rëli'-në': "Xuztu'", cati' rulidzli'-në' Dios, ati' Lë', tuz ca rbequi xbeynë' yúgu'të bunách tsca nac le nungac tu tu bunách na'. Qui lë ni na' ral-la' gádxili' Lë' tsal ni zoali' yödzyly' ni, le cutu nac gdu ladzli'. ¹⁸ Dios buslé' lbi'ili' lu lë na' gucli' dza ni' cati' benli' ca nacgac le ca'z guludödë' lauli' xuz xtau'li'. Nöziczli' böa'ue' lbi'ili', clëg len tu le nit ca nac oro len plata, ¹⁹ san len xchönë' Jesucristo le nactër lsaca', le budöd cuinë', guquë' ca tuba' bö'cu' zxila' nacba' gdu dxi'a, tu'döddë'-ba' lahuë' Dios quië ugúa dul-la'. ²⁰ Dios gröczë' Cristo zí'atël ca benë' yödzyly' ni, ati' dza ni zoaru' na'a benë' ga buluí' lahuë' quië uzi'li' xbë'. ²¹ Ni'a qui le benë' Cristo réjle'li'-në' Dios, Nu na' buspán Lë' lu yöl-la' gut len ben ga naquë' blau. Cni nac, réjle'li'-në' Dios len ruzxöni lãdxi'li' Lë'.

²² Na'a, chnun cuinli' dxi'a le runli' ca rna le nac gdu'të li len nac gdu ca nadxi'icli'-në' böchi' lza'li' ta'yejlë'ë Cristo. Qui lë ni na', gdu lãdxi'li' ral-la' gdxí'ili' lza'li' tuli' yetuli'. ²³ Chböaljli' leyúbl, clëg le nuzoagac lbi'ili' bunách tatz, san nuzóa lbi'ili' Nu zoacz, le náljlenli' xtudzë'ë Dios, le nac ban len le zoa tsalzú. ²⁴ Cni nac, le nayúj lu guich la'y rna:

Yúgu'të bunách nacgac ca nac guixi'.

Yöl-la' lach quequë' nac ca xyiji guixi' na'.

Rbidx guixi' na' len rguindj xyiji,

²⁵ San xtudzë'ë Dios zoa tsalzú.

Didza' ni bdxin queëli' lu didza' dxi'a.

2

¹ Qui lë ni na', gul-cá'n yúgu'të le nunc. Cutur si' yë'li' len cutu ubj dxi'a cuinli' laugac bunách. Cutur uzxé'ili', len cutu gnëli' qui lza'li'. ² Ral-la' së lãdxi'li' le nac queë' Dios Bö' La'y quië gal-li' ca na' tunbi' bi'i huë'ndau', ta'zë lãdxi'bi' nidxi'. Cni ral-la' gunli' ga gdxinr dza ulali', ³ chqui' ráquibe'ili' naquë' dxi'i lãdxi' Xanru'.

Cristo naquë' ca tu guiöj nac ban

⁴ Gul-biga' ga zoë' Xanru', naquë' ca tu guiöj nac ban. Naquë' ca tu guiöj gulacá'n lei ca'z bunách san nac tu le gröczë' Dios le nac lsaca'. ⁵ Lëzca' cni, lbi'ili' nacli' ca guiöj nabangac. Gul-güi' latj Dios ugunë' lbi'ili' dxin, gunë' ga gacli' ca tu gdau' ga soë' Dios Bö' La'y. Lu gdau' na' gacli' ca bxuz náquigac quizi queë' Dios ati' lu në'ë Jesucristo gac udödlí' lahuë' Dios yugu' le runnë' queëli' Dios Bö' La'y, lë na' rdzag lãdxë'ë Dios. ⁶ Qui lë ni na' nayúj ca' lu guich la'y, rna:

Rgu'a lu zö'ö yödz Siön tu guiöj blau squin zö'ö,

Le gröcza' neda' len nac lsaca'.

Nu réjlë' Lë', cutu gchixi gnigui.

⁷ Lbi'ili' na' réjle'li' Cristo, nac queëli' guiöj ni tu le záqui'tsqui, san quegac nup cuta'yejlë' Cristo, nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Guiöj na' guluzóë' tsla'l bönni' tu'cu'ë zö'ö,

Gláquinë' ca'z nac,

Guiöj ni chnac guiöj blau squin zö'ö.

⁸ Lëzca' cni nayúj lu guich la'y, rna:

Guiöj ni gun ga tsajchégu'gac bunách

Len gun ga tsajtsö'gac.

Le nactë yajchégu'quë' bönni' cuta'yejlë'ë Cristo, le gulachíxinë' cati' guluzóë' tsla' xtudzë'ë Dios. Dios bucu'ë lequë' lunë' cni.

Nup náquigac queë' Dios

⁹ Lbi'ili' nacli' bunách gröczë' Dios. Yúgu'tëli' nacli' bxuz queë' Bönni' Uná Bë' La'y. Nacli' ca tu yödzaquiqui queë' Dios. Nacli' bunách queëczë' Dios. Cni nacli' quië gac gunli' lban qui le zxon benë' Dios, Nu na' bulídz lbi'ili' quië brujli' ga nac chul xöhu'i, len gyazli' lu yení' gdu queë'. ¹⁰ Zí'atël cutu gucli' bunách queë' Dios, san na'a chnacli' bunách queë'. Zí'atël nutu nu buechi' ladxí' lbi'ili', san na'a Dioscz ruhuechi' ladxë'ë lbi'ili'.

Zoarú' nabanru' quië gunru' ca rë'nnë' Dios

¹¹ Böchi' lza'adau', nacli' ca bunách zi'tu', rdazli' yödzyú ni. Qui lë ni na', ráta'yua' lauli', cui güi'li' latj la'ná be'i lbi'ili' le rzëz ladxí'li', lë na' ta'dil-len bö' nacczli'. ¹² Gul-gún le nac dxi'a laugac bunách cunúnbë'gac Dios. Cni gac, chqui' luqui lbi'ili', la'ná nacli' gdödi bunách, gac la'le'i bunách yugu' le dxi'a runli', atí' dza huödë' Xanru' la'gu'ë Dios yöl-la' ba ni'a qui le nacczli'.

¹³ Le náquili' queë' Xanru', gul-gún ba la'n yúgu'të bönni' yúlahui', nucua'gac lequë' bunách, zal-la' naquë' bönni' rna bé'inë' gdu'të yödzyú, le naquë' bönni' blau uná bë', ¹⁴ o chqui' naquë' bönni' rna bé'inë' yödza, nu na' nuzóë' bönni' blau uná bë' na' quië gut quinë' nup tua' dö' len gunë' ba la'n nup tun le nac dxi'a. ¹⁵ Cni rë'nnë' Dios gunli' quië la'bö' dxië' bönni' cunözi cunúnbë'quë' Lë', cati' la'lé'inë' le nac dxi'a na' runli'.

¹⁶ Gul-gác ca bönni' nadzanquë', san cutu gugunli' dxin yöl-la' nadzán queëli' quië gunli' le cunác. Gul-gác ca bönni' nadá'uquë' queë' Dios.

¹⁷ Gul-gún ba la'n yúgu'të bunách. Gul-dxi'i-quë' böchi' lza'li'. Gul-gadxi-në' Dios. Gul-gún ba la'n bönni' rna bé'inë' gdu'të yödzyú.

Le gzxaca' gdi'ë Cristo ruzejni'i rë'u ca ral-la' gunru'

¹⁸ Nul-li' nacli' bönni' nadá'ugac, gul-gadxi bönni' xanli', len gul-gún-quë' ba la'n, clëgz gunli' ba la'n bönni' xanli' na' nacquë' dxi'a len tui' ladxí'quë' lbi'ili', san gul-gún ba la'n ca' bönni' xanli' na' tu'saca' zi'ë lbi'ili' lu dxin runli' quequë'. ¹⁹ Chqui' saca' qui'li' len cutu zoa bizx quië, atí' gua' glenli' lë na' le ráquili' nac ca rë'nnë' Dios, urujli' dxi'a lahuë' Dios. ²⁰ Na'a, chqui' rua'li' dö' atí' gut quinë' lbi'ili' bönni' yúlahui', ¿nacxcz uzi'li' xbey zal-la' len yöl-la' rböz zxon ladxí' queëli' gua' glenli' lë na' gac queëli'? San chqui' rbözli' zxon ladxí', rua' rlenli' le rzaca' rgui'li' atí' benli' le nac dxi'a, ni'r urujli' dxi'a lahuë' Dios. ²¹ Dios bulidzë' lbi'ili' quië saca' qui'li' cni, le gzxaca' gdi'ë Lëczë' Cristo uláz queëli', buzóë' queëli' tu le uluí'i lbi'ili' ca ral-la' gunli', saca' qui'li' ca na' gzxaca' gdi'ë Lë'. ²² Cristo cutu bi dul-la' benë', len gatga gzxi' yë'ë. ²³ Cati' guludidza' yudxnë' Lë', cutu butság yudxnë' lequë'. Cati' gulusaca' zi'ë Lë', cutu buzeynë' lequë' ba nadx, san budöd cuinë' lu në'ë Dios, Nu na' rbequi xbey le runru' ca sa'yëaj. ²⁴ Lëczë' Cristo gzxi'ë dul-la' queëru' lu gdu ca nayá' nabanë' cati' ni' gutië' lë'i yag cruz, quië gacru' ca bönni' nat, cutur gunru' dul-la', san soaru' gbanru' quië gunru' le nac dxi'a. Lë' guquë' huë' uláz queëru' quië huöacru' dxi'a rë'u. ²⁵ Gucli' ca bö'cu' zxila' nanitcba', san na'a budxinli' queë' Cristo, Nu ruyú lbi'ili' len run chi'ë bö' nacczli', naquë' queëli' ca bönni' uyú bö'cu' zxila'.

3

Ca ral-la' lun nup nutság na'gac

¹⁻² Lëzca' cni, lbi'ili' ngul, ral-la' gunli' ba la'n bönni' qui queëli', len chqui' cutu ta'yëjlë'ë xtidzë'ë Cristo, la'yëjlë'ë Lë' cati' la'lé'inë' le nac dxi'a runli',

nacli' ba' a ladxi', len runli' lequë' ba la'n, zal-la' cutu bi didza' ruí' lenli' lequë' ca nac queë' Cristo. ³ Yöl-la' lach queëli' cutu nac le zoa lahuiz, tsca rupa' li' icjli', len tsca nacgac le nacni oró nusi' cuinli', len lari' záqui' tsqui náculi'. ⁴ Yöl-la' lach queëli' ral-la' gac le yu' u icj láchxi' dau' li'. Yöl-la' lach le rdia' tecz nac yöl-la' nójx ladxi' len yöl-la' ba' a ladxi', le záqui' tsquigac lahuë' Dios. ⁵ Lëzca' cni guc yöl-la' lach quecnu ngul gulayíj láchxi' cnu Dios, gulacua' nu dza ni' t'è. Guluzxóni láchxi' cnu Dios len glunnu ba la'n bönni' qui queëcnu. ⁶ Cni bennu Sara, bennu ca rna xtudzé' è Abraham, bönni' queënu, len bulidznu lè', gnanu: "Xan." Lbi' ili' ca' gunli' ca bennu Sara na' chqui' gunli' le nac dxi' a len cutu bi gádxili'.

⁷ Lëzca' cni, lbi' ili', bönni', ral-la' güi' láchxi' li' ngul qui queëli'. Gul-gún lecnu ba la'n, clëgz le nóta' cnu ca yöl-la' nal queëli', san lëzca' le nadél-li' cnu yöl-la' na' bán na' runnë' queëru' Dios, tuz ca nadél-li' li' lbi' ili'. Gul-gún cni, cui uzaga' xnözli' tu' xöhui' cati' ulidzli'-në' Dios.

Huazaca' huagui' ru' zal-la' runru' le nac dxi' a

⁸ Ga ruúdxte', gul-gác tuz tuli' len yetuli' yúgu' teli' len gul-güi' láchxi' li' lza' li' tuli' yetuli'. Gul-gác dxi' i ladxi' len zxön ladxi'. ⁹ Cutu ubi' ili', cugua' li' dö' qui nu rua' dö' queëli', len cutu utság yúdxili' nu utság yudxi lbi' ili', san cni ubi' ili', gnábili'-në' Dios gunë' ga gac bica' ba nu na', le bulidzë' lbi' ili' Dios quië gacli' bica' ba. ¹⁰ Cni nac le nayúj lu guich la'y, rna:

Nu bönni' rë' nnë' uzi' è xbey yöl-la' na' bán queë' len cözë' dxí' adau', Ral-la' uca' në' didza' xöhui' len cutur si' ye' è.

¹¹ Ral-la' uca' në' le cunác len gunë' le nac dxi' a.

Ral-la' güi' ladxë' è cözë' zxön ladxi' len sóateczë' cni,

¹² Xanru' run chi' è yugu' bönni' tsahui'

Len ruzé naguë' le tu' lidzë' Lë',

San ruzaguë' è xnözgac nup tua' dö'.

¹³ ¿Nuzxa caz gua' dö' queëli' chqui' rui' láchxi' li' gúnteczli' le nac dxi' a?

¹⁴ Zal-la' saca' qui' li' cati' runli' le nac dxi' a, gacli' bica' ba. Nutu nu gádxili' len cutu ubi' uguí' li' ¹⁵ san gul-zxóni láchxi' li'-në' Cristo, güi' li' Lë' latj gna bé' inë' icj láchxi' dau' li'. Gul-zóa sina' quíxjöi' li' yúgu' t'è nup la' nabi lbi' ili' bizx quië runli' löz Cristo, gunli' lë ni lu yöl-la' nójx ladxi' queëli' len lu yöl-la' run ba la' n nup na'. ¹⁶ Gul-guntecz le nac dxi' a lahuë' Dios, len chqui' nacua' nup ta' në' xöhui' qui le nac dxi' a runli' le réjlë' li' Cristo, ni' r lutufi' ca nac le ta' në' queëli'. ¹⁷ Chqui' saca' qui' li', dxi' ar gac chqui' nac le runli' le nac dxi' a len clëg le rua' li' dö', chqui' Dios rë' nnë' gac cni queëli'.

¹⁸ Lëczë' Cristo gxaca' gdi' è gutië' uláz queëru' quië bugüë' tsaz dul-la' nabága' ru'. Lë' naquë' dxi' a, san gutië' uláz queëru' rë' u, nacru' bönni' dul-la'. Cni benë', bunë' rë' u tuz len Dios. Lu xpëlé' è gutië' san lu bö' nacczë', ni zoë' nabanë' tu lu xpëlé' è cub. ¹⁹ Lu bö' nacczë' gjijë' yjenë' lban laugac bö' nadzungac. ²⁰ Bö' ni glacczë' bönni', dza ni' t'è guladá' baguë' è xtudzë' è Dios, dza ni' zoë' Noé, cati' ni' glözë' Dios lu yöl-la' rböz zxön ladxi' queë', cutu busyudxë' lequë', tsal ni' benë' Noé barco zxön na'. Lë' i barco na' gululá nabábz bunách lu nis, glac xunu' bunách, bönni' len ngul. ²¹ Nis ni' nac tu le ruluí' ca nac nis ga na' rdilru' nis, le nac bë' nularu' lu yöl-la' gut le bubanë' Jesucristo lu yöl-la' gut. Lë' na' rdilru' nis cutu nac tu le run dxi' a le nacru' lahuiz, san ruluí' rui' láchxi' ru' gac dxi' a icj láchxi' dau' ru' lahuë' Dios. ²² Jesucristo bubenë' yehua' yubá, yajchö' è cuít lë' è yubél Dios, rna bé' inë' yugu' gbaz la'y, len nup ni' ta' ná bë', len nup nadél-li' gac yöl-la' zxön.

4

Gunru' xchinë' Cristo, ugunru' dxin yöl-la' huac queë' Dios

¹ Qui lë ni na', ca na' g'zacaca' gdi'ë Cristo lu gdu ca nayá' nabanë', lëzca' lbi'ili' ral-la' soa cözli' saca' qui'li'. Nu na' rzaca' rgui'i le da' le nac dxi'a chbucá'n dul-la'. ² Na'a su lau, ral-la' gúnteczli' ca rë'nnë' Dios len clëg ca rzëz ládxi'li' lu yöl-la' bunách queëli'. ³ Tsca'ti' gaz le chbenli' chbenli', cutur gunli' ca na' tun nup cunúnbë'gac Dios. Dza ni'të benli' yugu' le cural-la' gunli'. Gzë ládxi'li' le cunác. Gzúdxili'. Gdöd bë'i güi' gdáguli' len gyij ládxi'li' bdau' guiöj bdau' yag le rgutnë' Dios. ⁴ Na'a, tu'bannë' bönni' tunë' cni le cutur runli' tsaxxön lequë' cati' tunë' le cunác cni, len qui lë ni na' tu'tsäg yudxnë' lbi'ili'. ⁵ Lequë' run bayúdx lulu' cuinquë' lahuë' Dios, Nu na' chzoa cuequi xbeynë' nup nabangac len nup chnatgac. ⁶ Qui lë ni na' guc lban qui didza' dxi'a laugac nup chnatgac, nup na' Dios glequi xbeynë' lequë' cati' ni' gulacu'ë yödzyú ni, ca na' rbequi xbeynë' yúgu'të bunách. Guc lban lahuë' quië la'cu'ë lu yöl-la' na'bán lu bö' nácgacczë', ca na' zoaczë' lu yöl-la' na'bán Dios.

⁷ Chzoa gdxin dza udx qui yúgu'të le dë. Qui lë ni na', gul-gác ba'a ladxi' len gul-spán ládxi'li' quië gac ulidzli'-në' Dios. ⁸ Le runtë bayúdx, gul-dxí'i lza'li' tuli' yetuli', le chqui' dzagli' lu yöl-la' nadxí'i, gacli' sina' unít lauli' lza'li' tua' dö' queëli'. ⁹ Gul-güi' latj la'cuá' lidxli' böchi' lza'li', len cutu gnëli' quequë'. ¹⁰ Dxi'adau' ral-la' ugunli' dxin yugu' le buzá' ladxë' queëli' Dios, gáclenli' lza'li' tuli' yetuli'. ¹¹ Nu bönni' runë' lna' lau, ral-la' gunë' lna' lau qui xtidzë'ë Dios, ati' nu bönni' runë' xchinë' Cristo, ral-la' ugunë' dxin yöl-la' huac na' runnë' queë' Dios, ati' ca nac yúgu'të le runli', gac yöl-la' ba queë' Dios ni'a qui le nunë' Jesucristo. Gactecz queë' Dios yöl-la' ba len yöl-la' uná bë'. Ca' gac.

Le la'zaca' la'guí'i bunách ta'yejlë' Cristo

¹² Böchi' lza'adau', cutu ubánili' ca nac le ta'z'i' bë'tsca lbi'ili'. Cutu nac le cunúnbë'gac bunách. ¹³ Gul-dzjitsqui le dë latj queëli' gunli'-në' tsaxxön Cristo lu le rzaca' rgui'ë Lë' quië gac udzjili' ca' dza na' huödë' Cristo, cati' glé'ili' yöl-la' yení' queë'. ¹⁴ Chqui' tu'dzág yudxi lbi'ili' bunách le da'li' Cristo, bica' ba lbi'ili', le nac bë' zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, Nu za' yehua' yubá. Bunách ni tu'dzág yudxi Lë', san lbi'ili' runli'-në' ba la'n. ¹⁵ Chqui' zoa nu dzag lbi'ili' rzaca' rgui'i, ral-la' gac cni le dë'ë Cristo len clëg le naquë' gdödi bunách o gban, o bönni' huia'dö', o le yjtsë'ë ga yubl. ¹⁶ Na'a, chqui' nul-li' rzaca' rgui'li' le da'li' Cristo, cutu ral-la' utui'li', san gul-cu'ë Dios yöl-la' ba le nazí' lali' bunách queë' Cristo.

¹⁷ Chbdxin dza su lahuë' Dios cuequi xbeynë' bunách náquigac quizi queë'. Chqui' zi'al cuequi xbeynë' rë'u, çnactër gac quegac nup cutún ca rna didza' dxi'a queë' Dios? ¹⁸ Chqui' nac baníg lulá nup tun le nac dxi'a, çnactër gac quegac nup ta'dá'bagá' Dios len tun dul-la'? ¹⁹ Cni nac, nup ni ta'zaca' ta'guí'i le rë'nnë' gac cni Dios, ral-la' lúnteczë' le nac dxi'a len ludödë' lu në'ë Dios bö' nácgacczë', le benzë' lequë' lë' len runë' la' xtidzë'ë.

5

Pedro ruzéjni'në' nup ta'yejlë' Cristo

¹ Na'a, ruzéjni'da' bönni' gul tun chi'ë lbi'ili' náquili' queë' Cristo, le naca' neda' ca' bönni' gul ca nacquë', len blé'ida' le g'zacaca' gdi'ë Cristo, ati' guna'

ca' tsaxõn lequë', uzi'tu' xbey yõl-la' yení' na' gla' lahui. ² Gul-gác ca bönni' tu'yú bö'cu' xzila', gun chi'ili' bunách na' Dios glu'ë lu na'li'. Gul-gún cni gdu ládxi'li' ca rë'nnë' Dios, len clëg le run bayúdx queëli', o le rzë ládxi'li' dumí. Gul-gún xchinli' le rë'nizli' ³ len clëg le rë'nili' gna bé'izli' nup na' nagu'ë lu na'li'. Gul-güí ládxi'li' gacli' tu le ruluí' ca ral-la' lac nup na' run chi'ili'. ⁴ Cni nac, cati' uluí' lahuë' Cristo, Nu na' nac blau uyú bö'cu' xzila', gdél-li'li' tu le uzi'li' xbey le gatga nit.

⁵ Lëzca' cni, bi'i cuidi', gul-gún ca ta'në' bönni' gul. Yúgu'tëli' ral-la' gunli' ba la'n lza'li', tuli' yetuli', lu yõl-la' nõxj ladxí' queëli', le nayúj lu guich la'y, rna: Dios ruzaguë'ë xnõzgak nup tun ba xzõn cuingac San ráclenë' nup nacgak nõxj ladxí'.

⁶ Gul-zóa nõxj ladxí' lu në'ë Dios, ati' Lë' uchisë' lbi'ili' cati' gza'a dza. ⁷ Gul-cú'u lu në'ë Dios yúgu'të le run ga ruúbi rugui'li', le rui' ladxë'ë lbi'ili'.

⁸ Gul-gác ba'a ladxí' len gul-spán ládxi'li', le zoa tu' xõhui', nu curle'i lbi'ili' dxi'a, rda gdu zbi'il, nac ca tuba' bëdx guixi' rbõdxya'aba', rguiljba' nu gáguba'. ⁹ Gul-gác tsutsu ca réjlë'li' Cristo, len gul-zaga' xnõz tu' xõhui', le nõzili' ta'zaca' ta'gui'ë böchi'lza'li' gdutë yõdzlyú ni ca na' rzaca' rguí'li' lbi'ili'. ¹⁰ Ni'r cati' chgzxaca' gdi'li' tu chi'z, Dios gunë' ga gacli' gdu, len ga gacli' tsutsu, len ga gal-li', len ga soali' tsaz. Lëczë' Dios ruzá' ladxë'ë queëru' yúgu'të le ruzi'ru' xbey, len bulidzë' rë'u quië uzi'ru' xbey yõl-la' yení' queë' zoa tsalzú le nacru' tuz len Jesucristo. ¹¹ Gactecz queë' yõl-la' ba len yõl-la' uná bë'. Ca' gac.

Pedro ruzeynë' didza' nup ta'dá' Cristo

¹² Dídza'dau' ni ruzuja' queëli' lu guich lu në'ë Silvano, len ráquida' naquë' gdu böchi'ru'. Rë'nda' utipa' ládxi'li' ati' runa' lna' lau lauli', le nactë lë ni nac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. Gul-gác tsutsu le ruzi'li' xbey lë ni.

¹³ Tu'gáp lbi'ili' Dios bunách queë' Cristo nacua' Babilonia. Dios gröczë' lequë' ca na' gröë' lbi'ili'. Lëzca' rugapbi' lbi'ili' Dios bi'i Marcos, nachi' ca zxi'ncza'. ¹⁴ Gul-gáp Dios lza'li' tuli' yetuli', len lu yõl-la' nadxí'i queëli' lza'li' unída'li' lza'li' tuli' yetuli'.

Rnabda'-në' Dios gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li', yúgu'tëli' na' náquili' queë' Jesucristo. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BUZUJË' LU GUICH PEDRO

Pedro rugapë' Dios nup ta'dá' Cristo

¹ Neda', Simón Pedro, naca' huen dxin queë' Jesucristo, len gbaz nasölë'ë Lë'. Rugapa' Dios lbi'ili', réjlë'li' Jesús. Tuz ca zácagac yöl-la' rejlä' queëli' Lë' len yöl-la' rejlä' queëtu' Lë'. Dios benë' ga réjlë'li' Lë' le nacczë' tsahui', len le naquë' tsahui' ca' Xanru' Jesucristo, Nu na' ruslá rë'u. ² Rnabda'-në' Dios gunë' ga gata' gdu queëli' le ruzá' ladxë' queëru', len gunë' ga soa dxi icj ladxí'dau'li' le núnbë'li'-në' Dios lenca' Xanru' Jesús.

Le nacgac nup ta'yejlë' Cristo

³ Lu yöl-la' huac zxön queë', Dios chbennë' queëru' yúgu'të le rquíniru' quië gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu, len quië gacru' ba'a ladxí', le núnbë'ru' Nu na' bulídaz rë'u quië gata' queëru' yöl-la' yení' queë' len le nac dxi'a queë'.

⁴ Le runë' cni, benë' ga gac uzi'ru' xbey yugu' le zxön len le nac dxi'a gzxi' lu në'ë gunnë' queëru', ati' le nac cni nularu' lu le cunác dzö' yödzyúyü ni le ta'zë ladxí'gac le cunác bunách, quië gacru' ca naquë' Lëczë' Dios. ⁵ Qui lë ni na', chqui' réjlë'li' Cristo, gul-güi' ladxí'li' gacli' dxi'i ladxí'. Chqui' chnaci' dxi'i ladxí', gul-güi' ladxí'li' gata' ca' queëli' yöl-la' rac szxöni. ⁶ Chqui' napli' yöl-la' rac szxöni, gul-güi' ladxí'li' gna be'i cuinli', len chqui' rna be'i cuinli', gul-cöz zxön ladxí', len chqui' rbözli' zxön ladxí', gul-zóa ba'a ladxí'. ⁷ Chqui' zoali' ba'a ladxí', gul-dxí'i lza'li', len chqui' nadxi'ili' lza'li', gul-dxí'i ca' yúgu'të bunách.

⁸ Chqui' cni runli', len zeaj racr gdu ca runli' cni, lë ni gun ga cugác daduz yöl-la' rejlä' queëli' Lë', ati' tseaj gacr gdu ca núnbë'li'-në' Xanru' Jesucristo.

⁹ Nu bönni' cutu rui' ladxë'ë gunë' cni, naquë' ca bönni' nachúl nanitië', le chgul ladxë'ë bunë' lë' dxi'a Cristo, bugüë' yugu' dul-la' gbaguë'ë zí'atël.

¹⁰ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', ral-la' güi'tër ladxí'li' gáquibe'ili' bulidzë' lbi'ili' Dios len gröczë' lbi'ili'. Chqui' gunli' cni, cutu ca' gchixi gníguili'. ¹¹ Cni gac, gdu ladxë'ë Dios gunnzë' lbi'ili' latj tsazli' ga rna bé'teczë' Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rë'u.

¹² Qui lë ni na' gúntecza' ga tsajneyli' yugu' lë ni zal-la' chnöziczli' lei len rugunli' dxin le nac gdu'të li na' chgzxi' lu na'li'. ¹³ Runi neda' ral-la' uspana' ladxí'li' ca nacgac lë ni tsal ni zoa' nabana'. ¹⁴ Ral-la' guna' cni le nözda' zi'a gatia'. Xanru' Jesucristo chgudxczë' neda' gac cni quia'. ¹⁵ Qui lë ni na' güi'tsca ladxá'a guna' ga tsajnéyteczli' yugu' lë ni töd gatia'.

Nup gulale'i yöl-la' zxön queë' Cristo

¹⁶ Cutu bë'lentu' lbi'ili' didza' rdaz lu yöl-la' sina' queëtu', cati' buzéjni'tu' lbi'ili' ca ral-la' gdxin dza huödë' Xanru' Jesucristo, napë' yöl-la' uná bë' zxön. Netu' blé'icztu' yöl-la' zxön queë'. ¹⁷ Blé'itu' Lë' cati' benë' Lë' ba la'n Xuzru' Dios len glu'ë Lë' yöl-la' zxön, ati' byön chi'ë Dios, bruj latj yení' queë', gnë': "Nu ni nac Zxi'na'. Nadxi'ida' Lë' len rdzag ladxá'a Lë'." ¹⁸ Netu' byönicztu' chi'ë na' bruj yehua' yubá cati' ni' gzóalentu'-në' Xanru' lu gui'a' la'y.

¹⁹ Lë na' guc, nac bë'tsca nactë didza' glu'ë bönni' uláz queë' Dios, ati' ral-la' güi' ladxí'li' didza' na', le nac ca tu gui' ruzeni' tu ga nac chul ga gdxintë dza uzeni' lu icj ladxí'dau'li' Nu na' nac ca bölj usil queëru'. ²⁰ Lë ni runtsca bayúdx

tséjni'li: "Nutu nu bönni', racz queë' cutu gac usedxë' didza' bë'ë bönni' uláz queë' Dios." ²¹ Yugu' didza' glu'ë bönni' uláz queë' Dios cutu ca' glu'ë le glë'necnë', san glu'ë didza' uláz queë' Dios le buchizië' lei icj láchxi'dau'quë' Dios Bö' La'y.

2

Ca nacgac nup tu'sëdi le cunác

¹ Gulacua'lenë' ca' bunách Israel bönni' ta'zí' yë'ë, gulanë' nacquë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios. Lëzca' cni la'cuá'lenë' lbi'ili' bönni' la'zí' yë'ë, lusëdnë' lbi'ili' le cunác. Lu yöl-la' sina' quequë' lusëdnë' lbi'ili' zxba quegaczé' le gun ga soa banádx queëli' uca'nli' le nac gdutë li. La'dá'baguë'ë ca' Xanru', Nu buslá rë'u. Le lunë' gun ga usnité' lequë' Dios. ² Gunli' lequë' tsazxón zianli' ca nac le cunác lunë', ati' le gunli' la'li' cni la'në xöhui' bunách qui didza' dxi'a le nac gdutë li. ³ Lu yöl-la' ruhuidi' quequë' lusëdnë' lbi'ili' le cunác, quië gata' quequë' dumí queëli'. Chnarugu quequë' bönni' ni, ati' nac löz la'nitië' tsaz.

⁴ Dios cutu bunít lahuë' yugu' gbaz la'y queë' na' glunë' dul-la', san gru'në' lequë' latj chul. Nága'quë' du guia ga nac chul na', ta'bözë' dza usyudxë' lequë' Dios. ⁵ Lëzca' cni, cutu bunít lahuë' bunách gulacua' dza ni'të cati' bsölë'ë nis guiöj usnít yödzyú, len busnitië' bunách nacgac xöhui', san buslé' lu nis na' Noé, bönni' ni' benë' lban qui le nac tsahui'. Dios buslé' ca' lu nis yegádx di'a dza queë' Noé na'. ⁶ Lëzca' cni, Dios bhuguë' quegac bunách gulacua' yödz Sodoma len Gomorra, busnitië' lequë' lu gui', ati' guluhuöaquë' dö. Le guc quequë' nac tu le rulu' le run gadxi nup tua' dö'. ⁷ Cati' busnitië' yugu' yödz na', Dios buslé' lu gui' na' Lot, bönni' tsahui'. Buí'nitsca ladxë'ë Lot na'a qui le xöhui' glun bunách tua'dö' na'. ⁸ Cni guc, le gzóalenë' lequë' bönni' tsahui' na', ati' blë'inë' len byönnë' le cunác na' tunë', ati' le guquë' ba'a ladxí, yúgu'të dza gsëbitsqui ladxë'ë ca nac le cunác glunë'. ⁹ Cni nac, Xanru' nöznë' uslé' lu na' nu run ga tsazgac nöz dul-la' nup na' tadxi Lë', san nucözë' zxguia' gunë' nup cunacgac tsahui' ga gdxinr dza gchuguë' quequë'.

¹⁰ Gchúgutërë' quegac nup ni tun yugu' le ta'zë láchxi'gac le cunác len ta'dá'baga' yöl-la' uná bë' queë' Xanru'. Nacquë' rugu ladxí len zid ladxí'. Cutu tádxiné' tu'lídz ditjë' gbaz la'y ta'dë' lu yení'. ¹¹ Gbaz la'y na' nápgactërë' yöl-la' uná bë' len yöl-la' huac ca yugu' bönni' na', san gbaz la'y na' cutu tu'huazxjnë' nu luquië' lahuë' Xanru'.

¹² Bönni' ni nacquë' ca böa' guixi', cutu bi ta'yéjni'ba', san naljcha' quië nu sön lecba' len gdödi lecba'. Ta'në xöhuë'ë qui le cuta'yéjni'në', ati' la'nitië' tsaz ca rac quecba' böa' guixi' na'. ¹³ Dios ubi'ë quequë' le la'zaca' la'guië', le gulusaca' zi'ë bunách. Táquinë' nac xbaquë' tu'zi'ë xbey le rac na'a dza. Nacquë' ca tu huë' nudzu' len tu le run ditji cati' ni' tahuë' tsazxón lbi'ili', ati' tu'dzijnë' le ta'zí' yé'inë' lbi'ili'.

¹⁴ Lu yöl-la' rzë ladxí' quequë' le cunác tu'yüé'-nu yugu' ngul. Cutu nacu'ë dxiz tunë' dul-la'. Tunë' ga ta'chixi ta'nigui nup cunacgac tsutsu ca ta'yéjlë' Cristo. Ta'guiljtecçë' yugu' le tu'huídi'në'. Dios chnuchuguë' quequë'. ¹⁵ Guluca'në' le nac gdutë li, ati' nachúl nanitquë'. Tunë' ca benë' Balaam, zxi'në' Beor, bönni' ni' bdxí'inë' dumí, ati' benë' le cunác le nazxjë'. ¹⁶ Dios buzeynë' ba nadx Balaam na' le benë' le cunác na'. Bë'lenba' lë' didza' tuba' búrrodau' ca na' tui' didza' bunách ati' buzága'ba' xnözë' Balaam ga na' zijë' lu yöl-la' rdá'baga' queë'.

17 Nacquë' bönni' ni ca tu bdua' chbui' nis qui, lenca' ca tu böaj rhë' lei bö' bdunu'. Chnabá'a xlatjqüë' latj chul. 18 Cni nacquë' le tu'ë didza' yugu' le zxön lu yöl-la' cunözi quequë', len tu'gunë' dxin yugu' le ta'zë ládxi'gac bunách le cunác, tunë' ga ta'chixi ta'nigui nup zi'a gululá ladj nup nacgac chul nit. 19 Të' yezica' bunách la'del-li' yöl-la' ruslá, san légacczë' nadzunquë', tunë' bayúdx le cunác. Nadzunquë' yúgu'të bönni' lu na' bi rna be'i icj ládxi'dau'quë'. 20 Chqui' gululë' lu le cunác tsahui' nacua' yödzlyú ni le glunbë'ë Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rë'u, ati' ni'r ta'röli lequë' leyúbl le cunác tsahui' na', len ta'ná be'i lequë', le nactë nabága'gactërë' xzguia' ga rajseytë ca le gulabaguë'ë zi'al. 21 Dxi'ar gac quequë' la'naru' gatga lunbë'ë Nu ruzóa ra'u nöz tsahui' ca le gac quequë' chqui' glunbë'ë Lë', ati' ni'r guluca'në' zxba lë'y bë'ë quequë' Dios. 22 Chbudxín quequë' didza' na' rna: Ruhueycjba' bö'cu', ruhuáguba' le zi'a gubba'. Ruyazba' lu guna' cuch na' zi'a gdibru'-ba'.

3

Nac löz huödë' Xanru'

1 Didza' ni nac le buróp ruzuja' queëli' lu guich, böchi' lza'adau'. Lu groptë guich na' rui' ladxa'a uspana' ládxi'li' ca nacgac lë ni. 2 Gul-tsajnéy yugu' didza' glu'ë zi'atël bönni' queë' Dios, glu'ë didza' uláz queë'. Gul-tsajnéy ca' zxba na' gna bé'inë' rë'u Xanru', Nu ruslá rë'u, lë na' gulusëdnë' lbi'ili' bönni' gbaz nasölë'ë Lë'.

3 Le nac blau ral-la' tsajneyli', dza tsajséytëgac luluí' lauquë' bönni' lunë' yugu' le ta'zëz ládxi'quë' le cunác. 4 Lutitjë', la'në': “¿Gazxcz lë na' gzxi' lu në'ë Cristo, gnë': Huöda' leyúbl? Dza ni'të cati' glatië' xuz xtau'ru', yúgu'të rac tuz ca gac cati' gzu lau rata' yödzlyú ga rdxintë na'a dza.” 5 Tu'zöë' tsla'l le gac dza ni'të, bë'ë didza' Dios, ati' glata' luzxbá len luyú. Bruj lu nis luyú na' ati' zoa gatsj lahui' ni. 6 Len nis ca' busnitië' yödzlyú Dios dza ni'të cati' ni' bsölë'ë nis guiöj usnít bunách dul-la'. 7 Luzxbá len yödzlyú ni nacua' na'a dza, Dios nucu'ë leygac ga gdxinr dza usnitië' leygac lu gui'. Cni gac le gnë' cni Dioscz. Uzëgui'ë leygac dza ni' gchuguë' quegac bunách cunacgac tsahui'. Usnitië' leygac.

8 Cutu gal ládxi'li' lë ni, böchi' lza'adau'. Tu dza nac queë' Xanru' ca zian gayuá' iz, ati' zian gayuá' iz nac queë' ca tu dzaz. 9 Cutu rdzeyne' Xanru' gunë' le gzxi' lu në'ë gunë'. Taqui la'gac bunách rdzeyne', san rbözë' zxön ladxi', rua' rlenë' rë'u le cutu rë'nnë' nit nitú bunách, san rë'nnë' lubi'í ládxi'gac yúgu'të bunách.

10 Tu tsalz gdxin dza huödë' Xanru' ca rdxinë' chdzöl'ghan. Dza na' huadöd qui luzxbá len tu bö zxön. La'nít lu gui' zxön yúgu'të le nacua'. La'yegui yödzlyú ni len le nacua' yödzlyú ni.

11 Chqui' cni gac, la'nít yúgu'të lë ni, ¿bizxa caz ral-la' gunli'? Ral-la' gacli' ba'a ladxi' len udöd cuinli' lu në'ë Dios. 12 Ral-la' cözli' dza huödë' Xanru' len güi' ládxi'li' gunli' ga gdxinr bayón dza ni' cati' nit luzxbá, ati' la'nít lu gui' le nacua'. 13 Cni gac, san rë'u rbözru' le gzxi' lu në'ë Dios, gunë' tu luzxbá cub len tu luyú cub ga ni' soa le nac tsahui'.

14 Qui lë ni na', böchi' lza'adau', tsal ni rbözli' yugu' lë ni, gul-güi' ládxi'li' gacli' gdu dxi'a lahuë' Dios, nutu nu bi gac gnë queëli', ati' cözli' dxi'adau' cati' gdxinr dza ni'. 15 Ral-la' gnözili' rbözë' zxön ladxi' Dios quië gata' quegac bunách latj lulá, ca na' gnë' ca' böchi'ru' Pablo, buzujë' queëli' lu guich,

zoalen lè' yöl-la' rejni'i na' bē'ë queë' Xanru'. ¹⁶ Yúgu'tè lu guich ga ruzujè', ru'ë didza' ca nacgac lè ni, zal-la' nútsa'gac ca' leygac yugu' didza' nacgac baníg tséjní'ru'. Yugu' didza' cni tu'chíxínè' bönni' cunòzcnè' len bönni' cunác gdu ládxi'què'. Lèzca' cni tunè' quegac yela'gac didza' nayujgac lu guich la'y, le gun ga usnitiè' lequè' Dios.

¹⁷ Chnòziczli' lè ni, böchi' lza'adau'. Qui lè ni na' gul-gún chi'i cuinli', cui la'zì' ye'i lbi'ili' bunách cunacgac tsahui', len cui lun ga tseaj bö' icj ládxi'dau'li' ca réjlè'li' Cristo. ¹⁸ Gul-güü' ládxi'li' gacr gdu ca núnbè'li'-nè' Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rè'u, ati' ruzi'li' xbè'. Yöl-la' ba Lè' na'a len yúgu'tè dza zi'a za'c. Ca' gac.

DÍDZA'DAU' ZI'AL BUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Didza' nabániru'

¹ Rguíxjôi'tu' lbi'ili' ca nac queë' Bönni' na' zoaczë' dza ni'të, le byönitu' bë'ë didza', len le blé'itu' ca nac queë', len le buyutu' benë' Bönni' na'. Gdantu' Lë'. Bönni' ni naquë' Jesús, lë' ca' Didza' Nabánigac Bunách. ² Bönni' na' nabánigac bunách bulu' lahuë', ati' blé'itu' Lë'. Runtu' Ina' lau queë', len rguíxjôi'tu' lbi'ili' ca nac queë' Bönni' na' nabániru'. Bönni' ni gzóalenë' Dios Xuz, len chduluí' lahuë' ga zoaru'. ³ Le blé'itu' len le byönitu' rguíxjôi'tu' lbi'ili' quië gacli' ca' lbi'ili' tuz len netu'. Le nactë yöl-la' tuz queëru' len Dios Xuz lenca' len Jesucristo Zxi'në' Dios nac. ⁴ Ruzujtu' queëli' lu guich lë ni quië gac udzíruru' gdu ládxi'ru'.

Dios naquë' yení'

⁵ Lë ni nac didza' byönitu' bë'lenë' netu' didza' Jesús, ati' le rguíxjôi'tu' lbi'ili'. Cni rna: "Dios naquë' yení', ati' nitú le nac chul xöhui' cutu runë' Lë'." ⁶ Chqui' gnaru': "Nacru' tuz len Dios", san chqui' runru' le nac chul xöhui', lë ni nac bë' rzi' yë'ru' len cutu runru' le nac gdu'të li. ⁷ Na'a, chqui' runru' dxi'a, rdaru' lu yení' ca na' Lë' naquë' dxi'a, zoë' lu yení', nacru' tuz turu' len yeturu', ati' xchönë' Jesucristo, Zxi'në' Dios ruún rë'u dxi'a, rugúa yúgu'të dul-la' nabága'ru'.

⁸ Chqui' rnarur': "Cutu bi dul-la' runru'", rzi' yé'iru' la' cuinzru', len cunazí' lu na'ru' le nac gdu'të li. ⁹ Chqui' gxualëpru' lahuë' dul-la' nabága'ru', Dios runë' ca rnë', len naquë' tsahui'. Unít lahuë' dul-la' nabága'ru' len unë' rë'u dxi'a, ugüë' yúgu'të le cunác dzag rë'u. ¹⁰ Chqui' gnaru': "Cutu bi dul-la' nabága'ru'", nac ca gnaru': "Dios rzi' yë'ë", ati' didza' queë' cutu runru' ca rna.

2

Cristo naquë' Nu rudöd xtídza'ru' lahuë' Dios

¹ Lbi'ili', zxi'na'dau', ruzuja' queëli' lu guich lë ni, cui gunli' dul-la'. Na'a, chqui' nütitëz nu gun dul-la', zoa nu rudöd xtídza'ru' lahuë' Dios Xuz, Lë' Jesucristo, Nu nac tsahui'. ² Nacczë' Nu budöd cuini, gutië' quië bugüë' dul-la' nabága'ru' lahuë' Dios. Clëgz gutië' quië bugüë' dul-la' nabága'ru' rë'u, san gutië' ca' quië bugüë' dul-la' nabága'gac bunách gdu'të yödzyly.

³ Chqui' runru' ca nac le gna bé'inë' rë'u, nöziru' chnúnbë'ru' Lë'. ⁴ Nu rna: "Neda'núnbë'a-në' Dios", san cutu run ca rna bë' zxba queë', nu ni rzi' yë', len cutu run le nac gdu'të li. ⁵ Nu run ca rna xtídze'ë Dios, le nactë nadxí'i Dios nu ni ca ral-la' gun. Chqui' runru' cni, nöziru' náquiru' queë' Dios. ⁶ Lëzca' cni, nu rna: "Neda' náquida' queë' Cristo", ral-la' gac nu na' ca na' guquë' Cristo cati' gdë' yödzyly ni.

Tu zxba cub

⁷ Böchi' lza'adau', ruzuja' queëli' lu guich zxba ni. Cutu nac tu zxba cub, san zxba gul na', le zoalen lbi'ili' dza ni'të. Zxba gul na' nac didza' byönili' dza ni'të. ⁸ Lëzca' nac ca ruzuja' queëli' lu guich tu zxba cub, lë na' le nactë

benë' Jesús ca rna, ati' runli' ca' lbi'ili' ca rna, le chrdöd qui le nac chul xöhui', ati' yení' gdu chrzeni'.

⁹ Nu rna: "Zoa' lu yení'", san curle'i dxi'a böchi' lzë'i, nu ni ni run le nac chul xöhui'. ¹⁰ Zoa lu yení' nu nadxí'i böchi' lzë'i, len cutu zoalen lei le run ga nu gchixi gnigui. ¹¹ Run le nac chul xöhui' nu curle'i dxi'a böchi' lzë'i, len rda ga chul. Cutu nözi ga zeaj, le run ga nachúl nanít nu na' le nac chul na'.

¹² Ruzuja' queëli' lu guich, xzí'na'dau', le chbunít lahuë' Dios dul-la' nabága'li', le runë' le gzxi' lu në'ë gunë'. ¹³ Ruzuja' queëli' lu guich, lbi'ili' nacli' xuz, le núnbë'li' Nu na' zoacz dza ni'të. Ruzuja' queëli' lu guich, bi'i ra'bán, le chbuxicjli' tu' xöhui'.

¹⁴ Chbuzuja' queëli' lu guich, xzí'na'dau', le núnbë'li'-në' Dios Xuz. Chbuzuja' queëli' lu guich, lbi'ili' nacli' xuz, le núnbë'li' Nu na' zoacz dza ni'të. Chbuzuja' queëli' lu guich, bi'i ra'bán, le nacli' bi'i nal, ati' xtidxë'ë Dios nazí' lu na'li', len chbuxicjli' tu' xöhui'.

¹⁵ Cutu gdxizli' yödzyú ni, len clëg le dë yödzyú ni. Chqui' zoa nu nadxí'i yödzyú, cutu nadxí'i Dios Xuz. ¹⁶ Cni nac, le cutu nac le rë'nnë' Dios Xuz le tun bunách yödzyú ni, san nac le të'ni bunách yödzyú ni. Tunë' le rdzag ladxí' yöl-la' bunáchz quequë'. Tunë' le rdani yöj lauquë' le cunác. Tun ba zxon cuinquë' ni'a qui le dë quequë'. Cni nacgac le cunác tunë'. ¹⁷ Huadöd qui yödzyú ni lenca' qui le ta'zë ladxí'gac bunách, san nu run ca rë'nnë' Dios soa tsalzú.

Nu rui' didza' gdutë li len nu rzi' yë'

¹⁸ Xzí'na'dau', chzoaru' dza udx, len ca na' chbyönili' huidë' bönni' rdá'baguë'ë Cristo, lëzca' na'a chgzu lau nacu'ë zian bönni' ta'dá'baguë'ë Cristo. Qui lë ni na' nöziru' chzoaru' dza udx. ¹⁹ Gularujë' ladjru' bönni' cni, san cutu glaquë' tuz len rë'u. La'naru' glaquë' tuz len rë'u, la'cuá'lenteczë' rë'u. Na'a, gularujë' quië gac bë' cutu nacquë' tuz len rë'u yúgu'të'.

²⁰ Na'a, chzoalen lbi'ili' Bö' La'y nagu'ë rë'u Nu nac la'y, ati' nöziczli' yúgu'të'. ²¹ Buzuja' queëli' lu guich, le chnözili' le nac gdutë li, len clëg le cunözili' lei. Nözili' ca' cutu ca' rzi' yë' nu nözi le nac gdutë li.

²² ¿Nuzxa caz na' nu rzi' yë'? ¿Naru' cu nac nu na' rdá'baga' naquë' Jesús Nu bsölë'ë Dios? Nac nu ni bönni' rdá'baguë'ë Cristo, le rdá'baguë'ë naquë' Dios Xuzë' Jesús, len rdá'baguë'ë ca' naquë' Jesús Xzi'në' Dios. ²³ Núti'tëz nu rdá'baga' Dios Xzi'n, cutu ca' zóalenë' nu na' Dios Xuz. Núti'tëz nu rnë yalj lulu naquë' Xzi'në' Dios Jesús, lëzca' zóalenë' nu na' Dios Xuz.

²⁴ Na'a, gul-gúí' latj ugá'nlentecz lbi'ili' le byönili' dza ni'të. Chqui' ugá'nlentecz lbi'ili' le byönili' dza ni'të, lëzca' lbi'ili' ugá'nlenteczli'-në' Dios Xzi'n lenca' len Dios Xuz. ²⁵ Nac lë ni le gzxi' lu në'ë Dios, gunnë' queëru' yöl-la' na'bán gdu.

²⁶ Chbuzuja' queëli' lu guich lë ni ca nac quegac nup ta'zí' ye'i lbi'ili'. ²⁷ Na'a, zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y. Bsölë'ë Lë' queëli' Cristo, ati' Lëczë' zóalenteczë' lbi'ili'. Qui lë ni na' cutu rquínili' nu usëdi lbi'ili', le chzoalen lbi'ili' Nu na' rusëdi lbi'ili', ati' didza' gdutë li ru'ë Lë' len cutu rzi' yë'ë. Ca na' chnazëdli', gul-zóalenteczë' Cristo.

²⁸ Na'a, xzí'na'dau', gul-zóalenteczë' Cristo quië cati' uluí' lahuë' Lë', gacru' rugu ladxí', len cutu utuí'ru' soaru' lahuë' Lë' cati' huödë'. ²⁹ Chqui' nözili' naquë' tsahui' Dios, ral-la' gnözili' ca' nacgac xzi'në' Dios yúgu'të nup tun le nac tsahui'.

3

Nup nacgac zxi'në' Dios

¹ Gul-yú ca nadxí'itsquinë' rë'u Dios Xuz, benë' ga nazí' laru' zxi'në' Dioscz. Qui lë ni na' cutu ca núnbë'gac le nacru' bunách yödzyú ni, le cutu glunbë'ë Jesús. ² Böchi' lza'adau', na'a chnacru' zxi'në' Dios, len cutu nac bé'ini le ral-la' gacru'. Nöziru' cati' uluú' lahuë' Jesús, gacru' ca naquë' Lë', le glé'iru'-në' catëz naquë' Lë'. ³ Núti'tëz nu run löz gac ca naquë' Jesús, rui' ladxí' gac dxi'a nu na' ca na' naquë' dxi'a Jesús.

⁴ Núti'tëz nu run dul-la' rguitsj zxba queë' Dios, le nac le rguitsj zxba le nac dul-la'. ⁵ Nözili' buluú' lahuë' Jesús quië bugúë' dul-la' nabága'ru', len cutu bi dul-la' runë' Lë'. ⁶ Núti'tëz nu dzag Lë' cutu run dul-la'. Núti'tëz nu run dul-la' gatga ble'i Lë' len cutu nunbë' Lë' Jesús. ⁷ Zxi'na'dau', qui nadxi nu si' ye'i lbi'ilí'. Nu run le nac tsahui', nac tsahui' nu na' ca na' naquë' tsahui' Jesús. ⁸ Nu runtecz dul-la' naqui qui tu' xöhui', le run dul-la' tu' xöhui' dza ni'të. Qui lë ni na' dului' lahuë' Zxi'në' Dios, quië usnitie' yugu' le nun tu' xöhui'.

⁹ Núti'tëz nu nac zxi'në' Dios cutu runtecz dul-la', le zóalentez nu na' le nazí' nu na' lu në'ë Dios Xuz. ¹⁰ Cni nac bé' nup nacgac zxi'në' Dios len nup nacgac zxi'n tu' xöhui'. Núti'tëz nu curún le nac tsahui' len cunadxí'i böchi' lzë'i cutu naqui queë' Dios.

Ral-la' gdxí'icru'-në' böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo

¹¹ Lë ni nac didza' chbyönili' dza ni'të, le rna: "Ral-la' gdxí'iru' lza'ru' turu' yeturu'." ¹² Cutu ral-la' gunru' ca na' benë' Caín. Guquë' Caín qui tu' xöhui' ati' budöddë'-bi' bi'i böchë'ë. ¿Bizx quië budöddë'-bi' bi'i böchë'ë? Budöddë'-bi' le glac le cunác le benë' Caín na', san le benbi' bi'i böchë'ë, tsahui' glac.

¹³ Böcha'adau', cutu ubánili' chqui' cuta'le'i lbi'ilí' dxi'a bunách yödzyú ni. ¹⁴ Nöziru' chgdödrü' lu yöl-la' gut len chdë queëru' yöl-la' na'bán gdu le nadxí'igacru'-në' böchi'ru'. Nu cutu nadxí'i böchi' lzë'i, chnatez nu na'. ¹⁵ Núti'tëz nu curle'i dxi'a böchi' lzë'i, nac gdödi bunách nu na', ati' nözili' cutu dë yöl-la' na'bán gdu qui nitú nu rudödi bunách. ¹⁶ Cni núnbë'ru' yöl-la' nadxí'i le nac gdu, le budöddë' yöl-la' na'bán queë' Jesús, gutië' uláz queëru'. Lëzca' cni rë'u ral-la' udödru' yöl-la' na'bán queëru', gáclencru'-në' böchi'ru'. ¹⁷ Na'a, núti'tëz nu dë yöl-la' tsahui' qui, lë na' dë yödzyú ni, ati' rle'i böchi' lzë'i, bi ryadzj queë', len cutu ruhuechi' ladxí' lë', bi unödzy queë', ¿narü' nadxí'itsa Dios nu na'? ¹⁸ Zxi'na'dau', ral-la' gdxí'iru' lza'ru', clëg len didza'z o lu yöl-la' rnëz queëru', san gdu ladxí'ru' lenca' len gdutë yöl-la' run queëru' ral-la' gdxí'iru' lza'ru'.

Le runru' löz lahuë' Dios

¹⁹⁻²⁰ Chqui' cni nadxí'icru'-në' böchi' lza'aru', nöziru' náquiru' qui Nu na' nac gdutë li, ati' lahuë' Dios huac cö' dxi icj ladxí'dau'ru' chqui' ruxös rë'u ladxí'dau'ru', le ráctscarë' Dios ca ladxí'dau'ru', ati' Lë' nözcznë' yúgu'të. ²¹ Böchi' lza'adau', chqui' cutu ruxös rë'u ladxí'dau'ru', dë le runru' löz lahuë' Dios ²² le nöziru' gunnë' queëru' bititëz bi gnabru' lahuë'. Cni nac, le runru' ca rna bé' zxba queë' len le rdzag ladxë'ë Lë'. ²³ Lë ni nac zxba queë', quië tséjlë'ru'-në' Jesucristo, Zxi'në' Dios, len gdxí'iru' lza'ru' ca na' chgna bé'inë' rë'u. ²⁴ Zoalen Dios nu run ca rna bé' zxba queë', ati' Dioscz zóalenë' nu na'. Cni nöziru' dzágtëczë' rë'u Lë', le chbsölë'ë queëru' Dios Bó' La'y.

4

Le nac bè' zóalenè' rë'u Dios Bò' La'y

¹ Bòchi' lza'adau', cutu tséjlè'li' nùti'tèz nu rna zóalenè' lei Dios Bò' La'y, san gul-sí' bè' nu na', chqui' zóalenè' lei Dios Bò' La'y, le ta'dè' yòdzlyú ni zian bònni' ta'zì' yè'è, ta'nè' tu'è didza' uláz queè' Dios. ² Cni gúnbè'li'-nè' bònni' zóalenè' lè' Dios Bò' La'y. Naqui queè' Dios bònni' rnè' yalj lulu ca bidè' Jesucristo, Nu bsölè'è Dios, rnè' guquè' gdu bunách. ³ Lèzca' cni, cutu naqui queè' Dios bònni' cutu rnè' yalj lulu ca bidè' Jesucristo, rnè' cutu guquè' gdu bunách. Bònni' ni náquinè' qui nu na' rdá'baga' Cristo, nu na' chbyònilì' ral-la' guid, ati' na'a chzoa rda yòdzlyú ni.

⁴ Zxi'na'dau', náquili' queè' Dios, len chbuxicjli' nup na' ta'zì' yè', le napr yöl-la' huac uná bè' Nu na' zoalen lbi'ili' ca nu na' rda yòdzlyú ni. ⁵ Lequè' nacquè' bunách yòdzlyú. Qui lè ni na' tu'è didza' qui le nac qui yòdzlyú, ati' bunách yòdzlyú ni tu'zè naggac lequè'. ⁶ Náquiru' rë'u queè' Dios. Nu nunbè' Dios ruzè nag rë'u. Nu cunaqui queè' Dios cutu ruzè nag rë'u. Cni núnbè'ru' nu na' yu'u lei Bò' ru' didza' le nac gdu'tè li lenca' nu na' yu'u lei bò' rzi' yè'.

Naljlen Dios yöl-la' nadxí'i

⁷ Bòchi' lza'adau', ral-la' gdxì'iru' lza'ru', le naljlen Dios yöl-la' nadxí'i, ati' nùti'tèz nu nadxí'i lzè'i naljlen ca' Dios, len nunbè' Dios. ⁸ Nu cunadxí'i lzè'i, cutu nunbè' Dios, le naljlen Dios yöl-la' nadxí'i. ⁹ Cni bulu'è lahui ca nadxí'inè' rë'u Dios, bsölè'è yòdzlyú ni la'z dui Zxi'nczè', quiè gata' queèru' yöl-la' na'bán gdu ni'a queè' Lè'. ¹⁰ Cni nac bè' yöl-la' nadxí'i gdu, clèg ca nadxí'iru'-nè' Dios, san ca na' Lè' bdxì'inè' rë'u, len bsölè'è Zxi'nczè' quiè gutiè', bugúè' dul-la' nabága'ru'.

¹¹ Bòchi' lza'adau', chqui' cni bdxì'itsquinè' rë'u Dios, lèzca' rë'u ral-la' gdxì'iru' lza'ru'. ¹² Gatga nu ble'i Dios, san chqui' nadxì'iru' lza'ru', Dios zóalenè' rë'u ati' nac bè' nadxì'iru'-nè' Dios gdu ládxi'ru'. ¹³ Nöziru' zóalenru'-nè' Dios, ati' Lè' zóalenè' rë'u, le bsölè'è queèru' Dios Bò' La'y. ¹⁴ Netu' blé'itu' le benè' Dios Xuz, len runtu' lna' lau qui. Lè' bsölè'è Zxi'nczè' Nu ruslá bunách yòdzlyú. ¹⁵ Nu rnè yalj lulu naquè' Jesús Zxi'nè' Dios, Dios zóalenczè' nu na', ati' lei zoalen Dios.

¹⁶ Rë'u ni nöziru' len réjlè'ru' nadxì'inè' rë'u Dios. Naljlen Dios yöl-la' nadxí'i, ati' nu nadxí'i lzè'i, zoalen Dios nu na', ati' Dios zóalenè' lei. ¹⁷ Cni run dxin lu icj ládxi'dau'ru' yöl-la' nadxí'i, run ga cutur rádxiru' dza gchuguè' Dios quegac bunách. Ca naquè' Jesús, nacru' ca' rë'u yòdzlyú ni. ¹⁸ Chqui' gdxì'iru'-nè' Dios, cutu bi gádxiru'. Cati' nadxì'iru'-nè' Dios gdu ládxi'ru', runè' ga cutu rádxiru'. Nu radxi, rzaca' rgui'i. Nu na' radxi, cutu nadxí'i Dios gdu ládxi'.

¹⁹ Rë'u ni nadxì'iru'-nè' Dios, le bdxì'icznè' rë'u zi'al Lè'. ²⁰ Chqui' nu gna: "Neda' nadxì'ida'-nè' Dios", san cutu rle'i dxi'a bòchi' lzè'i, nu ni rzi' yè'. Nu cutu nadxí'i bòchi' lzè'i nu rlé'itè, çnacxcz gac gdxì'i Dios len gatga ble'i Lè'? ²¹ Cni gna bé'inè' rë'u Jesús, gnè': "Nu nadxí'i Dios, ral-la' gdxì'i ca' bòchi' lzè'i."

5

Ca gac uxicjru' lu le rac queèru' yòdzlyú ni

¹ Nùti'tèz nu rejle' Jesús naquè' Cristo, nac zxi'nè' Dios nu na', ati' nùti'tèz nu nadxí'i Dios Nu buzóa lei, ral-la' gdxì'i ca' lzè'i nu nac zxi'nè' Dios. ² Cni

ráquibe'iru' nadxí'igacru'-bi' zxi'nè' Dios. Nac cni chqui' nadxi'iru'-nè' Dios len runru' ca rna bé'inè' rè'u. ³ Cni nac bé' nadxi'iru'-nè' Dios. Nac cni chqui' runru' ca rna bé'inè' rè'u, len cutu nac baníg lè na' rna bé'inè' rè'u. ⁴ Núti'tèz nu nac zxi'nè' Dios ruxíj lu le rac yödzyú ni. Chbuxicju' lu le rac yödzyú le réjlè'ru'-nè' Dios. ⁵ ¿Nuzxa na' ruxíj lu le rac yödzyú? Run cni nu rejlè' naquè' Jesús Zxi'nè' Dios.

Dios Bô' La'y runè' lna' lau queè' Cristo

⁶ Cni blè'è Jesucristo, bidè' bdilè' nis, len bulaljè' xchônè', len clègz bdilè' nis, san lèzca' bulaljè' xchônè'. Dios Bô' La'y naquè' Nu run lna' lau queè', le nac gdutè li didza' ru'è Dios Bô' La'y. ⁷ Tsonn nup tun lna' lau queè' Jesús ni' yehua' yubá, Dios Xuz, len Dios Zxi'n, lè' ca' Didza', len Dios Bô' La'y. Yonnè' ni, tuz nacquè'. ⁸ Lèzca' cni, tsonn le tun lna' lau queè' luyú ni, Dios Bô' La'y, len le bdilè' nis Jesús, len rôn ni' bulaljè' lè'i yag cruz, ati' yonn ni, tuz ca ta'ná. ⁹ Chqui' si' lu na'ru' le tun lna' lau bunách, le runè' lna' lau Dios nactèr Isaca'. Lè na' benè' lna' lau Dios nac le benè' lna' lau queè' Jesús, gnè' naquè' Zxi'nczè'. ¹⁰ Nu rejlè' Zxi'nè' Dios, nazí' lu nè'i le nunè' lna' lau Dios. Nu curejlè' Dios, nac ca rna nu na': "Dios rzi' yè'è." Cni nac, le cutu gyejlè' le benè' lna' lau Dios queè' Zxi'nè'. ¹¹ Lè ni nac le benè' lna' lau Dios. Gnè' chbennè' queèru' yöl-la' na'bán gdu, ati' Zxi'nè' na' naquè' Nu nabániru' cni. ¹² Nu zóalenè' lei Zxi'nè' Dios, dè yöl-la' na'bán gdu qui. Nu cuzóalenè' lei Zxi'nè' Dios, cutu dè yöl-la' na'bán gdu qui.

Ca gnöziru' dè queèru' yöl-la' na'bán gdu

¹³ Lbi'ili' na' réjlè'li'-nè' Zxi'nè' Dios, ruzuja' queèli' lu guich lè ni quiè gnözili' chdè yöl-la' na'bán gdu queèli', len quiè gac gdu ca réjlè'li'-nè' Zxi'nè' Dios.

¹⁴ Lè ni nac le ruzxöni ládxi'ru' Lè'. Chqui' bi gnabru' lahuè' ca rè'nnè' Lè', Lè' ryönnè' rè'u. ¹⁵ Chqui' nöziru' ryönnè' rè'u ca nac bi rnábiru' Lè', nöziru' ca' gdél-li'czru' lè na' rnabru' lahuè'.

¹⁶ Chqui' nu gle'i böchi' lzè'i run dul-la' cunachè' yöl-la' gut, ral-la' gnab qui nu na' lahuè' Dios, ati' Lè' gunnè' yöl-la' na'bán qui. Cni rnia': Ral-la' gnabli' quegac nup tun dul-la' cunachè' yöl-la' gut. Dè dul-la' nachè' yöl-la' gut. Cutu rnia' gnabli' qui nu run dul-la' cni. ¹⁷ Yúgu'tè le cunác tsahui' nac dul-la', san dè dul-la' cunachè' yöl-la' gut. ¹⁸ Nöziru' cutu runtecz dul-la' nu nac zxi'nè' Dios, le run chi'è nu na' Zxi'nczè' Dios, ati' tu' xöhui' cutu saqui' bi gun qui.

¹⁹ Nöziru' yu'uru' lu nè'è Dios, ati' yu'ugac lu na' tu' xöhui' yúgu'tè bunách tui' ládxi'gac le dè yödzyú ni.

²⁰ Na'a, nöziru' chbidè' ni Zxi'nè' Dios, len bennè' queèru' yöl-la' rejni'i, quiè gúnbè'ru' Nu na' nac gdutè li. Zóalenru' Nu na' nac gdutè li le zóalenru'-nè' Jesucristo, Zxi'nè' Dios. Nu ni nac Dios gdu, len Nu runn queèru' yöl-la' na'bán gdu. ²¹ Zxi'na'dau', gul-gún chi'i cuinli' cui tsej ládxi'cli' bdau' guiöj bdau' yag. Ca' gac.

DÍDZA'DAU' BURÓP BUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Núnbë'ru' le nac gdutë li len yöl-la' nadxí'i

¹ Neda', bönni' gul run chi'a bunách queë' Cristo, rugapa' li' Dios, ngul rö queë' Dios, tsaxón len yúgu'të zxi'nu'. Nadxí'ida' lbi'ili' le núnbë'ru' le nac gdutë li, len clég neda'z, san lëzca' ta'dxi'i lbi'ili' yúgu'të nup chnúnbë'gac le nac gdutë li. ² Nadxí'itu' lbi'ili' le núnbë'ru' le nac gdutë li, le zóalencz rë'u. ³ Rnaba' lahuë' Dios Xuz len Xanru' Jesucristo, Zxi'nczë' Dios, uzá' ladxë'ë queëli', len huechi' ladxë'ë lbi'ili', len gunë' ga soa dxi icj ladxí'dau'li' le núnbë'li' le nac gdutë li len nadxí'ili' lza'li'.

⁴ Budzjitsquida' cati' byönda' tunbi' zxi'nu' ca nac le nac gdutë li, le tunbi' ca na' gna bé'inë' rë'u Dios Xuz. ⁵ Na'a, ráta'yua' lau', nguldau', gunu' ca rna bë' zxbá queë'. Cutu ruzuja' quiu' lu guich tu zxbá cub. Ruzuja' la' leyz lë na' gna bé'inë' rë'u dza ni'të, gnë' ral-la' gdxí'iru' lza'ru'. ⁶ Cni nac bë' nadxí'iru'-në' Dios. Nac cni chqui' runru' ca rna le gna bé'inë' rë'u. Lë na' gna bé'inë' rë'u nac quië gdxí'iru' lza'ru' ca na' chbyónili' dza ni'të.

Nup tē'ni la'z'i' ye'i rē'u

⁷ Lë ni rguíxjöi'da' lbi'ili', le chta'dá yödzlyú ni zian nup ta'z'i' yë', nup na' cuta'z'i' lu na'gac ca bidë' Jesucristo, guquë' gdu bunách. Nu na' run cni, nac nu rzi' yë' len nu rdá'baga' Cristo. ⁸ Gul-gún chi'i cuinli' cui unitli' le nadél-li'li' le benli' xchinë' Cristo, san gul-güi' ladxí'li' gdél-li'li' gdutë le ral-la' si'li' lu në'ë Dios.

⁹ Núti'tëz nu rguel-la' nöz yubl len rucá'n xtidzë'ë Cristo, cutu zóalenë' nu na' Dios. Nu da'tecz xtidzë'ë Cristo, zóalenë' nu na' Dios Xuz lenca' Zxi'në'. ¹⁰ Chqui' núti'tëz nu za' ga zoali', len rusëdi zxbá yubl, cutu ulëbili' lidxli' nu na', len cutu guiëli' lei: "Gyu'u len netu'." ¹¹ Nu rë lei: "Gyu'u len netu'", run tsaxón lei ca nac le cunác run nu na'.

Runë' löz Juan gdxinë' ga nacu'ë böchi' lzë'ë

¹² Zal-la' le zian ral-la' uzuja' queëli' lu guich, cutu rë'nda' uzuja' yúgu'të lu guich. Runa' löz guida' ga zoali', ati' güi'ru' didza' yalj lulu, quië gac udzjiru' gdu ladxí'ru'.

¹³ Tu'gapbi' Dios li' zxi'nnu ngul zxilu', ngul rö queë' Dios. Ca' gac.

DÍDZA'DAU' BUNN BUZUJĚ' LU GUICH SAN JUAN

Le dxi'a runě' bōnni' lě' Gayo

¹ Neda', bōnni' gul run chi'a bunách queě' Cristo, rugapa' Dios li', Gayo dxi'i ladxi'. Nadxi'ida' li' le núnbē'ru' le nac gđutě li.

² Bōcha'adau', rnabda'-nē' Dios guně' ga gac dxi'a quiu' ca nac yúgu'tě le runu', len su' ca' dxi'a, ca na' rac dxi'a qui bō' nacczu'. ³ Rudzijda' le ta'dxině' ga zoa' bōchi'ru', tuně' lna' lau quiu', ta'ně' nacu' li ladxi', len runu' ca nac le nac gđutě li. ⁴ Cutu bi dē le runr ga rudzijda' ca lě ni, cati' ryōnda' tun ca rna le nac gđutě li nup nacgac ca bi'i queēcza'.

⁵ Bōcha'adau', runu' le nac gdu cati' ráclenu' bōchi'ru', len runu' ca' le nacr lsaca', ráclenu' bōchi'ru' cunúnbe'inu' lequě'. ⁶ Tuně' lna' lau quiu' bōchi'ru' ni laugac bunách queě' Cristo ni, ta'guíxjō'ě ca na' nadxi'inu' lequě'. Runu' le nac dxi'a cati' rugú'u lequě' nōz, ráclenu' lequě' ca na' ral-la' gunu' quegac nup tun xchině' Dios, quiě luú'ě nōz. ⁷ Lequě' gularujě' ni le nadxi'icně' Jesús, len cutu bi ta'zi'ě lu na'gac bunách cuta'dá' Cristo. ⁸ Qui lě ni na' ral-la' gunru' ba la'n bunách tun cni, quiě gúnlenru' lequě' dxin qui le nac gđutě li.

Le cunác dxi'a runě' Diótrefes

⁹ Chbuzuja' lu guich le uzejni'i bunách queě' Cristo ni', san Diótrefes, bōnni' ni' rdzag ladxě'ě gaquě' blau ladjquě', cutu runě' netu' ba la'n. ¹⁰ Qui lě ni na', chqui' huida' ga zoali', usá'a ládxi'li' cati' udubli' ca nacgac le runě'. Rzi' quidzě'ě netu', len rně' queětu' le cunác. Cutu rzxōn ladxě'ě tsa lě niz, san lězca' cutu runě' ba la'n bōchi'ru' ta'dxině' ni', ati' ruzaguě'ě xnōzgak nup ni' tē'ni lun lequě' ba la'n, len rubijě' nup na' ladj bunách queě' Cristo.

¹¹ Bōcha'adau', cutu gunu' ca tun nup tua' dō', san ca tun nup tun le nac dxi'a gunu'. Nu run le nac dxi'a naqui queě' Dios, san nu rua' dō' gatga benbē' Dios.

Le nac dxi'a runě' Demetrio

¹² Yúgu'tě bōchi'ru' tuně' lna' lau queě' Demetrio, ati' nac bē' runě' le nac gđutě li. Lězca' netu' runtu' lna' lau queě', ati' nōzili' nacz le runtu' lna' lau queě'.

Le rnabě' Juan lahuě' Dios

¹³ Zianr ca' le gu'nda' uzuja' quiu' lu guich, san cutu rē'nda' uzuja' lei lu guichz. ¹⁴ Na'a, runa' lōz glě'iteda' li', ati' gūi'ru' didza' yalj lulu.

¹⁵ Rnaba' lahuě' Dios guně' ga soa dxi' icj ládxi'da'u. Tu'gáp Dios li' nup ni ta'dxi'i rē'u. Lězca' li', bgap Dios tu tu nup ni ta'dxi'i rē'u. Ca' gac.

DIDZA' BUZUJË' LU GUICH SAN JUDAS

Judas rugapë' Dios nup nulidzë' Dios

¹ Neda', Judas, tsaz naca' huen dxin queë' Jesucristo, len naca' ca' böchë'ë Jacobo. Rugapa' Dios lbi'ili', nulidzë' lbi'ili' Dios Xuz, len nadxi'inë' lbi'ili', len run chi'ë lbi'ili' le nacli' tuz len Jesucristo. ² Rë'nda' gnözili' ca ruhuéchi'tsca ladxë'ë lbi'ili' Dios, len nadxi'itsquinë' lbi'ili', lenca' quië soatsca dxi icj lãdxi'dau'li'.

Nup tu'sëdi le cunác

³ Böchi' lza'adau', guetsca ladx'a' a uzuja' queëli' lu guich ca nac yöl-la' ruslá nadél-li'ru', san run bayúdx uchizia' icj nagli' quië gdu lãdxi'li' tıl-lenli' nup ta'dá'baga' le réjlë'ru'-në' Dios, lë na' budödë' Dios tsaz lu na'gac nup náquigac quizi queë' quië luzë didza' qui laugac yúgu'të bunách. ⁴ Cni run bayúdx guna' le chgulayázlenë' rë'u bagachi'z la'quë' bönni', Dios buzóë' quequë' dza ni'të gchuguë' quequë' tsaz. Bönni' ni cutu ta'yj lãdxi'quë' Dios. Le zoa le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, táquinë' huac lunë' le cunác. Ta'dá'baguë'ë Xanru' Jesucristo. Tuzë' Lë' rna bé'inë' rë'u.

⁵ Chnöziczli' lë ni, san rë'nda' usá'a lãdxi'li' ca benë' Xanru' Dios. Zal-la' buslë' bunách Israel cati' bubijë' lequë' luyú Egipto, gdöd ni' busnitië' nup bítša'gac ladjquë' san cutu gulayejlë' Lë'. ⁶ Lëzca' cni, Dios buseyjë' tu latj chul yugu' gbaz la'y queë', nup ni' cutu glun xchinquë', san guluca'në' xlatjquë'. Tsaz nága'quë' ni' ga gdxinr dza usyudxë' yödzylyú ni Dios. ⁷ Lëzca' cni guc quegac yödž Sodoma len Gomorra len yödž dzaggac leygac. Ca na' glunë' gbaz la'y na', guladá'baguë'ë Dios, lëzca' cni glunë' bönni' yugu' lu yödž na'. Guludöd cuinquë' quië glunë' le cunác len le gulazéz lãdxi'quë' le tun ga nu rutuí'i. Na'a, le busaca' zi'ë lequë' Dios lu gui' le cutu ul, lë na' guc quequë' nac tu le run gadxi yúgu'tëru', cui gunru' la' leyz.

⁸ Zal-la' glac lë ni, la' cniz tunë' bönni' ni, bönni' rjáclenë' yël yudxi. Tun ditjnë' gdu ca nayá' nabinquë'. Ta'dá'baguë'ë le rna bé'inë' rë'u Dios, len ta'në zi'ë quegac nup ta'ná bë' yehua' yubá. ⁹ Miguelcz, gbaz la'y blau, cati' gdıl-lenë' tu' xöhui' quië gac u'ë gdu ca gyë'ë Moisés, cutu burúguinë' udxie' dö' tu' xöhui' na', san gudxë' lei: "Xanru' uzeyne' ba nadx li'." ¹⁰ San ta'në zi'ë bönni' ni quegac le runë' Dios, yugu' le cuta'yéjini'në', ati' yugu' le ta'yéjini'në' racz quequë' ca na' tunba' böa' guixi' cuta'yéjini'iba', lë ni tu'gunë' dxin len cni tu'dxia dö' cuinquë'.

¹¹ Bica' bayechi' lequë' le chglunë' dul-la' ca na' benë' Caín, ati' lu yöl-la' ruhuidi' quequë' chgulachixi gulanignë' ca na' bchixi bnignë' Balaam quië si'ë dumí, ati' chnarugu quequë' latië' ca na' gutië' Coré cati' gdá'baguë'ë Moisés. ¹² Yugu' bönni' ni tágulenë' tsazxön lbi'ili' cati' ráguli' yugu' güi'i huagu lu yöl-la' nadxi'i queëli'. Tunë' ga ta'chixi ta'nigui nup dzaggac lbi'ili', le ti'j tauzë'. Nacquë' ca bönni' ral-la' lugáguquë'-ba' bö'cu' xzila, san la' cuinczë' tu'gahuë'. Nacquë' ca böaj luzxbá cunachë'gac nis, ati' rua' leygac bö' na'l ni'l. Nacquë' ca' ca yag chbdxin dza bi la'bía san cutu bi ta'bía, ati' nacquë' ca' ca yag chgulabídx gdu luí len chnaládzugac. ¹³ Nacquë' ca' ca nis xzön cati' ryas rdxia len rbö' bdxina' qui, lë na' rulu' ca nac yöl-la' stu' tunë'. Nacquë'

ca bölj luzxbá nuca'ncba' xnözcba'. Dios chnunë' quequë' la'yazië' tsaz latj chul.

¹⁴ Ca nac quequë' bë'ë ca' didza' uláz queë' Dios Enoc, bönni' ni' gbáblenë' bugádx cö' zxi'n xsoë' Adán, gnë': "Gul-yutsca', zë'ë Xanru', dzaggac Lë' zian gayuá' bunách náquigac quizi queë'." ¹⁵ Zë'ë gunë' xzguia' yúgu'të bunách len gchuguë' quegac yúgu'të nup tua' dö'." Cni gunë' ni'a qui yúgu'të didza' zi' gulanë' queë' Lë' bönni' dul-la' na'. ¹⁶ Bönni' ni ta'në' queë', len ta'zi' quidzë'ë, len tunë' ca nac le ta'zëz ládxi'quë'. Tu'ë didza' lu yöl-la' run ba zxön cuinquë', len quië luzi'ë xbeygac, tu'ë didza' ta'gú'u bunách yöl-la' zxön.

Judas rus'ë ládxi'gac nup ta'yejlë' Cristo

¹⁷ Na'a, böchi' lza'adau', gul-tsajnéy yugu' didza' glu'ë dza ni'të bönni' gbaz queë' Xanru' Jesucristo. ¹⁸ Bönni' na' glë' lbi'ili': "Dza tsajséytëgac luluí' lauquë' bönni' lutitjë' le nac la'y, len lunë' ca nac le ta'zëz ládxi'quë' le cunác." ¹⁹ Bönni' ni tunë' ga grujli' chochl. Tu'ë didza' lu yöl-la' bunáchz quequë' len cutu zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y.

²⁰ Na'a, böchi' lza'adau', gul-zóa tsutsu ca nac yöl-la' rejlä' queëli' Dios le nac gdu la'y. Gul-lidzë' Dios, ugunli' dxin yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. ²¹ Gul-gá'nlenë' Dios, Nu nadxi'i rë'u, len gul-cöz dza ni' uluí' lahuë' Xanru' Jesucristo, Nu huechi' ladxë'ë rë'u quië gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu.

²² Gul-gún ga la'díp ládxi'gac nup rac chop ládxi'gac. ²³ Gul-gún ga lulë', gac tsca ubijli' lequë' lu gui'. Lu yöl-la' radxi queëli' gul-huechi' ládxi'li' yezica' bunách. Gul-gún chi'i cuinli', cui gunli' tsaxxön lequë', cugútsa'li' le cunác tunë'.

Le rgu'u Dios yöl-la' zxön

²⁴⁻²⁵ Dios la'z dui, Nu nözicz yúgu'të, len Nu buslá rë'u ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo, napë' yöl-la' huac gun chi'ë lbi'ili', cui gchixi gníguili', len uschinë' lbi'ili' lahuë' Lë' ga zoë' lu yení' gdu. Gunë' ga gacli' gdu dxi'a len ga udzjitsquili'. Gaccz queë' Dios yöl-la' ba, len yöl-la' zxön, len yöl-la' blau, len yöl-la' uná bë', na'a dza len yúgu'të dza zi'a za'c. Ca' gac.

LE BULU'Ë LAHUI DIOS ATI' NUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Le bulu'ë lahui Dios ca nac queë' Jesucristo

¹ Lë ni nac tu le bulu'ë lahui Jesucristo, le bë'ë Lë' latj Dios ului'inë' yugu' huen dxin queë' ca nac le run bayúdx lactë. Jesucristo bsölë'ë tuë' gbaz la'y queë', nu na' buzejni'i neda', Juan, huen dxin queë' Cristo. Gbaz la'y na' bului'inë' neda' ca nac lë ni. ² Neda', Juan, ruzuja' lu guich ni le nac gdu'të li ca nac yúgu'të le blé'ida', len runa' lna' lau qui xtidzë'ë Dios len qui le benë' lna' lau Jesucristo.

³ Bica' ba nu uláb didza' ni, len bica' bagac nup luzë naggac nu na' uláb xtidzë'ë Dios ni, len lun ca rna lë ni nayúy lu guich, le chzoa lac.

Juan ruzujë' lu guich le uzejni'i gadx cö' bunách queë' Cristo

⁴ Neda', Juan, ruzuja' lu guich didza' uzejni'i gadx cö' bunách queë' Cristo, nacua' luyú Asia. Dios, Nu zoacz, len gzoatecz, len ral-la' guid, r nabda'-në' uzá' ladxë'ë queëli', len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li', dzaggac Lë' gadx bö' nacua' lahuë' Lë' ga ni' rë'ë rna bë'ë. ⁵ Dzaguë' ca' Lë' Jesucristo, runë' ca rnë' len runë' lna' lau queë' Dios. Zi'al Lë' bubanë' tsaz lu yöl-la' gut, len rna bé'inë' bönni' ta'ná bë'ë yödzyú ni. Lë' nadxi'inë' rë'u len gdi'bë' rë'u, bugüë' dul-la' nabága'ru' len xchönë' bulaljë' lë'i yag cruz, le gutië' uláz queëru'. ⁶ Jesucristo benë' ga rna bë'ru' len ga nacru' bxuz, quië cu'ru'-në' yöl-la' ba Dios, Xuzë' Jesús. Yöl-la' ba Lë' len gactecz queë' yöl-la' uná bë'. Ca' gac.

⁷ Gul-yutsca'. Zë'ë Cristo lu böaj luzxbá. La'le'i Lë' yúgu'të bunách lenca' nup ni' glun Lë' huë', guludöddë' Lë'. La'bödx yechi' yúgu'të bunách yödzyú ni cati' la'le'i Lë'. La'naru' gactë cni. Ca' gac.

⁸ Cni rnë' Lë': "Neda' naca' Nu zoa zi'al lenca' Nu rajseytë ca nac le rzu lau len le ruúdx'të." Cni rnë' Xanru', napczë' yöl-la' huac. Zoaczë' Lë', len gzóateczë', len zi'a guidë'.

Rlé'inë' Juan yöl-la'yeni' queë' Jesucristo

⁹ Neda', Juan, naca' böchi' lza'li' len tsazxön rzaca' rguí'lena' lbi'ili', len tsazxön len lbi'ili' ruzi'a xbey le rna bë'ë Dios, len nadél-li'da' yöl-la' rböz zxön ladx'i' na' runnë' queëru' Jesucristo. Gatsj lahui' nis zxön nadzuna' tu luyú bidx ni, nazí' lei Patmos. Nadzuna' le bena' lban qui xtidzë'ë Dios len le bena' lna' lau queë' Jesucristo. ¹⁰ Lu dza la'y queë' Xanru', gdu gzóalenë' neda' Dios Bö' La'y, ati' byönda' cúdzula' chi'ë bönni' rulidzë' zidzj. Byön chi'ë ca rbödx trompeta. ¹¹ Bönni' ni gudxë' neda': "Neda' naca' Nu zoa zi'al len Nu rajseytë ca nac le rzu lau len le ruúdx'të. Bzuj lu guich le rlé'inu' len bsöla' lei quegac gadx cö' bunách quia', nacua' luyú Asia, nup nacua'

lu yödz Éfeso,
len lu yödz Esmirna,
len lu yödz Pérgamo,
len lu yödz Tiatira,
len lu yödz Sardis,
len lu yödz Filadelfia,
len lu yödz Laodicea."

¹² Bueycja' quië glé'ida' nuzxa na' rulídz neda'. Cati' bueycja', blé'ida' gadx le nua'gac gui' náquicni oro. ¹³ Ladj gadx le nua'gac gui' na' blé'ida' tu Nu nalá' ca rnê'ë bönni'. Nacuë' tu lari' tunn le rdxin xni'ë, len lchu'ë nasië' tu pan náquini oro. ¹⁴ Chguichdau'z nac guitsa' icjê' ca nac zxila' o ca rna' bögui', ati' ryëp yös yení' yøj lahuë' ca gui'. ¹⁵ Ryëp yös yení' ni'ë ca guia bronze dxildau', le nudzë'itsca lu gui' ca bau'yal. Zidzj byön chi'ë ca ryön tu yegu zxön. ¹⁶ Lu në'ë yubél zxoacba' gadx bölj yení', ati' ru'ë r-ruj didza' le nac ca tu guia Tuchí' natuchi' grop rui'i. Ryëp yös yení' lahuë' ca gbidz cati' rudzá'a.

¹⁷ Cati' blé'ida' Lë' gdzö'a xni'ë ca bönni' nat. Ni'r Lë' bxoá në'ë neda' len në'ë yubél len gudxë' neda': "Cutu gádxinu'. Neda' naca' Nu zoa zi'al len Nu rajseytë. ¹⁸ Naca' Nu nabáncz. Gutia', ati' na'a zóatecza' nabana'. Dë lu na'a gna bé'ida' yöl-la' gut len latj quegac nup natgac. ¹⁹ Bzuj lu guich lë na' chblé'inu', len le rac na'a, lenca' le ral-la' gac tód na'a. ²⁰ Lë ni nac le nagachi' ca nac quecba' gadx bölj yení' na' blé'inu' zxoacba' lu na'a yubél, len ca nac gadx le nua'gac gui' náquicni oro. Gadx bölj yení' na' nacba' le run lsaqui' qui gadx gbaz quegac gadx cö' bunách quia', ati' gadx le nua'gac gui' na' nacgac le run lsaqui' quegac gadx cö' bunách quia' na'."

2

Didza' bsölë'ë yödZ Éfeso

¹ Gnë' ca' Bönni' na': "Bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Éfeso. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' zxoacba' lu në'i yubél gadx bölj yení', len rda gatsj lahui'l gadx le nua'gac gui' na' náquicni oro. ² Cni rna: Neda' nözda' yugu' le runli' len ca rúntscali' dxin. Nözda' rbözli' zxön ladxi' len cutu gac gua' glenli' nup tua' dö'. Nözda' chgzxi' bé'li' nup ta'ná nacgac gbaz quia' san cutu ca' nacquë', ati' na'a nözili' ta'zi' yë'ë. ³ Rbözli' zxön ladxi' len chgzxaca' gdi'li' le da'li' neda', san cutu bcuidi' ládxi'li'. ⁴ Na'a, dë tu le ruquí lbi'ili': Cutur nadxi'ili' neda' ca na' bdxí'ili' neda' zi'al. ⁵ Qui lë ni na', gul-tsajnéy ca na' benli' zi'al, lë na' busanli', ati' na'a, gul-bí'i ládxi'li' len gul-gún ca na' benli' zi'al. Chqui' cutu ubí'i ládxi'li', guidtea' queëli', ati' ugúa' xlatj le nua' gui' queëli'. ⁶ Na'a, zoa tu le raclen lbi'ili'. Cutu rlé'ili' dxi'a le tunë' bönni' nicolaíta, nup na' ta'yíj ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag len tun le cunác, lë na' curlé'ida' dxi'a ca' neda'. ⁷ Nu ryöni ral-la' uzë nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo, rnë': Nup luxícj lu le rac yödzyú, guna' ga lagu le rbia yag zoa gatsj lahui'l la' yël lach queë' Dios, le gun ga la'cuá' tsalzú."

Didza' bsölë'ë yödZ Esmirna

⁸ Gnë' ca': "Lëzca' cni, bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Esmirna. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' zoa zi'al len nac ca' Nu rajseytë, Nu na' gut len bubán tsaz. ⁹ Cni rna: Neda' nözda' le runli' len ca rzaca' rgui'li'. Nözda' nacli' yechi' san le nactë rlé'ili' yöl-la' tsahui' le nac gdu. Nözda' ca' ca ta'në xöhui' queëli' nup ni' ta'ná nacgac bunách judío, san cutu ca' nacgac cni. Nup ni ta'dá' Satanás, tu' xöhui'. ¹⁰ Cutu ca' gádxili' le ral-la' saca' qui'li'. Tu' xöhui' na' gun ga gdzunli' lidx guida la'li' lbi'ili'. Cni si' bé' lbi'ili', ati' gdu ca chi dza saca' qui'li'. Gul-tsejlë' neda' ga gdxintë dza gatli', ati' neda' gunna' queëli' yöl-la' na'bán gdu. ¹¹ Nu ryöni ral-la' uzë nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia'

neda', Cristo, rnè': Nup luxíj lu le rac yödzyú, cutu bi gun quegac yöl-la' gut le gac burópl quegac nup la'cua'tecz lu gui' gabíl."

Didza' bsölë'ë yödZ Pérgamo

¹² Gnè' ca': "Lèzca' cni bzuju lu guich didza' ni gsölu' queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Pérgamo. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' nua' guia tuchi' na' natuchi' grop rui'i. ¹³ Neda' nözda' le runli'. Nözda' ca' zoali' ga ni' rna bè' Satanás, tu' xöhui', san ni ruzxöni ládxi'li' neda'. Cutu ca' nusanli' ca réjlë'li' neda', cutu busanli' lei yugu' dza ni' cati' guludöddë' ga zoali' Antipas, bönni' ni' bénteczë' lna' lau quia', ati' gutië' ga ni' zoa Satanás, tu' xöhui'. ¹⁴ Na'a, dë tu chop le tu'quí lbi'ili': Nacua'len lbi'ili' lu yödZ Pérgamo la'gac bunách nazí' lu na'gac zxba queë' Balaam, bönni' ni' busëdnë' Balac gunë' ga la'chixi la'nigui bunách Israel, glahuë'-ba' yugu' böa' bëdxdau' guludöcdë'-ba' laugac bdau' guiöj bdau' yag len glunë' le cunác. ¹⁵ Lèzca' cni nacua'len lbi'ili' nup ni' nazí' lu na'gac zxba quegac bunách nicolaíta, lë na' curlé'ida' dxi'a neda'. ¹⁶ Qui lë ni na', gul-bí'i ládxi'li' na'a. Chqui' cutu ubí'i ládxi'li', guidtea' ga zoali' len tíl-lena' lequë' len didza' r-ruj ru'a, le nac ca tu guia tuchi'. ¹⁷ Nu ryöni ral-la' uzë nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo, rnè': Nup luxíj lu le rac yödzyú, guna' ga lagu yöt maná na' nagachi'. Ünözja' ca' quequë' tu guiöj chguichdau', ati' lu guiöj na' nayúj tu la cub, nutu nu nunbë' lei, san nupz na' la'zí' lei, lunbë' la na'."

Didza' bsölë'ë yödZ Tiatira

¹⁸ Gnè' ca': "Lèzca' cni, bzuju lu guich didza' ni gsölu' queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Tiatira. Cni uzuju' lu guich: Ru'ë didza' Zxi'në' Dios, Nu na' dxi'a yöj lahuë' nacgac ga gui', ati' ni'ë nacgac ca guia bronce dxildau'. ¹⁹ Cni rnè': Neda' nözda' le runli'. Nözda' ca nadxi'ili' neda' len ca réjlë'li' neda'. Nözda' ca' ca runli' xchina' lu yöl-la' rböz xön ládxi' queëli'. Nözda' nacr gdu ca runli' yugu' lë ni ca benli' zí'atël. ²⁰ Nacuá' tu chop le tu'quí lbi'ili': Rui'li'-nu latj ngul na' lënu Jezabel, rnanu rui'nu didza' uláz queë' Dios, ati' ni'a qui le rusëdinu rzi' yé'ínu nup tun xchina'. Rusëdinu lequë' le run ga tunë' le cunác len tahuë'-ba' böa' bëdxdau' ta'gu'ë-ba' laugac bdau' guiöj bdau' yag. ²¹ Neda' bë'a-nu latj ubí'i ládxi'nu, san cutu ré'ninu uca'nnu le cunác na' runnu. ²² Qui lë ni na' chu'na'-nu tu le gáti'nu ga na' saca' qui'nu lu xhuë'nu tsaxxón len nup glun tsaxxón len lënu le cunác. Cni guna' na'a chqui' cutu lubí'i ládxi'gac quië cutur lun dul-la' na'. ²³ Guna' ga latbi' zxi'nnu. Cni gac, láquibe'i yúgu'të cö' bunách quia' ruyúa' le ta'bequi icgac len le ta'zá' ládxi'gac bunách, ati' ubi'a queëli' tsa nac le runli'. ²⁴ Yezica'li' zoali' yödZ Tiatira, nul-li' cunazí' lu na'li' lë na' rusëdinu, len cutu nazëdli' lë na' ta'ná bunách ni' nac le nayéjni'tsqi, san le nactë naqui qui Satanás, tu' xöhui', répa' lbi'ili': Cutu uspaga'a lbi'ili' yetú le ral-la' gunli'. ²⁵ Na'a, lë na' chnazí' lu na'li', gul-gún chi'i ga gdxintë dza huöda'. ²⁶ Bönni' ni' luxicjé' lu le rac yödzyú len lunë' ca ré'nda' neda' ga udxte, neda' guna' ga la'ná bé'inë' bunách gdu'të yödzyú. ²⁷ Ca na' budödë' lu na'a Xuza' Dios yöl-la' uná bë', neda' ca' guna' ga la'ná bé'inë' yugu' yödZ, gata' lu na'quë' xuyaj guia, ati' luzxuzxjé' bunách na' ca na ruzxúzj tu yusu' náquini yu. ²⁸ Gu'a ca' quequë' bölj usíl. ²⁹ Nu ryöni ral-la' uzë nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo."

3

Didza' bsölë'ë yödZ Sardis

¹ Gnë' ca': "Lëzca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Sardis. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' nacua'len Lei gax bö' na' len zxoacba' lu në'i yubél gax bölj yení', rna cni: Neda' nözda' le cunác runli', len nözda' chnatzcli' zal-la' taquí bunách nabanli'. ² Gul-spán láchxi'li'. Gul-gún tsutsu le nacua'len lbi'ili', le chzoa lat, le ráquibe'ida' cutu nac gdu lahuë' Dios le runli'. ³ Gul-tsajnéy na'a zxba na' byónili' le gzxi' lu na'li'. Gul-gún ca rna xtídzë'ë Dios len gul-b'i láchxi'li'. Chqui' cutu uspán láchxi'li', guida' ga zoali' tu tsalz ca na' rdxinë' tu tsalz gban, ati' cutu gnözili' bizxa dza na' guida' ga zoali'. ⁴ Nacua'len lbi'ili' lu yödZ Sardis la'gac bunách cutu nacgac xöhui'. La'dalen neda' nup ni, nácugac lari' chguichdau'z le ruluí' nuhuöacquë' gdu dxi'a, le nacquë' lsaca' gac cni quequë'. ⁵ Nup luxíj lu le rac yödZlyú ugacua' lequë' lari' chguichdau'z, len cutu usula' laquë' chnayujgac lu guich ga nayujgac lagac nup nadé-li'gac yöl-la' na'bán gdu. Si' lu na'a nup ni lahuë' Xuza' Dios lenca' lauquë' gbaz la'y queë'. ⁶ Nu ryöni ral-la' uzé nag lé ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo."

Didza' bsölë'ë yödZ Filadelfia

⁷ Gnë' ca': "Lëzca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Filadelfia. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' nac la'y len rui' didza' gdutë li, len dë lu në'i zxi'n guia queë' David, bönni' gna bë'ë, Nu rsalj ga nu ryaz ati' nutu nu gac uséj lei, len ruséj ga nu ryaz ati' nutu nu gac gsalj lei. ⁸ Nu ni rna: Neda' nözda' le runli'. Nözda' napli' lati'z yöl-la' huac, san runli' ca rna xtídz'a' len cutu rutui'li' rnali' náquili' quia'. Qui lé ni na' nuzó'a' lauli' tu ga nu tsaz le nayálj ati' nutu nu gac uséj lei. ⁹ Gul-yutsca', nup ni' ta'dá' Satanás, tu' xöhui', len ta'zi' yë', ta'ná nacgac bunách judío ta'yíj láchxi'gac Dios, san cutu nacgac cni, neda' guna' ga la'dxinë' lauli' len luzechu zxibquë' xní'ali'. Ni'r láquibe'inë' nadxi'ida' lbi'ili'. ¹⁰ Le benli' ca rna xtídz'a', glözli' zxön láchxi', neda' gun chi'a lbi'ili' dza na' la'zaca' la'guí' yúgu'të bunách yödZlyú ni, lé na' gac quíë si' bë' nup nacua' yödZlyú ni. ¹¹ Zi'a guida'. Qui lé ni na' gul-gún chi'i le napli', cui gac nu gun ga cusí'li' lé na' ral-la' gunna' queëli'. ¹² Nul-li' ni' uxíjcli' lu le rac yödZlyú, neda' guna' ga gacli' tsutsu ca nacgac yzxön, soali' gdau' ga na' zoë' Dios, len gatga grujli' ni'. Udá'a lbi'ili' ca lé' Dios quia', lenca' ca lé yödZ queë' Dios le nac Jerusalén cub, le ruhuótj r-ruj yehua' yubá lu në'ë Dios. Lëzca' udá'a lbi'ili' la' cub. ¹³ Nu ryöni ral-la' uzé nag lé ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo."

Didza' bsölë'ë yödZ Laodicea

¹⁴ Gnë' ca': "Lëzca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Laodicea. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' zoa tsaz, Nu run ca rna, len rui' didza' gdutë li ca na' run lna' lau, len nac ca' Nu na' blen lu në'i yúgu'të le benë' Dios. ¹⁵ Cni rna: Neda' nözda' le runli'. Ca runli' nac ca nis cunác ziaq, cutu ruca'nli' tsaz neda', len cutu nac ca nis zögui', cutu runli' xchina' gdu láchxi'li'. Dxi'ar gac la' gacli' ca nis ziaq o ca nis zögui'. ¹⁶ Na'a, le nacli' ca nis nagúlz, len cunacli' ca nis ziaq, len cutu nacli' ca nis zögui', chu'na' lbi'ili' ca run nu huëb nis nagúlz na'. ¹⁷ Lbi'ili' rnali' rlé'ili' yöl-la' tsahui' queëli' len rac dxi'a queëli', len cutu bi ryadzj queëli', san cutu

ráquibe'ili' le nacli'. Bayechi' nacli'. Nacli' xzi'. Nacli' yechi', len nacli' lau chul len rdali' xguidz. ¹⁸ Qui lë ni na', neda' ruzéjni'da' lbi'ili' gá'uli' lu na'a neda' le nac ca oro le nuna' dxi'a lu gui', quië gata' queëli' yöl-la' tsahui' gdu. Ral-la' gá'uli' ca' quia' lari' chguich gáculi', quië ggachi' yöl-la' xguidz queëli' le run ga nu rutui'i. Ral-la' gá'uli' ca' quia' le gun ga luhuóac yöj lauli' quië gac glé'ili'. ¹⁹ Neda' ruzeyda' bach len rut rguina' yúgu'të nup nadxi'ida' chqui' cutu tun le nac dxi'a. Qui lë ni na', gul-bi'i ládxi'li', gunli' xchina' gdu ládxi'li'. ²⁰ Gul-yutsca', néda'cza' zoa' ga nu ryaz, rulidza'. Chqui' núti'tëz nu yöni chi'a len gsalj quia', tsazia' len gágulena' nu na', ati' gágulen neda' nu na'. ²¹ Nul-li' ni' uxicjli' lu le rac yödzyú, neda' guna' ga cö'lenli' neda' tsaxxón ga na' rō'a rna bē'a, ca na' benē' ca' quia' neda' Xuza', buxicja' neda' lu le guc quia', ati' grō'lēna'-nē' tsaxxón Xuza' ga na' rō'ē rna bē'ē Lē'. ²² Nu ryōni, ral-la' uzé nag lë ni rnē' Dios Bō' La'y, rui'lenē' didza' yugu' cō' bunách quia' neda', Cristo.”

4

Yöl-la' ba ta'gu'ë Dios yehua' yubá

¹ Gdöd glac lë ni, buyúa' len blé'ida' tu ga nu ryaz nayájl yehua' yubá. Byōnda' ca' chi'ë bönni' na' byōnda' zi'al, bulídz zidzj ca rbōdx trompeta. Chi'i ni bulídz neda', gna: “Gda xtsa'l ni ati' neda' ului'ida' li' le run bayúdx lac tōd ni.”

² La' ni'z gzóalenē' neda' Dios Bō' La'y, ati' blé'ida' ni' yehua' yubá tu latj ga Nu rō' rna bē', len blé'ida' ca' Nu na' rō' latj na'. ³ Ryëp yös yení' Nu na' rō' latj na', ca na' ryëp yös yení' guiöj jasje len guiöj cornalina, yugu' guiöj záqui'tsqui. Gatsj lahui'l latj na' zoa bquita' nac lach ca nac guiöj esmeralda, le ryëptsa yös yení'. ⁴ Gdu zbi'il latj na' nacuá' ca' yetáp uruá' latj gap ta'bō' nup ta'ná bē', ati' yugu' latj na' rō'quē' tap uru'ë bönni' gul, nácuquē' lari' chguichdau'z, len dxiagac icjquē' bregui' náquicni oro. ⁵ Latj blau ga ni' rō' Nu na', ta'rúj yös len gziu' rnē', ati' bö zxōn ryu'u. Lahui' lau latj na' tu'zení' gadx le ta'gú'u yení', le nacgac gadx bō' dzaggac Dios. ⁶ Ca dōdl lahui latj ni dë tu ca nac tu nis zxōn ryëp yös yení' ca guiöj jar.

Gdu zbi'il latj na', tsla'a hueaj nacuá' tap nup nabangac, ati' zian yöj laugac dxiagac zaca' cúdzi'lgac len láhuilgac. ⁷ Tu nu nutsa' ladj tap ni nalá' ca nacha' bēdx guixi'. Nu na' buróp nalá' ca nacha' bēdx, ati' nu na' bunn nalá' lahui ca nac lau bönni', ati' nu budáp nalá' ca nacha' bsia' rzuba'. ⁸ Idaptë nup ni, qui queëgac dxia xop xilgac, ati' láhuilgac len lē'ilgac, yöj lau zian dxiagac. Rēl len tē dza cutu ca' tu'sán, ta'ná: “La'y, la'y, la'y naquē' Xanru' Dios, napczē' yöl-la' huac. Gzoaczē' Lē', len zoaczē', len chzoa guidczē'.”

⁹ Nup na' nabangac ta'gú'u yöl-la' ba Nu na' rō' rna bē', len zoatecz nabán. Tun ba la'n Nu na' len tē Nu na': “Xclenu'.” Bátti'tëz tun cni idáp na', ¹⁰ tu'tsálg lauquē' lyu lahui' lau Nu na' tap uru'ë bönni' gul na', ta'y'j ládxi'quē' Nu na' zoatecz, len tu'cu'ë bregui' oro quequē' lahui' lau latj ga ni' rō' rna bē' Nu na', ta'nē':

¹¹ Xantu' Dios, nacu' Isaca'

Cu'tu' Li' yöl-la' ba,

Len guntu' Li' ba la'n,

Len gata' quiu' yöl-la' uná bē'

Le benu' yúgu'të le dë.

Ca rē'ncznu' nacuá' len galazú lau nacuá'.

5

Tu guich len Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'

¹ Ni'r blé'ida' tu guich lu na' yubél Nu na' rö' latj blau. Guich na' nac tu guich nudúb, len da' didza' lé'il len lahuil. Naguel-la' guich na' gadx le nuseyjgac lei. ² Blé'ida'-në' tuë' gbaz la'y blau, ati' bë'ë zidzj didza', gnë': “¿Nuzxa nac lsaca' uladzu' le naguél-la'gac guich ni len gsalj lei?”

³ Nutu nu guc gsalj guich na' len cutu guc nu uyú lei, nitú nu zoa yehua' yubá, len nitú nu zoa luyú, len nitú nu zoa zxanil luyú. ⁴ Ni'r grödxá' le cutu bdzöli nu nac lsaca' gsalj guich na', len cutu bdzöli nu nac lsaca' uláb lei, len nutu nu nac lsaca' uyú lei. ⁵ Ni'r gudxë' neda' tuë' bönni' gul ni', gnë': “Cutu cödxu'. Nu na' nac ca bëdx guixi', Nu nabablen zxi'n xsoë' Judá, len nac ca' zxi'n xsoë' David, chbuxícj lu yúgu'të le rac, len saqui' uladzu' le naguél-la'gac guich ni len gsalj lei.”

⁶ Ni'r blé'ida'-në' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', zuinë' lahui' lau latj blau na' zoa gatsj lahui'l nup na' nabangac len gatsj láhui'lé' ca' bönni' gul na'. Naquë' hué' ca' nac qui bö'cu' zxíla' zoa nu budödi léba', nacua' gadxluzba' len gadx yöj lauba', le tu'luí' ca' nacgac gadx bö' na' dzaggac Dios, nasölë'ë leygac gdu'të yödzlyú. ⁷ Gdödë' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' len gdel-lë'ë guich na' lu na' yubél Nu na' rö' latj blau na'. ⁸ Cati' chgdel-lë'ë guich na', guluzechu zxibquë' lahuë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' idáp nup na' nabangac len idáp uru'ë bönni' gul na'. Zönquë' le rul-l nazí' lei arpa tu tuë' bönni' gul na', len nua'quë' ca' yugu' bdxí' náquicni oro, yúdzugac yal, lë na' rului' yöl-la' rulídz Dios quegac bunách queë'. ⁹ Tul-lë' tu le rul-l yöl-la' ba, le nac cub, le rna cni: Nacu' lsaca' quel-lu'u guich

Len uladzu'u le naguél-la'gac lei

Le bë'u latj bönni' guludöddë' Li',

Ati' len xchönu' böa'uu' bunách quië laqui queë' Dios,

Nacgac bunách gza'a nacua' gdu'të yödzlyú,

Bunách tui' yúgu'të didza' yubl,

Len nababgac yúgu'të yödz len yúgu'të luyú nacua' gdu'të yödzlyú.

¹⁰ Benu' ga nacquë' bönni' uná bë'

Len ga nacquë' bxuz queë' Dios queëru'.

Benu' ga ta'ná bë'ë yödzlyú.

¹¹ Ni'r buyúa' len byönda' chi'iquë' zian gbaz la'y. Gayuá' len gayuá' nacu'ë. Nacu'ë gdu zbi'il latj blau na' tsaxzón len nup na' nabangac lenca' len yugu' bönni' gul na'. ¹² Tu'ë zidzj didza' yúgu'të', ta'në':

Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', guludöddë'-ba',

Naquë' lsaca' gata' lu në'ë yöl-la' uná bë'

Len yöl-la' tsahui'

Len yöl-la' rejni'i

Len yöl-la' huac.

Naquë' lsaca' gunru'-në' ba la'n

Len tsej láchxí'ru' Lë'

Len cu'ru'-në' yöl-la' ba.

¹³ Ni'r byönda' tul-l yúgu'të bi benë' Dios yehua' yubá len yödzlyú, len zxanil luyú len lu nis xzón. Tul-l yúgu'të bi nacua' yugu' latj na', ta'ná:

Yöl-la' ba Nu na' rö' latj blau,

Lenca' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'.

Gúnteczru'-në' ba la'n

Len cú'teczru¹-nè' yöl-la' ba,
Ati' gna bé'teczè' Lè'.

¹⁴ Idaptè nup na' nabangac ta'ná: "Ca' gac."

Ni'r idáp uru'è bönni' gul na' gulutság lauquè' lyu len gulayíj ládxi'què' Nu na' zoatecz.

6

Le naguel-la'gac guich

¹ Ni'r blé'ida'-nè' Bönni' naquè' Bò'cu' Zxíla'dau', buládzu'è tu le naguel-la' guich na', ati' byönda' tu nu nutsa' ladj idáp na' nabangac, ryön chí'i ca gziu' rnè, gna: "Gda uyú'."

² Buyúa', len blé'ida'-ba' tuba' böa' chguich, ati' zön tu uxiti' yag nu na' dxia lèba'. Glu'è lè' tu bregui' udxié' icjè', ati' brujè' ca tu nu nactèr blau quiè uxicjè' lu gdil-l.

³ Cati' buládzu'è le buróp le naguel-la' guich na', byönda' buróp nu na' nabán, gna: "Gda uyú'."

⁴ Ni'r brujba' yetuba' böa', nacba' xna. Guludödè' lu nè'i nu na' dxia lèba' yöl-la' huac uná bè' tsajtúè' yöl-la' rböz dxi'a tsáhui'dau' quegac bunách len gunè' ga ludöddè' lza'què'. Gulunödzejè' queè' tu guia tuchi' zxon.

⁵ Cati' buládzu'è le bunn le naguel-la' guich na', byönda' bunn nu na' nabán gna: "Gda uyú'."

Buyúa' len blé'ida'-ba' tuba' böa' gasj, ati' zön tu zxgonz nu na' dxia lèba'.

⁶ Byönda' rui' didza' tu chí'i gatsj lahui'l tap na' nabangac, rna: "Chop guia zxoax' ttil lazzj qui tu dza huen dxin le gac gbin, len xop guia zxoax' cebada lazzj qui tu dza huen dxin, san cutu gunu' ga yadzj le nac za len cutu bi gunu' qui xisi uva nal."

⁷ Cati' buládzu'è le budáp le naguel-la' guich na', byönda' rui' didza' budáp nu na' nabán, gna: "Gda uyú'."

⁸ Buyúa' len blé'ida'-ba' tuba' böa' gulj, ati' nazí' lei Yöl-la' Gut nu na' dxia lèba', ati' zaejlen lei nu nazí' lei Latj Chul. Guludödè' lu nè'i nu na' gna be'i gatsj tu gatsj bunách nacua' yödzylyú quiè gdödi lequè' len guia tuchi', len ni'a qui yöl-la' rdun, len ni'a qui guidzhuè', len lu rú'acba' böa' guixi' snia' dzö'ba' yödzylyú.

⁹ Cati' buládzu'è le bugayu' le naguel-la' guich na', blé'ida' zzan bcugu yehua' yubá ni' bö' glacczé' bönni' ni' guludödcde' lequè' le glunè' lban qui xtídzè'è Dios len le glunè' lna' lau queè'. ¹⁰ Glui' zidzj didza' yugu' bö' ni, gulaná: "Xantu' La'y, runu' ca rnau', ¿batxcz cuequi xbeynu' netu' len uzí' lau' bönni' ni' nacu'è yödzylyú le guludöddè' netu'?"

¹¹ Gulunödzejè' quequè' lari' chguichdau'z lacuè', len glè' lequè': "Ral-la' uzí' ládxi'li' yetú chí'idau'z, ga gdxinr dza la'dxin ni yúgu'tè lza'li' huen dxin queè' Cristo, bönni' na' ral-la' ludödi ca' lequè' bunách ca na' guludödi lbi'ili'."

¹² Cati' buládzu'è le buzxóp le naguel-la' guich na', buyúa' len blé'ida' gtittsca luyú. Böac gasj gbidz, guc ca tu lari' guitsa' gasj, ati' böac xna beo' ca nac rön. ¹³ Gulaguíndj luyú bölj luzxbá, guc ca rac qui yag higo, ta'guíndj le rbia catí' rutá lei bö' bdunu'. ¹⁴ Gdöd qui luzxbá, guc qui ca rac qui guich cati' nu rutá lei. Guladzá' xlatjgac yúgu'tè gu'adau' len yúgu'tè gap zoa luyú bidx lu nis zxon. ¹⁵ Ni'r gulucachi' lauquè' gap nac zzan bloj len gap nac lè'i guiöj guí'adau' bönni' ta'ná bè'è luyú, len yugu' bönni' blau, len bönni' ta'lé'inè' yöl-la' tsáhui', len bönni' nacu'è lu na'què' bönni' rjaquè' gdil-l, len bönni' dè lu

na'quë', len yúgu'të bönni' nadá'ugac, len yúgu'të bönni' cunadá'ugac. ¹⁶ Glë' yugu' guí'adau' na' len yugu' lë'i guiöj na': "Gul-dubaga' netu', len gul-cachi' netu', cui gle'i netu' Nu na' rë' latj blau ni' len cui gdël-li' netu' yöl-la' rley queë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'. ¹⁷ Chbdxin dza uluí' lahui yöl-la' rley quequë', ati' ¿nuzxa caz saqui' gua' glen lei?"

7

Tu gayuá' yu tapán milë' bönni' da' tu le nac bë' ra' xgaquë'

¹ Gdöd glac lë ni blé'ida' tap gbaz la'y zuicnë' idáp la'a yödzylyú, tu'zaguë'ë xnözgac idáp bö' reycj tsla'a hueaj luyú, cui tseycj bö' yödzylyú, len cui tseycj lu nis zxön, len cui utá yag. ² Blé'ida'-në' ca' yetué' gbaz la'y zë'ë r-rujé' ga rlen gbizd, nu'ë tu le ud'é'ë le gac bë' nup nacgac queë' Dios ban. Bë'ë zidzj didza', bulidzë' idapë' gbaz la'y ni' nadöd lu na'quë' yöl-la' huac uná bë' lun ditjnë' luyú len nis zxön. ³ Gudxë' lequë': "Cutu gun ditjli' luyú len nis zxön len yugu' yag cati' uda'rtu' tu le gac bë' ra' xgaquë' bönni' huen dxin queë' Dios queëru'."

⁴ Byönda' tscá nacquë' bönni' da' lequë' lë na' nac bë', nacquë' gdu tu gayuá' yu tapán milë' ladj yúgu'të cö' di'a dza quegac xzi'n xsoë' Israel. ⁵ Bönni' na' da' lequë' lë na' nac bë':

Zxi'n xsoë' Judá nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Rubén nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Gad nacquë' chinnu milë'.

⁶ Zxi'n xsoë' Aser nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Neftalí nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Manasés nacquë' chinnu milë'.

⁷ Zxi'n xsoë' Simeón nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Leví nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Isacar nacquë' chinnu milë'.

⁸ Zxi'n xsoë' Zabulón nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' José nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Benjamín nacquë' chinnu milë'.

Bunách guix yu nácugac lari' chguichdau'z

⁹ Gdöd guc lë ni buyúa' len blé'igacda' bunách zian, nutu nu gac uláb lequë'. Nababquë' yúgu'të yödzy tui' didza' yubl gdu yödzylyú. Zuicnë' ca död'l lahui latj blau na' ga ni' zoë' ca' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', nácugquë' lari' chguichdau'z, len zönquë' zin. ¹⁰ Tu'ë zidzj didza' yúgu'të', ta'në':

Yöl-la' ruslá za' lu në'ë Dios queëru',

Rö'ë latj blau ni,

Len za' ca' lu në'ë Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'.

¹¹ Zuicnë' gdu zbi'il latj blau na', lenca' gdu zbi'il ga nacu'ë bönni' gul, lenca' gdu zbi'il ga nacuá' idáp na' nabangac yúgu'të gbaz la'y, ati' tu'tság lauquë' llyu ca död'l lahui latj blau na', ta'yíj ládxi'quë' Dios, ¹² ta'në':

Ca' gac. Yöl-la' ba Li', Dios queëtu',

Napu' yöl-la' zxön len yöl-la' rejni'i.

Rëtu' Li': "Xclenu'" len runtu' Li' ba la'n.

Napu' yöl-la' uná bë' len yöl-la' huac.

Gactecz cni quiu', Dios queëtu'. Ca' gac.

¹³ Ni'r gnabnë' neda' tuë' bönni' gul na', gnë': "¿Nupx na' nácugac lari' chguichdau'z, len gapx bönni' lequë'?"

¹⁴ Neda' gudxa' lè': "Xan, li' nōzcznu'."

Lè' gudxè' neda': "Nup ni gulazaca' gulagui'tsca. Gulaguibè' lari' nácucquè' len guluún leygac chguichdau'z len xchônè' Bōnni' na' naquè' Bō'cu' Zxíla'dau'. ¹⁵ Qui lè ni na' nacu'è ca dōdl lahui latj blau ga rō'è rna bè'è Dios, len tunè' dxin lahuè' Lè' rèl len tè dza lu gdau' queè'. Nu na' rō' latj blau ni gun chi'i lequè' le zóalentez lequè'. ¹⁶ Cutur la'dunè' len cutur la'bidxè' nis, len cutur la'yéguinè' gbidz, len cutur láquinè' xla ¹⁷ le uyúè' lequè' ca nu uyú bō'cu' zxila' Bōnni' na' naquè' Bō'cu' Zxíla'dau' zoè' gatsj lahui'l latj blau na'. Gchè'è lequè' gap ralj nis rui' yól-la' na'bán, ati' Dios uzxié' laquè' nis ta'bōdxè'."

8

Le bugádx le naguel-la' guich

¹ Cati' buládzu'è le bugádx le naguel-la' guich na', grō' dxi yehua' yubá gdu gatsj hora. ² Ni'r blé'igacda'-nè' gadx gbaz la'y na' zuicnè' lahuè' Dios, ati' guludödè' lu na'què' gadx trompeta. ³ Ni'r bidè' yetué' gbaz la'y, nu'è tu bdxí' oro, gzuinè' ra' bcugu yehua' yubá ni'. Gulunödzejè' queè' szxōni yal quiè gunè' lei tuz len yól-la' rulídz Dios glun yúgu'tè bunách queè' Cristo, uzégui'è lei lu bcugu na' náquini oro, zoa lahui' lau latj blau na'. ⁴ Gren dzōn qui yal na' zoa lu nē'è gbaz la'y na', guc tuz len yól-la' rulídz Dios glun bunách queè' Cristo, ati' bdxin ga na' rō'è Dios. ⁵ Ni'r budzè'è bdxí' na' bau' yal zoa lu bcugu na' gbaz la'y na', ati' gru'nè' lei luyú. Gnè' gziu' ati' bō zidzj byōn. Gyèp yōs len gtit luyú.

Tu'cōdxè' trompeta

⁶ Ni'r gulacu'è sina' lucōdxè' leygac igadxtè' gbaz la'y na' zōnquè' gadx trompeta na'.

⁷ Bucōdxè' trompeta gbaz la'y zi'al, ati' grō' guiōj bōgui' yól sunn len gui' nutsi'i rōn, guluhuōxj luyú. Gyegui tu cuia tsa tu tsonn cuia luyú ni, ati' gyegui ca' tu cuia tsa tu tsonn cuia yag. Gyegui ca' yúgu'tè guixi' ya'a.

⁸ Bucōdxè' trompeta gbaz la'y buróp na', ati' gbix lu nis zxōn tu le nac ca tu gui'a zxōn regui, ati' bōac rōn yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj nis zxōn na'. ⁹ Gut tu cuia tsa tu tsonn cuia le nabangac dzō' lu nis zxōn na', ati' guc ditj tu cuia tsa tu tsonn cuia yugu' barco.

¹⁰ Bucōdxè' trompeta gbaz la'y bunn, ati' bōxj gap dè nis yegu lenca' gap ralj nis, tu bōlj luzxbá, regui ca gui' yōr, guc cni qui yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj nis na' rō' luyú. ¹¹ Bōlj ni lēba' Ajenjo, le nac tu le sla', ati' bōac sla' yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj nis gap na' dè nis, guc ca nac ajenjo na', ati' glat bunách zian ni'a qui nis na' bōac sla'.

¹² Bucōdxè' trompeta gbaz la'y budáp, ati' bōac chul yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj gbidz, len lēzca' cni guc qui beo', ati' bōac chul tu cuia tsa tu tsonn cuia bōlj. Cni guc, cutu buzení' gbidz yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj dza, len cutu guluzeni' bōlj len beo' yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj rēl.

¹³ Ni'r buyúa' len byōnda' ru'è zidzj didza' tuè' gbaz la'y rdödè' gatsj lahui'l luzxbá, rnè': "Bica' bayechi' lbi'ili'. Bica' bayechi' lbi'ili'. Bica' bayechi' lbi'ili' zoali' luyú ni cati' lucōdxè' trompeta yetsonnè' gbaz la'y na'."

9

¹ Bucōdxè' trompeta gbaz la'y bugayu', ati' blé'ida' nu nac ca tu bōlj luzxbá bōxj luyú, ati' gulunödzejè' qui nu na' zxi'n guia qui latj chul. ² Bsaljè' latj chul

na', ati' gren dzön qui latj chul, guc ca dzön r-ruj ga tu'zégui'è bla'dau', ati' gulachúl gbidz len luzxbá ni'a qui dzön na'. ³Lu dzön na' gularujba' böchi'zú gulazzoazba' luyú, ati' Dios b'è'è lecba' latj ládu'ba' bunách ca tunba' xajnö' dzö'ba' luyú. ⁴Gna bé'inè' lecba' cutu lun ditjba' guixi' r'ò' luyú, len cutu lun ditjba' nitú le nac ya'a, len clëg nitú yag, san tuz gac ládu'ba' bunách na' cudá' ra' xgaquè' lè na' nac b'è' nu naqui queè' Dios. ⁵Cutu b'è'è lecba' latj ludödiba' lequè', san lusaca' zi'zba' lequè' gdu ca gayu' beo'. Rlatsca ga rádu'cba' ca na' rla ga rádu'ba' xajnö'. ⁶Yugu' dza na' lè'ni ludödi cuingac bunách san cutu la'záqui'nè'. Lè'nnè' latiè' san ucuít cuini yöl-la' gut.

⁷Nala'cba' böchi'zú na' ca nacba' böa' nácucba' le náquicni guia, quiè tsjacba' gdil-l. Dxiagac icjba' le nacgac ca bregui' náquicni oro. Nac laucba' ca nac laugac bunách. ⁸Nac guitsa' icjba' ca nac guitsa' icjnu ngul. Nacgac láya'cba' ca nacgac láya'ba' bédx guixi'. ⁹Nácugac lchu'cba' le náquini guia. Ta'gú'u bö xilcba' ca na' ta'gú'u bö carreta ná'yjba' böa' ta'xíti'ba' lu gdil-l. ¹⁰Nacgac xbancba' ca nac xbancba' xajnö', zoa lí'cba'. Lu xbancba' na' zoa le ta'neyba', quiè lunba' zi' bunách gdu ca gayu' beo'. ¹¹Zoa nu rna be'i lecba', nu na' nac gbaz xöhui' qui latj chul. Gbaz ni nazi' lei lu didza' hebreo: Abadón, le rna lu didza' griego: Apolión, len lu didza' xidza': "Nu Rusnít".

¹²Chgdöd tu le rusnít bunách, le za' zi'al, san za'c yechóp le lusnít bunách.

¹³Bucödxè' trompeta gbaz la'y buzxóp, ati' byönda' tu chi'i rui' didza' gatsj lahui' tap le nacgac ca luzba' bédx, dxiagac yugu' lu squin bcugu na' náquini oro, zoa lahuè' Dios. ¹⁴Chi'i ni rui'len didza' gbaz la'y buzxóp na' zi'a bucödxè' trompeta, rna: "Bsedx idaptè' gbaz xöhui' na' nága'què' ra' yegu Eufrates."

¹⁵Ni'r busedxè' tapè' gbaz xöhui' na', chnucözè' lequè' Dios quiè la' na'z, le nac dza na', len beo' na', len iz na', quiè ludöddè' tu cuia tsa tu tsonn cuia bunách nacua' yödzlyú. ¹⁶Byönda' tsca nacquè' bönni' rjaquè' gdil-l dxiaquè'-ba' böa' len dzagquè' tapè' gbaz xöhui' na', nacquè' gdu chop gayua' mil milè'.

¹⁷Ca tu lu bxin blé'igacda'-ba' böa' na', ati' nup ta'bía lecba' naculchu'gac le nac gui'dau'z len ya'a ca luzxbá len gulj. Nacgac icjba' böa' na' ca icjba' bédx guixi', ati' lu rú'acba' ta'rúj gui' len dzön len tu le ruzégui'tsca, nazi' lei azufre.

¹⁸Lè na' ta'rúj rú'acba' guludödi tu cuia tsa tu tsonn cuia bunách nacua' luyú, lè na' nacgac gui' len dzön len lè na' ruzégui'tsca. ¹⁹Ta'rúj rú'acba' le ta'neyba' böa' na' len dzö' lu xbancba', le nacgac xbancba' ca bël zoa icjba' le ta'neyba'.

²⁰Yezica' bunách, nup cutu glat lu chop ni tu'snít, cutu gulubí'í ládxi'què' quiè cutur lunè' ca na' tunè', len cutu gulanè' ta'yj ládxi'què' yugu' bö' xöhui' len yugu' bdau' guiöj bdau' yag, yugu' bdau' na' cuta'le'i, len cuta'yöni, len cuta'zá'. ²¹Cutu gulubí'í ládxi'què' quiè cutur ludödcè' bunách len clëg quiè cutur lunè' yöl-la' udzá' quequè' len le cunác tunè', len yöl-la' rban quequè'.

10

Gbaz la'y, zoa lu në'è tu guichdau'

¹Ni'r blé'ida'-nè' yetüè' gbaz la'y nal, böjtjè' brujè' yehua' yubá, nacuè' böaj luzxbá, len zoa bquita' icjè'. Ryèp yös yení' lahuè' ca run gbidz, ati' nacgac ni'è ca yzxön ta'yegui. ²Zoa lu në'è tu guichdau' nayálj, ati' tu ni'è yubél nulibè' lu nis zxön, len yetú ni'è yögl nulibè' luyú bidx. ³Ni'r b'è'è zidz didza', byön ca ryön cati' rbödxya'aba' bédx guixi', len cati' budx b'è'è zidz didza' na',

gulayõn chi'igac gadx gziu'. ⁴ Cati' budx gulayõn chi'igac gziu' na', neda' zi'a uzuja' lu guich, san byõnda' nu rui' didza' yehua' yubá, rê neda': "Bcachi'z didza' ni glui' gadx gziu' na'. Cutu uzuju' lu guich didza' na'."

⁵ Ni'r bchis në'ë yubél zaca' luzxbál gbaz la'y na' blé'ida'-në' zuinë' lu nis zxõn len luyú bidx, ⁶ ati' ben tsutsu xtidzë'ë gneynë' Nu na' zoacz, Nu na' ben yehua' yubá len le nacua' ni', lenca' yõdzlyú len le nacua' ni', lenca' nis zxõn len le nacua' ni', gnë': "Cutur tsey, ⁷ san cati' ucõdxë' trompeta gbaz la'y bugádx, uschinë' Dios le nagachi' queë', lë na' bului'inë' yugu' huen dxin queë', bönni' ni' glu'ë didza' uláz queë'."

⁸ Ni'r bë'len neda' didza' leyúbl chi'i na' byõnda' r-ruj yehua' yubá, gna: "Gyeaj, yajxi' guichdau' nayálj na' zoa lu në'ë gbaz la'y na' nulibë' lu nis zxõn len luyú bidx."

⁹ Gyija' ga na' zoë' gbaz la'y na', gnabda'-në' gunnë' quia' guichdau' na'. Gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': "Gzxi', gdagu. Lu ru'u gac zxix ca nac bdxindu' queëba' bõz, san lë'u huõac sla'."

¹⁰ Gzxi'a guichdau' na' zoa lu në'ë len gdahua' lei. Lu ru'a gac zxix ca nac bdxindu' na', san cati' budx gdahua' lei, böac sla' lë'a. ¹¹ Ni'r gudxë' neda': "Ral-la' gu'u didza' leyúbl uláz queë' Dios laugac zian cõ' bunách gza'a, len gap nacua' yúgu'të yõdz, len gap tui' zian didza' yubl, len laugac zian bönni' ta'ná bë'."

11

Chopë' bönni' tunë' lna' lau

¹ Ni'r bdxin nu benn quia' tu gui le nac ca tu yag rbixi, len gudx neda': "Gyas len brix gdau' queë' Dios. Brix ca' bcugu la'y qui, len blab ca' nup nacua' ni' ta'yij ládxi'gac Dios. ² Lõ'a qui gdau' na' dë ni'l bca'n ca' len cutu urixu' lei, le nadõd lu na'gac bunách gza'a, ati' lulíb lulíj yõdz la'y na' gdu ca chopán beo'."

³ Gudxë' ca' neda': "Gsõla'a chopë' bönni' lunë' lna' lau quia', lu'ë didza' uláz quia' gdu ca chinnu gayuá' yu tsonnlalj dza, lacuë' lari' nac bdzadzda'."

⁴ Chopë' bönni' ni tunë' lna' lau, nacquë' chop yag olivo na' nayúj lu guich la'y le rui' didza' quequë', len nacquë' ca' chop le nua'gac gui' na' nacua' lahuë' Dios, Xani yõdzlyú. ⁵ Chqui' guë'ni nu gua' dö' quequë', gruj gui' rú'aque' le usní nu na' rë'ni gua' dö' quequë', gdödi nu na', lenca' nup ta'dá'baga' lequë'.

⁶ Dë lu na'quë' chopë' ni luzaguë'ë xnõz nis guiõj luzxbá, cui gal guiõj tsca dza na' ral-la' lu'ë didza' uláz queë' Dios, ati' dë lu na'quë' ca' lunë' ga huõac rõn nis, len lunë' ga gatsj guidzhuë' yõdzlyú, lunë' cni bálti'tëz lzu lë'nnë'. ⁷ Cati' udx lunë' lna' lau, grujba' böa' snia' latj chul, tíl-lenba' lequë' len uxicjba' lequë', len gdõdiba' lequë'. ⁸ La'túlz ca' la' nõz lu yõdz zxõn gdu ca gulayá' gulabinë', ga ni' gdë'ë ca' lë'i yag cruz Xanru', len ca runru' lsaqui', nazí' lei ca' Sodoma lenca' Egipto. ⁹ Gdu ca tsonn dza yu gatsj la'le'i gdu ca gulayá' gulabinë' bunách yúgu'të yõdz len yúgu'të bunách gza'a, len bunách tui' zian didza' yubl, len bunách yúgu'të luyú, ati' cutu lui' latj nu ucachi' lequë' yeru ba. ¹⁰ La'dzagsca ládxi'gac nup nacua' yõdzlyú le glatië', ati' lu yõl-la' rudziji quequë' la'sõlë'ë le lunõdzjë' quequë' lza'quë' tuë' yetuë', le gulusaca' zi'ë bunách nacua' yõdzlyú chopë' ni glu'ë didza' uláz queë' Dios."

¹¹ Ni'r cati' chbza'a tsonn dza yu gatsj na', Dios buspanë' lequë', ati' gulayasë' gulazuinë', ati' gladxi guladzõbi yúgu'të nup gulale'i lequë'. ¹² Ni'r bë' zidzj didza' tu chi'i yehua' yubá, gudx lequë': "Gul-cuén ni."

Gulabenë' lu böaj luzxbá zaca' yehua' yubál, ati' gulale'i lequë' nup na' guladá'baga' lequë'. ¹³ La' ni'z gtittsca luyú, ati' bguindj tu cuia tsa tu chi cuia yugu' yu'u dzò' lu yòdz na', ati' lu le gtit na', glat tsonnlalj yu chi gayuá' bunách. Gladxi guladzöbi nup ni' naga'ngac, ati' gulagu'è yöl-la' ba Dios zoë' yehua' yubá.

¹⁴ Chgdöd le buróp le rusnít bunách, ati' chzoa gdxin le bunn le usnít lequë'.

Rucödxe' trompeta gbaz la'y bugádx

¹⁵ Bucödxe' trompeta gbaz la'y bugádx, ati' glui' zidzj didza' chi'i yehua' yubá, ta'ná:

Gap ta'ná bè' bunách yòdzlyú

Nadödgcac lu në'è Xanru' Dios

Len lu në'è Cristo.

Lë' gna bë'teczë'.

¹⁶ Ni'r idáp uru'è bönni' gul na' rò'quë' gap na' ta'ná bë'è lahuë' Dios, gulutság laquë' lyu ta'yj ládxi'quë' Dios. ¹⁷ Ta'në':

Xantu' Dios, napczu' yöl-la' huac.

Gzoaczu' len zoaczu' len ral-la' guidczu',

Xclenu', le chbugunu' dxin yöl-la' huac zxön quiu'

Len rzu lau' rna bë'u.

¹⁸ Gulaléy bunách yugu' yòdz

San chbdxin dza gunu' lequë' zxguia'.

Nac dza cuequi xbeynu' nup chnatgac.

Ubi'u quegac huen dxin quiu',

Bönni' glu'è didza' uláz quiu',

Nup náquigac qui'z quiu' len glun ba la'n Lau',

Nup nacgac cuidi'z len nup nacgac blau.

Chbdxin dza usnituu' nup gulusnít yòdzlyú.

¹⁹ Ni'r gyalj gdau' queë' Dios rò' yehua' yubá, ati' bla' lahui gui'n la'y ga yu'u didza' rucá'n tsahui' nunë' Dios. Luyú gyëp yös len glu'u bö zidzj, gnë gziu'. Gtit luyú len grò' guiöj bögui' yöl sunn.

12

Tunu ngul len tuba' bël zxön xtsni'

¹ Ni'r bla' lahui yehua' yubá tu le nac bë'tsca, buluí' launu ngul nácunu le nac ca gbidz, len zoa zcan ní'anu beo'. Dxia icjnu tu bregui' ga dxiacba' chinnu bölj yení'. ² Ngul ni chzoa soabi' bi'idau' queënu, rbödxya'anu le rdia' lë'nu, rzaca' rgui'nu le ruzoanu-bi' bi'idau' queënu. ³ Ni'r bla' lahui yehua' yubá yetú le nac bë', buluí' lauba' tuba' bël zxön xtsni', nacba' xna gui'z len dxia gadx icjba' len chi luzba' len dxia tu bregui' tu tu icjba' na'. ⁴ Qui xbanba' gu'yjba' tu cuia tsa tu tsonn cuia bölj luzxbá len gru'nba' leycha' luyú. Gzuiba' bël zxön xtsni' na' launu ngul na' chzoa soabi' bi'idau' queënu, zoaba' sina' gáguba'-bi' bi'idau' queënu na' ca galjbi' na'. ⁵ Buzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau' ral-la' gna bé'ibi' yúgu'të yòdz len tu xuyág guia. La' bucuittë'-bi' Dios bi'idau' queënu na', buchisë'-bi' ga ni' zoaczë' Lë', rò'è latj blau ga na' rna bë'è. ⁶ Buzxundjnu ngul na', zeajnu lu latj ca'z, ga ni' chnupë'è queënu latj Dios. Ni' lugahuë'-nu gdu ca chinnu gayuá' yu tsonnlalj dza.

⁷ Gdöd glac lë ni, guctscac gdil-l yehua' yubá. Guladíl-lenë'-ba' bël zxön xtsni' na' gbaz la'y blau lë' Miguel len yugu' gbaz la'y da'quë' lë'. Guladíl-l bël zxön na' len gbaz xöhui' da'gac lëba' ⁸ san cutu guluxíj lu gdil-l na'. Qui

lè ni na' cutur bdzöli xlatjgac yehua' yubá. ⁹ Cni guc, gularu'nè'-ba' ni'l bël zxön xtsni' na', nacha' bël na' zoaba' dza ni'tè, lèba' tu' xöhui' len Satanás, nu na' rzi' ye'i yúgu'tè bunách yödzyú. Gularu'nè' tu' xöhui' yödzyú, dzaggac lei gbaz xöhui' na' da'gac lei.

¹⁰ Ni'r byönda' tu' chi'i rui' zidzj didza' yehua' yubá, rna: "Na'a chbdxin dza nulu'è lahui yöl-la' ruslá nunè', len yöl-la' huac queè', len le rna bè'è Dios, lenca' le rna bè'è Cristo, le chgularu'nè' ni'l nu na' buquí yugu' böchi' lza'ru'. Rël len tè dza buquí lequè' lahuè' Dios queèru'. ¹¹ Guluxicjè' nu na' böchi' lza'ru' ni, le gulugunè' dxin xchönè' Bönni' na' naquè' Bò'cu' Zxíla'dau' queè' Dios, len le gulugunè' dxin didza' na' glunè' lna' lau queè'. Cutu glui' ládxi'què' yöl-la' na'bán quequè' san glatiè'. ¹² Qui lè ni na' gac yöl-la' rudziji yehua' yubá. Gul-dziji lbi'ilí, zoali' ni'. Bica' bayechi' lbi'ilí zoali' yödzyú len lu nis zxön, le chbötj tu' xöhui' bdxin ga zoali'. Rleytsqui tu' xöhui' na' le chráquibe'i yetú chi'z dè latj qui."

¹³ Cati' gúquibe'iba' bël zxön xtsni' na' chgularu'nè'-ba' luyú, ni'r yajsóa régu'ba'-nu ngul na' buzoanu-bi' bi'i bönni'dau' na' queènu. ¹⁴ Ni'r Dios bè'è-nu ngul na' chop xilba' bsia' nacgac zxön quiè gac sunu, gcuitnu ga na' zoaba' bël zxön xtsni' na', gdxinnu xlatjnu lu latj ca'z. Ni' lugahuè'-nu gdu tson iz yu gatsj. ¹⁵ Zaca' cúdzu'lnu gubba' nis zil bël zxön xtsni' na', guc ca tu nis yegu, gúniba' gua'tè ngul na'. ¹⁶ Ni'r guclen ngul na' luyú, gyalj luyú na' len gü'i' nis yegu na' gubba' bël zxön xtsni' na'. ¹⁷ Ni'r gléytsquiba'-nu ngul na' bël zxön xtsni' na', gyeajba' yajtíl-lenba' nup naga'ngac queènu zxi'n xsoanu, nup na' tun ca rna le gna bè'è Dios, len nazí' lu na'gac le nunè' lna' lau Jesucristo.

13

Chopba' böa' snia'

¹ Gzuida' lu yuzx ra' nis zxön len blé'ida' rbenba' r-rujba' lu nis zxön tuba' böa' snia' dxia gadx icjba' len chi luzba'. Dxiagac lèba' chi bregui'. Dxia tu bregui' tu tu luzba' na' ati' láhuigac icjba' da' tu la nac xöhui' le curle'i Dios dxi'a. ² Böa' snia' na' blé'ida'-ba' rna'ba' ca nacha' bédxtau', zoa ní'aba' ca nac ní'aba' oso, ati' rú'aba' nac ca nac rú'aba' bédx guixi'. Bël zxön xtsni' na' budödba' lu na'ba' böa' snia' ni yöl-la' huac queèba' lenca' xlatjba' ga rna bè'ba', len yöl-la' uná bè' zxön queèba'. ³ Dxia huè' tu icjba' böa' snia' na', nac le gdödi lèba', san bunít huè' na', ati' gulubani yúgu'tè bunách yödzyú len yajta'gac böa' snia' na'. ⁴ Gulayj ládxi'què'-ba' bël zxön xtsni' na', le budödba' lu na'ba' böa' snia' yöl-la' uná bè' queèba'. Gulayj ládxi'què'-ba' ca' böa' snia' na', gulané': "¿Nuzxa caz nac zxön ca nacha' zxön böa' snia' ni, len nuzxa caz saqu' til-len lèba'?"

⁵ Guta' lu na'ba' böa' snia' na' bè'ba' didza' ba zxön len didza' xöhui' rnèba' queè' Dios. Gdu ca chopán beo' guta' lu na'ba' yöl-la' uná bè'. ⁶ Gzu lauba' rnèba' queè' Dios len gnè xöhui'ba' qui Lè' Dios, len qui latj la'y queè', len quegac nup nacué' yehua' yubá. ⁷ Guta' lu na'ba' gdíl-lenba' nup náquigac quizi queè' Dios, buxicjba' lequè'. Guta' ca' lu na'ba' gna bé'iba' yúgu'tè bunách gza'a, bunách yúgu'tè yödzyú, len yúgu'tè bunách tui' didza' yubl, len bunách gdu'tè yödzyú. ⁸ Gulayj ládxi'gac böa' snia' na' yúgu'tè bunách nacué' yödzyú, nup na' cutu nayujgac lagac lu guich qui yöl-la' na'bán, guich na' buzujè' cati' zi'a guta' yödzyú Bönni' na' naquè' Bò'cu' Zxíla'dau' queè' Dios, buzóé' Dios gutiè' ni'a quegac bunách queè'.

⁹ Chqui' nu ryöni, ral-la' uzë nag. ¹⁰ Nup nucu'ë Dios gdzungac, ral-la' gdzungac, ati' nup nucu'ë Dios quië nu gdödi leygac len guia tuchi', len guia tuchi' lat. Qui lë ni na', ral-la' la'böz zxön ladxi' nup náquigac queë' Dios, len la'yejlë' Lë'.

¹¹ Gdöd na' blé'ida'-ba' yetuba' böa' snia' grenba' brujba' lu yu. Dxiagac chop luzba' ca nac luzba' bö'cu' zxila', len rui'ba' didza' ca na' rui'ba' didza' bël zxön xtsni' na'. ¹² Dë lu na'ba' böa' snia' ni yúgu'të yöl-la' uná bë' queëba' böa' snia' bdxinba' zi'al, cati' dzag lëba'. Runba' böa' snia' buróp ni ga ta'yj ládxi'gac böa' snia' zi'al na' yúgu'të bunách nacua' yödzyú, böa' na' bunít huë' gdödi lëba'. ¹³ Runba' ca' le nacgac bë' böa' buróp na' ga rdxintë runba' ga ruhuóxj gui' za' luzxbá, ruhuóxj luyú laugac yúgu'të bunách. ¹⁴ Rzi' yé'iba' bunách nacua' yödzyú len le nacgac bë' dë lu na'ba' runba' lauba' böa' snia' zi'al na'. Rna bé'iba' bunách nacua' yödzyú lunë' tu bdau' ca nacba' böa' snia' na' guchba' huë' qui guia tuchi' ati' nabanba'. ¹⁵ Dë lu na'ba' runba' ga soa gban bdau' na' nac ca nacba' böa' snia' zi'al na', len güi' didza' bdau' ni len gun ga nu gdödi yúgu'të nup cutu la'yj ládxi'gac lei. ¹⁶ Benba' ga gda' yúgu'të bunách tu le nac bë' da'gac lëba', nup nacgac ca'z len nup nacgac blau, nup ta'le'i yöl-la' tsahui' len nup nacgac yechi', nup cunadá'ugac len nup nadá'ugac, buda'ba' lei lu na'gac yubél o ra' xgagac bunách na'. ¹⁷ Nutu nu gac bi ga'u o bi guti' chqui' cudá' nu na' lë na' nac bë', o chqui' cudá' nu na' laba' böa' snia' na', o le nababba' nua'ba'. ¹⁸ Na'a rquinnu' yöl-la' rejni'i. Nu nap yöl-la' rejni'i ral-la' ulabtéz tsca le nababba' nua'ba' böa' snia' na', nac ca le nababë' bönni', ati' le nababba' na' nac xop gayuá' yu tsonnlaj yu xop.

14

Le tul-lë' tu gayuá' yu tapán milë' bönni'

¹ Gdöd ni' buyúa' len blé'ida'-në' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' zuinë' lu gui'adau' nazí' lei Sión. Nacuá'lenë' Lë' tu gayuá' yu tapán milë' bönni', da' ra' xgaquë' lë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', lenca' lë' Xuzë'. ² Ni'r byönda' tu le rgu'u bö yehua' yubá, rnë zidzj ca rnë tu yegu zxön len ca rnë gziu'. Byönda' le ryön cati' ta'guinnië' lë'i tu le rul-l zë zian du qui. ³ Tul-lë' tu le rul-l cub, nacu'ë ca död l'lahui latj blau ni' lenca' ca död l'lahui ga na' nacua' idáp nup na' nabangac len yugu' bönni' gul na'. Nutur nu gac gul-l le rul-l ni, san légaczë' tu gayuá' yu tapán milë' bönni' ni, bönni' na' böa'uë' lequë' Cristo ladj bunách yödzyú. ⁴ Nacquë' gdu ladxi' bönni' ni, cutu gulacuá'lenë' ngul, le nacquë' gdu bönni' ra'bán. Zjáclenë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' gáti'téz ga zijë'. Cristocz böa'uë' lequë' ladj bunách, nacquë' bönni' zi'al guludód cuinquë' lu në'ë Dios lenca' lu në'ë Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'. ⁵ Gatga gulazí' yë'ë ati' nutu nu gac bi gnë quequë' ga na' nacu'ë ca död l'lahui latj blau ga r'ë Dios.

Didza' rjua'quë' tsonn gbaz la'y

⁶ Ni'r blé'ida' yetuë' gbaz la'y, rdödë' lu bö'z luzxbá, rju'ë didza' dxi'a zoa tsalzú quië gunë' lban qui laugac nup nacua' yödzyú, bunách gdu'të luyú, yúgu'të bunách gza'a, len bunách tui' yúgu'të didza' gza'a, len bunách yúgu'të yödzyú. ⁷ Ru'ë zidzj didza', rnë': "Gul-gadxí Dios, len gul-cu'ë yöl-la' ba le chzoa cuequi xbeynë' bunách. Gul-tséj ladxë'ë Dios, nunë' luzxbá len luyú len nis zxön len gal rajj nis."

⁸ Zajnáuë' gbaz la'y ni yetúë' gbaz la'y, rnë': "Chbudx qui yödZ Babilonia. Chbudx qui yödZ xzön na'. Cni guc qui, le glun nup nacua' ni' ga gulazi' lu na'quë' bönni' yúgu'të yödZ lunë' ca nacgac le ta'zë ládi'quë' le cunác."

⁹ Zajnáuë' gbaz la'y buróp ni yetúë' gbaz la'y, ru'ë zidZ didza', rnë': "Chqui' nu tsej ladxí'-ba' böa' snia' na' lenca' bdau' queëba', len güi' latj ta' ra' xguí' o lu në'i le nac bë' da' lëba', ¹⁰ nu ni gunë' zxguia' Dios lu yöl-la' rley queë'. Saca' qui'i nu na' lu gui' len lu lë na' ruzégui'tsca, laugac gbaz la'y len lahuë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'. ¹¹ Cuentecz dzön qui gui' ga ni' saca' qui'i nu na'. Rël len të dza saca' qui'i, ati' gatga gata' latj luzí' ládi'gac nup la'yíj ládi'gac-ba' böa' snia' na' len bdau' queëba', ati' cutu luzí' ládi'gac nup lui' latj ta' leygac laba'. ¹² Qui lë ni na' ral-la' la'böz xzön ladxí' nup náquigac queë' Dios len lun ca rna le gna bë'ë, nup na' ta'yejlë' Jesús."

¹³ Ni'r byönda' chí'i nu rui' didza' yehua' yubá, rè neda': "Bzuj lu guich lë ni: Bica' bagac nup lat na'a su lau, nup na' ta'yejlë' Xanru'."

Dios Bö' La'y rnë': "Ca' gac. Luzí' ládi'quë' lu dxin glunë', len luzi'ë xbey ca rjälöz le glunë'."

Tu'zi'ë le rulá' luyú

¹⁴ Ni'r buyúa' len blé'ida' tu böaj luzxbá chguichdau'z, len lu böaj na' rō' tu Nu nac ca naquë' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dxia icjè' tu bregui' oro, ati' lu në'ë zönë' tu guia tuchi'. ¹⁵ Brujë' lu gdau' yetúë' gbaz la'y, ati' bë'ë zidZ didza', gudxë' Nu na' rō' lu böaj na', gnë': "Bgun dxin guia tuchi' quiu' len bchugu xzoa' xtil, le chbdxin dza nu uzí' lei. Chnabídx deu qui dë yödZlyú."

¹⁶ Ni'r Nu na' rō' lu böaj na' bugún dxin guia tuchi' gdtutë yödZlyú, ati' buzi'ë le bulá' luyú.

¹⁷ Ni'r brujë' yetúë' gbaz la'y lu gdau' zoa yehua' yubá. Nu'ë ca' tu guia tuchi'. ¹⁸ Brujë' ra' bcugu ni' yetúë' gbaz la'y, dë lu në'ë gna bé'inë' gui', ati' bë'ë zidZ didza', bulidzé' gbaz la'y zí'al na' nu'ë guia tuchi', gnë': "Bgun dxin guia tuchi' quiu' len btub tu'xóa hueaj le ta'bía lba uva rō'gac yödZlyú, le chna le ta'bía lba uva."

¹⁹ Ni'r bugunë' dxin guia tuchi' gdu yödZlyú gbaz la'y ni, butubë' le ta'bía lba uva rō'gac luyú, ati' yajchu'në' le ta'bía lba uva na' lu yeru xzön ga gzi xisi. Yugu' lë ni ruluí' ca gunë' Dios, gunë' zxguia' bunách nacua' yödZlyú.

²⁰ Gululibë' le ta'bía lba uva na' lu lerui zoa ni'l ra' yödZ, ati' lu lerui na' bruj rön, gren ga bdxintë rú'acha' böa', len gdöd rön na' gdu tsca gac sa'ru' gdu gadx dza.

15

Gbaz la'y nua'quë' gadx guidzhuë'

¹ Blé'ida' yetú' le nac bë'tsca yehua' yubá, le run ga nu rubani. Gularujë' gadx gbaz la'y, nua'quë' gadx guidzhuë' rajséytëgac, le ugunë' dxin Dios, udx gunë' zxguia' bunách yödZlyú.

² Blé'ida' ca' tu le nac ca nis xzön ryëp yös yení' ca guiöj jar le nutsí'i gui'. Zuigac lu lë na' nac ca nis xzön nup na' guluxícj lu böa' snia' na' len lu bdau' queëba' len lu laba', nua'quë' le tul-l, yugu' le bë'ë quequë' Dios. ³ Tul-lë' le rul-l na' bil-lë' Moisés, bönni' huen dxin queë' Dios. Nac tu le rul-l queë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', ta'në':

Lí', Xantu' Dios, náctëru' blau.

Zxöntër nac yúgu'të le benu',

Le tun ga rubánitu'.

Li', rna bé'inu' yugu' yödz,
Gdu dxí'adau' len gdu nac ca bi runu'.

⁴ ¿Nuzxa caz cugadxi Li', Xantu'?

¿Nuzxa caz cucú'u Li' yöl-la' ba?

Tuzu' Li' nacu' la'y.

La'dxín bunách yugu'të yödz,

La'yíj ládxi'quë' Li'

Le ta'lé'inë' nac tsahui' yúgu'të le runu'.

⁵ Gdöd guc lë ni, buyúa' len blé'ida' gyalj gdau' yehua' yubá ga ni' dë latj la'y le nac bé' zóalenë' bunách queë' Dios. ⁶ Gularujë' lu latj la'y na' gadx gbaz la'y, nua'quë' gadx guidzhuë' na'. Nácuquë' lari' záqui'tsqui le ryëp yös yení', len núga'gac lchú'quë' pan náquicni oro. ⁷ Ni'r tu nu nutsa' ladj idáp nup na' nabangac, bé' qui queë'quë' gadx gbaz la'y na' gadx zxíga'dau' náquicni oro, len yudzgac le ruluí' yöl-la' rley queë' Dios zoaczë'. ⁸ Lu latj la'y na' bdza' dzön, le zoa ni' yöl-la' yení' len yöl-la' huac zxön queë' Dios. Nutu nu saqui' tsaz lu latj la'y na' cati' gatsjr gadx guidzhuë' na' nua'quë' gadx gbaz la'y na'.

16

Yugu' zxíga'dau' yudzgac le ruluí' yöl-la' rley queë' Dios

¹ Ni'r byönda' chi'i nu rui' zidzj didza' latj la'y na', rë gadx gbaz la'y na', rna: "Gul-tséaj, gul-tsajlálj luyú gadx zxíga'dau' na' yudzgac lë na' ruluí' yöl-la' rley queë' Dios."

² Gyijë' gbaz la'y zi'al, yajlaljë' yödzlyú le yudz zxíga'dau' na' zönë'. Lë na' yudz zxíga'dau' na' ben ga gutsj yudzu' ya'a le rlatzca gdu ca nayá' nabingac nup na' da' leygac le nac bé' da'gac böa' snia' na', lenca' nup na' ta'yíj ládxi'gac bdau' queëba'.

³ Ni'r gyijë' gbaz la'y buróp, yajlaljë' lu nis zxön le yudz zxíga'dau' na' zönë', ati' böac rön nis na' ca nac rön queë' bönni' nat, ati' glat yúgu'të nup nabangac nacua' lu nis zxön na'.

⁴ Gyijë' gbaz la'y bunn, yajlaljë' gap dë yegu len gap ralj nis le yudz zxíga'dau' na' zönë', ati' guluhuóac rön gap dë nis na'. ⁵ Ni'r byönda' ru'ë didza' gbaz la'y na' dë lu në'ë rna bé'inë' nis na', rnë': "Xantu' Dios La'y. Zoaczu' len gzoaczu'. Tsahui' nacu' le rchugu' cni quegac bunách ⁶ le gululaljë' rön quegac nup náquigac quizi quiu' len quegac nup glui' didza' uláz quiu'. Na'a, Li' runu' ga lí'jë' rön, le cni ral-la' gac quequë'."

⁷ Ni'r byönda' rui' didza' tu nu zoa ra' bcugu yehua' yubá ni', rna: "Ca' gac, Xantu' Dios, napczu' yöl-la' uná bé'. Gdutë lí len tsahui' nac ca rchugu' quegac bunách."

⁸ Gyijë' gbaz la'y budáp na', yajlaljë' lu gbidz le yudz zxíga'dau' na' zönë', ati' gbidz na', bé'ë lei latj Dios gúgui'tsca bunách len gui' qui. ⁹ Gúguitscaquë' yúgu'të bunách le rúgui'tsca gbidz, san cutu gulubí'i ládxi'quë', len cutu gulagu'ë Dios yöl-la' ba. Gulanë zi'ë queë' Dios, dë lu në'ë gna bé'inë' yugu' lë ni tu'saca' zi' bunách.

¹⁰ Gyijë' gbaz la'y bugayu' na', yajlaljë' xlatj böa' snia' ga na' rna bé'ba' le yudz zxíga'dau' zönë', ati' grö' chul gap rna bé'ba'. Ni'r, le gulazaca' gulaguí'i bunách, gláguya'a lúdxi'quë', ¹¹ san cutu gulubí'i ládxi'quë' quië cutur lunë' le cunác tsahui' tunë'. Gulanë zi'ë queë' Dios zoë' yehua' yubá le ta'zaca' ta'gui'ë len le dxiaquë' yudzu' ya'a na'.

¹² Gyijë' gbaz la'y buzxóp na', yajlajjë' lu yegu zxön nazí' lei Eufrates le yudz zxíga'dau' na' zönë', ati' gbidx nis yegu na' quië gba'a nöz ga la'död nup ta'ná bë', la'rujë' zaca' ga rlen gbidz.

¹³ Ni'r blé'ida' bël zxön xtsni' na', len böa' snia' na', len bönni' ru'ë didza' uláz queeba', gularúj rú'agac nup na' tsonn bö' xöhui' tun ditj bunách, nala'gac ca nala'cba' bludz. ¹⁴ Nacgac bö' qui tu' xöhui' yonn bö' ni, bö' tun le nacgac bë' lun ga lubani bunách. Yjac bö' xöhui' na' gdu yödzyú yajtubgac nup ta'ná bë', quië tsjaquë' lu gdil-l na' gac dza zxön queë' Dios, napczë' yöl-la' uná bë'. ¹⁵ Cni rnë' Dios: "Gul-yutsca'. Guida' tu tsalz ca rdxinë' gban. Bica' ba nu zoa ban ladxí' len run chí'i le nacu nu na', len runtec z dxi'a, cui gun bayúdx ta xguidz len cui utuí' nu na' lahui' laugac bunách." ¹⁶ Gulutúb bönni' ta'ná bë'ë bö' xöhui' na', guludubë' tu latj nazí' lei lu didza' hebreo: Armagedón.

¹⁷ Gyijë' gbaz la'y bugádx na', yajlajjë' lu bö'z le yudz zxíga'dau' na' zönë', ati' bë' zidzj didza' tu nu zoa lu latj la'y zoa yehua' yubá ga dë latj blau na', rna: "Chnac."

¹⁸ Ni'r gyëp yös len grö'tsca bö len gnë gziu'. Gtittsca luyú, le gtitër ca gtit tsal ni nacua' bunách yödzyú. ¹⁹ Bruj tsonn cöl' yöd z xön na' ati' gulaguindj yöd nacua' yödzyú. Yajneynë' Dios le nac xöhui' glun bunách yöd z xön na' nazí' lei Babilonia, ati' lu yöl-la' rley queë' benë' z xguia' nup nacua' ni'. ²⁰ Gulagachi' luyú bidz dzö' lu nis zxön ati' cutur gulalá' gui'adau'. ²¹ Bö'x ca' guiöj bögui' yöl sunn, le za' luzxbá, yajsóa icjgac bunách, ati' náli'i guiöj bögui' na' ca tu gayuá' guia hueaj. Gulanë' z i'ë queë' Dios yúgu'të bönni' ni'a qui guiöj bögui' na' grö', le busaca' z i'tsca lequë'.

17

Dios rchuguë' queënu ngul udá dzag

¹ Ni'r bdxinë' ga zoa' tuë' gbaz la'y nababë' gadx gbaz la'y na' gulazönë' gadx zxíga'dau' na' náquicni oro. Bé'lenë' neda' didza', gnë': "Gda ni, ati' uluí'ida' li' ca gunë' Dios, gunë'-nu z xguia' ngul udá dzag na', rö'nu lu nis zian. ² Gulacua'len lënu, glun le cunác nup ta'ná bë' yödzyú, ati' gulazudxi nup nacua' yödzyú ni, glunlen lënu le cunác."

³ Gzóalenë' neda' Dios Bö' La'y, ati' bchë'ë neda' gbaz la'y na' tu lu latj ca'z, ati' ni' blé'ida'-nu ngul dxianu cúdzu'ba' tuba' böa' snia', nacha' xna gui'z. Dxiagac gadx icjba' len chi luzba', len da'gac ca' lëba' le ta'në xöhui' queë' Dios. ⁴ Nácunu lari' xna len lari' xna gui'z ngul na' dxianu lëba'. Nazí' lquitj queënu le náquicni oro len yugu' guiöj zaca' len yugu' bga. Lu na'nu zoa tu zxíga'dau' náquini oro, yudzu le nacgac xöhui' len le cunác runnu. ⁵ Ra' xganu da'gac ca lënu, le tu'lui' tu le nagachi', ta'ná cni: "Yöd z Babilonia Nac Blau" len "Xna'cnu Ngul Udá Dzag" len "Xna'gac Le Xöhui' Dzö' Yödzyú."

⁶ Gúquibe'ida' nazúdxinu ngul na' le bennu ga blalj rön quegac nup náquigac queë' Dios len quegac nup na' zoa nu budödi leygac le glun lna' lau queë' Jesús. Cati' blé'ida'-nu, bubántsquida'. ⁷ Gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': "¿Bizx quië rubáninu? Uzéjní'da' li' lë na' nagachi', le ruluí' ngul ni lenca' le ruluí' böa' snia' na' dxianu-ba', dxiagac gadx icjba' len chi luzba'. ⁸ Böa' snia' na' blé'inu' gzoaba' z i'al san cutu zoaba' na'a, böa' ni chzoa grujba' latj chul, ati' tseajba' ga nitba' tsaz. Lubánitsqui nup nacua' luyú unayujgac lagac lu guich qui yöl-la' na'bán dza ni'të cati' z i'a gata' yödzyú. Cati' la'le'i böa' snia' na' gzoaba' z i'atël san cutu zoaba' na'a, lubani le ubanba'.

⁹'Lè ni nac tu le uzejni'i nu gac tsejni'i: Gadx icjba' na' tu'luí' gadx guí'adau' gap rō'nu ngul na'. ¹⁰Lézca' cni gadx icjba' na' tu'luí' gadxé' bōnni' ta'ná bē'è. Gayuè' bōnni' ni chgdöd quequè'. Tuè' bōnni' ni rna bē'è na'a ati' yetúè' cutu rdxindè', san cati' guidè', gna bē'è tu chi'idau'z. ¹¹Bōa' snia' na' gzoaba' san cutu zoaba' na'a, ruluí' bōnni' buzunu', gna bē'è. Nunè' tsaxxón bōnni' gadx na', ati' tōd ni nitiè' tsaz.

¹²'Chi luzba' na' blé'inu' tu'luí' chiè' bōnni' la'ná bē'è. Cutu ta'zi'inè' yōl-la' uná bē', san la'zi'è yōl-la' uná bē' tu chi'idau'z, la'ná bē'è tsaxxón len bōa' snia' na'. ¹³Chiè' bōnni' ni, tuz nacquè', ati' ludödè' lu na'ba' bōa' snia' na' yōl-la' uná bē' quequè' len le dē lu na'què'. ¹⁴La'díl-lenè' Bōnni' na' naquè' Bō'cu' Zxíla'dau' san Lè' uxicjè' lequè', le naquè' Xangac yúgu'tè nup nacgac xan len rna bē'inè' ca' yúgu'tè nup ta'ná bē'. Nup nacua'len Lè', bulidzè' leygac Dios len grōè' leygac, ati' tsaz da'gac Lè'."

¹⁵Gudxè' ca' neda' gbaz la'y na', gnè': "Yugu' nis zxōn na' blé'inu' gap ni rō'nu ngul udá dzag na', tu'luí' bunách yōdz len bunách gza'a len bunách tui' didza' yubl len bunách yugu' luyú. ¹⁶Chi luzba' bōa' snia' na' blé'inu' len tu'luí' chiè' bōnni', cutu la'lé'inè'-nu dxi'a ngul udá dzag na', ati' ca'z len xguidz luca'nè'-nu. Lahuè' xpèla'nu len luzégui'è-nu len gui'. ¹⁷Dios uchiziè' icj ládxi'dau'què' chiè' bōnni' na' le gun ga lunè' ca' rēncznè' Lè', lacquè' tuz len ludödè' lu na'ba' bōa' snia' na' yōl-la' uná bē' quequè' quiè' usqá ca' rna xtudzè'è. ¹⁸Ngul na' blé'inu'-nu ruluí' yōdz zxōn na' rna be'i nup ta'ná bē' yōdzlyú ni."

18

Reguidj yōdz Babilonia

¹Gdōd na' blé'ida'-nè' yetúè' gbaz la'y ruhuōjtjè' r-rujè' yehua' yubá, dē lu nē'è yōl-la' uná bē' zxōn, ati' gyèp yōs yení' luyú ni'a qui yōl-la' yení' queè' gbaz la'y na'. ²Bē'è zidzj didza' gbaz la'y na', gnè': "Chbguindj. Chbguindj Babilonia, yōdz zxōn na'. Chbōac xlatj tu' xōhui' len xlatjgac bō' xōhui' tun ditj bunách. Tu'zoaba' ni' lidxcba' bguinn xtsni' len bguinn nacgac xōhui'. ³Cni guc qui yōdz na' ni'a qui le glun bunách nacua' ni', glunè' ga glun bunách yúgu'tè yōdz ca' nacgac le ta'zéz ládxi'què' le cunác. Glunlen lequè' le cunác nup ta'ná bē' yōdzlyú, ati' guta' yōl-la' tsahui' quequè' bōnni' ta'u tuti' nacu'è yōdzlyú, le gyantsca le záqui'tsqui gulazéz ládxi'gac nup nacua' ni'."

⁴Ni'r byōnda' rui' didza' yetú nu zoa yehua' yubá, rna: "Gul-rúj lu yōdz na', lbi'ili' náquili' quia' neda', cui gunli' tsaxxón len lequè' dul-la' len cui gac queèli' tsaxxón len lequè' zxguia'. ⁵Nayantsca dul-la' nabága'què', chnayás nadxíncz luzxbá, san Dios rajneynè' le cunác nunquè'. ⁶Gul-bí'i quequè' ca' na' glunè' queèli'. Gul-bí'i quequè' chop cō' tsa le glunè'. Gul-bí'i quequè' chop cō' tsa le nac xōhui' glunè' queèli'. ⁷Gul-gún ga la'zaca' la'gui'è len la'bōdx yechè'è tsa yōl-la' ba len yōl-la' zxōn glui' cuinquè'. Ta'zá' ládxi'què', ta'nè': 'Rō'tu' ni, rna bē'tu'. Cutu nactu' uzéb len gatga cōdx yéchi'tu'." ⁸Qui lé ni na', tu dzatéz la'dxín quequè' le la'zaca' la'gui'è, yōl-la' gut, len yōl-la' rbōdx yéchi' len yōl-la' rdun. Leguie' lu gui', le napczé' yōl-la' huac zxōn Xanru' Dios, Nu rusyúdx quequè'.

⁹'La'bōdx nup ta'ná bē' yōdzlyú len glun tsaxxón len lequè' le cunác, len guluzí' xbey le naqui quequè', ati' la'bōdx yechè'è cati' la'lé'inè' dzōn qui yōdz na' regui. ¹⁰Zi'tu' zi'tu'z la'cu'è le ládxinè' ca' gac zxguia' gac qui yōdz

na', la'né': Bica' bayechi' Babilonia, yöd z xön ni, guctër blau. Tu dzatëz guc z xguia' qui.

¹¹ 'La'böd xë' ca' bönni' ta'u tuti' nacu'ë yöd zlyü len la'böd x yechë'ë qui yöd na' le cutur soa ni' nu ga'u bi lüti'ë. ¹² Nutur nu ga'u ni' le náquicni oro len plata, len yugu' guiöj zaca', len yugu' bga, len yugu' lari' záqui'tsqui, len lari' xna, len lari' dxí'adau', len lari' xna gui'z, len yugu' yag rla' z xix, len le náquicni dxit záqui'tsqui, len le náquicni yag záqui'tsqui, len le náquicni cobre, len le náquicni guia, len le náquicni guiöj jar. ¹³ Nutur nu ga'u ni' canel, len yugu' le rla' z xix, len yal, len le rla' z xix qui mirra len qui yöj olíbano, len xisi uva nal, len le nac za, len yöj dxí'adau', len z xoa' xtil, len yugu' búrrodau', len yugu' bö'cu' z xila', len yugu' böa', len yugu' carreta, len yugu' bönni' huen dxin, len yela'gac bunách. ¹⁴ Lë lequë' nup na' ta'u tuti', la'ná: Naduagac le g zë ládxi'li'. Chgdöd quegac yöl-la' tsahui' len le nacgac lach queëli', ati' cutur g dzölili' leygac.

¹⁵ 'La'böd xë' bönni' ta'u tuti' na', guta' quequë' yöl-la' tsahui' le glüti'ë lu yöd na', ati' la'cu'ë zi'tu' zi'tu'z le lád xinë' ca gac z xguia' gac qui yöd na', len la'böd x yechë'ë, ¹⁶ la'né': Bica' bayechi' yöd ni guc z xön. Guc ca ngul nácu nu lari' záqui'tsqui len lari' xna, len lari' xna gui'z, len nazi' lguiti' queënu le náquicni oro len le náquicni guiöj zaca' len yugu' bga. ¹⁷ Tu dzatëz gnit yöl-la' tsahui' qui yöd ni.

'La'cu'ë zi'tu' zi'tu'z yúgu'të bönni' xan barco len nup nacuá' lë'igac barco na', len nup tu'sá' yugu' barco na', len nup tun dxin lu nis z xön, ¹⁸ len cati' la'lé'inë' dzön qui yöd na' regui, la'böd xë', la'né': ¿Bizxal yöd z guc z xön ca nac yöd ni?

¹⁹ 'Ludxië' bëchtö icjqüë', len la'böd xë' len la'böd x yechë'ë, la'né': Bica' bayechi' yöd ni guc z xön. Yöl-la' tsahui' qui yöd ni ben ga guta' yöl-la' tsahui' quegac yúgu'të nup nacgac xan barco lu nis z xön. Tu dzatëz gnit yöd ni.

²⁰ 'Gul-dziji ca gac qui yöd ni, lbi'ili' zoali' yehua' yubá, lenca' lbi'ili' náquili' queë' Dios, lbi'ili', bönni' gbaz queë' len lbi'ili', bönni' rui'li' didza' uláz queë'. Gul-dziji, le chbchuguë' Dios qui yöd ni ni'a qui bi glun queëli' nup nacuá' lu yöd ni."

²¹ Ni'r buchisë' tu guiöj z xön len nac ca guich ryëtu, tuë' gbaz la'y nal, ati' gru'në' lei lu nis z xön, gnë': "La' cniz gac, gguindj Babilonia, yöd na' guc blau, ati' cutur nu udzöli lei. ²² Cutur nu yöni lu yöd na' nup ta'guinn lë'i le rul-l, len clëg nup tu'cöd x gui len clëg nup tu'cöd x trompeta, len cutur udzöl ni' bönni' huen dxin, len cutur yön ni' bö rgu'u le rutu. ²³ Cutur uzen'i' lu yöd na' nitú gui', len cutu yön ni' chi'ë bönni' utság në'ë, len clëg chi'ibi' bi'i ngul utság na'bi'. Cni gac zal-la' nacli' blau, lbi'ili' rá'uli' len rúti'li' lu yöd ni, len g zxi' yé'ili' bunách g dütë yöd zlyü len yöl-la' udzá' queëli'.

²⁴ 'Lu yöd ni blalj xchönquë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len xchöngac nup náquigac queë' Dios lenca' xchöngac yúgu'të bunách yöd zlyü, guludödi lequë' nup nacuá' yöd ni."

19

¹ Gdöd lë ni byönda' tui' zidz didza' bunách zian nacuá' yehua' yubá, ta'ná: Yöl-la' ba Dios. Yöl-la' ruslá runë', Ati' yöl-la' z xön len yöl-la' uná bë' Napë' Dios queëru'.

² Nac g dütë li len tsahui' ca rusyudxë'. Bchuguë' qui yöd na' nac ca tu ngul udá dzag,

Len quegac bunách lu yödZ na'
 Glun ditj bunách yödZlyú len le cunác glunë'.
 Dios buzí' lë' lequë'
 Le guludödcde' huen dxin queë'.

³ Leyúbl gulanë': "Yöl-la' ba Dios. Cuentez dzön ga regui yödZ na'."

⁴ Gulutság lauquë' lyu idáp uru'ë bönni' gul ni' len idáp nup ni' nabangac, ta'yíj ládxi'quë' Dios, rö'ë latj blau queë'. Gulanë': "Ca' gac. Yöl-la' ba Dios."

⁵ Ni'r byönda' rui' didza' tu nu zoa latj blau na', rna:

Gul-cu'ë Dios queëru' yöl-la' ba
 Yúgu'téli' runli' xchinë',
 Lbi'ili' na' rádxili' Lë',
 Nacli' bunách ca'z len bunách blau.

Lni qui yöl-la' rutság na' queë' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'

⁶ Byönda' ca' nu rui' zidZ didza', byön ca ryön cati' tui' didza' bunách zian, len byön ca' ca ryön ga rdöd yegu zXön, o ca ryön cati' rnë gziu', rna:
 Yöl-la' ba Dios le rzu lahuë' rna bé'ë,
 Napczë' yöl-la' huac.

⁷ Ral-la' udziji ládxi'ru' len uzi'ru' xbë'
 Len cu'ru'-né' yöl-la' ba
 Le chbdxin dza lni qui yöl-la' rutság na'
 Queë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau',
 Si' lu në'ë Cristo nup náquigac queë'.
 Chzoa rbözbi' bi'i utság ná'lenbi' Lë',
 Nachi' le ruluí' nup na' náquigac queë'.

⁸ Dios ru'ë-bi' latj gácubi' lari' záqui'tsqi
 Le nac gdu len ryëp yös yení'.
 Lari' záqui'tsqi na' ruluí' le nac tsahui' nungac nup náquigac queë' Dios.

⁹ Ni'r gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': "Bzuj lu guich didza' ni: Bica' bagac nup na' nulidzë' lequë' Dios quië la'cu'ë lni qui yöl-la' rutság na' queë' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'."

Gudxë' ca' neda': "Yugu' didza' gdu'të li ni ru'ë didza' Dioscz."

¹⁰ Buzechu zxiba' xni'ë gbaz la'y na' quië tsej ladxa'a lë', san gudxë' neda': "Cutu gunu' cni. Neda' ca' naca' huen dxin queë' Dios ca nacu' li' len ca nacquë' böchi' lza'u nazi' lu na'quë' le nac gdu'të li ca nac queë' Jesús. Gyij ladxë'ë Dios."

Nup tui' didza' uláz queë' Dios, tui' didza' le nac gdu'të li ca nac queë' Jesús.

Bönni' dxië'-ba' böa' chguich

¹¹ Ni'r blé'ida' nayálj luzxbá, ati' buluí' lauba' tuba' böa' chguich, ati' lë' Bönni' dxië'-ba', Nu Run Ca Rna, lenca' Nu Nac Le Nacz. Cni lë' le rbequi xbeynë' ca nac le nac gdu'të li lenca' cni tsijë' lu gdil-l. ¹² Ryëp yös yení' yöj lahuë', nacgac ca gui', len dxiagac icjë' bregui' zian. Nayúj lahuë' tu le lë', le nutú nu nözi, san tuzë' Lë' nöznë'. ¹³ Nacuë' tu lari' ni'aj rön, len lë' ca' Nu Nac Xtidzë'ë Dios. ¹⁴ Rajnauquë' Lë' ni'a në'ë guizx yu nacu'ë yehua' yubá, dxiacquë'-ba' böa' chguich len nácuquë' lari' záqui'tsqi, nac chguichdau'z len cutu nac bösj. ¹⁵ R-ru' ru'ë le nac ca tu guia tuchi' gundë' zi' bunách yugu' yödZ. Gna bé'inë' lequë' len zuyág guia len gunë' lequë' zxguia', gac quequë' ca rac qui le rbia lba uva, zoa nu rulíb leygac, le rléytsquinë' Dios, napczë' yöl-la' uná bé'. ¹⁶ Nayúj lu lari' nacuë' lenca' lu xgatsjë' ca lë', Nu Rna Be'i Nup Ta'ná Bë', lenca' Nu Nac Xangac Nup Nacgac Xan.

¹⁷ Ni'r blé'ida'-nē' zuinē' lu gbidz tuē' gbaz la'y, ati' bē'ē zidz didza', gudxē'-ba' bōa' ta'zuba' luzxbá, rnē': "Gul-dá, gul-dúb ga ni gáguli' lni zxön queē' Dios. ¹⁸ Gáguli' xpéla'gac nup ta'ná bē', len xpéla'gac nup nacu'ē lu na'gac bönni' rjaquē' gdil-l, len xpéla'gac nup nalgac, len xpéla'cba' bōa', len xpéla'gac nup ta'bía lecba', len xpéla'gac yúgu'tē bunách, nup cunadá'ugac len nup nadá'ugac, nup nacgac ca'z len nup nacgac blau."

¹⁹ Ni'r blé'ida'-ba' bōa' snia' na' lenca' bönni' ta'ná bē'ē yödzylyú, len bönni' rjaquē' gdil-l guixz yu quequē', nudubquē' quiē lúnlenē' gdil-l Bönni' dxiē'-ba' bōa' chguich, dzaggac Lé' ni'a nē'ē guixz yu. ²⁰ Bdzunba' bōa' snia' na' lenca' bönni' na' bē'ē didza' uláz queēba', bönni' na' benē' yugu' le nac bē'tsca lauba', gzxí' yé'inē' nup ni' glui' latj nu uzúj láhuigac lē na' nac bē' da'gac lēba' len gulayj ládxi'gac bdau' queēba'. Bōa' snia' na' lenca' bönni' na' bē'ē didza' uláz queēba', nabangacz ca' gularu'nē' leygac ga rō' gui' zxön le réguilen lē na' ruzégui'tsca. ²¹ Yúgu'tē nup na' gda'gac lequē' budödcdē' leygac len guia tuchi' na' r-ruj ru'ē Bönni' na' dxiē'-ba' bōa', ati' guluhuöljba' yúgu'tēba' bōa' na' ta'zuba' luzxbá, gláguba' xpéla'quē'.

20

Chi gayuá' iz

¹ Gdöd lē ni blé'ida' ruhuötjē' gbaz la'y, zē'ē yehua' yubá, zönē' zxi'n guia qui latj chul, ati' nu'ē tu du guía yödx. ² Gzxönē'-ba' bēl zxön xtsni' na', nacba' bēl gzoaba' dza ni'tē, bēl na' lēba' tu' xōhui' lenca' Satanás, ati' bégue'ē-ba', len buca'nē'-ba' cni chi gayuá' iz. ³ Yajchu'nē'-ba' latj chul len buseyjē' latj na', bdē'ē le quel-la' le ruséyj latj na' quiē cutur si' yé'iba' bunách yugu' yöd ga gza'ar chi gayuá' iz, ati' tōd ni' ral-la' yedxba' tu chi'ida'.

⁴ Ni'r blé'ida' latj gap ta'bō' nup ta'ná bē', ati' ta'bō' yugu' latj na' nup guladel-li' la'bequi xbey le rac. Blé'ida' ca' yugu' bō' glaccz bunách gularixē' yengac bönni' cunacquē' tsahui' le glun lna' lau queē' Jesús len le glun lban qui xtídzē'ē Dios. Yugu' bunách ni cutu gulayj ládxi'gac bōa' snia' na' len bdau' queēba', len cutu glui' latj nu uzúj ra' xgagac o lu na'gac lē na' nac bē' nu da' lēba'. Gulubán nup ni lu yöl-la' gut len gulaná bē'len Cristo chi gayuá' iz, ⁵ san yezica' bunách natgac cutu gulubán. Cati' gza'ar chi gayuá' iz lubán. Yöl-la' rubán lu yöl-la' gut guc ni nac le rac zi'al. ⁶ Bica' ba len bica' la'y nup ta'del-li' yöl-la' rubán na' rac zi'al. Yöl-la' gut le rac burópl lzu cutur bi gac gun quequē', san lacquē' bxuz queē' Dios lenca' queē' Cristo, ati' la'ná bē'lenē' Lē' chi gayuá' iz.

⁷ Cati' gza'a chi gayuá' iz na', lusanē' Satanás ga na' nadzún. ⁸ Urúj Satanás, tsajxí' ye'i bunách yugu' yödznacuá' idáp la'a yödzylyú. Si' ye'i ca' bunách yödznac len Magog, utúb lequē' lu gdil-l. Tsca nacgac nup ni, nacgac ca' nac yuzz rō' ra' nis zxön. ⁹ Guixz yuz guladödē' gdu'tē luyú, ati' gulacu'ē li'ajl latj ga na' nacuá' bunách náquigac queē' Cristo, le nac yödznac na' nadxi'inē' Dios. Ni'r benē' Dios ga böxj gui' bruj yehua' yubá, le buzegui' lequē'. ¹⁰ Tu' xōhui' na' nazí' ye'i lequē', yajchu'nquē' lei ga rō' gui' zxön qui lē na' ruzégui'tsca, ga na' chzoaba' bōa' snia' na' lenca' bönni' na' bē'ē didza' uláz queēba'. Ni' la'zaca' la'guí' i rēl len tē dza yúgu'tē iz zi'a za'c.

Ta'dxín bunách lahuē' Dios ga rō'ē rbequi xbeynē'

¹¹ Ni'r blé'ida' tu latj blau chguich, len blé'ida' ca' Nu rō' rbequi xbeynē' latj na'. Lahui lau Nu ni gulanittē yödzylyú len luzxbá, len cutur budzöl xlatjgac.

¹² Blé'ida' ca' nup chnatgac, nup nacgac blau len nup nacgac ca'z, zuicnè' lahuè' Dios. Gulayálj guich, len gyalj ca' yetú guich ga na' nayujgac lagac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu. Glequi xbeynè' Dios nup na' chnatgac tsca nac le nayúj yugu' lu guich na', lè na' glun. ¹³ Lu nis zxön gulurúj nup chnatgac, nacuá' lu nis zxön. Lu yöl-la' gut, len lu latj chul gulurúj nup chnatgac, gulacua' gap ni', ati' glequi xbeynè' Dios tu tuè' tsca nac le glunè'. ¹⁴ Ni'r yajtsazgac yöl-la' gut len latj chul ga ni' rö' gui' zxön le nac latj qui yöl-la' gut le rac burópl. ¹⁵ Yajtsazgac latj ga na' rö' gui' zxön nup cunayujgac lu guich quegac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu.

21

Luzxbá cub len luyú cub

¹ Gdöd na' blé'ida' tu luzxbá cub len tu luyú cub, le chgdöd quegac luzxbá na' len luyú na' gulacua' zi'al. Cutur bi dè nis zxön. ² Neda', Juan, blé'ida' yödZ la'y na', nac Jerusalén cub, ruhuötj, r-ruj yehua' yubá ga zoè' Dios, chnabá'a qui ca nabá'a queëbi' bi'i ngul chzoa utság ná'lenbi' bönni'. ³ Byönda' rui' didza' yehua' yubá nu rna: "Gul-yutsca'. Ga zoè' Dios zoalen bunách. Sóalenè' lequè', ati' lequè' lacquè' bunách queè'. Dioscz sóalenè' lequè', gaquè' Dios quequè'. ⁴ Dios uzxiè' nis rbödx zoa yöj lauquè'. Nutur nu gat, len nutur nu cödx, len nutur nu cödx yechi', len nutur nu saca' qui'i, le chgdöd quegac lè na' glac zi'al."

⁵ Ni'r Nu na' rö' latj blau ni' gna: "Byutsca'. Yúgu'tè ruína' cub."

Gudx ca' neda': "Bzuj lu guich lè ni, le nac gdutè li didza' ni len nac löz."

⁶ Ni'r gudx neda': "Chnaccz. Neda' naca' Nu zoa zí'atèl lenca' Nu rajseytè ca nac le rzu lau len le ruúdxte. Nu rbidx nis, neda' guna' ga gui'j nis na' runn yöl-la' na'bán. ⁷ Nup luxicj lu le rac yödZly, gac quegac yúgu'tè lè ni. Neda' gaca' Dios quequè', ati' lequè' lacquè' zxi'ncza', ⁸ san nup tadxi len nup cutu ta'yeylè' neda', len nup nacgac xöhui', len nup tu'dödi bunách, len nup tun le cunác, len nup nacgac udzá', len nup ta'y'j lácxi'gac bdau' guiöj bdau' yag, len yúgu'tè nup ta'zi' yè', chzoa rböz xlatjgac lu gui', ga ni' rö' gui' zxön qui lè na' ruzégui'tsca, lè na' nac yöl-la' gut rac burópl."

YödZ Jerusalén le nac cub

⁹ Ni'r bidè' ga zoa' tuè' gbaz la'y nababè' gadxè' gbaz la'y ni' gulazönè' gadx zxi'ga'dau' ni' yúdzugac gadx guidzhuè' yajseytègac. Gudxè' neda': "Gda ni. Neda' ului'ida' li' bi'i ngul ra'bán na' zi'a butság ná'lenbi' Bönni' na' naquè' Bò'cu' Zxíla'dau'."

¹⁰ Gdu gzóalenè' neda' Dios Bò' La'y, ati' bchè'è neda' gbaz la'y na' tu lu gui'a sib, len bului'inè' neda' yödZ la'y Jerusalén, ruhuötj, r-ruj yehua' yubá ga zoè' Dios. ¹¹ YödZ ni ryèp yös yení' le zoalen lei yöl-la' yení' queè' Dios. Ryèp yös yení' ca ryèp yös yení' tu guiöj záqui'tsqi ca nac guiöj gui'dau'z nazi' lei jaspe. Yení'dau' nac yödZ na' ca nac guiöj jar. ¹² Gdu zbi'il yödZ na' zoa tu zö'ö zxön len sib. Lè'i zö'ö na' nacuá' chinnu gap nu ryaz. Ra' gap nu ryaz na' nacu'è chinnuè' gbaz la'y tun chi'è. Tu tu ga nu ryaz na' nayúj tu tu lagac idxinnu cò' di'a dza zxi'n xsoé' Israel. ¹³ Lè'i zö'ö ruyú zaca' ga rlen gbidz nacuá' tsonn gap nu ryaz, len zaca' ga za' bò' ziang nacuá' tsonn gap nu ryaz, len zaca' tsla'a ga rdöd gbidz beo' ziang nacuá' tsonn gap nu ryaz, len zaca' ga rbia gbidz nacuá' ca' tsonn gap nu ryaz. ¹⁴ Zxan zö'ö qui yödZ na' nacuá'

chinnu xlibi zö'ö, ati' lë'igac xlibi zö'ö na' nayujgac laquë' idxínnutë' bönni' gbaz queë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'.

¹⁵ Zönë' tu yag urixi náquini oro gbaz la'y na' ruí'lenë' neda' didza', quië grixë' tsca nac yöd'z na', len tsca nacgac gap nu ryaz, len tsca nac zö'ö qui. ¹⁶ Yöd'z na', leydi'i nacgac idáp la'a. Leydi'i nac yöl-la' tunn qui len yöl-la' blaga' qui. Len yag na' brixë' tsca nac yöd'z na', nac gdu tsca gac nu sa' gdu chinnu dza, ati' leydi'i nac yöl-la' tunn qui, len yöl-la' xtsa' qui, len yöl-la' blaga' qui. ¹⁷ Brixë' ca' yöl-la' yöd'x qui zö'ö na', nac tu gayuá' yu tapán dxit, tsca nac tsadxít qui na' bunách, lë na' r-rixnë' gbaz la'y na'.

¹⁸ Náquini guiöj jaspe zö'ö na', ati' yöd'z na', órotëz náquini, le nac yeni'dau' ca nac guiöj jar. ¹⁹ Xlibi zö'ö qui yöd'z na' nazi'gac lguitj guiöj záqui'tsugiac.

Xlibi zö'ö zi'al náquini guiöj jaspe.

Le buróp náquini guiöj zafiro.

Le bunn náquini guiöj ágata.

Le budáp náquini guiöj esmeralda.

²⁰ Le bugayu' náquini guiöj ónice.

Le buzxóp náquini guiöj cornalina.

Le bugádx náquini guiöj crisólito.

Le buzxunu' náquini guiöj berilo.

Le bugá náquini guiöj topacio.

Le budxí náquini guiöj crisoprasa.

Le idxinéaj náquini guiöj jacinto.

Le idxinnu náquini guiöj amatista.

²¹ Chinnu gap nu ryaz na' ta'yeyjni chinnu bga. Tu tu ga nu ryaz na' ryeyjni tuz bga. Luyú la' nöz blau qui yöd'z na', órotëz náquini, yeni'dau' nac ca nac guiöj jar.

²² Nitú gdau' blé'ida' lu yöd'z na', le naquë' gdau' qui Xanru' Dios, napczë' golutë yöl-la' uná bë', len lëzca' cni naquë' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', naquë' gdau' qui yöd'z na'. ²³ Cutu run bayúdx tseni'gac lu yöd'z na' gbidz len beo', le uzení' yöl-la' yení' queë' Dios lu yöd'z na', ati' naquë' ca' le uzení' ni' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'. ²⁴ La'dá lu yení' qui yöd'z na' bunách yugu' yöd'z, nup nulagac, ati' djua'quë' ni' yöl-la' tsahui' quequë' bönni' ta'ná bë'ë yöd'zlyú. ²⁵ Gatga tseyjgac gap nu ryaz lu yöd'z na' lahui' dza, ati' latj na' gatga gac rël. ²⁶ Djua'gac ni' le nacgac lsaca' len yöl-la' tsahui' quegac bunách yugu' yöd'z. ²⁷ Cutu ca' tsaz ni' nitú le cunác gdu, len nitú le nac xöhui', len nitú nu rzi' yë', san tsazgac ni' nupz nayujgac lagac lu guich queë' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', ga na' nayujgac lagac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán.

22

¹ Ni'r bului'inë' neda' tu yegu yeni'dau' gbaz la'y na', le nac nis yegu runn yöl-la' na'bán. Ryëp yös yení' yegu na' ca ryëp yös yení' guiöj jar. R-ruj yegu na' lu latj blau ga rö'ë Dios len ga rö'ë ca' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'. ² Rza' yegu ni gatsj lahui' nöz blau qui yöd'z na'. Tsla'a hueaj ra' yegu na' zoa tu yag runn yöl-la' na'bán, ati' ta'bía chinnu lzu tu iz. Tu tu beo' ta'bía yag na'. Nacgac le tu'ún bunách yugu' yöd'z xláqui'gac yag na'. ³ Cutu soa ni' nitú le dxia dö'. Soa lu yöd'z na' latj blau ga rö'ë Dios lenca' ga rö'ë Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', ati' la'yíj ládxi'quë' Lë' huen dxin queë'. ⁴ La'lë'inë' lahuë' Lë', ati' lë' nayúj ra' xgaquë'. ⁵ Cutu gac ni' rël, ati' cutu la'quinn tu le cu'u yení'

len clég yení' qui gbidz nup nacuá' ni', le gaquë' Xanru' Dios yení' quequë'. Tsalzú la'ná bē'tecz nup nacuá' ni'.

Chzoa huödë' Cristo

⁶ Ni'r gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': "Didza' ni nac gdu'të li len nac löz. Xanru' Dios, Nu ruchíz Bó' La'y icj lādxi'dau'que' bönni' tu'ë didza' uláz queë', chbsölë'ë gbaz la'y queë' quië ului'inë' yugu' huen dxin queë' le ral-la' gactë." ⁷ Cni rnë' Jesucristo: "Chzoa huöda'. Bica' ba nu run ca rna didza' ru'a uláz queë' Dios, nayúj lu guich ni."

⁸ Neda', Juan, byönda' len blé'ida' yugu' lë ni. Gdöd byönda' len blé'ida' yugu' lë ni, buzechu zxiba' xni'ë gbaz la'y na' bului'inë' neda' yugu' lë ni quië guna' lë' zxön. ⁹ Ni'r lë' gudxë' neda': "Cutu gunu' cni, le naca' neda' huen dxin queë' Dios ca nacu' li', len ca nacquë' böchi' lza'u na' tu'ë didza' uláz queë' Dios, lenca' ca nacgac yúgu'të nup tun ca rna le nayúj lu guich ni. Ben zxön Dios."

¹⁰ Gudxë' ca' neda': "Cutu ca' ucachu'u xtizdë'ë Dios ni, didza' ru'a uláz queë' len nayúj lu guich ni, le chzoa lac lë ni. ¹¹ Nu rua' dö' gua'tecz dö'. Nu run le cunác guntecz le cunác. Nu run dxi'a, guntecz dxi'a, ati' nu naqui quizi queë' Dios, gáquitecz quizi queë'." ¹² Rnë' Jesús: "Chzoa huöda'. Nu'a lu na'a le nadél-li'gac bunách, ubi'a qui queëquë' tsa nac bi glunë'. ¹³ Neda' naca' Nu zoa zí'atël lenca' Nu rajseytë, ca nac le rzu lau len le ruúdx'të. Naca' ca' Nu run ga su lau len Nu rusyúdx."

¹⁴ Bica' ba nup nayár le nácugac, tun le nac dxi'a. Nazi'que' latj lahuë' le rbia yag runn yöl-la' na'bán len gac la'yazië' gap nu ryaz lu yödz na'. ¹⁵ La'cuá' ni'l ra' yödz na' nup nacgac xöhui', len nup nacgac udzá', len nup tun le cunác, len nup tu'dödi bunách, len nup ta'yíj lādxi'gac bdau' guiöj bdau' yag, len nup ta'dzág lādxi'gac ta'zí' yë'. ¹⁶ Neda', Jesús, bsöla'a gbaz la'y quia', bului'inë' lbi'ili' yugu' lë ni, lbi'ili' na' dzagli' yugu' cö' bunách quia'. Neda' naca' di'a dza queë' David lenca' zxi'n xsoë'. Naca' ca' bölj usíl."

¹⁷ Tu'ë didza' Dios Bó' La'y len bi'i ngul utság ná'lenbi'-në' Bönni' naquë' Bō'cu' Zxíla'dau', ta'në': "Gda."

Nu ryöni didza' ni ral-la' gna: "Gda."

Nu rbdix nis len nu rzë lādxi' lei, ral-la' guid len gui'j nis runn yöl-la' na'bán.

¹⁸ Neda', Juan, ruzéjni'da' nup ta'yöni didza' ni ru'a uláz queë' Dios len nayúj lu guich ni, rnia': Chqui' nu udá' lë'i didza' ni, Dios ubi'ë qui nu na', gunë' lë' zxguia' ca nac le nayujgac lu guich ni. ¹⁹ Lëzca' cni, chqui' nu cua bíti'tëz didza' ni ru'a uláz queë' Dios len nayúj lu guich ni, Dios ugüë' ca' xlatj nu na' lu guich ga nayujgac lagac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu, lenca' lu yödz la'y, ca na' nayúj quequë' lu guich ni.

²⁰ Xanru', Nu run lna' lau quegac lë ni rnë': "Ja. Huödtea'."

Ca' gac. Gda, Xantu' Jesús.

²¹ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' lādxi'ë queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.